شرح
الأربعين النووية

42 หะดีษ อิมามอันนะวะวีย์

คำอธิบายและบทเรียนที่ได้รับ

โดย
อิมามอันนะวะวีย์

อธิบายและถอดบทเรียนโดย
ชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน

แปลโดย
อบูอิบานะฮฺ ฟัตยะตุลอัก
อบูอุษมาน

คำสอน

และ

ปรัชญาอันล้ำเลิศ

ของท่านนบี

صلى الله عليه وسلم

ชุดหนังสือคำสอนและ
ปรัชญาอันล้ำเลิศของท่านนบี ﷺ

42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์
(คำอธิบายและบทเรียนที่ได้รับ)

โดย
อิมามอันนะวะวีย์

อธิบายและถอดบทเรียนโดย
ชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน

แปลโดย
อบูอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก (Waemuhammadsabri Waeyakoh)
อบูอุษมาน (Affan Umajehdo)

ศิลปกรรม
นครา ยะโกะ (Nakhara Yakoh)

พิมพ์ครั้งที่ 1
มิถุนายน 2568 | จำนวน 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย
อบูอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก
210 ถนนกาปงบารู ตำบล บางนาค อำเภอ เมืองนราธิวาส จังหวัด นราธิวาส 96000
โทร. 080-286-6300 E-mail: abuibanah@gmail.com

พิมพ์ที่
นัตวิดาการพิมพ์ 457/202-206 ตรอกวัดจันทรใน เจริญกรุง 107
ถนนเจริญกรุง บางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120
โทร. 0 2291 6530

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน.
42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์ (คำอธิบายและบทเรียนที่ได้รับ).-- กรุงเทพฯ : นัตวิดาการพิมพ์, 2568.
836 หน้า.-- คำสอนและปรัชญาอันล้ำเลิศของท่านนบี.

1. ศาสนาอิสลาม -- คำสั่งสอน. I. อิมามอันนะวะวีย์, ผู้แต่งร่วม.
II.แวมูฮัมหมัดซาบรี แวยะโก๊ะ, ผู้แปล. III. นครา ยะโกะ, ผู้วาดภาพประกอบ. IV. ชื่อเรื่อง.

297.1241
ISBN 978-616-623-375-9

شرح
الأربعين النووية

42 หะดีษ
อิมามอันนะวะวีย์
คำอธิบายและบทเรียนที่ได้รับ

โดย
อิมามอันนะวะวีย์

อธิบายและถอดบทเรียนโดย
ชัยคฺมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน

แปลโดย
อบูอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก
อบูอุษมาน

คำสอน และ ปรัชญา อันล้ำเลิศ ของท่านนบี ﷺ

ชุดหนังสือ "คำสอนและปรัชญาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ"

อัลลอฮฺทรงประทาน "ญะวามิอุลกะลิม" (คำกล่าวที่กระชับแต่ครอบคลุมความหมายกว้าง) แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นมรดกทางปัญญาอันล้ำค่าสำหรับมวลมนุษยชาติ บรรดาอุละมาอ์ตลอดประวัติศาสตร์อิสลามได้ทุ่มเทรวบรวม บันทึก อธิบาย และถ่ายทอดคำสอนเหล่านี้จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้คงอยู่เป็นแนวทางอันชัดแจ้งสำหรับการดำเนินชีวิต

ชุดหนังสือนี้ประกอบด้วย 2 เล่มที่สำคัญ

1. "42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์"

หนังสือเล่มแรกรวบรวมหะดีษสำคัญ 42 บทที่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ (631-676 ฮ.ศ.) คัดสรรไว้ ซึ่งครอบคลุมหลักการและแก่นแท้ของศาสนาอิสลาม โดยมีคำอธิบายจากชัยคฺมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน ด้วยรูปแบบที่ชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย

2. "50 หะดีษ ญามิอฺ อัลอุลูม วัลหิกัม"

หนังสือเล่มที่สองขยายจากเล่มแรก โดยอิมามอิบนุเราะญับ อัลหัมบะลีย์ (736-795 ฮ.ศ.) นำหะดีษ 42 บทของอิมามอันนะวะวีย์ และเพิ่มอีก 8 บทสำคัญ ครบ 50 บท พร้อมคำอธิบายเชิงลึกที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างหะดีษกับอัลกุรอานและหลักฐานทางศาสนาอื่นๆ

ความสัมพันธ์ของหนังสือทั้งสองเล่ม

เล่มแรกนำเสนอคำอธิบายร่วมสมัยที่เข้าถึงง่าย เหมาะสำหรับผู้เริ่มศึกษา ขณะที่เล่มที่สองให้คำอธิบายเชิงวิชาการที่ลงลึก เหมาะสำหรับผู้ต้องการศึกษาต่อยอด ทั้งสองเล่มเติมเต็มซึ่งกันและกัน การศึกษาควบคู่กันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจรอบด้าน

ชุดหนังสือนี้รวบรวมองค์ความรู้และปรัชญาอันเป็นแก่นแท้ของศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนควรศึกษา ขอเชิญชวนผู้แสวงหาความรู้ทุกท่านได้ศึกษาและนำหลักคำสอนอันประเสริฐไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

คำนำผู้แปล

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงกรุณาปรานี

ขอสดุดีแด่อัลลอฮฺ

ผู้ทรงประทานความรู้และปรัชญาแก่บ่าวของพระองค์ ทรงประทานคำสอนอันประเสริฐผ่านท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทรงรวบรวมหลักคำสอนแห่งศาสนาไว้ในหะดีษอันทรงคุณค่า ทรงให้บรรดาอุละมาอ์สืบทอดและรักษาคำสอนเหล่านี้ไว้อย่างครบถ้วน ทรงประทานความเข้าใจแก่ผู้ศึกษาและปฏิบัติตาม ทรงทำให้หลักคำสอนแห่งศาสนาดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน เป็นแสงสว่างนำทางสู่ความดีงามและความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ขอความสุขความจำเริญและความศานติจงมีแด่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นแบบอย่างอันสมบูรณ์แบบในทุกด้านของชีวิต ผู้ซึ่งอัลลอฮฺทรงเลือกให้เป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนและปรัชญาอันล้ำค่า เพื่อชี้นำมวลมนุษย์สู่ทางนำอันเที่ยงตรง

และแด่วงศ์วานของท่านผู้ซึ่งได้รักษา และสืบทอดมรดกแห่งคำสอนและปรัชญา ผู้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของท่านนบี ﷺ

และแด่บรรดาเศาะหาบะฮฺผู้ได้บันทึก และถ่ายทอดหะดีษและคำสอนของท่านนบี ﷺ

ถึงบรรดาผู้แสวงหาความรู้ และปรัชญาในทุกยุคสมัย ผู้ที่มุ่งมั่นศึกษาและทำความเข้าใจคำสอนของท่านนบี ﷺ เพื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ถึงเยาวชนมุสลิมทุกคนที่ปรารถนาจะเข้าใจศาสนาอย่างลึกซึ้งผ่านการศึกษาหะดีษ และปรัชญาคำสอนของท่านนบี ﷺ

ถึงผู้ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจหลักคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง

ขอความสันติ ความเมตตา และความจำเริญจากอัลลอฮฺจงมีแด่ท่านทั้งหลาย

หนังสือ "42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์"

เป็นผลงานอันเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในโลกอิสลาม ท่านอิมามอันนะวะวีย์ (631-676 ฮ.ศ.) ได้รวบรวมหะดีษจำนวน 42 บท ที่ครอบคลุมหลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม โดยคัดสรรหะดีษที่สั้นแต่มีความหมายลึกซึ้ง และรวมหลักการพื้นฐานของศาสนาไว้อย่างครบถ้วน

ที่มาของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีจุดเริ่มต้นจากการที่ท่านอิมามอบูอัมร์ บิน อัศเศาะลาหฺ ได้รวบรวมหะดีษที่เรียกว่า **"อัลอะหาดีษ อัลกุลลียะฮฺ"** (หะดีษที่มีเนื้อหาครอบคลุม) จำนวน 26 บท ซึ่งท่านได้สอนในวงวิชาการของท่าน ต่อมาท่านอิมามอันนะวะวีย์ได้นำหะดีษเหล่านั้นมาและเพิ่มเติมจนครบ 42 หะดีษ โดยท่านตั้งชื่อหนังสือว่า **"อัลอัรบะอีน"** (หมายถึงสี่สิบ) ตามธรรมเนียมของชาวอาหรับที่นิยมใช้ตัวเลขกลมๆ แม้จะมากหรือน้อยกว่านั้นเล็กน้อยก็ตาม

ความสำคัญของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเหตุผลหลายประการ:

1. **เป็นพื้นฐานแห่งศาสนา** - หะดีษในหนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนเสาหลักที่คอยค้ำจุนความเข้าใจในศาสนาอิสลาม

2. **ความกระชับชัดเจน** - เป็นหนังสือที่รวบรวมหะดีษสั้นๆ ทำให้ง่ายต่อการท่องจำและเข้าใจ

3. **การยอมรับอย่างกว้างขวาง** - ได้รับการอธิบายและขยายความจากอุละมาอ์มากมายตลอดประวัติศาสตร์อิสลาม และถูกใช้เป็นตำราเรียนในสถาบันการศึกษาอิสลามทั่วโลก

4.**ครอบคลุมทุกมิติของชีวิตมุสลิม** - ตั้งแต่หลักศรัทธา การทำความดี มารยาท การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และแนวทางสู่ความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ความพิเศษของฉบับแปลนี้

หนังสือที่ท่านถืออยู่นี้มีความพิเศษตรงที่เป็นคำอธิบายและถอดบทเรียนโดยชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน (ฮ.ศ. 1347-1421) ผู้เป็นอุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน ท่านชัยคฺอัลอุษัยมีนได้อธิบายหะดีษแต่ละบทอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย และพยายามเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของมุสลิมในยุคสมัยปัจจุบัน

และแม้ว่าเนื้อหาครึ่งแรกของหนังสือได้รับการแปลและตีพิมพ์มาแล้วเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2560 แต่การตีพิมพ์ครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงการเรียบเรียงเนื้อหา สำนวนการแปล และเพิ่มเติมส่วนที่ตกหล่น จึงได้นำมารวมไว้ในการตีพิมพ์ครั้งใหม่นี้ด้วย สำหรับเนื้อหาในส่วนที่สองนั้นได้รับความกรุณาจากท่าน "**อบูอุษมาน (Affan Umajehdo)**" ช่วยในการแปลบางบท ขออัลลอฮฺทรงตอบแทนความดีงามแก่ท่าน โดยการแปลในส่วนนี้ได้อ้างอิงต้นฉบับภาษาอาหรับจากมูลนิธิชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน อัลค็อยรียะฮฺเป็นหลัก และเสริมด้วยเนื้อหาสำคัญจากสำนักพิมพ์ดาร อัษษุร็อยยา

ประวัติโดยสังเขปของชัยคุอัลอุษัยมีน

ชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน เกิดในปี ฮ.ศ. 1347 (ค.ศ. 1928) ในเมืองอุนัยซะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ท่านเป็นอุละมาอ์ที่ทุ่มเทชีวิตเพื่อการสอนและเผยแพร่ความรู้ศาสนา ท่านมีลักษณะเด่นในด้านความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้งในหลายแขนงวิชา ทั้งตัฟสีร หะดีษ ฟิกฮฺ และหลักศรัทธา นอกจากนี้ยังเป็นที่รู้จักในด้านความสมถะ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และการให้ความสำคัญกับการนำความรู้ไปปฏิบัติ ท่านได้แต่งตำราทางวิชาการหลายเล่มที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และมีศิษย์มากมายที่ได้รับประโยชน์จากความรู้ของท่าน ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1421 (ค.ศ. 2001) หลังจากที่ได้ทุ่มเทชีวิตเพื่อการเผยแพร่ความรู้และการสอนศาสนาอิสลาม

ลักษณะเด่นของคำอธิบาย

1. **ความเข้าใจง่าย** - ชัยคุอัลอุษัยมีนใช้ภาษาที่เรียบง่าย ทำให้ผู้อ่านทุกระดับสามารถเข้าใจได้

2. **การยึดหลักฐาน** - ทุกคำอธิบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ไม่มีการอธิบายด้วยความคิดเห็นส่วนตัวโดยปราศจากหลักฐาน

3. **การแยกประเด็น** - มีการแบ่งประเด็นความรู้และข้อคิดที่ได้จากแต่ละหะดีษอย่างเป็นระบบ ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและจดจำ

4. **การประยุกต์ใช้** - มีการเชื่อมโยงหลักการจากหะดีษสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของมุสลิมในยุคปัจจุบัน

หนังสือที่เติมเต็มซึ่งกันและกัน

หนังสือ **"42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์"** เล่มนี้มีความสัมพันธ์กับอีกหนึ่งเล่มคือ **"50 หะดีษ ญามิอฺ อัลอุลูม วัลหิกัม"** ของอิมามอิบนุเราะญับ อัลหัมบะลีย์ ซึ่งได้เพิ่มเติมหะดีษสำคัญอีก 8 บทที่ไม่ได้ถูกรวมไว้ในเล่มนี้ ซึ่งการศึกษาทั้งสองเล่มจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจหลักคำสอนสำคัญของศาสนาอิสลามได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

คำเชิญชวน

หนังสือ **"42 หะดีษอิมามอันนะวะวีย์"** เล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคนที่ต้องการเข้าใจหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นผู้เริ่มต้นศึกษาหรือผู้ที่มีความรู้พื้นฐานอยู่แล้ว ด้วยรูปแบบการอธิบายที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายของชัยคฺอัลอุษัยมีน เปรียบเสมือนประตูบานแรกสู่การเข้าใจคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง

หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งที่จะใช้ศึกษาในครอบครัว วงการสอนศาสนา หรือแม้แต่การศึกษาส่วนตัว ทั้งยังสามารถใช้เป็นหลักสูตรการสอนระยะสั้นได้เป็นอย่างดี โดยศึกษาสัปดาห์ละหนึ่งหะดีษ เพียงไม่ถึงหนึ่งปีก็จะเข้าใจหลักการสำคัญของศาสนาอิสลามอย่างครบถ้วน

ขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺให้ทรงประทานประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้แก่ผู้อ่านทุกท่าน และทรงตอบแทนความดีงามแก่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ ชัยคฺอัลอุษัยมีน และบรรดาอุละมาอ์ทุกท่านที่ได้ทุ่มเทในการรักษาและเผยแพร่สุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

อบูอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก

ชุลหิจญะฮฺ 1446 - มิถุนายน 2568

คำนำผู้อธิบายและถอดบทเรียน

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงกรุณาปรานี

การสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาล เราขอสดุดีและสรรเสริญต่อพระองค์ ขอความช่วยเหลือและการอภัยโทษจากพระองค์ และขอความคุ้มครองต่อพระองค์ให้รอดพ้นจากความชั่วร้ายในตัวเราและความผิดพลาดจากการงานที่เราได้กระทำ ผู้ใดที่พระองค์ทรงประทานทางนำ ย่อมไม่มีผู้ใดทำให้เขาหลงทางได้ และผู้ใดที่พระองค์ทรงให้หลงทาง ย่อมไม่มีผู้ใดนำทางเขาได้ เราขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺพระองค์เดียว โดยไม่มีภาคีใดๆ ร่วมกับพระองค์ และเราขอปฏิญาณว่าแท้จริงมุฮัมมัดนั้นคือบ่าวและศาสนทูตของพระองค์ ขอความสดุดีและความสันติสุขจากอัลลอฮฺจงประสบแด่ท่าน วงศ์วานของท่าน และบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน

ท่านอัลหาฟิซ อันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ เป็นหนึ่งในศิษย์ผู้ยอดเยี่ยมของอิมามชาฟิอีย์ที่มีทัศนะอันเป็นตัวแทนของมัซฮับได้อย่างสมบูรณ์ ท่านเป็นปราชญ์ผู้ทรงภูมิแห่งมัซฮับชาฟิอีย์ที่มีความวิริยะอุตสาหะในการประพันธ์ตำราต่างๆ อย่างครอบคลุมในทุกแขนงวิชาทั้งด้านหะดีษและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลงานด้านภาษาศาสตร์ เช่น “ตะฮฺซีบ อัลอัสมาอ์ วัลลุฆ็อต”

ท่านเป็นหนึ่งในบรรดาผู้มีความรู้ที่ลึกซึ้งที่สุด และจากที่ประจักษ์ชัด -โดยความรู้อันสมบูรณ์นั้นอยู่ที่อัลลอฮฺ- ท่านเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ใจอย่างยิ่งในการประพันธ์ตำรา ดังจะเห็นได้ว่าผลงานของท่านเราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้แพร่หลายไปทั่วโลกอิสลาม แทบไม่มีมัสญิดใดที่

ปราศจากการอ่านหนังสือ "ริยาฎุศศอลิฮีน" ที่ท่านได้ประพันธ์ไว้ การที่ผลงานของท่านเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในโลกนี้ย่อมสะท้อนถึงความบริสุทธิ์ใจในเจตนารมณ์ของท่าน และการที่ผู้คนยอมรับงานเขียนต่างๆ ของท่านก็เป็นประจักษ์พยานอันดียิ่งถึงความบริสุทธิ์ใจนี้

ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ มีสถานะเป็นมุจญ์ตะฮิด (นักวินิจฉัยเรื่องราวศาสนา) ซึ่งผู้ที่เป็นมุจญ์ตะฮิดนั้นย่อมมีทั้งถูกและผิด ด้วยเหตุนี้ จึงมีบางประเด็นที่ท่าน เราะหิมะฮุลลอฮฺ มีความผิดพลาดในเรื่องพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ โดยในบางประเด็นท่านได้ตะอ์วีล (อธิบายโดยเบี่ยงเบนเนื้อหา) แต่มิได้ถึงขั้นปฏิเสธ ดังปรากฏในอายะฮฺที่ว่า

﴿ ٱلرَّحۡمَٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ ۝٥ ﴾

"ผู้ทรงกรุณาปรานีนั้นประทับอยู่เหนืออะรัช (บัลลังก์)" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

ซึ่งบรรดาอะฮฺลุตตะอ์วีล (นักวิชาการที่ใช้หลักการตีความตัวบทหลักฐาน)ได้อธิบายความหมายว่า "อัลลอฮฺทรงปกครองอยู่เหนืออะรัช" แต่พวกเขามิได้ปฏิเสธการอิสตะวา เพราะการปฏิเสธคุณลักษณะนี้ย่อมเป็นการปฏิเสธศรัทธา ดังนั้นพวกเขาจึงยืนยันคุณลักษณะนี้ เพียงแต่บิดเบือนเนื้อหาของมันเท่านั้น (ดูใน "มัจญ์มูอฺ ฟะตาวา วะเราะสาอิลฯ" หน้า 1/176)

อย่างไรก็ตาม ความผิดพลาดของท่านอิมามอันนะวะวีย์ในการ ตะอ์วีล (ตีความ) บางหลักฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺนั้นมิอาจบดบังคุณูปการและคุณประโยชน์อันมากมายที่ท่านได้สร้างสรรค์ไว้ เรายืนยันว่าความผิดพลาดดังกล่าวเกิดจากการวินิจฉัยและการตะอ์วีลที่ท่านเห็นว่าสามารถกระทำได้ เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าความผิดพลาด

เหล่านั้นจะได้รับการอภัย และขอให้ผลงานของท่านยังคงความดีงามและคุณประโยชน์อันเกิดจากความมุ่งมั่นที่หวังในผลบุญจากอัลลอฮฺ และขอให้ท่านได้อยู่ในความหมายแห่งดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿ إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ﴾

"แท้จริงความดีทั้งหลายย่อมลบล้างความชั่วทั้งหลาย" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 114)

แม้กระนั้น ก็ยังมีบางกลุ่มที่หลงผิดอย่างรุนแรงถึงขั้นกล้าด่าทอท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราถึงกับได้ยินบางคนกล่าวว่า "วาญิบที่จะต้องเผาหนังสืออธิบายหะดีษเศาะฮีหฺมุสลิมของอิมามอันนะวะวีย์" -เราขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากความหลงผิดเช่นนี้-

สำหรับอิมามอันนะวะวีย์นั้น เรายืนยันตามความรู้ที่มีว่าท่านเป็นผู้มีคุณธรรมและเป็นมุจญฺตะฮิด (ผู้มีความสามารถในการวินิจฉัยปัญหาศาสนา) ซึ่งทุกมุจญฺตะฮิดย่อมมีทั้งถูกและผิด หากวินิจฉัยผิดก็ได้รับหนึ่งผลบุญ แต่หากวินิจฉัยถูกก็ได้รับสองผลบุญ ท่านอิมาม อันนะวะวีย์ได้ประพันธ์ตำราไว้มากมาย หนึ่งในนั้นคือ "อัลอัรบะอูน อันนะวะวีย์ยะฮฺ" ซึ่งที่จริงแล้วมิได้มีเพียงสี่สิบหะดีษ หากแต่มีถึงสี่สิบสองหะดีษ แต่ชาวอาหรับนิยมใช้ตัวเลขกลมๆ จึงเรียกว่า "อัรบะอูน" แม้จะมากหรือน้อยกว่านั้นหนึ่งหรือสองก็ตาม

หะดีษอัลอัรบะอูนนี้สมควรอย่างยิ่งที่บรรดานักเรียนนักศึกษาจะได้ท่องจำ เพราะเป็นหะดีษที่ได้รับการคัดสรรจากหะดีษจำนวนมากและครอบคลุมหลากหลายประเด็น ต่างจากหนังสือเล่มอื่นๆ เช่น "อุมดะฮฺ อัลอะหฺกาม" ที่แม้จะเป็นหะดีษที่ผ่านการคัดสรรเช่นกัน แต่เน้นเฉพาะเรื่องฟิกฮฺเพียงด้านเดียว ในขณะที่ "อัลอัรบะอูน อันนะวะวีย์ยะฮฺ" ได้ครอบคลุมประเด็นที่หลากหลายกว่า

เราขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ได้โปรดประทานความช่วยเหลือในการอธิบายหนังสือเล่มนี้ด้วยเถิด ขออัลลอฮฺได้ทรงโปรดชี้นำสู่หนทางแห่งความดีงาม

ชัยคุมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน เราะหิมะฮุลลอฮฺ

สารบัญ

شَرْح

الأَرْبَعِين النَّوَوِيَّة

42 หะดีษ อิมามอันนะวะวีย์

คำอธิบายและบทเรียนที่ได้รับ

หะดีษที่ 1

การงานทั้งหลายขึ้นอยู่กับเจตนา

عَنْ أَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ أَبِيْ حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَقُوْلُ :" إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وإِنَّما لِكُلِّ امْرِىءٍ ما نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ ، ومَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيْبُها أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِليهِ" رَوَاهُ إِمَامَا المُحَدِّثِيْنَ، أَبُوْ عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيْلَ بْنِ إِبْرَاهِيْمَ بْنِ المُغِيْرَةِ بْنِ بَرْدِزْبَهْ البُخَارِيُّ، وَأَبُوْ الحُسَيْنِ مُسْلِمُ بْنُ الحَجَّاجِ بْنِ مُسْلِمٍ القُشَيْرِيُّ النَّيْسَابُوْرِيُّ فِيْ صَحِيْحَيْهِمَا اللَّذَيْنِ هُمَا أَصَحُّ الكُتُبِ المُصَنَّفَةِ .

จากท่านอะมีริลมุอ์มินีน อบูหัฟศฺ อุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า

“แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ และผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1 สำนวนหะดีษเป็นของท่าน และมุสลิม หมายเลข 1907,155]

หะดีษบทนี้บันทึกโดยอิมามผู้เชี่ยวชาญด้านหะดีษสองท่าน คือท่านอบูอับดุลลอฮฺ มุฮัมมัด บินอิสมาอีล บินอิบรอฮีม บินอัลมุฆีเราะฮฺ บินบัรดิซบะฮฺ อัลบุคอรีย์ และท่านอบูอัลหุสัยนฺ มุสลิม บินอัลหัจญาจญ์ บินมุสลิม อัลกุชัยรีย์ อันนัยสาบูรีย์ ในหนังสือเศาะฮีหฺของท่านทั้งสอง ซึ่งถือเป็นตำราที่มีความถูกต้องมากที่สุด

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

“عَنْ أَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ”

(อันอะมีริลมุอ์มินีน - จากท่านผู้นำแห่งศรัทธาชน) คือท่านอบูหัฟศฺ อุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ท่านได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺด้วยการแต่งตั้งจากท่านอบูบักรฺ อัศศิดดีก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งถือเป็นผลงานอันโดดเด่นประการหนึ่งของท่านอบูบักรฺ การดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺของท่านอุมัรนั้นถูกต้องตามหลักการศาสนา เพราะผู้ที่เลือกท่านอุมัรคือท่านอบูบักรฺ ซึ่งท่านอบูบักรฺได้รับการเลือกผ่านการให้สัตยาบัน (บัยอะฮฺ) จากบรรดาเศาะหาบะฮฺ ณ สะกีฟะฮฺบนี สาอิดะฮฺ ดังนั้นการเป็นเคาะลีฟะฮฺของท่านอุมัรจึงมีความชอบธรรมตามหลักการศาสนาเช่นเดียวกับท่านอบูบักรฺ และแน่นอนที่สุดการที่ท่านอบูบักรฺได้เลือกท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบมาสืบทอดตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺแทนท่านนั้น ถือเป็นการเลือกที่ดีที่สุด

คำกล่าวที่ว่า

“سَمِعْتُ”

(สะมิอฺตุ - ฉันได้ยิน) เป็นหลักฐานว่าท่านอุมัรซึ่งเป็นผู้รายงานหะดีษบทนี้ได้รับเนื้อหาโดยตรงจากท่านนบี ﷺ โดยมิได้ผ่านผู้ใด

ที่น่าประหลาดใจคือหะดีษบทนี้ไม่มีผู้ใดรายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นอกจากท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ทั้งที่เป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามเนื้อหาของหะดีษบทนี้ได้มีหลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและหะดีษบทอื่นๆ

สำหรับในอัลกุรอานนั้น อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَمَا تُنفِقُونَ إِلَّا ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ ٱللَّهِ ۚ ﴾

“และพวกเจ้าจะไม่บริจาค นอกจากเพื่อแสวงหาความพึงพอพระทัยจากอัลลอฮฺเท่านั้น” (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 272)

นี่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการตั้งเจตนา (เนียต)

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสอีกว่า:

﴿ مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِ ۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ ۖ تَرَىٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا ۖ ﴾

“มุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขาเป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง เจ้าจะเห็นพวกเขาเป็นผู้รุกูอฺ ผู้สุญูด โดยแสวงหาคุณความดีจากอัลลอฮฺและความโปรดปราน (ของพระองค์)” (สูเราะฮฺอัลฟัตหฺ อายะฮฺที่ 29)

และนี่ก็เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการตั้งเจตนา (เนียต)

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแก่ท่านสะอัด บินอบีวักก็อศ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า:

“وَاعْلَمْ إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا، حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فَمِ امْرَأَتِكَ”

“พึงทราบเถิดว่า แน่นอนที่สุดท่านไม่ได้ให้ทาน (นัฟเกาะฮฺ) ใดๆ ที่เป็นไปเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ นอกจากท่านจะได้รับการตอบแทนเพราะมัน แม้จะเป็นเพียงอาหารที่ท่านได้ให้ภรรยาของท่านก็ตาม” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 56 และมุสลิม หมายเลข 1628]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللهِ"

(ตับตะฆี บิฮา วัจฮัลลอฮฺ - เป็นไปเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ) คือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการตั้งเจตนา (เนียต)

ประเด็นที่สำคัญคือ เนื้อหาใจความของหะดีษบทนี้มีหลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ แม้ว่าสำนวนตัวบทของหะดีษบทนี้ มีเพียงท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ท่านเดียวที่ได้รายงานก็ตาม แต่ประชาชาตินี้ต่างยอมรับโดยไม่คัดค้าน จนกระทั่งท่านอิมามอัลบุคอรีย์ได้เริ่มประพันธ์หนังสือเศาะฮีหฺของท่านด้วยหะดีษบทนี้

เมื่อพิจารณาคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

"إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وإِنَّما لِكُلِّ امْرِيءٍ ما نَوَى"

(อินนะมัล อะอฺมาลุ บินนียาต, วะอินนะมา ลิกุลลิมริอิน มานะวา - แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้)

สำหรับรูปประโยคนี้สามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้สองด้าน

ด้านแรกคือ บะลาเฆาะฮฺ (วาทศิลป์)

ประโยคแรกที่ว่า:

"إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ"

(แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา)

ในด้านบะลาเฆาะฮฺนั้น จะมีการจำกัดความ (อัลหัศรฺ) กล่าวคือ เป็นการยืนยันเนื้อหาที่ถูกกล่าวถึง และการปฏิเสธเนื้อหาอื่นที่นอกเหนือ

จากนั้น โดยใช้คำว่า "إِنَّمَا" (อินนะมา) ในการจำกัดความ เพราะ "إِنَّمَا" ในภาษาอาหรับใช้เมื่อต้องการจำกัดเนื้อหา เช่น เมื่อกล่าวว่า: "زَيْدٌ قَائِمٌ" (ซัยดุน กออิม - ซัยดฺคือคนที่ยืน) ประโยครูปแบบนี้ไม่ได้จำกัดความ แต่ถ้ากล่าวว่า: "إِنَّمَا زَيْدٌ قَائِمٌ" (อินนะมา ซัยดุน กออิม - แท้จริงซัยดฺนั้นคือคนที่ยืน) ประโยครูปแบบนี้จะจำกัดความโดยทันที บ่งชี้ว่าเขาไม่ใช่ใครนอกจากคนที่ยืนเท่านั้น

และคำกล่าว:

"وإِنَّما لِكُلِّ امْرِيءٍ ما نَوَى"

(วะอินนะมา ลิกุลลิมริอิน มานะวา - และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้)

ก็เป็นประโยคที่จำกัดความเช่นเดียวกัน

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

"وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُها أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِليهِ"

(วะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู ลิดุนยา ยุศีบุฮา เอา อิมเราะอะติน ยันกิหุฮา ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลามา ฮาญะเราะ อิลัยฮิ - และผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ)

ในด้านบะลาเฆาะฮฺนั้น คือการไม่กล่าวถึงเจตนาของผู้ที่ฮิจญ์เราะฮฺไปสู่โลกดุนยาด้วยการกล่าวว่า:

“فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيهِ”

(ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ)

โดยไม่ได้กล่าวว่า:

“إِلَى لِدُنْيَا يُصِيْبُهَا”

(อิลา ดุนยา ยุศีบุฮา - เพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ) ซึ่งประโยชน์ของบะลาเฆาะฮฺในเรื่องนี้คือ เป็นการตำหนิสิ่งที่ผู้ฮิจญ์เราะฮฺได้มุ่งหมาย กล่าวคือไม่คู่ควรที่จะระบุถึง จึงบอกเป็นนัยกว้างๆ ด้วยการกล่าวว่า:

“إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيهِ”

(ก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ)

และคำกล่าวที่ว่า:

“مَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ”

(มัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ - ผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์)

คำตอบของมันคือ:

“فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ”

(ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ - ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์)

ซึ่งเป็นการกล่าวยกย่องคุณค่าของการฮิจญ์เราะฮฺดังกล่าว

แต่ในกรณีของ:

"وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيهِ"

(วะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู ลิดุนยา ยุศีบุฮา เอา อิมเราะอะติน ยันกิหุฮา ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลา มา ฮาญะเราะ อิลัยฮิ - และผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ)

ท่านนบีไม่ได้ตอบว่า:

"إِلَى لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا"

(อิลา ดุนยา ยุศีบุฮา เอา อิมเราะอะติน ยันกิหุฮา - ก็จะเป็นไปเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ หรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย) เพราะเป็นการตำหนิสิ่งที่ผู้ฮิจญ์เราะฮฺได้มุ่งหมาย นั่นคือเพื่อโลกดุนยาและผู้หญิง

ด้านที่สองคือ การอิอฺรอบ (ไวยากรณ์)

ซึ่งคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

"إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ"

(อินนะมัล อะอฺมาลุ บินนียาต) เป็นมุบตะดา (คำขึ้นต้นประโยค) และเคาะบัร (คำขยาย) กล่าวคือ "الأَعْمَالُ" (อัลอะอฺมาลุ) เป็นมุบตะดา ส่วน "النِّيَّاتِ" (อันนียาต) เป็นเคาะบัร

“وإِنَّما لِكُلِّ امْرِيءٍ ما نَوَى“

(วะอินนะมา ลิกุลลิ อิมริอิน มานะวา) เป็นมุบตะดาและเคาะบัรเช่นเดียวกัน แต่เคาะบัรอยู่ก่อนมุบตะดา เพราะมุบตะดาในคำกล่าวนี้คือ “ما نَوَى” (มา นะวา) ซึ่งเป็นมุตะอัคคีอร (คำขึ้นต้นประโยคที่อยู่ข้างหลัง)

“فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ“

(ฟะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ)

เป็น "ญุมละฮฺ ชัรฏียะฮฺ" (ประโยคเงื่อนไข)

"อะดาตุชชัรฏ" (คำที่ใช้เป็นเงื่อนไข) คือ “مَنْ” (มัน)

"ฟิอฺลุชชัรฏ" (กริยาของเงื่อนไข) คือ “كَانَتْ” (กานัต)

"ญะวาบุชชัรฏ" (ผลลัพธ์ของเงื่อนไข) คือ “فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ” (ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ)

และการอิอฺรอบคำกล่าวที่ว่า: “وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا” ก็ให้เป็นไปตามข้างต้นนี้

ส่วนความหมายทางภาษา

เราขออธิบายดังนี้

“الأَعْمَالُ” (อัลอะอฺมาล) เป็นคำพหูพจน์ของคำว่า “عَمَلٌ” (อะมัล) หมายถึงการงาน ซึ่งครอบคลุมทั้งการงานของหัวใจ การงานของคำพูด และการงานของร่างกาย ดังนั้นการงานในที่นี้จึงครอบคลุมประเภทต่างๆ ดังนี้:

การงานของหัวใจ “الأَعْمَالُ القَلْبِيَّةُ” (อัลอะอฺมาล อัลก็อลบียะฮฺ) คือการตอบสนองต่างๆ ของหัวใจ ได้แก่:

"التَّوَكُّل" (อัตตะวักกุล) การมอบหมายต่ออัลลอฮฺ
"الإِنَابَة" (อัลอินาบะฮฺ) การกลับเนื้อกลับตัวต่อพระองค์
"الخَشْيَة" (อัลค็อชยะฮฺ) ความยำเกรงต่อพระองค์

การงานของคำพูด "الأَعْمَالُ النُّطْقِيَّة" (อัลอะอฺมาล อันนุฏกียะฮฺ) คือ ถ้อยคำที่ลิ้นกล่าวออกมาอย่างนับไม่ถ้วน ขอสาบานต่ออัลลอฮฺว่าไม่มีอวัยวะใดมีการงานมากมายเท่าลิ้น ยกเว้นดวงตาและหูเท่านั้น

การงานของร่างกาย "الأَعْمَالُ الجَوَارِحِيَّة" (อัลอะอฺมาล อัลญะวาริฮียะฮฺ) คือการงานของอวัยวะต่างๆ เช่น มือและเท้า

สำหรับคำว่า "الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ" (อัลอะอฺมาลุ บินนียาต) นั้น คำว่า "النِّيَّاتِ" (อันนียาต) เป็นพหูพจน์ของ "نِيَّة" (นียะฮฺ) ซึ่งตามความหมายทั่วไปคือ "การตั้งใจ" แต่ในทางวิชาการหมายถึง "การตั้งใจปฏิบัติอิบาดะฮฺ เพื่อแสวงหาความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ตะอาลา" โดยมีที่ตั้งอยู่ที่หัวใจ เป็นการงานเฉพาะของหัวใจที่ไม่เกี่ยวข้องกับร่างกายแต่อย่างใด

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وإِنَّما لِكُلِّ امْرِيءٍ ما نَوَى"

(วะอินนะมา ลิกุลลิมริอิน มานะวา - และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้น คือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้) ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ ทั้งสองประโยคมีความหมายเดียวกันหรือแตกต่างกัน?

สิ่งที่ต้องเข้าใจคือ หลักการเดิมของคำกล่าวนี้เป็น "التَّأْسِيس" (อัตตะอ์สีส) มิใช่ "التَّوْكِيد" (อัตเตากีด) โดย:

"التَّأْسِيس" (อัตตะอ์สีส - การสร้างความหมายใหม่) คือ ประโยคที่สองมีความหมายเป็นเอกเทศ แตกต่างจากประโยคแรก

"التَّوْكِيدُ" (อัตเตากีด - การเน้นย้ำ) คือ ประโยคที่สองมีความหมายซ้ำกับประโยคแรกเพื่อเน้นย้ำ

ในประเด็นนี้ บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะแบ่งเป็นสองกลุ่ม:

ทัศนะที่หนึ่ง: เห็นว่าทั้งสองประโยคมีความหมายเดียวกัน โดยท่านนบี ﷺ กล่าวว่า: "الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ" (การงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา) แล้วเน้นย้ำอีกครั้งด้วยการกล่าว: "وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى" (และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้)

ทัศนะที่สอง คือ: ประโยคที่สองมีความหมายไม่เหมือนกับประโยคแรก ซึ่งเป็นการตะอ์สีสมิใช่การเตากีด

หลักเกณฑ์การพิจารณา: เมื่อต้องเลือกระหว่างการตะอ์สีสหรือการเตากีด ให้เลือกการตะอ์สีส เพราะหากทำให้ประโยคที่สองมีความหมายเหมือนกับประโยคแรก จะทำให้เกิดความซ้ำซ้อนโดยไม่จำเป็น

ทัศนะที่ถูกต้องคือ ประโยคทั้งสองมีความหมายต่างกัน

โดยประโยคแรก พิจารณาจากสิ่งที่ตั้งเจตนา ซึ่งก็คือการงาน

ส่วนประโยคที่สอง พิจารณาจากเหตุผลของการตั้งเจตนา ซึ่งก็คือจุดมุ่งหมายของการกระทำว่าท่านทำงานเพื่ออัลลอฮฺหรือท่านทำงานเพื่อโลกนี้ สิ่งที่บ่งชี้ถึงข้อนี้คือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้แยกแยะในคำพูดของท่าน

"فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُوْلِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُوْلِهِ"

(ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์)

จึงสรุปได้ว่าประโยคทั้งสองนั้นมีความหมายที่ไม่เหมือนกัน มิใช่เป็นประโยคที่ทวนซ้ำเพื่อเน้นย้ำ

เป้าหมายหลักของเจตนา (เนียต) มีสองประการ:

1. เพื่อจำแนกระหว่างอาดะฮฺ (ธรรมเนียมปฏิบัติ) กับอิบาดะฮฺ
2. เพื่อจำแนกระหว่างอิบาดะฮฺต่างๆ ด้วยกัน

การจำแนกระหว่างอาดะฮฺกับอิบาดะฮฺ มีตัวอย่างดังนี้:

หนึ่ง: การรับประทานอาหาร

- ชายผู้หนึ่งกินอาหารตามความอยากของตน
- อีกคนกินอาหารเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในคำดำรัสที่ว่า:

﴿ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ ﴾

"และจงกินและจงดื่ม" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 31)

การรับประทานของคนที่สองเป็นอิบาดะฮฺ ส่วนของคนแรกเป็นอาดะฮฺ

สอง: การอาบน้ำ

- ชายผู้หนึ่งอาบน้ำเพื่อความสดชื่นเย็นสบาย
- อีกคนอาบน้ำเนื่องจากมีญะนาบะฮฺ (การอาบน้ำวาญิบในกรณีที่น้ำอสุจิหลั่งหรือหลังจากเลือดประจำเดือนหมด)

สำหรับคนแรกถือเป็นอาดะฮฺ ส่วนคนที่สองถือเป็นอิบาดะฮฺ ด้วยเหตุนี้หากผู้ใดมีญะนาบะฮฺแล้วดำลงไปในทะเลเพื่ออาบน้ำให้เย็นสบาย หลังจากนั้นก็ละหมาด การปฏิบัติเช่นนั้นจะไม่ได้รับผลบุญ เพราะเขาต้องมีเจตนาก่อน ซึ่งในกรณีนี้เขาไม่ได้เจตนาเพื่อทำอิบาดะฮฺ แต่มีเจตนาเพื่อให้รู้สึกสดชื่นเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ อุละมาอ์บางท่านจึงกล่าวว่า: “การอิบาดะฮฺของผู้ที่ละเลยกลายเป็นเพียงความเคยชิน และความเคยชินของผู้ที่ตระหนักรู้กลับกลายเป็นการอิบาดะฮฺ”

การอิบาดะฮฺของผู้ที่ละเลยกลายเป็นเพียงความเคยชิน ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ลุกขึ้น อาบน้ำละหมาด ละหมาด และจากไปด้วยความเคยชินเท่านั้น

และความเคยชินของผู้ที่ตระหนักรู้กลับกลายเป็นการอิบาดะฮฺ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่รับประทานอาหารเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺ โดยต้องการรักษาชีวิตของตน และต้องการไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น การกระทำนี้จึงกลายเป็นการอิบาดะฮฺ

ชายผู้หนึ่งสวมเสื้อผ้าใหม่เพื่อต้องการยกตนให้สูงส่งด้วยเสื้อผ้าของเขา ผู้นี้จะไม่ได้รับผลบุญ ส่วนอีกผู้หนึ่งสวมเสื้อผ้าใหม่เพื่อต้องการให้ผู้คนรับรู้ถึงความโปรดปรานของอัลลอฮฺที่มีต่อเขาและการที่เขาเป็นผู้มั่งมี ผู้นี้จะได้รับผลบุญ ชายผู้หนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ดีที่สุดของเขาในวันศุกร์เพียงเพราะเป็นวันศุกร์ ส่วนอีกผู้หนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ดีที่สุดของเขาเพื่อปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบี ﷺ การกระทำนี้จึงเป็นการอิบาดะฮฺ

การจำแนกระหว่างอิบาดะฮฺต่างๆ เช่น:

ชายผู้หนึ่งละหมาดสองร็อกอะฮฺโดยเจตนาละหมาดสุนัต (อัตตะเฏาวุอฺ) อีกคนละหมาดสองร็อกอะฮฺโดยเจตนาละหมาดฟัรฎู การปฏิบัติทั้งสองจึงถูกจำแนกด้วยเจตนา อย่างแรกเป็นการปฏิบัติสุนัต ส่วนอย่างที่สองเป็นการปฏิบัติวาญิบ

เพราะฉะนั้น เป้าหมายของเจตนาคือการจำแนกระหว่างอิบาดะฮฺต่างๆ ด้วยกัน เช่น จำแนกสิ่งที่เป็นสุนัตออกจากสิ่งที่เป็นฟัรฎู หรือการจำแนกอิบาดะฮฺต่างๆ กับอาดะฮฺ

สิ่งที่สำคัญคือ ตำแหน่งของเจตนานั้นอยู่ที่หัวใจ โดยไม่ต้องมีการเปล่งเสียงใดๆ ออกมา เพราะท่านกำลังทำอิบาดะฮฺต่อผู้ที่ทรงรอบรู้การทรยศของดวงตาและสิ่งที่ทรวงอกปกปิด อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงรอบรู้ในสิ่งที่มีอยู่ในหัวใจของปวงบ่าว แน่นอนว่าท่านไม่ได้ยืนอยู่เบื้องหน้าผู้ที่ไม่รู้อะไรกระทั่งต้องกล่าวสิ่งที่เจตนาไว้ แต่ท่านกำลังยืนอยู่เบื้องหน้าผู้ที่รู้ดียิ่งในสิ่งที่จิตใจกระซิบกระซาบ และรู้ดียิ่งในสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับท่านทั้งอดีต และปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีรายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม พวกเขาได้กล่าวเจตนาเป็นถ้อยคำ และด้วยเหตุนี้ การกล่าวเจตนาเป็นถ้อยคำไม่ว่าจะเสียงดังหรือเบาจึงเป็นบิดอะฮฺ (อุตริกรรมทางศาสนา) และเป็นที่ต้องห้าม

ซึ่งขัดกับที่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า “ให้กล่าวเจตนาเป็นถ้อยคำด้วยเสียงที่ดัง” หรือบางท่านกล่าวว่า “ให้กล่าวเจตนาเป็นถ้อยคำด้วยเสียงที่เบา” โดยอ้างว่าเพื่อให้หัวใจสอดคล้องกับลิ้น สุบหานัลลอฮฺ! แบบอย่างของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ อยู่ที่ใดในเรื่องนี้? หากสิ่งนี้เป็นชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติศาสนา) ที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นำมา แน่นอนว่าท่านจะต้องปฏิบัติและสั่งสอนผู้คนให้ปฏิบัติ

มีเรื่องเล่าว่า ชายชาวนัจญ์ดผู้หนึ่งอยู่ในมัสญิดอัลหะรอม เพื่อที่จะละหมาดซุฮฺริ ข้างๆ มีชายที่เขาไม่รู้จัก ซึ่งกล่าวเจตนา (เนียต) เป็นถ้อยคำด้วยเสียงดัง เมื่อมีการอิกอมะฮฺละหมาดซุฮฺริ ชายคนนั้นก็กล่าวว่า: “โอ้อัลลอฮฺ แท้จริงข้าพระองค์ได้เจตนาละหมาดซุฮฺริสี่ร็อกอะฮฺเพื่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ตามหลังอิมามมัสญิดอัลหะรอม” เมื่อชายคนนั้นจะตักบีรเข้าละหมาด ชายชาวนัจญ์ดจึงกล่าวว่า “เดี๋ยวก่อนท่าน ยังเหลือวันเดือนปีที่ท่านยังไม่ได้กล่าว” ทำให้ชายคนนั้นเกิดความสงสัยในการปฏิบัติของตน

ในที่นี้มีประเด็นว่า เมื่อมีผู้กล่าวตัลบิยะฮฺว่า:

"لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عُمْرَةً" (ลับบัยกัลลอฮุมมะอุมเราะฮฺ - โอ้อัลลอฮฺ ข้าพระองค์ขานรับคำเรียกของพระองค์เพื่อทำอุมเราะฮฺ)

"لَبَّيْكَ حَجًّا" (ลับบัยกะหัจญัน - ข้าพระองค์ขานรับคำเรียกของพระองค์เพื่อทำหัจญ์)

"لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عُمْرَةً وَحَجًّا" (ลับบัยกัลลอฮุมมะอุมเราะตันวะหัจญัน - โอ้อัลลอฮฺ ข้าพระองค์ขานรับคำเรียกของพระองค์เพื่อทำทั้งอุมเราะฮฺและหัจญ์)

ถือเป็นการกล่าวเจตนาเป็นถ้อยคำออกมาหรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ใช่ เพราะนั่นเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของศาสนกิจนี้ ด้วยเหตุนี้อุละมาอ์บางท่านจึงกล่าวว่า "การตัลบิยะฮฺในศาสนกิจนี้ (อุมเราะฮฺและหัจญ์) เปรียบเสมือนการตักบีรเข้าสู่การละหมาด หากไม่ได้กล่าวตัลบิยะฮฺก็ถือว่ายังไม่มีเจตนาครองอิหฺรอม เช่นเดียวกับที่การไม่กล่าวตักบีเราะตุลอิหฺรอมสำหรับละหมาด ก็ถือว่ายังไม่มีเจตนาละหมาด"

ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีสุนนะฮฺที่ให้เรากล่าวว่า "โอ้อัลลอฮฺ แท้จริงข้าพระองค์ต้องการทำอุมเราะฮฺ หรือต้องการทำหัจญ์ ได้โปรดให้มีความสะดวกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด" เพราะการทำเช่นนี้จำเป็นต้องมีหลักฐานมารองรับ แต่ไม่มีหลักฐานใดๆ เลย

ฉะนั้นสมควรที่จะปรามผู้ที่กล่าวเจตนาออกมา อย่างไรก็ตามให้ปรามด้วยความนุ่มนวล อาจจะกล่าวว่า "พี่น้องครับ ความจริงเรื่องนี้ท่านนบี ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮฺไม่เคยสอนเราเลย อย่าทำเช่นนี้ดีกว่าครับ"

หากเขาโต้แย้งว่า "แต่มีอุละมาอ์ท่านหนึ่งระบุเรื่องนี้ในหนังสือของท่านนะครับ?"

ก็ให้กล่าวแก่เขาว่า "ทุกคำสั่งสอนต้องมาจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ และเราะสูลของพระองค์ ﷺ เท่านั้น"

คำกล่าว:

"وإنّما لِكُلِّ امْرِيءٍ ما نَوَى"

(วะอินนะมา ลิกุลลิ อิมริอิน มา นะวา - และแท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้) เป็นเหตุผลของการเจตนา ซึ่งแต่ละคนจะมีเจตนาที่แตกต่างกันมาก กระทั่งจะพบว่าชายสองคนที่ยืนละหมาดด้วยกัน แต่ผลบุญของทั้งสองห่างกันยิ่งกว่าความห่างระหว่างทิศตะวันออกกับทิศตะวันตก หรือฟ้ากับดิน เพราะผู้หนึ่งมีความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺ) แต่อีกคนไม่มี

และท่านจะพบว่าคนสองคนที่เรียนรู้วิชาเตาฮีด ฟิกฮฺ ตัฟสีร หรือหะดีษ แต่ผู้หนึ่งอาจช่างห่างไกลจากสวนสวรรค์ ในขณะที่อีกคนกลับเข้าใกล้สวนสวรรค์ ทั้งที่เรียนจากหนังสือและอาจารย์เดียวกัน เพราะผู้หนึ่งเรียนเพื่อจะได้เป็นผู้พิพากษาที่มีเงินเดือนและตำแหน่งสูง ส่วนอีกคนเรียนเพื่อเป็นผู้รู้ที่สอนประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

ในเรื่องนี้ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

« مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ، لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » يَعْنِي رِيحَهَا

"ผู้ใดที่ศึกษาหาความรู้ประเภทที่มีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮฺ แต่เขาเรียนเพียงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางโลก เขาจะไม่ได้กลิ่นสวรรค์ในวันกิยามะฮฺ" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 8457, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 252 และอบูดาวูด หมายเลข 3664]

เพราะฉะนั้น จงมีเจตนาที่บริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

หลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้ยกตัวอย่างผู้ที่ฮิจญ์เราะฮฺ (อพยพ) โดยกล่าวว่า:

"فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ"

(ฟะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู - ดังนั้นผู้ใดที่การอพยพของเขา)

คำว่า "الهِجْرَةُ" (อัลฮิจญ์เราะฮฺ) ในด้านภาษามาจากคำว่า "الهَجْرُ" (อัลหัจญ์รฺ) หมายถึงการละทิ้ง

ส่วนความหมายในทางวิชาการ หมายถึง การอพยพจากดินแดนที่มีการปฏิเสธศรัทธาไปสู่ดินแดนอิสลาม

ในที่นี้มีประเด็นว่า การฮิจญ์เราะฮฺ (การอพยพ) เป็นสิ่งวาญิบหรือสุนัต?

คำตอบคือ การฮิจญ์เราะฮฺเป็นสิ่งวาญิบสำหรับผู้ศรัทธาทุกคนที่ไม่สามารถเปิดเผยศาสนาของเขาในดินแดนที่มีการปฏิเสธศรัทธา ซึ่งทำให้ความเป็นอิสลามของเขาไม่สมบูรณ์เว้นแต่ต้องฮิจญ์เราะฮฺ และสิ่งใดที่ความวาญิบจะไม่สมบูรณ์เว้นแต่ด้วยมัน สิ่งนั้นก็ถือเป็นวาญิบด้วย เช่นการฮิจญ์เราะฮฺของบรรดามุสลิมจากเมืองมักกะฮฺไปสู่เมืองหะบะชะฮฺ (เอธิโอเปีย) หรือจากเมืองมักกะฮฺไปสู่เมืองมะดีนะฮฺ

"فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُوْلِهِ"

(ฟะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ ฟะฮิจญ์เราะตุฮู อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ - ดังนั้นผู้ใดที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ การอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์)

เช่น ชายผู้หนึ่งที่ฮิจญ์เราะฮฺจากเมืองมักกะฮฺก่อนการพิชิตไปสู่เมืองมะดีนะฮฺ โดยมีเจตนาเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ กล่าวคือ เขาปรารถนาในผลบุญจากอัลลอฮฺและปรารถนาความใกล้ชิดกับพระองค์

ดังคำดำรัสที่ว่า:

﴿ وَإِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ﴾

"และหากพวกเธอปรารถนาอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 29)

การปรารถนาต่ออัลลอฮฺ คือการปรารถนาที่จะได้อยู่เบื้องหน้าพระพักตร์ของพระองค์และการช่วยเหลือศาสนาของพระองค์ ส่วนการปรารถนาเพื่อเราะสูลุลลอฮฺคือเพื่อความสำเร็จในโลกหน้าด้วยการอยู่เคียงข้างท่าน ปฏิบัติตามสุนนะฮฺ ปกป้องสุนนะฮฺ เรียกร้องสู่สุนนะฮฺ คุ้มครองท่าน และช่วยเหลือศาสนาของท่าน

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสในหะดีษกุดสีว่า:

مَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا

"และผู้ใดเข้าหาข้าคืบหนึ่ง ข้าจะเข้าหาเขาศอกหนึ่ง" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6790 และมุสลิม หมายเลข 2675]

ดังนั้น เมื่อใดที่เขาปรารถนาต่ออัลลอฮฺ แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา เป็นที่เพียงพอแล้วสำหรับเขายิ่งกว่าสิ่งที่เขาได้กระทำ

ประเด็นคำถาม: หลังจากที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เสียชีวิต เรายังสามารถฮิจญ์เราะฮฺไปยังท่านเราะสูล อัศเศาะลาตุ วัสลาม ได้อีกหรือไม่?

คำตอบ: การฮิจญ์เราะฮฺไปยังตัวท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่สามารถทำได้แล้ว ด้วยเหตุนี้จึงไม่อนุญาตให้ฮิจญ์เราะฮฺไปยังเมืองมะดีนะฮฺเพื่อจะได้อยู่ใกล้ท่าน เพราะท่านได้ถูกฝังในหลุมแล้ว แต่การฮิจญ์เราะฮฺ

สู่สุนนะฮฺและชะรีอะฮฺของท่านนี่แหละที่เนื้อหาของหะดีษบทนี้ส่งเสริม เช่น การเดินทางไปยังเมืองหนึ่งเพื่อช่วยเหลือและปกป้องชะรีอะฮฺของท่าน

การฮิจญ์เราะฮฺไปสู่อัลลอฮฺนั้นสามารถทำได้ในทุกที่และทุกเวลา แต่การฮิจญ์เราะฮฺไปสู่ตัวท่านเราะสูลุลลอฮฺและชะรีอะฮฺของท่านนั้นทำได้ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ หลังจากที่ท่านเสียชีวิตให้ฮิจญ์เราะฮฺไปสู่ชะรีอะฮฺของท่านเท่านั้น

ซึ่งคล้ายคลึงกับคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ ﴾

“แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใด ก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮฺและเราะสูล” (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 59)

การกลับไปยังอัลลอฮฺนั้นทำได้ในทุกขณะ แต่การกลับไปยังท่านเราะสูลนั้นทำได้ในช่วงที่ท่านยังมีชีวิต หลังจากที่ท่านเสียชีวิตก็ให้กลับไปยังสุนนะฮฺของท่าน

ดังนั้น ผู้ใดที่เดินทางจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองเพื่อเรียนรู้หะดีษ ก็ถือว่าเป็นการฮิจญ์เราะฮฺไปสู่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ และผู้ใดที่ฮิจญ์เราะฮฺจากเมืองหนึ่งไปสู่อีกเมืองเพื่อผู้หญิงที่เขาต้องการแต่งงานด้วย โดยนางได้กำหนดเงื่อนไขว่า “ฉันจะไม่แต่งงานกับท่านนอกจากท่านจะเดินทางมาอยู่ในเมืองที่ฉันอยู่” ดังนั้นการฮิจญ์เราะฮฺของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้ฮิจญ์เราะฮฺ

คำกล่าวที่ว่า:

“وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيْبُهَا”

(วะมัน กานัต ฮิจญ์เราะตุฮู ลิดุนยา ยุศีบุฮา - และผู้ใดที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับ) เช่น คนที่รู้ว่าการค้าขายในเมืองหนึ่งนั้นเฟื่องฟู เขาจึงเดินทางไปยังเมืองนั้นเพื่อแสวงหาผลกำไร ดังนั้นการฮิจญ์เราะฮฺนั้นจึงเป็นไปเพื่อโลกดุนยาที่เขาจะได้รับ และเขาจะไม่ได้รับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้เท่านั้น และหากอัลลอฮฺอัซซะวะญัลละ ประสงค์ให้เขาไม่ได้รับสิ่งใด เขาก็จะไม่มีวันได้รับสิ่งนั้นอย่างแน่นอน

คำกล่าวของท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ที่ว่า:

“رَوَاهُ إِمَامَا الْمُحَدِّثِيْنَ، أَبُوْ عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيْلَ بْنِ إِبْرَاهِيْمَ بْنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ بَرْدِزْبَهْ الْبُخَارِيُّ، وَأَبُوْ الْحُسَيْنِ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ بْنِ مُسْلِمٍ الْقُشَيْرِيُّ النَّيْسَابُوْرِيُّ فِيْ صَحِيْحَيْهِمَا اللَّذَيْنِ هُمَا أَصَحُّ الْكُتُبِ الْمُصَنَّفَةِ“

“หะดีษบันทึกโดยอิมามแห่งนักหะดีษทั้งสองคือท่านอบูอับดุลลอฮฺ มุฮัมมัด บินอิสมาอีล บินอิบรอฮีม บินอัลมุฆีเราะฮฺ บินบัรดิซบะฮฺ อัลบุคอรีย์ และท่านอบูอัลหุสัยนฺ มุสลิม บินอัลหัจญาจญ์ บินมุสลิม อัลกุชัยรีย์ อันนัยสาบูรีย์ ในหนังสือเศาะฮีหฺของท่านทั้งสอง ซึ่งถือเป็นตำราที่มีความถูกต้องมากที่สุด”

หมายความว่า หนังสือเศาะฮีหฺอัลบุคอรีย์ และเศาะฮีหฺมุสลิมถือเป็นตำราวิชาหะดีษที่มีความถูกต้องมากที่สุด ด้วยเหตุนี้นักหะดีษบางท่านจึงกล่าวว่า “การเห็นพ้องกันของทั้งสองนั้นปราศจากข้อสงสัยใดๆ ในเรื่องความน่าเชื่อถือ ยิ่งกว่านั้นมันยังเป็นความรู้ที่เชื่อถือได้”

อย่างไรก็ตาม หนังสือเศาะฮีหฺอัลบุคอรีย์มีความถูกต้องมากกว่าเศาะฮีหฺมุสลิม เพราะอิมามอัลบุคอรีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้วางเงื่อนไขในสายรายงานว่า นักรายงานจะต้องพบกับผู้รายงานโดยตรง ส่วนอิมามมุสลิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ เพียงพอกับการที่เป็นผู้ร่วมสมัยและมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการรายงานโดยตรง แม้จะไม่มีการยืนยันว่ามีการพบเจอกัน

ท่านอิมามมุสลิมได้คัดค้านการวางเงื่อนไขในการพบนักรายงานหะดีษในบทนำหนังสือเศาะฮีหฺของท่านได้อย่างน่าทึ่ง แต่ที่ถูกต้องคือเป็นไปตามที่ท่านอิมามอัลบุคอรีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้วางเงื่อนไขไว้ว่าจำเป็นต้องมีการพบกัน

อย่างไรก็ตาม อุละมาอ์ได้กล่าวว่าสำนวนที่บันทึกโดยอิมามมุสลิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ จะดีกว่าสำนวนที่บันทึกโดยอิมามอัลบุคอรีย์ เพราะอิมามมุสลิมจะระบุตัวบทหะดีษ หลังจากนั้นก็จะระบุสำนวนที่มาสนับสนุน (ชะวาฮิด) รวมถึงสำนวนที่สอดคล้องกัน (มุตาบะอาต) ในที่เดียวกัน แต่อิมามอัลบุคอรีย์จะแยกหะดีษต่างๆ ออกจากกัน ดังนั้นในแง่ของการเรียบเรียง หนังสือเศาะฮีหฺมุสลิมจะดีกว่า แต่ในแง่ของสายรายงานและความน่าเชื่อถือ หนังสือเศาะฮีหฺอัลบุคอรีย์จะดีกว่า

มีกวีกล่าวว่า:

تَشَاجَرَ قَوْمٌ فِي الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ لَدَيَّ وَقَالُوا: أَيُّ ذَيْنِ تُقَدِّمُ
فَقُلْتُ: لَقَدْ فَاقَ الْبُخَارِيُّ صِحَّةً كَمَا فَاقَ فِي حُسْنِ الصِّنَاعَةِ مُسْلِمُ

"คนกลุ่มหนึ่งได้ถกเถียงในเรื่องอัลบุคอรีย์และมุสลิมต่อหน้าฉัน
พวกเขากล่าวว่าทั้งสองนี้อันใดดีกว่ากัน
ฉันจึงกล่าวว่า อัลบุคอรีย์โดดเด่นในเรื่องความน่าเชื่อถือ
ดังที่มุสลิมโดดเด่นในด้านการเรียบเรียง"

อุละมาอ์บางท่าน (คือท่านอัดดาเราะกุฏนี) ได้กล่าวว่า **"หากไม่มีอิมามอัลบุคอรีย์ก็จะไม่มีอิมามมุสลิม เพราะอิมามอัลบุคอรีย์คืออาจารย์ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ท่าน"**

ดังนั้น หะดีษบทนี้จึงมีสถานะที่เศาะฮีหฺ เป็นหะดีษที่ให้ความรู้อย่างมั่นใจ (ยะกีนีย์ อักลีย์ - ความมั่นใจโดยสติปัญญา) แต่มิใช่ความมั่นใจโดยสติปัญญา (ยะกีนีย์ นะเซาะรีย์ - ความมั่นใจโดยการพินิจพิเคราะห์) หากแต่เป็นความมั่นใจที่เกิดจากการพิสูจน์ความถูกต้องถึงท่านนบี ﷺ

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. หะดีษบทนี้เป็นหนึ่งในบรรดาหะดีษที่เป็นแก่นหลักของศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้บรรดาอุละมาอ์จึงกล่าวว่า **"แก่นหลักของศาสนาอิสลามดำรงอยู่ด้วยสองหะดีษ"** ซึ่งหนึ่งในนั้นคือหะดีษนี้ และหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮฺ

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

"ผู้ใดกระทำการงานใดที่ไม่มีในคำสั่งของเรา การงานนั้นย่อมถูกปฏิเสธ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1718]

ดังนั้น หะดีษบทนี้จึงเป็นแก่นหลักของการงานด้านจิตใจ และเป็นเกณฑ์ชี้วัดการงานภายใน ส่วนหะดีษของท่านอาอิชะฮฺถือเป็นแก่นหลักของการงานด้านร่างกาย ยกตัวอย่างเช่น

ชายผู้หนึ่งที่มีความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) อย่างสูง โดยเขาหวังในผลบุญและรางวัลจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และสวรรค์อันทรงเกียรติของพระองค์ แต่เขากลับกระทำบิดอะฮฺมากมาย ซึ่งหากพิจารณาที่เจตนาของเขาจะพบว่ามีความตั้งใจดี แต่เมื่อพิจารณาที่การกระทำกลับพบว่าไม่ถูกต้องและไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากขัดกับหลักชะรีอะฮฺ

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ชายผู้หนึ่งยืนละหมาดด้วยท่าทางที่สมบูรณ์ครบถ้วน แต่เขาทำเพื่อให้บิดาเห็นเพราะกลัวบิดามาก ทำให้ความอิคลาศของเขาบกพร่อง ดังนั้นเขาจะไม่ได้รับผลบุญในส่วนนั้น ยกเว้นในกรณีที่เขาละหมาดเพราะกลัวถูกลงโทษจากการละทิ้งละหมาด กรณีนี้ถือว่าเขายังได้ทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺด้วยการละหมาดนั้น

2. ส่วนหนึ่งจากบทเรียนของหะดีษบทนี้คือ จำเป็นต้องแยกแยะระหว่างอิบาดะฮฺต่างๆ และระหว่างเรื่องอิบาดะฮฺกับมุอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า **"แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา"**

ขอยกตัวอย่างในเรื่องละหมาด เมื่อผู้หนึ่งต้องการละหมาดซุฮฺริ เขาจำเป็นต้องตั้งเจตนาว่าจะละหมาดซุฮฺริ เพื่อแยกแยะว่าไม่ใช่ละหมาดอื่น แต่ในกรณีที่เขาจะละหมาดซุฮฺริควบสองเวลา (อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่หมดสติไป แล้วฟื้นขึ้นมาอีกวันหนึ่งจึงต้องละหมาดซุฮฺริของเวลานั้นและละหมาดซุฮฺริของเวลาเมื่อวาน) เขาจำเป็นต้องแยกแยะว่าเป็นการละหมาดซุฮฺริของเมื่อวานหรือของวันนี้ เพราะทุกละหมาดต้องมีเจตนาเฉพาะของมัน

คำถาม: กรณีที่ชายผู้หนึ่งออกจากบ้านในช่วงที่ดวงอาทิตย์คล้อยโดยมีน้ำละหมาดและเข้ามัสญิด แต่จิตใจของเขาไม่ได้คิดว่าจะมาละหมาดซุฮฺริ หรืออัศริ หรืออิชาอ์ เพียงแต่ตั้งเจตนาว่าจะละหมาดฟัรฎูในกรณีเช่นนี้เขาจะได้รับผลบุญหรือไม่?

คำตอบ: ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ เขาจะไม่ได้รับผลบุญ เพราะไม่ได้ระบุว่าเป็นการละหมาดซุฮฺริ ซึ่งนี่เป็นทัศนะตามมัซฮับอัลหะนาบิละฮฺ

แต่มีอีกทัศนะหนึ่งว่าเขาจะได้รับผลบุญ โดยไม่จำเป็นต้องระบุเจาะจงการละหมาด เพียงแค่ตั้งเจตนาละหมาดและปฏิบัติตามเวลาที่กำหนดก็เพียงพอ ซึ่งทัศนะนี้มีรายงานจากท่านอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ การตั้งเจตนาว่าเป็นละหมาดฟัรฎูจึงถือว่าเพียงพอ และนี่เป็นทัศนะที่ถูกต้อง เพราะโดยทั่วไปคนจะไม่ทำสิ่งใดนอกจากละหมาดนั้น บางครั้งมีคนมาละหมาดด้วยความรีบเร่งจึงกล่าวตักบีรและ

เข้าละหมาดพร้อมอิมามโดยไม่ทันนึกว่าเป็นละหมาดซุฮฺริ แต่เขานึกอยู่แล้วว่าเป็นละหมาดฟัรฎู และเขาไม่ได้ออกจากบ้านเพื่อสิ่งอื่นนอกจากละหมาดนี้

ตามมัซฮับอัลหะนาบิละฮฺนั้นต้องละหมาดใช้อีกครั้ง แต่ตามทัศนะที่ถูกต้องไม่จำเป็นต้องละหมาดใช้ ซึ่งทำให้สบายใจขึ้น เพราะเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แม้แต่อิมามเองบางครั้งก็ลืม โดยอาจตักบีรด้วยเจตนาเพียงว่าเป็นละหมาดฟัรฎูเท่านั้น ซึ่งตามมัซฮับอัลหะนาบิละฮฺนั้นจำเป็นต้องละหมาดใช้อีกครั้ง แต่ตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าไม่จำเป็นต้องละหมาดใช้

3. ส่วนหนึ่งจากบทเรียนของหะดีษบทนี้คือ การกระตุ้นให้มีความอิคลาศต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะท่านนบี ﷺ ได้แบ่งมนุษย์เป็นสองประเภท คือ:

ประเภทที่หวังในการงานที่เขาได้ทำเพื่อการได้อยู่เบื้องหน้าพระพักตร์ของอัลลอฮฺและโลกอาคิเราะฮฺ

และประเภทที่ตรงกันข้าม ซึ่งประเภทนี้เองที่หะดีษบทนี้ได้กระตุ้นให้มีความอิคลาศต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ความอิคลาศนั้นจำเป็นต้องเอาใจใส่และกระตุ้นอยู่เสมอ เพราะเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญยิ่งซึ่งมนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อเป้าหมายนี้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦ ﴾

“และข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า” (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 56)

4. บทเรียนอีกประการหนึ่งจากหะดีษบทนี้คือ:

ประการแรก: ท่านนบี ﷺ ทรงมีวิธีการสอนที่ยอดเยี่ยม โดยท่านได้แบ่งและจำแนกประเภทของคำกล่าว กล่าวคือท่านนบีได้กล่าวว่า "แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา" ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวการงาน และ "แท้จริงสำหรับทุกคนนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้" ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุผลของการปฏิบัติ

ประการที่สอง: อีกหนึ่งตัวอย่างของวิธีการสอนอันยอดเยี่ยมของท่านนบีคือ การจำแนกฮิจญ์เราะฮฺออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮฺ และประเภทที่ไม่ถูกต้อง วิธีการสอนเช่นนี้เป็นแบบอย่างอันดีงาม ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงควรหลีกเลี่ยงการอธิบายประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างยืดยาวเพราะจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ยาก แต่ควรเน้นการนำเสนอหลักการสำคัญ (อุศูล) กฎเกณฑ์หลัก (เกาะวาอิด) และข้อกำหนดต่างๆ (ตักยีดาต) เพราะจะช่วยให้ความรู้ฝังแน่นในจิตใจได้ดีกว่า ส่วนการอธิบายประเด็นปัญหาอย่างละเอียดลึกซึ้งเกินไปนั้นมักทำให้ผู้เรียนลืมง่าย

5. บทเรียนอีกประการหนึ่งจากหะดีษบทนี้คือ การที่คำว่าเราะสูลถูกเชื่อมต่อกับอัลลอฮฺด้วย "วาวตัวเชื่อม - และ" ในคำกล่าวที่ว่า "إِلَى اللهِ وَرَسُوْلِهِ" (อิลัลลอฮิ วะเราะสูลิฮิ - เป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์) โดยท่านนบีมิได้กล่าวว่า "ثُمَّ رَسُوْلِهِ" (ษุมมะ เราะสูลิฮิ - หลังจากนั้นเราะสูลของพระองค์) ทั้งที่ครั้งหนึ่งมีชายผู้หนึ่งเคยกล่าวแก่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่า:

«مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ، فَقَالَ: بَلْ مَا شَاءَ اللهُ وَحْدَهُ»

"เป็นสิ่งที่อัลลอฮฺและท่านประสงค์" ท่านนบีจึงกล่าวว่า "แต่จงกล่าวว่า เป็นสิ่งที่อัลลอฮฺประสงค์เพียงผู้เดียวเท่านั้น" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 1964]

คำถาม: ทั้งสองกรณีนี้มีความแตกต่างกันอย่างไร?

คำตอบ: ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชะรีอะฮฺ สามารถใช้วาวเชื่อมได้ เพราะบทบัญญัติที่มาจากท่านนบี ﷺ นั้นเสมือนมาจากอัลลอฮฺ ตะอาลา ดังที่พระองค์ได้ดำรัสว่า:

﴿ مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ ٨٠ ﴾

"ผู้ใดเชื่อฟังเราะสูล แน่นอนเขาก็เชื่อฟังอัลลอฮฺแล้ว" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 80)

แต่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งถูกสร้าง ไม่อนุญาตให้ใช้วาวเชื่อม ระหว่างอัลลอฮฺกับผู้ใดเป็นอันขาด เพราะทุกสรรพสิ่งล้วนอยู่ภายใต้พระประสงค์ของอัลลอฮฺ ตะอาลา

ตัวอย่างเช่น หากมีคนถามว่า "พรุ่งนี้ฝนจะตกหรือไม่?"

ถ้ามีผู้ตอบว่า "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ทรงรู้ดียิ่ง" ถือเป็นการกล่าวที่ผิด เพราะท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้

แต่หากมีคนถามว่า "สิ่งนี้หะรอมหรือหะลาล?" ถ้ามีผู้ตอบว่า "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ทรงรู้ดียิ่ง" ถือเป็นการกล่าวที่ถูกต้อง เพราะการบัญญัติชะรีอะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นั้นถือเป็นการบัญญัติของอัลลอฮฺ ตะอาลา ด้วย ดังที่พระองค์ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ ٨٠ ﴾

"ผู้ใดเชื่อฟังเราะสูล แน่นอนเขาก็เชื่อฟังอัลลอฮฺแล้ว" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 80)

คำถาม: ระหว่างความรู้กับการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺ อะไรประเสริฐกว่ากัน?

คำตอบ: ความรู้มีความประเสริฐกว่าการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการความรู้ ดังที่ท่านอิมามอะหฺมัดได้กล่าวว่า "ไม่มีสิ่งใดเทียบเท่าความรู้ได้ หากผู้นั้นมีเจตนาที่บริสุทธิ์" และการญิฮาดไม่มีทางเป็นฟัรฎูอัยนฺ(ข้อบังคับเฉพาะบุคคล)ได้เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا۟ كَآفَّةً ١٢٢﴾

"และไม่สมควรที่บรรดาผู้ศรัทธาจะออกไป (ทำสงคราม) พร้อมกันทั้งหมด" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 122)

ถ้าการญิฮาดเป็นฟัรฎูอัยนฺแล้ว ย่อมกลายเป็นข้อบังคับเหนือมุสลิมทุกคน อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ ١٢٢﴾

"ทำไมจึงไม่มีกลุ่มหนึ่งจากแต่ละหมู่คณะในหมู่พวกเขาออกไป" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 122)

กล่าวคือ ให้มีกลุ่มหนึ่งไม่ต้องออกไปทำญิฮาด

﴿لِّيَتَفَقَّهُوا۟ فِى ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُوا۟ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓا۟ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ١٢٢﴾

"เพื่อพวกเขาจะได้ศึกษาหาความเข้าใจในศาสนา และเพื่อจะได้ตักเตือนหมู่ชนของพวกเขาเมื่อกลับไปหาพวกเขา หวังว่าพวกเขาจะได้ระมัดระวัง" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 122)

อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและยุคสมัย บางครั้งเราอาจกล่าวแก่บางคนว่า "สำหรับท่าน การญิฮาดมีความประเสริฐกว่า แต่สำหรับบางคน การแสวงหาความรู้กลับประเสริฐกว่า" ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง กำยำล่ำสัน กระปรี้กระเปร่า แต่มิได้เป็นผู้มีปัญญาเฉียบแหลม การญิฮาดย่อมประเสริฐสำหรับเขา เพราะเหมาะสมกับสภาพของเขามากกว่า แต่สำหรับผู้ที่มีสติปัญญาดี ความจำแม่นยำและมีวาทศิลป์โดดเด่น การแสวงหาความรู้ย่อมประเสริฐกว่าสำหรับเขา

ส่วนการพิจารณาตามยุคสมัย หากเราอยู่ในยุคที่มีอุละมาอ์มากมายและมีการเรียกร้องไปสู่สมรภูมิ การญิฮาดย่อมประเสริฐกว่า แต่หากอยู่ในยุคที่ความงมงายแพร่หลายและบิดอะฮฺระบาดในสังคม การแสวงหาความรู้ย่อมประเสริฐกว่า

มีสามประการที่ทำให้การแสวงหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

หนึ่ง บิดอะฮฺเริ่มแพร่กระจายความชั่วร้าย

สอง มีการออกฟัตวาโดยปราศจากความรู้

สาม มีการโต้เถียงอย่างรุนแรงในประเด็นต่างๆ โดยปราศจากความรู้และในกรณีที่ไม่สามารถชี้ชัดว่าควรทำสิ่งใดก่อน (ระหว่างการแสวงหาความรู้กับการญิฮาด) การแสวงหาความรู้ย่อมประเสริฐกว่า

6. บทเรียนอีกประการหนึ่งจากหะดีษบทนี้คือ การฮิจญ์เราะฮฺเป็นอะมัลศอลิหฺ (การงานที่ดี) เพราะมันเป็นไปเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ซึ่งการงานใดที่กระทำเพื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ย่อมเป็นอะมัลศอลิหฺ เพราะผู้กระทำกำลังแสวงหาความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ และการแสวงหาความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺนั้นคือการทำอิบาดะฮฺ

คำถาม: การฮิจญ์เราะฮฺถือเป็นสิ่งวาญิบหรือมุสตะหับ (สุนัต)?

คำตอบ: ในเรื่องนี้มีรายละเอียดที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ หากผู้ใดสามารถเปิดเผยและประกาศศาสนาของเขาได้โดยไม่มีการขัดขวาง การฮิจญ์เราะฮฺในกรณีนี้ถือเป็นมุสตะหับ แต่หากไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ การฮิจญ์เราะฮฺกลายเป็นสิ่งวาญิบ นี่คือหลักเกณฑ์ในการพิจารณา (ฎอบิฏ) ว่าการฮิจญ์เราะฮฺจะเป็นมุสตะหับหรือวาญิบ และเกณฑ์นี้ใช้ในกรณีที่อยู่ในดินแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธา

สำหรับกรณีที่อยู่ในเมืองที่มีการฝ่าฝืนอย่างเปิดเผย หากผู้ใดเกรงว่าตนเองจะถูกชักจูงไปตามพฤติกรรมของผู้คนในเมืองนั้น การฮิจญ์เราะฮฺถือเป็นสิ่งวาญิบ แต่หากไม่มีความกังวลเช่นนั้น การฮิจญ์เราะฮฺก็ไม่ถือเป็นสิ่งวาญิบ และถ้าการคงอยู่ของเขาจะก่อให้เกิดประโยชน์ การอยู่ของเขากลับกลายเป็นสิ่งวาญิบ เพราะสังคมนั้นต้องการเขาในการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีงามและการเชิญชวนสู่ความดีและห้ามปรามความชั่ว

แต่สิ่งที่น่าประหลาดคือ มีบางคนกลับฮิจญ์เราะฮฺจากเมืองอิสลามไปสู่ดินแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธา หากคนดีๆ พากันฮิจญ์เราะฮฺออกจากเมืองอิสลาม แล้วใครเล่าจะคอยห้ามปรามผู้กระทำความชั่ว? บางทีความเสื่อมในสังคมอาจเกิดขึ้นเพราะการขาดแคลนคนดีและการมีคนชั่วอยู่มากมาย อย่างไรก็ตาม หากผู้ที่อยู่นั้นเรียกร้องเชิญชวนไปสู่อัลลอฮฺด้วยวิธีการที่เหมาะสม ในไม่ช้าผู้คนก็จะดีงามตามไปด้วย และเมื่อคนดีเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ พวกเขาก็จะสามารถพัฒนาบ้านเมืองให้ดีขึ้นได้ และเมื่อใดที่คนส่วนใหญ่เป็นคนดี โดยปกติแล้วผู้นำที่มีอำนาจก็มักจะดีตามไปด้วย แม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องง่ายก็ตาม

เป็นเรื่องที่น่าเศร้าอย่างยิ่งที่บางครั้งผู้สร้างความเสียหายกลับเป็นคนดีๆ นั่นเอง เราจะพบว่ามีคนดีบางกลุ่มที่แบ่งแยกเป็นพรรคพวกเพียงเพราะความเห็นต่างในประเด็นปลีกย่อยทางศาสนา ทั้งที่เป็นเรื่องที่สามารถเห็นต่างกันได้ นี่คือสภาพที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะในดินแดนที่อิสลามยังไม่มั่นคงสมบูรณ์ บางครั้งเรื่องที่พวกเขาบาดหมางใจ โกรธเคืองและโต้เถียงกันนั้นเป็นเพียงประเด็นการยกมือในละหมาด

เราขอเล่าเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นที่ทุ่งมินา (ระหว่างการประกอบพิธีหัจญ์) วันหนึ่งมีหัวหน้าคณะสองกลุ่มจากแอฟริกามาพบเรา ทั้งสองฝ่ายต่างตักฟีร (กล่าวหาว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา) ซึ่งกันและกัน ท่านทราบหรือไม่ว่าเพราะเหตุใด? เพราะผู้หนึ่งกล่าวว่าตามสุนนะฮฺ ผู้ละหมาดต้องวางมือบนหน้าอก แต่อีกคนกล่าวว่าให้ปล่อยมือ ซึ่งเป็นเพียงประเด็นปลีกย่อยที่ไม่ใช่หลักการสำคัญหรืออุศูลแต่อย่างใด พวกเขากล่าวว่า "นี่ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

«مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»

"ผู้ใดไม่ปรารถนาแนวทางของฉัน เขาก็ไม่ใช่พวกของฉัน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4776 และมุสลิม หมายเลข 1401]

(พวกเขากล่าวว่า) "นี่คือการปฏิเสธศรัทธา และท่านเราะสูล ﷺ ก็ประกาศตัดความสัมพันธ์กับผู้นั้น" การยึดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้เองที่นำไปสู่การตักฟีรซึ่งกันและกัน

ประเด็นสำคัญคือ คนดีในบางสังคมอาจขาดความเข้าใจอิสลามอย่างลึกซึ้ง จึงกล่าวหาผู้อื่นว่าทำบิดอะฮฺหรือเป็นฟาสิก หากพวกเขาสามารถรวมตัวกันได้ แม้จะมีความเห็นต่างในประเด็นที่ศาสนาอนุญาตให้มีทัศนะแตกต่างกันได้ พวกเขาก็จะมีจิตใจเปิดกว้างและยังคงรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม

แต่เมื่อใดที่ผู้คนเห็นคนดีอิจฉาริษยาและขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในประเด็นศาสนา พวกเขาอาจหันหลังให้ทั้งกับบุคคลเหล่านั้นและคำแนะนำดีๆ ที่นำเสนอ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้คนอาจเบื่อหน่ายจนละทิ้งศาสนาไปเลยก็เป็นได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจริง -ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเราด้วย-

ซึ่งเราอาจเคยพบเยาวชนบางคนที่ยืนยันว่าศาสนานี้มีความดีงามและสามารถชี้นำทางให้แก่เขาได้ อีกทั้งยังทำให้จิตใจของเขาสงบและผ่อนคลาย แต่เมื่อเขาประสบกับความขัดแย้งและการโต้เถียงรุนแรงของกลุ่มคนที่เคยเป็นแบบอย่างที่ดี เขาก็ละทิ้งจุดยืนนั้นเพราะไม่พบสิ่งที่เขาแสวงหา

สรุปได้ว่า การฮิจญ์เราะฮฺจากดินแดนของผู้ปฏิเสธศรัทธานั้นแตกต่างจากการฮิจญ์เราะฮฺจากเมืองที่เต็มไปด้วยการฝ่าฝืน สำหรับผู้ที่อยู่ในเมืองที่มีการฝ่าฝืน ขอให้พวกเขาอดทนและหวังในผลบุญตอบแทนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเขาเป็นคนดีที่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ยิ่งไปกว่านั้นในบางกรณีการฮิจญ์เราะฮฺของเขาอาจกลายเป็นสิ่งต้องห้าม (หะรอม) ด้วยซ้ำ เพราะการอยู่ของเขาอาจเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าการจากไป

หะดีษที่ 2

ลำดับขั้นของศาสนา (หะดีษญิบรีล)

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَيْضاً قَالَ :

بَيْنَماَ نَحْنُ جُلُوْسٌ عِنْدَ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيْدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيْدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِسْلَامِ.

فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ : " الإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلهَ إِلَّا اللهُ وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ ، وَتُقِيْمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ البَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيْلاً " قَالَ : صَدَقْتَ . فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ !

قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِيْمَانِ . قَالَ : " أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ " . قَالَ : صَدَقْتَ .

قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِحْسَانِ . قَالَ : " أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ " .

قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : " مَا المَسْؤُوْلُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ" .

قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : " أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى الحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُوْنَ فِي الْبُنْيَانِ" .

ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيّاً ، ثُمَّ قَالَ : " يَا عُمَرُ أَتَدْرِيْ مَنِ السَّائِلُ ؟ "

قُلْتُ : اللهُ وَرَسُوْلُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : " فَإِنَّهُ جِبْرِيْلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِيْنَكُمْ" .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า: "วันหนึ่งขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ทันใดนั้นได้มีชายผู้หนึ่งปรากฏตัวต่อหน้าพวกเรา เขาสวมอาภรณ์สีขาวสะอาดผ่องและมีผมดำสนิท ไม่ปรากฏร่องรอยการเดินทางบนตัวเขา และไม่มีผู้ใดในหมู่พวกเรารู้จักเขา จนกระทั่งเขาได้เข้ามานั่งเบื้องหน้าท่านนบี ﷺ โดยให้หัวเข่าทั้งสองของเขาชิดกับหัวเข่าของท่าน และวางฝ่ามือทั้งสองของเขาบนต้นขาของตัวเอง"

แล้วเขาก็กล่าวว่า "โอ้มุฮัมมัด จงบอกฉันเกี่ยวกับอิสลามเถิด" ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จึงตอบว่า "อิสลามคือการที่ท่านปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดคือเราะสูลของอัลลอฮฺ การดำรงการละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน และการประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ หากท่านมีความสามารถในการเดินทาง"

เขากล่าวว่า "ท่านพูดถูกต้องแล้ว" พวกเราต่างประหลาดใจที่เขาถาม แล้วยังยืนยันความถูกต้องด้วย

เขากล่าวว่า "จงบอกฉันเกี่ยวกับอีมานเถิด" ท่านตอบว่า "คือการที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺ บรรดามะลาอิกะฮฺของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสูลของพระองค์ วันอาคิเราะฮฺ และศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและที่ร้าย"

เขากล่าวว่า "ท่านพูดถูกต้องแล้ว"

เขากล่าวว่า "จงบอกฉันเกี่ยวกับอิหฺสานเถิด" ท่านตอบว่า "คือการที่ท่านทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺประหนึ่งว่าท่านเห็นพระองค์ และถึงแม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แท้จริงพระองค์ทรงเห็นท่าน"

เขากล่าวว่า "จงบอกฉันเกี่ยวกับวันกิยามะฮฺเถิด" ท่านตอบว่า "ผู้ถูกถามมิได้รู้มากไปกว่าผู้ถามแต่อย่างใด"

เขากล่าวว่า "จงบอกฉันถึงสัญญาณของมันเถิด" ท่านตอบว่า "คือการที่ทาสหญิงจะให้กำเนิดผู้เป็นนายของนาง และท่านจะได้เห็นผู้ที่เดินเท้าเปล่า เปลือยกาย ยากจนข้นแค้น เป็นผู้เลี้ยงแกะ แต่กลับแข่งขันกันก่อสร้างอาคารสูง"

แล้วเขา (ญิบรีล) ก็จากไป และฉัน (อุมัรฺ) ก็ไม่ได้ออกไปไหนเป็นเวลานาน แล้วท่านก็เรียกฉันว่า โอ้อุมัร ท่านรู้หรือไม่ว่าผู้ถามครั้งนั้นคือใคร?" ฉันตอบว่า "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้ดียิ่ง" ท่านกล่าวว่า "แท้จริงเขาคือญิบรีล มาหาพวกท่านเพื่อสอนศาสนาของพวกท่าน" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 8]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوْسٌ"

(บัยนะมา นะหฺนุ ญุลูสุน - ขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่) คำว่า "بَيْنَمَا" (บัยนะมา) มาจากคำว่า "بَيْنَا" (บัยนา) แต่ได้เพิ่มคำว่า "مَا" (มา) เข้าไป ซึ่งเดิมคือ "بَيْنَ نَحْنُ" (บัยนะ นะหฺนุ) การเพิ่ม "مَا" (มา) เข้าไปเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของเหตุการณ์ที่กำลังจะเล่า

คำว่า "جُلُوْسٌ" (ญุลูสุน - นั่งอยู่) เป็นมุบตะดา (คำนามที่ขึ้นต้นประโยค) ส่วนคำว่า "عِنْدَ رَسُوْلِ اللهِ" (อินดะ เราะสูลิลลาฮฺ - กับท่านเราะสูลุลลอฮฺ) เป็นเคาะบัร (ส่วนขยายของประธาน)

คำว่า "ذَاتَ يَوْمٍ" (ซาตะ เยามิน - วันหนึ่ง) โดยที่คำว่า "ذَاتَ" (ซาตะ) ในที่นี้เป็นนะกิเราะฮฺ (คำที่บ่งชี้ถึงสิ่งหนึ่งโดยไม่เจาะจง) หมายถึงวันใดวันหนึ่งโดยไม่ระบุเจาะจง

ในทางภาษาจะใช้คำว่า "ذَاتَ" (ซาตะ) ในหลายรูปแบบซึ่งมีความหมายดังนี้:

1. "صَاحِبَة" (ศอหิบะฮฺ) หมายถึงความเป็นเจ้าของ เช่น "ذَاتُ النِّطَاقَيْنِ" (ซาตุนนิฏอก็อยนฺ) คือ "صَاحِبَةُ النِّطَاقَيْنِ" (ศอหิบะตุนนิฏอก็อยนฺ) หมายถึงผู้เป็นเจ้าของผ้าคาดเอวสองผืน (เป็นฉายาของท่านหญิงอัสมาอ์ บินติ อบูบักรฺ รอฎิยัลลอฮุอันฮา ซึ่งมีที่มาจากเหตุการณ์ในช่วงการอพยพ (ฮิจเราะฮฺ) ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และท่านอบูบักรฺ เมื่อท่านหญิงอัสมาอ์ได้ฉีกผ้าคาดเอวของท่านออกเป็นสองส่วนเพื่อใช้มัดเสบียงอาหารที่จะนำไปให้ท่านทั้งสอง การกระทำอันเสียสละของท่านหญิงในครั้งนั้นทำให้ท่านได้รับฉายานี้ และเป็นที่รู้จักในประวัติศาสตร์อิสลาม -ผู้แปล-)

2. "اِسْمُ مَوْصُوْل" (อิสมุนเมาศูล - ประพันธสรรพนาม) ที่ใช้แทนคำนามที่อยู่ข้างหน้าและเชื่อมประโยคให้สัมพันธ์กัน ชาวอาหรับจะใช้คำว่า "ذَاتَ" (ซาตะ) ในความหมายของ "الَّتِي" (อัลละตี) ดังที่ท่านอิบนุมาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า "สำหรับพวกเขา คำว่า "الَّتِي" (อัลละตี) ก็คือ "ذَاتَ" (ซาตะ)" เช่น "بِعْتُ عَلَيْكَ بَيْتِيَ ذَاتَ اشْتَرَيْتُ" (บิอฺตุ อะลัยกะ บัยตีย์ ซาตัชตะร็อยตุ) มีความหมายเดียวกับ "الَّتِي اشْتَرَيْتُ" (อัลละติชตะร็อยตุ) แปลว่า "ฉันขายบ้านที่ฉันซื้อมาให้แก่ท่าน"

3. "النَّكِرَة" (อันนะกิเราะฮฺ) คือคำนามไม่เจาะจง ดังที่ปรากฏในหะดีษบทนี้ "ذَاتَ يَوْمٍ" (ซาตะ เยามิน) และนี่เป็นการใช้ที่พบบ่อยที่สุด

"إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ"

(อิซ เฏาะละอะ อะลัยนา เราะญุลุน - ทันใดนั้นก็มีชายผู้หนึ่งปรากฏตัวต่อหน้าพวกเรา) โดยไม่ได้ระบุตัวตนที่ชัดเจน ซึ่งแม้จะปรากฏในรูปกายของมนุษย์ แต่แท้จริงแล้วคือมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่ง

"شَدِيْدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ"

(ชะดีดุ บะยาฎิษษิยาบ - สวมอาภรณ์สีขาวสะอาดผ่อง"

"شَدِيْدُ سَوَادِ الشَّعْرِ"

(ชะดีดุ สะวาดิชชะอฺร - มีผมดำสนิท) บ่งบอกถึงความเป็นหนุ่ม

"لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ"

(ลา ยุรอ อะลัยฮิ อะษะรุสสะฟัร - ไม่ปรากฏร่องรอยการเดินทางบนตัวเขา)

เพราะทั้งอาภรณ์และเส้นผมของเขาสะอาดหมดจด ไม่มีฝุ่นละอองเกาะ ซึ่งต่างจากผู้เดินทางทั่วไปในสมัยนั้นที่มักจะมีร่องรอยจากการเดินทาง ทั้งผมที่ยุ่งเหยิงและเสื้อผ้าที่เปรอะเปื้อนฝุ่น แต่ชายผู้นี้กลับไม่มีร่องรอยเช่นนั้นเลย

"وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ"

(วะลา ยะอฺริฟุฮุ มินนา อะหะดุน - และไม่มีผู้ใดในหมู่พวกเรารู้จักเขา) แสดงว่าเขาไม่ใช่ชาวมะดีนะฮฺที่คุ้นเคยกัน แต่เป็นคนแปลกหน้า

"حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ"

(หัตตา ญะละสะ อิลันนบี - จนกระทั่งเขาได้เข้ามานั่งต่อหน้าท่านนบี) สังเกตว่าท่านอุมัรไม่ได้ใช้คำว่า "عِنْدَ النَّبِيِّ" (อินดันนบี) (นั่งร่วมกับท่านนบี) เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงว่าชายผู้นั้นนั่งประชิดติดกับท่านนบี ﷺ

ด้วยเหตุนี้ ท่านอุมัรจึงกล่าวต่อว่า

"فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ"

(ฟะอัสนะดะ รุกบะตัยฮิ อิลา รุกบะตัยฮิ วะวะเฎาะอะ กัฟฟัยฮิ - เขาได้เอาหัวเข่าทั้งสองของเขาชิดกับหัวเข่าของท่านนบี และวางฝ่ามือทั้งสองของเขา) หมายถึงมือของชายผู้นั้น

"عَلَى فَخِذَيْهِ"

(อะลา ฟะคิซัยฮิ - บนต้นขาของตัวเอง) คือวางบนต้นขาของตัวเขาเอง มิใช่ต้นขาของท่านนบี ﷺ ซึ่งแสดงถึงมารยาทอันงดงามที่สุด

"وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ"

(วะกอละ: ยา มุฮัมมัด - แล้วเขาก็กล่าวว่า: โอ้มุฮัมมัด) สังเกตว่าเขาไม่ได้เรียกว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ" เพื่อให้เข้าใจว่าเขาเป็นชาวอาหรับชนบท เพราะชาวชนบทมักเรียกท่านนบี ﷺ ด้วยชื่อที่รู้จักกัน ต่างจากชาวเมืองที่จะเรียกท่านด้วยตำแหน่งการเป็นนบีหรือเราะสูลอะลัยฮิศเศาะลาตุวัสสลาม

"أَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِسْلَامِ"

(อัคบิรนี อะนิลอิสลาม - จงบอกฉันเกี่ยวกับอิสลามเถิด) หมายถึงอิสลามคืออะไร ขอให้ท่านอธิบายให้ฉันเข้าใจ

"فَقَالَ : " الإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ"

(ฟะกอละ: อัลอิสลามุ อันตัชฮะดะ อัลลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ วะอันนะ มุฮัมมะดัร เราะสูลุลลอฮฺ - แล้วท่านเราะสูลุลลอฮฺก็ตอบว่า: อิสลามคือการที่ท่านปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺและมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ) เป็นการปฏิญาณที่ต้องยืนยันและยอมรับทั้งด้วยลิ้นและหัวใจ การใช้เพียงลิ้นอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องใช้ทั้งลิ้นและหัวใจควบคู่กัน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ إِلَّا مَن شَهِدَ بِٱلْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾

"นอกจากผู้ที่เป็นพยานด้วยสัจธรรมและพวกเขารู้ดี" (สูเราะฮฺอัซซุครุฟ อายะฮฺที่ 86)

การวิเคราะห์ประโยค "لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ"

(ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ - ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ):

"لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ" เป็นประโยคนามปฏิเสธ (إِسْمِيَّةٌ مَنْفِيَّةٌ) โดยใช้คำว่า "لَا" (ลา) เพื่อปฏิเสธประเภทหรือชนิด ซึ่งเป็นการปฏิเสธที่ครอบคลุมที่สุด คำว่า "إِلٰهَ" (อิลาฮฺ) เป็นนามของประโยค ส่วนคำขยาย (เคาะบัร) ถูกละไว้ในที่นี้ โดยให้เข้าใจว่าคือคำว่า "حَقٌّ" (หักกุน) (อย่างแท้จริง) คำว่า "إِلَّا" (อิลลา) เป็นคำจำกัดความ และพระนามของอัลลอฮฺมาแทนที่เคาะบัรที่ถูกละไว้ ดังนั้นความหมายที่สมบูรณ์คือ "لَا إِلٰهَ حَقٌّ إِلَّا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ" (ลาอิลาฮะ หักกุน อิลลัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ - ไม่มีพระเจ้าที่คู่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ) ซึ่งสอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهِ هُوَ الْبَاطِلُ ﴾

"นั่นเป็นเพราะอัลลอฮฺ พระองค์คือความจริง และสิ่งที่พวกเขาวิงวอนนอกจากพระองค์นั้นคือความเท็จ" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 62)

"وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللهِ"

(วะอันนะ มุฮัมมะดัร เราะสูลุลลอฮฺ - การที่ท่านต้องปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ) สังเกตว่าท่านนบีไม่ได้กล่าวว่า "إِنِّي رَسُوْلُ اللهِ" (อินนี เราะสูลุลลอฮฺ - แท้จริง ฉันเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ) ทั้งที่ท่านเป็นคู่สนทนาอยู่และสามารถกล่าวเช่นนั้นได้ แต่ท่านเลือกใช้ชื่อที่เป็นที่รู้จัก เพื่อเน้นย้ำถึงเกียรติของการเป็นเราะสูลนี้

คำว่า "مُحَمَّدًا" (มุฮัมมะดัน) หมายถึงท่านมุฮัมมัด บิน อับดุลลอฮฺ อัลฮาชิมีย์ อัลกุเราะชีย์ จากลูกหลานของท่านนบีอิสมาอีล ซึ่งในบรรดาลูกหลานของท่านนบีอิสมาอีลนั้น ไม่มีผู้ใดได้เป็นเราะสูลนอกจาก

ท่านนบีมุฮัมมัดเพียงท่านเดียว และท่านคือผู้ที่ถูกกล่าวถึงในดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา เกี่ยวกับคำขอดุอาอ์ของท่านนบีอิบรอฮีมและอิสมาอีลว่า:

﴿ رَبَّنَا وَٱبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُواْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِكَ ﴾

"โอ้พระผู้อภิบาลของเรา ขอพระองค์ทรงแต่งตั้งเราะสูลผู้หนึ่งจากพวกเขาขึ้นในหมู่พวกเขา เพื่อสาธยายอายะฮฺต่างๆ ของพระองค์แก่พวกเขา" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 129)

"رَسُوْلُ اللهِ" (เราะสูลุลลอฮฺ) คำว่า "رَسُوْلٌ" (เราะสูล) หมายถึงผู้ถูกส่งมา ดังนั้นเราะสูลจึงหมายถึงผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานวะหฺยูแก่เขาพร้อมบทบัญญัติต่างๆ ของศาสนา และทรงสั่งให้เผยแพร่และปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้น

"وَتُقِيْمَ الصَّلَاةَ"

(วะตุกีมัศเศาะลาฮฺ - การดำรงการละหมาด) หมายถึงการปฏิบัติละหมาดให้ครบถ้วนสมบูรณ์และสม่ำเสมอ โดยคำว่า "الصَّلَاةَ" (อัศเศาะลาฮฺ) ครอบคลุมทั้งละหมาดฟัรฎูและสุนัต

"وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ"

(วะตุอฺติยัซซะกาฮฺ - การจ่ายซะกาต) คำว่า "تُؤْتِيَ" (ตุอ์ตี) หมายถึงการมอบให้ ส่วนคำว่า "الزَّكَاةَ" (อัซซะกาฮฺ) หมายถึงทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายแก่ผู้มีสิทธิ์รับ โดยเป็นการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ เช่น ทอง เงิน ปศุสัตว์ พืชผลทางการเกษตร และสินค้าเพื่อการค้า

"وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ"

(วะตะศูมะ เราะมะฎอน - การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน) หมายถึงการละเว้นจากการกิน ดื่ม ร่วมประเวณี และทุกสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย โดยมีเจตนาเพื่ออิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก

รากศัพท์ของคำว่า "الصِّيَامُ" (อัศศิยาม) มาจากคำว่า "الإِمْسَاكُ" (อัลอิมสาก) ซึ่งหมายถึงการงดเว้น ส่วนคำว่า "رَمَضَان" (เราะมะฎอน) คือเดือนที่เป็นที่รู้จักกันดี อยู่ระหว่างเดือนชะอฺบานกับเดือนเชาวาล

"وَتَحُجَّ البَيْتَ"

(วะตะหุจญัลบัยตะ - และการประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ) หมายถึงการมุ่งสู่บัยตุลลอฮฺเพื่อประกอบพิธีหัจญ์ในช่วงเวลาที่กำหนด โดยมีเจตนาเพื่ออิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา

"إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيْلاً"

(อินิสตะเฏาะอฺตะ อิลัยฮิ สะบีลา - หากท่านมีความสามารถในการเดินทาง)

เขาจึงกล่าวว่า

"صَدَقْتَ"

(เศาะดักตะ - ท่านพูดถูกต้องแล้ว)

ซึ่งผู้กล่าวคำนี้คือท่านญิบรีล อะลัยฮิสสลาม ผู้เป็นผู้ถาม มีข้อสังเกตว่าทำไมท่านญิบรีลจึงยืนยันความถูกต้องทั้งที่ท่านเป็นผู้ถามเอง? เพราะการที่ท่านกล่าวเช่นนั้นแสดงว่าท่านมีความรู้อยู่แล้วว่าคำตอบของท่านนบีนั้นถูกต้อง ซึ่งเป็นเพียงการแสดงความประหลาดใจ

ด้วยเหตุนี้เอง บรรดาเศาะหาบะฮฺจึงแปลกใจที่เห็นคนถามแล้วกลับเป็นผู้ยืนยันความถูกต้องเสียเอง อย่างไรก็ตามเราจะอธิบายเรื่องนี้โดยละเอียดในภายหลัง อินชาอัลลอฮฺ

คำอธิบายหลักการ (รุกุ่น) อิสลามทั้งห้าประการ

หลักการแรก: การกล่าวปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ

ประเด็น: ทำไมให้คำปฏิญาณทั้งสองอยู่ในหลักการ (รุกุ่น) เดียวกันโดยไม่แยกเป็นสองหลักการ?

คำตอบ: เพราะการปฏิญาณทั้งสองนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การงานทั้งหมดถูกต้อง การปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺนำไปสู่ความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) ส่วนการปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺนำไปสู่การปฏิบัติตามแบบอย่างของท่าน การงานใดๆ ที่ทำเพื่อแสวงหาความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺจะไม่ถูกตอบรับนอกจากต้องครบทั้งสองเงื่อนไขนี้ คือความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺและการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

ความหมายของการปฏิญาณว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ" คือการที่มนุษย์ยืนยันด้วยลิ้นและหัวใจว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่คู่ควรแก่การเคารพสักการะที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ คำว่า "أَشْهَدُ" (อัชฮะดุ) หมายถึง "ฉันยืนยันด้วยหัวใจและกล่าวด้วยลิ้น" เพราะการปฏิญาณเป็นการเปล่งคำพูดแสดงสิ่งที่อยู่ในใจ ยกเว้นผู้ที่เป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถเปล่งเสียงได้ ก็เพียงพอด้วยการยืนยันในใจ เนื่องจากไม่มีความสามารถที่จะกล่าวออกมาได้

การปฏิญาณด้วยลิ้นเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ดังหลักฐานที่ว่าพวกมุนาฟิกีนก็เคยปฏิญาณต่ออัลลอฮฺ โดยกล่าวด้วยลิ้นแต่ไม่ได้เชื่อในใจ การปฏิญาณเช่นนั้นจึงไม่เกิดประโยชน์ใด พวกเขาเคยมาหาท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และยืนยันว่าท่านเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ แต่อัลลอฮฺทรงรู้ดีว่าแม้ท่านนบีเป็นเราะสูลของพระองค์จริง แต่พวกมุนาฟิกีนนั้นเป็นผู้กล่าวเท็จ

คำว่า "لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ" (ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ) หมายถึง "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่คู่ควรแก่การเคารพสักการะอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ" การตีความคำขยายของประโยคนี้ด้วยคำว่า "อย่างแท้จริง" เป็นการอธิบายว่าทำไมจึงกล่าวว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ" ทั้งที่มีสิ่งต่างๆ มากมายที่ถูกเคารพบูชานอกจากอัลลอฮฺ ซึ่งทั้งอัลลอฮฺและสิ่งเหล่านั้นถูกเรียกว่า "พระเจ้า" เช่นกัน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลาได้ดำรัสว่า:

﴿ فَمَآ أَغۡنَتۡ عَنۡهُمۡ ءَالِهَتُهُمُ ٱلَّتِي يَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مِن شَيۡءٍ ﴾

"และบรรดาพระเจ้าของพวกเขาที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากอัลลอฮฺนั้น จะไม่อำนวยประโยชน์อันใดให้แก่พวกเขาเลย" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 101)

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ أَمۡ لَهُمۡ ءَالِهَةٞ تَمۡنَعُهُم مِّن دُونِنَاۚ لَا يَسۡتَطِيعُونَ نَصۡرَ أَنفُسِهِمۡ وَلَا هُم مِّنَّا يُصۡحَبُونَ ﴾

"หรือว่าพวกเขามีพระเจ้าหลายองค์นอกไปจากเรา คอยป้องกันพวกเขา ทั้งๆ ที่พระเจ้าเหล่านั้นไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองและไม่สามารถป้องกันตัวเองให้พ้นจากการลงโทษของเราได้" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 43)

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَا تَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ ﴾

"และอย่าวิงวอนขอต่อพระเจ้าอื่นคู่เคียงกับอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺ อัลเกาะศ็อศ อายะฮฺที่ 88)

การตีความคำขยายในประโยค "لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ" (ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ) ทำให้เราสามารถอธิบายได้ว่า พระเจ้าทั้งหลายที่ถูกเคารพสักการะอื่นจากอัลลอฮฺนั้นล้วนเป็นพระเจ้าจอมปลอม ไม่ใช่พระเจ้าที่แท้จริง และไม่มีคุณสมบัติของความเป็นพระเจ้าแต่อย่างใด ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلۡبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ ﴾

"เช่นนั้นแหละ เพราะว่าอัลลอฮฺคือผู้ทรงสัจจะ และแท้จริงสิ่งที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากพระองค์นั้นเป็นเท็จ และแท้จริงอัลลอฮฺคือผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงยิ่งใหญ่" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 62)

ดังนั้น หากผู้ตั้งภาคี (มุชริก) ไปยังรูปเจว็ดแล้วทำอิบาดะฮฺต่อมันด้วยการรุกูอฺ สุญูด ร้องไห้คร่ำครวญ และแสดงความเกรงกลัว จนบางครั้งถึงกับสลบไป (เพราะความเกรงกลัว) การอิบาดะฮฺของเขานั้นก็เป็นโมฆะใช้ไม่ได้ และสิ่งที่เขาเคารพบูชานั้นก็เป็นโมฆะเช่นกัน

"إِلَّا اللهُ" (อิลลัลลอฮฺ) คำว่า "اللهُ" (อัลลอฮฺ) เป็นคำที่ใช้เฉพาะกับพระผู้อภิบาล อัซซะวะญัลละ เท่านั้น ไม่ใช้กับสิ่งอื่น และถือเป็นพระนามหลักของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยเหตุนี้พระนามต่างๆ ของพระองค์ในอัลกุรอานจึงตามหลังคำว่าอัลลอฮฺเสมอ และไม่พบว่าคำว่าอัลลอฮฺจะตามหลังพระนามอื่น ยกเว้นในอายะฮฺเดียวเท่านั้น นั่นคือดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ۝ ٱللَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ﴾

"สู่ทางของพระผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ (คือ) ทางของอัลลอฮฺ ผู้ซึ่งสิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินเป็นของพระองค์" (สูเราะฮฺอิบรอฮีม อายะฮฺที่ 1-2)

อย่างไรก็ตาม พระนามที่มีเกียรติ (คือคำว่า "الله") ในอายะฮฺนี้เป็นการอธิบายคำว่า "العَزِيْز" (อัลอะซีซ) มิใช่เป็นคุณลักษณะ เพราะพระนามต่างๆ ต้องตามหลังพระนามที่ยิ่งใหญ่นี้เสมอ

ประเด็น: คำปฏิญาณนี้ทำให้มนุษย์เข้าสู่ศาสนาอิสลามหรือไม่?

คำตอบ: ใช่ มนุษย์จะเข้าสู่ศาสนาอิสลามด้วยคำปฏิญาณนี้ แม้เราจะเชื่อว่าเขากล่าวเพื่อปกป้องตัวเองจากการถูกทำร้ายหรือถูกสังหารก็ตาม เราก็ยังต้องปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของเขา แม้เราจะเชื่อว่าเขากล่าวเท็จก็ตาม หลักฐานในเรื่องนี้คือเรื่องราวของชายมุชริกผู้หนึ่งที่ท่านอุสามะฮฺ บิน ซัยดฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ไล่ตามจนทัน เมื่อท่านอุสามะฮฺจะสังหารเขาด้วยดาบ เขาก็กล่าวว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ" แต่ท่านอุสามะฮฺก็สังหารเขา โดยเชื่อว่าที่เขากล่าวนั้นเพื่อป้องกันตัวเองจากการถูกสังหาร เมื่อเรื่องนี้มาถึงท่านนบี ﷺ ท่านถึงกับกล่าวซ้ำไปมาว่า:

«أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ»

"ท่านได้สังหารเขาหลังจากที่เขากล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺกระนั้นหรือ?"

ท่านอุสามะฮฺจึงกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ แท้จริงเขากล่าวเพียงเพื่อปกป้องตัวเองเท่านั้น" แล้วท่านนบีก็กล่าวย้ำอีกว่า **"ท่านได้สังหาร**

เขาหลังจากที่เขากล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ กระนั้นหรือ?" ท่านอุสามะฮฺเล่าว่า "หากฉันยังไม่ได้เข้ารับอิสลามก่อนวันนั้นก็คงจะดี" ท่านกล่าวด้วยความรู้สึกหนักอึ้งยิ่ง ขออัลลอฮฺทรงพอพระทัยในตัวท่าน [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4269 และมุสลิม หมายเลข 96]

เพราะฉะนั้น เราจะพิจารณาเพียงสิ่งที่แสดงออกมาภายนอกเท่านั้น แม้เราจะเชื่อว่าเขากล่าวเพื่อปกป้องตัวเอง เราก็ยังต้องปกป้องตัวเขาอย่างไรก็ตาม หากเขาผินหลังให้ศาสนา (ตกมุรตัด) ภายหลัง เราก็สามารถสังหารเขาได้ เรื่องนี้เคยเกิดขึ้นจริงกับทหารของพวกปฏิเสธศรัทธา เมื่อถูกทหารมุสลิมจับกุม พวกเขามักจะกล่าวว่า "เราได้เข้ารับอิสลามแล้ว" เพื่อป้องกันตัวจากการถูกสังหาร ซึ่งชาวมุญาฮิดีนเคยถามว่า หากพวกเขากล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ เราจะสังหารพวกเขาได้อีกหรือไม่?

เราขอตอบว่า หะดีษเรื่องราวของท่านอุสามะฮฺ บิน ซัยดฺ เป็นหลักฐานว่าไม่สามารถสังหารพวกเขาได้ แต่ให้กักขังพวกเขาแทน และเมื่อใดที่ปรากฏชัดว่าพวกเขาได้ผินหลังให้ศาสนา (ตกมุรตัด) จึงสังหารพวกเขาได้ เพราะการปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติต่างๆ ของศาสนาอิสลามด้วย

หากผู้ปฏิเสธศรัทธากล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แต่ไม่ปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ ถือว่ายังไม่เพียงพอ จนกว่าเขาจะกล่าวว่า "ฉันปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ"

ด้วยเหตุนี้ ผู้ปฏิเสธศรัทธาจะถือว่าเข้าสู่อิสลามด้วยการกล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แต่ถ้าเขาปฏิเสธคำสอนของท่านนบี ﷺ เขาจำเป็นต้องเพิ่มการปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ ดังที่ปรากฏในหะดีษของท่านนบีว่า:

«ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ»

"จงเชิญชวนพวกเขาให้กล่าวปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และฉันเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1331 และมุสลิม หมายเลข 19,29]

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า "เป็นสิ่งที่รู้กันดีในศาสนาที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้นำมา และเป็นมติเอกฉันท์ของประชาชาติทั้งหมดว่า สิ่งแรกที่มนุษย์ถูกสั่งใช้คือการปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ และด้วยการปฏิญาณนี้เองที่ทำให้ผู้ปฏิเสธศรัทธากลายเป็นมุสลิม และถ้าเขาเป็นมุสลิมและได้ปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แล้วเสียชีวิตในสภาพนั้น เพียงพอแล้วที่เขาจะอยู่ในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

«مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ»

"ผู้ใดที่คำพูดสุดท้ายก่อนเสียชีวิตคือ 'ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ' เขาจะได้เข้าสวรรค์" [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 3116]

เนื้อหาของหะดีษนี้บ่งชี้ว่าการกล่าวว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ" นั้นเพียงพอ เพราะผู้เสียชีวิตได้ยืนยันแล้วว่านบีมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ ซึ่งเขาไม่มีปัญหาในประเด็นนี้แต่อย่างใด

การปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺจำเป็นต้องมีความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) ในการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ประเภทของเตาฮีดนี้เรียกว่า "เตาฮีดอัลอุลูฮียะฮฺ หรือเตาฮีดอัลอิบาดะฮฺ" เพราะความหมายของคำว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ" คือ

ไม่มีพระเจ้าที่คู่ควรแก่การเคารพสักการะที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ ดังนั้นท่านอย่าอิบาดะฮฺต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ผู้ใดที่กล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ แต่ยังคงอิบาดะฮฺสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮฺ เขาผู้นั้นคือผู้กล่าวเท็จ เพราะการปฏิญาณนี้จำเป็นต้องมีความบริสุทธิ์ใจในการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ โดยปราศจากการริยาอ์ (โอ้อวด) การหยิ่งยโส และสิ่งอื่นๆ ที่ทำให้การงานไม่บริสุทธิ์

คำกล่าว

"وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ"

(วะอันนะ มุฮัมมะดัร เราะสูลุลลอฮฺ - และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ) คือการปฏิญาณว่าท่านนบีเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ ผู้ถูกส่งมายังมนุษยชาติ เราะสูลคือผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานวะหฺยูแก่เขาพร้อมบทบัญญัติต่างๆ ของศาสนา และทรงสั่งให้เผยแพร่บทบัญญัตินั้น

มนุษย์ก่อนสมัยท่านนบีนูหฺนั้นนับถือศาสนาเดียวกัน จึงไม่จำเป็นต้องมีเราะสูล แต่เมื่อผู้คนมีจำนวนมากขึ้นและเริ่มมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีเราะสูล ดังนั้นอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงทรงส่งเราะสูลมา ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ بِٱلْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ فِيمَا ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ ﴾

"มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน ภายหลังอัลลอฮฺได้ทรงส่งบรรดานบีมาในฐานะผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน และได้ทรงประทานคัมภีร์ที่มาพร้อมกับสัจธรรมลงมากับพวกเขา เพื่อตัดสินระหว่างมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้งกัน" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 213)

ดังนั้นเราะสูลจึงถูกส่งมาในช่วงที่มนุษย์มีความขัดแย้งกัน เพื่อตัดสินระหว่างพวกเขาด้วยสัจธรรม เราะสูลท่านแรกคือท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม และท่านสุดท้ายคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเราต้องศรัทธาว่าท่านนบีมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺและเป็นนบีท่านสุดท้าย (คอตะมันนะบียีน) ﷺ

จากเนื้อหาข้างต้น จึงเห็นได้ถึงความผิดพลาดของนักประวัติศาสตร์บางคนที่กล่าวว่าเคยมีเราะสูลหนึ่งท่านหรือมากกว่านั้นก่อนท่านนบีนูหฺ ซึ่งความจริงแล้วก่อนท่านนบีนูหฺไม่มีเราะสูลท่านใดเลย ตามหลักฐานที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ ﴾

"แท้จริงเราได้วะหฺยูแก่เจ้า เช่นเดียวกับที่เราได้วะหฺยูแก่นูหฺและบรรดานบีหลังจากเขา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 163)

และดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ว่า:

﴿ وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحٗا وَإِبۡرَٰهِيمَ وَجَعَلۡنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلۡكِتَٰبَۖ ﴾

"และโดยแน่นอน เราได้ส่งนูหฺและอิบรอฮีม และเราได้ให้มีการเป็นนบีและคัมภีร์ในลูกหลานของทั้งสอง" (สูเราะฮฺอัลหะดีด อายะฮฺที่ 26)

หมายถึงในเครือญาติของท่านนบีนูหฺและนบีอิบรอฮีมเท่านั้น

ในสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ มีบันทึกในหะดีษว่าด้วยการชะฟาอะฮฺ (การให้ความช่วยเหลือในวันกิยามะฮฺ) ว่าจะมีผู้คนมาหาท่านนบีนูหฺแล้วกล่าวว่า:

«أَنْتَ أَوَّلُ رَسُولٍ أَرْسَلَهُ اللهُ إِلَى أَهْلِ الأَرْضِ»

"ท่านคือเราะสูลท่านแรกที่อัลลอฮฺทรงส่งมายังชาวโลก" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3162 และมุสลิม หมายเลข 194]

ดังนั้น ในหลักความเชื่อ (อะกีดะฮฺ) ของเรา เราะสูลท่านแรกคือท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม และเราะสูลท่านสุดท้ายคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ใดก็ตามที่อ้างความเป็นนบีหลังจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้นั้นถือเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ﴾

"แต่เป็นเราะสูลของอัลลอฮฺและเป็นท่านสุดท้ายแห่งบรรดานบี" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 40)

อัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา มิได้ดำรัสว่า "وَخَاتَمَ الرُّسُلِ" (และเป็นเราะสูลท่านสุดท้าย) ทั้งที่ก่อนหน้านั้นได้ดำรัสว่า "رَسُوْلَ اللهِ" (เราะสูลของอัลลอฮฺ) เพราะเมื่อเป็นนบีท่านสุดท้ายก็ย่อมเป็นเราะสูลท่านสุดท้ายโดยปริยาย เนื่องจากไม่มีการเป็นเราะสูล (رِسَالَةٌ - ริสาละฮฺ) ใดๆ นอกจากต้องเป็นนบีก่อน ดังนั้นเมื่อปฏิเสธการเป็นนบีหลังจากท่านนบีมุฮัมมัดแล้ว การปฏิเสธการเป็นเราะสูลหลังจากนั้นก็ยิ่งชัดเจน

การปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺจำเป็นต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

หนึ่ง การเชื่อมั่นต่อท่านนบี ﷺ ในสิ่งที่ท่านนำมา จนกระทั่งผู้นั้นไม่มีความเคลือบแคลงใจในสิ่งที่ท่านนบี ﷺ นำมา ยิ่งไปกว่านั้นหัวใจของเขาต้องมีความเชื่อมั่นยิ่งกว่าคำปฏิญาณของเขา ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดำรัสในอัลกุรอานว่า

﴿إِنَّهُۥ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَآ أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ﴾

"แท้จริง (สิ่งที่ถูกสัญญาไว้นั้น) เป็นความจริงอย่างแน่นอนเสมือนกับที่ท่านสนทนากัน" (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 23)

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตามต้องไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจในสิ่งที่ได้กล่าวปฏิญาณ เช่นเดียวกับสิ่งใดก็ตามที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวมานั้น เราจะไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจ และเราต้องตระหนักอย่างดีว่านั่นคือสัจธรรม อย่างไรก็ตาม ระหว่างเรากับท่านนบีมีสะพานเชื่อมโยงอยู่คือสายรายงาน (สะนัด) เพราะท่านนบี ﷺ ไม่ได้อยู่ต่อหน้าเราอีกแล้ว แต่เมื่อใดก็ตามที่มีหะดีษยืนยันได้ว่ามาจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ก็วาญิบที่เราต้องเชื่อมั่น ไม่ว่าเราจะเข้าใจในนัยของคำกล่าวนั้นหรือไม่ก็ตาม ซึ่งบางครั้งมีบางหะดีษที่เราเข้าใจความหมายแต่เราไม่เข้าใจในนัยนั้น กระนั้นก็ตามวาญิบที่เราต้องเชื่อมั่น

สอง การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของท่านนบี ﷺ โดยไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจใดๆ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า

﴿ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ﴾

"ไม่บังควรแก่ผู้ศรัทธาชายและผู้ศรัทธาหญิง เมื่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ได้กำหนดกิจการใดแล้ว สำหรับพวกเขาไม่มีทางเลือกในเรื่องของพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 36)

ด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นความผิดอย่างยิ่งเมื่อคำสั่งจากอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์มาถึงผู้ใด แล้วผู้นั้นกลับถามว่าสิ่งนั้นเป็นวาญิบหรือเพียงมุสตะหับ (ส่งเสริมให้กระทำ) ดังที่หลายคนในปัจจุบันมักถามคำถามเช่นนี้จำเป็นต้องละทิ้งและไม่ควรเกิดขึ้น เมื่อบรรดาเศาะหาบะฮฺได้รับคำสั่งจากท่านนบี ﷺ ไม่เคยปรากฏว่าพวกเขาถามท่านว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ สิ่งนี้เป็นวาญิบหรือเพียงส่งเสริม?" แต่พวกเขารีบปฏิบัติด้วยความเชื่อมั่นโดยไม่สอบถามถึงหุกุ่มของมัน

ดังนั้น เราขอกล่าวว่า ไม่สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะถามถึงหุกุ่มของมัน สิ่งที่ท่านควรทำคือตอบสนองด้วยการปฏิบัติตาม เพราะท่านได้ปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ จงปฏิบัติตามที่ท่านถูกสั่ง

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนคำสั่งบางอย่าง เขามีสิทธิ์ถามถึงหุกุ่มว่าเป็นวาญิบหรือไม่ เพราะถ้าเป็นวาญิบ เขาจำเป็นต้องเตาบะฮฺเนื่องจากการฝ่าฝืน แต่ถ้าไม่ใช่วาญิบก็ถือเป็นเรื่องที่เขาไม่ต้องกังวลมากนัก

สาม การหลีกห่างจากคำสั่งห้ามของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ โดยไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจใดๆ ไม่ใช่กล่าวว่าถ้าสิ่งใดไม่มีในอัลกุรอานแล้วเราสามารถฝ่าฝืนได้ แต่เราจะกล่าวว่า ทุกสิ่งที่มีในสุนนะฮฺนั้นเป็นสิ่งที่อัลกุรอานได้สั่งใช้ให้ปฏิบัติตามทั้งสิ้น และท่านนบี ﷺ เคยเตือนพฤติกรรมเช่นนี้และเตือนผู้ที่กล่าวว่านี่ไม่ใช่สิ่งที่มีในอัลกุรอาน ว่า:

« لَا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ مُتَّكِئًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ فَيَقُولُ لَا نَدْرِي مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ اتَّبَعْنَاهُ »

"แน่นอนว่าจะมีผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านที่จะนั่งอย่างจองหอง ซึ่งเมื่อคำสั่งใช้ของฉันมาถึงเขา เขาก็จะกล่าวว่าฉันไม่รู้ ซึ่งสิ่งที่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮฺเท่านั้นที่เราจะปฏิบัติตาม" [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 4605, อัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2663 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 13]

หมายถึง การที่บางคนกล่าวว่า หากสิ่งใดไม่มีระบุในอัลกุรอาน พวกเขาจะไม่ปฏิบัติตาม ทั้งๆ ที่เรากล่าวว่าทุกสิ่งที่มาจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ คือสิ่งที่มีระบุในอัลกุรอาน เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ وَٱتَّبِعُوهُ ﴾

"และจงปฏิบัติตามเขา" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 158) ซึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมในทุกๆ เรื่อง

สี่ อย่าให้คำกล่าวของผู้ใดล้ำหน้าคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ด้วยเหตุนี้จึงไม่อนุญาตให้ยึดคำกล่าวของอิมามหรืออุละมาอ์ล้ำหน้าคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เพราะทั้งตัวท่านและอุละมาอ์ท่านนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

ถือเป็นคำกล่าวที่ร้ายแรงมากเมื่อท่านนำเสนอข้อโต้แย้งแก่ผู้ใดโดยที่ท่านกล่าวว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺได้กล่าวไว้ แต่เขากลับสวนมาว่าอิมามหรืออุละมาอ์ท่านนั้นท่านนี้ได้กล่าวไว้อย่างนี้ ซึ่งเป็นคำกล่าวที่ร้ายแรงอย่างมาก เพราะไม่อนุญาตให้ผู้ใดโต้แย้งคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ด้วยคำกล่าวของผู้ใดไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม ในเรื่องนี้มีรายงานจากท่านอับดุลลอฮฺ บิน อับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า:

« يُوشِكُ أَنْ تَنْزِلَ عَلَيْكُمْ حِجَارَةٌ مِنَ السَّمَاءِ، أَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَتَقُولُونَ : قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ؟ »

"ใกล้เข้ามาแล้วที่จะมีก้อนหินตกลงมายังพวกท่านจากฟากฟ้า การที่ฉันกล่าวว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า แต่พวกท่านกลับสวนมาว่า ท่านอบูบักรฺและท่านอุมัรกล่าวเช่นนี้" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 1/337]

แน่นอนว่าตำแหน่งของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นั้น แม้กระทั่งท่านอบูบักรฺและท่านอุมัรก็ยังเทียบไม่ได้

ห้า การไม่อุตริกรรมในศาสนาของอัลลอฮฺในสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่ได้นำมา ไม่ว่าจะในเรื่องหลักศรัทธา (อะกีดะฮฺ) คำกล่าว และการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ทำสิ่งที่อุตริกรรมในศาสนาจะไม่ถือว่าได้ปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺอย่างแท้จริง เพราะพวกเขาเพิ่มเติมเรื่องราวของศาสนาในสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน ยิ่งกว่านั้นพวกเขาไม่ได้ให้เกียรติต่อท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แต่อย่างใด

หก การไม่อุปโลกน์ในสิ่งที่ไม่ใช่สิทธิที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺควรได้รับ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่อุปโลกน์การจัดงานเมาลิดของท่านนบีนั้นคือกลุ่มคนที่บกพร่องในการปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ เพราะการยืนยันในการปฏิญาณนั้นจำเป็นต้องไม่เพิ่มเติมเรื่องราวต่างๆ ของศาสนาในสิ่งที่ไม่เคยมีมา

เจ็ด การเชื่อว่าท่านนบี ﷺ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และบริหารจัดการสรรพสิ่งต่างๆ (รุบูบียะฮฺ) กล่าวคือไม่สามารถขอดุอาอ์ต่อท่าน ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากท่าน นอกจากช่วงที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ตามที่ท่านมีความสามารถที่จะให้ความช่วยเหลือเท่านั้น เพราะท่านคือบ่าวของอัลลอฮฺและเป็นเราะสูลของพระองค์

﴿ قُل لَّآ أَمْلِكُ لِنَفْسِى نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่มีอำนาจที่จะครอบครองประโยชน์ใดๆ และโทษใดๆ ไว้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ตัวของฉันได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺทรงประสงค์เท่านั้น" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 188)

จากที่กล่าวมา ทำให้เราได้รู้ว่าผู้ที่ขอดุอาอ์ต่อท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นั้นมีความหลงผิด ซึ่งถือว่าพวกเขามีความเชื่อที่หลงผิดและมีปัญญาที่โง่เขลา เพราะแม้กระทั่งตัวท่านนบี ﷺ เองก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์หรือโทษแก่ตัวท่านเองได้ แล้วนับประสาอะไรที่จะสามารถเอื้อให้ผู้อื่นได้ และด้วยเหตุนี้เองอัลลอฮฺจึงสั่งใช้ให้ท่านนบีกล่าวว่า:

﴿ قُلْ إِنِّى لَآ أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا • قُلْ إِنِّى لَن يُجِيرَنِى مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ
وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلْتَحَدًا ﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดว่า แท้จริงฉันไม่มีอำนาจที่จะให้โทษและให้ประโยชน์แก่พวกท่าน จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดว่า ไม่มีผู้ใดจะคุ้มครองฉันให้พ้นจาก (การลงโทษของ) อัลลอฮฺได้ และฉันจะไม่พบที่พึ่งอันใดอื่นจากพระองค์เลย" (สูเราะฮฺญิน อายะฮฺที่ 21-22)

กล่าวคือ หากอัลลอฮฺทรงประสงค์สิ่งใดกับท่านนบี ﷺ ตามที่พระองค์ทรงประสงค์ไม่มีใครสามารถยับยั้งพระประสงค์ของพระองค์ได้ ดังนั้น การที่ผู้ใดขอความช่วยเหลือจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ (หลังจากท่านเสียชีวิต) จึงเป็นความหลงผิดอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นถือเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการตั้งภาคี

หากผู้ใดมาที่หลุมฝังศพของท่านนบี ﷺ ในสภาพทุกข์ยากแล้วกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ โปรดช่วยเหลือฉันด้วย เพราะตอนนี้ฉันอยู่ในสภาพทุกข์ยากยิ่ง" การกระทำเช่นนี้เป็นการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺซึ่งเป็นการตั้งภาคีใหญ่ เพราะการขอดุอาอ์ต่อท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ (หลังจากท่านเสียชีวิต) หรือการขอต่อผู้เสียชีวิตคนใดให้ช่วยเหลือหรือเกื้อกูล ล้วนเป็นการตั้งภาคี เนื่องจากผู้เสียชีวิตไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ ร่างกายก็ไม่เหลือ

แม้ว่าวิญญาณจะยังคงอยู่กับร่างกาย แต่มันก็เป็นเพียงร่างกายที่ไร้ชีวิตในความหมายของโลกนี้ ซึ่งไม่ขัดกับความจริงที่ว่าท่านนบียังคงมีชีวิตในหลุมฝังศพ เพราะการมีชีวิตในโลกบัรซัค (โลกแห่งหลุมฝังศพ) นั้นแตกต่างจากการมีชีวิตในโลกนี้

แปด การให้เกียรติต่อคำกล่าวของท่านนบี ﷺ กล่าวคือต้องให้เกียรติต่อคำกล่าวของท่านนบี ﷺ โดยไม่วางหะดีษของท่านนบี ﷺ บนที่ไม่เหมาะสม เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของการดูถูกเหยียดหยาม

และส่วนหนึ่งของการให้เกียรติต่อคำกล่าวของท่านนบี ﷺ นั้นคือการไม่พูดเสียงดังขณะที่อยู่ใกล้หลุมฝังศพของท่านนบี ﷺ

ในเรื่องนี้ท่านอะมีรุลมุอ์มินีน อุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เคยได้ยินชายสองคนที่เดินทางมาจากเมืองฏออิฟ ซึ่งทั้งสองได้พูดเสียงดังขณะที่อยู่ในมัสญิดของท่านนบี ﷺ ท่านอุมัรจึงกล่าวว่า:

لَوْلاَ أَنَّكُمَا مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ لأَوْجَعْتُكُمَا ضَرْباً

"หากไม่ใช่เพราะท่านทั้งสองมาจากชาวเมืองฏออิฟ ฉันจะเฆี่ยนท่านทั้งสองอย่างแน่นอน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 458]

เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَرْفَعُوٓا۟ أَصْوَٰتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ ٱلنَّبِىِّ وَلَا تَجْهَرُوا۟ لَهُۥ بِٱلْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَـٰلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธา! พวกท่านอย่าได้ยกเสียงของพวกท่านเหนือเสียงของท่านนบี และอย่าพูดเสียงดังกับเขา (มุฮัมมัด) เยี่ยงการพูดเสียงดังของบางคนของพวกท่านกับอีกบางคน เพราะ (เกรงว่า) การงานต่างๆ ของพวกท่านจะสูญเสียไป โดยที่พวกท่านไม่รู้ตัว" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 2)

ครั้งเมื่ออายะฮฺนี้ถูกประทานลงมา มีเศาะหาบะฮฺท่านหนึ่งชื่อท่านษาบิต บิน ก็อยสฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งเป็นหนึ่งในโฆษกของท่านนบี ﷺ โดยปกติท่านจะใช้เสียงที่ดัง ดังนั้นเมื่ออายะฮฺนี้ถูกประทานลงมาท่านษาบิตจึงเก็บตัวอยู่แต่ในบ้านและร้องไห้ทั้งวันทั้งคืน ซึ่งนี่เป็นลักษณะของบรรดาเศาะหาบะฮฺที่มีการตอบสนองต่อเนื้อหาของอัลกุรอานอย่างจริงจัง

เมื่อท่านษาบิตหายหน้าหายตาจากท่านนบี ﷺ และโดยปกติวิสัยของท่านนบี ﷺ นั้น ท่านจะตรวจสอบว่ามีเศาะหาบะฮฺท่านใดบ้างที่ขาดหายไป ซึ่งนี่คือตัวอย่างความเอาใจใส่อย่างสูงของท่านนบี ﷺ ดังนั้นท่านนบีจึงถามถึงท่านษาบิต

บรรดาเศาะหาบะฮฺจึงกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ชายคนนั้น (หมายถึงท่านษาบิต) ตั้งแต่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงประทานอายะฮฺนั้นลงมา เขาก็เอาแต่ร้องไห้อยู่กับบ้านตลอดทั้งวันทั้งคืน" ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า "จงไปเรียกเขามาหาฉัน"

เมื่อท่านษาบิตมาถึง ท่านนบีจึงถามว่า "อะไรที่ทำให้ท่านร้องไห้เช่นนั้นหรือ โอ้ษาบิต?" ท่านษาบิตจึงกล่าวว่า "ฉันเป็นคนที่มีเสียงดัง ซึ่งฉันเกรงว่าอายะฮฺนั้นจะถูกประทานลงมาถึงฉัน เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ أَن تَحْبَطَ أَعْمَٰلُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴾

"เพราะ (เกรงว่า) การงานต่างๆ ของพวกเจ้าจะสูญเสียไปโดยที่พวกเจ้าไม่รู้ตัว" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 2)

ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวแก่เขาว่า:

«أَمَا تَرْضَى أَنْ تَعِيشَ حَمِيدًا، وَتُقْتَلَ شَهِيدًا، وَتَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟»

"ท่านไม่พอใจกระนั้นหรือการที่ท่านได้มีชีวิตอย่างมีเกียรติ เสียชีวิตเป็นชะฮีด และได้เข้าสวนสวรรค์" [บันทึกโดยอิบนุอบีอัดดุนยา ในหนังสือ "มะการิม อัลอัคลาก" หน้า 1/21 หมายเลข 14, และอัฏเฏาะบะรอนีย์ ในหนังสือ "มุอฺญัม อัลเอาสัฏ" หน้า 1/18 หมายเลข 42]

อัลลอฮุอักบัร! ผู้ใดที่ยำเกรงต่ออัลลอฮฺเขาย่อมได้รับความสงบปลอดภัย ซึ่งท่านษาบิตได้เก็บตัวอยู่แต่ในบ้านเนื่องจากยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แต่อัลลอฮฺก็ทำให้เขามีความรู้สึกสงบปลอดภัย ด้วยเหตุนี้เองจึงวาญิบที่เราต้องยืนยันว่าท่านษาบิต บิน ก็อยสฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เป็นหนึ่งในชาวสวรรค์ เพราะท่านนบี ﷺ ได้แจ้งไว้เช่นนั้น

ท่านษาบิตได้มีชีวิตอยู่ต่ออย่างมีเกียรติและได้เข้าร่วมกับบรรดาผู้ศรัทธาในสมรภูมิเพื่อกวาดล้างมุสัยละมะฮฺ อัลกัซซาบ (ผู้แอบอ้างเป็นนบีภายหลังจากที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เสียชีวิต) ซึ่งสมรภูมินี้เป็นที่รู้กันในหน้าประวัติศาสตร์ และท่านษาบิตได้เสียชีวิตในฐานะชะฮีดในสมรภูมินี้ และท่านก็ได้เข้าสวนสวรรค์

โอ้อัลลอฮฺ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ได้โปรดทำให้เราเป็นหนึ่งในชาวสวรรค์ด้วยเถิด

มีอีกเรื่องหนึ่งที่เกิดกับท่านษาบิต บิน ก็อยสฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าประหลาดยิ่ง ครั้งหนึ่งมีพลทหารผู้หนึ่งได้เดินทางผ่านศพของท่านษาบิต เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งบนตัวท่านนั้นมีเกราะเหล็กคุณภาพดีอยู่ พลทหารคนนั้นจึงหยิบเกราะเหล็กนั้นแล้วเอาไปเก็บที่พาหนะของเขา แล้วเอาหม้อดินมาวางทับ

พอถึงเวลากลางคืน สหายผู้หนึ่งของท่านษาบิตได้ฝันเห็นท่านษาบิต เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ โดยที่ท่านษาบิตได้บอกแก่เขาว่ามีพลทหารผู้หนึ่งได้เดินผ่านท่านแล้วได้หยิบเกราะเหล็กของท่านไปวางใต้หม้อดิน ซึ่งมันอยู่ที่ปลายขบวนของกองทัพและรอบๆ นั้นจะมีม้าตัวหนึ่งที่ยกขาข้างหนึ่งขึ้นมา

พอถึงเวลาเช้าชายคนที่ฝันเห็นก็ได้ไปแจ้งท่านแม่ทัพนั่นคือท่านคอลิด บิน อัลวะลีด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ท่านจึงส่งเขาไปดูในสถานที่นั้น พอไปถึงสถานที่นั้นก็พบของชิ้นนั้นจริงๆ ตามที่ท่านษาบิตได้เล่า

สุบหานัลลอฮฺ! ใครกันที่ได้แจ้งท่านษาบิตทั้งๆ ที่ตัวท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่อย่างที่ทราบว่าฝันดีนั้นคือหนึ่งในสี่สิบหกส่วนของการเป็นนบี แล้วเขาก็ได้หยิบเกราะเหล็กนั้นกลับมา

และยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ท่านษาบิต เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้สั่งเสียทั้งๆ ที่ตัวท่านเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งเมื่อคำสั่งเสียนั้นได้ไปถึงท่านอบูบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ท่านก็ได้ปฏิบัติตามคำสั่งเสียนั้น [ดูในอัฏเฏาะบะรอนีย์ ใน "อัลมุอฺญัม อัลกะบีร" หมายเลข 1307 และอัลหากิม ใน "อัลมุสตัดร็อก" หน้า 3/235] พวกเขาได้กล่าวว่า "ไม่เคยมีใครถูกทำตามคำสั่งเสียที่ได้ให้หลังจากที่เสียชีวิตไปแล้วนอกจากท่านษาบิต บิน ก็อยสฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ"

มีประเด็นข้อสงสัยว่า เราสามารถยึดความฝันเพื่อทำตามคำสั่งเสียหรือไม่?

คำตอบ ในกรณีที่ปัจจัยแวดล้อมของคำสั่งเสียนั้นมีความเป็นไปได้จริง ก็ให้ทำตามคำสั่งเสียนั้นโดยไม่มีปัญหาแต่อย่างใด อันที่จริงในเรื่องนี้มีผู้ที่มีความน่าเชื่อถือเคยเล่าแก่เราว่า บิดาของเขาได้เสียชีวิตไปซึ่งท่านได้เช่าบ้านหลังหนึ่งโดยมีสัญญาเช่าเหลืออีกหลายปี แต่พอท่านได้เสียชีวิตไป เจ้าของบ้านหลังนั้นก็ได้มายึดบ้านหลังนั้นคืน แล้วบอกแก่ทายาทที่ยังอยู่ในบ้านหลังนั้นให้ออกไป โดยอ้างว่าบ้านนี้เป็นของเขา แต่ทายาทเหล่านั้นก็ไม่ยอมออกไป และบอกว่าสัญญาเช่ายังไม่ได้สิ้นสุด แต่เจ้าของบ้านกลับบอกว่าสัญญามันสิ้นสุดไปแล้ว ทำให้ทายาทเหล่านั้นต่างเดือดร้อนและไม่รู้จะทำอย่างไร

ชายคนนั้นเล่าต่อว่า มีอยู่คืนหนึ่งเขาได้ฝันเห็นบิดาของเขามาหาพวกเขาในวงพูดคุยหนึ่ง แล้วบอกแก่พวกเขาว่าสัญญาเช่าบ้านนั้นอยู่ในหน้าแรกของสมุดที่ติดกับหน้าปก พอถึงรุ่งเช้าเขาก็ไปเปิดสมุดเล่มนั้น ซึ่งปรากฏว่าสัญญานั้นมีอยู่จริง

สุบหานัลลอฮฺ! อัลลอฮฺ ตะอาลา เท่านั้นที่ทรงแจ้งเรื่องราวของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วแก่ครอบครัวของเขา แต่เรื่องนี้ก็ไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน

"وَتُقِيْمَ الصَّلَاةَ"

(วะตุกีมัศเศาะลาฮฺ - การดำรงละหมาด) คือการปฏิบัติการละหมาดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจะสมบูรณ์ได้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข (ชุรูฏ) หลักการ (รุกุ่น) และข้อวาญิบ (วาญิบาต) ของการละหมาดอันเป็นข้อปฏิบัติที่จำเป็น รวมถึงข้อปฏิบัติที่จะทำให้การละหมาดนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (มุกัมมิลาต)

รายละเอียดของแต่ละส่วนนั้นมีปรากฏอยู่ในตำราฟิกฮฺต่างๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องขยายความเพิ่มเติมในที่นี้

"الصَّلَاةَ" (อัศเศาะลาฮฺ) หมายรวมถึงการละหมาดทั้งที่เป็นฟัรฎูและสุนัต

คำถาม: การละหมาดญะนาซะฮฺหมายรวมอยู่ในหะดีษนี้หรือไม่?

คำตอบ: เป็นไปได้ทั้งสองกรณี หากพิจารณาตามสำนวนของหะดีษ การละหมาดญะนาซะฮฺก็จะอยู่ในหะดีษนี้ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰٓ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا﴾

"และเจ้าจงอย่าละหมาดให้แก่ผู้ใดในหมู่พวกเขาที่ตายไปเป็นอันขาด" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 84)

แต่หากพิจารณาในแง่ที่การละหมาดญะนาซะฮฺเป็นการละหมาดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขอชะฟาอะฮฺ (ความช่วยเหลือ) แก่ผู้เสียชีวิต ก็ถือว่าไม่ได้อยู่ในหะดีษบทนี้ เพียงแต่อยู่ในคำสั่งใช้เรื่องคุณธรรมความดีโดยทั่วไป

"وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ"

(วะตุอ์ติยัซซะกาฮฺ - การจ่ายซะกาต) โดยคำว่า "تُؤْتِيَ" (ตุอ์ตี) หมายถึง การมอบให้ ส่วนคำว่า "الزَّكَاةَ" (อัซซะกาฮฺ) หมายถึง ทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายแก่ผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับ โดยเป็นการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และหวังในผลตอบแทนจากพระองค์

ตัวอย่างเช่น ทรัพย์สินที่เป็นดิรฮัมหรือดีนารนั้น ส่วนหนึ่งของมันคือซะกาต ซึ่งจำนวนของมันคือ 1 ใน 40 ส่วนของทรัพย์สินนั้น แล้วนำส่วนนั้นมอบแก่ผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับ

อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้แจกแจงกลุ่มผู้มีสิทธิ์รับซะกาตในสูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺทั้งหมด 8 ประเภท ดังที่พระองค์ได้ดำรัสว่า:

﴿إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلْغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ ۖ فَرِيضَةً مِّنَ ٱللَّهِ ۗ﴾

"แท้จริงทานทั้งหลายนั้นสำหรับบรรดาผู้ยากจน บรรดาผู้ขัดสน บรรดาเจ้าหน้าที่จัดเก็บ บรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม การไถ่ทาส บรรดาผู้มีหนี้สินล้นตัว ในหนทางของอัลลอฮฺ และผู้เดินทาง ทั้งนี้เป็นบัญญัติที่จำเป็นจากอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 60)

กล่าวคือ อัลลอฮฺได้บังคับ (ฟัรฎู) ให้มอบซะกาตแก่กลุ่มคนเหล่านี้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้มอบแก่กลุ่มอื่นนอกเหนือจากนี้

ส่วนรายละเอียดของเรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในตำราฟิกฮฺต่างๆ แล้วจึงไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติมในที่นี้

"وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ"

(วะตะศูมะ เราะมะฎอน - การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน) คือการละเว้นจากการกิน ดื่ม ร่วมประเวณี และทุกสิ่งที่ทำให้การถือศีลอดเสีย ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งดวงอาทิตย์ตก โดยเป็นการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา

ซึ่งสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย (อัลมุฟัฏฏิรอต) นั้นเป็นที่รับรู้กันดีอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติม แต่เราขอเน้นย้ำประเด็นสำคัญว่า สิ่งต่างๆ ที่ทำให้ศีลอดเสียนั้น จะถือว่าศีลอดของผู้หนึ่งเสียได้ก็ต่อเมื่อครบเงื่อนไขสามประการนี้:

- เขาต้องรู้ว่าสิ่งที่ทำนั้นทำให้ศีลอดเสีย
- เขาต้องนึกได้ว่าสิ่งที่ทำนั้นทำให้ศีลอดเสีย
- เขาต้องตั้งใจที่จะทำสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย

สิ่งตรงข้ามกับการรู้คือการไม่รู้ ดังนั้นในกรณีที่ผู้ถือศีลอดเข้าใจว่ายังไม่หมดเวลากลางคืน แต่ภายหลังพบว่าเข้าเวลาศุบหฺแล้วในขณะที่กำลังกินอยู่ ในกรณีเช่นนี้ศีลอดของเขาถือว่าใช้ได้

และในกรณีละศีลอดโดยเข้าใจว่าดวงอาทิตย์ตกแล้ว แต่ภายหลังพบว่าดวงอาทิตย์ยังไม่ตก ในกรณีเช่นนี้ศีลอดของเขาก็ถือว่าใช้ได้ ดังมีหลักฐานที่บันทึกในอัลบุคอรีย์ จากการรายงานของท่านหญิงอัสมาอ์ บินติอบีบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า:

« أَفْطَرْنَا فِي يَوْمِ غَيْمٍ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ثُمَّ طَلَعَتِ الشَّمْسُ »

"พวกเราเคยละศีลอดในวันที่ฟ้าครึ้ม (โดยเข้าใจว่าดวงอาทิตย์ตกแล้ว) ในสมัยท่านนบี ﷺ แต่ภายหลังดวงอาทิตย์ก็ยังปรากฏให้เห็น (ยังไม่ตก)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1858]

ซึ่งท่านนบี ﷺ มิได้สั่งให้พวกเขาชดใช้แต่อย่างใด หากการชดใช้เป็นสิ่งที่วาญิบ (ในกรณีนี้) แน่นอนว่าท่านนบี ﷺ จะต้องชี้แจง และมันคงถูกถ่ายทอดมาถึงเรา เพราะถ้าเป็นสิ่งวาญิบ ย่อมต้องมีการชดใช้ตามบทบัญญัติศาสนาของอัลลอฮฺ และมันย่อมถูกถ่ายทอดมา แต่กรณีนี้หมายรวมอยู่ในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا﴾

"โอ้พระเจ้าของเรา! โปรดอย่าเอาโทษแก่เราเลย หากเราลืมหรือผิดพลาดไป" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 286)

และคำดำรัสที่ว่า:

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَآ أَخْطَأْتُم بِهِۦ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"และไม่เป็นที่น่าตำหนิแก่พวกท่านในสิ่งที่พวกท่านผิดพลาดในเรื่องนั้น แต่สิ่งที่จิตใจของพวกท่านตั้งใจต่างหาก" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 5)

ในกรณีที่ผู้หนึ่งได้กินหรือดื่มโดยไม่มีความต้องการ อาจเป็นเพราะถูกบังคับให้กินหรือดื่ม ในกรณีเช่นนี้ศีลอดของเขาถือว่าใช้ได้ และในกรณีที่สามีบังคับภรรยาให้มีเพศสัมพันธ์ในขณะที่นางถือศีลอด ในกรณีเช่นนี้ศีลอดของนางไม่มีปัญหาใดๆ นางไม่ต้องชดใช้และไม่ต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮฺ

เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญมาก เพราะนักนิติศาสตร์อิสลาม (ฟุเกาะฮาอ์) หลายท่านกล่าวว่า "หากผู้ใดกินโดยไม่รู้ว่าเวลานั้นเป็นช่วงต้นของกลางวันหรือช่วงท้าย วาญิบสำหรับเขาที่จะต้องชดใช้หากมีความชัดเจนว่าที่กินไปนั้นอยู่ในเวลากลางวัน" แต่ในเรื่องนี้ต้องเข้าใจว่าผู้ที่บัญญัติการถือศีลอดแก่บ่าวนั้นคือผู้ที่ไม่เอาโทษในกรณีที่ผิดพลาดเช่นนี้

"وَتَحُجَّ البَيْتَ"

(วะตะหุจญัลบัยตะ - และการประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ) คือการมุ่งไปทำหัจญ์ในช่วงเวลาที่กำหนด โดยเป็นการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา

คำถาม: การทำอุมเราะฮฺหมายรวมอยู่ในหะดีษนี้หรือไม่?

คำตอบ: ในเรื่องนี้บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกัน บางท่านกล่าวว่า การทำอุมเราะฮฺหมายรวมอยู่ในหะดีษนี้ด้วย เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

«الْعُمْرَةُ الْحَجُّ الْأَصْغَرُ»

"การทำอุมเราะฮฺคือการทำหัจญ์เล็ก" [บันทึกโดยอัลบัยฮะกีย์ในหนังสือ "อัสสุนัน วะ อัลอาษาร" หน้า 7/56 หมายเลข 9281]

เนื่องจากมีสายรายงานมากมายในหะดีษเดียวกันนี้ที่กล่าวถึงการทำอุมเราะฮฺด้วย

แต่ทัศนะที่ถูกต้องคือการทำอุมเราะฮฺไม่เหมือนกับการทำหัจญ์ กล่าวคือมันไม่ได้เป็นหนึ่งในหลักการ (รุกุ่น) อิสลาม อย่างไรก็ตามมันเป็นสิ่งที่วาญิบ และถือเป็นความผิดหากผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนละเลยไม่ปฏิบัติ

"إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيْلاً"

(อินิสตะเฏาะอฺตะ อิลัยฮิ สะบีลา - หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้)

ซึ่งเนื้อหาของหะดีษส่วนนี้มาจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾

"และสิทธิของอัลลอฮฺที่มีแก่มนุษย์นั้น คือการมุ่งสู่บัยตุลลอฮฺ สำหรับผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 97)

อาจมีผู้ถามว่า เงื่อนไข (ตามความสามารถ) นี้หมายรวมถึงการอิบาดะฮฺต่างๆ อยู่แล้ว ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ﴾

"ดังนั้น จงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด เท่าที่พวกท่านมีความสามารถ" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 16)

คำถาม: เหตุใดจึงต้องระบุเจาะจงในการทำหัจญ์?

ขอตอบว่า การระบุเจาะจงในการทำหัจญ์นั้นเพราะขั้นตอนส่วนใหญ่ของมันมักมีอุปสรรค ความเหนื่อยยาก และไม่สามารถปฏิบัติได้ง่าย ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักฐานระบุเจาะจงเกี่ยวกับหัจญ์ ทั้งที่การอิบาดะฮฺอื่นทั้งหมดก็มีข้อยกเว้นในเงื่อนไขของความสามารถอยู่แล้ว

"قَالَ صَدَقْتَ"

(กอละ เศาะดักตะ - จริงดังที่ท่านพูด) กล่าวคือท่านได้บอกความจริง ซึ่งผู้กล่าวคำนี้คือท่านญิบรีล อะลัยฮิสสลาม

"قَالَ عُمَرُ : فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ"

(กอละ อุมัร ฟะอะญิบนา ละฮู ยัสอะลุฮู วะยุศ็อดดิกุฮู - ท่านอุมัรฺ กล่าวว่า พวกเราแปลกใจที่เขาถามท่านนบีแล้วยังรับรองว่า

ท่านนบีพูดจริง) ความแปลกใจเกิดขึ้นเพราะโดยปกติผู้ถามมักเป็นผู้ที่ไม่รู้ ส่วนผู้ที่สามารถรับรองความถูกต้องได้นั้นต้องเป็นผู้รู้ แต่เหตุใดทั้งสองสถานะจึงรวมอยู่ในคนเดียวกัน ตัวอย่างที่คล้ายคลึงกันเช่น หากมีคนบอกว่า "ชายผู้หนึ่งมาจากมะดีนะฮฺ" แล้วมีผู้กล่าวว่า "จริงดังที่ท่านพูด" ก็แสดงว่าผู้บอกนั้นเป็นผู้รู้จริง ดังนั้นเหตุใดท่านญิบรีล อะลัยฮิสสลาม จึงถามท่านนบี ﷺ แล้วกล่าวว่าจริงดังที่ท่านพูด? นี่คือสิ่งที่สร้างความประหลาดใจ ส่วนความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ในเรื่องนี้จะนำเสนอในภายหลัง

"قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِيْمَانِ"

(กอละ ฟะอัคบิรนีย์ อะนิลอีมาน - เขากล่าวอีกว่า จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอีมานเถิด?) คำว่า "قَالَ" คือท่านญิบรีลเป็นผู้กล่าว ส่วนคำว่า "فَأَخْبِرْنِي" หมายถึง "โอ้มุฮัมมัด จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอีมานเถิด?"

คำว่า "الإِيْمَانُ" (อัลอีมาน) ในความหมายทางภาษาคือ การยืนยันและการยอมจำนนที่นำไปสู่การน้อมรับและเชื่อฟังปฏิบัติตาม กล่าวคือการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮฺ (الشَّرِيْعَة - บทบัญญัติศาสนา)

ส่วนคำนิยามของ "الإِيْمَانُ" ที่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่าคือการเชื่อมั่นนั้น เป็นการให้คำนิยามที่ต้องพิจารณา เพราะโดยทั่วไปเราจะกล่าวว่า "ฉันศรัทธาต่อสิ่งนั้น และเชื่อมั่นต่อคนคนนั้น" แต่จะไม่กล่าวว่า "ฉันศรัทธาต่อคนคนนั้น" เพียงแต่กล่าวว่า "เชื่อมั่นในตัวเขา" ซึ่งคำว่า "صَدَّقَ" (การเชื่อมั่น) เป็น "فِعْلٌ مُتَعَدٍّ" (กริยาที่ต้องการกรรม) ส่วนคำว่า "آمَنَ" (การศรัทธา) เป็น "فِعْلٌ لَازِمٌ" (กริยาที่ไม่ต้องการกรรม) ซึ่งในเรื่องนี้ท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในหนังสือของท่าน "كِتَابُ الإِيْمَانِ" (กิตาบ อัลอีมาน)

คำอธิบายที่ว่าการศรัทธาต้องนำไปสู่การน้อมรับและเชื่อฟังปฏิบัตินั้น เพื่อแยกแยะจากการกล่าวยืนยันเพียงอย่างเดียวโดยปราศจากการน้อมรับ เช่นกรณีของอบูฏอลิบ ลุงของท่านนบี ﷺ ที่เคยยืนยันการเป็นนบีและความสัจจริงของท่านนบี แต่ไม่น้อมรับสิ่งที่ท่านนบีนำมา -เราขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺจากการกระทำเช่นนี้- และไม่เชื่อฟังปฏิบัติตามท่าน ดังนั้นการยืนยันของเขาจึงไม่เกิดประโยชน์ เพราะจำเป็นต้องมีการน้อมรับและเชื่อฟังปฏิบัติตามควบคู่กันไป

ด้วยเหตุนี้ถือเป็นความผิดร้ายแรงที่มีบางคนกล่าวว่า ชาวคัมภีร์ (อะฮฺลุลกิตาบ) นั้นเป็นผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เพราะพวกเขาไม่น้อมรับปฏิบัติตามชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺ เมื่อครั้งที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเราะสูลนั้น ชาวยิวและคริสต์ได้ปฏิเสธท่าน พวกเขาไม่ได้เป็นมุสลิม และศาสนาที่พวกเขานับถือนั้นถือเป็นโมฆะ ผู้ใดก็ตามที่เชื่อว่าศาสนาของพวกเขาถูกต้องและเทียบเท่าศาสนาอิสลาม ถือว่าเขาเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา (กาฟิร) หลุดออกจากศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการศรัทธาคือการน้อมรับและเชื่อฟังปฏิบัติตาม

คำกล่าวที่ว่า

" قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ "

(กอละ อัน ตุอ์มินะ บิลลาฮิ วะมะลาอิกะติฮี วะกุตุบิฮี วะรุสุลิฮี วัลเยามิล อาคิริ วะตุอ์มินะ บิลเกาะดะริ คอยริฮี วะชัรริฮฺ) "ท่านนบีตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ต่อบรรดามะลาอิกะฮฺของพระองค์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ต่อบรรดาเราะสูลของพระองค์ ต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี" ในส่วนนี้แบ่งออกเป็นหกประการ ดังนี้

"أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ"

(อัน ตุอ์มินะ บิลลาฮฺ - การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺ) ซึ่งการศรัทธาต่ออัลลอฮฺนั้นประกอบด้วยสี่ประการ:

หนึ่ง การศรัทธาในการมีอยู่จริงของอัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา ผู้ใดปฏิเสธการมีอยู่ของอัลลอฮฺ ตะอาลา เขาไม่ใช่ผู้ศรัทธา แต่เป็นไปไม่ได้ที่จะมีผู้ใดปฏิเสธการมีอยู่จริงของอัลลอฮฺ ตะอาลา ด้วยความเชื่อมั่นของตนเอง แม้แต่ฟิรเอาน์ที่เคยถามท่านนบีมูซาว่าใครคือพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ซึ่งเป็นการยืนยันว่าอัลลอฮฺมีอยู่จริง ท่านนบีมูซาจึงกล่าวแก่ฟิรเอาน์ว่า:

﴿قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَآ أَنزَلَ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ بَصَآئِرَ﴾

"เขากล่าวว่า โดยแน่นอน ท่านย่อมรู้ดีว่าไม่มีผู้ใดประทานสิ่งเหล่านี้ นอกจากพระเจ้าแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินเพื่อเป็นพยาน" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 102)

แต่เขากลับปฏิเสธ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾

"และพวกเขาได้ปฏิเสธมันอย่างอธรรมและเย่อหยิ่ง ทั้งที่จิตใจของพวกเขาเชื่อมั่นมัน" (สูเราะฮฺอันนัมล์ อายะฮฺที่ 14)

สอง การศรัทธาต่อความเป็นหนึ่งเดียวในรุบูบียะฮฺ (การสร้างและบริหารจัดการสรรพสิ่ง) กล่าวคือการที่ท่านศรัทธาว่าพระองค์เป็นพระผู้อภิบาลเพียงหนึ่งเดียว และพระองค์ทรงเป็นหนึ่งเดียวในรุบูบียะฮฺ ซึ่งคำว่า "الرَّبُّ" (พระผู้อภิบาล) หมายถึง "الخَالِقُ" (ผู้ทรงสร้าง), "المَالِكُ" (ผู้ทรงครอบครอง), "المُدَبِّرُ" (ผู้ทรงบริหารจัดการ)

ดังนั้น:

- ผู้ใดที่สร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน? คำตอบคือ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ
- ผู้ใดที่สร้างมนุษย์? คำตอบคือ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ
- ผู้ใดที่ครอบครองและบริหารจัดการบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน? คำตอบคือ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

สาม การศรัทธาต่อความเป็นหนึ่งเดียวในอุลูฮียะฮฺ (การให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺในการอิบาดะฮฺ) ซึ่งพระองค์เป็นผู้หนึ่งเดียว โดยไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ ไม่มีภาคีใดๆ สำหรับพระองค์ ผู้ใดอ้างว่ามีพระเจ้าที่ต้องเคารพสักการะควบคู่กับอัลลอฮฺ ก็ถือว่าเขายังไม่ได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ดังนั้นจำเป็นที่ท่านต้องศรัทธาต่อความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในอุลูฮียะฮฺ มิเช่นนั้นท่านจะยังไม่ศรัทธาต่อพระองค์

สี่ การที่ท่านศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะต่างๆ ของอัลลอฮฺตามที่คู่ควรกับพระองค์ โดยไม่ "تَحْرِيف" (บิดเบือน), ไม่ "تَعْطِيل" (ปฏิเสธ), ไม่ "تَكْيِيف" (จินตนาการรูปแบบ) และไม่ "تَمْثِيل" (เทียบเสมอเหมือน) ดังนั้นผู้ใดบิดเบือนอายะฮฺหรือหะดีษใดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ก็จะไม่ถือว่าเขาได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริง

มีบางกลุ่มอธิบายอายะฮฺนี้:

﴿ٱلرَّحْمَٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ﴾

"ผู้ทรงกรุณาปรานีนั้นประทับอยู่เหนืออะรัช (บัลลังก์)" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

พวกเขากล่าวว่า "اِسْتَوَى" (อิสตะวา) คือ "اِسْتَوْلَى" (อิสเตาลา) หมายถึง การปกครอง ทั้งที่ความหมายของคำว่า "اِسْتَوَى" ทั้งด้านวิชาการและภาษา นั้นหมายถึง สูงส่ง และสูงเหนืออะรัช (บัลลังก์) แต่ความสูงส่งของพระองค์นั้นมีคุณลักษณะเฉพาะ ไม่เหมือนกับความสูงส่งของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย ดังนั้นผู้ที่อธิบายคำว่า "اِسْتَوَى" ด้วย "اِسْتَوْلَى" ก็ถือว่ายังไม่ได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริง เพราะเป็นการปฏิเสธคุณลักษณะที่อัลลอฮฺได้ยืนยันด้วยพระองค์เอง ซึ่งวาญิบต้องยืนยัน (อิษบาต) คุณลักษณะต่างๆ ที่มีอยู่

และผู้ที่อธิบายอายะฮฺนี้:

﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾

"ต่อสิ่งที่ข้าได้สร้างด้วยพระหัตถ์ (มือ) ทั้งสองของข้า" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 75)

เขาอธิบายคำว่า "بِيَدَيَّ" หมายถึง "بِقُدْرَتِي" (ด้วยความสามารถของข้า) หรือ "بِقُوَّتِي" (ด้วยพลังอำนาจของข้า) และไม่เชื่อว่าอัลลอฮฺทรงมีพระหัตถ์จริง ก็ถือว่าเขายังไม่ได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริง หากเขาศรัทธาต่ออัลลอฮฺจริง เขาต้องเชื่อว่าอัลลอฮฺทรงมีพระหัตถ์ แต่ไม่เหมือนกับมือของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ﴾

"ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 11)

เพราะเราจะไม่กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับอัลลอฮฺ นอกจากเท่าที่พระองค์ทรงแจ้งให้เราทราบเกี่ยวกับพระองค์เท่านั้น หากเป็นสิ่งที่ไม่สมควรที่เราจะพูดถึงชายผู้หนึ่งที่เราไม่เคยพบ แม้ว่าเขาจะอยู่ในเมืองเดียวกับเรา แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่เราจะพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับอัลลอฮฺในสิ่งที่เราไม่มีความรู้

ผู้ใดกล่าวว่าอัลลอฮฺไม่ได้ดำรัสด้วยคำดำรัสที่สามารถรับฟังได้ (กล่าวคือไม่มีเสียง) แต่คำดำรัสของพระองค์นั้นเป็นเพียงนัยที่พระองค์สื่อออกมาด้วยตัวของพระองค์เอง โดยท่านญิบรีลไม่ได้ยินคำดำรัสของพระองค์ ส่วนเสียงต่างๆ ที่มีอยู่นั้นพระองค์ อัซซะวะญัลละ ทรงสร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดเจตนารมณ์ของพระองค์ ความเชื่อเช่นนี้จะไม่ถือว่าได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริง

เพราะการอธิบายคำว่า "الكَلَام" (คำดำรัส) ตามนัยนี้บ่งชี้ว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา ไม่ได้ดำรัสจริง หากท่านกล่าวว่าคำดำรัสของพระองค์เป็นเพียงนัยที่พระองค์สื่อออกมาด้วยตัวของพระองค์เองเท่านั้น ทำให้เข้าใจได้ว่าคำดำรัส (ในความเชื่อของพวกเขา) คือความรู้ แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่เช่นนั้น เพราะมันเป็นคำดำรัสที่สามารถรับฟังได้ (มีเสียง) ส่วนในคุณลักษณะอื่นๆ นั้นก็ให้เทียบความเข้าใจตามนี้

ด้วยประการนี้เอง กลุ่มคนที่อุตริกรรม (บิดอะฮฺ) ในเรื่องพระนามและคุณลักษณะต่างๆ ของอัลลอฮฺ และมีความเข้าใจที่ขัดแย้งกับแนวทางของบรรดาชาวสะลัฟ อัศศอลิหฺ จึงไม่ถือว่าได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริง เนื่องจากบกพร่องในองค์ประกอบประการที่สี่ของการศรัทธาต่ออัลลอฮฺให้สมบูรณ์ นั่นคือ การศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ อย่างไรก็ตาม เราไม่ได้กล่าวว่าพวกเขาไม่ใช่ผู้ศรัทธา (มุอ์มิน) แน่นอนว่าพวกเขาเป็นผู้ศรัทธาโดยไม่มีข้อสงสัย เพียงแต่พวกเขาไม่ได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺอย่างแท้จริงและสมบูรณ์

พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและขัดแย้งกับแนวทางของชาวสะลัฟ ทำให้แนวทางหรือความเข้าใจของพวกเขานั้นหลงผิดโดยไม่มีข้อสงสัย แต่เราไม่สามารถตัดสิน (หุกุ่ม) ว่าผู้ที่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเช่นนั้นเป็นผู้ที่หลงผิด จนกว่าจะมีการชี้แจงและนำเสนอหลักฐานแก่เขา หากมีการชี้แจงแล้วแต่เขายังคงดื้อรั้นในความผิดพลาดและความหลงผิดนั้น ก็ถือว่าเขาเป็นมุบตะดิอฺ (ผู้อุตริกรรม

ในเรื่องศาสนา) เฉพาะในประเด็นที่เขาขัดแย้งกับความถูกต้องนั้น แม้ว่าในเรื่องอื่นเขาจะมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับแนวทางของชาวสะลัฟก็ตาม

ดังนั้น เราจะไม่กล่าวว่าเขาเป็นมุบตะดิอฺโดยสิ้นเชิง หรือเป็นสะละฟีย์(ผู้ที่มีความเข้าใจตามแนวทางสะลัฟ)โดยสิ้นเชิง แต่เราจะกล่าวว่าเขาเป็นสะละฟีย์ในเรื่องที่สอดคล้องกับแนวทางของชาวสะลัฟ และเป็นมุบตะดิอฺในเรื่องที่ขัดแย้งกับแนวทางของชาวสะลัฟ

และหนึ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺที่มีการถกเถียงกันมากคือ ความหมายของหะดีษที่ว่า:

خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ

"อัลลอฮฺได้สร้างอาดัมมาตามรูปลักษณ์ของพระองค์" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5873 และมุสลิม หมายเลข 2841]

ซึ่งในเรื่องนี้ถึงขั้นมีการโต้เถียงและฟาดฟันกันอย่างรุนแรง และเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างมากว่าเป็นไปได้อย่างไรที่อัลลอฮฺได้สร้างอาดัมมาตามรูปลักษณ์ของพระองค์?

ด้วยเหตุนี้ บางกลุ่มจึงได้บิดเบือนและพยายามปฏิเสธความหมายที่แท้จริง โดยกล่าวว่าความหมายของหะดีษนี้คือ อัลลอฮฺได้สร้างอาดัมมาตามรูปลักษณ์ของอาดัมเอง -อัลลอฮุลมุสตะอาน- แต่เราขอกล่าวว่าเป็นไปได้หรือที่มนุษย์ที่ใช้ภาษาที่ถูกต้องที่สุด (ฟะศีหฺ) และเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐที่สุด (นั่นคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ) จะใช้สรรพนามนั้นย้อนกลับไปยังสิ่งที่ถูกสร้าง หมายถึงว่าอัลลอฮฺได้สร้างอาดัมมาตามรูปลักษณ์ของอาดัมเอง? เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน

เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายนั้นย่อมถูกสร้างมาตามรูปลักษณ์ของมันเอง หากเป็นเช่นนั้นอาดัมก็ไม่ได้มีความพิเศษไปกว่าสิ่งถูกสร้างอื่นๆ ดังนั้น

จึงถือเป็นคำกล่าวที่ไร้สาระ ปราศจากความหมายใดๆ แล้วท่านทราบหรือไม่ว่าเหตุใดพวกเขาจึงต้องอธิบาย (ตะอ์วีล) ในเชิงปฏิเสธเช่นนี้?

พวกเขากล่าวว่า เพราะหากท่านกล่าวว่านั่นคือรูปลักษณ์ของพระผู้อภิบาล อัซซะวะญัลละ ก็จะกลายเป็นว่าอัลลอฮฺทรงเสมอเหมือนกับสิ่งถูกสร้างที่พระองค์ทรงสร้าง เนื่องจากโดยปกติแล้วรูปลักษณ์หนึ่งนั้นจะเหมือนกับสิ่งนั้น ซึ่งเป็นการเทียบเคียงให้เสมอเหมือนกัน

คำตอบของเราในเรื่องนี้คือ หากท่านยึดตามเนื้อหาของหลักฐานต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา ท่านก็จะกล่าวว่าอัลลอฮฺทรงสร้างอาดัมตามรูปลักษณ์ของอัลลอฮฺ แต่ย่อมไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์

หากมีคนกล่าวว่า "ขอให้ยกตัวอย่างสักหนึ่งตัวอย่างเพื่อให้เรารู้สึกสบายใจในประเด็นที่ว่ารูปลักษณ์ของสิ่งหนึ่งจะไม่เหมือนรูปลักษณ์นั้น"

คำตอบคือ มีรายงานจากท่านนบี ﷺ ว่า:

« إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَضْوَءِ كَوْكَبٍ فِي السَّمَاءِ »

"แท้จริงกลุ่มแรกที่ได้เข้าสวรรค์นั้น (มีความงดงาม) ดั่งดวงจันทร์ในคืนจันทร์เพ็ญ ส่วนกลุ่มถัดจากพวกเขา (จะมีความงดงาม) เจิดจรัสยิ่งกว่าดวงดาวบนท้องฟ้า" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3246 และมุสลิม หมายเลข 2834]

เนื้อหาของหะดีษนี้คงไม่ทำให้ท่านเชื่อว่ากลุ่มคนที่ได้เข้าสวรรค์นั้นจะมีใบหน้าที่งดงามเหมือนดวงจันทร์ในทุกรายละเอียด แต่ท่านจะเข้าใจว่าพวกเขามีรูปลักษณ์เป็นมนุษย์ เพียงแต่มีใบหน้าที่เจิดจรัส งดงาม และทอประกายดั่งดวงจันทร์ มิใช่มีใบหน้าเป็นดวงจันทร์ เพราะถ้าเป็นไปตามความเข้าใจแรกก็จะต้องเข้าใจว่ากลุ่มคนที่เข้าสวรรค์นั้นจะไม่มี

ดวงตาและไม่มีริมฝีปาก แต่ถ้าเป็นไปตามความเข้าใจที่สอง ข้อสงสัยต่างๆ ก็จะคลี่คลายไป และจะเป็นการยืนยันว่าไม่จำเป็นที่รูปลักษณ์หนึ่งจะต้องเหมือนรูปลักษณ์นั้นในทุกรายละเอียดเสมอไป

ที่สำคัญคือเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮฺเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ และมีอันตรายอย่างมหันต์ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่คนๆ หนึ่งจะรอดพ้นจากความเสียหายและความพินาศที่จะเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดในเรื่องนี้ นอกจากการเจริญรอยตามความเข้าใจของชาวสะลัฟ อัศศอลิหฺ ซึ่งพวกเขาจะยืนยันในสิ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงยืนยันด้วยพระองค์เอง และจะปฏิเสธในสิ่งที่อัลลอฮฺทรงปฏิเสธจากพระองค์เอง ดังนั้นการเจริญรอยตามพวกเขาจะทำให้ท่านสบายใจได้

คำถาม: การศึกษาในเรื่องนี้จำเป็นต้องเจาะลึกรายละเอียดต่างๆ หรือไม่?

คำตอบ: ไม่จำเป็นต้องศึกษาถึงเพียงนั้น

ท่านอิมามมาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ ถูกถามถึงคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ ٱلرَّحْمَٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ ﴾

"พระผู้ทรงเมตตาประทับอยู่เหนืออะรัช (บัลลังก์)" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

แล้วพระองค์ประทับอย่างไรกัน?

เมื่อได้ยินคำถามนี้ท่านอิมามมาลิกจึงก้มศีรษะลงและสีหน้าของท่านก็เริ่มเปลี่ยนสี เนื่องด้วยความหนักอึ้งในสิ่งที่ถูกถามและการให้เกียรติของท่านต่อพระผู้อภิบาล ผู้ทรงเกรียงไกรและทรงสูงส่ง หลังจากนั้นท่านก็เงยหน้าขึ้นมาแล้วกล่าวว่า

"الْاِسْتِوَاءُ غَيْرُ مَجْهُوْلٍ"

(การประทับเป็นที่รู้จัก) กล่าวคือ เป็นที่รู้กันดีในความหมายทางภาษาอาหรับว่า "اِسْتَوٰى عَلٰى كَذَا" (ประทับอยู่เหนือสิ่งนั้นสิ่งนี้) และคำว่า "اِسْتَوٰى" ทุกคำที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ รวมถึงในภาษาอาหรับ เมื่อมาพร้อมกับคำว่า "عَلٰى" ก็จะหมายถึงความสูงส่ง

หลังจากนั้นท่านอิมามมาลิกก็กล่าวอีกว่า

"وَالْكَيْفُ غَيْرُ مَعْقُوْلٍ"

(และวิธีการประทับของพระองค์ไม่สามารถจินตนาการได้) หมายถึง ไม่สามารถรู้ถึงวิธีการประทับของอัลลอฮฺเหนืออะรัชของพระองค์ด้วยจินตนาการของเรา ซึ่งวิธีการเดียวเท่านั้นที่สามารถทำได้ คือการรับฟัง (ตามเนื้อหาของมันโดยไม่ต้องจินตนาการใดๆ)

แล้วท่านอิมามมาลิกก็กล่าวอีกว่า

"وَالْإِيْمَانُ بِهِ وَاجِبٌ"

(และการศรัทธาต่อมเรื่องนี้เป็นสิ่งจำเป็น) หมายถึง การศรัทธาต่อการประทับของอัลลอฮฺเหนืออะรัชของพระองค์ในรูปแบบที่คู่ควรนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบ

แล้วท่านอิมามมาลิกก็กล่าวว่า

"وَالسُّؤَالُ عَنْهُ بِدْعَةٌ"

(การถามถึงเรื่องนี้เป็นบิดอะฮฺ) หมายถึง การถามถึงวิธีการประทับถือเป็นบิดอะฮฺ (อุตริกรรมในศาสนา) เนื่องจากบรรดาเศาะหาบะฮฺเราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ไม่เคยถามเรื่องเช่นนี้ต่อท่านนบี ﷺ ทั้งที่พวกเขามี

ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เรื่องราวของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ยิ่งกว่าพวกเรา อีกทั้งผู้ที่จะตอบคำถามนั้น (คือท่านนบี ﷺ) ก็เป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดในเรื่องราวของอัลลอฮฺ ตะอาลา แม้กระนั้นก็ไม่ปรากฏว่ามีการถามคำถามเช่นนี้แต่อย่างใด

คำถาม: เราสามารถศึกษารายละเอียดในเรื่องที่ชาวสะลัฟ อัศศอลิหฺไม่เคยศึกษากันได้หรือไม่?

คำตอบ: เป็นที่ชัดเจนว่า วาญิบสำหรับมุสลิมที่จะต้องศึกษาเฉพาะในขอบเขตที่ชาวสะลัฟ อัศศอลิหฺได้ศึกษากันเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่ควรตั้งคำถามในเรื่องที่ไม่สมควร

หลังจากนั้นท่านอิมามมาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ ก็กล่าวว่า

"مَا أَرَاكَ إِلَّا مُبْتَدِعًا"

(ฉันเห็นว่าท่านเป็นผู้อุตริกรรม) กล่าวคือ ท่านเห็นว่าผู้ถามต้องการสร้างความเสียหายต่อศาสนา แล้วท่านจึงสั่งให้นำตัวเขาออกไปจากมัสญิดของท่านนบี ﷺ (มัสญิดอันนะบะวีย์)

จากเหตุการณ์ครั้งนั้น ท่านอิมามมาลิก มิได้กล่าวว่า "ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันไม่กล้าสั่งให้นำตัวเขาออกจากมัสญิด เนื่องจากเกรงว่าจะเข้าข่ายคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن مَّنَعَ مَسَـٰجِدَ ٱللَّهِ أَن يُذْكَرَ فِيهَا ٱسْمُهُۥ﴾

"และผู้ใดเล่าที่อธรรมยิ่งไปกว่าผู้ที่ห้ามการเข้าไปในมัสญิดทั้งหลายของอัลลอฮฺเพื่อกล่าวรำลึกถึงพระนามของพระองค์ภายในนั้น" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 114)

ซึ่งหากกล่าวเช่นนั้น ก็เท่ากับว่าฉัน (อิมามมาลิก) ได้ห้ามชายผู้นี้เข้ามัสญิด" ทั้งนี้เนื่องจากชายผู้นั้นมิได้เข้ามัสญิดเพื่อการรำลึกถึงอัลลอฮฺแต่อย่างใด หากแต่เขาเข้ามาเพื่อสร้างความเสียหายต่อปวงบ่าวของอัลลอฮฺ ซึ่งบุคคลประเภทนี้นั้นสามารถห้ามมิให้เข้ามัสญิดได้ อีกทั้งหากผู้ที่รับประทานหัวหอมและกระเทียมยังถูกห้ามมิให้เข้ามัสญิด แล้วผู้ที่สร้างความเสียหายแก่ศาสนาของผู้คนจะไม่สมควรถูกห้ามเข้ามัสญิดกระนั้นหรือ? ไม่ต้องสงสัยเลยว่าสมควรอย่างยิ่ง ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ แต่มนุษย์ส่วนใหญ่มักหลงลืมในเรื่องนี้

กล่าวโดยสรุป เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง แต่ขอย้ำเตือนมิให้เจาะลึกรายละเอียดในเรื่องพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺมากเกินไป และอย่าตั้งคำถามในสิ่งที่ท่านไม่มีความจำเป็นต้องรับรู้

อีกเรื่องหนึ่ง มีผู้กล่าวว่า "อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงมีนิ้วพระหัตถ์" แต่กลุ่มผู้บิดเบือนกลับกล่าวว่า "พระองค์ไม่ทรงมีนิ้วพระหัตถ์"

ซึ่งมีหะดีษที่กล่าวว่า:

إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ كُلَّهَا بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ، كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُهُ حَيْثُ يَشَاءُ

"แท้จริงหัวใจของลูกหลานอาดัมทั้งหมดอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากนิ้วทั้งหลายของพระผู้ทรงเมตตา ประดุจหัวใจดวงเดียว พระองค์ทรงเปลี่ยนแปลงมันตามที่พระองค์ทรงประสงค์" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2654]

พวกเขา (ผู้บิดเบือน) กล่าวว่า นี่หมายถึงอำนาจการบริหารจัดการที่สมบูรณ์

สุบหานัลลอฮฺ! พวกที่กล่าวเช่นนี้รู้ดีกว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺกระนั้นหรือ?

พวกเขาปฏิเสธการมีนิ้วพระหัตถ์เพราะเข้าใจว่าหากยอมรับคุณลักษณะนี้ของพระองค์แล้ว จะต้องเปรียบเทียบพระองค์เสมอเหมือนสิ่งถูกสร้าง ทำให้พวกเขาตกอยู่ในการเปรียบเทียบเสมอเหมือน อีกทั้งยังปฏิเสธ จนสุดท้ายพวกเขารวมทั้งการเปรียบเทียบเสมอเหมือนและการปฏิเสธไว้ด้วยกัน

อีกกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า "หัวใจของลูกหลานอาดัมทั้งหมดอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากนิ้วทั้งหลายของพระผู้ทรงเมตตา" แล้วเขาก็หยิบไม้สิวาก (แปรงสีฟัน) ขึ้นมาหนีบระหว่างนิ้วสองนิ้วของเขา พลางกล่าวว่า มันอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากนิ้วทั้งหลายของพระผู้ทรงเมตตา -ขออัลลอฮฺทรงตัดนิ้วเหล่านั้นเสีย-

คำถาม: อนุญาตให้ทำเช่นนี้หรือไม่?

คำตอบ: ไม่อนุญาตอย่างแน่นอน

เหตุผลแรก: ท่านรู้หรือไม่ว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงมีนิ้วพระหัตถ์ห้านิ้ว คือ นิ้วโป้ง นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย? แน่นอนท่านไม่รู้

เหตุผลที่สอง: ท่านรู้หรือไม่ว่าหัวใจที่อยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากนิ้วทั้งหลายของพระผู้ทรงเมตตานั้น อยู่ระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วชี้ หรือระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วกลาง หรือระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วนาง หรือระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วก้อย? แล้วท่านกล้ากล่าวถึงเรื่องราวของอัลลอฮฺในสิ่งที่ท่านไม่มีความรู้ได้อย่างไร หรือท่านต้องการใส่ร้ายอัลลอฮฺ? บุคคลเช่นนี้สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอบรมมารยาท เพราะเขาได้กล่าวถึงอัลลอฮฺในสิ่งที่เขาไม่มีความรู้

พวกเขายังกล่าวอีกว่า เมื่อท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

﴿ وَكَانَ ٱللَّهُ سَمِيعًۢا بَصِيرًا ﴾

"และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 134)

ท่านได้วางนิ้วโป้งและนิ้วชี้บนตาและหูใช่หรือไม่? [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 4728]

เราขอกล่าวว่า: ใช่ ท่านนบีเคยทำเช่นนั้น แต่พวกท่านมิใช่เราะสูลที่จะสามารถทำเช่นนั้นได้ และเจตนารมณ์ที่ท่านเราะสูล ﷺ วางเช่นนั้นก็เพื่อยืนยันการมีอยู่จริงของการได้ยินและการเห็นเท่านั้น

ขอยืนยันอีกครั้งว่าเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮฺนั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง จึงขอตักเตือนว่าอย่าได้หลงผิด เพราะใต้ฝ่าเท้าของท่านเต็มไปด้วยหลุมพรางที่พร้อมจะดึงให้พลัดตกลงไป และความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง

พวกเขายังกล่าวอีกถึงคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴾

"และแผ่นดินทั้งหมดนี้จะอยู่ในกำพระหัตถ์หนึ่งของพระองค์ในวันกิยามะฮฺ" (สูเราะฮฺอัซซุมัร อายะฮฺที่ 67)

แล้วพวกเขาก็ได้ใช้มือกำสิ่งของขึ้นมา -ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเราจากการกระทำเช่นนี้- ในขณะที่บางคนกล่าวว่า "การกำของพระองค์นั้นหมายถึงการอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของพระองค์" ทั้งที่ความเข้าใจทั้งสองแบบนี้ล้วนคลาดเคลื่อนและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขอย้ำอีกครั้งให้ระวังการเจาะลึกรายละเอียดในเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮฺที่บรรดาสะลัฟ อัศศอลิหฺไม่เคยกล่าวถึง

อุละมาอ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า "ผู้ใดก็ตามที่ไม่พอใจในสิ่งที่บรรดาเศาะหาบะฮฺและอัตตาบิอีนพอใจ (ในการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺเท่าที่พระองค์และท่านนบีได้แจ้งไว้) อัลลอฮฺก็จะไม่ให้เขาได้รับความพอใจ (ซึ่งจะทำให้เขาพยายามเจาะลึกรายละเอียดจนหลงผิด)"

คำกล่าวที่ว่า

"وَمَلَائِكَتِهِ"

(วะมะลาอิกะติฮี - และต่อบรรดามะลาอิกะฮฺของพระองค์) การเริ่มด้วยการศรัทธาต่อมะลาอิกะฮฺก่อนบรรดาเราะสูลและคัมภีร์นั้นเป็นเพราะมะลาอิกะฮฺเป็นเรื่องเร้นลับ ในขณะที่การศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลและคัมภีร์นั้นเป็นเรื่องที่จับต้องได้ โดยมะลาอิกะฮฺจะไม่ปรากฏกายให้สามารถจับต้องได้นอกจากด้วยการอนุญาตจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งอัลลอฮฺได้ทรงสร้างพวกเขาจากรัศมี ดังที่มีรายงานจากท่านนบี ﷺ [ดูในมุสลิม หมายเลข 2996] พวกเขาไม่มีความต้องการในเรื่องอาหารการกิน ด้วยเหตุนี้อุละมาอ์บางท่านจึงกล่าวว่า "พวกเขาไม่มีริมฝีปาก จึงไม่มีความต้องการเรื่องอาหารการกิน" ดังนั้นเราจึงต้องศรัทธาในเรื่องเร้นลับอีกประการหนึ่งคือการมีอยู่ของบรรดามะลาอิกะฮฺ

สำหรับมะลาอิกะฮฺนั้นมีประเภทและภาระหน้าที่เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เฉกเช่นที่มนุษย์มีประเภทและภาระหน้าที่แตกต่างกันไป

การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮฺประกอบด้วย

หนึ่ง การศรัทธาต่อบรรดาชื่อที่เราสามารถรับรู้ได้ เช่น เราศรัทธาว่ามีมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่งที่ชื่อญิบรีล

สอง เราศรัทธาว่าพวกเขาแต่ละท่านมีภาระหน้าที่ เช่น

"ญิบรีล" ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นำวะหฺยูที่ประทานมาจากอัลลอฮฺไปยังบรรดาเราะสูลของพระองค์

"มีกาอีล" ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นำน้ำฝนและทำให้พืชผลเจริญงอกงาม

"อิสรอฟีล" ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป่าสังข์ (ในวันกิยามะฮฺ)

มะลาอิกะฮฺทั้งสามท่านนี้ ท่านนบี ﷺ เคยกล่าวถึงในดุอาอ์อิสติฟตาหฺของละหมาดกิยามุลลัยลฺ (ดุอาอ์ที่อ่านหลังจากตักบีเราะตุลอิหฺรอม "อัลลอฮุอักบัร" และก่อนการอ่านอัลฟาติหะฮฺ) ว่า:

«اللهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ، وَمِيكَائِيلَ، وَإِسْرَافِيلَ»

"โอ้อัลลอฮฺ พระผู้อภิบาลของญิบรีล มีกาอีล และอิสรอฟีล" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 770]

ความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ในเรื่องนี้คือ การที่มะลาอิกะฮฺแต่ละท่านข้างต้นได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิต โดยที่ "ญิบรีล" ได้รับมอบหมายให้นำวะหฺยู ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้หัวใจมีชีวิตชีวา ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَاۚ﴾

"และเช่นนั้นแหละ เราได้วะหฺยูอัลกุรอาน (รูหฺ) แก่เจ้าตามคำสั่งของเรา" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 52)

ส่วน "มีกาอีล" ได้รับมอบหมายให้นำน้ำฝนและทำให้พืชผลเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้แผ่นดินมีชีวิตชีวา

และ "อิสรอฟีล" ได้รับมอบหมายให้เป่าแตร (ในวันกิยามะฮฺ) ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตของมนุษย์เป็นชีวิตนิรันดร์

ความเหมาะสมของบทดุอาอ์อิสติฟตาหฺข้างต้นนั้น เพราะหลังจากที่ท่านตื่นจากการนอน หมายถึงท่านได้ตื่นจากความตาย ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى يَتَوَفَّىٰكُم بِٱلَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِٱلنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ﴾

"และพระองค์คือผู้ที่ทรงให้พวกเจ้าตายในเวลากลางคืน และทรงรู้สิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำในเวลากลางวัน แล้วทรงให้พวกเจ้าฟื้นคืนชีพในเวลานั้น" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 60)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสอีกว่า:

﴿ ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلۡأَنفُسَ حِينَ مَوۡتِهَا وَٱلَّتِي لَمۡ تَمُتۡ فِي مَنَامِهَاۖ فَيُمۡسِكُ ٱلَّتِي قَضَىٰ عَلَيۡهَا ٱلۡمَوۡتَ وَيُرۡسِلُ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمًّىۚ ﴾

"อัลลอฮฺทรงปลิดชีวิตในยามตายของมัน และมัน (ชีวิต) จะยังไม่ตายในยามนอนหลับของมัน พระองค์จะทรงปลิดชีวิตที่พระองค์ทรงกำหนดความตายให้แก่มัน และพระองค์ทรงยึดชีวิตอื่นไปจนถึงเวลาที่ถูกกำหนดไว้" (สูเราะฮฺอัซซุมัร อายะฮฺที่ 42)

เมื่อการกิยามุลลัยลฺคือการทำให้มีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง และบรรดามะลาอิกะฮฺทั้งสามท่านได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิต จึงทำให้การกิยามุลลัยลฺและหน้าที่ของมะลาอิกะฮฺมีความเชื่อมโยงกัน

เช่นเดียวกัน เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศรัทธาว่ามีมะลาอิกะฮฺบางท่านที่มีหน้าที่เฉพาะ เช่น มีมะลาอิกะฮฺที่ทำหน้าที่บันทึกการงานของปวงบ่าว ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ وَنَعۡلَمُ مَا تُوَسۡوِسُ بِهِۦ نَفۡسُهُۥۖ وَنَحۡنُ أَقۡرَبُ إِلَيۡهِ مِنۡ حَبۡلِ ٱلۡوَرِيدِ * إِذۡ يَتَلَقَّى ٱلۡمُتَلَقِّيَانِ عَنِ ٱلۡيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٞ * مَّا يَلۡفِظُ مِن قَوۡلٍ إِلَّا لَدَيۡهِ رَقِيبٌ عَتِيدٞ ﴾

"และโดยแน่นอน เราได้บังเกิดมนุษย์มา และเรารู้ดียิ่งที่จิตใจของเขากระซิบกระซาบแก่เขา และเรานั้นใกล้ชิดเขายิ่งกว่าเส้นเลือดชีวิตของเขาเสียอีก จงรำลึกขณะที่มะลาอิกะฮฺผู้บันทึกสองท่านบันทึก

ท่านหนึ่งนั่งทางข้างขวา และอีกท่านหนึ่งนั่งทางข้างซ้าย ไม่มีคำพูดใดที่เขากล่าวออกมา เว้นแต่ใกล้ๆ เขานั้นมี (มะลาอิกะฮฺ) ผู้เฝ้าติดตามผู้เตรียมพร้อม (ที่จะบันทึก)" (สูเราะฮฺก็อฟ อายะฮฺที่ 16-18)

มะลาอิกะฮฺเหล่านี้ได้รับมอบหมายให้บันทึกการงานของลูกหลานอาดัม และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสในอีกอายะฮฺหนึ่งว่า:

﴿كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ * وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَـٰفِظِينَ * كِرَامًا كَـٰتِبِينَ﴾

"มิใช่เช่นนั้น แต่พวกเจ้าปฏิเสธวันแห่งการตอบแทนต่างหาก และแท้จริงมีผู้คุ้มกันรักษาพวกเจ้าอยู่ คือ (มะลาอิกะฮฺ) ผู้ทรงเกียรติเป็นผู้บันทึก" (สูเราะฮฺอัลอินฟิฏอร อายะฮฺที่ 9-11)

มะลาอิกะฮฺเหล่านี้จะบันทึกทุกคำที่มนุษย์กล่าว ซึ่งตามเนื้อหาของอายะฮฺอันทรงเกียรตินี้บ่งชี้ว่าพวกเขาจะบันทึกทุกคำที่มนุษย์กล่าวออกมา ทั้งคำพูดที่เกี่ยวข้องและต้องรับผิดชอบ และคำพูดที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นเช่นนั้นจริงตามเนื้อหาของอายะฮฺนี้ เพราะอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿مِن قَوْلٍ﴾

"จากคำพูดใด" (สูเราะฮฺก็อฟ อายะฮฺที่ 18)

ซึ่งเป็นนะกิเราะฮฺ (คำที่บ่งชี้ถึงสิ่งหนึ่งโดยไม่เจาะจง) ในรูปประโยคเชิงปฏิเสธที่มีการเน้นย้ำด้วย "مِنْ" (จาก) ทำให้เข้าใจว่าเป็นการกล่าวถึงโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามคำพูดที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่ต้องรับผิดชอบนั้นเขาจะไม่ถูกสอบสวน แต่คำพูดนั้นจะเปล่าประโยชน์ไม่มีความดีงามใดๆ

มีรายงานว่าชายคนหนึ่งได้เข้ามาหาท่านอิมามอะหฺมัด บินหัมบัล เราะหิมะฮุลลอฮฺ ผู้เป็นนักหะดีษที่ฟะกีฮฺ (ผู้เชี่ยวชาญด้านหะดีษที่มีความเข้าใจในนิติศาสตร์อิสลาม) และเป็นนักหะดีษของบรรดาฟุเกาะฮาอ์ (ผู้เชี่ยวชาญในนิติศาสตร์อิสลามที่เชี่ยวชาญด้านหะดีษ) และเป็นอิมามของชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ซึ่งชายคนนั้นได้เข้ามาหาในขณะที่ท่านกำลังร้องโอดครวญจากอาการเจ็บป่วย ชายคนนั้นจึงถามท่านว่า "โอ้ท่านอบูอับดุลลอฮฺ (ฉายาของท่านอิมามอะหฺมัด) ท่านกำลังร้องโอดครวญกระนั้นหรือ ซึ่ง (ฉันได้ยินมาว่า) ท่านฏอวูสเคยกล่าวว่า แท้จริงมะลาอิกะฮฺจะบันทึกแม้กระทั่งเสียงร้องโอดครวญของคนที่เจ็บป่วย" ท่านอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ จึงระงับเสียงร้องโอดครวญนั้นทันที ซึ่งนี่เป็นการให้เกียรติต่ออาษาร (คำกล่าว) ของชาวสะลัฟ

มะลาอิกะฮฺบางท่านได้รับมอบหมายให้ท่องไปบนหน้าแผ่นดินเพื่อหาหะละเกาะฮฺหรือวงเรียนรู้และวงที่มีการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ซึ่งเมื่อมะละอิกะฮฺพบเจอก็จะเข้านั่งร่วมวง

บางท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลลูกหลานอาดัม

บางท่านได้รับมอบหมายให้ถอดวิญญาณลูกหลานอาดัม

บางท่านได้รับมอบหมายให้สอบสวนคนตายในหลุมฝังศพ

บางท่านได้รับมอบหมายให้พบปะบรรดาผู้ศรัทธาในวันกิยามะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ﴾

"และมะลาอิกะฮฺจะพบพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 103)

บางท่านได้รับมอบหมายให้กล่าวต้อนรับชาวสวรรค์ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสในคัมภีร์ของพระองค์ว่า:

﴿وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِم مِّن كُلِّ بَابٍ ۝ سَلَٰمٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ﴾

"และมะลาอิกะฮฺจะเข้ามาหาพวกเขาจากทุกประตู (ของสวนสวรรค์) (พร้อมกล่าวว่า) ความศานติจงมีแด่พวกท่าน เนื่องด้วยพวกท่านได้อดทน" (สูเราะฮฺอัรเราะอฺด์ อายะฮฺที่ 23-24)

และบางท่านได้รับมอบหมายให้เคารพอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾

"พวกเขาจะแซ่ซร้องสดุดีพระองค์ในเวลากลางคืนและกลางวันโดยไม่ขาดระยะ" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 20)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

« أَطَّتِ السَّمَاءُ وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَئِطَّ، مَا مِنْ مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ مِنْهَا إِلَّا وَفِيْهِ مَلَكٌ قَائِمٌ للهِ أَوْ رَاكِعٌ أَوْ سَاجِدٌ »

"ชั้นฟ้าได้โอดครวญ ซึ่งสมควรแล้วที่มันจะโอดครวญ (เนื่องด้วยความหนักอึ้งของสิ่งที่มันแบกรับไว้) ไม่มีพื้นที่ใดขนาดสี่นิ้วนอกจากจะมีมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่งกำลังยืนเคารพสักการะต่ออัลลอฮฺ หรือรุกูอฺ หรือสุญูดอยู่" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 5/173, อัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2312, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 4190]

"وَكُتُبِهِ"

(วะกุตุบิฮี - และต่อคัมภีร์ของพระองค์) เป็นคำพหูพจน์ของคำว่า "กิตาบ" (คัมภีร์) หมายถึง สิ่งที่ถูกบันทึก แต่ที่กำลังหมายถึงคือคัมภีร์ที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงประทานมายังบรรดาเราะสูลของพระองค์ เพราะไม่มีเราะสูลท่านใดนอกจากอัลลอฮฺจะทรงประทานคัมภีร์ให้แก่เขา ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ ﴾

"มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน ภายหลังอัลลอฮฺได้ส่งบรรดานบีมาในฐานะผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน และได้ทรงประทานคัมภีร์อันประกอบด้วยความจริงลงมากับพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 213)

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสถึงท่านนบีนูหฺและท่านนบีอิบรอฮีมว่า:

﴿وَجَعَلْنَا فِى ذُرِّيَّتِهِمَا ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلْكِتَٰبَ﴾

"และเราได้ทำให้ลูกหลานของเขาทั้งสองเป็นนบี และเราได้ให้คัมภีร์ (อัตเตารอฮฺ อัซซะบูร อัลอินญีล และอัลกุรอาน)" (สูเราะฮฺอัลหะดีด อายะฮฺที่ 26)

แต่สิ่งที่ต้องรู้คือ คัมภีร์ทั้งหมดก่อนหน้านี้ถูกยกเลิกด้วยสิ่งที่มาควบคุมเนื้อหาของมัน นั่นคืออัลกุรอาน ในเรื่องนี้อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ﴾

"และเราได้ให้คัมภีร์ลงมาแก่เจ้าด้วยความจริง เพื่อยืนยันคัมภีร์ทั้งหลายที่มีมาก่อนหน้านี้ และเป็นผู้พิทักษ์รักษาความถูกต้องของคัมภีร์เหล่านั้น" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 48)

ดังนั้นคัมภีร์ทั้งหมดจึงถูกยกเลิกด้วยอัลกุรอาน จึงไม่สามารถนำคำสอนนั้นมาปฏิบัติได้อีก

บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ มีทัศนะที่แตกต่างกันในประเด็นชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติศาสนา) ก่อนหน้านี้ว่า สามารถนำมาปฏิบัติได้หรือไม่ เว้นแต่สิ่งที่ขัดแย้งกับชะรีอะฮฺของเรา (อิสลาม) หรือไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ทั้งหมด?

คำตอบ อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า ชะรีอะฮฺใดก็ตามที่มีมาก่อนหน้านี้ถือเป็นชะรีอะฮฺของเราด้วย ยกเว้นสิ่งที่ขัดแย้งกับชะรีอะฮฺของเรา ด้วยเหตุนี้ ชะรีอะฮฺก่อนหน้านี้จึงแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. ชะรีอะฮฺที่สอดคล้องกับชะรีอะฮฺของเรา
2. ชะรีอะฮฺที่ขัดแย้งกับชะรีอะฮฺของเรา
3. ชะรีอะฮฺที่ไม่ขัดแย้งและไม่สอดคล้องกับชะรีอะฮฺของเรา ซึ่งประเภทนี้เราจะไม่แสดงความคิดเห็นใดๆ (กล่าวคือจะไม่ยอมรับและไม่ปฏิเสธ)

ดังนั้น ชะรีอะฮฺใดที่สอดคล้องกับชะรีอะฮฺของเราถือว่าเป็นสัจธรรม และเราสามารถปฏิบัติตามได้ ซึ่งเป็นมติเอกฉันท์ของบรรดาอุละมาอ์

(อิจญ์มาอฺ) โดยการปฏิบัติตามนั้นไม่ใช่เพราะมันปรากฏในคัมภีร์ก่อนหน้านี้ แต่เพราะมันเป็นชะรีอะฮฺของเรา

ส่วนชะรีอะฮฺใดที่ขัดแย้งกับชะรีอะฮฺของเรา เราจะไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นมติที่เห็นพ้องกันของบรรดาอุละมาอ์ (อิตติฟากฺ) เพราะถือว่าถูกยกเลิกไปแล้ว เช่น ในปัจจุบันไม่มีข้อห้ามในการบริโภคอูฐ แต่ในยุคสมัยของชาวบนีอิสรออีล โดยเฉพาะชาวยิวนั้น การบริโภคอูฐถือเป็นข้อห้าม

และชะรีอะฮฺใดที่ไม่ขัดแย้งและไม่สอดคล้องกับชะรีอะฮฺของเรานั้น เป็นประเด็นที่อุละมาอ์มีทัศนะแตกต่างกัน บางท่านกล่าวว่า "มันเป็นชะรีอะฮฺของเรา" ส่วนบางท่านกล่าวว่า "มันไม่ใช่ชะรีอะฮฺของเรา"

ซึ่งทั้งสองทัศนะต่างมีหลักฐานอ้างอิง และในเรื่องนี้มีรายละเอียดปรากฏในวิชาอุศูลุลฟิกฮฺ (หลักการวินิจฉัยบทบัญญัติอิสลาม)

การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์มีสี่ประการ

หนึ่ง เราศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงประทานคัมภีร์แก่บรรดาเราะสูล และเป็นคัมภีร์ที่มาจากพระองค์ แต่เราจะไม่ศรัทธาว่าคัมภีร์ที่มีอยู่ในมือของประชาชาติต่างๆ ก่อนหน้านี้คือคัมภีร์ที่มาจากอัลลอฮฺ เพราะมันถูกบิดเบือนและแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว อย่างไรก็ตาม ในส่วนของต้นฉบับคัมภีร์ที่ถูกประทานลงมายังเราะสูลนั้น เราศรัทธาว่าเป็นสัจธรรมที่มาจากอัลลอฮฺ

สอง เราศรัทธาในความถูกต้องของเนื้อหาที่มีการกล่าวถึง เช่น เนื้อหาที่ปรากฏในอัลกุรอานและเนื้อหาที่ยังไม่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมหรือบิดเบือนจากคัมภีร์เล่มก่อนๆ

สาม เราศรัทธาว่าเนื้อหาต่างๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ก่อนๆ นั้นเป็นอะหฺกาม (บทบัญญัติ) หากไม่ขัดแย้งกับชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติศาสนา)

ของเรา โดยยึดตามทัศนะที่ว่าชะรีอะฮฺก่อนหน้าเราคือชะรีอะฮฺของเรา เช่นกัน ซึ่งเป็นทัศนะที่ถูกต้อง

สี่ เราศรัทธาต่อบรรดาชื่อคัมภีร์ที่เรารับรู้ เช่น อัลกุรอาน อัตเตารอฮฺ อัลอินญีล อัซซะบูร ศุหุฟของอิบรอฮีม และศุหุฟของมูซา

หากมีผู้กล่าวว่า "ฉันไม่ศรัทธาว่าจะมีคัมภีร์เล่มหนึ่งที่ชื่อว่า อัตเตารอฮฺ" ถือว่าเขาเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา (กาฟิร) เพราะการศรัทธาต่ออัลลอฮฺนั้นรวมถึงการศรัทธาต่อคัมภีร์ต่างๆ ด้วย

"وَرُسُلِهِ"

(วะรุสุลิฮิ - และต่อบรรดาศาสนทูตหรือเราะสูลของพระองค์) คือการที่ท่านศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งความหมายของเราะสูลในที่นี้หมายถึงที่เป็นมนุษย์ (เพราะเราะสูลจะใช้กับมะลาอิกะฮฺที่ทำหน้าที่นำวะหฺยูได้เช่นกัน) และเป็นที่ทราบว่า บางครั้งใช้คำว่าเราะสูลและบางครั้งใช้คำว่านบี

คำถาม ทั้งสองคำนี้มีความหมายเดียวกันหรือไม่?

คำตอบ สำหรับในอัลกุรอานนั้น ทุกชื่อที่กล่าวถึงบรรดานบี (อัลอัมบิยาอ์) จะหมายถึงเราะสูล ดังนั้นทุกครั้งที่ท่านพบคำว่านบีในอัลกุรอาน ให้เข้าใจว่าหมายถึงเราะสูล แต่ความหมายของนบีกับเราะสูลนั้นแตกต่างกัน ที่ถูกต้องคือ นบีคือผู้ที่ได้รับวะหฺยู (การวิวรณ์) ด้วยชะรีอะฮฺต่างๆ และถูกใช้ให้ปฏิบัติตามชะรีอะฮฺนั้น แต่ไม่ได้ถูกใช้ให้เผยแผ่ชะรีอะฮฺนั้น ดังนั้นนบีจึงหมายถึง "ผู้ที่ได้รับการแจ้ง" เช่น ท่านนบีอาดัม อะลัยฮิสสลาม ผู้เป็นบิดาแห่งมนุษยชาติ ซึ่งเป็นนบีที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามชะรีอะฮฺที่ได้รับวะหฺยูมา แต่ท่านไม่ใช่เราะสูล เพราะเราะสูลท่านแรกคือท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม ส่วนท่านนบีอาดัมนั้นเป็นนบีเท่านั้น ดังที่มีรายงานที่เศาะฮีหฺจากท่านนบี ﷺ

หากมีคนถามว่า ทำไมท่านนบีอาดัมถึงไม่เป็นเราะสูล?

คำตอบ เพราะผู้คนในยุคสมัยนั้นยังเป็นประชาชาติเดียวกัน มีจำนวนน้อย และยังไม่เกิดความขัดแย้งใดๆ อีกทั้งพื้นที่ที่ผู้คนอาศัยอยู่ก็ยังไม่กว้างขวางมากนัก และผู้คนก็ยังไม่ได้กระจัดกระจายไปไหน ทำให้พวกเขาอยู่กันเป็นปึกแผ่น ซึ่งเพียงพอแล้วที่พวกเขาจะเห็นบิดาของพวกเขาทำอิบาดะฮฺและพวกเขาก็ปฏิบัติตามท่าน แต่ภายหลังจากที่มีความขัดแย้งและผู้คนก็กระจัดกระจายไปทั่วสารทิศ จึงถึงคราวที่จำเป็นต้องมีเราะสูล ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿ كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ﴾

"มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน ภายหลังอัลลอฮฺได้ส่งบรรดานบีมาในฐานะผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน" (สูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 213)

และหากมีคนถามอีกว่า อะไรคือประโยชน์ของการมีนบีหลังจากท่านนบีอาดัม อะลัยฮิสสลาม ในเมื่อ (การเป็นนบีนั้น) ไม่ได้ถูกสั่งใช้ให้ทำหน้าที่เผยแผ่คำสอน?

เราขอกล่าวว่า มันมีประโยชน์ในแง่ของการตักเตือนผู้คนด้วยชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติศาสนา) ที่ถูกลืม ซึ่งจะเป็นไปในกรณีที่ผู้คนยังไม่ผิดเพี้ยนมากจนจำเป็นต้องมีเราะสูล ดังนั้นเพียงพอที่จะมีนบีคอยตักเตือนพวกเขาด้วยชะรีอะฮฺที่มีอยู่ ในเรื่องนี้อัลลอฮฺได้ดำรัสว่า

﴿ إِنَّآ أَنزَلۡنَا ٱلتَّوۡرَىٰةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌۚ يَحۡكُمُ بِهَا ٱلنَّبِيُّونَ ٱلَّذِينَ أَسۡلَمُواْ لِلَّذِينَ هَادُواْ ﴾

"แท้จริงเราได้ให้อัตเตารอฮฺลงมา โดยที่ในนั้นมีทางนำและแสงสว่าง ซึ่งบรรดานบีที่นอบน้อมได้ใช้อัตเตารอฮฺตัดสินบรรดาผู้ที่เป็นยิว" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 44)

ซึ่งนี่คือประโยชน์ของการมีนบี และนี่คือคำอธิบายที่มีน้ำหนักมากที่สุดสำหรับคำถามที่ว่าอะไรคือประโยชน์ของการมีนบีที่ไม่มีหน้าที่เผยแผ่คำสอน? ซึ่งคำตอบของมันก็ดังข้างต้น และด้วยเหตุนี้เองมีหะดีษบทหนึ่งแต่มันเป็นหะดีษเฎาะอีฟ (อ่อน) ที่ว่า

"عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ"

"บรรดาผู้รู้ในประชาชาติของฉันนั้น เหมือนบรรดานบีของบนีอิสรออีล" [บันทึกในอัลฟะวาอิด อัลมัจญ์มูอะฮฺ โดยอัชเชากานีย์ หน้า 286 และอัฎเฎาะอีฟะฮฺ โดยชัยคฺอัลอัลบานีย์ หน้า 466]

ซึ่งความหมายของมันถูกต้อง แม้ว่าสายรายงานที่ไปถึงท่านนบี ﷺ จะเฎาะอีฟก็ตาม

ฉะนั้น เราะสูลท่านแรกคือท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม และเราะสูลท่านสุดท้ายคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งมีเรื่องหนึ่งที่ต้องเข้าใจให้ดีคือท่านจะพบในหนังสือประวัติศาสตร์บางเล่มที่ได้กล่าวว่าท่านนบีอิดรีส อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสสลาม นั้นมาก่อนท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม และยังมีอีกหลายท่านที่มาก่อนท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสสลาม เช่น ท่านนบีชีษ์ (شِيْث) ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเรื่องมดเท็จและไม่ถูกต้อง

ดังนั้น ท่านนบีอิดรีสได้มาหลังจากท่านนบีนูหฺอย่างแน่นอน นอกจากนี้อุละมาอ์บางท่านยังกล่าวว่า "ท่านนบีอิดรีสนั้นเป็นเราะสูลของบนีอิสรออีล เพราะชื่อของท่านมักจะถูกเอ่ยถึงในเรื่องราวของบนีอิสรออีลเป็นบ่อยครั้ง" อย่างไรก็ตามเรารับรู้ได้อย่างมั่นใจว่าท่านนบีอิดรีสนั้นไม่ได้มาก่อนท่านนบีนูหฺ ซึ่งหลักฐานในเรื่องนี้คือคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿ إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ ﴾

"แท้จริงเราได้มีโองการแก่เจ้า เช่นเดียวกับที่เราได้มีโองการแก่นูหฺและบรรดานบีหลังจากเขา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 163)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿ وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحٗا وَإِبۡرَٰهِيمَ وَجَعَلۡنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلۡكِتَٰبَۖ ﴾

"และโดยแน่นอน เราได้ส่งนูหฺและอิบรอฮีมมา และเราได้ให้มีการเป็นนบีและคัมภีร์ (อัตเตารอฮฺ อัซซะบูร อัลอินญีล และอัลกุรอาน) ในลูกหลานของเขาทั้งสอง" (สูเราะฮฺอัลหะดีด อายะฮฺที่ 26)

ซึ่งอัลลอฮฺได้ทรงส่งท่านทั้งสองมาเป็นต้นตระกูล (ของบรรดานบี) และทรงทำให้ลูกหลานของท่านทั้งสองนั้นเป็นนบีและได้รับคัมภีร์ ดังนั้น ผู้ใดก็ตามที่กล่าวอ้างว่าท่านนบีอิดรีสมาก่อนท่านนบีนูหฺถือเป็นการกล่าวหาอัลกุรอานว่ามดเท็จ และจำเป็นที่เขาต้องเตาบะฮฺ (สำนึกผิดกลับตัว) ต่ออัลลอฮฺจากความเชื่อเช่นนั้น

ส่วนบรรดาเราะสูล อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสสลาม คือกลุ่มคนที่มีสถานะสูงสุดของความเป็นมนุษย์ ซึ่งอัลลอฮฺได้ทรงประทานความโปรดปรานแก่พวกเขา ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَـٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّـٰلِحِينَۚ ﴾

"และผู้ใดที่เชื่อฟังอัลลอฮฺและเราะสูล ชนเหล่านี้จะอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ที่อัลลอฮฺทรงโปรดปรานแก่พวกเขา อันได้แก่บรรดานบี บรรดาผู้ที่เชื่อมั่นอย่างแท้จริง (ศิดดีกีน) บรรดาผู้ที่พลีชีพในหนทางของอัลลอฮฺ (ชุฮะดาอ์) และบรรดาผู้ที่ประพฤติดี (ศอลิฮีน)" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 69)

เหล่านี้คือกลุ่มคนทั้งสี่ประเภทที่อัลลอฮฺทรงโปรดปราน

ดังนั้น บรรดานบีที่อยู่ในกลุ่มบรรดาเราะสูลจึงถือเป็นบรรดานบีที่ประเสริฐที่สุด และบรรดาเราะสูลที่ประเสริฐที่สุดมีอยู่ห้าท่าน ซึ่งพวกเขาคือ "أُوْلُوْا العَزْمِ" (บรรดาเราะสูลที่มีความมุ่งมั่นแน่วแน่ หมายถึงผู้ที่มีประวัติอันยิ่งใหญ่ที่สุด ต้องเผชิญกับอุปสรรคที่สาหัส และได้รับการยกย่องจากอัลลอฮฺให้เป็นเราะสูลที่มีฐานะที่สูงกว่าบรรดาเราะสูลท่านอื่นๆ) ซึ่งพวกเขาถูกระบุในอัลกุรอานสองที่ด้วยกัน นั่นคือในสูเราะฮฺอัลอะหฺซาบและในสูเราะฮฺอัชชูรอ

สำหรับในสูเราะฮฺอัลอะหฺซาบนั้น อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَـٰقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ﴾

"และจงรำลึกถึงขณะที่เราได้เอาคำมั่นสัญญาจากบรรดานบี และจากเจ้า และจากนูหฺ และอิบรอฮีม และมูซา และอีซา" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 7)

ส่วนในสูเราะฮฺอัชชูรอนั้น อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ ﴾

"พระองค์ได้ทรงกำหนดศาสนาแก่พวกเจ้าเช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงบัญชาแก่นูหฺ และที่เราได้วะหฺยูแก่เจ้าก็เช่นเดียวกับที่เราได้บัญชาแก่อิบรอฮีม และมูซา และอีซาว่า พวกเจ้าจงดำรงศาสนาไว้ให้มั่นคง" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 13)

สุบหานัลลอฮฺ นี่เป็นคำสั่งเสียจากอัลลอฮฺที่ให้กับกลุ่มชนรุ่นแรกและกลุ่มชนรุ่นสุดท้าย นั่นคือ:

﴿ أَنْ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ ﴾

"พวกเจ้าจงดำรงศาสนาไว้ให้มั่นคง และอย่าแตกแยกกัน" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 13)

นั่นคือคำสั่งเสียให้ดำรงศาสนาไว้ให้มั่นคง และอย่าแตกแยกกันในเรื่องศาสนา

และที่ประเสริฐที่สุดในหมู่พวกเขา (อุลุลอัซมิ) คือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ท่านได้กล่าวว่า:

"أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ"

"ฉันเป็นผู้นำของลูกหลานอาดัม" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2278]

และในเหตุการณ์ที่ท่านนบีได้พบบรรดานบีในค่ำคืนอิสรออ์ ท่านได้เป็นอิมามนำละหมาดพวกเขาทั้งหลาย แม้กระทั่งท่านนบีอิบรอฮีม ผู้นำของผู้แสวงหาสัจธรรมก็ยังละหมาดตามหลังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเป็นที่ทราบดีว่าผู้ที่จะนำละหมาดนั้นจะไม่ใช่ใครก็ได้ นอกจากต้องเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุด ดังนั้นท่านนบี ﷺ จึงเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุดในบรรดาอุลุลอัซมิ

ส่วนท่านนบีอิบรอฮีม อัลเคาะลีล อะลัยฮิสสลาม เป็นผู้ที่มีสถานะประเสริฐรองจากท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นผู้ที่อัลลอฮฺได้ตรัสถึงท่านว่า:

﴿ وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا ﴾

"และอัลลอฮฺได้ทรงถือเอาอิบรอฮีมเป็นที่รัก (เคาะลีล)" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 125)

และเป็นผู้ที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงทดสอบด้วยบททดสอบที่ไม่มีผู้ใดสามารถอดทนได้นอกจากบรรดาอุลุลอัซมิเท่านั้น

เรื่องราวบททดสอบของท่านนบีอิบรอฮีม อะลัยฮิสเศาะลาตุวัสสลาม มีอยู่ว่าอัลลอฮฺได้ประทานบุตร (นั่นคือท่านนบีอิสมาอีล) ให้แก่ท่านในช่วงที่ท่านมีอายุมากแล้ว ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าผู้ใดก็ตามที่มีบุตรคนเดียวและเขาก็อยู่ในวัยชรา จะทำให้ความรักความห่วงใยของผู้เป็นบิดาจะมากเป็นพิเศษ ซึ่งเมื่อเด็กน้อยเติบโตเริ่มไปไหนมาไหนได้แล้ว คราน้้นเองที่ทำให้ความผูกพันในหัวใจระหว่างทั้งสองมีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงได้ทดสอบท่าน ด้วยการให้ท่านฝันเห็นว่าได้เชือดบุตรของตัวเอง ซึ่งความฝัน (รุอ์ยา) ของบรรดานบีนั้นคือวะหฺยู ท่านนบีอิบรอฮีมจึงบอกบุตรไปว่า "โอ้ลูกเอ๋ย! แท้จริงพ่อได้เห็นในความฝันว่า พ่อได้เชือดเจ้า จงคิดดูซิว่าเจ้าจะเห็นเป็นอย่างไร?"

ในการนั้นอัลลอฮฺไม่ได้ประทานตัวเลือกแก่ท่านนบีอิบรอฮีม แต่อัลลอฮฺกำลังทดสอบท่านอยู่ ดังนั้นผู้เป็นบุตร (นั่นคือท่านนบีอิสมาอีล) จึงน้อมรับปฏิบัติตามคำบัญชานั้น แล้วกล่าวว่า "โอ้พ่อจ๋า! พ่อจงปฏิบัติตามที่พ่อได้ถูกบัญชามาเถิด" ซึ่งเด็กน้อยนั้นไม่ได้กล่าวว่า "โอ้พ่อจ๋า จงเชือดลูกเถิด" แต่ได้กล่าวว่า "จงปฏิบัติตามที่ถูกบัญชาเถิด" ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงถึงการน้อมรับปฏิบัติตามคำบัญชาของอัลลอฮฺ ตะอาลา "ดังนั้นจงปฏิบัติตามคำบัญชาเถิด หากอัลลอฮฺทรงประสงค์ พ่อจะเห็นว่าฉันอยู่ในหมู่ผู้มีความอดทน" เด็กน้อยไม่ได้แสดงถึงความมั่นใจในตัวเอง แต่เขากล่าวว่า "อินชาอัลลอฮฺ (หากอัลลอฮฺทรงประสงค์)" ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَاْيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا * إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ ﴾

"และเจ้าอย่ากล่าวเกี่ยวกับสิ่งใดว่า แท้จริงฉันจะเป็นผู้ทำสิ่งนั้นในวันพรุ่งนี้ เว้นแต่อัลลอฮฺทรงประสงค์" (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟิ อายะฮฺที่ 23-24)

ครั้นเมื่อทั้งผู้เป็นบิดาและบุตรได้พร้อมกันน้อมรับปฏิบัติตามคำบัญชาของอัลลอฮฺ ยอมมอบตนแด่คำบัญชาของพระองค์

ท่านนบีอิบรอฮีมก็ได้ให้บุตรของท่านคว่ำหน้าลงกับพื้น ทั้งนี้ก็เพื่อไม่อยากเห็นหน้าบุตรตัวเองตอนถูกเชือด และเพื่อให้ทั้งสองสามารถทำใจได้ แต่เมื่อท่านนบีอิสมาอีลคว่ำหน้าลงกับพื้นแล้ว อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็ได้ประทานทางออก ด้วยการมีดำรัสว่า:

﴿ وَنَـٰدَيْنَـٰهُ أَن يَـٰٓإِبْرَٰهِيمُ • قَدْ صَدَّقْتَ ٱلرُّءْيَآ ۚ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴾

"และเราได้เรียกเขาว่า โอ้อิบรอฮีมเอ๋ย! แน่นอน เจ้าได้ปฏิบัติถูกต้องตามความฝันแล้ว แท้จริง เช่นนั้นแหละเราจะตอบแทนผู้กระทำความดีทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัศศอฟฟาต อายะฮฺที่ 104-105)

นี่คือความรักที่มีต่อบุตร นี่คือบททดสอบ นี่คือการน้อมรับปฏิบัติตามที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการบ่งชี้ว่าความรักที่มีต่ออัลลอฮฺในหัวใจของท่านนบีอิบรอฮีม อะลัยฮิสสลาม มีมากกว่าความรักที่มีต่อบุตร ดังนั้นท่านนบีอิบรอฮีมจึงเป็นเคาะลีลหรือสุดที่รักของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งคำว่า "الخُلَّة" (อัลคุลละฮฺ) เป็นประเภทของความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะความรักนั้นสามารถแบ่งออกเป็นสิบประเภท และอุละมาอ์บางท่านก็กล่าวว่าสามารถแบ่งได้เจ็ดประเภท อย่างไรก็ตามประเภทที่สูงสุดคืออัลคุลละฮฺ ซึ่งหมายถึงความรัก (และเป็นรากศัพท์ของคำว่าเคาะลีล) ดังที่กวีท่านหนึ่งได้พรรณนาถึงคนรักของเขาว่า:

"قَدْ تَخَلَّلْتِ مَسْلَكَ الرُّوْحِ مِنِّيْ • وَبِذَا سُمِّيَ الخَلِيْلُ خَلِيْلًا"

เธอได้ซึมแทรกดวงจิตชีวิตฉัน ด้วยเหตุนั้นเรียก "เคาะลีล" ว่าที่รัก

ซึ่งคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا ﴾

"และอัลลอฮฺได้ทรงถือเอาอิบรอฮีมเป็นที่รัก (เคาะลีล)" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 125)

เป็นหลักฐานที่บ่งชี้ว่าสำหรับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แล้วนั้น ท่านนบีอิบรอฮีมเป็นผู้ที่พระองค์ทรงรักมากที่สุด ซึ่งในอายะฮฺนี้เอง เป็นการยืนยัน (อิษบาต) ว่าอัลลอฮฺทรงมีคุณลักษณะแห่งความรัก (المَحَبَّةُ)

แต่กลุ่มคนที่บิดเบือนคุณลักษณะของอัลลอฮฺจะกล่าวว่า "แท้จริง อัลลอฮฺไม่ทรงมีความรัก" ซึ่งคำดำรัสของพระองค์ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا﴾

เคาะลีลในที่นี้มาจากคำว่า "الخَلَّة" (อัลคุลละฮฺ) หมายถึง "الافْتِقَارُ" (ความปรารถนา หรือต้องการพึ่งพา) ดังนั้นความหมายของอายะฮฺ:

﴿ وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا﴾

จึงหมายถึงท่านนบีอิบรอฮีมนั้นต้องการพึ่งพาพระองค์

นี่เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง เพราะถ้าตามคำกล่าวของพวกเขาแล้ว แสดงว่ามนุษย์ทุกคนจะเป็นเคาะลีลของอัลลอฮฺ เพราะทุกคนย่อมมีความปรารถนาและต้องการพึ่งพาต่อพระองค์

แต่เราขอกล่าวว่า เคาะลีลคือผู้ที่ได้รับความรักที่สูงสุด นั่นคือสุดที่รัก ในเรื่องนี้ท่านนบี ﷺ เคยกล่าวว่า:

" إِنَّ اللهِ تَعَالَى قَدِ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا، كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا "

"แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ทรงถือเอาฉันเป็นเคาะลีล (สุดที่รัก) เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงถือเอาอิบรอฮีมเป็นเคาะลีล และหากฉันจะถือเอาใครสักคนจากประชาชาติของฉันเป็นเคาะลีล แน่นอนฉันจะถือเอาอบูบักรเป็นเคาะลีล" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 532]

มีคำกล่าวหนึ่งที่แพร่หลายอย่างผิดๆ ว่า "ท่านนบีอิบรอฮีมเป็นเคาะลีลุลลอฮฺ (สุดที่รักของอัลลอฮฺ) ส่วนท่านนบีมุฮัมมัดเป็นหะบีบุลลอฮฺ (ที่รักของอัลลอฮฺ) และท่านนบีมูซาเป็นกะลีมุลลอฮฺ (ผู้ที่อัลลอฮฺทรงสนทนาด้วย)"

แม้เป็นที่ประจักษ์ว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นหะบีบุลลอฮฺ เพราะท่านรักอัลลอฮฺและพระองค์ก็ทรงรักท่าน แต่ยังมีอีกคุณลักษณะหนึ่งที่สูงส่งกว่านั่นคือเคาะลีลุลลอฮฺ และแน่นอนว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ก็เป็นเคาะลีลุลลอฮฺด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ผู้ใดที่กล่าวว่าท่านนบีมุฮัมมัดเป็นเพียงหะบีบุลลอฮฺ เท่ากับว่าเขาได้ลิดรอนสิทธิของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เพราะคำว่า "المَحَبَّةُ" (ความรัก) มีความหมายที่น้อยกว่า "الخُلَّةُ" (ความรักขั้นสูงสุด)

ด้วยเหตุนี้ เราจึงกล่าวว่าไม่มีผู้ใดที่เป็นเคาะลีลุลลอฮฺนอกจากสองท่านเท่านั้น นั่นคือท่านนบีอิบรอฮีมและท่านนบีมุฮัมมัด อะลัยฮิมัศเศาะลาตุวัสสลาม ส่วนผู้ที่อัลลอฮฺทรงรัก (حَبِيْبٌ - หะบีบ) นั้นมีอยู่มากมาย

ดังปรากฏในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُحْسِنِينَ﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักบรรดาผู้กระทำความดี" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 195)

และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِهِۦ صَفًّا﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักบรรดาผู้ที่ต่อสู้ในหนทางของพระองค์เป็นแถวเดียวกัน" (สูเราะฮฺอัศศ็อฟ อายะฮฺที่ 4)

และอายะฮฺอื่นๆ อีกมากมาย

คำว่า

"وَالْيَوْمِ الآخِرِ"

(วัลเยามิลอาคิร - วันปรโลกหรือวันสุดท้าย) หมายถึงวันกิยามะฮฺ และที่เรียกว่าวันสุดท้ายเพราะเป็นช่วงระยะสุดท้ายของลูกหลานอาดัม เช่นเดียวกับที่มนุษย์จะอยู่ในสี่ช่วงระยะเวลาด้วยกัน นั่นคือ ในครรภ์มารดา ในโลกดุนยา ในหลุมฝังศพหรือบัรซัค และในวันกิยามะฮฺ ซึ่งเป็นช่วงระยะสุดท้าย

การศรัทธาต่อวันปรโลกประกอบด้วยดังนี้

หนึ่ง การศรัทธาว่ามันจะเกิดขึ้นจริง และอัลลอฮฺจะทรงให้ผู้ที่อยู่ในหลุมฝังศพฟื้นคืนชีพ กล่าวคือพระองค์จะทรงฟื้นคืนชีพพวกเขาเมื่อมีการเป่าสังข์ และมนุษย์ทุกคนจะยืนอยู่เบื้องหน้าพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ในเรื่องนี้อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴾

"แล้วแท้จริงพวกเจ้าจะถูกให้ฟื้นคืนชีพขึ้นในวันกิยามะฮฺ" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 16)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

"يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا"

"ในวันกิยามะฮฺมนุษย์จะถูกฟื้นคืนชีพในสภาพที่เท้าเปล่าเปลือยกาย และไม่ได้ขลิบอวัยวะเพศ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2859]

แน่นอนมันจะเกิดขึ้นจริงโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ประกาศไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ และท่านนบีก็ได้ยืนยันไว้ในสุนนะฮฺของท่าน

อัลลอฮฺ ตะอาลา มักจะกล่าวถึงการศรัทธาต่อพระองค์ควบคู่กับการศรัทธาต่อวันปรโลกเสมอ เพราะผู้ใดไม่ศรัทธาต่อวันปรโลก เขาย่อมละเลยการปฏิบัติความดี เนื่องจากเขาเชื่อว่าไม่มีการสอบสวนใดๆ

สอง การศรัทธาต่อทุกสิ่งที่อัลลอฮฺได้ประทานลงมาในคัมภีร์ของพระองค์ รวมถึงสิ่งที่ถูกต้องที่มาจากท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับเหตุการณ์ในวันปรโลก เช่น มนุษย์จะถูกฟื้นคืนชีพในสภาพเท้าเปล่า เปลือยกาย อวัยวะเพศไม่ถูกขลิบ และปราศจากทรัพย์สินใดๆ ติดตัว

ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ﴾

"ดังที่เราได้เริ่มสร้างสรรพสิ่งในครั้งแรก เราจะให้มันกลับคืนมาอีกครั้ง" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 104)

สาม การศรัทธาต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในวันปรโลก อาทิ อัลเหาฎ์ (สระน้ำของท่านนบี) ชะฟาอะฮฺ (การช่วยเหลือ) อัศศิรอฏ (สะพานข้ามนรกสู่สวรรค์) อัลญันนะฮฺ (สวนสวรรค์) และอันนาร (ไฟนรก) โดยสวรรค์คือที่พำนักแห่งความสุขนิรันดร์ ส่วนนรกคือสถานที่แห่งการลงทัณฑ์อันแสนทรมาน

ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้บันทึกไว้ในหนังสือ "อัลอะกีดะฮฺ อัลวาสิฏียะฮฺ" ว่า "ส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อวันปรโลกคือการเชื่อมั่นในทุกสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้แจ้งไว้เกี่ยวกับเหตุการณ์

หลังความตาย เช่น ฟิตนะฮฺ (การทดสอบ) ในหลุมฝังศพ ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะเผชิญกับการทดสอบนี้ และจะถูกถามสามคำถาม นั่นคือ ใครคือพระเจ้าของท่าน? ท่านนับถือศาสนาใด? และใครคือศาสนทูตของท่าน?"

สี่ การศรัทธาต่อนิอฺมัต (ความโปรดปราน) และการลงโทษในหลุมฝังศพ ซึ่งมีหลักฐานชัดเจนจากอัลกุรอาน สุนนะฮฺ และมติเอกฉันท์ของบรรดาชาวสะลัฟ

มีประเด็นสำคัญที่ต้องระมัดระวัง คือบางครั้งเราอาจได้ยินผู้คนกล่าวหรือพบเห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า เมื่อมีผู้เสียชีวิต พวกเขามักกล่าวว่า "เขาได้จากไปสู่ที่พำนักสุดท้ายแล้ว" (R.I.P)

นี่เป็นถ้อยคำที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรง หากเราไม่เข้าใจเจตนาของผู้กล่าว อาจตีความได้ว่าเขาปฏิเสธวันแห่งการฟื้นคืนชีพ เพราะถ้าหลุมฝังศพคือจุดจบสุดท้าย นั่นหมายถึงการปฏิเสธการฟื้นคืนชีพโดยสิ้นเชิง จึงเป็นเรื่องอันตรายอย่างยิ่ง แต่น่าเสียดายที่ผู้คนส่วนใหญ่มักกล่าวตามๆ กันไปโดยมิได้ไตร่ตรอง เพียงแค่ได้ยินใครสักคนพูดก็นำไปพูดต่อโดยไม่พิจารณาความหมายที่แท้จริง

เมื่อถึงคำกล่าวที่ว่า

"وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ"

(วะตุอ์มินะ บิลกอดะริ คอยริฮี วะชัรริฮี - และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะทั้งด้านดีและร้าย) ท่านนบี ﷺ ได้ย้ำคำว่า "تُؤْمِن" (ตุอ์มิน) "การศรัทธา" อีกครั้ง เนื่องจากการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะนั้นมีความสำคัญยิ่ง และเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

การศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะมีสี่ประการดังนี้

หนึ่ง การศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงรอบรู้ในทุกสิ่ง ทั้งโดยภาพรวมและโดยละเอียด ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

"และอัลลอฮฺทรงรอบรู้ยิ่งในทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 282)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเร้นลับ และยังมีหลักฐานอีกบทหนึ่งจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى﴾

"พระผู้อภิบาลของฉันจะไม่ทรงผิดพลาด และไม่ทรงหลงลืม" (สูเราะฮฺฎอฮา อายะฮฺที่ 52)

นั่นคือพระองค์ไม่ทรงโง่เขลาและไม่ทรงหลงลืมในสิ่งที่ทรงรู้

อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงกล่าวถึงความรอบรู้ของพระองค์ไว้ในหลายอายะฮฺ ทั้งโดยภาพรวมและโดยละเอียด

อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสถึงความรอบรู้ของพระองค์โดยภาพรวมว่า

﴿وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

"และอัลลอฮฺทรงรอบรู้ยิ่งในทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 282)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ยังได้ดำรัสอีกว่า

﴿ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

"อัลลอฮฺผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งเจ็ด และทรงสร้างแผ่นดินในลักษณะเดียวกัน พระบัญชาจะลงมาระหว่างสิ่งเหล่านั้น เพื่อพวกเจ้าจะได้รู้ว่าแท้จริงอัลลอฮฺทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺอัฏเฏาะลาก อายะฮฺที่ 12)

กล่าวคือ พระองค์ได้แจ้งแก่ปวงบ่าวด้วยสิ่งนี้

﴿لِتَعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا﴾

"เพื่อพวกเจ้าจะได้รู้ว่า แท้จริงอัลลอฮฺทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่ง และแท้จริงอัลลอฮฺทรงรอบรู้ทุกสิ่งอย่างถ้วนถี่" (สูเราะฮฺอัฏเฏาะลาก อายะฮฺที่ 12)

ซึ่งนี่เป็นการกล่าวถึงโดยภาพรวม

ส่วนการกล่าวถึงความรอบรู้ของพระองค์โดยละเอียดนั้น อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا﴾

"และ ณ ที่พระองค์คือกุญแจแห่งความเร้นลับทั้งปวง ไม่มีผู้ใดล่วงรู้นอกจากพระองค์ และพระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่บนแผ่นดินและในท้องทะเล และไม่มีใบไม้ใดร่วงหล่นนอกจากพระองค์จะทรงรู้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 59)

คำว่า "مَا (มา)" เป็น "إِسْمٌ مَوْصُوْلٌ" (อิสมุนเมาศูล - ประพันธสรรพนาม) ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมประโยคและให้ความหมายครอบคลุมโดยรวม ดังนั้นทุกสิ่งบนแผ่นดินและในท้องทะเล อัลลอฮฺ ตะอาลา ย่อมทรงรู้ทั้งสิ้น และในคำดำรัสที่ว่า

﴿وَمَا تَسۡقُطُ مِن وَرَقَةٍ﴾

"และไม่มีใบไม้ใดร่วงหล่นลง" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 59)

หมายถึง ไม่มีใบไม้ใดจากต้นไม้ทั้งปวงที่ร่วงหล่นโดยพระองค์ไม่ทรงรู้ พระองค์ทรงรู้ทั้งเวลา สถานที่ และวิธีการที่มันร่วงหล่น

และคำดำรัสที่ว่า

﴿وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٍ مُّبِينٍ﴾

"และไม่มีเมล็ดพืชใดในความมืดแห่งแผ่นดิน และไม่มีสิ่งที่ชื้นใดและสิ่งที่แห้งใด นอกจากจะถูกบันทึกไว้ในคัมภีร์อันชัดแจ้ง" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 59)

หมายความว่า ไม่มีเมล็ดพืชใดๆ ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ที่อยู่ในความมืดแห่งแผ่นดิน นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงรู้ แม้แต่เมล็ดพืชที่จมอยู่ใต้ดินโคลนในก้นทะเล ปกคลุมด้วยน้ำ ในคืนที่มืดมิด มีฝนตกหนักและท้องฟ้าถูกเมฆบดบัง พระองค์ก็ยังทรงรู้

ดังนั้น เมื่อบ่าวศรัทธาอย่างแท้จริงในความรอบรู้ของอัลลอฮฺ และเชื่อมั่นว่าพระองค์ ญัลละวะอะลา ทรงรอบรู้ทุกสิ่ง ย่อมทำให้เขาเกิดความยำเกรง เกรงกลัว และมุ่งหวังในสิ่งที่อยู่ ณ พระองค์ ญัลละวะอะลา เพราะทุกความเคลื่อนไหวล้วนอยู่ในความรอบรู้ของพระองค์

สอง การศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงบันทึกทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้นจนถึงวันกิยามะฮฺไว้ในอัลเลาหุลมะหฺฟูซ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿وَكُلَّ شَيۡءٍ أَحۡصَيۡنَٰهُ فِيٓ إِمَامٖ مُّبِينٖ﴾

"และทุกสิ่งนั้น เราได้รวบรวมไว้ในบันทึกอันชัดแจ้ง" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 12)

บันทึกอันชัดแจ้งในที่นี้หมายถึงคัมภีร์

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ยังได้ดำรัสอีกว่า

﴿وَلَقَدۡ كَتَبۡنَا فِي ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعۡدِ ٱلذِّكۡرِ﴾

"และแท้จริงเราได้บันทึกไว้ในคัมภีร์อัซซะบูร หลังจากที่เราได้บันทึกไว้ว่า" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 105)

นั่นคือการบันทึกในอัลเลาหุลมะหฺฟูซ

﴿أَنَّ ٱلۡأَرۡضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ ٱلصَّٰلِحُونَ﴾

"แผ่นดินนั้น ปวงบ่าวผู้ทรงคุณธรรมของเราจะได้รับเป็นมรดก" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 105)

อายะฮฺที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มีมากมายหลายบท

มีหะดีษที่ท่านนบี ﷺ ได้เล่าว่า เมื่ออัลลอฮฺทรงสร้างปากกาขึ้นมา พระองค์ได้ตรัสแก่มันว่า

اكْتُبْ قَالَ: رَبِّ وَمَاذَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ مَا هُوَ كَائِنٌ، فَجَرَى فِي تِلْكَ السَّاعَةِ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

"จงบันทึกเถิด" ปากกาจึงทูลถามว่า "ข้าแต่พระผู้อภิบาล ข้าพระองค์ควรบันทึกสิ่งใด?" พระองค์ตรัสตอบว่า "จงบันทึกทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้น" หลังจากนั้น ทุกเหตุการณ์ตั้งแต่เวลานั้นจนถึงวันกิยามะฮฺก็ดำเนินไปตามที่ถูกบันทึกไว้" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 23083, อบูดาวูด หมายเลข 4700 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2155]

ซึ่งอัลลอฮฺได้บัญชาให้ปากกาบันทึก

อาจมีคำถามว่า เป็นไปได้อย่างไรที่พระองค์จะทรงสนทนากับวัตถุ?

คำตอบคือ ทุกสิ่งเป็นไปได้สำหรับอัลลอฮฺ เพราะพระองค์ทรงมีความสามารถที่จะทำให้วัตถุใดๆ สื่อสารได้ สำหรับพระองค์แล้ว สรรพสิ่งล้วนมีความเข้าใจและสามารถสื่อสารได้ ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ وَهِىَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ٱئْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَآ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ ﴾

"แล้วพระองค์ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้าขณะที่มันเป็นเพียงหมอกควัน พระองค์ตรัสแก่ฟากฟ้าและแผ่นดินว่า เจ้าทั้งสองจะมาโดยเต็มใจหรือไม่ ? ทั้งสองตอบว่า เรามาด้วยความเต็มใจ" (สูเราะฮฺฟุศศิลัต อายะฮฺที่ 11)

คำว่า "طَائِعِيْنَ" และ "طَائِعَات" ที่ปรากฏในอายะฮฺนั้น แสดงให้เห็นว่าฟากฟ้าและแผ่นดินได้ตอบรับคำสั่งของอัลลอฮฺในรูปแบบของผู้มีสติปัญญา ไม่ใช่ในรูปแบบของวัตถุทั่วไป

เช่นเดียวกับที่อัลลอฮฺทรงบัญชาให้ปากกา "الْقَلَم" บันทึก ซึ่งมันได้เชื่อฟังคำสั่งของพระองค์ เพียงแต่ต้องการความชัดเจนว่าควรจะบันทึกสิ่งใด ซึ่งเมื่อพระองค์ตรัสให้บันทึกทุกสิ่งจนถึงวันกิยามะฮฺ ทุกเหตุการณ์ก็เป็นไปตามนั้น สุบหานัลลอฮฺ ไม่มีผู้ใดสามารถล่วงรู้และนับจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดได้นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นี่คือความมหัศจรรย์ของอัลเลาหุลมะหฺฟูซ ที่บันทึกทุกเรื่องราวไว้

เราไม่อาจรู้รายละเอียดของอัลเลาหุลมะหฺฟูซ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะ วัสดุ ขนาด หรือความกว้าง มีเพียงอัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรู้ หน้าที่ของเราคือศรัทธาว่ามีกระดานที่บันทึกทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องลงลึกในรายละเอียด

หากจะเปรียบเทียบให้เข้าใจง่าย อาจนึกถึงแผ่นซีดี (หรือฮาร์ดดิสก์) ในปัจจุบันที่มีขนาดเล็กแต่เก็บข้อมูลได้มากมาย แม้นี่จะเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ช่วยให้เราพอจะเข้าใจได้ แน่นอนว่าอัลเลาหุลมะหฺฟูซนั้นยิ่งใหญ่กว่านั้นมากนัก

สาม การศรัทธาว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนอยู่ในพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยไม่ผ่านพระประสงค์ของพระองค์ ด้วยเหตุนี้มุสลิมทุกคนจึงยึดมั่นในคำกล่าวที่ว่า

مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ

(สิ่งใดที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ย่อมเกิดขึ้น และสิ่งใดที่พระองค์ไม่ทรงประสงค์ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้น)

ดังนั้นทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นความประสงค์ของอัลลอฮฺ

นี่คือการแสดงถึงพระประสงค์ของอัลลอฮฺโดยภาพรวม ทั้งสิ่งที่พระองค์ อัซซะวะญัลละ ทรงกระทำเอง และสิ่งที่ปวงบ่าวกระทำล้วนอยู่ในพระประสงค์ของพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสว่า

﴿ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلَ ٱلَّذِينَ مِنۢ بَعْدِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ ٱلْبَيِّنَٰتُ وَلَٰكِنِ ٱخْتَلَفُوا۟ فَمِنْهُم مَّنْ ءَامَنَ وَمِنْهُم مَّن كَفَرَ ۚ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلُوا۟ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾

"และหากอัลลอฮฺทรงประสงค์ บรรดาผู้ที่มาหลังจากพวกเขาคงไม่สู้รบกัน ภายหลังจากที่หลักฐานอันชัดแจ้งได้มายังพวกเขาแล้ว แต่พวกเขาได้ขัดแย้งกัน ดังนั้นในหมู่พวกเขามีผู้ศรัทธาและในหมู่พวกเขามีผู้ปฏิเสธศรัทธา และหากอัลลอฮฺทรงประสงค์ พวกเขาก็คงไม่สู้รบกัน แต่อัลลอฮฺทรงกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์" (สูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 253)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ยังตรัสว่า

﴿وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ﴾

"หากพระผู้อภิบาลของเจ้าทรงประสงค์ พวกเขาก็ไม่อาจกระทำเช่นนั้นได้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 112)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสอีกว่า

﴿وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا فَعَلُوهُ﴾

"หากอัลลอฮฺทรงประสงค์ พวกเขาก็ไม่อาจกระทำเช่นนั้นได้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 137)

และพระองค์ อัซซะวะญัลละ ยังตรัสว่า

﴿ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ * وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ﴾

"สำหรับผู้ที่ปรารถนาจะดำเนินอยู่ในทางตรง แต่พวกเจ้าจะไม่อาจปรารถนาสิ่งใดได้ นอกจากอัลลอฮฺ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลกจะทรงประสงค์" (สูเราะฮฺอัตตักวีร อายะฮฺที่ 28-29)

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นจึงล้วนเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮฺ เมื่อมนุษย์ศรัทธาในสิ่งนี้ เขาจะปลอดภัยจากการหลอกล่อของชัยฏอน ดังนั้นเมื่อเขาทำสิ่งใดแล้วผลลัพธ์ไม่เป็นดังที่หวัง เขาจะไม่พูดว่า "น่าจะดีกว่าถ้าฉันไม่ทำ" เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นคือพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ซึ่งต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม หากเป็นความผิดบาป เขาต้องเตาบะฮฺ (สำนึกผิด) และอิสติฆฟาร (ขออภัยโทษ) ต่อพระองค์

สี่ การสร้างสรรค์ คือการศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงเป็นผู้สร้างทุกสิ่งที่มีอยู่ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَىْءٍ فَقَدَّرَهُۥ تَقْدِيرًا﴾

"และพระองค์ทรงสร้างทุกสิ่ง แล้วทรงกำหนดมันตามกฎสภาวะ" (สูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 2)

ทุกสิ่งที่มีอยู่ล้วนเป็นมัคลูกฺ (สิ่งถูกสร้าง) ของอัลลอฮฺ ไม่ว่าจะเป็นชั้นฟ้า แผ่นดิน ทะเล แม่น้ำ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ หรือมนุษย์ รวมถึงการเคลื่อนไหวของมนุษย์ก็เป็นมัคลูกฺของพระองค์ เพราะอัลลอฮฺทรงสร้างทั้งตัวมนุษย์และการกระทำของพวกเขา เมื่อมนุษย์เป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ คุณลักษณะและการกระทำของเขาย่อมเป็นมัคลูกฺของพระองค์อย่างแน่นอน แม้การกระทำนั้นจะเกิดจากการเลือกและความปรารถนาของตัวบ่าวเอง แต่ผู้ที่สร้างความต้องการและความสามารถนั้นคืออัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา

คำถาม คุณลักษณะของอัลลอฮฺเป็นมัคลูกฺหรือไม่?

คำตอบ ไม่ใช่ เพราะคุณลักษณะของพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา เป็นส่วนหนึ่งของตัวตน (ซาต) ของพระองค์ เช่นเดียวกับที่คุณลักษณะของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของตัวตนที่ถูกสร้างขึ้น

ในบทเรียนหะดีษนี้ เราจะกล่าวถึงประเภทของมนุษย์ในการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะ ซึ่งแบ่งเป็นสามประเภท คือ ผู้ที่เลยเถิด ผู้ที่หย่อนยาน และผู้ที่อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง

คำกล่าว

"قَالَ : صَدَقْتَ"

(กอลา เศาะดักตะ - เขากล่าวว่า "ท่านพูดถูกต้อง") ผู้กล่าวคือมะลาอิกะฮฺญิบรีล อะลัยฮิสสลาม

จากนั้นเขาถามว่า

"أَخْبِرْنِي عَنِ الإِحْسَانِ"

(อัคบิรนีย์ อะนิล อิหฺสาน - โปรดบอกฉันเกี่ยวกับอิหฺสาน)

คำว่า "الإِحْسَان" มาจาก "أَحْسَنَ يُحْسِنُ" หมายถึงการทำความดี การอิหฺสานต่อพระผู้สร้างคือการทำอิบาดะฮฺด้วยความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา และปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ส่วนการอิหฺสานต่อสิ่งถูกสร้างคือการทำความดีต่อพวกเขาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือเกียรติยศชื่อเสียง

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"الإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللهَ"

(อัลอิหฺสาน อัน ตะอ์บุดัลลาฮฺ - อิหฺสานคือการทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ) การอิบาดะฮฺจะสมบูรณ์ได้ต้องประกอบด้วยสองประการ คือ ความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺและการปฏิบัติตามแบบอย่างของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวคือ การที่บ่าวอิบาดะฮฺต่อพระผู้อภิบาล สุบหานะฮู วะตะอาลา ประหนึ่งว่าเขาเห็นพระองค์ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดที่พึงปรารถนา ผู้ทำอิบาดะฮฺในระดับนี้จะมีแรงผลักดันจากภายใน เพราะเขากำลังแสวงหาผู้ที่รักเขา ทำให้เขาอิบาดะฮฺด้วยหัวใจที่จดจ่อ มุ่งสู่พระองค์ และแสวงหาความใกล้ชิดต่อพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา

"فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ"

(ฟะอิน ลัม ตะกุน ตะรอฮุ ฟะอินนะฮู ยะรอกะ - หากท่านไม่เห็นพระองค์ แน่นอนพระองค์ทรงเห็นท่าน)

หมายถึง จงอิบาดะฮฺด้วยความยำเกรงและหลีกเลี่ยงการฝ่าฝืน เพราะพระองค์ทรงเห็นทุกการกระทำ ดังนั้นจงอิบาดะฮฺด้วยความเกรงกลัวต่อการลงโทษของพระองค์

นี่คือระดับที่รองลงมาจากระดับแรก (การอิบาดะฮฺประหนึ่งเห็นพระองค์)

ดังนั้นอิหฺสานจึงมีสองระดับ คือ ระดับแห่งการแสวงหาและระดับแห่งการปกป้องตน

ระดับแห่งการแสวงหา คือการอิบาดะฮฺประหนึ่งเห็นพระองค์

ส่วนระดับแห่งการปกป้องตน คือการอิบาดะฮฺด้วยสำนึกว่าพระองค์อัซซะวะญัลละ ทรงเฝ้ามอง จึงต้องระวังการลงโทษ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ ٱللَّهُ نَفْسَهُۥ﴾

"และอัลลอฮฺทรงเตือนพวกเจ้าให้ยำเกรงพระองค์" (สูเราะฮฺอาลอิมรอน อายะฮฺที่ 30)

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเข้าใจว่าทั้งสองประโยคนี้เป็นสิ่งที่อธิบายซึ่งกันและกัน โดยระดับที่สมบูรณ์ที่สุดคือระดับแรก ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงวางประโยคที่สองไว้ในระดับที่สอง ซึ่งเป็นระดับสุดท้าย

"قَالَ : فَأَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ "

(กอลา ฟะอัคบิรนีย์ อะนิสสาอะฮฺ - แล้วเขากล่าวว่า ดังนั้นท่านจงบอกฉันเกี่ยวกับวันกิยามะฮฺเถิด?) โดยไม่มีการทวนคำว่า "صَدَقْتَ" (ท่านพูดถูกต้อง) อีก เพราะเพียงพอแล้วกับการกล่าวในครั้งแรก

"السَّاعَةُ" คือวันที่มนุษย์จะถูกให้ฟื้นคืนชีพจากหลุมฝังศพเพื่อยืนต่อหน้าพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ที่เรียกว่า السَّاعَةُ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญและร้ายแรงยิ่ง ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمْۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَىْءٌ عَظِيمٌ﴾

"โอ้มนุษย์ทั้งหลาย! จงยำเกรงพระผู้อภิบาลของพวกเจ้าเถิด แท้จริงการสั่นสะเทือนของวันกิยามะฮฺนั้นเป็นสิ่งที่ร้ายแรงยิ่ง" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 1)

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"مَا المَسْؤُوْلُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ"

(มัลมัสอูลุ อันฮา บิอะอ์ละมะ มินัสสาอิล - ผู้ถูกถามไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถาม) หมายถึง หากท่านไม่รู้ในเรื่องนั้น ฉันก็ยิ่งไม่รู้และไม่สามารถบอกท่านได้ เพราะความรู้เกี่ยวกับวันกิยามะฮฺเป็นความรู้เฉพาะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เท่านั้น ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿ يَسْـَٔلُكَ ٱلنَّاسُ عَنِ ٱلسَّاعَةِۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا﴾

"มนุษย์ถามเจ้าเกี่ยวกับวันกิยามะฮฺ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริงความรู้ในเรื่องนั้นอยู่ ณ อัลลอฮฺ และอะไรเล่าจะทำให้เจ้ารู้ได้ บางทีวันกิยามะฮฺอาจอยู่ใกล้แล้วก็ได้" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 63)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า

﴿ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَىٰهَاۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ رَبِّىۖ لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَآ إِلَّا هُوَۚ ثَقُلَتْ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِۚ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةًۗ يَسْـَٔلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِىٌّ عَنْهَاۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"พวกเขาถามเจ้าถึงวันกิยามะฮฺว่า เมื่อใดมันจะมาถึง? จงกล่าวเถิดว่า แท้จริงความรู้เรื่องนั้นอยู่ที่พระผู้อภิบาลของฉัน ไม่มีผู้ใดจะเปิดเผยเวลาของมันได้นอกจากพระองค์ มันเป็นเรื่องหนักอึ้งในชั้นฟ้าและแผ่นดิน มันจะไม่มาหาพวกเจ้านอกจากอย่างฉับพลัน พวกเขาถามเจ้าประหนึ่งว่าเจ้าเป็นผู้รู้เรื่องนั้นดี จงกล่าวเถิดว่า แท้จริงความรู้เรื่องนั้นอยู่ที่อัลลอฮฺ แต่มนุษย์ส่วนใหญ่ไม่รู้" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 187)

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่เราต้องปฏิเสธผู้ที่กำหนดหรือทำนายวันสิ้นโลก และผู้ใดก็ตามที่ทำหรือเชื่อเช่นนั้น เขาคือผู้ปฏิเสธศรัทธา (กาฟิร)

ส่วนข้อมูลที่เราได้ยินจากนักทำนายเกี่ยวกับวันสิ้นโลกว่าจะเกิดขึ้นเมื่อนั้นเมื่อนี้ ล้วนเป็นเพียงการคาดเดาจากเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น เราจำเป็นต้องกล่าวด้วยคำพูดและหัวใจว่านั่นคือการโกหก และผู้ใดเชื่อในคำทำนายเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะแม้แต่ศาสนทูตที่ประเสริฐที่สุดของมนุษย์ (นั่นคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ) และทูตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมะลาอิกะฮฺ (ท่านญิบรีล อะลัยฮิสสลาม) ยังไม่รู้เวลาที่วันกิยามะฮฺจะเกิดขึ้น ดังนั้น ผู้อื่นย่อมยิ่งไม่รู้อย่างแน่นอน

เมื่อท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"مَا المَسْؤُوْلُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ"

(มัลมัสอูลุ อันฮา บิอะอ์ละมะ มินัสสาอิล - ผู้ถูกถามไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามแต่อย่างใด)

ท่านญิบรีล อะลัยฮิสสลาม จึงกล่าวว่า

"أَخْبِرْنِيْ عَنْ أَمَارَاتِهَا"

(อัคบิรนี อัน อะมารอติฮา - ถ้าเช่นนั้นจงบอกฉันถึงสัญญาณของมันเถิด) หมายถึงสัญญาณที่บ่งบอกว่าใกล้ถึงเวลา เพราะคำว่า الأَمَارَة หมายถึง العَلَامَة "สัญญาณ" ซึ่งหมายถึงสิ่งที่บ่งบอกด้วยเครื่องหมายต่างๆ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا ٱلسَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً فَقَدْ جَآءَ أَشْرَاطُهَا﴾

"พวกเขารอคอยสิ่งใดอีกนอกจากวันกิยามะฮฺที่จะมาถึงพวกเขาอย่างฉับพลัน แต่สัญญาณต่างๆ ของมันก็มาถึงแล้ว" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 18)

อุละมาอ์ได้แบ่งสัญญาณวันกิยามะฮฺเป็นสามประเภท:

1. สัญญาณที่ปรากฏและสิ้นสุดแล้ว
2. สัญญาณที่ยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสัญญาณระดับกลาง
3. สัญญาณใหญ่ ที่จะเกิดขึ้นใกล้วันกิยามะฮฺ

ส่วนหนึ่งจากสัญญาณวันกิยามะฮฺที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษบทนี้คือ

"أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا"

(อัน ตะลิดัล อะมะตุ ร็อบบะตะฮา - การที่ทาสหญิงให้กำเนิดบุตรที่จะกลายเป็นเจ้านายของนาง)

ในบางสำนวนมีการใช้คำว่า "رَبَّهَا" (ร็อบบะฮา) โดยวลี "أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ" หมายถึง การที่ทาสหญิงให้กำเนิดบุตร และ "رَبَّهَا" (ร็อบบะฮา) หรือ "رَبَّتَهَا" (ร็อบบะตุฮา) หมายถึงเจ้านายของนาง

คำถาม การเป็นเจ้านายในที่นี้หมายความว่าอย่างไร ระหว่างการเป็นเจ้านายของทาสหญิงที่ให้กำเนิดโดยตรง หรือการเป็นเจ้านายของผู้อื่นในลักษณะทั่วไป?

คำตอบ บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันในประเด็นนี้ บางท่านอธิบายว่าความหมายของ "أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّهَا" หมายถึง ทาสหญิงจะให้กำเนิดบุตรที่จะกลายเป็นเจ้านายของผู้อื่น มิใช่เจ้านายของนางโดยตรง ซึ่งคำว่าทาสหญิงในที่นี้เป็นเพียงการบรรยายสภาพที่จะเกิดขึ้น

ขณะที่อีกทัศนะหนึ่งอธิบายว่า ทาสหญิงในที่นี้หมายถึงตัวนางโดยเฉพาะ โดยนางจะให้กำเนิดบุตรที่จะกลายมาเป็นเจ้านายของนางเอง เหตุการณ์เช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่กษัตริย์มีบุตรกับทาสหญิง ทำให้บุตรที่เกิดจากนางได้กลายเป็นเจ้านายของนาง เนื่องจากบิดาของเด็กเป็นเจ้านายของนาง หรืออาจเป็นเพราะบุตรนั้นได้รับการสืบทอดอำนาจการเป็นเจ้านายจากบิดา

อย่างไรก็ตาม ทัศนะแรกมีน้ำหนักมากกว่า กล่าวคือ ทาสหญิงจะให้กำเนิดบุตรที่จะกลายเป็นเจ้านายของผู้อื่น แม้ว่าเดิมนางเป็นเพียงทาสหญิง แต่กลับให้กำเนิดบุตรที่มีอำนาจเหนือผู้อื่น สิ่งนี้เป็นการเปรียบเปรยถึงการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวต่อมาของท่านเราะสูลุลลอฮฺที่ว่า:

"وَأَنْ تَرَى الحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ"

(วะอัน ตะรอลหุฟาตะ อัลอุรอตัลอาละฮฺ - และท่านจะได้เห็นผู้ที่เดินเท้าเปล่า เปลือยกาย ยากจนข้นแค้น)

โดย "الحُفَاةَ" (อัลหุฟาฮฺ) หมายถึงผู้ที่ไม่มีรองเท้าสวม "العُرَاةَ" (อัลอุรอฮฺ) หมายถึงผู้ที่ไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่หรือมีไม่เพียงพอ และ "العَالَةَ" (อัลอาละฮฺ) หมายถึงผู้ที่ไม่มีปัจจัยยังชีพและที่พำนัก กล่าวคือ "عَالَةً" (อาละฮฺ) คือผู้ที่ยากจนข้นแค้น

"يَتَطَاوَلُوْنَ فِيْ الْبُنْيَانِ"

(ยะตะฏอวะลูนะ ฟิลบุนยาน - แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง) หมายถึง พวกเขากลายเป็นผู้มั่งคั่ง จนสามารถแข่งขันกันสร้างอาคารสูงตระหง่าน

คำถาม การแข่งขันที่กล่าวถึงในหะดีษนี้ หมายถึงการแข่งขันด้านความสูง ความหรูหรา หรือทั้งสองประการ?

คำตอบ หมายถึงการแข่งขันทั้งด้านความสูงและความหรูหรา กล่าวคือ พวกเขาจะแข่งขันกันทั้งในด้านความสูงและความอลังการของอาคาร ทั้งที่แต่เดิมพวกเขาเป็นผู้ยากไร้ไร้ทรัพย์สิน แต่สถานะของพวกเขากลับเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ซึ่งเป็นหนึ่งในสัญญาณบ่งชี้ถึงการใกล้มาถึงของวันกิยามะฮฺ

คำถาม การแข่งขันกันสร้างอาคารสูงและหรูหรานี้ได้เกิดขึ้นแล้วหรือไม่?

คำตอบ อัลลอฮฺผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง แม้ว่าในยุคปัจจุบันจะมีการก่อสร้างอาคารสูงและหรูหรามากมาย แต่การแข่งขันเช่นนี้ก็เกิดขึ้นในทุกยุคสมัย และผู้คนในแต่ละยุคต่างก็กล่าวว่า "นี่คือสัญญาณแห่งวันกิยามะฮฺ" ความรู้ที่แท้จริงนั้นอยู่ที่อัลลอฮฺ อย่างไรก็ตาม สัญญาณประการนี้ปรากฏเด่นชัดยิ่งในยุคปัจจุบัน

"ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيّاً"

(ษุมมัน เฏาะละกอ, ฟะละบิษตุ มะลิยยา - แล้วเขา (ญิบรีล) ก็จากไป และฉัน (อุมัรฺ) ก็ไม่ได้ออกไปไหนเป็นเวลานาน) หมายถึง ท่านได้พำนักอยู่กับที่หลายวัน ซึ่งสำนวนนี้คล้ายคลึงกับคำดำรัสของอัลลอฮฺที่ว่า:

﴿وَٱهْجُرْنِى مَلِيًّا﴾

"และเจ้าจงออกไปให้พ้นจากฉันเป็นเวลานาน" (สูเราะฮฺมัรยัม อายะฮฺที่ 46)

หมายถึง ระยะเวลาหลายวัน บางท่านจากบรรดาอุละมาอ์กล่าวว่า สามวัน บางท่านว่ามากกว่านั้น และบางท่านว่าน้อยกว่านั้น แต่โดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า "مَلِيًّا" หมายถึงช่วงเวลาที่ยาวนานพอสมควร

"ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ"

(ษุมมะ กอละ: ยา อุมัร - แล้วท่านก็เรียกฉันว่า โอ้อุมัร) โดยผู้เรียกคือท่านนบี ﷺ

"أَتَدْرِيْ مَنِ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللهُ وَرَسُوْلُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيْلُ"

(อะตัดรี มะนิสสาอิล? กุลตุ: อัลลอฮฺ วะเราะสูลุฮฺ อะอฺลัม. กอละ: ฟะอินนะฮฺ ญิบรีล - ท่านรู้ไหมว่าผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร?" ฉันตอบว่า "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ทรงรู้ดียิ่ง" ท่านจึงตอบว่า "แท้จริงเขาคือญิบรีล)

มีความเป็นไปได้ว่าท่านนบี ﷺ ได้พบท่านอุมัรหลังจากเหตุการณ์นั้นผ่านไประยะหนึ่ง จึงถามท่านว่า "أَتَعْلَمُ مَنْ هُوَ" หรือ "أَتَدْرِيْ مَنِ السَّائِلُ" "ท่านรู้ไหมว่าเขาเป็นใคร?" ท่านอุมัรตอบว่า "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ทรงรู้ดียิ่ง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ไม่ทราบตัวตนของผู้ถาม

ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

"فَإِنَّهُ جِبْرِيْلُ"

(ฟะอินนะฮุ ญิบรีล - แท้จริงเขาคือญิบรีล) เป็นการยืนยันถึงสิ่งที่สติปัญญาเข้าใจได้ นั่นคือ ผู้มาเยือนคือญิบรีล

"أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِيْنَكُمْ"

(อะตากุม ยุอัลลิมุกุม ดีนะกุม - ท่านมาหาพวกท่านเพื่อสอนเรื่องศาสนาแก่พวกท่าน) ซึ่งท่านนบีได้อธิบายเรื่องนี้ผ่านรูปแบบการถามตอบ เพราะวิธีการสอนเช่นนี้จะช่วยให้ความรู้ฝังแน่นในความทรงจำและส่งผลกระทบต่อจิตใจอย่างลึกซึ้ง

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

หะดีษบทนี้มีบทเรียนมากมาย ผู้ใดที่ศึกษาและถอดความหมายอันลึกซึ้งจากหะดีษนี้ย่อมต้องใช้หนังสือหลายเล่มในการนำเสนอ อย่างไรก็ตาม เราจะนำเสนอเฉพาะบทเรียนสำคัญเพียงบางส่วน อินชาอัลลอฮฺ ดังต่อไปนี้

1. แสดงให้เห็นถึงมารยาทอันงดงามของท่านนบี ﷺ ที่ท่านนั่งร่วมกับบรรดาเศาะหาบะฮฺโดยไม่ถือตัวหรือแสดงความเหนือกว่าแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น มีเด็กทาสีผู้หนึ่งเคยจูงมือท่านนบี ﷺ ไปยังบ้านของเขาเพื่อให้ท่านรีดนมแพะ [เรื่องราวนี้ปรากฏในหะดีษอัลฮิจญ์เราะฮฺ เมื่อครั้งที่ท่านนบี ﷺ เดินทางมาถึงเต็นท์ของอุมมุมะอฺบัด อัลคุซาอียะฮฺ ซึ่งนางไม่มีอาหารและเครื่องดื่มใดๆ ท่านนบีจึงรีดนมแพะผอมโซตัวหนึ่งที่ไม่มีนมด้วยมือที่มีเกียรติทั้งสองของท่าน หลังจากที่ท่านได้ลูบเต้านมของมัน [บันทึกโดยอัลหากิม ในหนังสืออัลมุสตัดร็อก หมายเลข 4274]] ซึ่งแสดงถึงความถ่อมตนของท่านนบี ﷺ พึงทราบว่าผู้ใดถ่อมตนเพื่ออัลลอฮฺ พระองค์จะทรงเพิ่มเกียรติแก่เขา เพราะผู้ใดถ่อมตนต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ พระองค์จะทรงยกย่องเกียรติของเขา

2. อนุญาตให้ศิษย์นั่งร่วมกับอาจารย์และผู้ที่มีความรู้เหนือกว่า โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่รบกวนเวลาของท่านมากเกินไป เพราะบางคนชอบมาพบผู้ที่เคร่งครัดในเรื่องเวลา (ซึ่งมักใช้เวลาส่วนใหญ่กับการศึกษา) แต่กลับชวนสนทนายืดยาว จนอาจทำให้ท่านรู้สึกอึดอัด และต้องส่งสัญญาณบางอย่าง เช่น กล่าวว่าค่ำคืนนี้มีเวลาน้อย แต่ผู้มาเยือนก็ยังคงนั่งสนทนาต่อไปด้วยความเพลิดเพลิน

3. มะลาอิกะฮฺ อะลัยฮิมุสลาม สามารถเปลี่ยนรูปลักษณ์เป็นสิ่งอื่นที่มิใช่รูปลักษณ์ของมะลาอิกะฮฺได้ ดังที่ท่านญิบรีลปรากฏในรูปลักษณ์ของชายผู้หนึ่งในหะดีษนี้ หากมีผู้สงสัยว่ามะลาอิกะฮฺสามารถเปลี่ยนรูปลักษณ์ได้เองหรืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เป็นผู้เปลี่ยนให้ คำตอบคือเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ กล่าวคือ มะลาอิกะฮฺไม่สามารถเปลี่ยนรูปลักษณ์ได้หากไม่ได้รับอนุมัติจากอัลลอฮฺ ตะอาลา

4. การแสดงมารยาทต่อครูผู้สอน ดังเช่นที่ท่านญิบรีล อะลัยฮิสลาม นั่งอย่างสำรวมต่อหน้าท่านนบี ﷺ เพื่อเรียนรู้จากท่าน

5. อนุญาตให้ใช้คำพูดในเชิงเตารียะฮฺ (คำพูดที่มีความหมายซ้อน) ดังปรากฏในหลักฐานที่ท่านญิบรีลใช้คำว่า "يَا مُحَمَّدُ" (โอ้มุฮัมมัด) ซึ่งเป็นสำนวนของชาวอาหรับชนบท ท่านญิบรีลใช้สำนวนนี้เพื่อให้เข้าใจว่าท่านเป็นชาวชนบท เพราะชาวเมืองมีมารยาทที่สูงกว่าและจะไม่เรียกท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ด้วยสำนวนเช่นนี้

6. คุณค่าของหลักการอิสลามที่สมควรเป็นคำถามแรกที่ถูกถาม ด้วยเหตุนี้เมื่อท่านนบี ﷺ ส่งผู้แทนหรือทูตไปเชิญชวนผู้คนสู่อัลลอฮฺ ท่านจะสั่งให้เริ่มต้นด้วยการเชิญชวนให้กล่าวชะฮาดะฮฺ "ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ มุฮัมมะดันเราะสูลุลลอฮฺ" ก่อนสิ่งอื่นใด

7. หลักการหรือรุกุ่นอิสลามมีห้าประการ สอดคล้องกับหะดีษของท่านอับดุลลอฮฺ บินอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

«بُنِيَ الإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ»

"อิสลามนั้นถูกสร้างอยู่บนหลักการห้าประการ" [บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 8 และมุสลิม หมายเลข 21]

ซึ่งจะมีคำอธิบายหลังจากนี้ อินชาอัลลอฮฺ ตะอาลา

8. คุณค่าของการละหมาดซึ่งเป็นหลักการลำดับแรกหลังจาก การกล่าวชะฮาดะฮฺทั้งสองประการ

9. ความสำคัญของการดำรงการละหมาดอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจาก เป็นรุกุ่นหนึ่งของอิสลาม

10. การจ่ายซะกาต การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน และการทำ หัจญ์ ณ บัยติลลาฮฺ เป็นส่วนหนึ่งของรุกุ่นอิสลาม

หากมีผู้ถามว่า การละทิ้งรุกุ่นอิสลามเพียงประการเดียวถือว่าปฏิเสธ ศรัทธาหรือไม่

เราขอตอบว่า หากไม่กล่าวปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก อัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นเราะสูลของอัลลอฮฺ ถือว่าปฏิเสธศรัทธาโดย มติเอกฉันท์ และไม่มีข้อขัดแย้งในเรื่องนี้ แต่หากละทิ้งการละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และการทำหัจญ์ หรือเพียงประการเดียว จากรุกุ่นเหล่านั้น ยังเป็นประเด็นที่มีความเห็นต่างกัน มีรายงานจาก ท่านอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ ว่า **"ผู้ที่ละทิ้งหลักการเพียง ประการเดียวถือว่าปฏิเสธศรัทธา"** อย่างไรก็ตาม สายรายงานนี้เป็น หลักฐานที่เฎาะอีฟ (อ่อน)

ทัศนะที่ถูกต้องคือ การละทิ้งสี่รุกุ่นนั้นไม่ทำให้เป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา ยกเว้นการละทิ้งการละหมาด ดังที่ท่านอับดุลลอฮฺ บินชะกีก เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า "บรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านนบี ﷺ ไม่เชื่อว่ามีการงานใดที่ละทิ้งแล้วทำให้ปฏิเสธศรัทธานอกจากการละหมาด" ซึ่งทัศนะนี้มีหลักฐานมากมายที่เป็นที่รับรู้

เช่นเดียวกัน หากผู้ใดปฏิเสธว่าการละหมาดเป็นสิ่งวาญิบทั้งที่เขาปฏิบัติอยู่ ถือว่าเขาปฏิเสธศรัทธา เพราะความวาญิบของการละหมาดเป็นเรื่องที่รู้กันดีในศาสนาอิสลาม

คำถาม การละทิ้งการละหมาดโดยตั้งใจ สามารถละหมาดชดใช้ได้หรือไม่

เราขอตอบว่า การละหมาดที่มีเวลาเฉพาะไม่สามารถชดใช้ได้ หากผู้ใดละทิ้งการละหมาดจนเลยเวลาโดยไม่มีอุปสรรคที่จำเป็น ไม่สามารถชดใช้ได้อีก เพราะแม้ชดใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า

﴿وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ﴾

"และผู้ใดละเมิดขอบเขตของอัลลอฮฺแล้ว ชนเหล่านั้นแหละคือผู้ที่อธรรมแก่ตัวเอง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 229)

เป็นไปไม่ได้ที่การงานของผู้อธรรมจะถูกตอบรับ และผู้ที่ไม่ละหมาดจนเลยเวลาโดยไม่มีอุปสรรคที่จำเป็น ถือว่าเป็นผู้อธรรม

และเพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

"ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใหม่ในกิจการของเรา ซึ่งมิได้เป็นส่วนหนึ่งของมัน ดังนั้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่นั้นจะถูกปฏิเสธ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1718]

การถือศีลอดก็เช่นเดียวกัน หากผู้ใดละทิ้งการถือศีลอดเพียงวันเดียวโดยตั้งใจและไม่มีอุปสรรคที่จำเป็น หลังจากนั้นสำนึกผิดหลังจากเข้าเดือนเชาวาลและต้องการชดใช้ เราขอกล่าวว่า เขาไม่ต้องถือศีลอดชดใช้ เพราะแม้ชดใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ เนื่องจากเขาได้ละเมิดขอบเขตของอัลลอฮฺ และเพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

"ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใหม่ในกิจการของเรา ซึ่งมิได้เป็นส่วนหนึ่งของมัน ดังนั้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่นั้นจะถูกปฏิเสธ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1718]

สำหรับผู้ละทิ้งการละหมาดหรือการถือศีลอดโดยไม่มีอุปสรรคที่จำเป็นจนเลยเวลา ให้เขามั่นในการภักดี ขออภัยโทษให้มาก ทำความดี และเตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺอย่างจริงใจ (เตาบะฮฺ นะศูหา)

ส่วนการจ่ายซะกาต หากผู้ใดละทิ้งแล้วเตาบะฮฺ ก็ให้จ่ายซะกาตนั้น เพราะการจ่ายซะกาตไม่มีเวลากำหนดตายตัว ศาสนาไม่ได้จำกัดว่าต้องจ่ายในเดือนใดเดือนหนึ่งเท่านั้น

คำถาม ผู้เสียชีวิตก่อนจ่ายซะกาตเนื่องจากมักง่าย ต้องจ่ายซะกาตแทนจากทรัพย์สินของเขาหรือไม่?

คำตอบ ที่ปลอดภัยที่สุด -อัลลอฮฺเท่านั้นทรงรู้ดียิ่ง- คือให้จ่ายซะกาตแทน เพราะเกี่ยวพันกับสิทธิของผู้รับซะกาตซึ่งยังคงอยู่ อย่างไรก็ตามความผิดของเขาไม่อาจปลดเปลื้องได้ เพราะเสียชีวิตในสภาพที่ไม่จ่ายซะกาต

การทำหัจญ์ก็เช่นกัน หากผู้ใดละทิ้งการทำหัจญ์ทั้งที่มีความสามารถแต่ละเลยจนเสียชีวิต ไม่ต้องทำหัจญ์แทนเขา เพราะเขาไม่มีความปรารถนาที่จะทำหัจญ์ตั้งแต่แรก

คำถาม วาญิบที่ลูกหลานต้องทำหัจญ์แทนให้ผู้ที่ละทิ้งมันหรือไม่?

คำตอบ ไม่วาญิบ เพราะไม่เกิดประโยชน์ใดแก่เขา และการทำหัจญ์ไม่ได้เกี่ยวพันกับสิทธิของผู้อื่นเหมือนการจ่ายซะกาต ท่านอิบนุลก็อยยิมได้กล่าวใน "ตะฮฺซีบ อัสสุนัน" ว่า "นี่คือทัศนะที่เราถือเป็นหลักการศาสนาของอัลลอฮฺ" หรือคำกล่าวที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นทัศนะที่มีหลักฐานรองรับมากมาย

วาญิบที่บุคคลต้องยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะหากเสียชีวิตโดยยังไม่ได้ทำหัจญ์ทั้งที่มีความสามารถ แม้จะมีการทำหัจญ์แทนถึงพันครั้งก็ไม่สามารถปลดเปลื้องความผิดนั้นได้

11. เป็นการเริ่มต้นจากสิ่งต่ำไปสู่สิ่งที่สูงกว่า หลักการอิสลามเมื่อเทียบกับหลักการศรัทธามีลำดับต่ำกว่า เพราะมนุษย์ทุกคนสามารถน้อมรับอิสลาม (เป็นมุสลิม) โดยผิวเผินได้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า

﴿قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا ۖ قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَـٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا﴾

"อาหรับชาวชนบทกล่าวว่า เราศรัทธาแล้ว จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดว่า พวกท่านยังมิได้ศรัทธา แต่จงกล่าวเถิดว่า เราเข้ารับอิสลามแล้ว" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 14)

แต่สำหรับการศรัทธานั้น -โอ้อัลลอฮฺได้โปรดให้เราได้มีความศรัทธาด้วยเถิด- ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะตำแหน่งของมันคือหัวใจ และการที่จะฝังมันเข้าไปนั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก

12. หลักการอิสลามแตกต่างจากหลักการศรัทธา (อีมาน) ดังที่ท่านญิบรีล อะลัยฮิสลาม ถามแยกกันว่า "أَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِسْلَامِ" (จงบอกฉันเกี่ยวกับอิสลาม) และ "أَخْبِرْنِيْ عَنِ الإِيْمَانِ" (จงบอกฉันเกี่ยวกับอีมาน) ซึ่งบ่งชี้ถึงความแตกต่างระหว่างทั้งสอง

นี่คือประเด็นที่เราจะนำเสนอตามความเห็นของชาวสะลัฟ กล่าวคือ หากกล่าวถึงอีมานเพียงอย่างเดียวก็จะหมายรวมถึงอิสลาม และหากกล่าวถึงอิสลามเพียงอย่างเดียวก็จะหมายรวมถึงอีมาน ดังนั้นในอายะฮฺที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا﴾

"และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 3)

จึงหมายรวมถึงอีมานด้วย

และในอายะฮฺที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ ٱتَّبَعَنِ﴾

"จงกล่าวเถิดว่าฉันได้มอบใบหน้า (ร่างกาย) ของฉันแด่อัลลอฮฺแล้ว และผู้ที่ปฏิบัติตามฉัน (ก็มอบ) ด้วย" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 20)

ก็หมายรวมถึงอีมานด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกัน หากกล่าวถึงอีมานเพียงอย่างเดียวก็จะหมายรวมถึงอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾

"และจงแจ้งข่าวดีแก่บรรดาผู้ศรัทธาเถิด" (สูเราะฮฺอัศศ็อฟ อายะฮฺที่ 13)

หลังจากที่พระองค์ ตรัสว่า

﴿تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ﴾

"นั่นคือ พวกเจ้าต้องศรัทธาต่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ และต่อสู้ดิ้นรนในทางของอัลลอฮฺ ด้วยทรัพย์สินและชีวิตของพวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัศศ็อฟ อายะฮฺที่ 11)

แต่เมื่อกล่าวถึงทั้งสองพร้อมกัน จะมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยอิสลามจะหมายถึงการงานภายนอก เช่น คำพูดของลิ้นและการงานของร่างกาย ส่วนอีมานจะหมายถึงการงานภายใน เช่น หลักความเชื่อ (อะกีดะฮฺ) ของหัวใจและสิ่งที่ต้องเชื่อมั่น (การงานของหัวใจ) ดังปรากฏในหะดีษบทนี้ (หะดีษญิบรีล) และหลักฐานที่แสดงถึงความแตกต่างคือคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ว่า

﴿قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَٰنُ فِى قُلُوبِكُمْ﴾

"อาหรับชาวชนบทกล่าวว่า เราศรัทธาแล้ว จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดว่า พวกท่านยังมิได้ศรัทธา แต่จงกล่าวเถิดว่า เราเข้ารับอิสลามแล้ว เพราะการศรัทธายังมิได้เข้าสู่หัวใจของพวกท่าน" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 14)

หากมีผู้ถามว่า คำกล่าวที่ว่าเมื่อทั้งสองอยู่ด้วยกันจะมีความหมายต่างกันนั้น ยังมีข้อสงสัยในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา เกี่ยวกับกลุ่มชนลูฏที่ว่า

﴿ فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۝٣٥ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴾

"ดังนั้น เราได้นำผู้ที่อยู่ในเมืองนั้นจากหมู่ผู้ศรัทธา (มุอ์มินีน) ออกมาให้พ้น และเราไม่พบผู้ใดในเมืองนั้นนอกจากบ้านหลังหนึ่งของปวงผู้นอบน้อม (มุสลิมีน)" (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 35-36)

คำถาม อายะฮฺข้างต้น อัลลอฮฺใช้คำว่าอิสลามมีความหมายที่แตกต่างจากอีมาน (ทั้งที่อยู่ด้วยกัน) ใช่หรือไม่ ?

คำตอบ นี่เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะในคำดำรัสของอัลลอฮฺที่ว่า

﴿فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾

"ดังนั้น เราได้นำผู้ที่อยู่ในเมืองนั้นจากหมู่ผู้ศรัทธา (มุอ์มินีน) ออกมาให้พ้น" (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 35)

เป็นการเจาะจงเฉพาะผู้ที่เป็นมุอ์มินีน

ส่วนคำดำรัสที่ว่า

﴿فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ ٱلْمُسْلِمِينَ﴾

"และเราไม่พบผู้ใดในเมืองนั้นนอกจากบ้านหลังหนึ่งของปวงผู้นอบน้อม (มุสลิมีน)" (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 36)

เป็นการกล่าวถึงผู้ที่อยู่ในบ้านนบีลูฏโดยรวม ซึ่งในบ้านของท่านมีผู้ที่ไม่ได้เป็นมุอ์มินด้วย นั่นคือภรรยาของท่านที่เป็นคนไม่ดีแต่แสร้งทำว่ายังอยู่เคียงข้างท่าน ดังนั้น บ้านหลังนั้นจึงเป็นบ้านของมุสลิมีน เพราะภรรยาของท่านไม่ได้แสดงความเป็นศัตรูจนถึงขั้นแตกหัก แต่ผู้ที่รอดปลอดภัยมีเพียงบรรดามุอ์มินีนเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้อัลลอฮฺจึงตรัสว่า

﴿فَأَخۡرَجۡنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ﴾

"ดังนั้น เราได้นำผู้ที่อยู่ในเมืองนั้นจากหมู่ผู้ศรัทธา (มุอ์มินีน) ออกมาให้พ้น" (สูเราะฮฺอัซซาริยาต อายะฮฺที่ 35)

หมายถึงทั้งหมดยกเว้นภรรยาของท่านนบีลูฏเพียงคนเดียว ส่วนบ้านหลังนั้นยังเรียกว่าบ้านของมุสลิม

จากอายะฮฺนี้ เราสามารถถอดบทเรียนได้ว่า บ้านเมืองใดที่ปกครองโดยมุสลิมถือเป็นบ้านเมืองอิสลาม แม้จะมีคนคริสต์ ยิว มุชริก (ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ) หรือคอมมิวนิสต์อยู่ก็ตาม เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ถือว่าบ้านของนบีลูฏเป็นบ้านอิสลามแม้จะมีภรรยาที่ปฏิเสธศรัทธาอยู่

นี่คือรายละเอียดคำอธิบายเกี่ยวกับอีมานและอิสลาม สรุปได้ตามที่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "หากอยู่ด้วยกันจะมีความหมายต่างกัน แต่ถ้าแยกกันจะมีความหมายเดียวกัน" เช่นเดียวกับคำว่า "المِسْكِيْنُ وَالفَقِيْرُ" (คนมิสกีนกับคนฟะกีร) และ "البِرُّ وَالتَّقْوَى" (ความดีและความยำเกรง) ซึ่งคำเหล่านี้เมื่ออยู่ด้วยกันจะมีความหมายต่างกัน แต่เมื่อแยกกันจะมีความหมายเดียวกัน

13. หลักการอีมาน (ศรัทธา) มีหกประการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งหลักการเหล่านี้จะทำให้มนุษย์มีความพยายามในการภักดีและยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มากยิ่งขึ้น

14. ผู้ใดปฏิเสธข้อใดข้อหนึ่งจากหลักการนี้ถือว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะได้ปฏิเสธสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แจ้งไว้

15. เป็นการยืนยัน (อิษบาต) ถึงการมีอยู่จริงของมะลาอิกะฮฺ ซึ่งวาญิบที่ต้องศรัทธาต่อพวกเขา

คำถาม มะลาอิกะฮฺมีรูปร่าง หรือเป็นวิญญาณ หรือเป็นพลังอย่างหนึ่ง?

คำตอบ มะลาอิกะฮฺมีรูปร่างโดยไม่มีข้อสงสัยใดๆ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿جَاعِلِ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ﴾

"ผู้ทรงแต่งตั้งมลาอิกะฮฺผู้มีสองปีกให้เป็นผู้นำข่าว" (สูเราะฮฺฟาฏิร อายะฮฺที่ 1)

และท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

« أَطَّتِ السَّمَاءُ وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَئِطَّ، مَا مِنْ مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ مِنْهَا إِلَّا وَفِيْهِ مَلَكٌ قَائِمٌ لله أَوْ رَاكِعٌ أَوْ سَاجِدٌ »

"ชั้นฟ้าได้โอดครวญ ซึ่งสมแล้วที่มันจะโอดครวญ (เนื่องด้วยความหนักอึ้งสิ่งที่มันแบกรับไว้) ไม่มีพื้นที่ใดขนาดสักสี่นิ้วนอกจากจะมีมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่งกำลังยืนเคารพสักการะต่ออัลลอฮฺ หรือรุกูอฺ หรือสุญูดอยู่" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 5/173, อัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2312, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 4190]

คำว่า "الأَطِيْط" (อัลอะฏีฏ) คือเสียงร้องของสัตว์พาหนะ กล่าวคือ เมื่ออูฐแบกของหนัก มันจะส่งเสียงร้องโอดครวญเนื่องด้วยความหนักอึ้ง

อีกทั้งยังมีหะดีษที่กล่าวถึงตัวตนของท่านญิบรีล อะลัยฮิสลาม ที่มาเสริมในเรื่องนี้ ซึ่งท่านญิบรีลมีปีกหกร้อยปีกที่ปกคลุมสุดขอบฟ้า ส่วนหลักฐานที่กล่าวถึงเรื่องนี้ยังมีอีกมากมาย

สำหรับผู้ที่กล่าวว่ามะลาอิกะฮฺเป็นเพียงวิญญาณไม่มีรูปร่าง ถือเป็นคำกล่าวที่ไม่เป็นจริงและเข้าใจผิด และที่ยิ่งไปกว่านั้นคือผู้ที่กล่าวว่ามะลาอิกะฮฺเป็นเพียงสัญลักษณ์ของความดีที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ส่วนชัยฏอนเป็นเพียงสัญลักษณ์ของความชั่ว ซึ่งคำกล่าวเช่นนี้ไม่เป็นจริงอย่างที่สุด

16. จำเป็นต้องศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลหรือศาสนทูตทุกท่าน ดังนั้นหากผู้ใดศรัทธาต่อเราะสูลบางท่านและปฏิเสธบางท่าน ถือว่ายังไม่ได้ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูล ยิ่งไปกว่านั้นถือว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา ดังนั้นจงอ่านคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ว่า

﴿كَذَّبَتۡ قَوۡمُ نُوحٍ ٱلۡمُرۡسَلِينَ﴾

"หมู่ชนของนูหฺได้ปฏิเสธบรรดาเราะสูล" (สูเราะฮฺอัชชุอะรออ์ อายะฮฺที่ 105)

ทั้งที่จริงพวกเขาปฏิเสธท่านนบีนูหฺเพียงท่านเดียว และยังไม่มีเราะสูลท่านใดก่อนหน้านั้น แต่การปฏิเสธเราะสูลเพียงบางท่านถือว่าได้ปฏิเสธบรรดาเราะสูลท่านอื่นทั้งหมด เช่นเดียวกัน การปฏิเสธคัมภีร์ที่อัลลอฮฺทรงประทานลงมาเพียงบางเล่มถือว่าได้ปฏิเสธบรรดาคัมภีร์เล่มอื่นทั้งหมด

17. เป็นการยืนยัน (อิษบาต) ถึงการมีวันปรโลก (อาคิเราะฮฺ) ซึ่งเป็นวันกิยามะฮฺที่มนุษย์ทุกคนจะถูกให้ฟื้นคืนชีพเพื่อการสอบสวนและตอบแทนการงานที่ได้ทำไว้ จนกระทั่งชาวสวรรค์ได้อยู่ในที่พำนักของพวกเขา ส่วนชาวนรกก็ได้อยู่ในที่พำนักของพวกเขา

แต่ชาวมุชริกีน (กลุ่มคนที่ตั้งภาคี) ปฏิเสธวันแห่งการฟื้นคืนชีพ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُۥ ۖ قَالَ مَن يُحْيِ ٱلْعِظَٰمَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾

"และเขาได้ยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบแก่เรา และเขาได้ลืมต้นกำเนิดของเขา เขากล่าวว่า ใครเล่าจะให้กระดูกมีชีวิตขึ้นมาอีกในเมื่อมันเป็นผุยผงไปแล้ว" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 78)

อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จึงสั่งให้ท่านนบีของพระองค์ตอบไปว่า

﴿قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِىٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด พระผู้ทรงให้กำเนิดมันครั้งแรกนั้น ย่อมจะทรงให้มันมีชีวิตขึ้นมาอีก" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 79)

นี่คือหลักฐาน กล่าวคือผู้ที่สามารถทำสิ่งใดขึ้นมาย่อมสามารถทำมันอีกครั้งได้ และอัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾

"และพระองค์คือผู้ที่ทรงเริ่มการสร้าง แล้วทรงให้มันกลับมาอีกครั้ง และการกลับมาอีกครั้งนั้นง่ายดายยิ่งกว่าสำหรับพระองค์" (สูเราะฮฺอัรรูม อายะฮฺที่ 27)

หากการเริ่มสร้างนั้นเป็นสิ่งง่าย ซึ่งพวกท่านโอ้ชาวมุชริกีนต่างยืนยันกันมาแล้ว การทำให้มันกลับขึ้นมาอีกก็เป็นสิ่งที่ง่ายยิ่งกว่า และทุกสิ่งย่อมง่ายดายสำหรับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นี่คือหลักฐานแรกที่ตอบโต้ผู้ปฏิเสธการฟื้นคืนชีพ

หลักฐานที่สอง อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾

"และพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้การบังเกิดทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 79)

พระองค์ อัซซะวะญัลละ ทรงรู้ดีว่าจะสร้างมันอย่างไร และพระองค์ทรงสร้างมันขึ้นมาได้อย่างยอดเยี่ยม ดังนั้นเป็นไปได้อย่างไรที่พวกเขาจะกล่าวว่าสิ่งเหล่านี้เป็นไปไม่ได้ ? แล้วพระองค์ ตะอาลา ก็ตรัสอีกว่า

﴿ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُم﴾

"ผู้ทรงทำให้มีสำหรับพวกเจ้า" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 80)

หมายถึง พระองค์ทรงทำให้สำหรับพวกเจ้า โอ้บรรดาผู้ปฏิเสธ (วันแห่งการฟื้นคืนชีพ) และสำหรับผู้อื่นจากพวกเจ้า

﴿مِّنَ ٱلشَّجَرِ ٱلْأَخْضَرِ نَارًا﴾

"มีไฟจากต้นไม้เขียวสด" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 80)

ความหมายของอายะฮฺนี้ คือในแผ่นดินหิญาซ (มักกะฮฺกับมะดีนะฮฺ) มีต้นไม้ชนิดหนึ่งที่เรียกว่าต้นมะร็อคฺ (المَرَخُ) และต้นอิฟาร (العِفَارُ) ซึ่งพวกเขาจะกลั่นน้ำมันจากต้นไม้นั้นแล้วใช้จุดไฟ ทั้งที่ต้นไม้นั้นเขียวสดเปียกชื้น และเย็นฉ่ำ ซึ่งค่อนข้างยากที่จะติดไฟ แต่มันก็สามารถติดไฟได้ ดังนั้นผู้ที่สามารถทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ผู้นั้นย่อมสามารถทำให้สิ่งเดียวกันกลับขึ้นมาใหม่ได้อีก แล้วพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา ก็ตรัสว่า

﴿فَإِذَآ أَنتُم مِّنۡهُ تُوقِدُونَ﴾

"พวกเจ้าก็ได้จุดมันจากเชื้อไฟนั้น" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 80)

อายะฮฺนี้เป็นข้อเท็จจริงที่พวกท่านต้องยอมรับ เพราะไม่ใช่เรื่องแปลกและพวกท่านก็ใช้ประโยชน์จากมันอยู่

หลักฐานที่สาม จากหลักฐานที่ใช้ตอบโต้ผู้ปฏิเสธการฟื้นคืนชีพคือดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿أَوَلَيۡسَ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يَخۡلُقَ مِثۡلَهُمۚ﴾

"พระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน จะไม่ทรงสามารถสร้างสิ่งที่เหมือนพวกเขาได้กระนั้นหรือ?" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 81)

พระองค์ทรงตอบว่า

﴿بَلَىٰ﴾

"ได้ซิ (พระองค์ทรงสามารถ)" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 81)

อัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา ทรงตอบด้วยพระองค์เอง เพราะการสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินนั้นยิ่งใหญ่กว่าการสร้างมนุษย์

﴿وَهُوَ ٱلۡخَلَّٰقُ ٱلۡعَلِيمُ﴾

"และพระองค์คือผู้ทรงสร้างผู้ทรงปรีชาญาณ" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 81)

หมายถึง พระองค์ทรงมีอำนาจเด็ดขาดเหนือสรรพสิ่งทั้งปวง พร้อมด้วยความสามารถอันสมบูรณ์ในการสร้างสรรค์

﴿إِنَّمَآ أَمۡرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيۡـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ﴾

"แท้จริงพระบัญชาของพระองค์ เมื่อทรงประสงค์สิ่งใด พระองค์จะตรัสแก่มันว่า จงเป็น แล้วมันก็เป็นขึ้นมา" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 82)

พระองค์ทรงมีพระบัญชา เมื่อทรงประสงค์สิ่งใด เพียงตรัสให้มันเป็น มันก็เป็นขึ้นมา จึงไม่มีสิ่งใดจะทำให้พระองค์หมดความสามารถได้ สิ่งใดที่มีอยู่ หากพระองค์ต้องการทำลาย มันก็จะสิ้นสลายไป หรือสิ่งใดที่ไม่เคยมีมาก่อน หากพระองค์ต้องการให้มีขึ้น มันก็จะเกิดขึ้นในทันที

ดังเช่นเรื่องราวของนบีมูซา อะลัยฮิสลาม ครั้งที่ท่านยืนอยู่ต่อหน้าทะเลลึก อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงสั่งให้ท่านตีทะเลนั้น เพียงครั้งเดียวน้ำก็แยกออกเป็นสิบสองเส้นทางในสภาพที่แห้งสนิท ไม่มีผู้ใดสามารถแยกน้ำเช่นนั้นได้นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะเมื่อพระองค์ประสงค์สิ่งใด เพียงตรัสว่า "จงเป็น" มันก็เป็นขึ้นมา

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ขอเตือนถึงคำที่ผู้คนมักกล่าวว่า "يَا مَنْ أَمْرُهُ بَيْنَ الْكَافِ وَالنُّونِ" (โอ้ผู้ที่พระบัญชาของพระองค์อยู่ระหว่างอักษรกาฟและนูน) ซึ่งเป็นการใช้คำที่ผิด ที่ถูกต้องคือ "يَا مَنْ أَمْرُهُ بَعْدَ الْكَافِ وَالنُّونِ" (โอ้ผู้ที่พระบัญชาของพระองค์มีหลังจากอักษรกาฟและนูน) เพราะระหว่างอักษรกาฟกับนูนไม่ใช่พระบัญชา แต่พระบัญชาจะเกิดขึ้นหลังจากมีอักษร كُنْ (กุน) เพราะอักษรกาฟที่มีฎ็อมมะฮฺไม่ใช่พระบัญชา และอักษรนูนก็เช่นกัน แต่เมื่อรวมกันจึงกลายเป็นพระบัญชาทันที

ดังนั้น ที่ถูกต้องคือกล่าวว่า "يَا مَنْ أَمْرُهُ بَعْدَ الْكَافِ وَالنُّونِ" (โอ้ผู้ที่พระบัญชาของพระองค์มีหลังจากอักษรกาฟและนูน) ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿إِنَّمَآ أَمۡرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيۡـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ۝٨٢ فَسُبۡحَٰنَ ٱلَّذِي بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ﴾

"แท้จริงพระบัญชาของพระองค์ เมื่อทรงประสงค์สิ่งใด พระองค์จะตรัสแก่มันว่า จงเป็น แล้วมันก็เป็นขึ้นมา ดังนั้น มหาบริสุทธิ์ยิ่งแด่พระองค์ผู้ซึ่งในพระหัตถ์ของพระองค์มีอำนาจเหนือทุกสิ่ง และยังพระองค์เท่านั้นที่พวกเจ้าจะถูกนำกลับไป" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 82-83)

สิ่งสำคัญที่สุดคือ วาญิบที่เราต้องศรัทธาต่อวันปรโลก แม้สติปัญญาอันจำกัดของเราอาจคิดว่าเป็นไปไม่ได้ก็ตาม เพราะเมื่ออัลลอฮฺ ตะอาลา มีพระบัญชา สิ่งนั้นก็จะเกิดขึ้นทันที ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً﴾

"ไม่มีอะไรดอกนอกจากเสียงกัมปนาทเพียงครั้งเดียว" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 53)

ดังนั้น เพียงเสียงกัมปนาทครั้งเดียว สรรพสิ่งทั้งปวงก็จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกครั้ง

18. การศรัทธาต่อกำหนดสภาวะทั้งที่ดีและไม่ดี ซึ่งเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมากตั้งแต่สมัยเศาะหาบะฮฺจนถึงปัจจุบัน ก่อนหน้านี้เราได้กล่าวถึงขั้นตอนของการกำหนดสภาวะทั้งสี่ประการคือ

1. ความรอบรู้
2. การบันทึกกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้น
3. พระประสงค์
4. การสร้างสรรค์

ซึ่งเราจะอธิบายรายละเอียดแต่ละขั้นตอนเนื่องจากความสำคัญของมัน

ขั้นตอนแรก ความรอบรู้ (العِلْمُ)

การที่ท่านศรัทธาว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทั้งโดยรวมและโดยละเอียด ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการกระทำของพระองค์เอง เช่นการสร้าง การให้ชีวิต หรือการกระทำของปวงบ่าว ซึ่งมีหลักฐานมากมาย อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

"และอัลลอฮฺนั้นทรงรอบรู้ทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 282)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ﴾

"พระผู้ทรงสร้างจะไม่ทรงรอบรู้หรือ พระองค์คือผู้ทรงรอบรู้อย่างถี่ถ้วน ผู้ทรงตระหนักยิ่ง" (สูเราะฮฺอัลมุลกฺ อายะฮฺที่ 14)

ซึ่งคำตอบคือ แน่นอน พระองค์ทรงรอบรู้ที่สุด

ส่วนความรอบรู้อย่างละเอียดนั้นมีระบุในอายะฮฺของสูเราะฮฺอัลอันอาม ที่พระองค์ ตรัสว่า

﴿ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَٰتِ ٱلْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ﴾

"และที่พระองค์นั้นมีบรรดากุญแจแห่งความเร้นลับ ไม่มีผู้ใดรู้กุญแจเหล่านั้นนอกจากพระองค์เท่านั้น และพระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่ในแผ่นดินและในทะเล และไม่มีใบไม้ใดร่วงหล่นนอกจากพระองค์

จะทรงรู้มัน และไม่มีเมล็ดพืชใดในความมืดของแผ่นดิน และไม่มีสิ่งที่อ่อนนุ่มใด และสิ่งที่แห้งใด นอกจากจะอยู่ในบันทึกอันชัดแจ้ง" (สูเราะฮฺ อัลอันอาม อายะฮฺที่ 59)

หากมีผู้ถามว่า เรามีข้อสงสัยหลายประการ เช่นคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ ٱلْمُجَٰهِدِينَ مِنكُمْ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَنَبْلُوَا۟ أَخْبَارَكُمْ﴾

"และแน่นอน เราจะทดสอบพวกเจ้าจนกระทั่งเราจะได้รู้ถึงบรรดาผู้ต่อสู้ดิ้นรน และบรรดาผู้หนักแน่นอดทนในหมู่พวกเจ้า และเราจะทดสอบการงานของพวกเจ้า" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 31)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿لِيَعْلَمَ ٱللَّهُ مَن يَخَافُهُۥ بِٱلْغَيْبِ﴾

"เพื่ออัลลอฮฺจะทรงรู้ว่าใครที่ยำเกรงพระองค์ในสภาพที่พวกเขาไม่เห็นพระองค์" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 94)

และพระองค์ตรัสอีกว่า

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ مِنكُمْ وَيَعْلَمَ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴾

"หรือว่าพวกเจ้าคิดว่าจะได้เข้าสวนสวรรค์ ทั้งที่อัลลอฮฺยังมิได้ทรงรู้บรรดาผู้ที่ต่อสู้ (ญิฮาด) ในหมู่พวกเจ้า พร้อมกันนั้น พระองค์ก็จะทรงรู้บรรดาผู้ที่อดทนด้วย" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 142)

และยังมีอายะฮฺที่คล้ายกันนี้ที่ยังมีข้อสงสัย เพราะตามเนื้อหาแล้วความรู้ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะมีขึ้นหลังจากที่เกิดเหตุการณ์?

คำตอบของข้อสงสัยเหล่านี้มีสองแง่มุม:

แง่มุมแรก ความรู้ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ หลังจากเกิดเหตุการณ์ต่างจากความรู้ของพระองค์ก่อนเกิดเหตุการณ์ เพราะความรู้ก่อนเกิดเหตุการณ์เป็นความรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ส่วนความรู้หลังเกิดเหตุการณ์เป็นความรู้ว่าสิ่งนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว เช่นเดียวกับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ทรงประสงค์ต่อทุกสิ่งแม้แต่สิ่งที่จะเกิดในอนาคตที่ไม่มีที่สิ้นสุด โดยไม่มีข้อสงสัย แต่พระประสงค์ของพระองค์มีขึ้นควบคู่กับสิ่งที่กำลังจะเกิด ดังที่พระองค์ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ﴾

"แท้จริงพระบัญชาของพระองค์ เมื่อทรงประสงค์สิ่งใด พระองค์จะตรัสแก่มันว่า จงเป็น แล้วมันก็เป็นขึ้นมา" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 82)

ในที่นี้แสดงว่ามีพระประสงค์สองประการคือ พระประสงค์ที่มีอยู่ก่อน และพระประสงค์ที่มีควบคู่กับสิ่งที่กำลังจะเกิด เมื่ออัลลอฮฺ ตะอาลา มีพระประสงค์จะสร้างสิ่งใด พระองค์จะมีพระประสงค์ในขณะที่กำลังสร้างสิ่งนั้น นี่คือพระประสงค์ที่มีควบคู่กัน อย่างไรก็ตาม พระประสงค์ของพระองค์ในการสร้างสิ่งต่างๆ ในอนาคตต่างจากพระประสงค์ที่มีควบคู่กับสิ่งที่กำลังจะเกิด

แง่มุมที่สอง คำดำรัสที่ว่า

﴿حَتَّىٰ نَعْلَمَ﴾

"จนกระทั่งเราจะได้รู้" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 31)

หมายถึงความรอบรู้ที่จะส่งผลให้มีการตอบแทนความดีและการลงโทษ เพราะความรอบรู้ของอัลลอฮฺที่มีอยู่ก่อนไม่เกี่ยวกับการตอบแทนความดีและการลงโทษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นหลังจากการทดสอบ ดังที่พระองค์ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَلَنَبۡلُوَنَّكُمۡ حَتَّىٰ نَعۡلَمَ ٱلۡمُجَٰهِدِينَ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰبِرِينَ﴾

"และแน่นอน เราจะทดสอบพวกเจ้าจนกระทั่งเราจะได้รู้ถึงบรรดาผู้ต่อสู้ดิ้นรน และบรรดาผู้หนักแน่นอดทนในหมู่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 31)

ด้วยเหตุนี้ ข้อสงสัยต่างๆ จึงคลี่คลายไป วะลิลลาฮิลหัมดฺ (การสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ)

แต่กลุ่มเกาะดะรียะฮฺที่สุดโต่งกลับกล่าวว่า "ความรอบรู้ของอัลลอฮฺที่มีต่อการกระทำของปวงบ่าวเป็นสิ่งที่เกิดใหม่" บางคนถึงกับกล่าวว่า "มันเป็นสิ่งที่เกิดใหม่" โดยพวกเขากล่าวว่า "แท้จริงอัลลอฮฺไม่ได้รอบรู้สิ่งใดเลย นอกจากหลังจากที่สิ่งนั้นเกิดขึ้นแล้ว" แน่นอนว่าพวกเขาคือผู้ปฏิเสธศรัทธาโดยไม่มีข้อสงสัยใดๆ เนื่องจากปฏิเสธสิ่งที่อัลกุรอานและสุนนะฮฺได้ชี้ชัด และเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนเห็นพ้องกัน

ขั้นตอนที่สอง การเขียนกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้น (الْكِتَابَةُ) แบ่งออกเป็นหลายประเภท ดังนี้

1. การเขียนกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้นโดยทั่วไป (الْكِتَابَةُ الْعَامَّةُ) เป็นการเขียนในกระดานอัลเลาหุลมะหฺฟูซ ซึ่งอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงเขียนความเป็นไปของทุกสิ่ง

2. การเขียนกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้นตามอายุขัย (الْكِتَابَةُ الْعُمْرِيَّةُ) คือการเขียนถึงช่วงที่ทารกอยู่ในครรภ์มารดา เมื่อครบ 4 เดือน อัลลอฮฺจะส่งมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่งที่ดูแลทารกในครรภ์ และทรงใช้ให้เขียนอายุขัย ริซกี การงาน และความทุกข์หรือสุขที่เขาจะได้รับ เรียกว่าอัลอุมรียะฮฺ เพราะผูกกับอายุของแต่ละคน เป็นการเขียนครั้งเดียวโดยไม่มีการเขียนใหม่

3. การเขียนกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้นในรอบปี (الْكِتَابَةُ الحَوْلِيَّةُ) เกิดขึ้นในค่ำคืนลัยละตุลก็อดรฺ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾

"ในคืนนั้นทุกกิจการสำคัญถูกจำแนกไว้แล้ว" (สูเราะฮฺอัดดุคอน อายะฮฺที่ 4)

หมายถึง มีความชัดเจนและละเอียดแล้ว

﴿كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾

"ทุกกิจการสำคัญถูกจำแนกไว้แล้ว" (สูเราะฮฺอัดดุคอน อายะฮฺที่ 4)

กล่าวคือ ไม่มีกิจการใดของอัลลอฮฺนอกจากถูกจำแนกไว้แล้ว

อุละมาอ์บางท่านระบุว่ามีการเขียนกฎเกณฑ์รายวัน (الْكِتَابَةُ الْيَوْمِيَّةُ) โดยอ้างคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ว่า

﴿يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ﴾

"ผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินจะขอพระองค์ ทุกขณะพระองค์ทรงมีภารกิจ" (สูเราะฮฺอัรเราะหฺมาน อายะฮฺที่ 29)

อย่างไรก็ตาม อายะฮฺนี้ยังไม่ชัดเจนพอในประเด็นนี้

ประเด็นคือ การเขียนกฎเกณฑ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่?

คำตอบ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿يَمْحُوا۟ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِندَهُۥٓ أُمُّ ٱلْكِتَٰبِ﴾

"อัลลอฮฺทรงยกเลิกสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ และทรงยืนหยัดให้มั่น (สิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์) และที่พระองค์คือแม่บทแห่งคัมภีร์ (อัลเลาหุลมะหฺฟูซ)" (สูเราะฮฺอัรเราะอฺดฺ อายะฮฺที่ 39)

นั่นคือ สิ่งที่มีในกระดานอัลเลาหุลมะหฺฟูซจะไม่มีการลบหรือเขียนใหม่ สิ่งที่เขียนในนั้นจะคงอยู่และไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งที่เขียนในบันทึกของมะลาอิกะฮฺจะมีการเปลี่ยนแปลง ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿يَمۡحُواْ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ وَيُثۡبِتُۖ﴾

"อัลลอฮฺทรงยกเลิกสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ และทรงยืนหยัดให้มั่น (สิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์)" (สูเราะฮฺอัรเราะอฺด์ อายะฮฺที่ 39)

และพระองค์ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า

﴿إِنَّ ٱلۡحَسَنَٰتِ يُذۡهِبۡنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ﴾

"แท้จริงความดีทั้งหลายย่อมลบล้างความชั่วทั้งหลาย" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 114)

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการปฏิเสธผู้ที่ขอดุอาอ์ว่า

"اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَسْأَلُكَ رَدَّ الْقَضَاءِ وَلَكِنْ أَسْأَلُكَ اللُّطْفَ فِيهِ"

(โอ้อัลลอฮฺ ฉันไม่ได้วอนขอให้พระองค์ทรงระงับกำหนดสภาวะที่จะเกิดขึ้น แต่ฉันวอนขอให้พระองค์ทรงให้มันเพลาลง)

การขอดุอาอ์ด้วยสำนวนนี้เป็นบิดอะฮฺที่ไม่ถูกต้อง เพราะแสดงถึงการไม่พึ่งพา กล่าวคือ ให้พระองค์ทรงกระทำตามพระประสงค์ แต่ขอให้เพลาๆ ซึ่งไม่ถูกต้อง ที่ถูกต้องคือต้องวิงวอนต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ให้ขจัดเคราะห์กรรมต่างๆ ให้หมดไป เช่นกล่าวว่า

"اللَّهُمَّ عَافِنِي، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي"

(โอ้อัลลอฮฺ โปรดประทานความปลอดภัยแก่ฉัน โอ้อัลลอฮฺ โปรดประทานริซกีแก่ฉัน)

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

«لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ»

"ผู้หนึ่งผู้ใดในหมู่พวกท่านอย่าได้ขอดุอาอ์ว่า โอ้อัลลอฮฺโปรดอภัยแก่ฉัน หากพระองค์ทรงประสงค์" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7079 และมุสลิม หมายเลข 2678]

ดังนั้น การกล่าว

"اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أَسْأَلُكَ رَدَّ الْقَضَاءِ وَلَكِنْ أَسْأَلُكَ اللُّطْفَ فِيهِ"

(โอ้อัลลอฮฺ ฉันไม่ได้วอนขอให้พระองค์ทรงระงับกำหนดสภาวะที่จะเกิดขึ้น แต่ฉันวอนขอให้พระองค์ทรงให้มันเพลาลง) จึงยิ่งไม่ถูกต้องกว่า

พึงทราบว่า การขอดุอาอ์สามารถระงับกำหนดสภาวะ (ที่ไม่พึงประสงค์) ของอัลลอฮฺได้ ดังระบุในหะดีษว่า

«لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ»

"ไม่มีสิ่งใดที่สามารถระงับตักดีร (กำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ) ได้ นอกจากดุอาอ์" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 5/277, อัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2139, และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 90]

มีผู้คนมากมายที่วอนขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺเมื่อใกล้ประสบความพินาศ และเมื่อพวกเขาขอดุอาอ์ อัลลอฮฺก็ทรงตอบรับ และมีผู้คนมากมายที่เจ็บป่วยจนสิ้นหวังที่จะมีชีวิตอยู่ แต่เมื่อวิงวอนต่ออัลลอฮฺ พระองค์ก็ทรงตอบรับดุอาอ์ของพวกเขา

อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ﴾

"และจงรำลึกถึงเรื่องราวของอัยยูบ เมื่อเขาร้องเรียนพระเจ้าของเขาว่า แท้จริงข้าพระองค์นั้น ความทุกข์ยากได้ประสบแก่ข้าพระองค์และพระองค์เท่านั้นทรงเป็นผู้เมตตายิ่งในหมู่ผู้เมตตาทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 83)

พระองค์ได้กล่าวถึงสภาพของท่านนบีอัยยูบที่ปรารถนาให้อัลลอฮฺทรงปลดเปลื้องความทุกข์ยากของท่าน แล้วพระองค์ได้ตรัสว่า

﴿فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَكَشَفْنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرٍّ﴾

"ดังนั้น เราได้ตอบรับการร้องเรียนของเขา แล้วเราได้ปลดเปลื้องสิ่งที่เป็นความทุกข์ยากแก่เขา" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 84)

ขั้นตอนที่สาม มะชีอะฮฺ (พระประสงค์) ของอัลลอฮฺ

หมายถึง การที่ท่านต้องศรัทธาว่าทุกสิ่งที่มีอยู่และที่ไม่มีนั้นเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮฺ เช่น ฝนตก การเหี่ยวแห้งร่วงโรย การที่พืชพันธุ์ธัญญาหารงอกออกจากแผ่นดิน การมีชีวิต การตาย สิ่งเหล่านี้ไม่มีข้อสงสัยใดๆ ว่ามันเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และการกระทำของสิ่งถูกสร้างทั้งหลายก็เป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺเช่นเดียวกัน หลักฐานในเรื่องนี้ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۝ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ﴾

"สำหรับบุคคลในหมู่พวกท่านที่ประสงค์จะอยู่ในทางอันเที่ยงตรง และพวกท่านจะไม่สมประสงค์สิ่งใด เว้นแต่อัลลอฮฺพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลกจะทรงประสงค์" (สูเราะฮฺอัตตักวีร อายะฮฺที่ 28-29)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า

﴿ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلَ ٱلَّذِينَ مِنۢ بَعْدِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ ٱلْبَيِّنَٰتُ وَلَٰكِنِ ٱخْتَلَفُوا۟ فَمِنْهُم مَّنْ ءَامَنَ وَمِنْهُم مَّن كَفَرَ ۚ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا ٱقْتَتَلُوا۟ ﴾

"และหากอัลลอฮฺทรงประสงค์แล้ว บรรดาชนหลังจากพวกเขาก็คงไม่ฆ่าฟันกัน หลังจากได้มีบรรดาหลักฐานอันชัดเจนมายังพวกเขา แต่ทว่าพวกเขาขัดแย้งกัน แล้วในหมู่พวกเขานั้นมีผู้ที่ศรัทธา และในหมู่พวกเขานั้นมีผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา และหากว่าอัลลอฮฺทรงประสงค์แล้ว พวกเขาก็คงไม่ฆ่าฟันกัน" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 253)

และมุสลิมทุกคนต่างเห็นพ้องกันในประโยคที่ว่า

مَا شَاءَ اللهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُن

(สิ่งใดก็ตามที่อัลลอฮฺทรงประสงค์มันก็จะเกิดขึ้น ส่วนสิ่งใดที่พระองค์ไม่ทรงประสงค์มันก็จะไม่เกิดขึ้น)

ดังนั้น การกระทำทั้งหลายของบ่าวย่อมเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺ อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่ควรทำความเข้าใจต่อข้อสงสัยที่ว่า "หากการกระทำของมนุษย์เป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺ นั่นหมายความว่ามนุษย์ถูกบังคับให้กระทำการต่างๆ เพราะสิ่งที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ย่อมเกิดขึ้น และสิ่งที่พระองค์ไม่ทรงประสงค์ย่อมไม่เกิดขึ้น" ความเชื่อเช่นนี้จะนำไปสู่แนวคิดของกลุ่มญะบะรียะฮฺ (ผู้ที่เชื่อว่ามนุษย์ไม่มีเจตจำนง) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มญะฮฺมียะฮฺ (ผู้ที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ) ด้วยเช่นกัน

กล่าวคือ กลุ่มญะฮฺมียะฮฺ แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ซึ่งทั้งหมดล้วนสร้างความเสียหายแก่ศาสนา

1. แนวคิดญะฮฺมิ เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ

2. แนวคิดญะบะริ เกี่ยวข้องกับอัลเกาะดัร (การกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ)

3. แนวคิดอิรญาอ์ เกี่ยวข้องกับหลักศรัทธา

ทั้ง 3 แนวคิดนี้ไม่มีความดีงามใดๆ ในตัวมันเลย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ตั้งคำถามว่า "หากทุกสิ่งเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺและการกำหนดสภาวะของพระองค์ แสดงว่าเราถูกบังคับให้กระทำการงานต่างๆ" นี่เป็นคำกล่าวที่สร้างความเสียหาย เพราะหากผู้ใดถูกบังคับให้กระทำสิ่งหนึ่งแล้วถูกลงโทษ นั่นย่อมเป็นการอธรรม

ดังเช่นเมื่อผู้หนึ่งบังคับให้อีกคนกระทำสิ่งใดแล้วลงโทษเขาในการกระทำนั้น ผู้คนย่อมประณามการกระทำเช่นนั้น แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงกระทำเช่นนั้น?

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นคำกล่าวที่ผิดอย่างร้ายแรง เพราะเรารู้สึกได้ว่าเราไม่ได้ถูกบังคับให้กระทำหรือละทิ้งสิ่งใด แต่เรากระทำตามการเลือกของเราเอง

จากความเข้าใจนี้ คำถามที่ว่า "มนุษย์มีสิทธิ์เลือกกระทำสิ่งใดหรือถูกบังคับ?" จึงเป็นโมฆะโดยปริยาย

ที่จริงแล้ว ผู้ตั้งคำถามควรถามตนเองว่า "มีใครบังคับให้เขาถามคำถามเช่นนี้หรือไม่?" ซึ่งทุกคนรู้ดีว่าตนมีสิทธิ์เลือกโดยปราศจากการบังคับใดๆ เช่นเดียวกับการที่เราเดินออกจากบ้านไปมัสญิด เรารู้สึกหรือไม่ว่ามีผู้ใดบังคับ? แน่นอนว่าไม่มี หรือเมื่อเราเลือกที่จะชักช้าในการไปยังสถานที่หนึ่ง เราก็ไม่รู้สึกว่ามีใครบังคับให้ทำเช่นนั้น ดังนั้น ทุกคนมีสิทธิ์เลือกกระทำโดยปราศจากข้อสงสัย เพียงแต่ทุกการกระทำของ

แต่ละคนได้ถูกบันทึกไว้แล้วก่อนหน้านี้ ด้วยเหตุนี้ เราจึงอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้เฉพาะในสิ่งที่เรากระทำไปแล้ว รวมถึงพระประสงค์ของพระองค์ต่อการกระทำนั้น และการสร้างการกระทำนั้นของพระองค์หลังจากที่มันเกิดขึ้น ส่วนก่อนที่การกระทำหนึ่งจะเกิดขึ้น เราไม่อาจล่วงรู้ได้ ด้วยเหตุนี้ อัลลอฮฺจึงตรัสว่า

﴿ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

"และไม่มีชีวิตใดรู้สิ่งที่มันจะได้มาในวันพรุ่งนี้ และไม่มีชีวิตใดรู้ว่า ณ แผ่นดินใดมันจะตาย แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน" (สูเราะฮฺลุกมาน อายะฮฺที่ 34)

หากเข้าใจเกี่ยวกับพระประสงค์ของอัลลอฮฺตามที่ได้นำเสนอข้างต้นว่า อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงประสงค์ในทุกสิ่ง แต่พระองค์ไม่ทรงบังคับบ่าวของพระองค์ อีกทั้งบ่าวแต่ละคนยังมีสิทธิ์เลือกโดยไม่ถูกอธรรม ด้วยเหตุนี้ เมื่อบ่าวผู้หนึ่งกระทำในสิ่งที่เขาไม่ได้เลือก เช่น กระทำด้วยความไม่รู้ ถูกบังคับ หรือหลงลืม ความผิดของเขาก็จะถูกยกเว้นไม่นำมาคิดบัญชี เพราะเขาไม่ได้เลือกที่จะกระทำมัน

และด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

«مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ الجَنَّةِ، وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلاَ نَدَعُ العَمَلَ وَنَتَّكِلَ عَلَى مَا كُتِبَ ؟ قَالَ: «لَا، اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ، أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ -اللهم اجعلنا منهم- فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ» ثُمَّ قَرَأَ النَّبِيُّ -مستدلا ومقررا لما قال- قول الله عزوجل: ﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِٱلْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِٱلْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾ ﴾

"ไม่มีผู้ใดในหมู่พวกท่าน นอกจากที่พำนักของเขาในสวรรค์และนรกได้ถูกบันทึกไว้แล้ว" บรรดาเศาะหาบะฮฺจึงถามว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ เช่นนั้นเราไม่ควรละทิ้งการงานและมอบหมายต่อสิ่งที่ถูกบันทึกไว้แล้วหรอกหรือ?" ท่านตอบว่า "ไม่ได้ แต่พวกท่านจงปฏิบัติเถิด เพราะทุกคนจะถูกทำให้ง่ายดายตามที่เขาถูกสร้างมา สำหรับชาวสวรรค์ -ขออัลลอฮฺทรงให้เราเป็นหนึ่งในพวกเขา- พวกเขาจะถูกทำให้ง่ายดายในการปฏิบัติการงานของชาวสวรรค์ ส่วนชาวนรกพวกเขาจะถูกทำให้ง่ายดายในการปฏิบัติการงานของชาวนรก" หลังจากนั้นท่านนบีได้อ่านอายะฮฺ -เพื่ออ้างอิงและยืนยันสิ่งที่ท่านกล่าว- จากดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ว่า "ส่วนผู้ที่บริจาคและยำเกรง และเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เราจะทำให้เขาได้รับความสะดวกง่ายดาย และส่วนผู้ที่ตระหนี่และเห็นว่าตนพอเพียงแล้ว และปฏิเสธสิ่งที่ดีงาม เราจะทำให้เขาได้รับความยากลำบาก" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4945 และมุสลิม หมายเลข 2647]

ฉะนั้น เราจึงต้องกระทำการงานต่างๆ

ริซกี (ปัจจัยยังชีพ) ก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ถูกบันทึกและเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺแล้ว แต่ผู้คนก็ยังคงแสวงหาริซกีนั้น

เช่นเดียวกัน การมีบุตรก็เป็นสิ่งที่ถูกบันทึกไว้แล้ว แต่ผู้คนก็ยังพยายามและแสวงหาด้วยการแต่งงาน และไม่มีใครกล่าวว่า "ฉันจะนอนบนเตียงคนเดียว ซึ่งหากอัลลอฮฺกำหนดแล้วว่าฉันจะมีบุตร วันหนึ่งก็ต้องมี" แน่นอนว่าหากมีผู้ใดกล่าวเช่นนี้ ผู้คนย่อมกล่าวว่า "คนผู้นี้บ้าไปแล้ว"

การทำความดีก็เช่นกัน ท่านจงปฏิบัติเพื่อให้ได้เข้าสวรรค์ ซึ่งไม่มีผู้ใดจะมาขัดขวางท่านจากการภักดีต่ออัลลอฮฺ และไม่มีผู้ใดบังคับให้ท่านฝ่าฝืนพระองค์ได้

ชาวมุชริกีน (ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ) ได้อ้างอัลเกาะดัร (การกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ) ในการตั้งภาคีของพวกเขา ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสถึงพวกเขาว่า

﴿ سَيَقُولُ ٱلَّذِينَ أَشْرَكُوا۟ لَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشْرَكْنَا وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَىْءٍ ﴾

"บรรดาผู้ตั้งภาคีจะกล่าวว่า หากอัลลอฮฺทรงประสงค์ พวกเราก็จะไม่ตั้งภาคี ทั้งบรรพบุรุษของพวกเราด้วย และพวกเราก็จะไม่ห้ามสิ่งใด" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 148)

ผลลัพธ์คือ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا۟ بَأْسَنَا ۗ﴾

"ในทำนองเดียวกัน บรรดาผู้ก่อนหน้าพวกเขาก็ได้โกหกมาแล้ว จนกระทั่งพวกเขาได้ลิ้มรสการลงโทษของเรา" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 148)

พระองค์ไม่ทรงยอมรับข้ออ้างของพวกเขา เพราะพระองค์ ตะอาลา ถือว่าเป็นการโกหก และพระองค์ยังทรงลงโทษในเรื่องนี้ด้วย

﴿حَتَّىٰ ذَاقُوا۟ بَأْسَنَا ۗ﴾

"จนกระทั่งพวกเขาได้ลิ้มรสการลงโทษของเรา" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 148)

ดังนั้น หากมีผู้กล่าวว่า มีหะดีษบทหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ยืนยันว่าสามารถอ้างอัลเกาะดัร (การกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ) ได้ นั่นคือหะดีษที่เล่าถึงการโต้แย้งระหว่างท่านนบีอาดัมและนบีมูซา โดยท่านนบีมูซา

ได้กล่าวแก่ท่านนบีอาดัมว่า "ท่านเป็นบิดาของพวกเราที่ทำให้พวกเราผิดหวัง โดยทำให้เราและตัวท่านเองต้องออกจากสวรรค์" -เนื่องจากการที่ท่านนบีอาดัมต้องออกจากสวรรค์เพราะได้รับประทานผลไม้จากต้นไม้ที่ถูกห้าม- ท่านนบีอาดัมจึงตอบว่า "ท่านจะตำหนิฉันในสิ่งที่อัลลอฮฺได้กำหนดไว้สำหรับฉันก่อนที่ฉันจะถูกสร้างมากระนั้นหรือ?" ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า "ท่านนบีอาดัมได้อ้างเหตุผลต่อท่านนบีมูซา" ซึ่งท่านได้กล่าวซ้ำสองหรือสามครั้ง และในอีกสำนวนหนึ่งท่านกล่าวว่า "ท่านนบีอาดัมได้อ้างเหตุผลเหนือกว่าท่านนบีมูซา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3409 และมุสลิม หมายเลข 2652]

ด้วยเนื้อหาของหะดีษบทนี้ บางคนจึงใช้อัลเกาะดัรเป็นข้ออ้างในการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ

แล้วความเข้าใจที่ถูกต้องของหะดีษในเศาะฮีหฺทั้งสองนี้เป็นอย่างไร?

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้ตอบประเด็นนี้ในแง่มุมหนึ่ง และลูกศิษย์ของท่านคือท่านอิบนุลก็อยยิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ ก็ได้ตอบในอีกแง่มุมหนึ่ง

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ ได้กล่าวว่า "เป็นความจริงที่ว่าท่านนบีอาดัมได้กระทำความผิดหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุให้ท่านต้องออกจากสวรรค์ แต่ท่านได้เตาบะฮฺจากความผิดนั้นแล้ว และหลังจากท่านเตาบะฮฺอัลลอฮฺก็ทรงตอบรับการเตาบะฮฺนั้น และยังได้ประทานทางนำแก่ท่าน ซึ่งผู้ที่เตาบะฮฺจากความผิดนั้นเสมือนผู้ที่ไม่มีความผิด จึงเป็นไปไม่ได้ที่ท่านนบีมูซา อะลัยฮิสสลาม ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาเราะสูลอุลุลอัซมีจะตำหนิบิดาของท่านในสิ่งที่ท่านได้เตาบะฮฺแล้ว และอัลลอฮฺได้ทรงตอบรับ ทรงอภัย และประทานทางนำแก่ท่าน แต่ความจริงเป็นการตำหนิผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของท่านนบีอาดัม นั่นคือการที่มนุษย์รวมถึงตัวท่านต้องออกจากสวรรค์ แม้ว่าสาเหตุที่ต้องออกจากสวรรค์เกิด

จากการฝ่าฝืนของท่านนบีอาดัมก็ตาม แต่ไม่มีข้อสงสัยว่าท่านนบีอาดัม อะลัยฮิสสลาม ไม่ได้ตั้งใจกระทำสิ่งนั้นเพื่อให้ต้องออกจากสวรรค์ จนท่านต้องถูกตำหนิ ดังนั้น จะเป็นไปได้อย่างไรที่ท่านนบีมูซาจะตำหนิท่านนบีอาดัม?"

แง่มุมวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่าท่านนบีมูซา อะลัยฮิสสลาม ไม่ได้ต้องการตำหนิท่านนบีอาดัมในการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ แต่เป็นการตำหนิผลกระทบที่เกิดขึ้นตามการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้จึงชัดเจนว่าหะดีษบทนี้ไม่ได้เป็นข้ออ้างสำหรับผู้ที่ต้องการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ แต่เป็นการอ้างถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นคือการต้องออกจากสวรรค์ ด้วยเหตุนี้ท่านนบีมูซาจึงกล่าวว่า "ท่านได้ทำให้พวกเราและตัวท่านเองต้องออกจากสวรรค์" ไม่ใช่กล่าวว่า "ท่านได้ฝ่าฝืนพระผู้อภิบาลของท่าน" จึงสรุปได้ว่าคำกล่าวของท่านนบีมูซาต่อบิดาของท่านคือท่านนบีอาดัมนั้นเป็นการตำหนิผลกระทบที่เกิดจากการกระทำ นั่นคือการต้องออกจากสวรรค์ แม้ว่าสาเหตุของมันเกิดจากการกระทำของท่านนบีอาดัมก็ตาม ซึ่งท่านอิบนุตัยมียะฮฺได้กล่าวอีกว่า "การตำหนิต่อผลกระทบและความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำมันอย่างต่อเนื่อง"

ส่วนลูกศิษย์ของท่านคือท่านอิบนุลก็อยยิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้ตอบในอีกแง่มุมหนึ่งว่า "การตำหนิการกระทำที่ฝ่าฝืนอัลลอฮฺหลังจากมีการเตาบะฮฺแล้วเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง แต่การอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺหลังจากเตาบะฮฺจากการฝ่าฝืนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง" ดังนั้นหากผู้หนึ่งดื่มสุรา แล้วท่านตำหนิเขาทั้งที่เขาได้เตาบะฮฺอย่างถูกต้องแล้วและเขากล่าวว่า "นี่เป็นสิ่งที่อัลลอฮฺได้กำหนดให้แก่ฉัน หากไม่เช่นนั้นฉันคงไม่เป็นคนขี้เมา" ซึ่งท่านเห็นว่าเขาได้สำนึกและเสียใจในสิ่งที่ฝ่าฝืนแล้วท่านอิบนุลก็อยยิมกล่าวว่า "ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด"

แต่การอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺที่ต้องห้ามคือ การอ้างเพื่อจะยังคงฝ่าฝืนอัลลอฮฺต่อไป เช่นเดียวกับการกระทำของพวกมุชริกีน แต่หากผู้หนึ่งอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺเพื่อไม่ให้ถูกตำหนิ ทั้งที่การเตาบะฮฺของเขาก็เป็นการปกป้องจากการตำหนิแล้ว กรณีเช่นนี้ถือว่าไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

การให้คำตอบในแง่มุมนี้มีความชัดเจนมาก ที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ง่าย แม้ว่าคำตอบของชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ จะตรงประเด็นและถูกต้องมากกว่า แต่ก็สามารถให้คำตอบตามที่ท่านอิบนุลก็อยยิมให้ไว้ได้

ท่านอิบนุลก็อยยิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวอีกว่า มีหลักฐานที่คล้ายคลึงกันนี้ คือครั้งที่ท่านนบี ﷺ เคาะประตูปลุกลูกสาวของท่านคือท่านหญิงฟาฏิมะฮฺ และลูกพี่ลูกน้องของท่านคือท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ในคืนหนึ่งขณะที่ทั้งสองกำลังนอนหลับ ท่านนบีกล่าวว่า "ท่านทั้งสองจะไม่ลุกขึ้นละหมาดหรือ?" ประหนึ่งเป็นการตำหนิทั้งสองท่าน ว่าทำไมจึงไม่ลุกขึ้นละหมาดตะฮัจญุด ท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงตอบว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ แท้จริงตัวของพวกเราเป็นไปตามพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ หากพระองค์ทรงประสงค์ที่จะปลุกเรา เราก็จะลุกขึ้นมาได้" ท่านนบี ﷺ จึงออกมาพร้อมตบที่ขาอ่อนของท่านอะลี แล้วกล่าวว่า

﴿وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ أَكۡثَرَ شَيۡءٖ جَدَلٗا﴾

"และมนุษย์นั้นชอบโต้เถียงในเรื่องต่างๆ เป็นส่วนใหญ่" (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟิ อายะฮฺที่ 54) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1075 และมุสลิม หมายเลข 775]

เนื่องจากท่านอะลีได้ปกป้องตนเองด้วยสิ่งที่สิ้นสุดและเกิดขึ้นมาแล้ว

และหากมีผู้ที่ฝ่าฝืนอัลลอฮฺ แล้วเราต้องการลงโทษเขาตามกฎหมาย แต่เขากลับกล่าวว่า "ที่ฉันทำไปเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดให้แก่ฉันแล้ว" สมมติว่าเขาทำซินา (ผิดประเวณี) แล้วเรากล่าวว่า "ให้ลงโทษเขาด้วยการเฆี่ยน 100 ครั้ง และเนรเทศเขาออกจากบ้านเมืองเป็นเวลา 1 ปี" แต่เขากลับกล่าวว่า "รอก่อน ที่ฉันทำไปเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺกำหนดแก่ฉันแล้ว" หากเกิดกรณีเช่นนี้ท่านจะคัดค้านข้ออ้างนี้อย่างไร?

เราขอตอบว่า "เราจะไม่คัดค้านเขา" ซึ่งเขาอาจกล่าวว่า "ถ้าเช่นนั้นก็อย่าตำหนิฉันสิ" แต่เราจะกล่าวว่า "เราจะเฆี่ยนท่าน เพราะสิ่งนี้ถูกกำหนดให้แก่เราแล้วเช่นกัน"

มีเรื่องเล่าว่า ขโมยผู้หนึ่งถูกนำตัวไปยังท่านอะมีรุลมุอ์มินีน อุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งท่านอุมัรตัดสินให้ตัดมือเขา แต่ชายผู้นั้นกล่าวว่า "รอก่อน โอ้ท่านอะมีรุลมุอ์มินีน ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันไม่ได้ขโมยสิ่งใดนอกจากเป็นไปตามที่อัลลอฮฺทรงกำหนดให้แก่ฉัน" ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่ท่านอุมัรกล่าวว่า "เราเองก็ไม่ได้ตัดมือของท่าน นอกจากเป็นไปตามที่อัลลอฮฺได้กำหนดไว้แล้ว" ซึ่งการอ้างของท่านอุมัรนั้นมีเหตุผลที่เหนือกว่า

แต่เราขอกล่าวเพิ่มเติมว่า "เราไม่ได้ตัดมือเขา นอกจากเป็นไปตามที่อัลลอฮฺได้กำหนดและตามที่พระองค์ได้บัญญัติ (ชะรีอะฮฺ) ไว้" จริงอยู่ที่คนขโมยนั้นได้ขโมยตามที่อัลลอฮฺกำหนด แต่เขาไม่ได้ขโมยตามบัญญัติของอัลลอฮฺ เราจึงต้องตัดมือเขาเพื่อเป็นไปตามการกำหนดของอัลลอฮฺและตามชะรีอะฮฺของพระองค์ อย่างไรก็ตาม ในเหตุการณ์นั้นท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นของบัญญัติศาสนา ทั้งนี้เพื่อต้องการหักล้างคำกล่าวอ้างให้เป็นไปตามนั้น

ดังนั้น จึงชัดเจนแล้วว่าการอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺในการฝ่าฝืนพระองค์นั้นไม่ถูกต้อง และการอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ

ในการละทิ้งหน้าที่ที่ถูกสั่งใช้ก็ไม่ถูกต้องเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ เราจึงพบว่าผู้คนในปัจจุบันต่างแข่งขันกันทำงานตามการเลือกของพวกเขา และไม่ปล่อยให้โอกาสหลุดลอยไป หากผู้ใดนั่งเฉยไม่ทำสิ่งใด ผู้คนก็จะตำหนิพฤติกรรมของเขา ซึ่งแสดงให้เห็นชัดว่าแต่ละคนมีความต้องการและการเลือกได้ด้วยตนเอง

ดังนั้น การอ้างของผู้ที่ฝ่าฝืนอัลลอฮฺด้วยการกำหนดสภาวะของพระองค์จึงไม่ถูกต้อง และเราต้องกล่าวแก่เขาว่า "ในเมื่อท่านคิดว่าอัลลอฮฺได้กำหนดให้ท่านฝ่าฝืนพระองค์ ท่านจึงกล้าฝ่าฝืนต่อไป แล้วทำไมท่านไม่คิดว่าอัลลอฮฺได้กำหนดให้ท่านเชื่อฟังพระองค์ ท่านจะได้เชื่อฟังพระองค์" เพราะการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺนั้นถูกปกปิดไว้ ไม่มีผู้ใดล่วงรู้ได้นอกจากพระองค์ และเราจะไม่รู้ว่าอัลลอฮฺได้กำหนดอะไรให้แก่เราบ้าง จนกว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อท่านเลือกที่จะฝ่าฝืนอัลลอฮฺ แล้วทำไมท่านไม่เลือกที่จะเชื่อฟังพระองค์ ท่านจะได้กล่าวว่า "ที่ฉันได้เชื่อฟังอัลลอฮฺนั้นเป็นไปตามที่พระองค์ได้กำหนดไว้แล้ว"

ณ จุดนี้ อัลหัมดุลิลลาฮฺ เชื่อว่าเรื่องนี้กระจ่างชัดแล้ว และหากยังมีประเด็นใดเกี่ยวกับ "อัลเกาะฎออ์ และ อัลเกาะดัร" อีก ก็ไม่จำเป็นต้องค้นคว้าอีก เพราะเรื่องนี้ชัดเจนมากแล้ว กล่าวคือ ไม่สามารถอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺในการฝ่าฝืนพระองค์ และไม่สามารถอ้างการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺในการละทิ้งสิ่งที่พระองค์ทรงบังคับใช้ได้

ขั้นตอนที่สี่ การสร้างสรรค์ของอัลลอฮฺ

ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่นั้นเป็นมัคลูกฺ (สิ่งถูกสร้าง) ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังนั้น สิ่งใดที่เป็นผลจากการกระทำของอัลลอฮฺ ตะอาลา เช่น น้ำฝน พืชผลธัญญาหาร ล้วนเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺโดยไม่มีข้อสงสัย

คำถาม สิ่งที่เป็นผลจากการกระทำของบ่าว ถือเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺหรือไม่?

คำตอบ แน่นอนว่าเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ ซึ่งทุกการเคลื่อนไหวและการหยุดนิ่งของมนุษย์นั้นล้วนเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ โดยมีข้อวิเคราะห์ดังนี้

หนึ่ง อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้สร้างมนุษย์และประทานความต้องการและความสามารถแก่เขา ซึ่งด้วยสองคุณลักษณะนี้ทำให้มนุษย์สามารถกระทำได้ ดังนั้น เมื่อบ่าวกระทำสิ่งหนึ่งตามที่พระองค์ให้เขามีความต้องการและความสามารถที่สมบูรณ์ จึงทำให้สองคุณลักษณะนี้เป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ และแน่นอนว่าผู้สร้างสาเหตุย่อมเป็นผู้สร้างผลที่เกิดจากสาเหตุนั้นโดยปริยาย

สอง ความเป็นมนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและคุณลักษณะต่างๆ ดังนั้น เมื่อร่างกายมนุษย์เป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ คุณลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ก็เป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺด้วย ดังนั้น การกระทำของมนุษย์จึงเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เช่นเดียวกับที่ความสูงต่ำของร่างกาย ความขาวดำของสีผิว และความอ้วนผอมล้วนเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ ทำให้การกระทำของมนุษย์จึงเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺเช่นกัน เพราะเป็นคุณลักษณะหนึ่งของคุณลักษณะที่มีอยู่ ซึ่งผู้สร้างตัวตนดั้งเดิมของมนุษย์ย่อมเป็นผู้สร้างคุณลักษณะของมันโดยปริยาย

คำกล่าวของท่านนบีอิบรอฮีม อะลัยฮิสสลาม ที่กล่าวแก่กลุ่มชนของท่านได้บ่งชี้เรื่องนี้เป็นอย่างดี นั่นคือ

﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ۞ وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾

"อิบรอฮีมจึงกล่าวว่า พวกท่านเคารพภักดีสิ่งที่พวกท่านแกะสลักกระนั้นหรือ? ทั้งๆ ที่อัลลอฮฺทรงสร้างพวกท่านและสิ่งที่พวกท่านประดิษฐ์ขึ้นมา" (สูเราะฮฺอัศศอฟฟาต อายะฮฺที่ 95-96)

ซึ่งสามารถตีความได้สองความหมาย

หนึ่ง การทำให้ "مَا" เป็น "مَصْدَرِيَّة" (สิ่งที่ชี้ถึงการกระทำโดยไม่เกี่ยวกับกาลเวลา) ซึ่งจะหมายถึง "พระองค์ทรงสร้างพวกท่านและสร้างการกระทำของพวกท่าน" และนี่คือหลักฐานที่ว่าการกระทำของมนุษย์นั้นเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ ตะอาลา

สอง การทำให้ "مَا" เป็น "اسْمًا مَوْصُولًا" (ประพันธสรรพนาม คือคำสรรพนามที่เชื่อมประโยค) ทำให้หมายถึง "พระองค์ได้สร้างพวกท่านและสร้างสิ่งที่พวกท่านได้กระทำมัน"

ซึ่งการให้ความหมายเช่นนี้ เราอาจกล่าวว่าอายะฮฺนี้เป็นหลักฐานว่าพระองค์ได้สร้างการกระทำของปวงบ่าวบนพื้นฐานของการตีความทั้งสองนี้ได้ เพราะหากผลของการกระทำเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ แน่นอนว่าการกระทำของมนุษย์ก็ย่อมเป็นมัคลูกฺของพระองค์ เนื่องจากผลของการกระทำนั้นเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์เป็นผู้กระทำให้เกิดผลนั้น ดังนั้น หากผลของการกระทำ คือการกระทำของบ่าวเป็นมัคลูกฺของอัลลอฮฺ แน่นอนว่าการกระทำของบ่าวก็เป็นมัคลูกฺของพระองค์ โดยสรุปแล้ว อายะฮฺนี้เป็นหลักฐานว่าพระองค์ได้สร้างการกระทำของปวงบ่าวบนพื้นฐานของการตีความทั้งสองความหมายนั้น

19. การกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺจะไม่มีสิ่งที่ไม่ดี แต่สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นจากผลของการกำหนดสภาวะของพระองค์ เพื่อให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือ การกำหนดสภาวะที่เป็นการกระทำของอัลลอฮฺนั้นล้วนมีความดีงามอยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ»

"และความชั่วนั้นจะไม่ถูกพาดพิงถึงพระองค์" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 771]

ดังนั้น การกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ ตะอาลา จะไม่มีสิ่งที่ไม่ดีอย่างเด็ดขาด เพราะการกำหนดสภาวะนั้นมาจากความเมตตาและความปรีชาญาณของพระองค์ และเนื่องจากสิ่งที่ไม่ดีนั้นจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่จะมาจากผู้ที่ไม่ดี ซึ่งอัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นเป็นผู้ที่ดีงามและเป็นผู้ที่ยั่งยืนยิ่ง

ฉะนั้น เราจะวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า "และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี" อย่างไร?

คำตอบ เราขออธิบายว่า ทุกสิ่งที่เป็นผลของการกระทำและสิ่งที่ถูกสร้างของอัลลอฮฺนั้นมีทั้งที่ดีและไม่ดี ส่วนการกระทำของอัลลอฮฺ ตะอาลา ดั้งเดิมนั้น คือการกำหนดสภาวะของพระองค์จะไม่มีสิ่งที่ไม่ดี ตัวอย่างในเรื่องนี้คือคำตรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ว่า

﴿ظَهَرَ ٱلْفَسَادُ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِى ٱلنَّاسِ﴾

"การบ่อนทำลายได้เกิดขึ้นทั้งทางบกและทางน้ำ เนื่องจากสิ่งที่มือของมนุษย์ได้ขวนขวายไว้" (สูเราะฮฺอัรรูม อายะฮฺที่ 41)

ซึ่งอายะฮฺนี้ได้อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้แผ่นดินได้รับความเสียหาย ส่วนความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ของมันคือคำตรัสส่วนที่ว่า

﴿لِيُذِيقَهُم بَعْضَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

"เพื่อที่พระองค์จะให้พวกเขาลิ้มรสบางส่วนที่พวกเขาประกอบไว้ โดยหวังว่าพวกเขาจะกลับเนื้อกลับตัว" (สูเราะฮฺอัรรูม อายะฮฺที่ 41)

เพราะฉะนั้น เคราะห์กรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความแห้งแล้ง การเจ็บป่วย หรือความยากจนข้นแค้น สุดท้ายแล้วมันก็จะมีความดีงาม

จึงกลายเป็นว่าสิ่งที่ไม่ดีนั้นจะไม่พาดพิงไปยังพระผู้อภิบาล แต่จะพาดพิงไปยังผลของการกระทำและสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ แม้ว่ามันจะเป็นสิ่งไม่ดีในแง่มุมหนึ่งและเป็นสิ่งที่ดีในอีกแง่มุมหนึ่งก็ตาม กล่าวคือ มันจะเป็นสิ่งที่ไม่ดีด้วยการพิจารณาถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น แต่เป็นสิ่งที่ดีในบั้นปลายที่จะได้รับความดีงาม

﴿لِيُذِيقَهُم بَعْضَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

"เพื่อที่พระองค์จะให้พวกเขาลิ้มรสบางส่วนที่พวกเขาประกอบไว้โดยหวังว่าพวกเขาจะกลับเนื้อกลับตัว" (สูเราะฮฺอัรรูม อายะฮฺที่ 41)

และส่วนหนึ่งของความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ที่ทำให้สิ่งถูกสร้างนั้นมีทั้งดีและไม่ดี ก็เพราะหากไม่มีสิ่งที่ไม่ดีก็จะไม่รู้ว่ามีสิ่งที่ดี เฉกเช่นที่มีคำกล่าวว่า "สิ่งที่ตรงข้ามกันจะทำให้เห็นความชัดเจนในหลายสิ่ง" ซึ่งหากมนุษย์ทุกคนอยู่บนความดีงาม เราก็จะไม่รู้ว่ามีความชั่วร้าย และหากมนุษย์ทุกคนอยู่บนความชั่วร้าย เราก็จะไม่รู้ว่ามีความดีงาม เช่นเดียวกับที่เราไม่สามารถรับรู้ถึงความสวยงามได้ นอกจากจะมีความน่าเกลียดอยู่ ซึ่งหากทุกสิ่งสวยงาม เราก็จะไม่รู้ว่าความน่าเกลียดเป็นอย่างไร

เพราะฉะนั้น การมีอยู่ของสิ่งที่ไม่ดี เพื่อให้เรารับรู้สิ่งที่ดีอย่างไรก็ตาม การที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ให้มีสิ่งที่ไม่ดีนั้นไม่ใช่เรื่องที่ไม่ดีเสมอไป ซึ่งในที่นี้มีความแตกต่างระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ ซึ่งการกระทำของอัลลอฮฺ คือการกำหนดสภาวะของพระองค์นั้นจะไม่มีสิ่งที่ไม่ดี แต่ผลของการกระทำของพระองค์ กล่าวคือผลของการกำหนดสภาวะของพระองค์นั้นจะมีทั้งดีและไม่ดี ซึ่งการมีอยู่ของสิ่งที่ไม่ดีในสิ่งถูกสร้างนั้นล้วนมีความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ที่ยิ่งใหญ่

หากมีคนถามว่า ทำไมอัลลอฮฺจึงกำหนดให้มีสิ่งที่ไม่ดี?

คำตอบ:

หนึ่ง เพื่อให้รู้จักสิ่งที่ดี

สอง เพื่อให้มนุษย์แสวงหาความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

สาม เพื่อให้พวกเขาได้เตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺ

มีผู้คนมากมายที่ไม่มีแรงผลักดันให้อ่านซิกิรทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากการหวั่นเกรงต่อสิ่งที่ไม่ดีที่มีอยู่ในสิ่งถูกสร้าง ซึ่งท่านจะพบเห็นเขาขะมักเขม้นในการรักษาการอ่านซิกิรต่างๆ เพื่อป้องกันตัวเขาจากสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งการมีอยู่ของสิ่งที่ไม่ดีในสิ่งถูกสร้างนั้นก็เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนเอาใจใส่การอ่านซิกิร ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความดีงามอยู่

เพื่อให้เห็นภาพมากขึ้น เราขอยกตัวอย่าง ชายผู้หนึ่งมีบุตรที่เขารักมาก แต่บุตรนั้นเจ็บป่วย ซึ่งจากการวินิจฉัยต้องรักษาด้วยการจี้ด้วยไฟ ไม่ต้องสงสัยว่าไฟที่ร้อนระอุนั้นต้องสร้างความเจ็บปวดแก่เด็ก แต่ผู้เป็นบิดาก็ต้องจำยอมจี้ส่วนที่ป่วยนั้นเพื่อให้หาย ทั้งที่รู้ว่าการจี้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ผลของมันเป็นสิ่งที่ดี

เมื่อท่านรู้แล้วว่าการกระทำของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทั้งหมดล้วนมีแต่สิ่งที่ดี ก็จงมีความสบายใจอย่างเต็มเปี่ยมในการยอมรับผลของการกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และจงเป็นดั่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า

﴿وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ﴾

"และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ พระองค์จะทรงเปิดหัวใจของเขา (สู่แนวทางที่ถูกต้อง)" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 11)

ท่านอัลเกาะมะฮฺได้กล่าวว่า **"คือผู้ที่ประสบกับเคราะห์กรรมแล้วตระหนักดีว่านั่นคือการกำหนดของอัลลอฮฺ จึงยอมรับและพึงพอใจด้วยใจที่สงบ"**

เมื่อมนุษย์มีความพึงพอใจอย่างแท้จริงต่อการกำหนดสภาวะจากอัลลอฮฺแล้ว เขาย่อมปราศจากความโศกเศร้าและความกังวลใจ ดังที่มีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่า

« الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ، خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَلَا تَعْجَزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ، فَلَا تَقُلْ لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ قَدَرُ اللهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ »

"ผู้ศรัทธาที่เข้มแข็งนั้นดีกว่าและเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ แม้ในทั้งสองจะมีความดีงามก็ตาม จงมุ่งมั่นในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตัวท่าน จงขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮฺ และอย่าท้อแท้ หากท่านประสบเรื่องใด อย่ากล่าวว่า 'ถ้าฉันทำอย่างนั้นคงเป็นอย่างนี้' แต่จงกล่าวว่า 'นี่คือการกำหนดของอัลลอฮฺ และสิ่งที่พระองค์ประสงค์ย่อมเกิดขึ้น' เพราะคำว่า 'ถ้า' นั้นเป็นการเปิดทางให้ชัยฏอนทำงาน" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2664]

ท่านนบี ﷺ สนับสนุนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเมื่อสิ่งใดไม่เป็นไปดังที่คาดหวัง ก็ให้กล่าวว่า "นี่คือการกำหนดของอัลลอฮฺ และสิ่งที่พระองค์ประสงค์ย่อมเกิดขึ้น"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

«الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ، خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ»

"ผู้ศรัทธาที่เข้มแข็งนั้นดีกว่าและเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2664]

มิได้หมายถึงความแข็งแรงทางร่างกาย แต่หมายถึงความเข้มแข็งในด้านการศรัทธา มีผู้คนมากมายที่แม้จะมีร่างกายแข็งแรงแต่กลับไม่ก่อประโยชน์ใด ในทางกลับกัน มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่แม้ร่างกายจะไม่แข็งแรงนัก แต่กลับเปี่ยมด้วยคุณความดี

หากผู้ใดนำข้อความที่ว่า **"ผู้ศรัทธาที่เข้มแข็งนั้นดีกว่าและเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ"** ไปติดไว้ที่สนามกีฬาโดยเข้าใจว่าหมายถึงความแข็งแรงทางร่างกาย การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่อนุญาต

สิ่งสำคัญที่พึงตระหนักคือ ความชั่วร้ายนั้นไม่อาจพาดพิงถึงอัลลอฮฺ ตะอาลา ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

«وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ»

"และความชั่วร้ายนั้นมิอาจพาดพิงถึงพระองค์" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 771]

ความชั่วร้ายทั้งปวงนั้นพาดพิงถึงสิ่งถูกสร้างเท่านั้น ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ * مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ข้าพระองค์ขอความคุ้มครองต่อพระเจ้าแห่งรุ่งอรุณ ให้พ้นจากความชั่วร้ายในสิ่งที่พระองค์ทรงสร้าง" (สูเราะฮฺอัลฟะลัก อายะฮฺที่ 1-2)

สรุปได้ว่าความชั่วร้ายนั้นพาดพิงไปยังสิ่งถูกสร้างต่างๆ

ในประเด็นนี้ เราสามารถเข้าใจได้ว่าการมีอยู่ของมัคลูก (สิ่งถูกสร้างของอัลลอฮฺ) ที่ไม่ดีนั้นล้วนมีความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) อันยิ่งใหญ่ เพราะหากปราศจากมัคลูกที่ไม่ดี เราก็จะไม่สามารถรับรู้ถึงมัคลูกที่ดีได้

ดังตัวอย่างของหมาป่าที่แม้จะมีร่างกายเล็กกว่าอูฐ แต่สามารถทำร้ายมนุษย์ได้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสในสูเราะฮฺยูสุฟ ผ่านถ้อยคำของท่านนบียะอฺกูบ อะลัยฮิสลาม ว่า

﴿وَأَخَافُ أَن يَأْكُلَهُ ٱلذِّئْبُ﴾

"และฉันเกรงว่าหมาป่าจะกินเขา" (สูเราะฮฺยูสุฟ อายะฮฺที่ 13)

เป็นที่ประจักษ์ว่าอูฐนั้นไม่ทำร้ายมนุษย์ แม้จะมีร่างกายใหญ่โตแข็งแรง แต่กลับเชื่อฟังแม้กระทั่งเด็กเล็กๆ ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสว่า

﴿ أَوَ لَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعَـٰمًا فَهُمْ لَهَا مَـٰلِكُونَ* وَذَلَّلْنَـٰهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴾

"พวกเขามิได้พิจารณาหรอกหรือว่าเราได้สร้างปศุสัตว์จากสิ่งที่มือของเราได้สร้างขึ้นเพื่อพวกเขา แล้วพวกเขาก็ได้ครอบครองมัน และเราได้ทำให้มันนอบน้อมต่อพวกเขา ดังนั้นบางชนิดพวกเขาใช้เป็นพาหนะ และบางชนิดพวกเขาใช้บริโภคเป็นอาหาร" (สูเราะฮฺยาสีน อายะฮฺที่ 71-72)

จงพินิจถึงความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) อันล้ำเลิศของอัลลอฮฺ ตะอาลา ในการสร้างอูฐที่มีรูปร่างใหญ่โต และพระองค์ยังทรงสั่งให้เราพิจารณาถึงการสร้างอูฐ ดังที่พระองค์ ตรัสว่า

﴿ أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ﴾

"พวกเขามิได้พิจารณาดูอูฐหรอกหรือว่ามันถูกสร้างมาอย่างไร" (สูเราะฮฺอัลฆอชิยะฮฺ อายะฮฺที่ 17)

การที่อัลลอฮฺทรงสร้างหมาป่าและสัตว์ดุร้ายที่สร้างความเดือดร้อนแก่ลูกหลานอาดัมนั้น เพื่อให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงความสามารถของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และว่ากิจการทั้งปวงอยู่ภายใต้อำนาจของพระองค์

ไม่มีผู้ใดล่วงรู้วันกิยามะฮฺนอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพียงพระองค์เดียว แม้แต่มะลาอิกะฮฺ (ทูตสวรรค์) ที่ประเสริฐที่สุด คือ ท่านญิบรีล อะลัยฮิสลาม ก็เคยถามศาสนทูตที่ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์ คือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งท่านนบีได้ตอบว่า

«مَا الْمَسْؤُوْلُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ»

"ผู้ที่ถูกถามนั้นมิได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย"

จากบทเรียนนี้ หากผู้ใดเชื่อคำกล่าวอ้างของบางคนที่ระบุวันเวลาการมาถึงของวันกิยามะฮฺ ย่อมทำให้เขาตกเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะเท่ากับเป็นการใส่ร้ายอัลกุรอานและแนวทางของท่านนบี

21. วันกิยามะฮฺเป็นวันที่ยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีสัญญาณต่างๆ ปรากฏก่อนการมาถึงของมัน เพื่อให้มนุษย์ได้เตรียมพร้อมสำหรับวันดังกล่าว -ขออัลลอฮฺทรงโปรดให้เราทุกคนพร้อมเผชิญหน้ากับวันนั้นด้วยเถิด-

22. แม้เราจะไม่รู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เรายังสามารถเรียนรู้ผ่านสัญญาณหรือเครื่องหมายต่างๆ ของมันได้ ดังที่ท่านญิบรีลได้ถามว่า

«أَخْبِرْنِيْ عَنْ أَمَارَاتِهَا»

"ขอท่านจงบอกถึงสัญญาณของมันแก่ฉันเถิด"

23. ท่านนบี ﷺ ได้ยกตัวอย่างโดยกล่าวว่า

«-أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا ، وفى لفظ -ربَّهَا»

"คือการที่ทาสหญิงจะให้กำเนิดบุตรที่เป็นนายของนาง"

และสัญญาณที่สองคือ

«وَأَنْ تَرَى الحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءَ يَتَطَاوَلُوْنَ فِيْ الْبُنْيَانِ»

"และท่านจะได้เห็นผู้ที่เคยไม่มีรองเท้าสวม ไม่มีเสื้อผ้าใส่ ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแพะ กลับมาแข่งขันกันสร้างตึกสูง"

หากมีผู้ถามว่า เหตุใดท่านนบี ﷺ จึงไม่กล่าวถึงสัญญาณอื่นที่ชัดเจนกว่านี้?

คำตอบคือ สัญญาณที่ชัดเจนอยู่แล้วนั้นไม่จำเป็นต้องถามถึงอีก ดังนั้นสัญญาณที่ท่านนบีได้กล่าวถึงจึงเหมาะสมที่สุดแล้ว

24. เมื่อมะลาอิกะฮฺแปลงกายเป็นมนุษย์ พวกเขาจะเดินได้ ดังที่มีรายงานในหะดีษว่า

«ثُمَّ انْطَلَقَ»

"แล้วเขา (ญิบรีล) ก็จากไป"

หากถามว่า บรรดามะลาอิกะฮฺจะเดินได้หรือไม่ในรูปลักษณ์ดั้งเดิมของพวกเขา?

คำตอบคือ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า

﴿ قُل لَّوْ كَانَ فِي ٱلْأَرْضِ مَلَـٰٓئِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَلَكًا رَّسُولًا ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) หากมีมะลาอิกะฮฺเดินอย่างสงบบนแผ่นดิน แน่นอนเราจะส่งมะลาอิกะฮฺองค์หนึ่งลงมาจากฟากฟ้าเป็นเราะสูลแก่พวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 95)

﴿ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ جَاعِلِ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ ﴾

"มวลการสรรเสริญเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮฺ ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน ผู้ทรงแต่งตั้งมะลาอิกะฮฺให้เป็นทูต โดยมีปีกสอง สาม และสี่" (สูเราะฮฺฟาฏิร อายะฮฺที่ 1)

25. ผู้รู้จำเป็นต้องอธิบายสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่ทราบ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«أَتَدْرِيْ مَنِ السَّائِلُ»

"ท่านรู้หรือไม่ว่าผู้ถามคือผู้ใด?"

26. บางครั้งผู้ถามก็เป็นผู้สอนสำหรับผู้ที่ได้ฟังคำตอบด้วย ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«فَإِنَّهُ جِبْرِيْلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِيْنَكُمْ»

"แท้จริงเขาคือญิบรีล ท่านมาหาพวกท่านเพื่อสอนเรื่องศาสนาแก่พวกท่าน"

แม้ในความเป็นจริงผู้สอนบรรดาเศาะหาบะฮฺคือท่านนบี ﷺ แต่เมื่อท่านญิบรีลเป็นผู้ถาม ท่านจึงเป็นสาเหตุของความรู้นั้น จึงถือว่าท่านเป็นผู้สอนด้วย

จากความเข้าใจนี้ ผู้เรียนที่มีความรู้ในเรื่องใดแล้ว หากเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องรู้ ก็ควรถามคำถามนั้นอีก แม้จะรู้คำตอบแล้วก็ตาม เพราะการถามเช่นนั้นทำให้เขาได้เป็นผู้สอนด้วย

27. สาเหตุใดที่นำไปสู่หุกุ่มหนึ่ง ย่อมมีผลตามหุกุ่มนั้น ด้วยเหตุนี้บรรดาอุละมาอ์จึงวางหลักเกณฑ์นี้ในประเด็นต่างๆ เช่น:

กรณีที่ชายสองคนเป็นพยานให้ประหารชีวิตชายผู้หนึ่งด้วยข้อหาละทิ้งศาสนา (ริดดะฮฺ) หรือเป็นไส้ศึก และผู้พิพากษาได้ตัดสินประหารชีวิตผู้นั้น แต่ภายหลังพยานทั้งสองถอนคำให้การและยอมรับว่า "พวกเราตั้งใจจะฆ่าเขา" ในกรณีนี้พยานทั้งสองต้องถูกประหารชีวิตด้วย เพราะหุกุ่มเกิดจากการเป็นพยานของพวกเขา

แต่ในกรณีที่มีผู้บงการและผู้ลงมือ ความรับผิดชอบจะตกอยู่กับผู้ลงมือ เว้นแต่ไม่สามารถให้ผู้ลงมือรับผิดชอบได้ จึงให้ผู้เป็นต้นเหตุ (ผู้บงการ) รับผิดชอบแทน เช่น:

- กรณีที่ชายผู้หนึ่งขุดหลุมบนทางเดิน อีกคนเฝ้าดูอยู่ และคนที่สามผลักคนตกหลุมจนเสียชีวิต ผู้รับผิดชอบคือคนที่ผลัก ซึ่งเป็นผู้ลงมือโดยตรง

- กรณีที่ชายผู้หนึ่งโยนคนลงในฝูงสิงโต และสิงโตกัดกินจนตาย แม้ผู้ลงมือคือสิงโต แต่ผู้รับผิดชอบคือคนที่โยน เพราะไม่สามารถเอาผิดกับสิงโตได้

28. เนื้อหาในหะดีษนี้เกี่ยวข้องกับศาสนา ตามที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

«يُعَلِّمُكُمْ دِيْنَكُمْ»

"เพื่อสอนเรื่องศาสนาแก่พวกท่าน"

อย่างไรก็ตาม มิได้ครอบคลุมรายละเอียดทั้งหมดของศาสนา แต่เป็นเพียงภาพรวมเท่านั้น

หากมีผู้ถามว่า ท่านนบี ﷺ มิได้กล่าวหรอกหรือว่า

الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ »

"ศาสนาคือ การนะศีหะฮฺ" พวกเราจึงถามว่า: สำหรับใคร ? ท่านนบี ﷺ ตอบว่า **"สำหรับอัลลอฮฺ สำหรับคัมภีร์ของพระองค์ สำหรับศาสนทูตของพระองค์ สำหรับบรรดาผู้นำมุสลิม และสำหรับบรรดามุสลิมทั่วไป"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 95]

คำตอบคือ ใช่ แต่การตักเตือนนี้ก็มิได้แตกต่างจากเนื้อหาในหะดีษญิบรีล เพราะล้วนเป็นส่วนหนึ่งของหลักการอิสลาม

หะดีษที่ 3

หลักการของอิสลามและแก่นสารที่สำคัญ

عَنْ أَبِيْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُوْلُ:

" بُنِيَ الإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ : شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَحَجِّ البَيْتِ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบูอับดิรเราะหฺมาน อับดุลลอฮฺ บินอุมัรฺ บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า "อิสลามนั้นถูกก่อร่างอยู่บนหลักการห้าประการ นั่นคือการปฏิญาณตนว่า 'ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดนั้นคือเราะสูลของอัลลอฮฺ' การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ และการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 8 และมุสลิม หมายเลข 21]

คำอธิบายหะดีษ

"عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ"

(อัน อบีอับดิรเราะหฺมาน - จากท่านอบูอับดิรเราะหฺมาน) เป็นกุนยะฮฺ (ฉายา) ที่ใช้เรียกแทนชื่อ ส่วน "عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ" (อับดุลลอฮฺ บินอุมัรฺ) เป็น "اسم العَلَم" (ชื่อเฉพาะ)

อัลกุนยะฮฺ "الْكُنْيَةُ" คือชื่อที่ขึ้นต้นด้วย "أَبُو، أُمّ، أَخ، خَال" (อบู, อุม, อัค, คอล) เป็นต้น ส่วนอัลอะลัม "العَلَمَ" คือคำที่ใช้เรียกผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ

"رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا"

(เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา - ขออัลลอฮฺทรงพึงพระทัยแก่ท่านทั้งสอง) อุละมาอ์ได้กล่าวว่า หากเป็นเศาะหาบะฮฺและบิดาของท่านเป็นมุสลิม ให้กล่าวว่า "رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا" แต่หากเป็นเศาะหาบะฮฺแต่บิดาของท่านปฏิเสธศรัทธา ให้กล่าวเพียง "رَضِيَ اللهُ عَنْهُ" (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ - ขออัลลอฮฺทรงพึงพระทัยแก่ท่าน)

"قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُوْلُ: "بُنِيَ الإِسْلَامُ

(กอละ: สะมิอฺตุนนะบียะ ﷺ ยะกูลุ: บุนิยัล อิสลาม - ฉันได้ยินท่านนบี ﷺ กล่าวว่า อิสลามนั้นถูกก่อร่าง) ผู้ที่ก่อร่างคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ การไม่ระบุผู้กระทำ "الفَاعِل" เป็นเพราะเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้ว เช่นในดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَخُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ ضَعِيفًا﴾

"และมนุษย์นั้นถูกบังเกิดขึ้นในสภาพที่อ่อนแอ" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 28)

อายะฮฺนี้ไม่ได้ระบุผู้สร้าง แต่เป็นที่รู้กันดีว่าคืออัลลอฮฺ ดังนั้น เรื่องที่เป็นที่รู้กันดีหรือไม่สามารถตีความเป็นอย่างอื่นได้ อนุญาตให้สร้างประโยคโดยไม่ต้องระบุผู้กระทำ

"عَلَى خَمْسٍ"

(อะลา คอมสิน - บนหลักการห้าประการ) หมายถึง บนแก่นหลักห้าประการ

"شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ"

(ชะฮาดะติ อัล ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ วะอันนะ มุฮัมมะดัร เราะสูลุลลอฮฺ)

คำว่า "شَهَادَةِ" ในทางภาษาอาจอิอฺรอบได้สองแบบ

หนึ่ง: ด้วยการใส่สระฎ็อมมะฮฺ "شَهَادَةُ" เป็นเคาะบัรฺ (คำขยาย) ของมุบตะดามะหฺซูฟ (คำขึ้นต้นประโยคที่ละได้)

สอง: ด้วยการใส่สระกัสเราะฮฺ "شَهَادَةِ" เป็นการแทน "بَدَل" (บะดัล) ของคำว่า "خَمْس" โดยแทนส่วนหนึ่งของทั้งหมด

ซึ่งการอธิบายความหมายของคำปฏิญาณทั้งสอง การดำรงละหมาด การจ่ายซะกาต การทำหัจญ์ และการถือศีลอด ได้อธิบายไว้แล้วในหะดีษญิบรีล อะลัยฮิสสลาม (หะดีษที่ 2)

ส่วนข้อสงสัยเกี่ยวกับการกล่าวถึงการทำหัจญ์ก่อนการถือศีลอดนั้น เป็นเพียงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา โดยไม่ได้ยึดการเรียงลำดับก่อนหลัง "تَرْتِيْب ذِكْرِي" (ตัรตีบ ซิกรีย์ - การเรียงลำดับในการกล่าวถึง โดยไม่จำเป็นต้องตรงกับลำดับเหตุการณ์จริง) ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ ดังบทกวีที่ว่า:

إِنَّ مَنْ سَادَ ثُمَّ سَادَ أَبُوهُ
ثُمَّ سَادَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ جَدُّهُ

(แท้จริงผู้ที่เป็นผู้นำ แล้วพ่อของเขาก็เป็นผู้นำ และหลังจากนั้นปู่ของเขาก็เป็นผู้นำ)

การเรียงลำดับในบทกวีนี้ได้ใช้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาโดยไม่ได้ยึดการเรียงลำดับก่อนหลัง นั่นคือ "تَرْتِيْب ذِكْرِي" (ตัรตีบ ซิกรีย์) [บทกวีใช้ "ตัรตีบ ซิกรีย์" เพื่อเน้นย้ำความสำคัญของตัวบุคคลในปัจจุบันก่อน แล้วจึงกล่าวถึงบรรพบุรุษ แม้ว่าในความเป็นจริงเหตุการณ์จะเกิดในลำดับย้อนกลับก็ตาม -ผู้แปล-]

อย่างไรก็ตาม ในหะดีษญิบรีล (หะดีษที่ 2) การถือศีลอดได้ถูกกล่าวไว้ก่อนการทำหัจญ์ ซึ่งเราขออธิบายหะดีษบทนี้ว่า: "แท้จริงอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงปรีชาญาณยิ่ง พระองค์ได้กำหนดรากฐานทั้งห้าประการนี้เพื่อทดสอบปวงบ่าวของพระองค์"

"الشَّهَادَتَانِ"

(อัชชะฮาดะตาน - การปฏิญาณตน) คือ การกล่าวด้วยลิ้น และยืนยันด้วยหัวใจ

"إِقَامِ الصَّلَاةِ"

(อิกอมิศเศาะลาฮฺ - การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด) เป็นอะมัลหรือการงานทางกายที่รวมถึงคำพูดและการกระทำ แม้ว่าจะต้องใช้ทรัพย์สินเพื่อให้การละหมาดสมบูรณ์ แต่สิ่งนั้นไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของอิบาดะฮฺ เป็นที่ทราบกันดีว่าการอาบน้ำละหมาด (วุฎูอ์) เป็นวาญิบสำหรับ

การละหมาด หากไม่มีน้ำก็สามารถซื้อได้ และการปกปิดร่างกายในละหมาดก็จำเป็นต้องมีเสื้อผ้า อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการประกอบอิบาดะฮฺ ด้วยเหตุนี้ การละหมาดจึงถือเป็นอิบาดะฮฺทางกายเพียงอย่างเดียว

"إِيْتَاءِ الزَّكَاةِ"

(อีตาอิซซะกาฮฺ - การจ่ายซะกาต) เป็นอิบาดะฮฺด้านทรัพย์สิน มิใช่ทางกาย ผู้มีความมั่งคั่งจำเป็นต้องแบ่งปันให้แก่ผู้ยากไร้ (ฟุเกาะรออ์) บางครั้งอาจต้องเดินไปหรือเช่ายานพาหนะ แต่สิ่งนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอิบาดะฮฺ ดังนั้น หากผู้ยากไร้อยู่ใกล้ ผู้มั่งคั่งสามารถมอบเงินได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องสั่งว่า "จงไปให้ซะกาตแก่ผู้ที่อยู่สุดเมืองก่อน แล้วจึงกลับมาให้แถวนี้"

"صَوْمِ رَمَضَانَ"

(เศามิเราะมะฎอน - การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน) เป็นอิบาดะฮฺทางกายอีกประเภทหนึ่ง ในขณะที่การละหมาดเป็นอิบาดะฮฺทางกายด้วยการกระทำ การถือศีลอดเป็นอิบาดะฮฺทางกายด้วยการงดเว้น บางครั้งการกระทำอาจง่าย แต่การงดเว้นอาจยาก และในทางกลับกัน การงดเว้นอาจง่าย แต่การกระทำอาจยาก ด้วยเหตุนี้ การจำแนกอิบาดะฮฺให้หลากหลายจึงทำให้การทดสอบสมบูรณ์ (เพราะมนุษย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อทดสอบการดำเนินชีวิตในโลกนี้ด้วยการภักดีต่ออัลลอฮฺ) สุบหานัลลอฮฺ ผู้ทรงยิ่งใหญ่

"حَجِّ البَيْتِ"

(หัจญิล บัยตฺ - การประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ)

คำถาม: การทำหัจญ์จำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินหรือไม่?

คำตอบ: เรื่องนี้มีรายละเอียดที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ หากผู้ประกอบพิธีหัจญ์ต้องเดินทาง ย่อมต้องใช้ทรัพย์สิน แต่สิ่งนี้มิได้เป็นส่วนหนึ่งของอิบาดะฮฺ เช่นเดียวกับการอาบน้ำละหมาด (วุฎูอ์) เพื่อการละหมาด

คำถาม: สำหรับผู้ที่พำนักในนครมักกะฮฺ จำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินหรือไม่?

คำตอบ: หากสามารถเดินไปได้ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพย์สิน ส่วนค่าอาหารนั้นเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ต้องมีอยู่แล้ว แม้ไม่ได้ทำหัจญ์

ด้วยเหตุนี้ ในทัศนะของเรายังไม่อาจชี้ชัดว่าการทำหัจญ์เป็นอิบาดะฮฺทางกายเพียงอย่างเดียว หรือเป็นอิบาดะฮฺทั้งทางกายและทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นบททดสอบ

ส่วนความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ที่สำคัญของหลักการอิสลามทั้งห้าประการนี้คือ

การใช้จ่ายในสิ่งที่ตนเองรัก การงดเว้นในสิ่งที่ตนเองรัก และการทุ่มเทพละกำลังทางกาย ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการทดสอบ

การใช้จ่ายในสิ่งที่ตนเองรัก คือการจ่ายซะกาต เพราะทรัพย์สินเป็นสิ่งที่มนุษย์รักและหวงแหน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴾

"และแท้จริงเขามีความหวงแหน เพราะรักในทรัพย์สมบัติ" (สูเราะฮฺอัลอาดิยาต อายะฮฺที่ 8)

และคำดำรัสของอัลลอฮฺ ที่ว่า:

﴿ وَتُحِبُّونَ ٱلْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴾

"และพวกเจ้ารักสมบัติกันอย่างมากมาย" (สูเราะฮฺอัลฟัจญ์ร์ อายะฮฺที่ 20)

ส่วนการงดเว้นในสิ่งที่ตนเองรัก คือการถือศีลอด ดังมีรายงานในหะดีษอัลกุดสีย์ว่า:

«يَدَعُ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِي»

"เขาได้งดอาหาร เครื่องดื่ม และอารมณ์ความต้องการของเขาเพื่อข้า (อัลลอฮฺ)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7492 และมุสลิม หมายเลข 1151,164]

การที่รากฐานทั้งห้าประการมีความหลากหลายนั้น เพื่อให้การทดสอบครบถ้วนสมบูรณ์ เพราะบางคนอาจถือศีลอดได้ง่าย แต่กลับยากที่จะบริจาคแม้เพียงเงินจำนวนเล็กน้อย ในขณะที่บางคนละหมาดได้ง่าย แต่กลับยากที่จะถือศีลอด

มีเรื่องเล่าว่า กษัตริย์องค์หนึ่งได้กระทำสิ่งหนึ่งจนต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮฺ (ค่าชดเชย) ด้วยการปลดปล่อยทาส หากไม่มีทาสก็ให้ถือศีลอดสองเดือนติดต่อกัน หากไม่สามารถทำได้ก็ให้เลี้ยงอาหารแก่ผู้ยากไร้ (มิสกีน) หกสิบคน อุละมาอ์บางท่านได้วินิจฉัยแก่กษัตริย์ว่า "ท่านต้องถือศีลอดหกสิบวันติดต่อกัน จะปลดปล่อยทาสไม่ได้" จึงมีผู้กล่าวแก่มุฟตี (ผู้วินิจฉัย) ว่า การถือศีลอดสองเดือนติดต่อกันคงยากสำหรับกษัตริย์มากกว่าการปลดปล่อยทาส ทั้งที่เป้าหมายของกัฟฟาเราะฮฺคือการลบล้างความผิด โดยไม่กลับไปทำอีก

เราขอกล่าวว่า ในกรณีนี้ถือเป็นอิสติหฺสาน (การใช้วิจารณญาณเพื่อความเหมาะสม) แต่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพราะขัดกับชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติศาสนา) จึงต้องตัดสินตามที่อัลลอฮฺกำหนด ส่วนการพิพากษานั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มิใช่ของท่าน

หะดีษที่ 4

ขั้นตอนของการสร้างมนุษย์และบั้นปลายชีวิตของเขา

عَنْ أَبِيْ عَبْدِ الرَّحْمنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُوْلُ اللهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ المَصْدُوْقُ:

" إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِيْ بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِيْنَ يَوْماً نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُوْنُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُوْنُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ المَلَكُ فَيَنْفُخُ فِيْهِ الرُّوْحَ ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ : بِكَتْبِ رِزْقِهِ وَأَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيْدٌ .

فَوَاللهِ الَّذِيْ لاَ إِلهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُوْنُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُوْنُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

จากท่านอบูอับดิรฺเราะหฺมาน นั่นคืออับดุลลอฮฺ บินมัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า "ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ซึ่งเป็นผู้สัจจริงและเป็นผู้ได้รับการเชื่อถือ กล่าวว่า: "แท้จริง ทุกๆ คนในหมู่พวกท่านได้ถูกก่อตัวเป็นรูปร่างในครรภ์มารดาเป็นระยะเวลาสี่สิบวันในรูปของนุฏฟะฮฺ (น้ำข้นๆ) หลังจากนั้นก็กลายเป็นก้อนเลือดภายในระยะเวลาเท่ากัน และหลังจากนั้น ก็กลายเป็นก้อนเนื้อภายในระยะเวลาเท่ากัน

หลังจากนั้นมะลาอิกะฮฺก็ถูกส่งมายังเขาและเป่าวิญญาณใส่ร่างเขา และมะลาอิกะฮฺถูกบัญชาให้บันทึกสี่กำหนดการด้วยกัน นั่นคือ ริซกี (ปัจจัยยังชีพ) ของเขา อายุขัยของเขา การงานของเขา และสุขหรือทุกข์ของเขา ฉัน (ท่านนบี) ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากพระองค์ แท้จริงผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะปฏิบัติกิจการงานของชาวสวรรค์ จนกระทั่งไม่มีอะไรอยู่ระหว่างเขากับสวรรค์นอกจากห่างกันแค่หนึ่งศอกเท่านั้น แต่เขาได้ถูกกำหนด (ให้เป็นชาวนรก) ดังนั้น เขาก็ปฏิบัติกิจการงานของชาวนรก และในที่สุดเขาก็ตกนรก และแท้จริงผู้หนึ่งในหมู่พวกท่าน จะปฏิบัติกิจการงานของชาวนรก จนกระทั่งไม่มีอะไรอยู่ระหว่างเขากับนรกนอกจากห่างกันแค่หนึ่งศอกเท่านั้น แต่เขาได้ถูกกำหนดไว้แล้ว (ว่าเขาเป็นชาวสวรรค์) ดังนั้นเขาก็จะปฏิบัติกิจการงานของชาวสวรรค์ และในที่สุดเขาก็ได้เข้าสวรรค์" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3208 และมุสลิม 2643]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"حَدَّثَنَا"

(หัดดะษะนา - ได้เล่าแก่เราว่า) คำว่า "حَدَّثَ" และ "أَخْبَرَ" ในภาษาอาหรับนั้นมีความหมายเดียวกันตามทัศนะของอุละมาอ์รุ่นก่อน แต่ในทัศนะของอุละมาอ์รุ่นหลังนั้นแยกระหว่าง "حَدَّثَنَا" และ "أَخْبَرَنَا" ซึ่งความรู้ในเรื่องนี้มีบันทึกอยู่ในหนังสือมุศเฏาะละหุลหะดีษ (หลักการพิจารณาประเภทของหะดีษ)

คำกล่าวที่ว่า

"وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوْقُ"

(วะฮุวัศศอดิกุลมัศดูก - ท่านเป็นผู้สัจจริงและเป็นผู้ได้รับการเชื่อถือ) เป็นประโยคที่เน้นย้ำคำกล่าวที่ว่า "رَسُوْلُ اللهِ" (ศาสนทูตของอัลลอฮฺ) เพราะผู้ใดที่ยอมรับการเป็นเราะสูลของท่าน ย่อมต้องยอมรับว่าท่านเป็นผู้สัจจริงและเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจ

คำกล่าวที่ว่า

"وَهُوَ الصَّادِقُ"

(วะฮุวัศศอดิก - ท่านเป็นผู้สัจจริง) หมายถึง สัจจริงในทุกถ้อยคำ

"الْمَصْدُوْقُ"

(อัลมัศดูก - เป็นผู้ได้รับการเชื่อถือ) หมายถึง ในสิ่งที่นำมาสั่งสอน

หากท่านกล่าวว่า "ซัยดฺได้มาถึง ซึ่งเขาได้มาถึงจริงๆ" ดังนั้น จึงเรียกผู้ที่แจ้งว่า "เขาเป็นคนพูดจริง" และหากมีผู้มาเล่าให้ฉันว่า "ซัยดฺได้มา ซึ่งเขาเป็นคนพูดจริง ดังนั้น ผู้ที่เล่าให้ฉันนั้นมีความน่าเชื่อถือ" หมายถึง เป็นผู้ที่แจ้งความจริง

ท่านนบี ﷺ มีคุณลักษณะข้างต้นอย่างสมบูรณ์ที่สุด ท่านเป็นผู้ที่กล่าวด้วยสัจจริงในทุกเรื่อง และมีความน่าเชื่อถือในสิ่งที่เป็นวะหฺยูที่ถูกประทานลงมาแก่ท่าน อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสลาม

และที่ท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ระบุประโยคนี้ เนื่องจากท่านกำลังกล่าวถึงเรื่องที่เร้นลับ ซึ่งในยุคสมัยนั้นวิทยาการด้านการแพทย์ยังไม่ก้าวหน้าเพียงพอที่จะล่วงรู้เรื่องที่เกิดขึ้น

อีกทั้งยังมีเรื่องที่อยู่เหนือกว่าวิทยาการด้านการแพทย์ นั่นคือ การบันทึกริซกี (ปัจจัยยังชีพ) อายุขัย การงาน และความสุขหรือความทุกข์ของเขา ด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นวิสัยทัศน์อันชาญฉลาดของท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ที่นำประโยคนี้มาเน้นย้ำข้อมูลที่ท่านนบี ﷺ ได้นำเสนอ

คำกล่าวที่ว่า

"إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِيْ بَطْنِ أُمِّهِ"

(อินนะ อะหะดะกุม ยุจฺมะอุ คือลกุฮฺ ฟี บัฏนิ อุมมิฮี - แท้จริง ทุกๆ คนในหมู่พวกท่านได้ถูกก่อตัวเป็นรูปร่างในครรภ์มารดา) กล่าวคือเมื่อผู้หนึ่งได้มีเพศสัมพันธ์กับภรรยา น้ำที่พุ่งออกมาจะมีการปฏิสนธิก่อตัวขึ้น

ส่วนจะก่อตัวในรูปแบบใดนั้นในหะดีษมิได้ระบุ แต่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "วิทยาการด้านการแพทย์ในปัจจุบันสามารถล่วงรู้พัฒนาการของตัวอ่อนในครรภ์มารดาได้แล้ว" อัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรอบรู้ยิ่ง

คำกล่าวที่ว่า

"أَرْبَعِيْنَ يَوْماً نُطْفَةً"

(อัรบะอีนะ เยามัน นุฏฟะตัน - เป็นระยะเวลาสี่สิบวันในรูปของนุฏฟะฮฺ) คือน้ำข้นที่มาจากน้ำอสุจิ (Pre Embryonic Stage - ระยะก่อนเป็นตัวอ่อน)

คำกล่าวที่ว่า

"ثُمَّ يَكُوْنُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ"

(ษุมมะ ยะกูนุ อะละเกาะตัน มิษละ ษาลิก - หลังจากนั้นก็กลายเป็นก้อนเลือดภายในระยะเวลาเท่ากัน) (Embryonic Stage - ระยะที่เป็นตัวอ่อน)

คำถาม: การเปลี่ยนสภาพจากน้ำข้นกลายเป็นก้อนเลือดเกิดขึ้นในเวลารวดเดียวหรือไม่?

คำตอบ: มิได้เป็นเช่นนั้น หากแต่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยจะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีแดงจนกลายเป็นก้อนเลือด

ส่วน "الْعَلَقَةُ" (อัลอะละเกาะฮฺ) คือ ก้อนเลือดที่มีความหนา มีลักษณะคล้ายตัวปลิงที่อยู่ในน้ำนิ่ง

คำกล่าวที่ว่า

"ثُمَّ يَكُوْنُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ"

(ษุมมะ ยะกูนุ มุฎเฆาะตัน มิษละ ษาลิก - และหลังจากนั้นก็กลายเป็นก้อนเนื้อภายในระยะเวลาเดียวกัน) (Fetal Stage – ระยะทารกในครรภ์) นั่นคือสี่สิบวัน ซึ่ง "الْمُضْغَةُ" (อัลมุฎเฆาะฮฺ) คือ ก้อนเนื้อที่มีขนาดเท่ากับที่มนุษย์สามารถกัดเคี้ยวได้

ซึ่งก้อนเนื้อนี้จะมีพัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยเหตุนี้อัลลอฮฺ ตะอาลา จึงดำรัสว่า

﴿ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ۝ ﴾

"แล้วจากเชื้ออสุจิ แล้วจากก้อนเลือด" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 5)

ดังนั้น ช่วงเวลาของพัฒนาการทั้งหมดคือหนึ่งร้อยยี่สิบวัน หรือสี่เดือนนั่นเอง

คำกล่าวที่ว่า

"ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ"

(ษุมมะ ยุรสะลุ อิลัยฮิล มะลักฺ - หลังจากนั้นมะลาอิกะฮฺก็ถูกส่งมายังเขา) ผู้ทรงส่งมาคืออัลลอฮฺ ผู้เป็นพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก อัซซะวะญัลละ ซึ่งพระองค์ได้ส่งมะลาอิกะฮฺท่านหนึ่งมายังทารก โดยมิได้ระบุเจาะจงว่าเป็นมะลาอิกะฮฺท่านใด

คำกล่าวที่ว่า

"فَيَنْفَخُ فِيْهِ الرُّوْحَ"

(ฟะยันฟะคุ ฟีฮิรรูหฺ - และเป่าวิญญาณใส่ร่างเขา) รูหฺหรือวิญญาณคือสิ่งที่ทำให้ร่างกายมีชีวิต ส่วนรูปแบบการเป่าวิญญาณเป็นอย่างไรนั้น อัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรอบรู้ยิ่ง แต่ที่แน่ชัดคือเป็นการเป่าวิญญาณใส่ตัวอ่อน ซึ่งร่างกายของตัวอ่อนนั้นก็จะตอบสนองต่อวิญญาณที่ถูกเป่าใส่

สำหรับเรื่องวิญญาณนั้น ท่านนบี ﷺ เคยถูกถามถึง ซึ่งอัลลอฮฺได้สั่งใช้ให้ท่านตอบว่า

﴿ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ﴿٨٥﴾ ﴾

"และพวกเขาจะถามเจ้าเกี่ยวกับวิญญาณ จงกล่าวเถิดว่า เรื่องวิญญาณนั้นเป็นพระบัญชาของพระเจ้าของฉัน" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 85)

ดังนั้น วิญญาณจึงเป็นพระบัญชาของอัลลอฮฺ เป็นกิจการของพระองค์ ซึ่งพระองค์ อัซซะวะญัลละ ทรงเป็นผู้สร้าง พระองค์ได้ดำรัสอีกว่า

﴿ وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾ ﴾

"และพวกท่านจะไม่ได้รับความรู้ใดๆ เว้นแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 85)

ซึ่งนี่เป็นรูปแบบหนึ่งของการขู่สำทับ ประหนึ่งพระองค์ได้ดำรัสว่า "พวกท่านมีความรู้ในทุกเรื่องยกเว้นเรื่องวิญญาณกระนั้นหรือ จึงถึงขั้นต้องถามถึงมัน"

ด้วยเหตุนี้ท่านอัลคิฎรฺจึงกล่าวแก่ท่านนบีมูซา อะลัยฮิสลาม ในครั้งที่เห็นนกตัวหนึ่งกำลังดื่มน้ำจากทะเลว่า "ความรู้ของฉันและความรู้ของท่านนั้นไม่อาจทำให้ความรู้ของอัลลอฮฺลดน้อยลง เฉกเช่นการดื่มน้ำของนกกระจอกเทศด้วยจะงอยปากจากน้ำทะเล" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4721] กล่าวคือ มันมิได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด

คำกล่าวที่ว่า

"وَيُؤْمَرُ"

(วะยุอ์มัร - และถูกบัญชา) นั่นคือมะลาอิกะฮฺถูกบัญชา

"بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ"

(บิอัรบะอิ กะลิมาต - ให้บันทึกสี่กำหนดการด้วยกัน) ผู้ทรงบัญชาคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

"بِكَتْبِ رِزْقِهِ وَأَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيْدٌ"

(บิกัตบิ ริซกิฮี วะอะญะลิฮี วะอะมะลิฮี วะชะกิยยุน เอา สะอีด - ด้วยการบันทึกริซกีหรือปัจจัยยังชีพของเขา อายุขัยของเขา การงานของเขา และทุกข์หรือสุข)

"رِزْقِهِ"

(ริซกิฮี - ริซกีหรือปัจจัยยังชีพของเขา) ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ ซึ่งมีสองประเภท คือ ริซกีที่ทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ และริซกีที่ทำให้ศาสนาดำรงอยู่ได้

สำหรับริซกีที่ทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ คือ อาหารการกิน เครื่องดื่ม เสื้อผ้าอาภรณ์ บ้านเรือนที่พักอาศัย และพาหนะต่างๆ เป็นต้น

ส่วนริซกีที่ทำให้ศาสนาดำรงอยู่ได้คือความรู้และการศรัทธา(อีมาน)

ซึ่งริซกีทั้งสองประเภทนี้คือสิ่งที่หะดีษบทนี้ต้องการสื่อถึง

"وَأَجَلِهِ"

(วะอะญะลิฮี - อายุขัยของเขา) คือ ระยะเวลาที่จะมีชีวิตในโลกดุนยา ซึ่งมนุษย์แต่ละคนนั้นจะมีอายุขัยที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง บางคนเสียชีวิตตั้งแต่แรกคลอด บางคนในประชาชาตินี้มีอายุยืนถึงหนึ่งร้อยปี แต่สำหรับผู้คนในประชาชาติก่อนหน้าเรานั้นมีอายุที่ยาวนานกว่านี้ ดังเช่นท่านนบีนูหฺ อะลัยฮิสลาม ที่มีชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มชนของท่านยาวนานถึงเก้าร้อยห้าสิบปี

ซึ่งการเลือกว่าผู้ใดจะมีอายุยาวหรือสั้นนั้นมิใช่เรื่องของมนุษย์ และมิได้ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย บางครั้งผู้หนึ่งอาจเสียชีวิตด้วยสาเหตุหนึ่ง ทั้งที่เขามีร่างกายที่แข็งแรงและสมบูรณ์ยิ่ง แต่อายุขัยทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงกำหนด

อายุขัยนี้จะไม่มาถึงก่อนกำหนดและจะไม่ล่าช้าแม้เพียงชั่วพริบตา ดังนั้นเมื่อใดที่อายุขัยครบกำหนด ชีวิตนั้นก็จะสิ้นสุดลงในทันที เราจะขอยกตัวอย่างเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในเมืองอะนีซะฮฺ (ประเทศซาอุดีอาระเบีย) มีรถจักรยานยนต์คันหนึ่งกำลังขับผ่านทางแยก เมื่อผู้ขับขี่เห็นรถยนต์จะขับผ่านแยกนั้น เขาก็ชะลอรถเพื่อให้รถยนต์ผ่านไปก่อน ในขณะเดียวกัน รถยนต์ก็ชะลอเพื่อให้รถจักรยานยนต์ผ่านไปก่อนแต่แล้วทั้งสองคันก็ได้ชนประสานงากัน ทำให้รถจักรยานยนต์ล้มลง และทั้งผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้ายเสียชีวิต จงพิจารณาดูว่าพวกเขาได้หยุดในวินาทีนั้นเพื่อให้อายุขัยครบกำหนด สุบหานัลลอฮฺ อัลลอฮฺได้ดำรัสว่า

﴿ وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَا ﴾

"และอัลลอฮฺจะไม่ทรงผ่อนผันให้แก่ชีวิตใด เมื่อกำหนดของมันได้มาถึงแล้ว" (สูเราะฮฺอัลมุนาฟิกูน อายะฮฺที่ 11)

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«إِنَّهُ لَنْ تَمُوتَ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا»

"แท้จริง ชีวิตใดจะไม่สิ้นสุดลง จนกว่าจะได้รับริซกีอย่างครบถ้วน" [บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2144]

คำถาม: อายุขัยจะขึ้นอยู่กับพันธุกรรมหรือไม่?

คำตอบ: อายุขัยมิได้ขึ้นอยู่กับพันธุกรรมของมนุษย์ กี่มากน้อยแล้วที่คนหนุ่มจากตระกูลที่มีอายุยืนยาวกลับเสียชีวิตก่อนวัย และกี่มากน้อยแล้วที่ผู้คนจากตระกูลที่มีอายุขัยสั้นกลับมีชีวิตที่ยืนยาว

"وَعَمَلِهِ"

(วะอะมะลิฮี - การงานของเขา) คือสิ่งที่เขาจะกระทำ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ และจิตใจ ซึ่งการงานของมนุษย์ทุกคนจะถูกบันทึกไว้

"وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ"

(วะชะกิยยุน เอา สะอีด - และทุกข์หรือสุข) ซึ่งนี่คือจุดจบของชีวิต

คำว่า "السَّعِيدُ" (อัสสะอีด) คือความสุขอันสมบูรณ์ ส่วน "الشَّقِيُّ" (อัชชะกีย์) คือสภาวะที่ตรงข้ามกับความสุขนั้น

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٥﴾ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ شَقُوا۟ فَفِى ٱلنَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٠٦﴾ خَٰلِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ إِلَّا مَا شَآءَ رَبُّكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٠٧﴾ ۞ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ سُعِدُوا۟ فَفِى ٱلْجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ إِلَّا مَا شَآءَ رَبُّكَ ۖ عَطَآءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ ﴿١٠٨﴾ ﴾

"ในหมู่พวกเขาจะมีผู้เป็นทุกข์และผู้เป็นสุข สำหรับบรรดาผู้ที่เป็นทุกข์นั้นจะอยู่ในนรก ณ ที่นั้นพวกเขาจะมีแต่การครวญครางและสะอื้นไห้ พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตราบเท่าที่ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินยังคงอยู่ เว้นแต่พระเจ้าของเจ้าจะทรงประสงค์เป็นอย่างอื่น แท้จริงพระเจ้าของเจ้าทรงกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ ส่วนบรรดาผู้ที่เป็นสุขนั้นจะอยู่ในสวนสวรรค์ พำนักอยู่ในนั้นตราบเท่าที่ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินยังคงอยู่ เว้นแต่พระเจ้าของเจ้าจะทรงประสงค์เป็นอย่างอื่น เป็นการประทานที่ไม่มีวันสิ้นสุด" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 105-108)

ซึ่งบั้นปลายของชีวิตอาจเป็นความทุกข์ระทมหรืออาจเป็นความสุขสบาย ดังนั้น ขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา ให้เราเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่มีความสุขด้วยเถิด

คำกล่าวที่ว่า

"فَوَاللهِ الَّذِيْ لاَ إِلٰهَ غَيْرُهُ"

(ฟะวัลลอฮิลละซี ลา อิลาฮะ ฆ็อยรุฮู - ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากพระองค์)

ประโยคส่วนนี้อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่าเป็นคำกล่าวเสริมของท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ มิใช่คำกล่าวของท่านนบี ﷺ

ในกรณีที่นักหะดีษมีทัศนะที่แตกต่างกันในประโยคของหะดีษว่าเป็นคำกล่าวที่เสริมเข้ามาหรือเป็นตัวบทดั้งเดิม ให้ยึดว่าเป็นตัวบทดั้งเดิมของหะดีษ เพราะไม่สามารถยอมรับคำกล่าวที่เสริมเข้ามาได้นอกจากด้วยหลักฐาน และเป็นไปไม่ได้ที่จะรวมหะดีษระหว่างตัวบทดั้งเดิมกับคำกล่าวที่เสริมเข้ามา [ดูในชัรหฺ อัลมันซูมะฮฺ อัลบัยกูนะฮฺ โดยชัยคฺ อัลอุษัยมีน หน้า 110]

จึงสรุปได้ว่าทัศนะที่ถูกต้องคือเป็นคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"فَوَاللهِ الَّذِيْ لاَ إِلٰهَ غَيْرُهُ"

(ฟะวัลลอฮิลละซี ลา อิลาฮะ ฆ็อยรุฮู - ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากพระองค์) เป็นการสาบานเพื่อยืนยันในความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ โดยมีสำนวนการสาบานคือ "فَوَاللهِ" (ฟะวัลลอฮฺ - ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮฺ) ส่วนการยืนยันในความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ คือ "الَّذِيْ لاَ إِلٰهَ غَيْرُهُ" (อัลละซี ลา อิลาฮะ ฆ็อยรุฮู) กล่าวคือ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ แม้จะมีสิ่งที่ถูกเคารพภักดีอื่นจากอัลลอฮฺ แต่ล้วนมิใช่พระเจ้าที่แท้จริง ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿ أَمْ لَهُمْ ءَالِهَةٌ تَمْنَعُهُم مِّن دُونِنَاۚ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ ﴿٤٣﴾ ﴾

"หรือว่าพวกเขามีพระเจ้าหลายองค์นอกไปจากเรา คอยป้องกันพวกเขา ทั้งๆ ที่พระเจ้าเหล่านั้นไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 43)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสอีกว่า

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلْبَٰطِلُ ۝٣٠ ﴾

"นั่นเพราะว่าอัลลอฮฺนั้น พระองค์คือผู้ทรงสัจจะ และเพราะว่าสิ่งที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากพระองค์นั้นเป็นความเท็จ" (สูเราะฮฺลุกมาน อายะฮฺที่ 30)

" إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُوْنُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ "

(อินนะ อะหะดะกุม ละยะอ์มะลุ บิอะมะลิ อะฮฺลิลญันนะติ หัตตา มา ยะกูนุ บัยนะฮู วะบัยนะฮา อิลลา ซิรออ์ - แท้จริงผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะปฏิบัติกิจการงานของชาวสวรรค์ จนกระทั่งไม่มีสิ่งใดอยู่ระหว่างเขากับสวรรค์นอกจากห่างกันเพียงหนึ่งศอก) คือ จนกระทั่งเข้าใกล้อะญัล (อายุขัย) ของเขาเต็มที ซึ่งมิได้หมายความว่าไม่มีสิ่งใดอยู่ระหว่างเขากับสวรรค์นอกจากห่างกันเพียงหนึ่งศอกในระดับของอะมัล (การงาน) นั้น เพราะบางครั้งอะมัลที่เขาได้ทำนั้นอาจมิใช่อะมัลที่ศอลิหฺ (ดี) ก็เป็นได้ ดังที่มีระบุในหะดีษว่า

إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ

"แท้จริงผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะปฏิบัติกิจการงานของชาวสวรรค์ในสิ่งที่ประจักษ์แก่ผู้คนทั้งหลาย แต่เขากลับเป็นชาวนรก" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4207 และมุสลิม หมายเลข 112]

อาจมีผู้สงสัยว่า เป็นไปได้อย่างไรที่ผู้หนึ่งปฏิบัติอะมัลของชาวสวรรค์ จนกระทั่งไม่มีสิ่งใดอยู่ระหว่างเขากับสวรรค์นอกจากห่างกันเพียงหนึ่งศอก แต่แล้วเขากลับถูกกำหนดให้เป็นชาวนรก จึงทำอะมัลของชาวนรก และต้องเข้าไปอยู่ในนรกนั้น

ขออธิบายว่า การปฏิบัติอะมัลของชาวสวรรค์ในสิ่งที่ปรากฏแก่สายตาผู้คนนั้น แท้จริงเขามิได้กระทำด้วยความจริงใจและมิได้ถูกกำหนดให้เป็นชาวสวรรค์ อย่างไรก็ตาม คำกล่าวที่ว่า "จนกระทั่งไม่มีสิ่งใดอยู่ระหว่างเขากับสวรรค์นอกจากห่างกันเพียงหนึ่งศอก" หมายถึง เข้าใกล้อะญัล (อายุขัย) เต็มที กล่าวคือเขาใกล้ความตาย

"فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ"

(ฟะยัสบิกุ อะลัยฮิลกิตาบุ ฟะยะอ์มะลุ บิอะมะลิ อะฮฺลินนาร - แต่เขาได้ถูกกำหนดให้เป็นชาวนรก ดังนั้นเขาจึงปฏิบัติกิจการงานของชาวนรก)

โดยเขาจะละทิ้งการปฏิบัติอะมัลก่อนหน้านี้ เนื่องจากในหัวใจของเขามีความหลอกลวง - เราขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺจากสิ่งนี้ - ซึ่งเขาจะถูกโยนลงในเหวลึกแห่งไฟอันร้อนแรง (นรกฮาวียะฮฺ)

เราขอกล่าวเพื่อมิให้มีความเข้าใจผิดต่ออัลลอฮฺว่า ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ จะไม่มีผู้ใดที่เข้าหาพระองค์ด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจพร้อมทั้งได้ปฏิบัติอะมัลของชาวสวรรค์ นอกจากอัลลอฮฺจะไม่ทรงทอดทิ้งเขาโดยเด็ดขาด แน่นอนว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงเปี่ยมด้วยความเมตตาต่อบ่าวของพระองค์ แต่การทดสอบหัวใจนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

เราขอเล่าเรื่องราวของชายผู้หนึ่งที่เคยร่วมสมรภูมิรบกับท่านนบีอะลัยฮิศเศาะลาตุวัสลาม (ซึ่งท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ต่อสู้กับบรรดามุชริกีนด้วยท่านเอง จนกระทั่งท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ พักรบและกลับสู่กองทัพของท่าน และบรรดาศัตรูก็กลับสู่กองทัพของพวกเขา) ชายผู้นี้ยังคงไล่ติดตามศัตรูในทัพหลังและต่อสู้ด้วยดาบอย่างไม่ย่อท้อ ทำให้ผู้คนต่างพากันประหลาดใจและกล่าวว่า "ชายผู้นี้จะได้รับผลบุญอันมากมายจากสมรภูมิครั้งนี้อย่างแน่นอน" แต่แล้วท่านนบี ﷺ ก็ได้กล่าวว่า "เขาเป็นชาวนรก" ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ด้วยเหตุใดชายผู้นั้นจึงเป็นชาวนรก? เศาะหาบะฮฺท่านหนึ่งจึงกล่าวว่า "ฉันจะติดตามเฝ้าดูเขาเอง" ต่อมาชายผู้นั้นได้รับบาดเจ็บจากลูกธนู (มีแผลสาหัสจนทำให้เขาสิ้นหวังในชีวิต) เขาจึงปักด้ามดาบลงบนพื้น โดยให้ปลายดาบชี้เข้าหาอกของตน แล้วกดตัวลงบนคมดาบเพื่อปลิดชีวิตตนเอง เศาะหาบะฮฺผู้ที่ติดตามเขาก็รีบไปพบท่านนบี ﷺ แล้วกล่าวว่า "ฉันขอปฏิญาณว่าท่านคือศาสนทูตของอัลลอฮฺ" ท่านนบีจึงถามว่า "ด้วยเหตุใดหรือ?" เขาจึงเล่าว่า "ชายที่ท่านกล่าวว่าเป็นชาวนรกนั้น เขาได้ประสบเหตุการณ์เช่นนั้นเช่นนี้" ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ

"แท้จริง ผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านอาจปฏิบัติกิจการงานของชาวสวรรค์ในสิ่งที่ประจักษ์แก่ผู้คน แต่เขากลับเป็นชาวนรก" [บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 4207 และมุสลิม หมายเลข 112]

และเราขอเล่าถึงเรื่องราวของท่านอัลอุศ็อยริม แห่งเผ่าบนีอับดุล อัชฮัล ผู้เป็นชาวอันศอร ซึ่งท่านเคยเป็นหนึ่งในผู้ต่อต้านและเป็นศัตรูกับการดะอฺวะฮฺอิสลามมาโดยตลอด แต่เมื่อผู้คนออกทำสงครามในสมรภูมิอุหุด อัลลอฮฺ ตะอาลา ก็ทรงให้หัวใจของท่านมีความศรัทธา ท่านจึงได้เป็นผู้ศรัทธาและร่วมออกทำสงครามญิฮาดในครั้งนั้น แต่แล้วท่านก็ได้เสียชีวิตชะฮีดในสมรภูมินั้น หลังจากสงครามยุติ ผู้คนได้ค้นหาผู้เสียชีวิต และได้พบท่านอัลอุศ็อยริม (กำลังบาดเจ็บสาหัสก่อนสิ้นชีวิต) พวกเขาจึงถามว่า "อะไรที่ทำให้ท่านมาร่วมสงครามครั้งนี้ ท่านมาเพื่อปกป้องเผ่าพันธุ์ของท่าน หรือเพราะปรารถนาในอิสลาม?" ท่านตอบว่า "แท้จริงฉันปรารถนาในอิสลาม" หลังจากนั้นท่านก็ได้วิงวอนให้บรรดาเศาะหาบะฮฺนำสลามไปถึงท่านนบี ﷺ จึงทำให้บั้นปลายชีวิตของท่านคือการเสียชีวิตชะฮีด ทั้งที่ก่อนหน้านี้ท่านเคยเป็นผู้ต่อต้านอิสลามมาโดยตลอด

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความยอดเยี่ยมแห่งสำนวนของท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ที่ประหนึ่งคำกล่าวนั้นได้ออกมาจากดวงประทีปแห่งความเป็นนบี และเป็นคำกล่าวที่งดงามบริสุทธิ์ยิ่ง ดังจะเห็นได้จากอาษัร (รายงานจากเศาะหาบะฮฺ) ที่มีรายงานจากท่านว่า

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ

"ผู้ใดปรารถนาจะพบอัลลอฮฺในวันกิยามะฮฺในสภาพที่เป็นมุสลิม เขาต้องรักษาการละหมาดญะมาอะฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 654]

และอาษัร (รายงานจากเศาะหาบะฮฺ) อื่นๆ ซึ่งประหนึ่งได้ออกมาจากดวงประทีปแห่งความเป็นนบี

2. สมควรที่มนุษย์ต้องเน้นย้ำเรื่องราวที่ผู้คนควรรู้ด้วยวิธีการเน้นย้ำที่หลากหลาย

3. การเน้นย้ำเรื่องราวใดบ่งชี้ถึงความสัจจริงของเรื่องนั้น ดังที่ท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ กล่าวว่า "وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوْقُ" (ท่านเป็นผู้สัจจริงและเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจ)

4. ในช่วงที่มนุษย์อยู่ในครรภ์มารดานั้น จะถูกก่อร่างตามที่ท่านนบี ﷺ ได้ระบุไว้

5. นุฏฟะฮฺ (เซลล์ที่เกิดจากการปฏิสนธิระหว่างเซลล์สืบพันธุ์ของชายและหญิง) มีระยะเวลาสี่สิบวัน

คำถาม: ในช่วงระยะที่เป็นนุฏฟะฮฺนั้น อนุญาตให้ทำแท้งได้หรือไม่?

คำตอบ: บรรดาฟุเกาะฮาอ์(นักนิติศาสตร์อิสลาม)เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ กล่าวว่า อนุญาตให้ทำแท้งได้ด้วยยาที่มุบาหฺ (อนุญาตให้ใช้) โดยให้เหตุผลว่ามันยังมิได้เป็นมนุษย์ และยังไม่มีส่วนใดที่เป็นส่วนประกอบของมนุษย์ ยังคงเป็นเพียงเลือด

แต่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "ไม่อนุญาตให้ทำแท้ง" เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ فَجَعَلْنَٰهُ فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ۝٢١ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ۝٢٢ ﴾

"แล้วเราทำให้เขา (เป็นนุฏฟะฮฺ) อยู่ในที่พักอันมั่นคง (คือมดลูก) จนถึงกำหนดอันแน่นอน" (สูเราะฮฺอัลมุรสะลาต อายะฮฺที่ 21-22)

ดังนั้น จึงไม่อนุญาตให้ล้วงมดลูกเพื่อเอาตัวอ่อนออก ซึ่งทัศนะนี้น่าจะใกล้เคียงความถูกต้องมากกว่า นั่นคือ การทำแท้งเป็นสิ่งหะรอม (ต้องห้าม) แต่การหะรอมในกรณีนี้มิได้เท่ากับการทำแท้งหลังจากผ่านระยะเวลาสี่เดือนไปแล้ว

คำถาม: หากมีการวินิจฉัยว่าหญิงตั้งครรภ์นั้นเจ็บป่วยและอาจเป็นอันตรายต่อเธอ กรณีเช่นนี้อนุญาตให้ทำแท้งนุฏฟะฮฺได้หรือไม่?

คำตอบ: อนุญาตให้ทำได้ เพราะการทำแท้งในกรณีนี้กลายเป็นสิ่งจำเป็น

6. เป็นหิกมะฮฺ (ความลุ่มลึกและเหตุผล) ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ให้มีพัฒนาการของตัวอ่อน โดยเริ่มจากนุฏฟะฮฺแล้วกลายเป็นก้อนเลือด (อะละเกาะฮฺ)

7. ความสำคัญของเลือดต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะดั้งเดิมของลูกหลานอาดัมหลังจากเป็นนุฏฟะฮฺนั้นจะกลายเป็นอะละเกาะฮฺ ซึ่งอะละเกาะฮฺคือก้อนเลือด ด้วยเหตุนี้เมื่อมนุษย์สูญเสียเลือดก็จะเกิดอันตราย

8. พัฒนาการระยะที่สามคือ การเป็นมุฎเฆาะฮฺ (ก้อนเนื้อ) ซึ่งอาจจะมีรูปร่างที่สมบูรณ์หรือไม่ก็ได้โดยมีหลักฐานในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮฺตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ مِن مُّضۡغَةٖ مُّخَلَّقَةٖ وَغَيۡرِ مُخَلَّقَةٖ ۝ ﴾

"แล้วจากก้อนเนื้อ ทั้งที่เป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ และไม่เป็นรูปร่างที่สมบูรณ์" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 5)

คำถาม: การเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์หรือไม่นั้นนำสู่ประเด็นใดบ้าง?

คำตอบ: นำไปสู่ประเด็นปัญหาทางศาสนาหลายประการ ดังนี้

ก. กรณีที่มุฎเฆาะฮฺแท้งโดยยังไม่เป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ เลือดที่ออกมาจะไม่ใช่เลือดนิฟาส แต่จะเป็นเลือดเสีย

ข. กรณีที่มุฎเฆาะฮฺแท้งก่อนเป็นรูปร่าง โดยหญิงตั้งครรภ์อยู่ในช่วงอิดดะฮฺ (ระยะรอคอยหลังการหย่าหรือการเสียชีวิตของสามี) จะไม่ถือว่าอิดดะฮฺสิ้นสุด เพราะการสิ้นสุดของอิดดะฮฺนั้น จำเป็นที่ทารกต้องมีรูปร่างแล้ว และการยืนยันว่าเป็นเลือดนิฟาสนั้นก็ต้องเป็นกรณีที่ทารกมีรูปร่างเช่นกัน เนื่องจากก่อนเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์นั้นมันเป็นเพียงก้อนเนื้อชิ้นหนึ่ง ยังมิได้เป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่สามารถยืนยันหุกุ่มต่างๆ เหล่านี้ได้จนกว่าจะแน่ชัดว่าทารกมีรูปร่างแล้ว

9. การเป่าวิญญาณจะเกิดขึ้นหลังจากครบสี่เดือน ดังที่ท่านนบีได้กล่าวว่า

"ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ المَلَكُ فَيَنْفَخُ فِيْهِ الرُّوْحَ"

(หลังจากนั้นมะลาอิกะฮฺก็ถูกส่งมายังเขา และเป่าวิญญาณใส่ร่างเขา)

สิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติคือ:

ก. กรณีแท้งหลังการเป่าวิญญาณ ให้อาบน้ำญะนาซะฮฺ กะฟั่น (ห่อศพ) ละหมาดญะนาซะฮฺ และฝังในกุบูรของชาวมุสลิม รวมทั้งตั้งชื่อและทำอะกีเกาะฮฺ เพราะเขาได้เป็นมนุษย์ผู้หนึ่งแล้ว จึงต้องปฏิบัติต่อเขาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

ข. หลังการเป่าวิญญาณ ถือเป็นสิ่งหะรอม (ต้องห้าม) ที่จะทำแท้งไม่ว่ากรณีใดๆ เพราะหลังจากมีการเป่าวิญญาณแล้วจะไม่สามารถทำแท้งได้ เนื่องจากการทำแท้งในกรณีนั้นเป็นเหตุให้เกิดความหายนะซึ่งไม่อนุญาตให้ฆ่าเขาได้ เพราะเขาเป็นมนุษย์ผู้หนึ่งแล้ว

คำถาม: ท่านมีทัศนะอย่างไรหากการปล่อยให้ทารกอยู่ในครรภ์จะเป็นเหตุให้มารดาเสียชีวิต ซึ่งต้องทำแท้งเพื่อรักษาชีวิตมารดา หรือปล่อยให้อยู่ในครรภ์ต่อไปซึ่งทั้งมารดาและทารกจะเสียชีวิต?

คำตอบ: กลุ่มอะฮฺลุอัลอิหฺสาน (ผู้เลือกสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าดีกว่า) อาจเลือกตัวเลือกแรก แต่การเลือกนั้นขัดกับหลักชะรีอะฮฺ เราเห็นว่าตัวเลือกที่สองมีความชัดเจนกว่า นั่นคือไม่อนุญาตให้ทำแท้ง แม้แพทย์จะกล่าวว่า "หากปล่อยให้อยู่ในครรภ์ มารดาอาจเสียชีวิตได้"

บางคนอ้างว่าอนุญาตให้ทำแท้งได้ เพราะถ้ามารดาเสียชีวิต ทารกก็จะเสียชีวิตด้วย ซึ่งจะสูญเสียทั้งสองชีวิต แต่ถ้านำทารกออกมาจะสูญเสียเพียงชีวิตเดียวและสามารถรักษาชีวิตมารดาได้

คำตอบต่อความคิดเห็นที่สร้างความเสียหายนี้:

ประการแรก: การฆ่าชีวิตหนึ่งเพื่อรักษาอีกชีวิตหนึ่งนั้นไม่อนุญาต เช่น หากชายสองคนต้องเดินทางในทะเลทรายอันไกลโพ้นโดยไม่มีเสบียง ผู้หนึ่งเป็นผู้ใหญ่ อีกคนอายุเก้าหรือสิบปี หากผู้ใหญ่หิวจนอาจเสียชีวิตหากไม่ได้กินอะไร ก็ไม่อนุญาตให้เขาฆ่าเด็กเพื่อประทังชีวิตตนเอง ซึ่งเป็นอิจญ์มาอฺ (มติเอกฉันท์) ของอุละมาอ์ทั้งหมด

หากเราสมมติว่าเด็กคนนั้นได้เสียชีวิตด้วยความหิว แต่ผู้ใหญ่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเขาต้องเลือกระหว่างกินเนื้อเด็กเพื่อประทังชีวิต หรือปล่อยให้เด็กนั้นไว้แต่ตนเองก็ต้องเสียชีวิต ในกรณีนี้อนุญาตให้ผู้ใหญ่กินเนื้อเด็กนั้นหรือไม่?

คำตอบ: มีสองทัศนะ

ทัศนะแรก: ทัศนะที่มัชฮูร (เป็นที่รู้จักกันดี) ของมัซฮับอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ ไม่อนุญาตให้กินเนื้อนั้น เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهِ حَيًّا»

"การหักกระดูกของผู้ตายเหมือนการหักกระดูกของคนเป็น" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 6/48,168, อบูดาวุด หมายเลข 3207 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 1616]

และการเชือดผู้ตายก็เสมือนการเชือดคนเป็น

ทัศนะที่สอง: อนุญาตให้กินเนื้อนั้นได้เท่าที่จะประทังชีวิตได้ เพราะการให้เกียรติคนมีชีวิต สำคัญกว่าการให้เกียรติคนตาย

ดังนั้น เราจึงกล่าวว่า หากเราทำแท้งทารกแล้วเขาเสียชีวิต เราคือผู้ฆ่าเขา แต่หากเราปล่อยให้เขาอยู่ในครรภ์มารดาแล้วทำให้มารดาเสียชีวิตและเขาเสียชีวิตตาม ผู้ที่ทำให้ทั้งสองเสียชีวิตคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มิใช่เกิดจากการกระทำของเรา

ประการที่สอง: การที่มารดาเสียชีวิตแล้วทารกในครรภ์ต้องเสียชีวิตตามนั้นมิใช่กฎตายตัว โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่อาจใช้เครื่องมือทันสมัยนำทารกออกมาและยังมีชีวิตอยู่ได้ ด้วยเหตุนี้แพทย์บางคนจึงสามารถนำทารกออกจากท้องแม่ที่ตายแล้วก่อนที่ทารกจะเสียชีวิต

และเราขอกล่าวอีกว่า ในกรณีที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ให้ทารกเสียชีวิตในครรภ์ ก็มิได้หมายความว่ามารดาต้องเสียชีวิตตามไปด้วย เพียงแค่นำทารกที่เสียชีวิตแล้วออกมา มารดาก็ยังมีชีวิตอยู่ได้

สรุปคือ เมื่อมีการเป่าวิญญาณแล้ว ไม่อนุญาตให้ทำแท้งไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น

10. การดูแลเอาใจใส่ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่มีต่อมนุษย์ทุกคน โดยพระองค์ทรงมอบหมายให้มะลาอิกะฮฺมาดูแลพวกเขาขณะอยู่ในครรภ์มารดา และยังทรงมอบหมายให้มะลาอิกะฮฺดูแลขณะที่พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ในโลกดุนยา รวมถึงมอบหมายให้มะลาอิกะฮฺดูแลเมื่อพวกเขาเสียชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่มีต่อมนุษย์

11. มีการเป่าวิญญาณเข้าสู่ร่างกาย ส่วนรูปแบบจะเป็นอย่างไรนั้น เราไม่อาจล่วงรู้ได้ เช่นเดียวกับคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿ وَمَرْيَمَ ٱبْنَتَ عِمْرَٰنَ ٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا ﴿١٢﴾ ﴾

"และมัรยัมบุตรีของอิมรอน ผู้ซึ่งรักษาพรหมจารีของนาง แล้วเราได้เป่าวิญญาณของเราเข้าไปในนาง" (สูเราะฮฺอัตตะหฺรีม อายะฮฺที่ 12)

อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจล่วงรู้ว่าเป็นอย่างไร เพราะเป็นเรื่องที่เร้นลับ

12. วิญญาณนั้นเป็นมวลสารหรือรูปร่าง เพราะมันถูกเป่าและดำรงอยู่ในร่างกาย

คำถาม: มวลสารหรือรูปร่างในที่นี้เหมือนรูปร่างของเราที่มีรูปทรงประกอบด้วยโครงกระดูก เส้นประสาท และเนื้อหนังหรือไม่?

คำตอบ: มนุษย์ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ แต่เราขอกล่าวตามที่อัลลอฮฺตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ۝٨٥ ﴾

"และพวกเขาจะถามเจ้าเกี่ยวกับวิญญาณ จงกล่าวเถิดว่า เรื่องวิญญาณนั้นเป็นพระบัญชาของพระเจ้าของฉัน" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 85)

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า "เนื่องจากพวกมุตะกัลลิมีน (กลุ่มนักเทววิทยาที่เน้นการใช้เหตุผลทางปัญญาและตรรกวิทยาในการอธิบายหลักความเชื่อในอิสลามจนเกิดความคลาดเคลื่อน) และพวกฟัลสะฟะฮฺ (กลุ่มนักปรัชญา) ไม่มีความรู้ในหลักการศาสนาเกี่ยวกับเรื่องรูหฺ (วิญญาณ) ทำให้พวกเขาเข้าใจผิดไปมาก บางคนกล่าวว่า 'รูหฺเป็นคุณลักษณะหนึ่งของร่างกาย เช่นความสูงต่ำของร่างกาย และความขาวดำของสีผิว' บางคนกล่าวว่า 'รูหฺคือเลือด' และบางคนกล่าวว่า 'รูหฺคืออวัยวะส่วนหนึ่งของมนุษย์ เช่นมือและขา' ซึ่งทำให้พวกเขาเข้าใจผิดไปมาก"

ต่างจากชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ซึ่งพวกเขากล่าวว่า "วิญญาณนั้นเป็นไปตามพระบัญชาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เราจะศรัทธาในคุณลักษณะของมันเท่าที่รู้จากอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ ดังนี้

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ قُلْ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلْمَوْتِ ٱلَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ ﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด มะลาอิกะฮฺผู้ปลิดชีวิต ผู้ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับพวกท่าน จะปลิดชีวิตของพวกท่าน" (สูเราะฮฺอัสสัจญฺดะฮฺ อายะฮฺที่ 11)

และพระองค์ได้ดำรัสว่า:

﴿ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا ﴾

"จนกระทั่งเมื่อความตายได้มายังผู้ใดในหมู่พวกเจ้า บรรดาทูตของเราก็จะรับชีวิตของเขาไป" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 61)

และมีรายงานที่ถูกต้องจากท่านนบี ﷺ ว่า เมื่อมะละกุลเมาต์ (มะลาอิกะฮฺผู้ปลิดชีวิต) ได้ยึดวิญญาณจากร่างกายแล้ว หากเขาเป็นชาวสวรรค์ - โอ้อัลลอฮฺ ขอพระองค์ทรงให้เราเป็นหนึ่งในนั้นด้วยเถิด - บรรดามะลาอิกะฮฺก็จะนำผ้ากะฟั่นและเครื่องหอมสำหรับศพมาจากสวรรค์ แล้วพวกเขาจะรับวิญญาณนั้นจากมือของมะละกุลเมาตฺ โดยจะไม่ปล่อยวิญญาณนั้นแม้เพียงชั่วพริบตา หลังจากนั้นพวกเขาก็จะใส่วิญญาณนั้นในกะฟั่นแล้วนำขึ้นสู่ชั้นฟ้า [ดูในอะหฺมัด หน้า 4/287]

เพราะฉะนั้นมันคือมวลสารหรือรูปร่าง แต่ไม่เหมือนกับรูปร่างที่มีรูปทรงอันเป็นร่างกายของเรา ซึ่งอัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่งในรูปแบบของมัน

วิญญาณเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดยิ่ง ในช่วงที่หลับนั้นมันจะออกจากร่างกายแต่ไม่ได้ออกอย่างสมบูรณ์ จึงทำให้เขาได้ท่องเที่ยวไปทั่วโลก บางคนไปไกลถึงประเทศจีนหรือตอนเหนือสุดของประเทศโมร็อกโก บางทีอาจขึ้นเครื่องบิน หรืออาจขับรถยนต์ ทั้งที่ตัวเขายังอยู่ที่เดิมและ

ผ้าห่มยังคลุมร่างกายอยู่ แต่เขาก็สามารถท่องเที่ยวไปทั่วแผ่นดินได้ อย่างไรก็ตามวิญญาณของเขามิได้ออกห่างจากร่างกายอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นวิญญาณจึงเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดยิ่ง ซึ่งเราไม่รู้สิ่งใดเกี่ยวกับมัน นอกจากตามที่อัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺได้กล่าวถึง และสิ่งใดที่เราไม่รู้ เราก็จะมอบหมายความรอบรู้นั้นต่ออัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา

หากท่านไม่รู้สิ่งที่อยู่ในตัวท่านเอง แล้วเป็นไปได้อย่างไรที่ท่านจะพยายามล่วงรู้ว่าคุณลักษณะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ผู้ทรงยิ่งใหญ่และทรงเกียรตินั้นเป็นอย่างไร

เมื่อท่านยอมรับว่าตนไม่สามารถรับรู้ว่าคุณลักษณะของอัลลอฮฺเป็นอย่างไร ดังนั้นท่านอย่าได้พยายามล่วงรู้รูปแบบและซักถาม ด้วยเหตุนี้ท่านอิมามมาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ จึงตอบคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของการอิสติวาอ์ว่า มันเป็นคำถามที่บิดอะฮฺ (อุตริกรรมในศาสนา)

และนี่คือตัวอย่างในเรื่องของวิญญาณซึ่งเป็นหลักฐานที่น่าจะเป็นที่พอใจสำหรับผู้ที่พยายามค้นหาลักษณะของคุณลักษณะอัลลอฮฺว่าเป็นอย่างไร เพราะหากผู้หนึ่งไม่อาจรู้ว่าวิญญาณที่ทำให้ร่างกายดำรงอยู่นั้นเป็นอย่างไร แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่เขาจะรู้ลักษณะของคุณลักษณะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

13. บรรดามะลาอิกะฮฺ อะลัยฮิมุสลาม ล้วนเป็นบ่าวที่ถูกบัญชาและถูกห้าม เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า "وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ" (และถูกบัญชาให้บันทึกสี่กำหนดการ) ซึ่งผู้ทรงบัญชาคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

14. สี่กำหนดการที่ถูกบันทึกให้กับมนุษย์คือ ริซกีของเขา อายุขัยของเขา การงานของเขา และความทุกข์หรือความสุข (ที่เขาจะได้รับ)

คำถาม: หมายความว่าเราไม่ต้องกระทำสาเหตุต่างๆ เพื่อให้ได้รับริซกีใช่หรือไม่?

คำตอบ: มิใช่เช่นนั้น แน่นอนว่าเราต้องกระทำทุกสาเหตุที่นำไปสู่การได้รับริซกี

15. บรรดามะลาอิกะฮฺมีการบันทึก

คำถาม: พวกเขาบันทึกด้วยอักษรใด เป็นภาษาอาหรับ ภาษาสิรยานียะฮฺ (ซีเรีย) ภาษาฮิบรู หรือภาษาอื่น?

คำตอบ: การตั้งคำถามเช่นนี้ถือเป็นบิดอะฮฺ (อุตริกรรมในศาสนา) เราต้องศรัทธาว่าพวกเขามีการบันทึก ส่วนจะบันทึกด้วยภาษาใดนั้นเราจะไม่กล่าวถึงแต่อย่างใด

คำถาม: การบันทึกนี้เป็นการบันทึกในสมุด (เศาะฮีฟะฮฺ) หรือบนหน้าผากของทารก?

คำตอบ: มีอาษาร (หลักฐาน) ระบุทั้งสองกรณี ซึ่งการรวมทั้งสองหลักฐานนั้นง่าย กล่าวคือ อาจมีการบันทึกในสมุดก่อน แล้วมะลาอิกะฮฺจะนำมาตามที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ และอาจเป็นการบันทึกบนหน้าผากของมนุษย์

16. มนุษย์จะไม่รู้สิ่งที่ถูกบันทึกแก่เขา ด้วยเหตุนี้จึงถูกบัญชาให้แสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เขา ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องยอมรับ ดังนั้นไม่มีผู้ใดรู้สิ่งที่ถูกบันทึกแก่ตน แต่เราถูกบัญชาให้แสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์และละทิ้งสิ่งที่เป็นโทษ

17. บั้นปลายชีวิตของลูกหลานอาดัมมีเพียงสองทาง

อาจเป็นทุกข์ระทมหรือมีความสุขสบาย ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ۝١٠٥ ﴾

"ในหมู่พวกเขาจะมีผู้เป็นทุกข์และผู้เป็นสุข" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 105)

และพระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสอีกว่า

﴿ هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ ۝٢ ﴾

"พระองค์คือผู้ทรงสร้างพวกเจ้า ดังนั้นในหมู่พวกเจ้ามีผู้ปฏิเสธศรัทธา และในหมู่พวกเจ้ามีผู้ศรัทธา" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 2)

เราขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ขอพระองค์ทรงประทานให้เราทุกคนเป็นหนึ่งในผู้ที่มีความสุข แท้จริงพระองค์ทรงเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงใกล้ชิด

หะดีษที่ 5

ห้ามอุตริกรรมในศาสนา

عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ أُمِّ عَبْدِ اللهِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ

" مَنْ أَحْدَثَ فِيْ أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ "

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ : " مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَرَدٌّ " .

จากมารดาของศรัทธาชนทั้งหลาย อุมมุอับดิลลาฮฺ นั่นคือท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา เล่าว่า: **ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า “ผู้ใดอุตริสิ่งใหม่ในกิจการศาสนาของเราที่ไม่มีอยู่ในนั้น สิ่งนั้นจะถูกปฏิเสธ”** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2697 และมุสลิม หมายเลข 1718] และในการบันทึกของมุสลิม หมายเลขเดียวกัน มีสำนวนว่า: **“ผู้ใดก็ตามที่ปฏิบัติกิจการใดกิจการหนึ่ง ซึ่งเราไม่ได้สั่งใช้ ดังนั้นกิจการนั้นจะถูกปฏิเสธ”**

คำอธิบายหะดีษ

การที่ท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา มีฉายาที่เรียกแทนชื่อว่า

"أُمّ المُؤْمِنِيْنَ"

(อุมมุลมุอ์มินีน-มารดาของบรรดาผู้ศรัทธา) เนื่องจากท่านหญิงคือหนึ่งในภรรยาของท่านนบี ﷺ ซึ่งมารดาของบรรดาผู้ศรัทธาทุกท่านจะมีฉายานี้ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَزْوَاجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمْ﴾

"และบรรดาภรรยาของเขา (นบี) คือมารดาของพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 6)

ดังนั้น ภรรยาของท่านนบี ﷺ จึงเป็น "อุมมะฮาตุลมุอ์มินีน" (เหล่ามารดาของบรรดาผู้ศรัทธา)

คำกล่าวที่ว่า

"أُمّ عَبْدِ اللهِ"

(อุมมุอับดิลลาฮฺ - มารดาของอับดุลลอฮฺ) เป็นอีกฉายาหนึ่ง (ของท่านหญิงอาอิชะฮฺ)

คำถาม: ท่านหญิง เราะฎิยัลลอฮุอันฮา เคยมีบุตรชายหรือไม่?
คำตอบ: อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "ท่านหญิงเคยมีบุตร แต่บุตร

ผู้นั้นได้แท้งไป ซึ่งยังไม่ทันมีชีวิต" แต่อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "ท่านหญิงไม่เคยมีบุตร ไม่เคยแท้ง และบุตรผู้นั้นไม่เคยมีชีวิต แต่การที่ท่านหญิงตั้งฉายานี้ก็เพราะชื่อที่อัลลอฮฺทรงรักมากที่สุดคือ อับดุลลอฮฺ และอับดุรเราะหฺมาน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2697 และมุสลิม หมายเลข 1718]

คำกล่าวที่ว่า

"عَائِشَةَ"

(อาอิชะฮฺ - ท่านหญิงอาอิชะฮฺ) คือชื่อของท่านหญิงอุมมุลมุอ์มินีน ซึ่งเป็นบุตรีของท่านอบูบักรฺ อัศศิดดีก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ โดยที่ท่านนบี ﷺ ได้แต่งงานกับท่านหญิงในขณะที่ท่านหญิงมีอายุ 6 ปี แต่ท่านนบีพามาอยู่ด้วยกันเมื่อท่านหญิงมีอายุ 9 ปี ซึ่งท่านหญิงมีบทบาทต่อประชาชาติอิสลามทั้งในเรื่องความรู้ที่กว้างขวางและความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ท่านหญิง เราะฎิยัลลอฮุอันฮา จึงเป็นหนึ่งใน "المُحَدِّثَاتُ" (สตรีที่เป็นนักรายงานหะดีษ) และเป็นหนึ่งใน "الفَقِيْهَاتُ" (สตรีที่เป็นนักนิติศาสตร์อิสลาม)

คำกล่าวที่ว่า

"مَنْ أَحْدَثَ فِيْ أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ"

คำว่า "مَنْ" เป็น "شَرْطِيَّة" (เงื่อนไข) ส่วน "أَحْدَثَ" เป็น "فِعْلُ الشَّرْطِ" (กริยาของเงื่อนไข) และ "فَهُوَ رَدٌّ" เป็น "جَوَابُ الشَّرْطِ" (ผลลัพธ์ของเงื่อนไข) และการมาพร้อมกับอักษร "فَ" นั้นก็เพราะมันเป็นหนึ่งในประโยคที่นักภาษาศาสตร์ระบุในบทกวีว่า

إِسْمِيَّةٌ ، طَلَبِيَّةٌ ، وَبِجَامِدٍ وَبِمَا وَقَدْ وَبِلَنْ وَبِالتَّنْفِيسِ

เป็นประโยคอิสมียะฮฺ, ประโยคร้องขอ (เฏาะละบียะฮฺ), และอยู่ก่อนอักษรญามิด, อักษร "مَا، قَدْ، لَنْ" และอักษรตันฟีส (سَـ ، سَوْفَ)

คำกล่าวที่ว่า

"فَهُوَ رَدٌّ"

(ฟะฮุวาร็อดดุน - ดังนั้นสิ่งที่อุตริขึ้นมานั้นย่อมถูกปฏิเสธ) หมายถึงไม่สามารถยอมรับมันได้ ซึ่งคำว่า "رَدّ" เป็น "مَصْدَر" (อาการนาม) ที่ให้ความหมาย "مَفْعُول" (ถูกกระทำ) ซึ่งอาการนามนั้นสามารถให้ความหมายได้ทั้งเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ซึ่งหนึ่งในการให้ความหมายเป็นผู้ถูกกระทำนั้นคือ คำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿وَإِن كُنَّ أُوْلَٰتِ حَمْلٍ﴾

"และหากพวกนางตั้งครรภ์" (สูเราะฮฺอัฏเฏาะลาก อายะฮฺที่ 6)

คำกล่าวที่ว่า

"مَنْ أَحْدَثَ"

(มันอะหฺดะษะ - ผู้ใดก็ตามที่อุตริ) หมายถึง ทำสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน

"فِيْ أَمْرِنَا"

(ฟีอัมรินา - ในกิจการของเรานี้) หมายถึง ในศาสนาและชะรีอะฮฺ (หลักการศาสนา) ของเรา

"مَا لَيْسَ مِنْهُ"

(มาลัยสะมินฮู - ซึ่งสิ่งที่เราไม่ได้สั่งใช้) หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ไม่ได้มีบัญญัติเป็นชะรีอะฮฺ

"فَهُوَ رَدٌّ"

(ฟะฮุวาร็อดดุน - ดังนั้นสิ่งที่อุตริขึ้นมานั้นย่อมถูกปฏิเสธ) ซึ่งมันจะถูกปฏิเสธไปแม้ว่ามันจะมาจากความบริสุทธิ์ใจก็ตาม ในเรื่องนี้อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ﴾

"และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง" (สูเราะฮฺอัลบัยยินะฮฺ อายะฮฺที่ 5)

และดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ﴾

"และผู้ใดแสวงหาศาสนาอื่นนอกจากอิสลาม ศาสนานั้นจะไม่ถูกตอบรับจากเขาเป็นอันขาด และในวันอาคิเราะฮฺเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 85)

ในการบันทึกของมุสลิม มีสำนวนว่า

"مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَرَدٌّ"

(มันอะมิละ อะมะลัน ลัยสะ อะลัยฮิ อัมรุนา ฟะฮุวะร็อดดุน - ผู้ใดอุตริสิ่งใหม่ในกิจการศาสนาของเราที่ไม่มีอยู่ในนั้น สิ่งนั้นจะถูกปฏิเสธ) ซึ่งสำนวนนี้มีความครอบคลุมมากกว่าสำนวน "مَنْ أَحْدَثَ" (ผู้ใดที่อุตริกรรม) โดยมีความหมายว่า ผู้ใดก็ตามที่กระทำการงานใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอิบาดะฮฺหรือมุอามะละฮฺ (การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) หรือเรื่องอื่นใดซึ่งอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์มิได้บัญญัติไว้ การงานนั้นย่อมถูกปฏิเสธ

หะดีษบทนี้นับเป็นหลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦۚ ﴾

"และแท้จริงนี่คือทางอันเที่ยงตรงของข้า พวกเจ้าจงดำเนินตามมันเถิด และอย่าได้ดำเนินตามหลากหลายทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกจากทางของพระองค์" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 153)

รวมถึงอายะฮฺต่างๆ ที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ ล้วนชี้ให้เห็นว่านี่คือหลักการสำคัญยิ่งของศาสนา

บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า การอิบาดะฮฺจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อประกอบด้วยสองประการ คือ

หนึ่ง: ความบริสุทธิ์ใจ (อิคลาศ)

สอง: การปฏิบัติตามแนวทางของท่านเราะสูล ﷺ

ซึ่งหลักการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวนั้นได้มาจากความเข้าใจในหะดีษบทนี้และอายะฮฺต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การอุตริสิ่งใดในศาสนาของอัลลอฮฺนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม แม้จะมีเจตนาที่ดีหรือจิตใจยอมรับก็ตาม เพราะนี่คือกลอุบายของชัยฏอน

หากมีผู้ถามว่า: หากฉันปฏิบัติการงานหนึ่งที่มีอยู่ในหลักการศาสนาอิสลาม แต่ปฏิบัติในรูปแบบพิเศษที่ไม่เคยมีในศาสนา การงานนั้นจะถูกปฏิเสธหรือไม่?

คำตอบ: การงานนั้นย่อมถูกปฏิเสธ เช่นเดียวกับที่บางคนอุตริในเรื่องการอิบาดะฮฺ การอ่านซิกิร และมารยาทต่างๆ ซึ่งล้วนถูกปฏิเสธทั้งสิ้น

พึงทราบว่า บุคคลจะไม่ถือว่าปฏิบัติตามแบบอย่าง (ของท่านนบี) อย่างแท้จริง นอกจากการงานนั้นต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในหกประการ คือ สาเหตุ ชนิด จำนวน รูปแบบ เวลา และสถานที่

ดังนั้น การงานใดที่ไม่สอดคล้องกับหลักการศาสนาในหกประการข้างต้น การงานนั้นย่อมเป็นโมฆะและถูกปฏิเสธ เพราะถือเป็นการอุตริสิ่งใหม่ในศาสนาของอัลลอฮฺ

หนึ่ง: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านสาเหตุ กล่าวคือ การที่ผู้หนึ่งทำอิบาดะฮฺด้วยสาเหตุที่อัลลอฮฺ ตะอาลา มิได้กำหนด เช่น การละหมาดสองร็อกอะฮฺทุกครั้งที่เข้าบ้านโดยยึดเป็นสุนนะฮฺ ถือว่าการงานนั้นถูกปฏิเสธ แม้หลักการละหมาดจะมีบัญญัติไว้ก็ตาม แต่เมื่อปฏิบัติด้วยสาเหตุที่ศาสนามิได้กำหนด จึงกลายเป็นการงานที่ถูกปฏิเสธ

อีกตัวอย่างหนึ่ง หากผู้ใดจัดงานเฉลิมฉลองอีดเนื่องในโอกาสชัยชนะของมุสลิมในสงครามบะดัร ก็ถือเป็นการงานที่ถูกปฏิเสธ เพราะเขาผูกการเฉลิมฉลองนั้นกับสาเหตุที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์มิได้กำหนด

สอง: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านชนิด กล่าวคือ หากผู้ใดทำอิบาดะฮฺเพื่ออัลลอฮฺในสิ่งที่ศาสนามิได้กำหนดชนิดไว้ การงานนั้นย่อมไม่ถูกตอบรับ เช่น การเชือดม้าเป็นกุรบานย่อมถูกปฏิเสธและไม่ถูกตอบรับ เพราะไม่สอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านชนิด เนื่องจากสัตว์กุรบานต้องเป็นปศุสัตว์เท่านั้น คือ อูฐ วัว และแพะ

แต่การเชือดม้าเพื่อแจกจ่ายเนื้อนั้นเป็นสิ่งที่อนุญาต เพราะมิใช่การงานที่แสวงหาความใกล้ชิดต่ออัลลอฮฺด้วยการเชือดกุรบาน แต่เป็นการเชือดเพื่อเศาะดะเกาะฮฺแจกจ่ายเนื้อ

สาม: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านจำนวน กล่าวคือ หากผู้ใดทำอิบาดะฮฺเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยจำนวนที่เพิ่มเติมจากที่ศาสนากำหนด การงานนั้นย่อมไม่ถูกตอบรับ เช่น การอาบน้ำละหมาดโดยล้างอวัยวะแต่ละส่วนสี่ครั้ง ครั้งที่สี่จะไม่ถูกตอบรับ เพราะเพิ่มเติมจากที่ศาสนากำหนด ยิ่งไปกว่านั้น มีหะดีษรายงานว่า ท่านนบี ﷺ ได้อาบน้ำละหมาดโดยล้างอวัยวะแต่ละส่วนสามครั้ง แล้วท่านกล่าวว่า

«مَنْ زَادَ عَلَى ذَلِكَ فَقَدْ أَسَاءَ وَتَعَدَّى وَظَلَمَ»

"ผู้ใดทำเพิ่มเติมจากนั้น ถือว่าได้กระทำสิ่งที่ไม่ดี ล่วงเกิน และอธรรม" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 6684, อันนะสาอีย์ หมายเลข 140, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 422]

สี่: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านรูปแบบ กล่าวคือ หากผู้ใดปฏิบัติการงานเพื่ออิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ แต่ขัดกับรูปแบบที่ศาสนากำหนด การงานนั้นย่อมไม่ถูกตอบรับและถูกปฏิเสธ

เช่น ผู้ที่ละหมาดโดยสุญูดก่อนรุกูอฺ การละหมาดนั้นย่อมเป็นโมฆะและถูกปฏิเสธ เพราะขัดกับรูปแบบที่ศาสนากำหนด

เช่นเดียวกัน ผู้ที่อาบน้ำละหมาดสลับลำดับ โดยเริ่มจากเท้าแล้วศีรษะ ตามด้วยมือและใบหน้า การอาบน้ำละหมาดนั้นย่อมเป็นโมฆะ เพราะขัดกับรูปแบบที่ศาสนากำหนด

ห้า: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านเวลา กล่าวคือ หากผู้ใดละหมาดก่อนเข้าเวลา การละหมาดนั้นย่อมไม่ถูกตอบรับ เพราะยังไม่ถึงเวลาที่ศาสนากำหนด

หากผู้ใดละหมาดฎุหาก่อนละหมาดอีด การละหมาดฎุหาของเขาจะไม่ถูกตอบรับเพราะขัดกับเวลาที่ศาสนากำหนด

หากผู้ใดอิอฺติกาฟนอกช่วงเวลาที่กำหนด ถือว่าเป็นสิ่งที่ศาสนามิได้กำหนด แต่ยังอนุญาตให้ทำได้ เพราะท่านนบี ﷺ เคยรับรองการอิอฺติกาฟในมัสญิดอัลหะรอมของท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ (นอกเดือนเราะมะฎอน) ด้วยเหตุที่ท่านได้บนบานไว้

และหากผู้ใดล่าช้าในการทำอิบาดะฮฺที่มีเวลากำหนดเฉพาะโดยไม่มีเหตุจำเป็น เช่น การละหมาดศุบหฺหลังจากดวงอาทิตย์ขึ้นโดยไม่มีเหตุจำเป็น การละหมาดของเขาย่อมถูกปฏิเสธ เพราะเป็นการงานที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์มิได้สั่งใช้

หก: การงานต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนาในด้านสถานที่ กล่าวคือ หากผู้ใดอิอฺติกาฟในสถานที่อื่นนอกจากมัสญิด เช่น ที่โรงเรียนหรือที่บ้าน การอิอฺติกาฟนั้นย่อมใช้ไม่ได้ เพราะขัดกับสถานที่ที่ศาสนากำหนดสำหรับการอิอฺติกาฟ ซึ่งต้องเป็นมัสญิดเท่านั้น

ดังนั้น จงพึงระวังในหลักการทั้งหกประการนี้ และให้นำไปใช้ในการงานต่างๆ ที่ท่านจะปฏิบัติ

ต่อไปนี้คือตัวอย่างของการงานที่ถูกปฏิเสธ เพราะขัดกับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์

ตัวอย่างที่หนึ่ง: ผู้ที่ซื้อหรือขายหลังจากอะซานครั้งที่สองของการละหมาดวันศุกร์ หากเขาเป็นผู้ที่วาญิบต้องละหมาดวันศุกร์ สัญญาซื้อขายของเขาย่อมเป็นโมฆะ เพราะขัดกับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์

หากกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น วาญิบต้องยกเลิกการซื้อขายนั้น คืนเงินแก่ผู้ซื้อ และคืนสินค้าแก่ผู้ขาย ด้วยเหตุนี้ เมื่อท่านนบี ﷺ ได้รับแจ้งว่ามีการแลกเปลี่ยนอินทผลัมที่ดีหนึ่งศออฺกับอินทผลัมทั่วไปสองศออฺ และอินทผลัมที่ดีสองศออฺแลกกับอินทผลัมทั่วไปสามศออฺ ท่านนบีได้สั่งให้ยกเลิกการแลกเปลี่ยนนั้นเพราะขัดกับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์

ตัวอย่างที่สอง: การแต่งงานกับหญิงที่ไม่มีวะลีย์ (ผู้ปกครอง) ถือว่าเป็นโมฆะ เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«لَا نِكَاحَ إِلا بِوَلِيٍّ»

"ไม่มีการแต่งงานนอกจากต้องมีวะลีย์ (ผู้ปกครอง)" [บันทึกโดยอะหฺมัด หน้า 4/394, อบูดาวูด หมายเลข 2083]

ตัวอย่างที่สาม: กรณีที่ชายผู้หนึ่งหย่าภรรยาขณะที่นางมีประจำเดือน การหย่านั้นจะเป็นผลหรือไม่?

คำตอบ: เรื่องนี้บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกัน เคยมีผู้มาแจ้งท่านอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ ว่าการหย่าขณะมีประจำเดือนนั้นไม่เป็นผล ท่านได้ตอบว่า "เป็นทัศนะที่ไม่ถูกต้อง" ซึ่งนี่คือทัศนะของท่านอิมามอะหฺมัด ผู้เชี่ยวชาญด้านหะดีษและฟิกฮฺ โดยท่านคัดค้าน

ทัศนะที่ว่าการหย่าไม่เป็นผล แต่ท่านเห็นว่าการหย่าขณะมีประจำเดือนนั้นเป็นผลและถือเป็นการหย่าหนึ่งครั้ง

อย่างไรก็ตาม มีอุละมาอ์บางท่าน เช่น ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่าการหย่านั้นไม่เป็นผล แสดงว่าเรื่องนี้เป็นประเด็นที่อุละมาอ์มีทัศนะต่างกัน แต่ที่เรานำเสนอก็เพื่อไม่ให้ผู้คนมักง่ายในการวินิจฉัยว่าการหย่าขณะมีประจำเดือนนั้นไม่เป็นผล แต่ให้ยึดว่าการหย่านั้นเป็นผลเพราะพวกเขาตั้งใจเช่นนั้น ดังที่ท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้ถือว่าการหย่าสามครั้งมีผลเป็นสามครั้ง ทั้งที่ในสมัยท่านนบี ﷺ สมัยท่านอบูบักรฺ และช่วงสองปีแรกในสมัยของท่านอุมัร ถือว่ามีผลเพียงครั้งเดียว แต่เมื่อผู้คนเริ่มกล้าทำสิ่งหะรอม ท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงให้ถือตามนั้น โดยท่านกล่าวว่า **"แท้จริงผู้คนรีบร้อนในเรื่องที่พวกเขาควรใช้ความสุขุม ดังนั้นเราควรบังคับใช้มันกับพวกเขา"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1472]

เราเห็นด้วยกับแนวทางนี้ เพราะผู้คนในยุคนี้มักทำเป็นเรื่องเล่น จนบางครั้งมีคนบางคนมาหาแล้วบอกว่า "เขาได้หย่าภรรยาขณะที่นางมีประจำเดือนตั้งแต่สิบปีที่แล้ว" เมื่อบอกเขาว่า "การหย่านั้นเป็นผล" เขากลับตอบว่า "มันเป็นการหย่าขณะมีประจำเดือน ซึ่งเป็นเพียงบิดอะฮฺ" เขาพูดเช่นนั้นทั้งที่ไม่มีความรู้ใดๆ แต่พูดตามอารมณ์เท่านั้น

คำถาม: เป็นไปได้หรือไม่ที่จะวินิจฉัยกรณีนี้ว่า "การหย่าของเขาไม่เป็นผล"?

คำตอบ: เป็นไปไม่ได้ เพราะเราต้องรับผิดชอบต่อการวินิจฉัยนี้ในวันกิยามะฮฺ แต่เราต้องกล่าวกับเขาว่า "เมื่อเขาตั้งใจเช่นนั้น มันก็เป็นไปตามที่เขาตั้งใจ ซึ่งเขาคิดเห็นอย่างไรหากอิดดะฮฺ (ระยะรอคอย) จากการหย่าครั้งนั้นสิ้นสุดลง และนางได้แต่งงานกับชายอื่น แล้วเขาไปบอกชายผู้นั้นว่า 'นี่คือภรรยาของฉัน'"

แน่นอนเขาจะไม่กล้าพูดเช่นนั้น เมื่อเขาเชื่อว่าการหย่าสามครั้งมีผล เราจะปล่อยให้เขาทำเป็นเรื่องเล่นได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม การหย่าขณะมีประจำเดือนนั้น อุละมาอ์ส่วนใหญ่เห็นว่ามีผล ส่วนผู้ที่บอกว่าไม่มีผล ท่านอิมามอะหฺมัดได้โต้แย้งไว้แล้วว่า "เป็นทัศนะที่ไม่ถูกต้อง" หมายถึง ไม่อาจนำมาใช้ได้

ตัวอย่างที่สี่: การที่ผู้หนึ่งขายทองคำหนึ่งอูกียะฮฺ (ประมาณ 119 กรัม บางทัศนะระบุประมาณ 125-130 กรัม) แลกกับทองคำหนึ่งอูกียะฮฺครึ่ง การซื้อขายเช่นนี้ถือเป็นโมฆะ เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«لاَ تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا سَوَاءً بِسَوَاءٍ»

"ท่านทั้งหลายอย่าซื้อขายทองคำกับทองคำ เว้นแต่จะเท่ากันเท่านั้น" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2176 และมุสลิม หมายเลข 1584]

ตัวอย่างที่ห้า: การที่ผู้หนึ่งละหมาดโดยสวมเสื้อผ้าที่ขโมยมา อุละมาอ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า "การละหมาดของเขานั้นใช้ได้" เพราะข้อห้ามนั้นมิได้เกี่ยวกับการละหมาด แต่เป็นการห้ามสวมใส่เสื้อผ้าที่ขโมยมา ไม่ว่าจะละหมาดหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นข้อห้ามนี้จึงไม่เกี่ยวกับการละหมาด และท่านนบี ﷺ ก็มิได้กล่าวว่า "พวกท่านอย่าละหมาดในเสื้อผ้าที่ขโมยมา" แต่ท่านห้ามการขโมย ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการละหมาด

ตัวอย่างที่หก: การที่ผู้หนึ่งละหมาดสุนัตโดยไม่มีสาเหตุในช่วงเวลาต้องห้าม การงานของเขาย่อมถูกปฏิเสธ เพราะเป็นสิ่งต้องห้ามโดยตัวของมันเอง

ตัวอย่างที่เจ็ด: การที่ผู้หนึ่งถือศีลอดในวันอีดิลฟิฏรฺ การถือศีลอดของเขาย่อมถูกปฏิเสธ เพราะเป็นสิ่งต้องห้ามโดยตัวของมันเอง

ตัวอย่างที่แปด: การที่ผู้หนึ่งอาบน้ำละหมาดด้วยน้ำที่ขโมยมา การอาบน้ำละหมาดของเขาใช้ได้ เพราะข้อห้ามเกี่ยวกับการขโมยน้ำ มิใช่ห้ามการอาบน้ำละหมาดด้วยน้ำที่ขโมยมา

ดังนั้น หากข้อห้ามระบุถึงอิบาดะฮฺนั้นโดยตรง อิบาดะฮฺนั้นย่อมใช้ไม่ได้ แต่หากเป็นข้อห้ามทั่วไป ก็ไม่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องของอิบาดะฮฺนั้น

ตัวอย่างที่เก้า: การที่ผู้หนึ่งคดโกงในการค้าขาย การซื้อขายของเขายังคงใช้ได้ เพราะข้อห้ามเกี่ยวกับการคดโกง ดังนั้นเมื่อมีการซื้อขายที่มีการคดโกง การซื้อขายนั้นยังคงใช้ได้

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

«لَا تَلَقَّوْا الْجَلَبَ، فَمَنْ تَلَقَّاهُ فَاشْتَرَى مِنْهُ، فَإِذَا أَتَى سَيِّدُهُ السُّوقَ، فَهُوَ بِالْخِيَارِ»

"พวกท่านอย่าดักรับสินค้า ผู้ใดดักซื้อสินค้า เมื่อเจ้าของสินค้ามาถึงตลาด เขามีสิทธิ์เลือก" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1519]

คำว่า "الجَلَبَ" (อัลญะลับ) คือสินค้าที่ชาวชนบทนำมาขายในเมือง ไม่ว่าจะเป็นปศุสัตว์ อาหาร หรืออื่นๆ

ท่านนบีมิได้กล่าวว่าการซื้อขายนั้นเป็นโมฆะ แต่การซื้อขายนั้นใช้ได้ เพียงแต่ท่านให้สิทธิ์เลือกแก่ผู้ที่ถูกดักซื้อสินค้า เพราะเขาเป็นผู้ถูกคดโกงและถูกหลอกลวง

ฉะนั้น ต้องแยกแยะระหว่างข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับการงานนั้นโดยตรงกับข้อห้ามที่ไม่เกี่ยวข้อง ข้อห้ามที่เกี่ยวข้องโดยตรง ไม่มีข้อสงสัยว่าการงานนั้นจะไม่ถูกตอบรับ เพราะหากเชื่อว่าใช้ได้ก็เท่ากับขัดแย้งกับอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ส่วนข้อห้ามที่ไม่เกี่ยวข้องการงานนั้นยังใช้ได้ แต่การฝ่าฝืนข้อห้ามถือเป็นสิ่งหะรอม

ตัวอย่างที่สิบ: ผู้หนึ่งทำหัจญ์ด้วยทรัพย์สินที่ขโมยมา ไม่ว่าจะเป็นอูฐหรือรถยนต์ การทำหัจญ์ของเขาใช้ได้ ซึ่งเป็นทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่และเป็นทัศนะที่ถูกต้อง แต่เขามีความผิดที่ขโมยอูฐหรือรถยนต์นั้น เพราะมิได้เป็นส่วนหนึ่งของการอิบาดะฮฺ อีกทั้งบางครั้งผู้ทำหัจญ์อาจไม่ต้องใช้พาหนะใดๆ

แต่ก็มีอุละมาอ์บางท่านที่กล่าวว่าหัจญ์นั้นใช้ไม่ได้ ดังมีบทกวีว่า

إِذَا حَجَجْتَ بِمَالٍ أَصْلُهُ سُحُتٌ
فَمَا حَجَجْتَ وَلَكِنْ حَجَّتِ الْعِيرُ

เมื่อท่านทำหัจญ์ด้วยทรัพย์สินที่หะรอม
มิใช่การทำหัจญ์ของท่าน แต่เป็นการทำหัจญ์ของเจ้าอูฐต่างหาก

ส่วนในการบันทึกของมุสลิมมีสำนวนว่า

"مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَرَدٌّ"

(มันอะมิละ อะมะลัน ลัยสะ อะลัยฮิ อัมรุนา ฟะฮุวะร็อดดุน - ผู้ใดอุตริสิ่งใหม่ในกิจการศาสนาของเราที่ไม่มีอยู่ในนั้น สิ่งนั้นจะถูกปฏิเสธ)

ความเข้าใจตามหะดีษนี้คือ หากไม่ใช่สิ่งที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์สั่งใช้ย่อมถูกปฏิเสธ ซึ่งนี่คือเรื่องที่เกี่ยวกับอิบาดะฮฺโดยไม่มีข้อสงสัย เพราะหลักการเดิมของการอิบาดะฮฺคือห้ามกระทำจนกว่าจะมีหลักฐานว่าศาสนาได้กำหนดให้ทำ

ดังนั้น หากผู้หนึ่งทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในรูปแบบหนึ่ง แล้วมีผู้ห้าม เขาจึงถามว่า "มีหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่าเป็นสิ่งหะรอม?" ถือเป็นคำถามที่ไม่ถูกต้อง แต่ให้ตอบไปว่า "หลักฐานคือหลักการเดิมของการอิบาดะฮฺคือห้ามกระทำจนกว่าจะมีหลักฐานว่าศาสนากำหนดให้ทำ"

แต่ในกรณีที่ไม่ใช่เรื่องอิบาดะฮฺ หลักการเดิมคืออนุญาตให้ทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทั่วไป หรือการงานต่างๆ (ที่ไม่ใช่อิบาดะฮฺ) ก็ถือว่าหลักการเดิมคืออนุญาตให้ทำได้

ตัวอย่างในเรื่องทั่วไป: การที่ผู้หนึ่งดักนกเพื่อกิน แล้วมีผู้ห้าม เขาจึงกล่าวว่า "มีหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่าเป็นสิ่งหะรอม?" ซึ่งถือเป็นคำถามที่ถูกต้อง เพราะหลักการเดิมอนุญาตให้ทำได้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า

﴿هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ لَكُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا﴾

"พระองค์คือผู้ทรงสร้างทุกสิ่งในโลกนี้เพื่อพวกเจ้า" (สูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 29)

ตัวอย่างในการงานที่ไม่ใช่อิบาดะฮฺ: หลักการเดิมคืออนุญาตให้ทำได้ เช่น การที่ผู้หนึ่งทำสิ่งใดในบ้านของเขา หรือในรถของเขา หรือกับเสื้อผ้าของเขา หรือสิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวกับทางโลก แล้วมีผู้ห้าม เขาจึงถามว่า

"มีหลักฐานห้ามในเรื่องนี้หรือไม่?" ซึ่งถือเป็นคำถามที่ชอบธรรม เพราะหลักการเดิมอนุญาตให้ทำได้

นี่คือหลักการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

จากหลักการข้างต้น สามารถแบ่งอิบาดะฮฺเป็นสามประเภท:

หนึ่ง: สิ่งที่เรารู้ว่าศาสนากำหนดเป็นอิบาดะฮฺ ถือว่าเป็นบทบัญญัติที่สามารถทำได้

สอง: สิ่งที่เรารู้ว่าศาสนาห้ามทำอิบาดะฮฺ ถือเป็นสิ่งต้องห้าม

สาม: สิ่งที่เราไม่รู้ว่าเป็นอิบาดะฮฺหรือไม่ ถือเป็นสิ่งต้องห้าม

สำหรับเรื่องมุอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์) และเรื่องทั่วไป แบ่งเป็นสามประเภทเช่นกัน:

หนึ่ง: สิ่งที่เรารู้ว่าศาสนาอนุญาต ถือว่าทำได้ เช่น การที่ท่านนบี ﷺ กินเนื้อลาบ้าน [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1941]

สอง: สิ่งที่เรารู้ว่าศาสนาห้าม เช่น ห้ามกินสัตว์ดุร้ายที่มีเขี้ยว ถือเป็นสิ่งต้องห้าม

สาม: สิ่งที่เราไม่รู้ว่าศาสนากล่าวถึงอย่างไร ให้ถือว่าอนุญาตให้ทำได้ เพราะหลักการเดิมของสิ่งที่ไม่ใช่อิบาดะฮฺนั้นสามารถทำได้

หะดีษที่ 6

หะลาลและหะรอมและการออกห่างจากสิ่งที่คลุมเครือ

عَنْ أَبِيْ عَبْدِ اللهِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَقُوْلُ:

" إِنَّ الحَلَالَ بَيِّنٌ وَإِنَّ الحَرَامَ بَيِّنٌ ، وبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهاتٌ ، لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ ، فَقَدْ اِسْتَبْرَأَ لِدِيْنِهِ وَعِرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِيْ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِيْ الحَرَامِ ، كَالرَّاعِيْ يَرْعَى حَوْلَ الحِمَى يُوْشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيْهِ ، أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلاَ وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ ، أَلاَ وَإِنَّ فِيْ الجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صلَحَ الجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الجَسَدُ كُلُّهُ ، أَلاَ وَهِيَ القَلْبُ "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

จากท่านอบูอับดิลลาฮ นั่นคือ อันนุอฺมาน บินบะชีร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า **“แท้จริงสิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) นั้นชัดเจนและสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) ก็ชัดเจนเช่นกัน และในระหว่างทั้งสองนั้นคือสิ่งที่คลุมเครือ ซึ่งผู้คนส่วนมากไม่รู้ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่ระแวดระวังและปกป้องตัวเขาจากสิ่งที่คลุมเครือ แท้จริงเขาได้ให้ศาสนาและเกียรติของเขาใสสะอาดปลอดมลทิน และผู้ใดก็ตามที่ตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนกับว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้าม เปรียบดังเช่นผู้ที่เลี้ยงปศุสัตว์อยู่รอบ ๆ บริเวณเขตหวงห้าม**

ซึ่งมันเกือบจะเล็ดลอดเข้าไปกินในเขตหวงห้ามอยู่แล้ว พึงทราบเถิดว่า กษัตริย์ทุกองค์ย่อมมีเขตหวงห้าม และพึงทราบเถิดว่า แท้จริง เขตหวงห้ามของอัลลอฮฺคือบรรดาสิ่งต้องห้ามทั้งหลาย พึงทราบเถิดว่า ในร่างกายมนุษย์นั้น มีก้อนเนื้อชิ้นหนึ่ง เมื่อมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดี ตามไปด้วย และถ้าหากว่ามันเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียตามไปด้วย พึงทราบเถิดว่า มันคือหัวใจ” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 52 และ มุสลิม หมายเลข 1599]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"إِنَّ الحَلَالَ بَيِّنٌ وَإِنَّ الحَرَامَ بَيِّنٌ"

(อินนัล หะลาละ บัยยินุน วะอินนัล หะรอมะ บัยยินุน - แท้จริงสิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) นั้นชัดเจน และสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) ก็ชัดเจนเช่นกัน)

ในหะดีษนี้ได้แบ่งบทบัญญัติออกเป็นสามประเภท ดังนี้:

1. สิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) ที่มีความชัดเจนและเป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน เช่น ผลไม้ ธัญพืช เครื่องแต่งกายที่ไม่ต้องห้าม และสิ่งอื่นๆ อีกมากมายนับไม่ถ้วน

2. สิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) ที่มีความชัดเจนและเป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน เช่น การผิดประเวณี การลักทรัพย์ การดื่มสุราและสิ่งมึนเมา รวมถึงสิ่งอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน

3. สิ่งที่คลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) ซึ่งไม่ชัดเจนว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติหรือต้องห้าม โดยสาเหตุของความคลุมเครืออาจเกิดจากความไม่ชัดเจนในหลักฐาน หรือความไม่ชัดเจนในการนำหลักฐานไปใช้ในประเด็นนั้นๆ จึงอาจเกิดความคลุมเครือในบทบัญญัติ หรือในประเด็นที่จะตัดสิน

ความคลุมเครือในหลักฐานเกิดขึ้นกับหะดีษ (ที่นำมาใช้เป็นหลักฐาน) ในสองประเด็น:

หนึ่ง เป็นหะดีษที่ถูกต้อง (เศาะฮีหฺ) จากท่านนบี ﷺ หรือไม่?

สอง หะดีษนั้นบ่งชี้ถึงบทบัญญัติข้างต้นหรือไม่?

กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีประเด็นใดที่ถูกตั้งคำถามมากไปกว่าการพิจารณาว่าเป็นหะดีษที่ถูกต้องหรือไม่ และหะดีษนั้นบ่งชี้ถึงบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่

ส่วนความคลุมเครือในประเด็นที่จะตัดสิน หมายถึง การพิจารณาว่าหะดีษที่มีอยู่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในประเด็นปัญหานั้นได้หรือไม่

ซึ่งความคลุมเครือในหลักฐานนั้น บรรดาอุละมาอ์ด้านหลักการศาสนา (อุศูล) เรียกว่า "تَخْرِيجُ الْمَنَاطِ" (ตัครีญุล มะนาฏ - การสืบหาเหตุผล) ส่วนความคลุมเครือในประเด็นที่จะตัดสินนั้น พวกเขาเรียกว่า "تَحْقِيقُ الْمَنَاطِ" (ตะหฺกีกุล มะนาฏ - การตรวจสอบเหตุผล)

"لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ"

(ลา ยะอฺละมุฮุนนะ กะษีรุน มินัน นาส - ซึ่งผู้คนจำนวนมากไม่รู้) หมายถึง สิ่งที่คลุมเครือนี้มีผู้คนจำนวนมากที่ไม่รู้และก็มีผู้คนจำนวนมากที่รู้เช่นกัน ซึ่งท่านนบี ﷺ มิได้กล่าวว่า "لَا يَعْلَمُهُنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ" (ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ไม่รู้) เพราะหากท่านกล่าวเช่นนั้น ก็จะหมายความว่าผู้ที่รู้มีจำนวนน้อย

ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า "لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ" อาจมีสาเหตุมาจากการที่พวกเขาขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ หรือขาดการรับรู้

"فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ"

(ฟะมะนิตตะกอชชุบุฮาต - ดังนั้นผู้ใดที่ระมัดระวังสิ่งที่คลุมเครือ) กล่าวคือ หลีกห่างจากมัน

"فَقَدْ اِسْتَبْرَأَ"

(ฟะก็อดอิสตับเราะอะ - แท้จริงเขาได้ปกป้องความบริสุทธิ์) กล่าวคือ รอดพ้นจากมลทิน

"لِدِيْنِهِ"

(ลิดีนิฮี - แก่ศาสนาของเขา) ในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างเขากับอัลลอฮฺ ตะอาลา

"وَعِرْضِهِ"

(วะอิรฎิฮี - และเกียรติของเขา) ในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างเขากับผู้คนอื่น เพราะเมื่อใดที่ผู้หนึ่งกระทำสิ่งที่คลุมเครือ ผู้คนก็จะกล่าวถึงเกียรติของเขา (ในแง่ลบ) โดยอาจจะกล่าวว่า "คนผู้นี้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้" เช่นเดียวกับในเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างเขากับอัลลอฮฺ ตะอาลา

"وَمَنْ وَقَعَ فِيْ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِيْ الحَرَامِ"

(วะมัน วะเกาะอะ ฟิชชุบุฮาติ วะเกาะอะ ฟิล หะรอม - และผู้ใดตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งต้องห้าม)

เป็นประโยคเงื่อนไข "جُمْلَة شَرْطِيَّة"

"وَمَنْ وَقَعَ فِيْ الشُّبُهَاتِ"

(วะมัน วะเกาะอะ ฟิชชุบุฮาต - และผู้ใดตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ) กล่าวคือ ได้กระทำมันลงไป

คำกล่าว

"وَقَعَ فِيْ الحَرَامِ"

(วะเกาะอะ ฟิล หะรอม - ก็เสมือนว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้าม) เป็นประโยคที่สามารถตีความได้สองความหมาย:

หนึ่ง การหมั่นทำสิ่งที่คลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) นั้นเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม)

สอง มันเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การทำสิ่งที่ต้องห้าม

ซึ่งเมื่อพิจารณาตามอุปมาที่ท่านนบี ﷺ ได้ยกมานั้น เป็นที่ชัดเจนว่าทั้งสองความหมายนั้นถูกต้องที่สุด

อุปมาที่ท่านยกมาคือ

"كَالرَّاعِيْ"

(กัรรออี - เปรียบดังผู้ที่เลี้ยงปศุสัตว์) หมายถึงผู้ที่เลี้ยงอูฐ วัว หรือแกะ เป็นต้น

"يَرْعَى حَوْلَ الحِمَى"

(ยัรอา เหาลัล หิมา - เลี้ยงปศุสัตว์อยู่รอบๆ บริเวณเขตหวงห้าม) หมายถึง บริเวณรอบๆ ที่หวงห้าม เนื่องจากเกรงว่าจะเล็ดลอดเข้าไปในพื้นที่เขตหวงห้าม ซึ่งไม่สามารถที่จะเลี้ยงปศุสัตว์ได้ ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ตาม

ซึ่งผู้เลี้ยงปศุสัตว์รอบๆ พื้นที่อันน้อยนิดนั้น

"يُوْشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيْهِ"

(ยูชิกุ อัน ยะเกาะอะ ฟีฮิ - ซึ่งมันเกือบจะเล็ดลอดเข้าไปกินในเขตหวงห้ามอยู่แล้ว) หมายถึงใกล้ที่จะเล็ดลอดเข้าไปกินในเขตหวงห้ามนั้น เพราะเมื่อปศุสัตว์เห็นพื้นที่ในเขตหวงห้ามมีความเขียวชะอุ่มเต็มไปด้วยต้นไม้จำพวกลำต้นอ่อนๆ มันก็อาจจะเข้าไปในเขตพื้นหวงห้ามนั้นได้ และ

เป็นการยากมากที่จะหักห้ามมัน เช่นเดียวกันในสิ่งที่คลุมเครือ เมื่อใดก็ตามที่คนๆ หนึ่งวนอยู่รอบๆ มัน ก็เป็นการยากมากที่จะหักห้ามจิตใจของเขาจากมันได้

การยกตัวอย่างนี้ใกล้เคียงกับความหมายของคำกล่าวที่ว่า

"مَنْ وَقَعَ فِيْ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِيْ الحَرَامِ"

(มัน วะเกาะอะ ฟิชชุบุฮาติ วะเกาะอะ ฟิล หะรอม - ผู้ใดก็ตามที่ตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนกับว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้าม) หมายถึง มันเกือบจะตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้ามอยู่แล้ว เพราะตัวอย่างนั้นจะเพิ่มความกระจ่างถึงความหมายของมัน

หลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"أَلاَ"

(อะลา - พึงทราบเถิดว่า) เป็น "أَدَاةُ اسْتِفْتَاحٍ" (คำที่ใช้เพื่อเป็นการเปิดประเด็น) ประโยชน์ของมันคือ เพื่อเป็นการเร้าความสนใจในสิ่งที่กำลังจะกล่าวถึง

"وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى"

(วะอินนะ ลิกุลลิ มะลิกิน หิมา - ทุกๆ กษัตริย์ย่อมมีเขตหวงห้าม) หมายถึงกษัตริย์ทุกองค์จะมีพื้นที่ที่เป็นเขตหวงห้ามส่วนพระองค์ ซึ่งท่านนบี ﷺ ไม่ได้ต้องการชี้แจงหุกุ่ม (หลักการ) ของการมีเขตหวงห้ามของกษัตริย์ว่ามันหะลาลหรือหะรอม เพราะเขตหวงห้ามบางทีก็เป็นสิ่งที่หะลาล และบางทีก็เป็นสิ่งที่หะรอม ดังนั้นนัยของเขตหวงห้ามในหะดีษนี้คือการเข้าไปในบริเวณนั้น

สำหรับประเด็นของเขตหวงห้ามนั้นแบ่งออกเป็นสองประเภท ดังนี้:

หนึ่ง ในกรณีกั้นเขตพื้นที่เพื่อตัวเองและเพื่อปศุสัตว์ของตัวเองเพียงอย่างเดียว ถือเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม)

สอง ในกรณีที่กั้นเขตพื้นที่เพื่อปศุสัตว์ของมุสลิมโดยส่วนรวม เช่น อูฐที่มาจากทานบริจาค (เศาะดะเกาะฮฺ) หรืออูฐที่เตรียมไว้เพื่อทำสงคราม (ญิฮาด) ถือเป็นสิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) เพราะเขาไม่ได้จำกัดสิทธิในการใช้พื้นที่นั้นเพื่อตัวเองเพียงอย่างเดียว ดังที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า:

«الْمُسْلِمُونَ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثَة : فِي الْكَلَإِ، وَالْمَاءِ، وَالنَّارِ»

"มุสลิมเป็นหุ้นส่วนกันในสามประการคือ หญ้า น้ำ และไฟ" [บันทึกโดยอบูดาวุด หมายเลข 3477, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2472, อะหฺมัด หน้า 5/364, และอัลบัยฮะกีย์ ในสุนัน อัลกุบรอ หน้า 6/150 หมายเลข 11612-11613]

"أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ"

(อะลา วะอินนะ หิมัลลอฮิ มะหาริมุฮู - และพึงทราบเถิดว่า แท้จริงเขตหวงห้ามของอัลลอฮฺคือบรรดาสิ่งต้องห้ามทั้งหลาย) เป็น "جُمْلَةٌ مُؤَكَّدَةٌ" (ประโยคเน้นย้ำ) ด้วยการใช้คำว่า "إِنَّ" (แท้จริง) และ "أَدَاةُ اسْتِفْتَاحٍ" (คำที่ใช้เพื่อเป็นการเปิดประเด็น) คือคำว่า "أَلَا" (พึงทราบเถิด) หมายถึงว่า พึงทราบเถิดว่า แท้จริงเขตหวงห้ามของอัลลอฮฺ คือสิ่งต่างๆ ที่อัลลอฮฺได้ห้าม ดังนั้นจงระมัดระวังในการเข้าใกล้มัน เพราะสิ่งต่างๆ ที่อัลลอฮฺได้ห้ามนั้นเสมือนเขตหวงห้ามของกษัตริย์ที่ไม่อนุญาตให้ผู้ใดเข้าไปในบริเวณนั้น

"أَلاَ وَإِنَّ فِيْ الجَسَدِ مُضْغَةً"

(อะลา วะอินนะ ฟิล ญะสะดิ มุฎเฆาะตัน - พึงทราบเถิดว่าในร่างกายมนุษย์นั้น มีก้อนเนื้อชิ้นหนึ่ง) นี่ก็เป็น "جُمْلَةٌ مُؤَكَّدَةٌ" (ประโยคเน้นย้ำ) ด้วยการใช้คำว่า "أَلاَ" (พึงทราบเถิด) และ "إِنَّ" (แท้จริง) หมายถึงว่า พึงทราบเถิดว่าในร่างกายมนุษย์นั้นมีก้อนเนื้อชิ้นหนึ่งก้อนประมาณเท่ากับชิ้นเนื้อที่มนุษย์ใช้กินกัน นั่นคือประมาณก้อนเนื้อชิ้นเล็กๆ

" إِذَا صَلَحَتْ صلحَ الجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الجَسَدُ كُلُّهُ ، أَلاَ وَهِيَ القَلْبُ "

(อิษา เศาะละหัต เศาะละหัล ญะสะดุ กุลลุฮู, วะอิษา ฟะสะดัต ฟะสะดัล ญะสะดุ กุลลุฮู, อะลา วะฮิยัล ก็อลบุ - เมื่อมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตามไปด้วย และถ้าหากว่ามันเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียตามไปด้วย พึงทราบเถิดว่า มันคือ หัวใจ) ท่านนบี ﷺ ได้จัดเรียงผลลัพธ์ของเงื่อนไข นั่นคือเมื่อใดก็ตามที่หัวใจดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตามไปด้วย และเมื่อใดที่หัวใจเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียตามไปด้วย

ซึ่งอุละมาอ์บางท่านได้เปรียบเทียบเรื่องนี้กับกษัตริย์ว่า เมื่อกษัตริย์ดี ประชาชนก็จะดีตามไปด้วย และเมื่อกษัตริย์ไม่ดี ประชาชนก็จะไม่ดีตามไปด้วย

แต่บรรดาอุละมาอ์ที่ได้ตรวจสอบเรื่องนี้มีทัศนะว่า การเปรียบเทียบเช่นนี้ไม่ถูกต้อง เนื่องจากบางครั้งกษัตริย์มีคำสั่งแล้วประชาชนอาจไม่เชื่อฟังก็ได้ แต่สำหรับหัวใจนั้น เมื่อมันมีคำสั่งใด ร่างกายทั้งหมดจะต้องปฏิบัติตามอย่างแน่นอน ที่ถูกต้องควรกล่าวว่า เปรียบเสมือนกษัตริย์มีคำสั่งหนึ่งแก่ประชาชน ดังนั้นเมื่อหัวใจดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตามไป

ด้วยอย่างแน่นอน และเมื่อใดที่หัวใจเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียตามไปด้วยอย่างแน่นอน

แท้จริงหะดีษบทนี้เป็นหะดีษที่มีความสำคัญยิ่ง หากจะกล่าวถึงรายละเอียดทั้งหมดคงต้องใช้หน้ากระดาษมากมาย แต่เราจะนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญที่เป็นบทเรียนที่ได้รับจากหะดีษบทนี้เท่านั้น

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกแบ่งออกเป็นสามประเภท คือ สิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) อย่างชัดเจน, สิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) อย่างชัดเจน และสิ่งที่คลุมเครือ

หลักการและตัวอย่างของแต่ละประเภทมีดังนี้:

ก. สิ่งที่อนุมัติอย่างชัดเจนนั้น จะไม่มีผู้ใดถูกตำหนิจากการกระทำมัน เช่น การที่ผู้หนึ่งแสวงหาความสุขด้วยสิ่งที่อัลลอฮฺทรงอนุมัติ อาทิ การบริโภคธัญพืชและผลไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่อนุมัติอย่างชัดเจนโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ

ข. สิ่งที่ต้องห้ามอย่างชัดเจนนั้น ทุกคนที่กระทำจะถูกตำหนิ เช่น การดื่มสุรา การบริโภคสัตว์ที่ตายเอง การบริโภคเนื้อสุกร เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติของมันเป็นที่รู้กันดีว่าเป็นสิ่งต้องห้าม

ค. และมีสิ่งที่เรียกว่าสิ่งที่คลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนมีความเห็นแตกต่างกัน โดยบางคนเห็นว่าเป็นสิ่งต้องห้าม บางคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติ และบางคนแยกพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

ตัวอย่างสิ่งที่คลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) เช่น การสูบบุหรี่เคยเป็นสิ่งที่คลุมเครือในช่วงแรกที่มันถูกค้นพบ แต่ในปัจจุบันมีความชัดเจนแล้วหลังจากที่วงการแพทย์มีความก้าวหน้ามากขึ้น เมื่อได้ศึกษาสารประกอบในบุหรี่แล้วพบว่ามันเป็นสิ่งต้องห้าม และไม่มีข้อสงสัยใดๆ สำหรับเราอีกต่อไป ดังนั้นการสูบบุหรี่ในช่วงแรกจึงถือเป็นสิ่งที่คลุมเครือและยังไม่มีความชัดเจน แต่ภายหลังจากการศึกษาแล้วก็มีความชัดเจนว่าเป็นสิ่งต้องห้ามและห้ามสูบ

2. สาเหตุที่ทำให้มีสิ่งที่คลุมเครือนั้นมีสี่ประการ:

ก. ขาดความรู้ ซึ่งการมีความรู้น้อยนั้นจะทำให้เกิดสิ่งที่คลุมเครือ เพราะผู้ที่มีความรู้อย่างกว้างขวางจะรู้สิ่งต่างๆ ที่ผู้อื่นไม่รู้

ข. ขาดความเข้าใจ ซึ่งเป็นไปได้ที่ผู้มีความรู้กว้างขวางแต่กลับไม่เข้าใจในสิ่งนั้น จึงทำให้เกิดความคลุมเครือในเรื่องต่างๆ

ค. ขาดการพินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ซึ่งเกิดจากการที่ตัวเขาไม่ทุ่มเทในการพินิจพิจารณาและศึกษาค้นคว้านัยของมัน โดยอ้างว่าไม่มีความจำเป็น

ง. มีเจตนาที่ไม่ดี ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด เกิดจากการที่ผู้หนึ่งมีเจตนาต้องการเอาชนะเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจว่าถูกหรือผิด การเจตนาเช่นนี้เองที่กีดขวางไม่ให้เขาได้รับความรู้ -เราวิงวอนต่ออัลลอฮฺให้รอดพ้นจากพฤติกรรมเช่นนี้- เพราะเขามิได้มีเจตนาต้องการความรู้ แต่ต้องการตามอารมณ์เท่านั้น

สิ่งที่คลุมเครือนี้จะไม่เกิดกับทุกคน โดยมีหลักฐานสองประการ:

หนึ่ง จากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ"

(ซึ่งผู้คนส่วนมากไม่รู้) หมายถึง มีผู้คนอีกส่วนหนึ่งที่รู้

สอง จากความหมายของหะดีษบทนี้ เพราะหากหลักฐานต่างๆ เป็นสิ่งที่คลุมเครือสำหรับทุกคนแล้ว ก็แสดงว่าอัลกุรอานไม่มีสิ่งใดที่ชัดเจน และต้องมีบทบัญญัติศาสนา (ชะรีอะฮฺ) บางประการที่ยังไม่มีผู้ใดรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

3. บทเรียนที่สามของหะดีษบทนี้คือ เป็นความลุ่มลึกและเหตุผล (หิกมะฮฺ) ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ได้ระบุถึงสิ่งที่ยังคลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) เพื่อให้ผู้ที่มุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ได้รับความกระจ่าง ส่วนผู้ที่ไม่มุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ก็จะอยู่ในกลุ่มผู้ที่ไม่รู้สิ่งที่คลุมเครือนี้

4. บทเรียนที่สี่ของหะดีษบทนี้คือ เป็นไปไม่ได้ที่ผู้คนทั้งหมดจะไม่รู้ว่ามีบทบัญญัติหนึ่งมาก่อน เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ"

(ซึ่งผู้คนส่วนมากไม่รู้) แสดงว่าต้องมีผู้ที่รู้

5. ส่งเสริมให้หลีกเลี่ยงจากสิ่งที่คลุมเครือ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีหลักฐานชัดเจนว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่คลุมเครือ แต่หากไม่มีหลักฐานว่าเป็นสิ่งที่คลุมเครือ ก็ถือว่าเป็นเพียงการกระซิบกระซาบให้สงสัย (วิสวาส) และเป็นความสุดโต่ง อย่างไรก็ตาม หากพบว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่คลุมเครือจริง ทุกคนก็ถูกใช้ให้มีความยำเกรง (วะรออฺ) และให้ละทิ้งสิ่งที่คลุมเครือนั้น

ตัวอย่างในเรื่องนี้ มีหะดีษที่ถูกต้องบันทึกในเศาะฮีหฺอัลบุคอรีย์ จากการรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ว่ามีผู้คนกลุ่มหนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ แล้วกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ มีผู้คนกลุ่มหนึ่งนำเนื้อมาให้พวกเรา ซึ่งเราไม่รู้ว่าพวกเขาเชือดด้วยพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่?" ท่านนบีจึงกล่าวว่า:

سَمُّوا أَنْتُمْ وَكُلُوا

"พวกท่านจงกล่าวนามของอัลลอฮฺ แล้วกินมันเถิด" ท่านหญิงได้เล่าว่า "เหตุการณ์ครั้งนั้นพวกเขาเพิ่งเข้ารับอิสลามได้ไม่นาน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2057]

คำถาม เราต้องหลีกเลี่ยงจากการกินเนื้อนั้น เพราะเกรงว่าพวกเขาไม่ได้กล่าวนามของอัลลอฮฺขณะที่เชือดหรือไม่?

คำตอบ ไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงแต่อย่างใด เพราะมันไม่ใช่เรื่องที่ต้องหลีกเลี่ยง ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า "سَمُّوا أَنْتُمْ وَكُلُوا" (พวกท่านจงกล่าวนามของอัลลอฮฺ แล้วกินมันเถิด) ประหนึ่งมันเป็นสิ่งที่น่าตำหนิสำหรับพวกเขา และประหนึ่งท่านนบี อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสสลาม ได้กล่าวว่า "มันไม่ใช่เรื่องที่พวกท่านต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ผู้อื่นไม่ได้กระทำ แต่พวกท่านต้องรับผิดชอบในสิ่งที่พวกท่านกระทำเท่านั้น ดังนั้นจงกล่าวนามของอัลลอฮฺ แล้วกินมันเถิด"

ดังนั้น หากชาวยิวหรือคริสต์ได้เชือดสัตว์แล้วนำมามอบให้แก่ท่าน ท่านก็ไม่จำเป็นต้องสอบถามว่ามันถูกเชือดตามหลักการอิสลามหรือไม่ เพราะการถามเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีหลักฐานรองรับ และเป็นหนึ่งในความสุดโต่ง

เช่นเดียวกัน ในกรณีที่มีสิ่งหนึ่งติดที่เสื้อของผู้หนึ่ง ซึ่งเขาไม่รู้ว่ามันเป็นสิ่งสกปรก (นะญิส) หรือไม่

คำถาม เขาควรหลีกเลี่ยงจากการสวมเสื้อนั้นหรือไม่?

คำตอบ ให้พิจารณาดังนี้ หากมีความเป็นไปได้ที่มันจะเป็นนะญิส ก็ให้ถอดมันออก (หรือนำไปล้าง) ซึ่งถ้าความเป็นไปได้นั้นมีน้ำหนักมาก การถอดมันออกก็มีน้ำหนักมากด้วย แต่ถ้าไม่มีความเป็นไปได้ (ที่จะเป็นนะญิส) ก็ไม่ต้องใส่ใจ ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงตัดปัญหานี้ด้วยการให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ถามถึงชายผู้หนึ่งที่สงสัยว่าเขาเสียน้ำละหมาดในขณะละหมาดหรือไม่ โดยท่านนบีได้กล่าวว่า:

لاَ يَنْصَرِفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا

"ไม่จำเป็นที่เขาต้องเลิกละหมาด จนกว่าจะมั่นใจว่าได้ยินเสียงผายลมอย่างชัดเจนหรือได้กลิ่นอย่างแน่นอน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 137]

จึงมีหลักการ (กออิดะฮฺ) ว่า หากพบว่ามีความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นสิ่งที่คลุมเครือ การละทิ้งมันก็เป็นสิ่งที่ดีกว่า แต่ถ้ามีความเป็นไปได้น้อยก็ไม่ต้องละทิ้งมัน และเมื่อใดที่ไม่พบว่ามีความเป็นไปได้เลย การละทิ้งมันก็ถือเป็นความสุดโต่งในศาสนา ซึ่งศาสนาได้ห้ามไว้

6. ผู้ที่ตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนว่าเขาตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้าม เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"مَنْ وَقَعَ فِيْ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِيْ الحَرَامِ"

(ผู้ใดตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งที่ต้องห้าม)

7. ความยอดเยี่ยมของท่านนบี ﷺ ในการอบรมสั่งสอน ที่ท่านใช้วิธียกตัวอย่างที่สัมผัสได้จริง เพื่ออธิบายความหมายที่ต้องใช้สติปัญญาพินิจพิจารณา ซึ่งนี่คือวิธีการหนึ่งที่อัลกุรอานใช้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَآ إِلَّا ٱلْعَٰلِمُونَ﴾

"และเหล่านี้คืออุปมาทั้งหลายที่เราได้เปรียบเทียบมัน สำหรับปวงมนุษย์ แต่ไม่มีผู้ใดตระหนักมันนอกจากผู้มีความรู้" (สูเราะฮฺอัลอันกะบูต อายะฮฺที่ 43)

ซึ่งหนึ่งในวิธีการอบรมสั่งสอนที่ยอดเยี่ยมของครูคือการทำให้สิ่งที่ต้องใช้สติปัญญาในการพินิจพิจารณาเทียบเคียงกับสิ่งที่สามารถสัมผัสได้จริง เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"كَالرَّاعِيْ يَرْعَى حَوْلَ الحِمَى يُوْشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيْهِ"

(เปรียบดังผู้เลี้ยงปศุสัตว์ที่เลี้ยงสัตว์อยู่รอบเขตหวงห้าม ซึ่งมันเกือบจะเล็ดลอดเข้าไปกินในเขตหวงห้ามอยู่แล้ว)

8. **คำถาม** สามารถนำคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَرْعَى حَوْلَ الحِمَى"

(เลี้ยงปศุสัตว์อยู่รอบเขตหวงห้าม) เพื่อยืนยันการมีเขตหวงห้ามได้หรือไม่?

คำตอบ ในเรื่องนี้เป็นเพียงการนำเสนอเรื่องราวและสิ่งที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้นไม่ใช่การบ่งชี้ถึงบทบัญญัติทางศาสนา (หุกุ่มชะรีอะฮฺ) แต่อย่างใด ซึ่งท่านนบี ﷺ เพียงนำเสนอเรื่องบางเรื่องที่เกิดขึ้นจริง แต่มิได้เป็นการชี้แจงบทบัญญัติของมันแต่อย่างใด

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

"แน่นอน พวกเจ้าจะปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ ของกลุ่มชนก่อนหน้าพวกเจ้า" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6889 และมุสลิม หมายเลข 2669]

มิได้หมายความว่าการปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่มชนก่อนหน้านั้นเป็นสิ่งที่อนุมัติ แต่เป็นเพียงการบอกเล่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเท่านั้น

เช่นเดียวกับที่ท่านนบี ﷺ เคยเล่าถึงสตรีผู้หนึ่งที่จะเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่กลัวสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ซึ่งมิได้หมายความว่าอนุมัติให้นางเดินทางโดยไม่มีผู้ปกครอง (มะหฺรอม) แต่เป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น

ดังนั้น หะดีษบทนี้จึงไม่ได้บ่งชี้ว่าอนุญาตให้มีเขตหวงห้ามได้ เพราะท่านนบีเพียงยกตัวอย่างที่จะเกิดขึ้น ส่วนบทบัญญัติของการมีเขตหวงห้ามนั้นแบ่งออกเป็นสองประเภท ดังนี้:

หนึ่ง ในกรณีที่เป็นเขตหวงห้ามเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของพี่น้องมุสลิม ถือว่าอนุญาตให้ทำได้

สอง ในกรณีที่เป็นเขตหวงห้ามเฉพาะส่วนตัว ถือเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะไม่อนุญาตให้ยึดของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว

ตัวอย่างที่หนึ่ง การกั้นเขตพื้นที่เพื่อวางท่อระบายน้ำ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นสิ่งที่อนุญาตโดยไม่มีข้อสงสัย หรือการกั้นเขตพื้นที่อุดมสมบูรณ์เพื่อปศุสัตว์ส่วนรวมของพี่น้องมุสลิม เช่น สัตว์ที่ได้รับซะกาตมา หรือม้าที่เตรียมไว้เพื่อทำสงคราม (ญิฮาด) ในหนทางของอัลลอฮฺ

ตัวอย่างที่สอง การกั้นเขตพื้นที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อปศุสัตว์ของตนเองเท่านั้น

9. หนึ่งในบทเรียนที่ได้รับจากหะดีษบทนี้คือ การใช้หลักการ "سَدَّ الذَّرَائِع" (การป้องกันและปิดช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหาย) หมายถึง ช่องทางใดที่จะนำไปสู่สิ่งต้องห้าม จำเป็นต้องปิดกั้น เพื่อไม่ให้ล่วงละเมิดสิ่งต้องห้ามนั้น หลักการนี้ถือเป็นหลักฐานตามหลักศาสนา (ชัรอีย์) และเป็นที่มาของบทบัญญัติอีกด้วย

หนึ่งในนั้นคือคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَلَا تَسُبُّوا۟ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَسُبُّوا۟ ٱللَّهَ عَدْوًۢا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าด่าว่าบรรดาผู้ที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากอัลลอฮฺ แล้วพวกเขาจะด่าว่าอัลลอฮฺเป็นการละเมิด โดยปราศจากความรู้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 108)

มีการห้ามด่าทอพระเจ้าของพวกตั้งภาคี (มุชริกีน) เพราะจะนำไปสู่การด่าทออัลลอฮฺ ตะอาลา แม้ว่าการด่าทอพระเจ้าของพวกตั้งภาคีนั้นจะเป็นการด่าทอที่มีความชอบธรรม แต่การด่าทออัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นเป็นการละเมิดที่ปราศจากความรู้

10. เป็นปกติวิสัยของบรรดากษัตริย์ที่จะมีเขตหวงห้ามของตน เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى"

(พึงทราบเถิดว่า กษัตริย์ทุกพระองค์ย่อมมีเขตหวงห้าม) ซึ่งก่อนหน้านี้เราได้นำเสนอบทบัญญัติของการมีเขตหวงห้ามแล้ว

11. สามารถใช้คำเน้นย้ำ (ตะอ์กีด) ในประโยคที่ต้องการย้ำความได้หลายรูปแบบเมื่อจำเป็น แม้บางคนจะกล่าวว่าการใช้สำนวนเน้นย้ำทำให้ประโยคยืดยาวออกไป แต่หากมีความจำเป็น การเน้นย้ำก็ถือเป็นวาทศิลป์ (บะละเฆาะฮฺ) ที่งดงาม ดังจะเห็นได้จากท่านนบี ﷺ ก็ใช้คำว่า "ألا...ألا" (พึงทราบเถิด...พึงทราบเถิด)

12. หัวใจคือตัวแปรสำคัญที่กำหนดความดีและความเสื่อม เมื่อหัวใจดี อวัยวะทั้งหมดก็จะดีตาม แต่เมื่อหัวใจเสื่อม อวัยวะทั้งหมดก็จะเสื่อมตาม

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็น (วาญิบ) ที่จะต้องดูแลรักษาหัวใจมากกว่าอวัยวะส่วนอื่น เพราะหัวใจคือต้นกำเนิดของการงานทั้งปวง และเป็นสิ่งที่มนุษย์จะถูกสอบสวนในวันกิยามะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿أَفَلَا يَعۡلَمُ إِذَا بُعۡثِرَ مَا فِي ٱلۡقُبُورِ ۝٩ وَحُصِّلَ مَا فِي ٱلصُّدُورِ ۝١٠﴾

"เขาไม่รู้หรอกหรือว่า เมื่อสิ่งที่อยู่ในหลุมฝังศพถูกให้ฟื้นขึ้นมา และสิ่งที่อยู่ในหัวอกถูกเผยออก" (สูเราะฮฺอัลอาดิยาต อายะฮฺที่ 9-10)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสอีกว่า:

﴿إِنَّهُۥ عَلَىٰ رَجۡعِهِۦ لَقَادِرٌ ۝٨ يَوۡمَ تُبۡلَى ٱلسَّرَآئِرُ ۝٩﴾

"แท้จริงพระองค์ทรงมีอานุภาพที่จะให้เขากลับมาอีก (ฟื้นคืนชีพ) วันที่ความลับทั้งหลายจะถูกเปิดเผย" (สูเราะฮฺอัฏฏอริก อายะฮฺที่ 8-9)

ดังนั้น จงชำระล้างหัวใจของท่านให้บริสุทธิ์จากการตั้งภาคี (ชิริก) การอุตริกรรมในศาสนา (บิดอะฮฺ) ความอาฆาตพยาบาทต่อพี่น้องมุสลิม ตลอดจนมารยาทอันเลวร้ายและความเชื่อที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติอิสลาม เพราะหัวใจคือต้นตอของการกระทำทั้งปวง

13. เนื้อหาของหะดีษนี้เป็นการตอบโต้บรรดาผู้ละเมิด ที่เมื่อถูกห้ามปรามจากการกระทำที่ฝ่าฝืน พวกเขาจะกล่าวว่า "ความยำเกรง (ตักวา) อยู่ที่นี่" พร้อมชี้ไปที่หน้าอกตนเอง ซึ่งเป็นการบิดเบือนความถูกต้องเพื่อรับรองการกระทำที่ผิด เพราะผู้ที่กล่าวว่า

"التَّقْوَى هَاهُنَا"

(ความยำเกรงอยู่ที่นี่) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2564] คือท่านนบี ﷺ

ความหมายที่แท้จริงของหะดีษคือ หากส่วนนี้ (หัวใจ) มีความยำเกรง อวัยวะทั้งหมดก็จะมีความยำเกรงตาม แต่พวกเขากลับกล่าวว่า "ความยำเกรงอยู่ที่นี่" โดยนัยว่า "ฉันจะยังคงละเมิดต่ออัลลอฮฺต่อไป เพราะความยำเกรงมีอยู่ในหัวใจแล้ว"

การแก้ไขความเข้าใจที่ผิดนี้ทำได้ง่าย เพียงชี้ให้เห็นว่า เมื่อหัวใจดี อวัยวะทั้งหมดต้องดีตาม ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"إِذَا صَلَحَتْ صلَحَ الجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الجَسَدُ كُلُّهُ"

(เมื่อมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตาม และเมื่อมันเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียตาม)

14. การควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ล้วนขึ้นอยู่กับหัวใจ ดังที่ท่านนบีกล่าวไว้ข้างต้น

คำถาม หะดีษนี้สามารถใช้เป็นหลักฐานได้หรือไม่ว่าสติปัญญามีที่ตั้งอยู่ที่หัวใจ?

คำตอบ ได้อย่างแน่นอน เพราะเนื้อหาบ่งชี้ชัดว่าสติปัญญาอยู่ที่หัวใจ และหัวใจคือแหล่งของการคิดใคร่ครวญ ซึ่งอัลกุรอานได้ยืนยันเรื่องนี้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿ أَفَلَمْ يَسِيرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَآ أَوْ ءَاذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَاۖ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِي فِي ٱلصُّدُورِ ﴾

"พวกเขามิได้เดินทางไปในแผ่นดินหรอกหรือ เพื่อพวกเขาจะได้มีหัวใจที่ใช้ขบคิด หรือมีหูที่ใช้รับฟัง เพราะแท้จริงมิใช่ดวงตาที่บอด หากแต่เป็นหัวใจในทรวงอกต่างหากที่บอด" (สูเราะฮฺอัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 46)

คำถาม แล้วการคิดใคร่ครวญด้วยหัวใจมีลักษณะอย่างไร?

คำตอบ เป็นเรื่องที่เกินความเข้าใจของเรา แต่สิ่งที่เราต้องเชื่อมั่นคือสติปัญญามีที่ตั้งอยู่ที่หัวใจ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอาน แม้เราจะไม่เข้าใจกลไกการเชื่อมโยงระหว่างสติปัญญากับหัวใจก็ตาม ดังนั้นอย่าถามเราว่าหากมีการเปลี่ยนหัวใจของผู้ปฏิเสธศรัทธาไปใส่แทนที่หัวใจของมุสลิม เขาจะกลายเป็นผู้ปฏิเสธหรือไม่ เพราะเราไม่รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญากับหัวใจ

อัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรอบรู้ยิ่ง

หะดีษที่ 7

ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ

عَنْ أَبِيْ رُقَيَّةَ تَمِيْمِ بْنِ أَوْسٍ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : " الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ ، قُلْنَا : لِمَنْ ؟ قَالَ : لِلهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُوْلِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ وَعَامَّتِهِمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบีรุก็อยยะฮฺ นั่นคือ ตะมีม บินเอาสฺ อัดดารีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า **“ศาสนาคือ การนะศีหะฮฺ”** พวกเราจึง**ถามว่า: สำหรับใคร ? ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “สำหรับอัลลอฮฺ สำหรับคัมภีร์ของพระองค์ สำหรับศาสนทูตของพระองค์ สำหรับบรรดาผู้นำมุสลิม และสำหรับบรรดามุสลิมทั่วไป”** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 55,95]

คำอธิบายหะดีษ

"عَنْ أَبِيْ رُقَيَّةَ"

(อัน อบีรุก็อยยะฮฺ - จากท่านอบีรุก็อยยะฮฺ) เป็นการใช้ฉายา (กุนยะฮฺ) ที่เป็นเพศหญิง แม้โดยทั่วไปมักนิยมใช้ฉายาที่เป็นเพศชาย อย่างไรก็ตาม การใช้ฉายาเพศหญิงก็เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะเมื่อฉายานั้นเป็นที่รู้จักมากกว่า นอกจากนี้ ในบางกรณียังมีการใช้ฉายาที่ไม่ใช่ชื่อมนุษย์ เช่น อบูฮุร็อยเราะฮฺ (พ่อแมว) ซึ่งท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เป็นที่รู้จักด้วยฉายานี้เนื่องจากท่านชอบคลุกคลีกับแมวเป็นอย่างมาก

"الدِّينُ النَّصِيْحَةُ"

(อัดดีน อันนะศีหะฮฺ - ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ) โดยคำว่า "الدِّينُ" เป็น "مُبْتَدَأ" (คำขึ้นต้นประโยค) และคำว่า "النَّصِيْحَةُ" เป็น "خَبَر" (คำขยาย) ซึ่งทั้งมุบตะดะอ์และเคาะบัรเป็น "مَعْرِفَة" (คำที่เฉพาะเจาะจง) และนักวิชาการด้านโวหารศาสตร์ (บะละเฆาะฮฺ) ได้กล่าวว่า ในกรณีที่มุบตะดะอ์และเคาะบัรเป็นมะอฺริฟะฮฺ แสดงว่าเป็นการจำกัดเนื้อหาให้เฉพาะเจาะจง

"الدِّينُ النَّصِيْحَةُ" (ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ) เสมือนการกล่าวว่า "مَا الدِّينُ إِلَّا النَّصِيْحَةُ" (ไม่มีศาสนานอกจากต้องมีการนะศีหะฮฺ) ดังนั้นในกรณีที่เนื้อหาของรูปประโยคใช้คำที่เป็นมะอฺริฟะฮฺทั้งสอง แสดงว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการจำกัดเนื้อหา

คำว่า "الدِّينُ" หมายถึง ศาสนาที่เป็นภาคการปฏิบัติ เพราะคำนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ "دِينُ عَمَلٍ" (ศาสนาที่เป็นภาคปฏิบัติ) และ "دِينُ جَزَاءٍ" (ศาสนาที่เป็นภาคการตอบแทน)

ซึ่งในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ٤ ﴾

"ผู้ทรงสิทธิอำนาจในวันตอบแทน" (สูเราะฮฺอัลฟาติหะฮฺ อายะฮฺที่ 4)

หมายถึง ศาสนาที่เป็นภาคการตอบแทน

ส่วนคำดำรัสของพระองค์ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ ٣ ﴾

"และข้าได้พึงพอพระทัยที่จะให้อิสลามเป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 3)

หมายถึง ศาสนาที่เป็นภาคปฏิบัติ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ"

(อัดดีน อันนะศีหะฮฺ - ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ) ในที่นี้หมายถึงศาสนาที่เป็นภาคปฏิบัติ ส่วนคำว่า "النَّصِيْحَةُ" คือการทำให้สิ่งหนึ่งบริสุทธิ์

การที่ท่านนบี ﷺ ไม่ระบุผู้ที่จะได้รับการนะศีหะฮฺ เพื่อให้บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม เกิดความสนใจอยากรู้ว่าพวกเขาเป็นใครบ้าง เพราะการกล่าวถึงเรื่องใดโดยภาพรวมก่อนแล้วจึงอธิบายรายละเอียด เป็นวิธีที่ช่วยให้จดจำความรู้ได้ดี เนื่องจากเมื่อได้ยินภาพรวมจิตใจจะเกิดความอยากรู้ในรายละเอียด และเมื่อได้รับคำอธิบาย จิตใจก็จะเกิดความหวงแหน ทำให้จดจำได้ดีกว่าการนำเสนอรายละเอียดตั้งแต่แรก

ในบางสายรายงานมีสำนวนว่า

"الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ"

(ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ) โดยท่านนบีกล่าวสามครั้งว่า "الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ، الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ، الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ" (ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ, ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ, ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ)

"قُلْنَا : لِمَنْ ؟ قَالَ : لِلهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُوْلِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ وَعَامَّتِهِمْ"

(กุลนา: ลิมัน? กอลา: ลิลลาฮิ วะลิกิตาบิฮิ วะลิเราะสูลิฮิ วะลิอะอิมมะติล มุสลิมีนะ วะอามมะติฮิม - พวกเราจึงถามว่า: สำหรับใคร ? ท่านนบี ﷺ ตอบว่า "สำหรับอัลลอฮฺ สำหรับคัมภีร์ของพระองค์ สำหรับศาสนทูตของพระองค์ สำหรับบรรดาผู้นำมุสลิม และสำหรับบรรดามุสลิมทั่วไป")

การนะศีหะฮฺสำหรับอัลลอฮฺ ประกอบด้วยสองประการ คือ:

หนึ่ง การมีความบริสุทธิ์ใจในการประกอบอิบาดะฮฺต่อพระองค์

สอง การยืนยันในความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในด้านรุบูบียะฮฺ (การสร้างและบริหารจัดการสรรพสิ่ง), อุลูฮียะฮฺ (การประกอบอิบาดะฮฺต่อพระองค์) และอัสมาอ์ วะศิฟาต (พระนามและคุณลักษณะของพระองค์)

การนะศีหะฮฺสำหรับคัมภีร์ของพระองค์ (อัลกุรอาน) ประกอบด้วย:

หนึ่ง การปกป้องอัลกุรอานจากการบิดเบือนของผู้ประสงค์ร้าย และการชี้แจงการบิดเบือนของพวกเขา

สอง การศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมในเนื้อหาของอัลกุรอานโดยปราศจากความเคลือบแคลงใจ ผู้ที่ปฏิเสธเนื้อหาส่วนใดของอัลกุรอาน หรือมีความสงสัยในเนื้อหาของอัลกุรอาน ย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้นะศีหะฮฺสำหรับอัลกุรอาน

สาม การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ทั้งหมดที่ปรากฏในคัมภีร์ของอัลลอฮฺ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้นะศีหะฮฺสำหรับอัลกุรอาน

สี่ การละทิ้งสิ่งที่อัลกุรอานห้าม ผู้ที่ไม่ละทิ้งสิ่งที่ถูกห้ามย่อมไม่ถือว่าเป็นผู้นะศีหะฮฺสำหรับอัลกุรอาน

ห้า การศรัทธาว่าหุกุ่ม (ข้อตัดสิน) ทั้งหมดในอัลกุรอานเป็นหุกุ่มที่ดีที่สุด และไม่มีหุกุ่มใดที่จะดีกว่าหุกุ่มในอัลกุรอาน

หก การศรัทธาว่าอัลกุรอานเป็นคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ทั้งตัวอักษรและความหมาย ซึ่งพระองค์ได้ดำรัสด้วยพระองค์เอง และท่านญิบรีลได้รับมาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จากนั้นพระองค์ทรงประทานลงมาสู่หัวใจของท่านนบี ﷺ เพื่อให้ท่านเป็นหนึ่งในผู้นะศีหะฮฺด้วยภาษาอาหรับที่ชัดแจ้ง

การนะศีหะฮฺสำหรับศาสนทูต (เราะสูล) ของพระองค์ ﷺ ประกอบด้วย:

หนึ่ง การปฏิบัติตามท่านเพียงผู้เดียว โดยไม่ปฏิบัติตามผู้ใดอื่น ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْءَاخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ ﴾

"โดยแน่นอน ในเราะสูลของอัลลอฮฺมีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮฺและวันปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮฺอย่างมาก" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 21)

สอง การศรัทธาว่าท่านเป็นเราะสูล (ศาสนทูต) ของอัลลอฮฺอย่างแท้จริง ท่านไม่เคยโกหกและไม่เคยถูกกล่าวหาว่าโกหก ท่านจึงเป็นเราะสูลผู้สัจจริงและเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ

สาม การศรัทธาต่อทุกเรื่องราวที่ท่านแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต

สี่ การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของท่าน

ห้า การละทิ้งสิ่งที่ท่านห้าม

หก การปกป้องชะรีอะฮฺ (หลักการศาสนา) ของท่าน

เจ็ด การเชื่อว่าทุกสิ่งที่มาจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นั้นเสมือนมาจากอัลลอฮฺ ตะอาลา ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติตาม เพราะสิ่งที่มีในอัสสุนนะฮฺก็เสมือนมาจากอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ ﴿٥٩﴾ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย! จงเชื่อฟังอัลลอฮฺและเชื่อฟังเราะสูลเถิด" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 59)

และพระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ ﴿٨٠﴾ ﴾

"ผู้ใดเชื่อฟังเราะสูล แน่นอนเขาก็เชื่อฟังอัลลอฮฺแล้ว" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 80)

และพระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสอีกว่า:

﴿ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ ﴿٧﴾ ﴾

"และสิ่งใดที่เราะสูลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้ และสิ่งใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย" (สูเราะฮฺอัลหัชรฺ อายะฮฺที่ 7)

แปด การช่วยเหลือท่านนบี ﷺ หากท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็ให้อยู่เคียงข้างและสนับสนุนท่าน แต่เมื่อท่านได้เสียชีวิตแล้ว ก็ให้ช่วยเหลือด้วยการฟื้นฟูสุนนะฮฺ (แบบฉบับ) ของท่าน

คำว่า

"وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ"

(วะลิอะอิมมะติล มุสลิมีน - และสำหรับบรรดาผู้นำมุสลิม) โดยคำว่า "أَئِمَّةٌ" เป็นพหูพจน์ของคำว่า "إِمَامٌ" ซึ่งหมายถึง "القُدْوَةُ" (แบบอย่าง) ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ ۝١٢٠ ﴾

"แท้จริง อิบรอฮีมนั้นเป็นแบบอย่างอันดีเลิศ เป็นผู้ภักดีต่ออัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอันนะหฺล์ อายะฮฺที่ 120)

และในอายะฮฺที่กล่าวถึงอิบาดุรเราะหฺมาน (บ่าวของพระผู้ทรงเมตตา):

﴿ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ۝٧٤ ﴾

"และโปรดทรงทำให้เราเป็นแบบอย่างแก่บรรดาผู้ยำเกรง" (สูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 74)

บรรดาผู้นำมุสลิม แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม:
หนึ่ง อุละมาอ์หรือบรรดานักวิชาการ โดยเฉพาะอุละมาอ์ร็อบบานีย์ผู้ได้รับมรดกจากท่านนบี ﷺ ทั้งในด้านความรู้ การประกอบอิบาดะฮฺ

จรรยามารยาท และการดะอฺวะฮฺเชิญชวนผู้คนสู่อัลลอฮฺ พวกท่านคือผู้นำที่แท้จริง เพราะทำหน้าที่ชี้นำประชาชนทั่วไป ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง ชี้แจงหลักคำสอนของศาสนา และเชิญชวนผู้คนสู่อัลลอฮฺ

สอง บรรดาผู้ปกครองที่ปฏิบัติตามชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า "อุละมาอ์คือผู้ให้คำแนะนำ ส่วนผู้ปกครองคือผู้ปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น" ซึ่งเป็นหน้าที่ของพวกเขาที่ต้องปฏิบัติตามชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบ่าวของอัลลอฮฺ

การนะศีหะฮฺสำหรับอุละมาอ์ ประกอบด้วย:

หนึ่ง มีความรักต่อพวกท่าน เพราะหากไม่มีความรักต่อผู้ใดย่อมยากที่จะปฏิบัติตามผู้นั้น

สอง ให้การสนับสนุนพวกท่านในการเผยแพร่สัจธรรม โดยการเผยแพร่ตำราของพวกท่านผ่านสื่อต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละยุคสมัยและสถานที่

สาม ปกป้องเกียรติของพวกท่าน โดยเมื่อมีการพาดพิงถึงอาลิม (ผู้รู้) ในทางที่ไม่ดี ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้:

1. พิสูจน์ความจริงของข้อกล่าวหา เพราะหลายครั้งที่มีการกล่าวหาอาลิมอย่างเท็จ จึงต้องตรวจสอบให้แน่ชัดก่อน หากพบว่าเป็นความจริงให้ดำเนินการขั้นต่อไป

2. พิจารณาว่าประเด็นดังกล่าวสมควรได้รับการวิพากษ์วิจารณ์หรือไม่ เพราะบางครั้งสิ่งที่อาลิมกล่าวนั้นอาจถูกต้องแล้ว แม้จะดูเหมือนควรได้รับการวิจารณ์ก็ตาม

3. หากพบว่าเป็นเรื่องที่ไม่สมควรถูกวิพากษ์วิจารณ์ ต้องปกป้องท่านและเผยแพร่ความจริง โดยชี้แจงว่าคำกล่าวของท่านถูกต้อง แม้จะขัดกับความเข้าใจของคนทั่วไป

4. หากพบว่าข้อกล่าวหาเป็นความจริงและคำกล่าวของท่านไม่ถูกต้อง ให้เข้าพบท่านด้วยมารยาทและความอ่อนน้อม โดยอาจกล่าวว่า "ฉันได้ยินท่านกล่าวเช่นนี้ ขอท่านได้โปรดอธิบายเพิ่มเติม เพราะท่านมีความรู้มากกว่าฉัน" ซึ่งเมื่อท่านอธิบายแล้ว เราสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ แต่ต้องรักษามารยาทและให้เกียรติท่านตามสถานะที่เหมาะสม

ส่วนพฤติกรรมของผู้ที่ขาดความรู้ (ญาฮิล) บางคนที่เข้าหาอาลิมที่พวกเขาคิดว่าขัดแย้งกับความเข้าใจของตน ด้วยท่าทีก้าวร้าวรุนแรง บางครั้งถึงขั้นตบหน้าอาลิม พร้อมกล่าวว่า "ท่านพูดอะไรออกมา?" "นี่เป็นคำพูดที่ชั่วร้าย" "ท่านไม่เกรงกลัวอัลลอฮฺหรือ?" แต่เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วกลับพบว่า คำพูดของอาลิมนั้นสอดคล้องกับตัวบทหะดีษแท้จริงพวกเขาต่างหากที่ผิด ซึ่งโดยมากผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้มักเป็นพวกที่หลงตัวเอง คิดว่าตนคือชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺและเป็นผู้ดำเนินตามแนวทางของชาวสะลัฟ ทั้งที่พวกเขาคือผู้ที่ห่างไกลที่สุดจากแนวทางของชาวสะลัฟและอัสสุนนะฮฺ

แน่นอนว่าเมื่อผู้ใดหลงตัวเอง - ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเราให้พ้นจากพฤติกรรมเช่นนี้ - เขามักจะมองผู้อื่นในแง่ร้าย ดังนั้นจงระมัดระวังให้ดี

สี่ ในการนะศีหะฮฺต่ออุละมาอ์นั้น เมื่อท่านพบว่าอาลิมบางท่านมีความเห็นที่ผิดพลาดในเรื่องใด อย่านิ่งเงียบแล้วกล่าวว่า "ท่านรู้ดีกว่าฉัน" แต่จงเข้าพูดคุยกับท่านด้วยมารยาทและการให้เกียรติ เพราะบางครั้งอาลิมอาจไม่ทราบในบางเรื่อง เมื่อมีผู้มาพูดคุย แม้จะมีความรู้น้อยกว่าท่านก็อาจตระหนักในเรื่องนั้นได้ นี่คือหนึ่งในรูปแบบของการนะศีหะฮฺต่ออุละมาอ์

ห้า ให้คำแนะนำที่ดีแก่ท่านในการดะอฺวะฮฺ หากท่านเห็นว่าอาลิมท่านใดชอบเผยแพร่ความรู้และขึ้นพูดในทุกโอกาส จนผู้คนรู้สึกว่ามากเกินไป ถึงขั้นกล่าวว่า "พวกเรารู้สึกลำบากใจมาก เพราะทุกครั้งที่นั่งพูดคุยกัน ท่านจะลุกขึ้นพูดเสมอ" การนะศีหะฮฺแก่อาลิมเช่นนี้คือการแนะนำให้ท่านพูดเฉพาะในโอกาสที่เหมาะสม

อย่ากล่าวว่า "หากฉันแนะนำเช่นนั้น เท่ากับฉันกำลังขัดขวางการเผยแพร่ความรู้" แท้จริงนี่คือการรักษาความรู้ต่างหาก เพราะหากปล่อยให้ผู้คนเบื่อหน่าย วันหนึ่งพวกเขาจะรู้สึกรำคาญทั้งตัวอาลิมและเนื้อหาที่ท่านพูด

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงจัดสรรเวลาในการสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ โดยไม่สอนตลอดเวลา แม้คำพูดของท่านจะเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนก็ตาม แต่ท่านเกรงว่าพวกเขาจะเบื่อหน่าย [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 68] จึงจำเป็นที่ผู้หนึ่งต้องคลุกคลีกับผู้คนดุจผู้เลี้ยงแกะ ที่ต้องเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุด

การนะศีหะฮฺสำหรับบรรดาผู้ปกครอง ประกอบด้วย:

หนึ่ง ยอมรับในการเป็นผู้นำและการปกครองของพวกท่าน ผู้ที่ไม่ยอมรับว่าพวกท่านเป็นผู้ปกครอง ย่อมไม่ถือว่าได้นะศีหะฮฺต่อพวกท่าน เพราะเมื่อไม่ยอมรับ ก็จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งและไม่ละทิ้งข้อห้ามของพวกท่าน ดังนั้น จำเป็นที่ต้องยอมรับว่าท่านคืออิมาม (ผู้นำ) หรืออะมีร (ผู้ปกครอง) ผู้ใดเสียชีวิตโดยไม่ได้ให้สัตยาบัน เขาย่อมเสียชีวิตในสภาพญาฮิลียะฮฺ และผู้ใดเข้ามาปกครองกิจการของชาวมุสลิม แม้ด้วยการยึดอำนาจ เขาก็คือผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นชาวกุร็อยชฺหรือไม่ก็ตาม

สอง เผยแพร่ผลงานในการดูแลประชาชนของพวกท่าน เพราะจะทำให้ผู้คนรักใคร่พวกท่าน และเมื่อผู้คนรักใคร่ ก็ง่ายที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของพวกท่าน

ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมของบางคนที่ชอบเปิดเผยข้อบกพร่องของผู้ปกครอง แต่ไม่กล่าวถึงผลงานที่ดี นี่คือการทรยศและการอธรรม เช่น การพูดถึงข้อบกพร่องหนึ่งที่ผู้ปกครองกระทำ โดยแกล้งลืมผลงานที่ดีมากมายที่พวกท่านได้ทำ นี่คือการทรยศอย่างแท้จริง

สาม ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อห้ามของพวกท่าน เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการฝ่าฝืนต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะไม่มีการเชื่อฟังต่อสิ่งถูกสร้างในการฝ่าฝืนพระผู้สร้าง การเชื่อฟังพวกท่านถือเป็นอิบาดะฮฺ ไม่ใช่เพียงเรื่องการเมือง ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย! จงเชื่อฟังอัลลอฮฺ และเชื่อฟังเราะสูล และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 59)

อัลลอฮฺทรงกำหนดให้การเชื่อฟังผู้ปกครองเป็นหนึ่งในคำสั่งของพระองค์ และทุกคำสั่งของพระองค์ถือเป็นอิบาดะฮฺ

การเชื่อฟังผู้ปกครองนั้น ไม่มีเงื่อนไขว่าพวกท่านต้องไม่ฝ่าฝืนต่ออัลลอฮฺ (ในเรื่องส่วนตัว) จึงให้เชื่อฟังในสิ่งที่พวกท่านสั่ง แม้พวกท่านจะยังฝ่าฝืนอัลลอฮฺ เพราะเราถูกสั่งให้เชื่อฟังพวกท่าน แม้พวกท่านจะยังฝ่าฝืนอัลลอฮฺก็ตาม

สี่ ปกปิดข้อบกพร่องของพวกท่านเท่าที่ทำได้ การเปิดเผยข้อบกพร่องไม่ใช่การนะศีหะฮฺ เพราะจะก่อให้เกิดความเคียดแค้น ความเกลียดชัง และความโกรธแค้นในหัวใจผู้คนต่อผู้ปกครอง เมื่อหัวใจเต็มไปด้วยความรู้สึกเช่นนี้ อาจนำไปสู่การฝ่าฝืนหรือการก่อกบฏ จนเกิดความเสียหายมากมายที่มีเพียงอัลลอฮฺที่ทรงรู้

การปกปิดข้อบกพร่องไม่ได้หมายถึงการนิ่งเงียบโดยสิ้นเชิง แต่ให้นะศีหะฮฺผู้ปกครองโดยตรงหากทำได้ หากทำไม่ได้ ก็ให้ผ่านผู้ที่สามารถเข้าถึงพวกท่านได้ เช่น อุละมาอ์หรือผู้มีเกียรติในสังคม

ด้วยเหตุนี้ท่านอุสามะฮฺ บินซัยดฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงคัดค้าน เมื่อมีผู้กล่าวว่า "ท่านไม่ได้พูดอะไรกับพวกเขา (บรรดาเคาะลีฟะฮฺ) เลยหรือ?" ท่านตอบว่า "พวกท่านต้องการให้ฉันเปิดเผยทุกเรื่องที่ฉันพูดคุยกับเคาะลีฟะฮฺกระนั้นหรือ?" ซึ่งเป็นไปไม่ได้

เพราะหากเปิดเผยทุกเรื่อง เมื่อผู้ปกครองปฏิบัติตามคำแนะนำ ผู้คนจะกล่าวว่า "ผู้ปกครองนี้ช่างต่ำต้อยและไร้น้ำยา" แต่หากไม่ปฏิบัติตามก็จะกล่าวว่า "ผู้ปกครองนี้ช่างดื้อดึงและหยิ่งผยอง" ดังนั้น หนึ่งในวิทยปัญญาเชิงปฏิบัติ (หิกมะฮฺ) คือ เมื่อได้นะศีหะฮฺผู้ปกครองแล้ว อย่าเปิดเผยแก่ผู้อื่น เพราะจะเกิดผลเสียมากมาย

ห้า ไม่ก่อกบฏหรือประท้วงต่อพวกท่าน ซึ่งท่านนบี ﷺ ไม่อนุญาตให้ประท้วงต่อพวกท่าน นอกจากตามที่ท่านกล่าวว่า:

إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللهِ فِيهِ بُرْهَانٌ

"ยกเว้นในกรณีที่พวกท่านมีหลักฐานอย่างชัดแจ้งถึงการปฏิเสธต่ออัลลอฮฺของพวกเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7056 และมุสลิม หมายเลข 1709]

คำถาม เมื่อครบเงื่อนไขที่อนุญาตให้ก่อกบฏต่อผู้ปกครองได้ หมายความว่าเป็นวาญิบที่ต้องก่อกบฏต่อพวกท่านหรือไม่? เพราะมีความแตกต่างระหว่างการอนุญาตให้ก่อกบฏกับการวาญิบให้ก่อกบฏ

คำตอบ เราจะไม่ก่อกบฏ แม้จะมีหลักฐานชัดเจนถึงการปฏิเสธต่ออัลลอฮฺของผู้ปกครอง เว้นแต่การก่อกบฏนั้นจะเกิดประโยชน์ ซึ่งไม่อาจเกิดประโยชน์ได้จากการลุกฮือของกลุ่มเล็กๆ ที่มีอาวุธน้อยนิดในการต่อสู้กับประเทศที่เข้มแข็งและมีอาวุธมากมาย เพราะจะนำไปสู่การนองเลือดและการละเมิดสิ่งต้องห้าม โดยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความไม่ดีที่เกิดจากผู้ปกครองเหล่านั้นได้ ดังที่เห็นได้ชัดจากการก่อกบฏของ

พวกเคาะวาริจญ์ในสมัยบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม จนถึงปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดความชั่วร้ายและความเสียหายมากมายที่ไม่มีใครรู้ได้นอกจากพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก

อย่างไรก็ตาม ยังมีบางคนที่พยายามจุดชนวนความเคียดแค้นในหัวใจผู้คน แล้วก่อให้เกิดผลเสียตามมา ซึ่งเป็นความผิดพลาดที่ร้ายแรง

แล้วอะไรคือเกณฑ์วัดของการปฏิเสธศรัทธา? เพราะบางคนมองว่าเรื่องหนึ่งเข้าข่ายปฏิเสธศรัทธา แต่บางคนมองว่ายังไม่ใช่ ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงระบุว่า

"كُفْرًا بَوَاحًا"

(การปฏิเสธที่ชัดแจ้ง) ไม่ใช่เพียงการคาดเดา เช่น การที่ท่านเห็นผู้ใดสุญูดต่อรูปเจว็ด หรือได้ยินเขาด่าทออัลลอฮฺหรือเราะสูลของพระองค์

คำว่า

"وَعَامَّتِهِمْ"

(วะอามมะติฮิม - และสำหรับบรรดามุสลิมทั่วไป) หมายถึง มุสลิมทั่วไป การนะศีหะฮฺแก่พวกเขาทำได้ด้วยการมอบความรัก การมีใบหน้ายิ้มแย้ม การกล่าวสลาม การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือเกื้อกูล และทุกสิ่งที่นำมาซึ่งประโยชน์และป้องกันความเสียหาย

พึงทราบว่า สำนวนที่ใช้พูดกับคนทั่วไปต้องต่างจากสำนวนที่ใช้กับผู้ปกครอง และสำนวนที่ใช้กับผู้ดื้อดึงต้องต่างจากสำนวนที่ใช้กับผู้ไม่รู้ (ญาฮิล) แต่ละคนควรได้รับการใช้สำนวนที่แตกต่างกัน ดังนั้นจงนะศีหะฮฺแก่มุสลิมทั่วไปตามความสามารถของท่าน

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเห็นว่าเนื้อหาของหะดีษนี้ได้รวบรวมความดีทั้งหมดทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การนะศีหะฮฺมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกกรณี เพราะท่านนบี ﷺ ได้ทำให้มันเป็นแก่นของศาสนาด้วยคำกล่าวที่ว่า

"الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ"

(ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ)

2. แสดงถึงความเป็นเลิศในการสอนของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ที่ท่านนำเสนอภาพรวมก่อนแล้วจึงอธิบายรายละเอียด ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านกล่าว

"الدِّيْنُ النَّصِيْحَةُ"

(ศาสนาคือการนะศีหะฮฺ)

3. แสดงถึงความใส่ใจของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ในการแสวงหาความรู้โดยพวกท่านจะสอบถามทุกเรื่องที่มนุษย์ต้องการเข้าใจ ตัวอย่างเช่น เมื่อท่านนบีกล่าวถึงระยะเวลาที่ดัจญาลจะอยู่ในโลกนี้เป็นเวลาสี่สิบวัน โดยวันแรกยาวเท่าหนึ่งปี บรรดาเศาะหาบะฮฺก็ถามว่าจะละหมาดเพียงวันเดียวหรือไม่ บทเรียนจากเรื่องนี้คือ เรื่องใดที่บรรดาเศาะหาบะฮฺไม่เคยถามเกี่ยวกับศาสนา เราก็ไม่ควรถาม โดยเฉพาะเรื่องพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้ อิมามมาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ จึงถือว่าการถามถึงลักษณะการอิสติวาอ์เป็นบิดอะฮฺ เพราะเป็นคำถามที่บรรดาเศาะหาบะฮฺไม่เคยถาม

4. การเริ่มต้นจากสิ่งสำคัญที่สุดก่อน โดยท่านนบีเริ่มจากการนะศีหะฮฺสำหรับอัลลอฮฺ ตามด้วยคัมภีร์ ท่านเราะสูล ผู้นำมุสลิม และมุสลิมทั่วไป ตามลำดับ

การที่กล่าวถึงคัมภีร์ก่อนท่านเราะสูลเพราะคัมภีร์นั้นคงอยู่ยาวนานกว่า ส่วนท่านเราะสูลต้องจากไปในที่สุด อย่างไรก็ตาม การนะศีหะฮฺต่อทั้งสองต้องควบคู่กันไป การนะศีหะฮฺสำหรับคัมภีร์ย่อมเป็นการนะศีหะฮฺสำหรับท่านเราะสูล และในทางกลับกัน

5. การนะศีหะฮฺสำหรับผู้นำมุสลิมเป็นสิ่งวาญิบ ทั้งต่อผู้ปกครองและอุละมาอ์ ตามที่ได้อธิบายไว้ก่อนหน้า

6. เป็นการชี้ให้เห็นว่าสังคมมุสลิมต้องมีผู้นำ (อิมาม) ทั้งผู้นำทั่วไปและผู้นำเฉพาะด้าน

อิมามมัสญิดคือผู้นำในมัสญิดของท่าน ด้วยเหตุนี้อุละมาอ์จึงกล่าวว่าไม่อนุญาตให้ตั้งญะมาอะฮฺละหมาดที่มีอิมามประจำอยู่แล้วโดยไม่ได้รับอนุญาตจากอิมามนั้น เพราะเป็นการละเมิดสิทธิของท่าน

ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงสั่งให้ผู้เดินทางที่มีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไปแต่งตั้งผู้นำของพวกเขา [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 2608] เพื่อป้องกันความวุ่นวายในการจัดการกิจการต่างๆ

ซึ่งผู้นำที่ได้รับเลือกนั้น ผู้อื่นวาญิบต้องเชื่อฟังในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง เนื่องจากพวกเขาได้เลือกท่านเป็นผู้นำ หากท่านสั่งผู้ใดในระหว่างเดินทางว่า "ขอให้ท่านทำสิ่งนั้น" ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทาง ก็วาญิบต้องเชื่อฟัง มิเช่นนั้นการแต่งตั้งผู้นำก็ไร้ประโยชน์

อย่างไรก็ตาม หากผู้นำสั่งว่า "ช่วยหยิบรองเท้ามาให้ฉัน" กรณีนี้ไม่จำเป็นต้องเชื่อฟัง เพราะพวกท่านเลือกเขาเป็นผู้นำเฉพาะในเรื่องการเดินทาง ซึ่งการหยิบรองเท้าไม่เกี่ยวข้องกับการเดินทางแต่อย่างใด

และหากผู้นำสั่งว่า "ขอให้ท่านเตรียมอาหารกลางวันให้พวกเรา" กรณีนี้ต้องเชื่อฟัง เพราะเกี่ยวข้องกับการเดินทาง

และหากผู้นำสั่งว่า "เราจะหยุดพักที่นี่จนกว่าอากาศจะดีขึ้น" พวกเขาต้องเชื่อฟัง

สรุปคือ จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชาติอิสลามต้องมีผู้นำ

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 8

ชีวิตและทรัพย์สินมุสลิมเป็นสิ่งต้องห้าม

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ:
" أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ ، وَيُقِيْمُوا الصَّلَاةَ ، وَيُؤْتُوْا الزَّكَاةَ ، فَإِذَا فَعَلُوْا ذَلِكَ عَصَمُوْا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ تَعَالَى "
رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

จากท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **"ฉันถูกสั่งใช้เพื่อต่อสู้กับมนุษย์ จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริง นอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดนั้นคือศาสนทูตของอัลลอฮฺ และ (จนกว่า) พวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และ (จนกว่า) พวกเขาจะจ่ายซะกาต ดังนั้นเมื่อพวกเขาปฏิบัติตามดังที่กล่าวมานั้นแล้ว เลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาย่อมได้รับการคุ้มครองจากฉัน เว้นแต่ด้วยสิทธิของอิสลาม และการสอบสวนของพวกเขานั้นเป็นหน้าที่ของอัลลอฮฺ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 25 และมุสลิม หมายเลข 22,36]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าว

"أُمِرْتُ"

(อุมิรตุ - ฉันถูกสั่งใช้) เป็นรูปประโยคที่ไม่ระบุประธาน เพราะเป็นที่เข้าใจว่าประธานคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งการไม่ระบุสิ่งที่เป็นที่รู้กันดีนั้นสามารถทำได้ทั้งในด้านภาษาและการใช้งาน ไม่ว่าจะเกี่ยวกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้างหรือหลักชะรีอะฮฺ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَخُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ ضَعِيفًا ﴾

"และมนุษย์นั้นถูกบังเกิดขึ้นในสภาพที่อ่อนแอ" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 28)

โดยผู้สร้างคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักชะรีอะฮฺ ดังในหะดีษนี้

"أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ"

(อุมิรตุ อัน อุกอติลา - ฉันถูกสั่งใช้เพื่อต่อสู้) และดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

« أُمِرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ »

"เราถูกสั่งใช้ให้สุญูดบนอวัยวะทั้งเจ็ด (ได้แก่ หน้าผาก โดยท่านนบีชี้ไปที่จมูก, มือทั้งสอง, เข่าทั้งสอง, และปลายเท้าทั้งสอง)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 809 และมุสลิม หมายเลข 490]

คำว่า

"أُمِرْتُ"

(อุมิรตุ) หมายถึง พระผู้อภิบาลของฉันได้สั่งใช้ฉัน

"الأَمْرُ" คือการร้องขอให้กระทำโดยใช้อำนาจ หมายถึง ผู้สั่งเห็นว่าตนมีสถานะเหนือกว่าผู้ถูกสั่ง ส่วนการร้องขอระหว่างผู้ที่มีสถานะเท่ากันเรียกว่า "اِلْتِمَاس" (การอ้อนวอน) และการร้องขอต่อผู้ที่มีสถานะสูงกว่าเรียกว่า "دُعَاء ، سُؤَال" (การวิงวอน)

คำว่า

"أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ"

(อัน อุกอติลัน นาส - เพื่อต่อสู้กับมนุษย์) คือสิ่งที่ถูกสั่งให้กระทำ

คำว่า "الْمُقَاتَلَة" (อัลมุกอตะละฮฺ) ต่างจาก "الْقَتْل" (อัลกอตล์)

"الْمُقَاتَلَة" หมายถึง การพยายามต่อสู้ญิฮาดกับศัตรูจนกว่าคำดำรัสของอัลลอฮฺจะสูงส่ง

ส่วน "الْقَتْل" หมายถึง การสังหารผู้หนึ่ง

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวว่า "ไม่ใช่ทุกคนที่เราต่อสู้ด้วยแล้วจะอนุญาตให้สังหารได้" การสังหารจึงมีข้อจำกัด และไม่อนุญาตให้กระทำนอกจากตามเงื่อนไขที่กำหนด ส่วนการต่อสู้นั้นมีขอบเขตกว้างกว่า ดังที่อัลลอฮฺตะบาเราะกะ วะตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿ وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱقْتَتَلُواْ فَأَصْلِحُواْ بَيْنَهُمَاۖ فَإِنۢ بَغَتْ إِحْدَىٰهُمَا عَلَى ٱلْأُخْرَىٰ فَقَٰتِلُواْ ٱلَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمْرِ ٱللَّهِۚ ﴾

"และหากมีสองฝ่ายจากบรรดาผู้ศรัทธาทะเลาะวิวาทกัน พวกเจ้าก็จงไกล่เกลี่ยระหว่างทั้งสองฝ่าย หากฝ่ายหนึ่งละเมิดอีกฝ่าย พวกเจ้าก็จงปรามฝ่ายที่ละเมิดจนกว่าจะกลับสู่พระบัญชาของอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 9)

คำสั่งให้ต่อสู้ในที่นี้เป็นการต่อสู้กับผู้ศรัทธาที่ไม่อนุญาตให้สังหารหรือหลั่งเลือด แต่เป็นการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่า

ด้วยเหตุนี้ จึงมีคำสั่งให้ประชาชาติร่วมมือกับผู้นำในการต่อสู้กับกลุ่มที่สร้างความเสียหายด้วยการปฏิเสธการเชื่อฟังผู้นำโดยไม่มีเหตุผลอันควร บรรดาอุละมาอ์กล่าวว่า เมื่อผู้นำตัดสินใจต่อสู้กับพวกเขา ประชาชนภายใต้การปกครองวาญิบต้องเชื่อฟังและร่วมมือเพื่อขจัดความชั่วร้าย การต่อสู้กับพี่น้องมุสลิมในที่นี้เพื่อดำรงความยุติธรรมและจัดการความวุ่นวาย ดังที่ท่านอบูบักรฺ อัศศิดดีก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เคยต่อสู้กับผู้ไม่จ่ายซะกาต แต่ไม่ได้สังหารพวกเขา เพียงต่อสู้จนกว่าจะกลับสู่สัจธรรม

"حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ"

(หัตตา ยัชฮะดู อัล ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ - จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ)

คำถาม คำว่า "حَتَّى" (จนกว่า) เป็นได้ทั้งการบอกเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ หมายถึง เพื่อต่อสู้จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณ หรือให้ต่อสู้กับพวกเขาจนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณ ?

คำตอบ สามารถตีความเป็นการบอกเหตุผล แต่การตีความแบบที่สอง (บอกวัตถุประสงค์) นั้นถูกต้องกว่า นั่นคือ ให้ต่อสู้กับพวกเขาจนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณ

คำว่า "حَتَّىٰ" มาทั้งในรูปแบบการบอกเหตุผลและวัตถุประสงค์ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿ قَالُواْ لَن نَّبۡرَحَ عَلَيۡهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرۡجِعَ إِلَيۡنَا مُوسَىٰ ﴾

"พวกเขากล่าวว่า เราจะยังคงบูชามันโดยจงรักภักดี (ต่อมัน) จนกว่ามูซาจะกลับมาหาพวกเรา" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 91)

ซึ่งเป็นการบอกวัตถุประสงค์ ไม่อาจเป็นการบอกเหตุผลได้ เพราะการที่พวกเขายังคงบูชาลูกวัวนั้นไม่เกี่ยวกับการกลับมาของท่านนบีมูซา อะลัยฮิสลาม

ส่วนคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เกี่ยวกับชาวมุนาฟิกีน:

﴿ لَا تُنفِقُواْ عَلَىٰ مَنۡ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّواْۗ ﴾

"พวกเจ้าอย่าบริจาคให้แก่ผู้ที่อยู่กับเราะสูลของอัลลอฮฺ เพื่อพวกเขาจะได้แยกย้ายออกไป" (สูเราะฮฺอัลมุนาฟิกูน อายะฮฺที่ 7)

คำว่า "حَتَّىٰ" ในที่นี้เป็นการบอกเหตุผล หมายความว่า พวกเจ้าอย่าบริจาคเพื่อให้พวกเขาแยกย้ายไปจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ไม่ได้หมายความว่า พวกเจ้าอย่าบริจาคจนกว่าพวกเขาจะแยกย้ายออกไป แล้วเมื่อพวกเขาแยกย้ายออกไปจึงบริจาค

คำว่า

"حَتَّىٰ يَشۡهَدُوا"

(หัตตา ยัชฮะดู - จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณ) หมายถึง จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณด้วยลิ้นและหัวใจ แต่ผู้ที่กล่าวปฏิญาณด้วยลิ้นเพียงอย่างเดียว เลือดเนื้อและทรัพย์สินของเขาก็จะได้รับการคุ้มครอง ส่วนความเชื่อในหัวใจของเขานั้นให้มอบหมายต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา

คำกล่าวที่ว่า

"أَنْ لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ"

(อัล ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ) หมายถึง ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ การทำอิบาดะฮฺต่อพระองค์เป็นการอิบาดะฮฺที่แท้จริง ส่วนการอิบาดะฮฺต่อสิ่งอื่นเป็นโมฆะ

"وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُوْلُ اللهِ"

(วะอันนะ มุฮัมมะดัร เราะสูลุลลอฮฺ - และมุฮัมมัดคือศาสนทูตของอัลลอฮฺ) คำว่า "مُحَمَّد" คือบุตรของท่านอับดุลลอฮฺ ท่านนบีได้ใช้ชื่อของท่านเอง (ในคำปฏิญาณ) โดยไม่ได้กล่าวว่า "وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ" (และแท้จริงฉันคือศาสนทูตของอัลลอฮฺ) เพื่อแสดงถึงเกียรติยศและเป็นการเทิดเกียรติ

ส่วนคำว่า "رَسُولُ اللهِ" (เราะสูลุลลอฮฺ) หมายถึง ผู้แทนของพระองค์

"وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ"

(วะยุกีมุศเศาะลาฮฺ - และจนกว่าพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาด) หมายถึงให้พวกเขาดำรงอย่างสม่ำเสมอตามที่ชะรีอะฮฺกำหนด

คำว่า "الصَّلَاة" (อัศเศาะลาฮฺ) ในที่นี้มีความหมายทั่วไป แต่ความหมายที่แท้จริงคือการละหมาดห้าเวลา ดังนั้น หากพวกเขาละทิ้งละหมาดสุนนะฮฺจึงไม่สามารถต่อสู้กับพวกเขาได้

"وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ"

(วะยุอ์ตุซซะกาฮฺ - และจนกว่าพวกเขาจะจ่ายซะกาต) หมายถึงให้พวกเขาจ่ายแก่ผู้มีสิทธิ์ได้รับ

คำว่า "الزَّكَاةَ" (อัซซะกาฮฺ) ซะกาตคือส่วนที่ถูกบังคับให้จ่ายจากทรัพย์สินที่ต้องจ่ายซะกาต ในทองคำ เงิน และสินค้าเพื่อการค้านั้นจ่าย 2.5% (1/40) ส่วนผลผลิตที่ออกมาจากผืนดิน (เช่น ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ อินทผาลัม องุ่น) ซึ่งต้องจ่ายซะกาต โดยจ่าย 5% (1/20) ถ้าเป็นการรดน้ำที่มีภาระ (เช่น ใช้เครื่องสูบน้ำ ระบบชลประทาน) และจ่าย 10% (1/10) ถ้าเป็นการรดน้ำที่ไม่มีภาระ (เช่น อาศัยน้ำฝน แม่น้ำลำธาร) ส่วนในปศุสัตว์ ให้จ่ายตามที่ระบุไว้ในสุนนะฮฺ

"فَإِذَا فَعَلُوْا ذَلِكَ"

(ฟะอิซา ฟะอะลู ซาลิก - ดังนั้นเมื่อพวกเขาปฏิบัติตามดังที่กล่าวมานั้นแล้ว) หมายถึง เมื่อพวกเขาได้ปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ และมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ และดำรงการละหมาด และจ่ายซะกาต

"عَصَمُوْا"

(อะเศาะมู - พวกเขาย่อมได้รับการคุ้มครอง) หมายถึง พวกเขาย่อมได้รับการหักห้าม

"مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ"

(มินนี ดิมาอะฮุม วะอัมวาละฮุม - จากฉัน ซึ่งเลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขา) หมายถึง ไม่อนุญาตให้ต่อสู้กับพวกเขา หลั่งเลือดของพวกเขา หรือยึดทรัพย์สินของพวกเขา เพราะพวกเขาได้เข้าสู่อิสลามแล้ว

"إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلَامِ"

(อิลลา บิหักกิล อิสลาม - เว้นแต่ด้วยสิทธิของอิสลาม) นี่คือข้อยกเว้น แต่เป็นข้อยกเว้นโดยทั่วไป หมายความว่า เว้นแต่เป็นที่อนุมัติ

ให้หลั่งเลือดและยึดทรัพย์สินของพวกเขาด้วยสิทธิของอิสลาม เช่น คนแต่งงานที่ผิดประเวณี และชีวิตชดใช้ด้วยชีวิต (การประหารฆาตกรตามเหยื่อที่ถูกฆ่า) เป็นต้น กล่าวคือ เว้นแต่ด้วยสิทธิที่จำเป็นของอิสลาม

"وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ تَعَالَى"

(วะหิสาบุฮุม อะลัลลอฮิ ตะอาลา - และการสอบสวนของพวกเขานั้นเป็นหน้าที่ของอัลลอฮฺ) หมายถึง การสอบสวนการงานของพวกเขานั้นเป็นหน้าที่ของอัลลอฮฺ ส่วนหน้าที่ของท่านนบี ﷺ นั้นมีเพียงการเผยแพร่คำสอนเท่านั้น

ดังนั้น หะดีษบทนี้จึงเป็นหลักการพื้นฐานและหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ต่อสู้กับมนุษย์ ซึ่งไม่อนุญาตให้ต่อสู้กับพวกเขาเว้นแต่ด้วยสาเหตุดังที่กล่าวมา

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ท่านนบี ﷺ เป็นบ่าวที่ถูกสั่งใช้ เช่นเดียวกับที่มีคำสั่งมายังผู้อื่น ดังที่ท่านกล่าวว่า "أُمِرْتُ" (ฉันถูกสั่งใช้)

2. อนุญาตให้ไม่ระบุสิ่งที่เป็นที่รับรู้กันดีในการสนทนา เมื่อคู่สนทนารับรู้อยู่แล้ว ดังที่ท่านนบีกล่าว "أُمِرْتُ" โดยไม่ระบุผู้สั่ง เพราะคู่สนทนารู้ดีว่าผู้สั่งคือใคร

3. วาญิบที่ต้องต่อสู้กับมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะดำรงการงานเหล่านี้

หากมีคำถามว่า เหตุใดคำสั่งนี้จึงไม่มาในรูปแบบการส่งเสริม?

คำตอบ เป็นไปไม่ได้ที่จะเป็นการส่งเสริม เพราะเป็นการอนุญาตให้กระทำสิ่งที่หะรอม ซึ่งจะอนุญาตได้เฉพาะเพื่อดำรงสิ่งที่วาญิบเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ บรรดานักฟุเกาะฮาอ์ (นักนิติศาสตร์อิสลาม) เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ จึงกล่าวว่าการคิตาน (ขลิบหนังหุ้มอวัยวะเพศชาย) เป็นวาญิบ เพราะเป็นการตัดชิ้นส่วนของมนุษย์ซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่อนุญาตให้ตัดชิ้นส่วนหรือหนังของร่างกาย ดังนั้นเมื่อมีการอนุญาตให้ตัด จึงบ่งชี้ว่าการคิตานเป็นวาญิบ เพราะไม่อนุญาตให้กระทำสิ่งต้องห้ามนอกจากเพื่อปฏิบัติสิ่งที่วาญิบ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าคำสั่งในที่นี้มาเพื่อวาญิบให้กระทำ

การญิฮาดเป็นฟัรฎู ทั้งฟัรฎูกิฟายะฮฺและฟัรฎูอัยนฺ แต่เป็นไปไม่ได้ที่จะเป็นฟัรฎูอัยนฺสำหรับมนุษย์ทุกคน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿ وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا۟ كَآفَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ
لِّيَتَفَقَّهُوا۟ فِى ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُوا۟ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓا۟ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴾

"ไม่บังควรที่บรรดาผู้ศรัทธาจะออกไปสู้รบกันทั้งหมด ทำไมแต่ละกลุ่มในหมู่พวกเขาจึงไม่ออกไป เพื่อหาความเข้าใจในศาสนา และเพื่อจะได้ตักเตือนหมู่คณะของพวกเขา เมื่อพวกเขาได้กลับมายังหมู่คณะของพวกเขา โดยหวังว่าหมู่คณะของพวกเขาจะได้ระมัดระวัง" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 122)

4. วาญิบที่ต้องปฏิญาณ "ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ" ด้วยหัวใจและลิ้น เมื่อผู้ใดปฏิญาณด้วยลิ้นโดยที่เราไม่รู้สภาพในหัวใจของเขา ให้ยึดตามที่เห็นประจักษ์และมอบหมายสิ่งที่ซ่อนเร้นแด่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ วาญิบที่ต้องให้ความคุ้มครองแก่เขาจนกว่าจะชัดเจนว่าเขาไม่ได้เป็นไปตามที่ปฏิญาณ ไม่อนุญาตให้กล่าวหาว่า "การที่เขากล่าวนั้นเป็นการโกหกหรือเพราะกลัวถูกสังหารหรือถูกจับกุม" เพราะเราไม่ขุดคุ้ยหัวใจผู้อื่น

5. จำเป็นที่มนุษย์ต้องเชื่อมั่นว่าไม่มีผู้ใดควรแก่การเคารพภักดีอย่างแท้จริงนอกจากอัลลอฮฺ การเชื่อเพียงว่าอัลลอฮฺคือผู้ควรแก่การเคารพภักดียังไม่เพียงพอ เพราะไม่ได้ปฏิเสธว่ามีผู้อื่นที่ควรแก่การเคารพภักดีด้วย ดังนั้น การเตาฮีด (การให้ความเป็นเอกะแด่อัลลอฮฺ) จะเกิดขึ้นได้ต้องมีทั้งการปฏิเสธและการยืนยัน นั่นคือ "ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ" ซึ่งปฏิเสธความเป็นพระเจ้าของสิ่งอื่นจากอัลลอฮฺ และยืนยันว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงเป็นพระเจ้า

6. การต่อสู้จะไม่ยุติเว้นแต่ด้วยการปฏิญาณว่า "มุฮัมมะดัน เราะสูลุลลอฮฺ" ส่วนการเข้ารับอิสลามเกิดขึ้นด้วยการปฏิญาณว่า "ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ" แต่หากกลุ่มใดปฏิญาณว่า "ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ" แต่ปฏิเสธที่จะปฏิญาณว่า "มุฮัมมะดัน เราะสูลุลลอฮฺ" ก็สามารถต่อสู้กับพวกเขาได้

7. วาญิบที่ต้องดำรงการละหมาด เพราะหากไม่ดำรงการละหมาด เขาจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากการถูกต่อสู้ ยิ่งไปกว่านั้น บรรดานักฟุเกาะฮาอ์ (นักนิติศาสตร์อิสลาม) เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ กล่าวว่า "ให้ต่อสู้กับชาวเมืองที่ละทิ้งการอะซานและอิกอมะฮฺ แม้พวกเขาจะยังละหมาดอยู่ เพราะการอะซานและอิกอมะฮฺเป็นสัญลักษณ์ที่ประจักษ์ของศาสนา" หากกลุ่มใดกล่าวว่า "พวกเราจะไม่อะซานและไม่อิกอมะฮฺ แต่จะละหมาด" ก็วาญิบต้องต่อสู้กับพวกเขา

อุละมาอ์ได้อ้างหลักฐานว่า เมื่อท่านนบี ﷺ จะทำสงคราม ท่านจะรอจนถึงเวลาละหมาดศุบุหฺ หากได้ยินเสียงอะซานท่านก็จะยุติการต่อสู้ แต่หากไม่ได้ยิน ท่านก็จะต่อสู้กับพวกเขา [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 382]

เช่นเดียวกัน นักฟุเกาะฮาอ์ (นักนิติศาสตร์อิสลาม) กล่าวว่า "ให้ต่อสู้กับชาวเมืองที่ละทิ้งการละหมาดอีด ถึงแม้จะไม่ใช่ฟัรฎูอัยนฺเหมือนละหมาดห้าเวลา"

พวกท่านให้เหตุผลว่า เพราะการละหมาดอีดเป็นสัญลักษณ์ที่ประจักษ์ของอิสลาม จึงให้ต่อสู้กับชาวเมืองที่ละทิ้งการละหมาดอีดทั้งสอง

8. วาญิบที่ต้องจ่ายซะกาต เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้รับการคุ้มครองจากการถูกต่อสู้

และจำเป็นต้องจ่ายซะกาตแก่ผู้มีสิทธิ์ ไม่เพียงพอที่คนรวยจะจ่ายให้เครือญาติหรือเพื่อนพ้อง เพราะจะไม่ได้รับผลบุญใดๆ เนื่องจากอัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿ إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي
ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ﴾

"แท้จริงทานทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน และบรรดาผู้ที่ขัดสน และบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนี้สินล้นตัว และในหนทางของอัลลอฮฺ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบัญญัติจำเป็นจากอัลลอฮฺ และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 60)

9. เป็นการใช้คำในรูปการกระทำแทนคำพูด เพราะท่านนบีกล่าวว่า

"إِذَا فَعَلُوْا ذَلِكَ"

(เมื่อพวกเขาปฏิบัติตามดังที่กล่าวมา) ทั้งที่ในหะดีษมีเนื้อหาเกี่ยวกับการกล่าวปฏิญาณทั้งสอง (ชะฮาดะตัยนฺ) ซึ่งเป็นคำพูด การวิเคราะห์ประเด็นนี้คือ คำพูดเป็นการเคลื่อนไหวของลิ้น และการเคลื่อนไหวถือเป็นการกระทำ จึงสามารถใช้คำในรูปการกระทำแทนคำพูดได้ ด้วยการให้คำพูดอยู่ในประโยคของการกระทำ ดังในหะดีษนี้ ส่วนการดำรงละหมาดและจ่ายซะกาตเป็นการกระทำอย่างชัดเจน

เช่นเดียวกัน มีการใช้คำในรูปคำพูดแทนการกระทำในหะดีษมากมาย เช่น หะดีษที่รายงานโดยท่านอัมมาร บินยาสิร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า ขณะที่ท่านนบี ﷺ ตะยัมมุม ท่านกล่าวด้วยมือทั้งสองเช่นนี้ แล้วตบมือทั้งสองบนพื้นดิน [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 338 และมุสลิม หมายเลข 368] ซึ่งนี่เป็นการกระทำ

10. บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา (กาฟิร) นั้น เลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาเป็นที่อนุมัติ ตามคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า:

"عَصَمُوا مِنِّيْ دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ"

(เลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาย่อมได้รับการคุ้มครองจากฉัน)

ดังนั้นพวกเขาจึงถูกฆ่าหรือถูกจับเป็นเชลยตามความเหมาะสมของสถานการณ์ และทรัพย์สินของพวกเขาถูกยึดเป็นทรัพย์สงคราม นี่เป็นสิ่งที่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้รับเป็นพิเศษ ดังที่มีรายงานที่ถูกต้องจากท่านว่า:

" أُعْطِيْتُ خَمْسَاً لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الأَنْبِيَاءِ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مِسِيْرَةَ شَهْر، وَجُعِلَتْ لِيَ الأَرْضُ مَسْجِداً وَطَهُوْرَاً، وَأُحِلَّتْ لِيَ الغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ مِنْ قَبْلِي... "

"ฉันได้รับห้าสิ่งซึ่งไม่มีนบีท่านใดก่อนหน้าฉันได้รับ: ฉันได้รับการช่วยเหลือด้วยความหวาดกลัว (ในใจศัตรู) ในระยะทางเดินทางหนึ่งเดือน แผ่นดินถูกทำให้เป็นมัสญิดและเป็นสิ่งสะอาดสำหรับฉัน ทรัพย์สงครามถูกทำให้เป็นที่อนุมัติสำหรับฉัน โดยที่ไม่เคยอนุมัติแก่ผู้ใดก่อนหน้าฉัน..."

และทรัพย์สงคราม คือทรัพย์สินของบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาเมื่อเราได้ยึดมาด้วยการต่อสู้ ส่วนประชาชาติก่อนหน้านี้ ทรัพย์สงครามไม่เป็นที่อนุมัติสำหรับพวกเขา และมีรายงานว่าพวกเขาจะรวบรวมทรัพย์สงครามไว้ แล้วจะมีไฟลงมาจากฟากฟ้าเพื่อเผาทรัพย์สงครามเหล่านั้น

11. เลือดและทรัพย์สินอาจถูกอนุมัติให้หลั่งได้ด้วยสิทธิของอิสลาม แม้ว่าจะไม่ได้เป็นหนึ่งในสิ่งที่ถูกกล่าวถึงในหะดีษนี้ และท่านอบูบักร์ อัศศิดดีก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ถูกโต้แย้งในเรื่องการต่อสู้กับผู้ที่ปฏิเสธจ่ายซะกาต ท่านจึงตอบว่า: "ซะกาตเป็นสิทธิในทรัพย์สิน" และท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلاَمِ"

(เว้นแต่ด้วยสิทธิของอิสลาม) และท่านอบูบักร์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ กล่าวว่า: "ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ หากพวกเขาปฏิเสธที่จะมอบแพะตัวเล็ก - หรือท่านกล่าวว่า: เชือกผูกอูฐ - ซึ่งพวกเขาเคยนำมามอบให้แก่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม แน่นอนฉันจะต่อสู้กับพวกเขาเพื่อสิ่งนั้น"

และสาเหตุของการอนุมัติให้หลั่งเลือดในอิสลามนั้น ไม่ใช่หัวข้อที่จะขยายความในที่นี้ แต่สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้ภายหลังจากนี้

12. การสอบสวนมนุษย์เป็นเรื่องของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ส่วนหน้าที่ของท่านนบี ﷺ มีเพียงการเผยแพร่คำสอน เช่นเดียวกับผู้ที่ได้รับมรดกสืบทอดจากท่านเราะสูล ส่วนการสอบสวนเป็นหน้าที่ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ดังนั้น อย่าได้เสียใจเลย โอ้ผู้เรียกร้องเชิญชวนสู่อัลลอฮฺ หากการเชิญชวนของท่านไม่ถูกตอบรับ เพราะเมื่อท่านได้ทำหน้าที่ที่วาญิบแล้ว แน่นอนท่านย่อมรอดพ้นจากความผิด ส่วนการสอบสวนนั้นเป็นหน้าที่ของอัลลอฮฺ ตะอาลา ดังที่พระองค์ได้ดำรัสแก่ท่านนบี ﷺ ว่า:

﴿لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ * إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ * فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَكْبَرَ * إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ * ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم *﴾

"เจ้ามิใช่ผู้มีอำนาจเหนือพวกเขา นอกจากผู้ที่ผินหลังให้และปฏิเสธศรัทธาเท่านั้น อัลลอฮฺจะทรงลงโทษเขาด้วยการลงโทษอันมหันต์ แท้จริงยังเราเท่านั้นคือการกลับมาของพวกเขา แล้วแท้จริงหน้าที่ของเรานั้นคือการสอบสวนพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลฆอชิยะฮฺ อายะฮฺที่ 22-26)

แต่ผู้ใดผินหลังและปฏิเสธศรัทธา:

﴿ فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَكْبَرَ * إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ * ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم * ﴾

"อัลลอฮฺจะทรงลงโทษเขาด้วยการลงโทษอันมหันต์ แท้จริงยังเราเท่านั้นคือการกลับมาของพวกเขา แล้วแท้จริงหน้าที่ของเรานั้นคือการสอบสวนพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลฆอชิยะฮฺ อายะฮฺที่ 24-26)

ดังนั้น จงอย่าเสียใจเลย โอ้ผู้เรียกร้องเชิญชวนผู้คนสู่อัลลอฮฺ หากมีผู้ปฏิเสธคำพูดของท่าน หรือไม่ตอบรับการเชิญชวนของท่านในครั้งแรก เพราะท่านได้ทำหน้าที่ที่วาญิบแล้ว

แต่พึงรู้เถิดว่า หากสิ่งที่ท่านพูดนั้นเพื่อแสวงหาพระพักตร์ของอัลลอฮฺอย่างแท้จริง แน่นอนมันต้องส่งผล แม้เขาจะปฏิเสธต่อหน้าท่าน เรื่องราวของท่านนบีมูซา อะลัยฮิสลาม เป็นบทเรียนสำหรับผู้เรียกร้องสู่อัลลอฮฺ เมื่อมีการระดมบรรดานักไสยศาสตร์จากทั่วอียิปต์มาต่อสู้กับท่าน พวกเขามารวมตัวและโยนเชือกกับไม้เท้า จนงูเลื้อยคลานทั่วพื้นดิน ทำให้ท่านนบีมูซา อะลัยฮิสลาม รู้สึกหวาดกลัว:

﴿ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِۦ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴾

"มูซาจึงรู้สึกกลัวขึ้นในตัวของเขา" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 67)

และเมื่อบรรดานักไสยศาสตร์รวมตัวกัน ท่านนบีมูซาได้กล่าวแก่พวกเขาว่า:

﴿ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴾

"มูซาได้กล่าวแก่พวกเขา ความหายนะจงประสบแก่พวกท่าน พวกท่านอย่าได้เสกสรรปั้นแต่งการโกหกต่ออัลลอฮฺ มิฉะนั้นพระองค์

จะทรงทำลายพวกท่านด้วยการลงโทษ และแน่นอนผู้ปั้นแต่งการโกหกนั้นได้ประสบความผิดหวังมาแล้ว" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 61)

ซึ่งเป็นคำพูดสั้นๆ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดำรัสว่า:

﴿ فَتَنَٰزَعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡ وَأَسَرُّواْ ٱلنَّجۡوَىٰ ﴾

"พวกเขาได้โต้แย้งกันในเรื่องของพวกเขา และได้มีการพูดกันอย่างลับๆ" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 62)

หมายถึง พวกเขาได้โต้แย้งกันโดยทันที ซึ่งอักษร "ف" ในคำดำรัส:

﴿ فَتَنَٰزَعُوٓاْ ﴾

"พวกเขาได้โต้แย้งกัน" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 62)

เป็นการบ่งชี้ถึงสาเหตุ การเรียงลำดับ และผลของมัน

ดังนั้น จงพินิจดูผลของคำกล่าวจากท่านนบีมูซา อะลัยฮิสลาม ที่มีต่อบรรดานักไสยศาสตร์ คำพูดที่จริงใจย่อมส่งผลอย่างแน่นอน เพียงแต่บางครั้งส่งผลทันที และบางครั้งส่งผลภายหลัง

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 9

ห้ามการซักถามที่มากเกินไป และการเคร่งครัดที่เกินเลย

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَقُوْلُ:

" مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ" رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ นั่นคืออับดุรเราะหฺมาน บินศ็อคร์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า **"สิ่งใดก็ตามที่ฉันได้ห้ามพวกท่าน ๆ ก็จงละเว้นเสีย และสิ่งใดก็ตามที่ฉันได้สั่งใช้ พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ แท้จริง สิ่งที่ทำให้ชนรุ่นก่อนพวกท่านต้องพินาศ คือการซักถามของพวกเขาที่มากเกิน และการขัดแย้งกับบรรดานบีของพวกเขา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6777 และมุสลิม หมายเลข 1337]

คำอธิบายหะดีษ

ผู้คนส่วนใหญ่มักไม่รู้จักชื่อจริงของท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงเกิดความเห็นต่างเกี่ยวกับชื่อของท่านผู้รายงานหะดีษบทนี้ ตามทัศนะที่มีน้ำหนักและใกล้เคียงความถูกต้องที่สุด ซึ่งท่านอิมามอันนะวะวีย์ ผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้ได้หยิบยกมา คือ "ท่านอับดุรเราะหฺมาน บินศ็อคฺร์" ส่วนฉายา "อบูฮุร็อยเราะฮฺ" นั้น มาจากการที่ท่านชอบคลุกคลีกับแมว

ในส่วนของคำกล่าว

"مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ"

(มานะฮัยตุกุม อันฮุ ฟัจญ์ตะนิบูฮฺ - สิ่งใดก็ตามที่ฉันได้ห้ามพวกท่าน พวกท่านจงละเว้นเสีย)

คำว่า "النَّهْيُ" (อันนะฮ์ยุ) คือการขอให้ยุติการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า แม้ว่าความเหนือกว่านั้นจะเป็นเพียงความเชื่อก็ตาม นี่คือความหมายของการห้าม

ด้วยเหตุนี้ บรรดาผู้รู้ด้านอุศูลุลฟิกฮฺ (หลักการวิทยาการนิติศาสตร์อิสลาม) จึงกล่าวว่า "النَّهْيُ" คือการขอให้ยุติการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยผู้ที่อ้างว่ามีอำนาจเหนือกว่า แม้ว่าผู้ถูกห้ามจะมีฐานะสูงกว่าผู้ห้ามก็ตาม

และเป็นที่ประจักษ์ว่าท่านนบี ﷺ นั้นเหนือกว่าเราอย่างแน่นอน

"مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ"

(สิ่งใดก็ตามที่ฉันได้ห้ามพวกท่าน พวกท่านจงละเว้นเสีย)

เป็น "الْجُمْلَةُ الشَّرْطِيَّةُ" (ประโยคเงื่อนไข) โดยที่ "مَا" เป็น "اسْمُ الشَّرْطِ" (นามแสดงเงื่อนไข) ส่วน "نَهَيْتُكُمْ" เป็น "فِعْلُ الشَّرْطِ" (กริยาแสดงเงื่อนไข) และ "فَاجْتَنِبُوْهُ" เป็น "جَوَابُ الشَّرْطِ" (ผลลัพธ์ของเงื่อนไข)

การที่มีอักษร "ف" (ฟาอ์) นำหน้านั้น เป็นไปตามที่นักภาษาศาสตร์ได้ระบุไว้ในบทกวีว่า:

"إِسْمِيَّةٌ ، طَلَبِيَّةٌ ، وَبِجَامِدٍ وَبِمَا وَقَدْ وَبِلَنْ وَبِالتَّنْفِيسِ"

เป็นประโยคอิสมียะฮฺ, ประโยคร้องขอ (เฏาะละบียะฮฺ), และอยู่ก่อนอักษรญามิด, อักษร "مَا، قَدْ، لَنْ" และอักษรตันฟีส (سـ ، سَوْفَ)

"فَاجْتَنِبُوْهُ"

(ฟัจญ์ตะนิบูฮฺ - จงละเว้นเสีย) หมายถึง ให้หลีกห่างจากสิ่งนั้นโดยสิ้นเชิง โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ระหว่างท่านกับสิ่งที่ถูกห้าม

"وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ"

(วะมา อะมัรตุกุม บิฮิ ฟะอ์ตู มินฮุ มัสตะเฏาะอฺตุม - และสิ่งใดก็ตามที่ฉันได้สั่งใช้ พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ)

ประโยคนี้ก็เป็น "الْجُمْلَةُ الشَّرْطِيَّةُ" (ประโยคเงื่อนไข) เช่นกัน โดยที่ "أَمَرْتُكُمْ بِهِ" เป็น "فِعْلُ الشَّرْطِ" (กริยาแสดงเงื่อนไข) และ "فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ" เป็น "جَوَابُ الشَّرْطِ" (ผลลัพธ์ของเงื่อนไข) หมายความว่า ท่านทั้งหลายจงปฏิบัติตามคำสั่งใช้เท่าที่มีความสามารถ

ความแตกต่างระหว่างข้อห้ามกับข้อสั่งใช้คือ สำหรับข้อห้ามนั้นในหะดีษกล่าวว่า "فَاجْتَنِبُوْهُ" (จงละเว้นเสีย) โดยไม่มีการระบุเงื่อนไข "مَا اسْتَطَعْتُمْ" (เท่าที่พวกท่านมีความสามารถ) เนื่องจากข้อห้าม

เป็นการงดเว้นการกระทำ ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมสามารถทำได้ ต่างจากข้อสั่งใช้ที่ต้องลงมือปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งก็สามารถทำได้ บางครั้งก็ไม่สามารถทำได้ ด้วยเหตุนี้ในหะดีษจึงระบุสำหรับข้อสั่งใช้ว่า "فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ" (พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ)

คำว่า "فَإِنَّمَا" ซึ่ง "إِنَّ" เป็นคำที่ใช้เน้นย้ำความ ส่วนคำว่า "مَا" เป็น "اسْمٌ مَوْصُول" (ประพันธสรรพนาม คือสรรพนามที่เชื่อมประโยคหน้าและหลังให้สัมพันธ์กัน) โดยมีหลักฐานจากคำว่า "كَثْرَةُ" ซึ่งเป็น "خَبَر" (ส่วนขยาย) ดังนั้น "إِنَّ" จึงให้ความหมายว่า แท้จริงแล้ว สิ่งที่ทำให้ชนรุ่นก่อนของพวกท่านต้องพินาศคือการซักถามที่มากเกินไปของพวกเขา นอกจากนี้ยังสามารถใช้ "إِنَّمَا" เป็น "أَدَاةُ حَصْرٍ" (คำจำกัดความ) ซึ่งจะให้ความหมายว่า "ไม่มีสิ่งใดที่ทำให้ชนรุ่นก่อนของพวกท่านต้องพินาศ นอกจากการซักถามที่มากเกินของพวกเขา"

"الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ"

(อัลละซีนะ มิน ก็อบลิกุม - ชนรุ่นก่อนของพวกท่าน) หมายรวมถึงชาวยิว ชาวคริสต์ และกลุ่มชนอื่นๆ แต่ตามความเข้าใจที่แท้จริงนั้นหมายถึงชาวยิวและชาวคริสต์ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكُمْ﴾

"และบรรดาหญิงบริสุทธิ์ในหมู่ผู้ที่ได้รับคัมภีร์ก่อนพวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 5)

เพราะกลุ่มชนรุ่นก่อนหน้าชาวยิวและคริสต์แทบจะไม่อยู่ในความคิดของบรรดาเศาะหาบะฮฺเลย ดังนั้น หากพิจารณาโดยทั่วไป

คำว่า

"مِنْ قَبْلِكُمْ"

(มิน ก็อบลิกุม - ก่อนพวกท่าน) จะหมายถึงกลุ่มชนทั้งหมด แต่หากพิจารณาตามบริบทแล้ว จะหมายถึงชาวยิวและคริสต์

ชาวยิวถือเป็นกลุ่มชนที่ชอบซักถามมากเกินจนนำไปสู่ความพินาศ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่ท่านนบีมูซา อะลัยฮิสสลาม ได้กล่าวแก่พวกเขาว่า:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تَذْبَحُواْ بَقَرَةً﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺได้ทรงบัญชาพวกท่านให้เชือดวัวตัวหนึ่ง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 67)

แต่พวกเขากลับซักถามถึงลักษณะของวัวตัวนั้นว่าเป็นอย่างไร มีสีอะไร และอยู่ในประเภทใด

คำกล่าว

"كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ"

(กัษเราะตุ มะสาอิลิฮิม - การซักถามของพวกเขาที่มากเกิน) โดยคำว่า "مَسَائِل" (มะสาอิล) เป็นพหูพจน์ของคำว่า "مَسْأَلَة" (มัสอะละฮฺ) ซึ่งหมายถึง ประเด็นคำถาม

"وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ"

(วัคติลาฟุฮุม อะลา อันบิยาอิฮิม - และการขัดแย้งกับบรรดานบีของพวกเขา)

หมายถึง ความพินาศที่พวกเขาประสบนั้นเกิดจากการขัดแย้งของพวกเขา ทั้งนี้สามารถอ่านแบบญัรฺได้ด้วย คือ "كَثْرَةُ اخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ" (กัษเราะตุคติลาฟิฮิม อะลา อันบิยาอิฮิม) ซึ่งการอ่านทั้งสองแบบนั้นถูกต้อง

การอ่านแบบแรกให้ความหมายว่า "เพียงแค่มีการขัดแย้งก็เป็นสาเหตุแห่งความพินาศ" ส่วนการอ่านแบบที่สองให้ความหมายว่า "สาเหตุของความพินาศเกิดจากการขัดแย้งที่มากเกิน"

คำว่า

"عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ"

(อะลา อันบิยาอิฮิม - กับบรรดานบีของพวกเขา) แสดงถึงการขัดแย้งและละเมิด ซึ่งสำนวนนี้คล้ายกับคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

«إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ، فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ»

"แท้จริงการตั้งให้มีอิมามนั้นเพื่อให้เขาถูกตาม ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ขัดแย้งกับเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 378 และมุสลิม หมายเลข 411]

ท่านนบีไม่ได้กล่าวว่า "فَلَا تَخْتَلِفُوا عَنْهُ" (ฟะลา ตัคตะลิฟู อันฮุ) เช่นเดียวกับในหะดีษบทนี้ ท่านกล่าวว่า "اخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ" (อิคติลาฟุฮุม อะลา อันบิยาอิฮิม) ไม่ใช่ "عَنْ أَنْبِيَائِهِمْ" (อัน อันบิยาอิฮิม) เพราะคำว่า "عَلَى" แสดงถึงการขัดแย้งกับบรรดานบี

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. เป็นวาญิบที่จะต้องละเว้นสิ่งที่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ห้าม ตามหลักฐานที่ท่านกล่าวว่า

"مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ"

(มา นะฮัยตุกุม อันฮุ ฟัจญ์ตะนิบูฮฺ - สิ่งใดก็ตามที่ฉันได้ห้ามพวกท่าน พวกท่านจงละเว้นเสีย)

2. ข้อห้ามครอบคลุมทั้งเรื่องเล็กและใหญ่ เพราะการหลีกห่างจะสมบูรณ์ได้ต้องละเว้นทั้งสิ่งเล็กน้อยและสิ่งที่มาก เช่น การห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเป็นดอกเบี้ยจำนวนน้อยหรือมาก

3. การละเว้นง่ายกว่าการกระทำ เพราะท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม สั่งให้ละเว้นข้อห้ามทั้งหมด เนื่องจากการละเว้นเป็นเรื่องง่าย

หากมีผู้ถามว่า: จะขัดแย้งกับการอนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่ตายเองและเนื้อสุกรในภาวะคับขันหรือไม่ เพราะในกรณีคับขันไม่จำเป็นต้องละเว้น?

คำตอบคือ: เมื่ออยู่ในภาวะคับขันจริง ข้อห้ามนั้นถือว่าถูกยกเลิกไป จึงไม่ถือเป็นสิ่งต้องห้ามตั้งแต่แรก สอดคล้องกับหลักอุศูลุลฟิกฮฺที่ว่า "ไม่ถือเป็นสิ่งต้องห้ามในภาวะคับขัน และไม่ถือเป็นวาญิบในกรณีที่ไม่มีความสามารถ" ดังนั้น ข้อสงสัยข้างต้นจึงไม่สอดคล้องกับความถูกต้อง

หากมีผู้ถามว่า: คำว่า "فَاجْتَنِبُوْهُ" (จงละเว้นเสีย) เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมถึงการละเว้นจากการบริโภคสัตว์ที่ตายเองในภาวะคับขันด้วยหรือไม่?

คำตอบคือ: ไม่ครอบคลุม เพราะเมื่ออยู่ในภาวะคับขัน ข้อห้ามนั้นถือว่าถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

คำถาม: อนุญาตให้กระทำสิ่งต้องห้ามในภาวะคับขันหรือไม่?

คำตอบคือ: อนุญาต เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا ٱضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ﴾

"ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 119)

ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในภาวะคับขันที่ต้องบริโภคสัตว์ที่ตายเอง ก็อนุญาตให้บริโภคได้ ผู้ที่จำเป็นต้องบริโภคเนื้อสุกร ก็อนุญาตให้บริโภคได้ และผู้ที่จำเป็นต้องดื่มสุรา ก็อนุญาตให้ดื่มได้ แต่กรณีที่อนุญาตให้ดื่มสุรานั้นมีเพียงกรณีเดียวคือ เมื่อมีสิ่งติดคอ (ซึ่งอาจเป็นอันตราย) และไม่มีสิ่งอื่นใดในขณะนั้นนอกจากสุรา ก็อนุญาตให้ดื่มเพื่อขจัดสิ่งที่ติดคอนั้น ส่วนการดื่มสุราเพื่อดับกระหายนั้นไม่อนุญาต เพราะบรรดาผู้รู้ให้เหตุผลว่าสุราจะทำให้ผู้ดื่มยิ่งกระหายมากขึ้น จึงไม่ถือว่าอยู่ในภาวะคับขัน

คำถาม คือเมื่อผู้หนึ่งตกอยู่ในภาวะคับขันที่จำเป็นต้องใช้สิ่งที่ต้องห้าม เขาสามารถใช้สิ่งนั้นเกินความจำเป็นได้หรือไม่? ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้กินเนื้อสัตว์ที่ตายเอง เขาสามารถกินจนอิ่มได้ หรือควรกินเพียงเพื่อประทังชีวิตเท่านั้น?

คำตอบ บรรดาอุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า จำเป็นต้องกินเพียงเพื่อประทังชีวิตเท่านั้น โดยไม่กินจนอิ่ม แต่ทัศนะที่ถูกต้องมีรายละเอียดดังนี้

หากเขารู้หรือมั่นใจว่าจะสามารถหาสิ่งที่อนุญาตได้ในเร็วๆ นี้ ก็ให้กินเพียงพอประทังชีวิต หรือหากสามารถเก็บเนื้อบางส่วนไว้สำหรับยามจำเป็นในภายหลัง ก็ให้ทำเช่นนั้น จึงไม่จำเป็นต้องกินจนอิ่มในทันที แต่หากไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว ก็อนุญาตให้กินจนอิ่มได้

คำถาม อะไรคือภาวะคับขันที่จำเป็นต้องใช้สิ่งต้องห้าม?

คำตอบ ภาวะคับขันที่จำเป็นต้องใช้สิ่งต้องห้าม คือสภาวะที่ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากสิ่งต้องห้ามนั้น และสิ่งนั้นสามารถบรรเทาความจำเป็นในภาวะคับขันได้ ด้วยหลักเกณฑ์นี้ หากมีสิ่งที่อนุญาตอยู่ก็จะไม่ถือว่าอยู่ในภาวะคับขันอีกต่อไป และไม่อนุญาตให้ใช้สิ่งต้องห้าม

ดังนั้น อนุญาตให้กินเนื้อสัตว์ที่ตายเองในยามหิวโหยอย่างหนัก หากไม่มีสิ่งอื่นให้กินนอกจากมัน เพื่อบรรเทาความจำเป็นในภาวะคับขันนั้น

ส่วนยาที่ทำจากสิ่งต้องห้ามนั้น จะไม่ถือว่าอยู่ในภาวะคับขันด้วยเหตุผลสองประการ ดังนี้

หนึ่ง เพราะผู้ป่วยอาจหายจากอาการเจ็บป่วยได้โดยไม่ต้องใช้ยา จึงไม่ถือเป็นภาวะคับขัน

สอง การรักษาด้วยยาดังกล่าวอาจไม่ทำให้หายจากโรคได้ จึงไม่ใช่สิ่งที่สามารถบรรเทาภาวะคับขันได้เสมอไป

ด้วยเหตุนี้ ความเข้าใจของคนทั่วไปที่ว่าอนุญาตให้รักษาด้วยสิ่งต้องห้ามในภาวะคับขันได้นั้น เป็นความเข้าใจที่ผิด ซึ่งบรรดาอุละมาอ์เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ ได้ชี้ชัดว่าห้ามรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยสิ่งต้องห้าม

4. ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งใช้เกินกว่าความสามารถ เนื่องจากมีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า:

"وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ"

(และสิ่งใดก็ตามที่ฉันได้สั่งใช้ พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ)

หากมีผู้ถาม สำนวนข้างต้นนี้สื่อถึงความผ่อนปรนหรือความเข้มงวดในคำสั่งใช้ ดังที่มีดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ﴾

"ดังนั้น จงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด เท่าที่พวกเจ้ามีความสามารถ" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 16)

คำตอบ คือ มีความหมายทั้งสองนัย กล่าวคือ จำเป็นต้องปฏิบัติตามสิ่งที่วาญิบเท่าที่มีความสามารถโดยไม่ละเลย หากมีความสามารถที่จะทำได้

ดังนั้น หากมีผู้ถูกสั่งให้ทำสิ่งหนึ่งแล้วกล่าวว่า "ฉันไม่มีความสามารถ" ทั้งที่มีความสามารถ สิ่งนั้นก็ยังคงเป็นวาญิบสำหรับเขาที่ต้องปฏิบัติ

และอีกความหมายหนึ่งคือ "จะไม่ถือว่าเป็นวาญิบนอกจากต้องมีความสามารถที่จะทำได้" ซึ่งสอดคล้องกับดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

"อัลลอฮฺจะไม่ทรงบังคับชีวิตหนึ่งชีวิตใด นอกจากตามความสามารถของชีวิตนั้นเท่านั้น" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 286)

5. มนุษย์ย่อมมีความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ได้ ดังปรากฏในหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"مَا اسْتَطَعْتُمْ"

(เท่าที่พวกท่านมีความสามารถ) ซึ่งเป็นการหักล้างความเชื่อของกลุ่มญะบะรียะฮฺที่กล่าวว่า มนุษย์ไม่มีความสามารถที่จะกระทำสิ่งใดได้ด้วยตนเอง เพราะทุกการกระทำล้วนถูกบังคับ แม้แต่การเคลื่อนไหวของนิ้วมือขณะพูด พวกเขาก็อ้างว่าไม่ได้เกิดจากความสามารถของมนุษย์ แต่เป็นการถูกบังคับ ซึ่งไม่มีข้อสงสัยใดๆ ว่าแนวคิดเช่นนี้เป็นโมฆะ และนำมาซึ่งผลเสียมากมาย

6. หากผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งใช้ได้ทั้งหมด ก็ให้ปฏิบัติเท่าที่มีความสามารถ เช่น การละหมาดฟัรฎูที่ต้องยืน แต่หากไม่สามารถยืนได้ ก็อนุญาตให้ละหมาดในท่านั่ง

คำถาม หากผู้หนึ่งสามารถยืนได้ แต่ไม่สามารถยืนจนถึงรุกูอฺ กล่าวคือยืนได้เพียงหนึ่งถึงสองนาทีแล้วต้องนั่งเพราะเมื่อย ในกรณีนี้ควรให้เขานั่งตั้งแต่แรกแล้วลุกขึ้นยืนเมื่อใกล้รุกูอฺ หรือควรให้เริ่มละหมาดด้วยการยืนแล้วนั่งลงเมื่อเมื่อย?

คำตอบ ในประเด็นนี้เราไม่แน่ใจนัก เนื่องจากมีรายงานว่าเมื่อท่านนบี ﷺ มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ท่านละหมาดกิยามุลลัยลฺในท่านั่ง และเมื่อใกล้จบการอ่าน ท่านจึงยืนขึ้นแล้วรุกูอฺ [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 731] หลักฐานนี้ชี้ว่าให้เริ่มด้วยการนั่งก่อน แล้วจึงยืนเมื่อใกล้รุกูอฺ

แต่กรณีนี้ขัดกับการละหมาดสุนนะฮฺที่อนุญาตให้ละหมาดในท่านั่งแล้วยืนขึ้นเมื่อใกล้รุกูอฺ

สำหรับละหมาดฟัรฎู หลักการเดิมคือต้องละหมาดในท่ายืน ดังนั้นเราจึงเห็นว่า ให้เริ่มละหมาดในท่ายืนก่อน เมื่อเมื่อยจึงนั่งลง เพราะ

บางครั้งท่านอาจคิดว่าไม่สามารถยืนได้จนจบ แต่เมื่อปฏิบัติจริงอาจทำได้ จึงควรเริ่มด้วยการยืนตามความสามารถก่อน แล้วจึงนั่งเมื่อเมื่อย ซึ่งน่าจะเป็นทัศนะที่ใกล้เคียงความถูกต้องที่สุด

อย่างไรก็ตาม เราเห็นผู้คนในมัสญิดปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ป่วย เริ่มละหมาดในท่านั่งแล้วยืนขึ้นเมื่อใกล้รุกูอฺ เราไม่ได้คัดค้านการปฏิบัตินี้ เพราะไม่ได้ฟันธงว่าต้องเริ่มด้วยการยืนแล้วนั่งเมื่อเมื่อย แต่หากพิจารณาตามหลักการแล้ว ควรเริ่มด้วยการยืนก่อน แล้วจึงนั่งเมื่อเมื่อย

7. ไม่สมควรที่ผู้ใดเมื่อได้ยินคำสั่งของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แล้วจะถามว่าเป็นวาญิบหรือมุสตะหับ (ส่งเสริม) เพราะมีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ"

(พวกท่านจงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ) โดยไม่ต้องซักถามมาก เพราะท่านเป็นบ่าวที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และเราะสูลของพระองค์ ﷺ อยู่แล้ว

แต่หากผู้ใดละเมิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เขาสามารถสอบถามถึงหุกุ่มของมันได้ เพราะถ้าเป็นวาญิบเขาต้องเตาบะฮฺ แต่ถ้าไม่ใช่วาญิบก็ไม่จำเป็นต้องเตาบะฮฺ

8. ทุกข้อสั่งใช้และข้อห้ามของท่านนบี ﷺ ถือเป็นชะรีอะฮฺอิสลาม ไม่ว่าจะมีระบุในอัลกุรอานหรือไม่ก็ตาม โดยสุนนะฮฺเป็นส่วนเสริมจากอัลกุรอานทั้งในด้านข้อสั่งใช้และข้อห้าม

สุนนะฮฺมีบทบาทในการอธิบายรายละเอียดที่ไม่มีในอัลกุรอาน อย่างไรก็ตาม ในอัลกุรอานก็มีหลักฐานที่ชี้ว่าวาญิบต้องปฏิบัติตามสุนนะฮฺ แม้ว่าบางข้อสั่งใช้และข้อห้ามจะไม่มีระบุในอัลกุรอานก็ตาม

ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ﴾

"ผู้ใดเชื่อฟังเราะสูล แน่นอนเขาก็เชื่อฟังอัลลอฮฺแล้ว" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 80)

และดำรัสที่ว่า:

﴿فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ٱلنَّبِيِّ ٱلۡأُمِّيِّ ٱلَّذِي يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ﴾

"ดังนั้นพวกท่านจงศรัทธาต่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็น ซึ่งเขาศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และดำรัสทั้งหลายของพระองค์ และพวกเจ้าจงปฏิบัติตามเขาเถิด" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 158)

สรุปคือ อัลกุรอานได้ชี้ว่าสุนนะฮฺเป็นชะรีอะฮฺที่วาญิบต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะมีระบุในอัลกุรอานหรือไม่ก็ตาม

9. การซักถามมากเกินไปเป็นสาเหตุของความพินาศ โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่สามารถล่วงรู้ได้ เช่น เรื่องอัลฆ็อยบฺ ไม่ว่าจะเป็นพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ สภาพของวันกิยามะฮฺ เป็นต้น ไม่ควรซักถามมากเกินไปเพราะอาจนำไปสู่ความพินาศและการสุดโต่ง

ส่วนประเด็นฟิกฮฺที่จำเป็นต้องรู้ สามารถสอบถามได้ แต่หากไม่เร่งด่วน สำหรับนักเรียนนักศึกษาให้ศึกษาค้นคว้าควบคู่กับการถาม เพราะต้องเตรียมพร้อมให้คำตอบแก่ผู้อื่น แต่สำหรับผู้ที่ไม่ใช่นักเรียนนักศึกษา ไม่ควรซักถามมากเกินไป

10. กลุ่มชนก่อนหน้านี้พบความพินาศเพราะการซักถามมากเกินไปและการขัดแย้งกับบรรดานบีของพวกเขา

11. เป็นการเตือนให้ระวังการขัดแย้งกับบรรดานบี และวาญิบที่มุสลิมต้องปฏิบัติตามบรรดานบี อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสลาม และเชื่อมั่นว่าพวกท่านคืออิมามและบ่าวของอัลลอฮฺ ซึ่งพระองค์ทรงให้เกียรติด้วยริสาละฮฺ โดยนบีท่านสุดท้ายคือมุฮัมมัด ﷺ ที่ถูกส่งมายังมนุษยชาติ และชะรีอะฮฺของท่านคืออิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่อัลลอฮฺทรงพอพระทัยและจะไม่ทรงรับศาสนาอื่นใด ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلۡإِسۡلَٰمُۗ﴾

"แท้จริงศาสนา ณ อัลลอฮฺ นั้นคือ อัลอิสลาม (หมายถึงศาสนาแห่งการเชื่อฟัง และปฏิบัติโดยปราศจากการขัดแย้ง)" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 19)

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 10

สาเหตุของการตอบรับดุอาอ์

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :
" إِنَّ اللهَ تَعَالى طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً ، وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا
أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ فَقَالَ تَعَالَى : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًا
١ ﴾ [المؤمنون : ٥١] وَقَالَ تَعَالَى : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا
رَزَقۡنَٰكُمۡ ١٧٢ ﴾ [البقرة:١٧٢] ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيْلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ
إِلَى السَّمَاءِ ، يَارَبِّ يَارَبِّ ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ ، وَمَلْبَسُهُ
حَرَامٌ ، وَغُذِّيَ بِالْحَرَامِ ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لَهُ "
رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **"แท้จริง อัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นทรงดี ไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี และแท้จริงอัลลอฮฺทรงสั่งใช้บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกันกับที่พระองค์ได้ทรงสั่งใช้บรรดาเราะสูล พระองค์ ตรัสว่า: 'โอ้บรรดาเราะสูลทั้งหลาย ท่านจงบริโภคแต่สิ่งที่ดี และจงประกอบแต่ความดีเถิด' และตรัสอีกว่า: 'โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ท่านจงบริโภคแต่สิ่งที่ดีจากสิ่งที่เราประทานเป็นปัจจัยยังชีพแก่ท่านเถิด' หลังจากนั้นท่านเราะสูล ﷺ ได้เล่าถึงชายผู้หนึ่งที่เดินทางเป็นระยะเวลายาวนาน จนผมเผ้ายุ่งเหยิง เปรอะเปื้อนด้วยฝุ่น เขายกมือทั้งสองสู่ฟ้าพลางวิงวอนว่า 'โอ้พระผู้อภิบาลของข้า! โอ้พระผู้อภิบาลของข้า!' ในขณะที่อาหารที่เขาบริโภคนั้นหะรอม เครื่องดื่มที่เขาดื่มนั้นหะรอม เครื่องนุ่งห่มที่เขาสวมใส่นั้นหะรอม และดำรงชีวิตด้วยสิ่งหะรอม เช่นนี้แล้วดุอาอ์ของเขาจะถูกตอบรับได้อย่างไร?"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1015,65]

คำอธิบายหะดีษ

"إِنَّ اللهَ تَعَالى طَيِّبٌ"

(อินนัลลอฮะ ตะอาลา ฏอยยิบ - แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นทรงดี) คำว่า "طَيِّب" (ฏอยยิบ) หมายถึง ผู้ทรงบริสุทธิ์จากความบกพร่องทั้งปวง ปราศจากการปะปนของสิ่งไม่ดีใดๆ เพราะสิ่งที่ตรงข้ามกับความดีคือความเลว ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า:

﴿قُل لَّا يَسْتَوِى ٱلْخَبِيثُ وَٱلطَّيِّبُ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่าสิ่งเลวและสิ่งดีนั้นย่อมไม่เท่าเทียมกัน" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 100)

และพระองค์ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ٱلْخَبِيثَٰتُ لِلْخَبِيثِينَ وَٱلْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَٰتِ ۖ وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِ ۚ﴾

"หญิงชั่วย่อมคู่ควรกับชายชั่ว และชายชั่วย่อมคู่ควรกับหญิงชั่ว ส่วนหญิงดีย่อมคู่ควรกับชายดี และชายดีย่อมคู่ควรกับหญิงดี" (สูเราะฮฺอันนูร อายะฮฺที่ 26)

นั่นหมายความว่า ไม่มีสิ่งใดที่น่าละอายหรือบกพร่องเกี่ยวข้องกับพระองค์ ญัลละวะอะลา แม้แต่น้อย เพราะพระองค์ ญัลละวะอะลา นั้นทรงดีในองค์ (ซาต) ของพระองค์เอง ในพระนามของพระองค์ ในคุณลักษณะของพระองค์ ในบทบัญญัติต่างๆ ของพระองค์ ในการกระทำของพระองค์ และทุกสิ่งที่มาจากพระองค์ ล้วนปราศจากความไม่ดีในทุกรูปแบบ

"لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً"

(ลา ยักบะลุ อิลลา ฏ็อยยิบัน - พระองค์จะไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี) อัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา จะไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากคำพูดที่ดี การงานที่ดี และสิ่งอื่นๆ ที่ดีงาม ส่วนสิ่งใดที่เป็นความชั่วล้วนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยเหตุนี้การบริจาคทาน (เศาะดะเกาะฮฺ) ที่มาจากทรัพย์สินที่ไม่ดี อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะไม่ทรงตอบรับ ดังปรากฏในหะดีษเศาะฮีหฺที่ว่า:

«مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلا يَقْبَلُ الله إِلَّا الطَّيِّبَ ، وَإِنَّ الله يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الجَبَلِ»

"ผู้ใดบริจาคทานแม้เพียงอินทผาลัมหนึ่งเม็ดที่ได้มาจากการแสวงหาอย่างสุจริต และอัลลอฮฺนั้นจะไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี แท้จริงอัลลอฮฺจะทรงรับมันด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์ แล้วจะทรงเพิ่มพูนผลบุญให้แก่เจ้าของมัน ดุจดังที่ผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านเลี้ยงลูกม้าของเขาจนเติบใหญ่ประดุจภูเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1410 และมุสลิม หมายเลข 1014]

ดังนั้นการงานที่ดีคือการงานที่มีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺและสอดคล้องกับบทบัญญัติอิสลาม ส่วนทรัพย์สินที่ดีคือทรัพย์สินที่ได้มาด้วยวิธีที่หะลาล ส่วนทรัพย์สินที่ได้มาด้วยวิธีที่หะรอมนั้นถือเป็นสิ่งที่ไม่ดี

"وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ المُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ المُرْسَلِيْنَ"

(วะอินนัลลอฮะ อะมะรอล มุอ์มินีนะ บิมา อะมะเราะ บิฮิล มุรสะลีน

- และแท้จริงอัลลอฮฺทรงสั่งใช้บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงสั่งใช้บรรดาเราะสูล) นี่แสดงถึงความสูงส่งในสถานะของบรรดาผู้ศรัทธา ที่พวกเขาคู่ควรได้รับคำแนะนำในสิ่งที่บรรดาเราะสูลเคยได้รับคำแนะนำมาแล้ว โดยที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสแก่บรรดาเราะสูลว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ ﴾

"โอ้บรรดาเราะสูลทั้งหลาย ท่านจงบริโภคแต่สิ่งที่ดี และจงประกอบแต่ความดีเถิด" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 51)

อัลลอฮฺทรงสั่งใช้ให้บรรดาเราะสูลบริโภคแต่สิ่งที่ดี นั่นคือสิ่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงอนุมัติให้บริโภค และต้องได้มาด้วยวิธีที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา ดังนั้นสิ่งใดที่อัลลอฮฺไม่ทรงอนุมัติ เช่น สุรา ก็ไม่อนุญาตให้บริโภค ส่วนสิ่งใดที่อัลลอฮฺทรงอนุมัติแต่ได้มาด้วยวิธีที่หะรอมก็ไม่อนุญาตให้บริโภคเช่นกัน ซึ่งขอยกตัวอย่างสองกรณี ดังนี้:

หนึ่ง การที่ผู้หนึ่งกินเนื้อแกะที่ตายเอง ถือว่าเป็นการกินสิ่งที่ไม่ดี เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงห้ามกินสัตว์ที่ตายเอง ซึ่งมันเป็นสิ่งที่หะรอมในตัวของมันเอง

สอง การที่ผู้หนึ่งขโมยแกะแล้วนำมาเชือดและกินมัน ก็ถือว่าเป็นการกินสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งมันเป็นสิ่งที่หะรอมในวิธีที่ได้มา

"وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ"

(วะอฺมะลู ศอลิหัน - และจงประกอบแต่ความดีเถิด)

หมายถึง จงกระทำอะมัล (การงาน) ต่างๆ ที่เป็นความดี ซึ่งบรรดาผู้ศรัทธาถูกสั่งใช้ให้บริโภคสิ่งที่ทำให้ร่างกายแข็งแรง หลังจากนั้นพวกเขาก็ถูกสั่งใช้ให้ปฏิบัติอะมัลซึ่งเป็นผลมาจากการบริโภค แต่พระองค์ได้ตรัสว่า

"وَعۡمَلُواْ صَٰلِحًا"

(และจงประกอบแต่ความดีเถิด) ซึ่งอะมัลที่ศอลิหฺหรือที่ดีนั้นคืออะมัลที่รวมระหว่างความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) และการมุตาบะอะฮฺ (การปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบี)

ด้วยเหตุนี้เอง มีรายงานจากชาวสะลัฟบางท่านว่า "อะมัลที่ศอลิหฺคืออะมัลที่มีความบริสุทธิ์ใจและมีความถูกต้อง" กล่าวคือ "มีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺ และถูกต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของพระองค์"

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสแก่บรรดาผู้ศรัทธาอีกว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ท่านจงบริโภคสิ่งที่ดีและสะอาดจากสิ่งที่เราได้ประทานเป็นปัจจัยยังชีพแก่ท่านเถิด" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 172)

ดังที่พระองค์ได้ตรัสแก่บรรดาเราะสูลว่า:

﴿ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ ﴾

"ท่านจงบริโภคสิ่งที่ดีและสะอาดจากสิ่งที่เราได้ประทานเป็นปัจจัยยังชีพแก่ท่านเถิด" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 172)

ซึ่งพระองค์ได้ทรงสั่งใช้บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งที่พระองค์ทรงสั่งใช้บรรดาเราะสูลของพระองค์ เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า ทั้งบรรดาผู้ศรัทธาและบรรดาเราะสูลต่างถูกสั่งใช้ให้บริโภคแต่สิ่งที่ดี

" ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيْلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ ، يَارَبِّ يَارَبِّ"

(ษุมมะ ซะกะร็อรเราะญุละ ยุฏีลุสสะฟะเราะ อัชอะษะ อัฆบะเราะ ยะมุดดุ ยะดัยฮิ อิลัสสะมาอิ ยาร็อบบิ ยาร็อบบิ - หลังจากนั้นท่านเราะสูล ﷺ ได้เล่าถึงชายผู้หนึ่งที่เดินทางเป็นระยะเวลายาวนาน จนผมเผ้ายุ่งเหยิง เปรอะเปื้อนด้วยฝุ่น เขายกมือทั้งสองสู่ฟ้า พลางวิงวอนว่า "โอ้พระผู้อภิบาลของข้า! โอ้พระผู้อภิบาลของข้า!")

"يُطِيْلُ السَّفَرَ"

(ยุฏีลุสสะฟะเราะ - เดินทางเป็นระยะเวลายาวนาน) ซึ่งการเดินทางนับเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ โดยเฉพาะการเดินทางที่มีระยะทางไกล

"أَشْعَثَ أَغْبَرَ"

(อัชอะษะ อัฆบะเราะ - ผมเผ้ายุ่งเหยิงเปรอะเปื้อนด้วยฝุ่น) หมายถึง ผมของชายผู้นั้นยุ่งเหยิงและเปรอะเปื้อนด้วยฝุ่นทราย แสดงให้เห็นว่าเขาไม่ได้ใส่ใจกับภาพลักษณ์ภายนอก แต่มุ่งความสำคัญไปที่การวิงวอนขอดุอาอ์

"يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ"

(ยะมุดดุ ยะดัยฮิ อิลัสสะมาอ์ - เขายกมือทั้งสองสู่ฟ้า) ซึ่งการยกมือทั้งสองสู่ฟ้าขณะขอดุอาอ์นั้นเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ ดังที่มีหะดีษกล่าวว่า:

إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ، يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ، أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงมีความละอายและผู้ทรงเมตตากรุณา พระองค์ทรงละอายที่จะให้บ่าวของพระองค์กลับไปด้วยมือเปล่า เมื่อเขายกมือขึ้นต่อพระองค์" [บันทึกโดยอบูดาวุด หมายเลข 1488 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 3556 ซึ่งท่านอัลหาฟิซ อิบนุหะญัรได้กล่าวว่าเป็นหะดีษหะสันในหนังสือฟัตหุลบารี]

"يَارَبِّ يَارَبِّ"

(ยาร็อบบิ ยาร็อบบิ - โอ้พระผู้อภิบาลของข้า! โอ้พระผู้อภิบาลของข้า!) เป็นการวิงวอนด้วยคุณลักษณะแห่งการเป็นพระผู้อภิบาล (รุบูบียะฮฺ) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ เพราะการตอบรับดุอาอ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของพระองค์

"وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ"

(วะมัฏอะมุฮู หะรอม -อาหารที่เขาบริโภคนั้นหะรอม) หมายถึงอาหารที่เขาบริโภคนั้นหะรอม ไม่ว่าจะเป็นเพราะตัวอาหารนั้นเองหรือวิธีการที่ได้มา

"وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ"

(วะมัชเราะบุฮู หะรอม - เครื่องดื่มที่เขาดื่มนั้นหะรอม) หมายถึงเครื่องดื่มที่เขาบริโภคนั้นหะรอม ไม่ว่าจะเป็นเพราะตัวเครื่องดื่มหรือวิธีการที่ได้มา

"وَغُذِّيَ بِالْحَرَامِ"

(วะฆุซซิยะ บิลหะรอม - และยังชีพด้วยสิ่งหะรอม) หมายถึง เขาดำรงชีวิตด้วยสิ่งที่หะรอมซึ่งเป็นของผู้อื่น

"فَأَنَّى"

(ฟะอันนา - อย่างนี้แล้ว) เป็นคำถามที่แสดงถึงความห่างไกล

"يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ"

(ยุสตะญาบุ ลิซาลิก - ดุอาอ์ของเขาจะถูกตอบรับได้อย่างไร?) หมายถึง เป็นไปได้ยากที่ดุอาอ์จะถูกตอบรับ แม้ว่าจะมีปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับก็ตาม

ทั้งหมดนี้เป็นการเตือนสติถึงผลร้ายของการบริโภคสิ่งที่หะรอม การดื่มสิ่งที่หะรอม การสวมใส่สิ่งที่หะรอม และการดำรงชีวิตด้วยสิ่งที่หะรอม

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. "الطَّيِّبُ" (อัฏฏอยยิบ) เป็นหนึ่งในพระนามของอัลลอฮฺ ตะอาลา ดังที่ท่านนบีได้กล่าวว่า

"إِنَّ اللهَ تَعَالَى طَيِّبٌ"

(แท้จริง อัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นทรงดี) ซึ่งครอบคลุมถึงความดีในองค์ (ซาต) ของพระองค์ พระนามของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์ การกระทำของพระองค์ และบทบัญญัติต่างๆ ของพระองค์

พระนามของอัลลอฮฺทุกนามล้วนมีความงดงาม และไม่มีพระนามใดของพระองค์ที่มีความบกพร่อง ทั้งในแง่แก่นแท้ของพระนามนั้นหรือในแง่การศรัทธาต่อพระนามนั้น ดังนั้นทุกพระนามของอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงปราศจากความบกพร่องในทุกแง่มุม ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿ وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ﴾

"และอัลลอฮฺนั้นมีบรรดาพระนามอันงดงาม" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 180)

คำว่า "الحُسْنَى" (อัลหุสนา) ที่แปลว่า 'งดงาม' เป็น "اسْمُ تَفْضِيل" (นามที่บ่งถึงความมากมาย) ซึ่งสามารถผันเป็นคำว่า "الأَحْسَن" (อัลอะหฺสัน) หมายถึง ดีเลิศที่สุด

ด้วยเหตุนี้ จึงไม่พบพระนามของอัลลอฮฺที่มีความหมายในแง่บกพร่องเลย และด้วยเหตุนี้คุณลักษณะของอัลลอฮฺจึงกว้างขวางกว่าพระนามของพระองค์ เพราะทุกพระนามนั้นรวมถึงคุณลักษณะ และการกระทำของพระองค์ก็ไม่มีขีดจำกัด เช่นเดียวกับคำดำรัสของพระองค์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ดังที่พระองค์ ตรัสว่า:

﴿ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ ﴾

"และหากว่าบรรดาต้นไม้ในแผ่นดินเป็นปากกา และมหาสมุทรเป็นน้ำหมึก โดยมีมหาสมุทรอีกเจ็ดแห่งเป็นน้ำหมึกสำรอง คำดำรัสของอัลลอฮฺก็จะไม่หมดสิ้น" (สูเราะฮฺลุกมาน อายะฮฺที่ 27)

ในบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺนั้นมี "المَجِيء" (อัลมะญีอ์ - การเสด็จมา) และ "البَطْش" (อัลบัฏช์ - การลงโทษ) ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿ وَجَاءَ رَبُّكَ ﴾

"และพระผู้อภิบาลของเจ้าจะเสด็จมา" (สูเราะฮฺอัลฟัจญ์รฺ อายะฮฺที่ 22)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴾

"แท้จริงการลงโทษแห่งพระผู้อภิบาลของเจ้านั้นรุนแรงยิ่ง" (สูเราะฮฺอัลบุรูจญ์ อายะฮฺที่ 12)

อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ทรงกล่าวถึงคุณลักษณะเหล่านี้ในลักษณะการบอกเล่า โดยมิได้ตั้งเป็นพระนาม ดังนั้นเราจึงไม่อาจกล่าวว่าหนึ่งในพระนามของพระองค์คือ "الجَائِي" (อัลญาอี - ผู้ทรงเสด็จมา) และ "البَاطِش" (อัลบาฏิช - ผู้ทรงลงโทษ) แม้ว่าเราจะได้รับการแจ้งเกี่ยวกับ

คุณลักษณะเหล่านี้จากพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา และพระองค์ได้ทรงกล่าวถึงมันแล้วก็ตาม

พระองค์สุบหานะฮูวะตะอาลา ทรงดีในทุกคุณลักษณะของพระองค์ ดังนั้นทุกคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงดีโดยปราศจากความบกพร่องใดๆ เช่น:

"الْقُدْرَة" (อัลกุดเราะฮฺ - ทรงสามารถ)

"السَّمْع" (อัสสัมอฺ - ทรงได้ยิน)

"الْبَصَر" (อัลบะศ็อร - ทรงเห็น)

"التَّكَلُّم" (อัตตะกัลลุม - ทรงกล่าว)

ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่ดีของอัลลอฮฺ ตะอาลา อย่างไรก็ตาม มีบางคุณลักษณะที่สมบูรณ์ในบางกรณีและบกพร่องในบางกรณี คุณลักษณะเช่นนี้ไม่อาจถือเป็นคุณลักษณะหลักของพระองค์ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธโดยสิ้นเชิง ดังนั้นจึงไม่สามารถยืนยันว่าพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา มีคุณลักษณะนี้อย่างแน่นอน และก็ไม่สามารถปฏิเสธคุณลักษณะนี้อย่างสิ้นเชิงเช่นกัน ต้องมีการจำแนกรายละเอียด กล่าวคือ สามารถถือว่าเป็นคุณลักษณะของพระองค์ได้ในกรณีที่แสดงความสมบูรณ์ และไม่สามารถถือว่าเป็นคุณลักษณะของพระองค์ในกรณีที่แสดงความบกพร่อง เช่น:

"الْمَكْر" (อัลมักรฺ - การวางอุบาย)

"الْكَيْد" (อัลกัยดฺ - การวางแผน)

"الْخِدَاع" (อัลคิดาอฺ - การหลอกลวง)

คุณลักษณะเหล่านี้จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อใช้ตอบโต้ผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น เพราะบางครั้งก็แสดงถึงความสามารถในการตอบโต้ศัตรูด้วยวิธีการเดียวกับที่พวกเขาทำ และอาจทำได้ดียิ่งกว่านั้น แต่บางครั้งคุณลักษณะเหล่านี้ก็กลายเป็นความบกพร่องหากอยู่ในกรณีอื่น

ด้วยเหตุนี้อัลลอฮฺจึงไม่ทรงระบุว่าเป็นคุณลักษณะหลักของพระองค์ แต่ทรงกล่าวถึงเฉพาะในการตอบโต้ผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนั้นต่อพระองค์และเราะสูลของพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสว่า:

﴿وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ ٱللَّهُ ۖ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَـٰكِرِينَ ﴾

"และพวกเขาวางอุบายกัน และอัลลอฮฺก็ทรงวางอุบาย และอัลลอฮฺนั้นทรงเป็นผู้เยี่ยมยอดในบรรดาผู้วางอุบาย" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 30)

และพระองค์ได้ตรัสว่า:

﴿ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا * وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴾

"แท้จริงพวกเขากำลังวางแผนการอยู่ และข้าก็กำลังวางแผนการอยู่" (สูเราะฮฺอัฏฏอริก อายะฮฺที่ 15-16)

และดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า:

﴿ يُخَـٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمْ ﴾

"พวกเขาพยายามหลอกลวงอัลลอฮฺและบรรดาผู้ศรัทธา แต่พวกเขามิได้หลอกลวงผู้ใดนอกจากตัวของพวกเขาเอง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 9)

และพระองค์ได้ตรัสว่า:

﴿ إِنَّ ٱلْمُنَـٰفِقِينَ يُخَـٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَـٰدِعُهُمْ ﴾

"แท้จริงบรรดามุนาฟิกนั้นพยายามหลอกลวงอัลลอฮฺ ในขณะที่พระองค์ทรงหลอกลวงพวกเขา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 142)

การยืนยันว่าพระองค์ทรงมีคุณลักษณะการหลอกลวงนั้นเป็นการชี้ให้เห็นถึงพลังความสามารถของพระองค์

ต่างจากคุณลักษณะ "الخِيَانَة" (อัลคิยานะฮฺ - การทุจริต) ซึ่งไม่สามารถเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺได้ เพราะมันเป็นความบกพร่องในทุกกรณี ดังนั้นจึงไม่อาจให้อัลลอฮฺ ตะอาลา มีคุณลักษณะแห่งการทุจริตได้ ในเรื่องนี้ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿ وَإِن يُرِيدُواْ خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُواْ ٱللَّهَ مِن قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ﴾

"และหากพวกเขาต้องการทุจริตต่อเจ้า แท้จริงพวกเขาได้ทุจริตต่ออัลลอฮฺมาก่อนแล้ว ดังนั้นพระองค์จึงทรงให้มีอำนาจเหนือพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 71)

พระองค์มิได้ตรัสว่า "فَقَدْ خَانُوا اللهَ مِنْ قَبْلُ فَخَانَهُمْ" (แท้จริงพวกเขาได้ทุจริตต่ออัลลอฮฺมาก่อนแล้ว แล้วพระองค์ก็ทรงทุจริตต่อพวกเขา) เพราะการทุจริตเป็นการทำลายความไว้วางใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่น่าตำหนิ ด้วยเหตุนี้เราจึงเข้าใจอย่างชัดเจนว่าการกล่าวว่า "อัลลอฮฺจะทรงทุจริตต่อผู้ที่ทุจริต" เป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องปฏิเสธจากพระองค์ เพราะเป็นคุณลักษณะที่น่าตำหนิ จึงไม่อาจเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺได้

คุณลักษณะทั้งหมดของอัลลอฮฺ ตะอาลา ล้วนดี ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า:

﴿وَلِلَّهِ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ﴾

"และสำหรับอัลลอฮฺนั้นมีอุปมาอันสูงส่ง" (สูเราะฮฺอันนะหฺลุ อายะฮฺที่ 60)

นั่นคือ พระองค์ทรงมีคุณลักษณะที่สูงส่งในทุกด้าน เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงดีในการกระทำทั้งปวง ดังนั้นการกระทำทั้งหมดของอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงล้วนดีงาม พระองค์จะไม่ทรงกระทำสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี ซึ่งเราได้อธิบายประเด็นนี้แล้วในการอธิบายคำกล่าวของท่านนบี

เกี่ยวกับกฎสภาวะ "خَيْرِهِ وَشَرِّهِ" (ทั้งดีและร้าย) (ในหะดีษที่ 2 ของหนังสือนี้) ดังนั้นการกระทำของพระองค์จึงล้วนดี บทบัญญัติต่างๆ ก็ล้วนดี ซึ่งรวมไว้ซึ่งประโยชน์มากมายที่ปวงบ่าวจะได้รับทั้งในการดำเนินชีวิตในโลกนี้และในวันฟื้นคืนชีพ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ในทุกยุคสมัยและทุกสภาวการณ์

2. ความสมบูรณ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในองค์ (ซาต) ของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์ การกระทำของพระองค์ และบทบัญญัติต่างๆ ของพระองค์

3. อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงเป็นผู้ที่ไม่ต้องพึ่งพาสิ่งถูกสร้างใดๆ ดังนั้นพระองค์จึงไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี ดังหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً"

(ไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี) ดังนั้นการงานที่มีการตั้งภาคีอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จึงไม่ทรงตอบรับเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี เช่นเดียวกับการบริจาคด้วยทรัพย์สินที่ขโมยมา หรือการบริจาคด้วยสิ่งที่หะรอมในตัวมันเอง อัลลอฮฺก็จะไม่ทรงตอบรับเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี

4. การงานต่างๆ ถูกจำแนกระหว่างที่ถูกตอบรับและไม่ถูกตอบรับ เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً"

(ไม่ทรงรับสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดี) การปฏิเสธการตอบรับนี้บ่งชี้ว่าหากเป็นสิ่งที่ดีก็จะถูกตอบรับ ซึ่งเป็นความเข้าใจตามสำนวนของหะดีษ

และมีหลักฐานในเรื่องนี้จากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

«لاَ يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ»

"อัลลอฮฺจะไม่ทรงตอบรับการละหมาดของผู้ใดเมื่อเขามีหะดัษ (เสียน้ำละหมาด) จนกว่าเขาจะอาบน้ำละหมาด" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6954 และมุสลิม หมายเลข 225]

ซึ่งนี่คือหลักฐานเกี่ยวกับการงานที่อัลลอฮฺทรงตอบรับ
หนึ่งในหลักฐานสำคัญคือ คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

"ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใหม่ในศาสนกิจของเรา ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของศาสนา การงานนั้นย่อมถูกปฏิเสธ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1718]
และนี่คือหลักฐานเกี่ยวกับการงานที่อัลลอฮฺไม่ทรงตอบรับ

5. บรรดาเราะสูล อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสลาม ล้วนอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งการสั่งใช้และห้ามปราม ดังปรากฏในคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺทรงบัญญัติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกับที่พระองค์ทรงบัญญัติแก่บรรดาเราะสูล) พวกท่าน อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสลาม คือปวงบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ อย่างสมบูรณ์ที่สุด ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงยืนละหมาดยามค่ำคืนจนเท้าทั้งสองของท่านบวม จนมีผู้ถามว่า "เหตุใดท่านจึงทุ่มเทถึงเพียงนี้ ทั้งที่อัลลอฮฺได้ทรงอภัยความผิดทั้งในอดีตและอนาคตของท่านแล้ว" ท่านนบีตอบว่า

«أَفَلاَ أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا»

"ไม่สมควรหรือที่ฉันจะเป็นบ่าวผู้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของอัลลอฮฺ" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1130 และมุสลิม หมายเลข 2820]

เศาะละวาตุลลอฮฺ วะสะลามุฮู อะลัยฮิ (ขอการอำนวยพรและความสันติจากอัลลอฮฺมีแด่ท่านนบี)

หากเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติตนของท่านนบี ﷺ กับสภาพของเราในปัจจุบัน จะพบว่าหลายคนมักนอนจนกระทั่งถึงเวลาละหมาดยามรุ่งอรุณ ทั้งที่ความโปรดปรานจากอัลลอฮฺที่มีต่อเรานั้นมากมายนับไม่ถ้วน

มีบันทึกเล่าว่า ชายหนุ่มสามคนที่เคยร่วมละหมาดยามดึกกับท่านนบี ﷺ แต่ไม่สามารถร่วมละหมาดจนครบถ้วนได้ เพราะท่านละหมาดยาวนานมาก

ท่านหุซัยฟะฮฺ บินอัลยะมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ สหายของท่านนบีผู้หนึ่ง ซึ่งเคยร่วมละหมาดยามดึกกับท่านนบี ﷺ ในคืนหนึ่ง ได้เล่าว่า "ท่านนบีเริ่มอ่านสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ฉันคิดว่าท่านคงจะโค้งคำนับหลังจากครบร้อยอายะฮฺ แต่ท่านกลับอ่านต่อจนจบสูเราะฮฺ ฉันคิดอีกว่าท่านคงจะโค้งคำนับแล้ว แต่ท่านกลับอ่านสูเราะฮฺอันนิสาอ์ต่อจนจบ แล้วยังอ่านสูเราะฮฺอาล อิมรอนต่ออีกจนจบ" [ดูในมุสลิม หมายเลข 772] ขณะนั้นท่านหุซัยฟะฮฺยังเป็นหนุ่มแน่น

ท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ก็เคยร่วมละหมาดกับท่านนบี ﷺ ในคืนหนึ่งเช่นกัน และได้ประจักษ์ถึงความยาวนานในการละหมาดยามดึกของท่าน

ดังนั้น แม้บรรดาเราะสูลจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งการสั่งใช้และห้ามปราม แต่พวกท่านก็คือกลุ่มชนที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ อย่างดีเยี่ยมที่สุด

6. บรรดาผู้ศรัทธาล้วนอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งการสั่งใช้และห้ามปราม ดังปรากฏในคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺทรงบัญญัติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกับที่พระองค์ทรงบัญญัติแก่บรรดาเราะสูล) ผู้ใดมีความศรัทธามากเท่าใด การปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น หากท่านพบว่าตนเองบกพร่องในการปฏิบัติตามคำสั่งต่างๆ นั่นเป็นสัญญาณว่าความศรัทธาของท่านกำลังอ่อนแอ จงรีบฟื้นฟูความศรัทธาก่อนที่โรคร้ายของจิตใจจะลุกลาม เพราะหากปล่อยไว้ การยึดมั่นในความดีงามก็จะบกพร่องตามไปด้วย

7. จงใช้วิธีการต่างๆ เพื่อสร้างกำลังใจในการปฏิบัติความดี แง่มุมนี้ได้มาจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺทรงบัญญัติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกับที่พระองค์ทรงบัญญัติแก่บรรดาเราะสูล) เมื่อผู้ศรัทธาตระหนักว่าสิ่งนี้เป็นคำสั่งต่อบรรดาเราะสูลด้วย ย่อมเพิ่มพลังและกำลังใจในการปฏิบัติตามมากยิ่งขึ้น

8. อัลลอฮฺทรงใช้ให้บรรดาผู้ศรัทธาและบรรดาเราะสูลบริโภคสิ่งที่ดี

จากบทเรียนนี้ จึงเป็นที่น่าตำหนิสำหรับผู้ที่ละทิ้งสิ่งดีๆ โดยไม่มีเหตุผลที่ศาสนายอมรับ ผู้ใดที่อัลลอฮฺประทานความมั่งคั่งและพืชผลนานาชนิดให้ แต่กลับปฏิเสธไม่บริโภคโดยมิใช่เพราะไม่มีความต้องการ

เขาย่อมทำผิดและขัดกับแนวทางของชาวสะลัฟ เพราะเมื่อชาวสะลัฟพิชิตดินแดนใด พวกเขาก็บริโภคสิ่งที่ไม่เคยมีในสมัยของท่านนบี ﷺ ดังนั้น การละทิ้งสิ่งดีๆ โดยไม่มีเหตุผลอันควร จึงเป็นความผิดและเป็นการเนรคุณต่อความโปรดปรานของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

เป็นที่ทราบกันดีว่า การปฏิเสธความโปรดปรานจากผู้ให้เป็นมารยาทที่ไม่ดี เช่น หากผู้มีเกียรติมอบของขวัญให้ท่าน แต่ท่านกลับปฏิเสธ นั่นเป็นมารยาทที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงไม่เคยปฏิเสธของขวัญ [ดูในอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2585] แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อยท่านก็รับไว้และตอบแทนน้ำใจนั้น

โดยสรุป การละทิ้งการบริโภคสิ่งที่ดีโดยไม่มีเหตุผลที่ศาสนายอมรับเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ

9. เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสำนึกในความโปรดปรานของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยการปฏิบัติความดี ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสแก่บรรดาเราะสูลว่า

﴿ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ ﴾

"โอ้บรรดาเราะสูลเอ๋ย เจ้าจงบริโภคแต่สิ่งที่ดีๆ และจงประกอบความดีเถิด" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 51)

และพระองค์ตรัสแก่บรรดาผู้ศรัทธาว่า

﴿ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لِلَّهِ ﴾

"จงบริโภคสิ่งที่ดีที่เราได้ประทานให้แก่พวกเจ้า และจงขอบคุณต่ออัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 172)

บทเรียนที่ได้จากอายะฮฺทั้งสองคือ การสำนึกในความโปรดปรานนั้นคือการปฏิบัติความดี เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"إِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺทรงสั่งใช้แก่บรรดาผู้ศรัทธาในสิ่งเดียวกับที่พระองค์ทรงสั่งใช้แก่บรรดาเราะสูล)

ซึ่งสิ่งที่พระองค์ทรงสั่งใช้แก่บรรดาเราะสูลมีสองประการ คือ

หนึ่ง การบริโภคสิ่งที่ดี

สอง การปฏิบัติความดี

ดังนั้น การที่ผู้หนึ่งเพียงกล่าวขอบคุณและสรรเสริญอัลลอฮฺ ยังไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่สำนึกในความโปรดปรานอย่างแท้จริง จนกว่าเขาจะปฏิบัติความดี ด้วยเหตุนี้ บรรดาอุละมาอ์ด้านนิติศาสตร์อิสลามจึงกล่าวว่า "การสำนึกในความโปรดปรานคือการเชื่อฟังผู้ประทานความโปรดปราน" และนี่คือความหมายของคำดำรัสที่ว่า

﴿ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ ﴾

"และจงประกอบความดีเถิด" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 51)

10. เป็นคำสั่งใช้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัตินั้นอยู่แล้ว เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ"

(และจงประกอบความดีเถิด) การสั่งใช้ให้บรรดาเราะสูลปฏิบัติความดีนั้นเป็นสิ่งที่พวกท่านปฏิบัติอยู่แล้วโดยไม่มีข้อสงสัย เช่นเดียวกับที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสแก่นบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ ٱتَّقِ ٱللَّهَ ﴾

"โอ้นบี! จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺเถิด" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 1)

และพระองค์ ตรัสว่า

﴿ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِىٓ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَٱتَّقِ ٱللَّهَ وَتُخْفِى فِى نَفْسِكَ مَا ٱللَّهُ مُبْدِيهِ ﴾

"และจงรำลึกถึงเมื่อเจ้ากล่าวแก่ผู้ที่อัลลอฮฺได้ประทานความโปรดปรานแก่เขา และเจ้าก็ได้ให้ความโปรดปรานแก่เขาว่า 'จงยึดภรรยาของเจ้าไว้กับเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด' และเจ้าปกปิดสิ่งที่อยู่ในจิตใจของเจ้า ซึ่งอัลลอฮฺจะทรงเปิดเผยมัน" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 37)

ในอายะฮฺเหล่านี้ อัลลอฮฺทรงสั่งใช้ให้เราะสูลของพระองค์ ﷺ มีความยำเกรง ทั้งที่ท่านเป็นผู้ที่ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มากที่สุด ต่างจากบางคนในหมู่พวกเรา เมื่อมีผู้กล่าวว่า "จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺเถิด" กลับโกรธเคือง และหากมีผู้กล่าวว่า "ขออัลลอฮฺทรงประทานทางนำแก่ท่าน" ก็จะตอบว่า "ฉันแย่ถึงเพียงนั้นหรือ?" ทั้งที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เองยังถูกพระผู้อภิบาลตรัสว่า

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ ٱتَّقِ ٱللَّهَ ﴾

"โอ้นบี! จงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 1)

ดังนั้น บรรดาเราะสูล อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสลาม จึงถูกสั่งใช้ให้ปฏิบัติความดี แม้ว่าพวกท่านจะปฏิบัติอยู่แล้ว เพื่อให้พวกท่านยืนหยัดในการปฏิบัตินั้นต่อไป

11. สิ่งเลวทั้งหลายเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

﴿ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ ﴾

"จากสิ่งที่ดีๆ" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 51)
และพระองค์ตรัสแก่บรรดาผู้ศรัทธาว่า

﴿ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ ﴾

"จากสิ่งดีๆ ที่เราได้ประทานให้แก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 172)

คำถาม อะไรคือเกณฑ์ชี้วัดสิ่งที่เลว - เป็นสิ่งที่ผู้คนรู้สึกว่าเลวหรือเป็นสิ่งที่ศาสนบัญญัติระบุว่าเลว?

คำตอบ สิ่งที่เลวคือสิ่งที่ศาสนบัญญัติระบุว่าเป็นสิ่งเลว ไม่อาจให้เป็นการตัดสินของสติปัญญามนุษย์ได้ เพราะบางครั้งสิ่งไม่ดีกลับถูกมองว่าเป็นสิ่งดีในสายตาผู้คน ยกตัวอย่างเช่น บางคนรู้สึกรังเกียจการกินตุ๊กแตน บางคนรังเกียจการกินฎ็อบ (สัตว์ชนิดหนึ่งในทะเลทราย) ทั้งที่ทั้งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งที่อนุมัติ ดังนั้น สิ่งที่เลวจึงไม่ได้พิจารณาจากความรู้สึกรังเกียจ เพราะแต่ละคนมักไม่ชอบสิ่งที่ไม่คุ้นเคย

เช่นชาวอาหรับบางคนที่ผู้คนมักพูดว่า พวกเขากินทุกอย่างยกเว้นด้วงและแมลงที่คล้ายคลึงกัน (ทั้งที่มันเป็นสิ่งอนุมัติ) แต่สิ่งอื่นๆ พวกเขากินทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาสิ่งดีหรือเลวจึงต้องยึดตามศาสนบัญญัติ ไม่ใช่ตามรสนิยมของผู้คน

12. ดุอาอ์จะห่างไกลจากการตอบรับสำหรับผู้ที่บริโภคสิ่งต้องห้าม แม้ว่าเงื่อนไขอื่นๆ จะครบถ้วน เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ายุ่งเหยิง เสื้อผ้าเปรอะฝุ่น แต่ท่านนบีกลับกล่าวว่า

"فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ"

(แล้วดุอาอ์ของเขาจะถูกตอบรับได้อย่างไร?) เป็นคำถามที่แสดงถึงความห่างไกลอย่างยิ่ง

คำถาม หมายความว่าเป็นไปไม่ได้ที่ดุอาอ์ของเขาจะถูกตอบรับใช่หรือไม่?

คำตอบ ไม่เสมอไป เพราะบางครั้งคนๆ หนึ่งพยายามหลีกห่างจากบางสิ่ง แต่มันก็ยังเกิดขึ้นกับเขา ท่านนบี ﷺ เพียงต้องการให้หลีกเลี่ยงการบริโภคสิ่งต้องห้ามให้มากที่สุดเท่านั้น

13. การเดินทางเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ มีหะดีษมากมายที่ยืนยันว่าดุอาอ์ของผู้เดินทางจะไม่ถูกปฏิเสธ [ดูในอะหฺมัด หน้า 2/258, อบูดาวูด หมายเลข 1536 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 3442] การที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวถึงการเดินทาง แสดงว่าการเดินทางมีความสำคัญต่อการตอบรับดุอาอ์ โดยเฉพาะการเดินทางไกล ห่างจากบ้านเกิด ซึ่งทำให้จิตใจของผู้เดินทางนอบน้อมและเข้าหาอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มากขึ้น

14. สภาพผมยุ่งเหยิงและเสื้อผ้าเปรอะฝุ่น (ซึ่งแสดงถึงความเหนื่อยล้าจากการเดินทางจนไม่มีเวลาดูแลตัวเอง) เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ

อย่างไรก็ตาม การปล่อยตัวให้อยู่ในสภาพเช่นนี้โดยไม่มีเหตุผลที่ศาสนายอมรับเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ อุละมาอ์บางท่านอธิบายหะดีษนี้ว่าชายผู้นั้นให้ความสำคัญกับเรื่องอาคิเราะฮฺมากกว่าดุนยา

15. การยกมือทั้งสองขณะขอดุอาอ์เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ

ให้ยกมือทั้งสองประกบกันเหนืออก แต่ในกรณีพิเศษให้ยกสูงกว่านั้น เช่นที่ท่านนบี ﷺ เคยยกมือสุดแขนในการดุอาอ์ขอฝน และยิ่งเป็นเรื่องสำคัญมากเท่าใด ก็ยิ่งยกสูงขึ้น

คำถาม การยกมือขอดุอาอ์เป็นบทบัญญัติในการขอดุอาอ์หรือไม่?

คำตอบ เรื่องนี้แบ่งเป็นสามกรณี

1. กรณีที่มีรายงานให้ยกมือ
2. กรณีที่มีรายงานว่าไม่ต้องยกมือ
3. กรณีที่ไม่มีรายงานกล่าวถึง

กรณีแรก เช่น เมื่อเคาะฏีบขอดุอาอ์ขอฝนหรือขอให้ฝนหยุด มีหลักฐานว่าท่านนบียกมือทั้งสองและสั่งให้ทำเช่นนั้น ดังที่บันทึกในอัลบุคอรีย์จากท่านอะนัส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าถึงชาวอาหรับชนบทผู้หนึ่งขอให้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ดุอาอ์ขอฝนขณะคุฏบะฮฺวันศุกร์ ท่านนบียกมือทั้งสอง และผู้คนต่างร่วมยกมือขอดุอาอ์ [ดูในอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1029]

สุนนะฮฺยังรายงานว่าท่านนบียกมือขอดุอาอ์ในกุนูตนะวาซิล (ดุอาอ์ในยามวิกฤต) กุนูตวิติร ที่เขาเศาะฟาและมัรวะฮฺ ที่ทุ่งอะเราะฟะฮฺ และอื่นๆ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์

กรณีที่สอง เช่น การขอดุอาอ์ในคุฏบะฮฺวันศุกร์ที่ไม่เกี่ยวกับการขอฝนหรือขอให้ฝนหยุด เมื่อเคาะฏีบขอดุอาอ์ให้ผู้ศรัทธาหรือขอให้ช่วยเหลือมุญาฮิดีน ไม่ต้องยกมือ หากเคาะฏีบยกมือควรทักท้วง เพราะมีบันทึกในเศาะฮีหฺมุสลิมจากท่านอิมาเราะฮฺ บินรุอัยบะฮฺ เล่าว่าเห็นบุชรฺ บินมัรวานยกมือขอดุอาอ์บนมิมบัร เขาจึงกล่าวว่า "ขออัลลอฮฺทรงทำให้มือทั้งสองนี้น่าเกลียด ฉันเห็นท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่เคยทำ

เกินกว่าชี้ด้วยนิ้วชี้" [ดูในมุสลิม หมายเลข 874] เช่นกัน ไม่มีรายงานให้ยกมือในดุอาอ์ระหว่างสองสุญูด ดุอาอ์หลังตะชะฮุฮุดที่สอง และที่คล้ายกัน

กรณีที่สาม กรณีที่ไม่มีรายงานใดๆ ให้ยึดตามหลักการเดิมคือยกมือขึ้น เพราะเป็นมารยาทและสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

« إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ، يَسْتَحْيِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ، أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا »

"แท้จริงอัลลอฮฺ ผู้ทรงชีวิน ผู้ทรงใจบุญนั้น ทรงละอายที่จะให้บ่าวผู้ยกมือทั้งสองวอนขอต่อพระองค์ ต้องนำมือกลับไปอย่างว่างเปล่า" [บันทึกโดยอบูดาวุด หมายเลข 1488 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 3556 อัลหาฟิซ อิบนุหะญัรกล่าวว่าเป็นหะดีษหะสันในหนังสือฟัตหุลบารี]

แต่บางกรณีที่ไม่มีรายงานเกี่ยวกับการยกมือ ก็มีน้ำหนักไปทางไม่ต้องยกมือ เช่น การดุอาอ์ระหว่างคุฏบะฮฺทั้งสอง ซึ่งไม่ปรากฏรายงานว่าบรรดาเศาะหาบะฮฺยกมือในช่วงนี้ จึงยังไม่มีความชัดเจน ผู้ที่ยกมือโดยยึดตามหลักเดิมก็ไม่มีปัญหา และผู้ที่ไม่ยกมือโดยยึดตามแบบอย่างของเศาะหาบะฮฺก็ไม่มีปัญหาเช่นกัน สรุปคือเป็นเรื่องที่เปิดกว้าง อินชาอัลลอฮฺ

16. การตะวัสสุล (การใช้สื่อกลาง) ต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ด้วยคุณลักษณะรุบูบียะฮฺ (การสร้างและบริหารจัดการ) ของพระองค์ เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับ ดังหลักฐานที่ท่านนบีกล่าวว่า "يَارَبِّ يَارَبِّ" (โอ้พระผู้อภิบาลของข้า! โอ้พระผู้อภิบาลของข้า!) และมีรายงานว่า ผู้ใดกล่าว "โอ้พระผู้อภิบาลของข้า!" สามครั้ง อัลลอฮฺ ตะอาลา

จะตรัสว่า "เจ้าต้องการอะไร?" แล้วทรงตอบรับการวอนขอนั้น ด้วยเหตุนี้ดุอาอ์ส่วนใหญ่ในอัลกุรอานจึงเริ่มด้วย "يَارَبِّ" (ยาร็อบบิ)

มีชาวสะลัฟท่านหนึ่งได้ยินคนดุอาอ์ว่า "يَاسَيِّدِي" (ยาสัยยิดี - โอ้ผู้เป็นนายของฉัน) จึงกล่าวว่า "อย่าขอเช่นนั้น แต่จงขอแบบที่บรรดาเราะสูลขอ คือ "يَارَبِّ" ยาร็อบบิ เพราะการใช้คำอื่นนอกจากที่ศาสนากำหนดเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง แม้ผู้คนจะเห็นว่าเป็นการให้เกียรติอย่างสูง

นี่เป็นข้อผิดพลาดที่พบบ่อย หลายคนใช้สำนวนฟุ่มเฟือยในการดุอาอ์โดยไม่มีหลักฐาน บางสำนวนยังมีเนื้อหาที่ต้องระวัง แต่กลับถือว่าเป็นดุอาอ์ทางศาสนา เราจึงขอเตือนว่าอย่าใช้ดุอาอ์อื่นนอกจากที่มีในศาสนา เว้นแต่มีความจำเป็นต้องขอเรื่องเฉพาะต่อพระผู้อภิบาล ซึ่งเป็นอีกกรณีหนึ่ง แต่การใช้สำนวนเกินจำเป็นโดยไม่มีที่มาและหลักฐานนั้น ขัดกับวิธีการดุอาอ์ที่ถูกต้องต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

17. จงระวังการบริโภคสิ่งต้องห้าม เพราะเป็นสาเหตุให้ดุอาอ์ถูกปฏิเสธ แม้จะมีสาเหตุอื่นที่ทำให้ดุอาอ์ถูกตอบรับครบถ้วน ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ"

(แล้วดุอาอ์ของเขาจะถูกตอบรับได้อย่างไร?) อีกทั้งการบริโภคสิ่งต้องห้าม - ขออัลลอฮฺทรงให้เราห่างไกลจากมัน - ทำให้คนละเลยข้อสั่งใช้ของศาสนา เพราะร่างกายเติบโตด้วยสิ่งเลว ซึ่งย่อมส่งผลเสียต่อตัวเขาอย่างแน่นอน

ขออัลลอฮฺทรงช่วยเหลือ

หะดีษที่ 11

จงละทิ้งสิ่งที่ท่านเคลือบแคลงสงสัย

عَنْ أَبِيْ مُحَمَّدٍ الحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِيْ طَالِبٍ سِبْطِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ وَرَيْحَانَتِهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ:

حَفِظْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ : " دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ.

จากท่านอบูมุฮัมมัด อัลหะสัน บินอะลี บินอบีฏอลิบ หลานและผู้เป็นที่รักของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เล่าว่า: **"ฉันได้ท่องจำจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่า: จงละทิ้งสิ่งที่ทำให้ท่านคลุมเครือแล้วไปยึดเอาสิ่งที่ไม่ทำให้ท่านคลุมเครือ"** [บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ หมายเลข 2518 และอันนะสาอีย์ หมายเลข 5711 และอัตติรฺมิซีย์ กล่าวว่า หะดีษบทนี้อยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ]

คำอธิบายหะดีษ

ท่านอัลหะสัน บินอะลี บินอบีฏอลิบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เป็นหลานของท่านนบี ﷺ

คำว่า

"السِّبْطُ"

(อัสสิบฏุ - หลาน) หมายถึงหลานฝั่งลูกสาว ส่วนหลานฝั่งลูกชายนั้นเรียกว่า "حَفِيْدٌ" (หะฟีด) หมายถึงหลานฝั่งลูกชาย

ท่านนบี ﷺ ได้พรรณนาถึงท่านอัลหะสันว่าเป็น "سَيِّدٌ" (สัยยิด) หมายถึงผู้นำ โดยท่านได้กล่าวว่า

«إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَ سَيُصْلِحُ اللهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ»

"แท้จริงหลานของฉันคนนี้เป็นผู้นำ และอัลลอฮฺจะทรงให้เขาเป็นผู้ประนีประนอมระหว่างสองกลุ่มจากบรรดามุสลิม" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2704]

ซึ่งเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นจริงตามนั้น เพราะหลังจากที่ท่านอะลี บินอบีฏอลิบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เสียชีวิตเป็นชะฮีด ท่านอัลหะสันได้รับการบัยอะฮฺ (สัตยาบัน) ให้เป็นเคาะลีฟะฮฺคนต่อไป ทำให้เกิดปัญหากับท่านมุอาวียะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ดังนั้นอัลลอฮฺจึงทรงให้ท่านเป็นผู้ประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนท่านมุอาวียะฮฺกับกลุ่มผู้สนับสนุนท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ซึ่งการประนีประนอมที่เกิดขึ้นนั้นนำมาซึ่งคุณประโยชน์มากมาย

ท่านอัลหะสันมีความประเสริฐยิ่งกว่าท่านอัลหุสัยนฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา แต่พวกชีอะฮฺรอฟีเฎาะฮฺได้ยึดมั่นต่อท่านอัลหุสัยนฺเพียงท่านเดียว เนื่องจากเรื่องราวการเสียชีวิตของท่าน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ นั้นสร้างความโศกเศร้าอย่างยิ่ง ซึ่งพวกเขาได้นำเหตุการณ์นี้มาเป็นเครื่องมือ (ในการยึดหลักความเชื่อและชักจูงผู้คนให้เลื่อมใสในแนวทางของพวกเขา) แต่หากพวกเขามีความจริงใจในการยกย่องเชิดชูอะฮฺลุลบัยตฺ (วงศ์วานของท่านนบี ﷺ) จริงๆ แล้ว พวกเขาย่อมต้องยึดท่านอัลหะสันเป็นหลักมากกว่าท่านอัลหุสัยนฺ เพราะท่านอัลหะสันมีความประเสริฐกว่า

คำว่า

"وَرَيْحَانَتِهِ"

(วะร็อยหานะติฮี - ผู้เป็นที่รักของท่าน) มาจากคำว่า "الرَّيْحَانَةُ" (อัรร็อยหานะฮฺ) หมายถึงพืชที่มีกลิ่นหอม เรียกเป็นภาษาไทยว่า ใบโหระพา ในที่นี้หมายถึงผู้เป็นที่โปรดปราน โดยท่านนบี ﷺ ได้พรรณนาถึงท่านอัลหะสันและท่านอัลหุสัยนฺว่าเป็นผู้ที่ท่านโปรดปราน [ดูในอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3753]

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"دَعْ"

(ดะอฺ - จงปล่อยวาง) คือ "اُتْرُكْ" หมายถึงจงละทิ้ง

"مَا يَرِيْبُكَ"

(มายะรีบุกะ - สิ่งที่ทำให้ท่านคลุมเครือ) คือ สิ่งที่ทำให้ท่านรู้สึกเคลือบแคลงใจ มีความสงสัย และกระวนกระวายใจ

"إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

(อิลา มา ลา ยะรีบุกะ - แล้วไปยึดเอาสิ่งที่มิได้ทำให้ท่านคลุมเครือ) คือ แล้วไปยึดเอาสิ่งที่ท่านไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงและความกระวนกระวายใจ

และนี่เป็นหนึ่งในหะดีษญะวามิอฺ อัลกะลิม (หะดีษที่มีเนื้อหากระชับแต่มีความหมายลึกซึ้ง) จะเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่บ่าว หากเขาได้ใคร่ครวญถึงความหมายของมัน

บ่าวแต่ละคนจะมีความรู้สึกเคลือบแคลงใจในหลายเรื่องด้วยกัน แต่เราขอกล่าวว่าจงละทิ้งความรู้สึกที่เคลือบแคลงใจนั้นแล้วไปยึดเอาสิ่งที่ท่านไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจ จนกระทั่งทำให้ท่านรู้สึกสบายใจและโล่งอก ดังนั้นความรู้สึกเคลือบแคลงใจ ความสงสัย และความกระวนกระวายใจใดก็ตามที่ประสบกับท่าน ก็จงละทิ้งมันแล้วไปยึดเอาสิ่งที่ท่านไม่มีความรู้สึกเคลือบแคลงใจ และหากมันถึงขั้นมีความรู้สึกวิสวาส (จิตใจถูกกระซิบกระซาบอย่างหนัก) ก็ไม่ต้องใส่ใจกับมัน

ความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดขึ้นทั้งในเรื่องอิบาดะฮฺ (การทำความดีและการเคารพภักดี), มุอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์กับผู้คน), การนิกาหฺ (การแต่งงาน) และความรู้ทุกแขนง

ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในเรื่องอิบาดะฮฺ เช่น มีชายผู้หนึ่งที่ได้ละหมาดเสร็จแล้ว แต่ไม่แน่ใจว่าได้อาบน้ำละหมาดใหม่หลังจากที่น้ำละหมาดเสียหรือไม่ ทำให้เกิดความสงสัย เพราะถ้าเขาได้อาบน้ำละหมาดแล้วการละหมาดก็ถือว่าใช้ได้ แต่ถ้ายังไม่ได้อาบน้ำละหมาดการละหมาดนั้นก็ใช้ไม่ได้ จึงทำให้เกิดความกระวนกระวายใจ

คำแนะนำคือให้ละทิ้งความไม่แน่ใจนั้นและเลือกทำในสิ่งที่ทำให้หมดข้อสงสัย ซึ่งสิ่งที่ยังคลุมเครือคือการละหมาดที่ผ่านมาใช้ได้หรือไม่ ส่วนสิ่งที่จะทำให้หมดข้อสงสัยคือการอาบน้ำละหมาดและละหมาดใหม่

แต่ในทางกลับกัน หากชายผู้หนึ่งได้อาบน้ำละหมาดและละหมาดเสร็จแล้ว แต่ภายหลังเกิดสงสัยว่าน้ำละหมาดเสียหรือไม่

คำแนะนำคือให้ละทิ้งความสงสัยนั้น เพราะสิ่งที่แน่นอนคือเขาได้อาบน้ำละหมาดแล้ว ส่วนความสงสัยที่ว่าน้ำละหมาดเสียหรือไม่นั้นให้ละทิ้งไปและดำเนินการต่อด้วยความสบายใจ แล้วให้ท่านสบายใจและละทิ้งข้อสงสัยนั้นไป

เช่นเดียวกันในเรื่องการนิกาหฺ (การแต่งงาน) หากเกิดความสงสัยภายหลังว่าพยานทั้งสองในพิธีนิกาหฺเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมหรือไม่ (ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ) คำแนะนำคือ หากพิธีนิกาหฺได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ให้ถือว่าการนิกาหฺนั้นใช้ได้ และไม่ต้องกังวลกับความสงสัยที่เกิดขึ้นภายหลัง เพราะหลักการเดิมของการนิกาหฺคือความถูกต้องสมบูรณ์จนกว่าจะมีหลักฐานชัดเจนว่าไม่ถูกต้อง

ส่วนในกรณีของการให้นมบุตรบุญธรรม หากเกิดความสงสัยว่าแม่นมได้ให้นมเด็กครบห้าครั้งหรือเพียงสี่ครั้ง

คำแนะนำคือ สิ่งที่ไม่มีข้อสงสัยคือการให้นมสี่ครั้ง ส่วนการให้นมครบห้าครั้งนั้นยังมีความไม่แน่นอน ดังนั้นให้ยึดถือจำนวนสี่ครั้งที่แน่นอนซึ่งในกรณีนี้จะถือว่าเด็กไม่ได้เป็นบุตรบุญธรรมของแม่นมคนนั้น

แม้ว่าประเด็นนี้จะมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมาก แต่หากผู้ใดยึดถือแนวทางที่ถูกต้องนี้ เขาย่อมได้รับผลดีมากมาย ดังคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

(ดะอฺ มา ยะรีบุกะ อิลา มา ลา ยะรีบุกะ) หมายถึง จงละทิ้งสิ่งที่ทำให้เกิดความสงสัย แล้วยึดมั่นในสิ่งที่ชัดเจนแน่นอน

ดังที่ได้อธิบายไปแล้วว่า ความสงสัยที่เกิดขึ้นต้องไม่ใช่การวิสวาสจนเกินไป (ความคิดฟุ้งซ่านและความสงสัยที่เกินเหตุจนไม่สามารถควบคุมได้) หากเป็นการวิสวาส ก็ไม่จำเป็นต้องใส่ใจ การไม่สนใจความรู้สึกวิสวาสนี้ก็คือการละทิ้งความสงสัยและยึดมั่นในความชัดเจน ด้วยเหตุนี้บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ จึงกล่าวว่า "หากเกิดความสงสัยมากเกินไป ไม่ต้องใส่ใจ เพราะนั่นคือการวิสวาส" สังเกตได้จากกรณีที่บางคนแทบจะไม่อาบน้ำละหมาดหรือไม่ละหมาดเลยเพราะความสงสัยที่มากเกินไป นี่คือการวิสวาสที่ไม่ควรใส่ใจ และการไม่ใส่ใจนี้เองคือการละทิ้งความสงสัยและยึดมั่นในความชัดเจน

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ หากมีชายผู้หนึ่งที่เสื้อผ้าเปื้อนนะญิส (สิ่งสกปรก) และเขาได้ล้างทำความสะอาดแล้ว แต่ยังสงสัยว่าสะอาดหรือไม่ ในกรณีนี้ให้เขาล้างอีกครั้ง เพราะความสงสัยเกี่ยวกับความสะอาด ในขณะที่สภาพเดิมคือความไม่สะอาด ดังนั้นคำแนะนำคือให้ละทิ้งความสงสัยและกลับไปยึดสภาพเดิม (คือยังไม่สะอาด) แล้วล้างใหม่จนกว่าจะมั่นใจในความสะอาดของมัน

"رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ"

(เราะวาฮุ อัตติรฺมิซีย์ วันนะสาอีย์ - หะดีษบันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์และอันนะสาอีย์)

"وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ"

(วะกอละ อัตติรฺมิซีย์: หะดีษุน หะสะนุน เศาะฮีหฺ - และอัตติรฺมิซีย์กล่าวว่า หะดีษบทนี้อยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ) หะดีษบทนี้ตามที่ท่านอัตติรฺมิซีย์ระบุว่าเป็นหะดีษเศาะฮีหฺ แต่ถูกจัดรวมกับหะดีษหะสัน ทำให้เกิดประเด็นคำถามว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าหะดีษเศาะฮีหฺและหะดีษหะสันมีระดับความน่าเชื่อถือ

ที่แตกต่างกัน อีกทั้งบรรดาอุละมาอ์ได้จำแนกประเภทของหะดีษไว้เป็น หะดีษเศาะฮีหฺ ลิซาติฮี, เศาะฮีหฺ ลิฆ็อยริฮี, หะสัน ลิซาติฮี, หะสัน ลิฆ็อยริฮี และเฎาะอีฟ

แล้วเหตุใดท่านอัลหาฟิซ (อัตติรฺมิซีย์) จึงรวมสองระดับที่แตกต่างกันนี้ไว้ในประเภทเดียวกัน นั่นคือ หะสันเศาะฮีหฺ?

บรรดาอุละมาอ์ได้ให้คำอธิบายว่า หากเป็นกรณีที่หะดีษมาจากสายรายงานเดียว แสดงว่าท่านอัตติรฺมิซีย์มีความไม่แน่ใจว่าหะดีษบทนั้นควรจัดอยู่ในระดับเศาะฮีหฺหรือหะสัน

แต่หากเป็นกรณีที่หะดีษมาจากสองสายรายงาน แสดงว่าสายรายงานหนึ่งอยู่ในระดับเศาะฮีหฺ ส่วนอีกสายรายงานอยู่ในระดับหะสัน

คำถาม: ระหว่างหะดีษระดับเศาะฮีหฺกับระดับหะสันเศาะฮีหฺนั้น ระดับใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน?

คำตอบ: หากเป็นกรณีที่หะดีษมาจากสองสายรายงาน หะดีษระดับหะสันเศาะฮีหฺจะมีน้ำหนักมากกว่าเศาะฮีหฺ แต่หากเป็นกรณีที่มาจากสายรายงานเดียว หะดีษระดับหะสันเศาะฮีหฺจะมีน้ำหนักน้อยกว่าเศาะฮีหฺ เนื่องจากท่านอัลหาฟิซ (อัตติรฺมิซีย์) มีความลังเลในการจัดระดับว่าเป็นเศาะฮีหฺหรือหะสัน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ศาสนาอิสลามไม่ประสงค์ให้ผู้ศรัทธามีความรู้สึกสงสัยและกระวนกระวายใจ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

หมายถึง ท่านจงละทิ้งสิ่งที่ทำให้ท่านคลุมเครือ แล้วไปยึดเอาสิ่งที่มิได้ทำให้ท่านคลุมเครือ

2. หากท่านปรารถนาความสงบสุขและความสบายใจ จงละทิ้งความสงสัยทั้งหลายที่มีอยู่ โดยเฉพาะหลังจากที่เสร็จสิ้นจากการทำอิบาดะฮฺไปแล้ว ไม่ต้องมีความเคลือบแคลงใจใดๆ อีก เช่น ชายผู้หนึ่งที่ได้เฏาะวาฟรอบกะอฺบะฮฺเสร็จแล้ว และเขาได้ไปละหมาดที่มะกอมอิบรอฮีม แต่หลังจากนั้นเขาเกิดสงสัยว่าที่เฏาะวาฟไปนั้นครบเจ็ดรอบหรือเพียงหกรอบ ในกรณีเช่นนี้ควรทำอย่างไร?

คำตอบ: ไม่ต้องทำสิ่งใดทั้งสิ้น เพราะความสงสัยนั้นเกิดขึ้นหลังจากที่เสร็จสิ้นจากการทำอิบาดะฮฺนั้นแล้ว เว้นแต่เขามั่นใจว่าที่เฏาะวาฟไปนั้นเพียงแค่หกรอบเท่านั้น ก็ให้เขาไปเฏาะวาฟเพิ่มอีกรอบ หากยังไม่ได้เว้นระยะเวลานานเกินไป

อีกตัวอย่างหนึ่ง ชายผู้หนึ่งละหมาดและให้สลามไปแล้ว หลังจากนั้นเขาเกิดสงสัยว่าที่ละหมาดไปนั้นสามหรือสี่ร็อกอะฮฺ ในกรณีเช่นนี้ควรทำอย่างไร?

คำตอบ: ไม่ต้องใส่ใจกับความสงสัยนั้นแต่อย่างใด เพราะการละหมาดนั้นถือว่าใช้ได้แล้ว นอกจากเขามั่นใจว่าได้ละหมาดเพียงสามร็อกอะฮฺ ก็ให้เขาละหมาดเพิ่มอีกหนึ่งร็อกอะฮฺให้ครบสี่ หากยังไม่ได้เว้นระยะเวลานานเกินไป แล้วให้เขาสลามและสุญูดสะฮฺวิ และให้สลามอีกครั้ง

3. ท่านนบี ﷺ ได้มอบญะวามิอฺ อัลกะลิม (ถ้อยคำที่กระชับแต่มีความหมายลึกซึ้ง) ซึ่งท่านได้รวบรัดคำพูดให้สั้น เพราะสองถ้อยคำนี้

"دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

หมายถึง ท่านจงละทิ้งสิ่งที่ทำให้ท่านคลุมเครือ แล้วไปยึดเอาสิ่งที่มิได้ทำให้ท่านคลุมเครือ แม้ผู้คนจะเขียนหนังสือมากมายเป็นกองพะเนินก็ยังไม่เพียงพอที่จะบรรจุความหมายอันลึกซึ้งทั้งหมดของถ้อยคำนี้ได้

ขอการอำนวยพรและความสันติจากอัลลอฮฺจงมีแด่นบีมุฮัมมัดของเรา วงศ์วานของท่าน และบรรดาสหายของท่าน

หะดีษที่ 12

ให้จดจ่ออยู่กับสิ่งที่เป็นประโยชน์

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :
" مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ المَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيْهِ "
حَدِيْثٌ حَسَنٌ ، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า : ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **"ส่วนหนึ่งจากความดีงามของการเป็นมุสลิมของผู้หนึ่ง คือการที่เขาละทิ้งสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขา"** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2318 และท่านอื่นๆ อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 3976, อิมามมาลิก หมายเลข 1904, อิมามอะหฺมัด หมายเลขเลข 1732, และในหนังสืออัลมุอฺญัม อัศเศาะฆีรฺ หมายเลข 884]

คำอธิบายหะดีษ

"مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ"

(มิน หุสนิ อิสลามิล มัรอ์ - ส่วนหนึ่งจากความดีงามของการเป็นมุสลิมของผู้หนึ่ง) เป็น "خبر مقدم" (เคาะบัร มุก็อดดัม - ส่วนขยายที่อยู่ข้างหน้า)

ส่วน

"تَرْكُ"

(ตัรกุ - ละทิ้ง) เป็น "มุบตะดา มุอัคค็อร" (ประธานที่อยู่ข้างหลัง)

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"مَا لَا يَعْنِيْهِ"

(มา ลา ยะอฺนีฮิ - สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขา) หมายถึง สิ่งที่ไม่มีประโยชน์และไม่จำเป็นต้องให้ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ»

"ผู้ใดที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันอาคิเราะฮฺ เขาก็จงกล่าวแต่สิ่งที่ดีหรือมิเช่นนั้นก็จงนิ่งเสีย" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6475 และมุสลิม หมายเลข 47,74]

ซึ่งหะดีษบทนี้มีความหมายที่สอดคล้องกับหะดีษที่ 12 ในบางแง่มุม

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. อิสลามเป็นศาสนาที่รวบรวมความดีงามทั้งปวง ซึ่งชัยคฺของเรา อับดุรเราะหฺมาน บินสะอฺดีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้เรียบเรียงหนังสือเกี่ยวกับเรื่องนี้ชื่อว่า "مَحَاسِنُ الدِّيْنِ الإِسْلَامِي" (ความดีงามต่างๆ ของศาสนาอิสลาม) เช่นเดียวกับชัยคฺอับดุลอะซีซ บินมุฮัมมัด บินสัลมาน เราะหิมะฮุลลอฮฺ ก็ได้เรียบเรียงหนังสือในเรื่องนี้ไว้เช่นกัน ส่วนความดีงามทั้งหมดของอิสลามนั้นถูกรวมไว้ในสองถ้อยคำ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ ٩٠ ﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและทำความดี" (สูเราะฮฺอันนะหฺล อายะฮฺที่ 90)

2. การที่บุคคลละทิ้งสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขานั้น เป็นส่วนหนึ่งของความดีงามในอิสลามของเขา

3. ผู้ที่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตน ย่อมไม่มีความดีงามในอิสลามของเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่พบได้ในผู้คนส่วนใหญ่ โดยพวกเขามักพูดในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง สอบถามผู้อื่นในสิ่งที่ไม่จำเป็น และเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่ใช่ธุระของตน ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความอ่อนแอของอิสลามในตัวบุคคลนั้น

4. สมควรที่มุสลิมจะแสวงหาความดีงามสำหรับอิสลามของเขา ด้วยการละทิ้งสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องและดำรงชีวิตอย่างสงบ เพราะการหมกมุ่นกับสิ่งที่ไม่จำเป็นจะนำมาซึ่งความเหนื่อยล้าโดยไร้ประโยชน์

คำถาม: การละทิ้งสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตน หมายความรวมถึงการละทิ้งการสั่งใช้ในความดีและห้ามปรามความชั่วด้วยหรือไม่?

คำตอบ: ไม่ใช่ เพราะการสั่งใช้ในความดีและห้ามปรามความชั่วนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมทุกคน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلۡتَكُن مِّنكُمۡ أُمَّةٞ يَدۡعُونَ إِلَى ٱلۡخَيۡرِ وَيَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِۚ ١٠٤ ﴾

"และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำสิ่งที่มิชอบ" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 104)

ดังนั้น เมื่อท่านพบเห็นผู้ใดกำลังกระทำสิ่งที่ไม่ดี ท่านพึงกล่าวแก่เขาว่า "พี่น้องของฉัน สิ่งนี้ไม่ดีและไม่อนุญาตให้กระทำ" ซึ่งผู้นั้นไม่มีสิทธิ์กล่าวว่า "นี่ไม่ใช่เรื่องของท่าน" และแม้เขาจะกล่าวเช่นนั้น ก็ไม่อาจยอมรับได้ เพราะการสั่งใช้ในความดีและห้ามปรามความชั่วนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชาติอิสลามทั้งมวล

เช่นเดียวกัน เรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัว บุตรชายและบุตรสาวล้วนเป็นสิ่งที่หัวหน้าครอบครัวต้องดูแลด้วยการให้คำแนะนำที่ดี ตักเตือนและห้ามปรามความชั่ว ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ ٦ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก ซึ่งเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์และก้อนหิน" (สูเราะฮฺอัตตะหฺรีม อายะฮฺที่ 6)

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 13

ความเป็นพี่น้องร่วมศรัทธาและอิสลาม

عَنْ أَبِيْ حَمْزَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَادِمِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ :

" لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيْهِ مَايُحِبُّ لِنَفْسِهِ "

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

จากท่านอบูหัมซะฮฺ นั่นคือ อะนัส บินมาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ผู้รับใช้ของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จากท่านนบี ﷺ ท่านกล่าวว่า: **"ผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะยังไม่ศรัทธา (โดยสมบูรณ์) จนกว่าเขาจะรักพี่น้องของเขาเสมือนกับที่เขารักตัวของเขาเอง"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 13 และมุสลิม หมายเลข 45]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ"

(ลา ยุอ์มินุ อะหะดุกุม - ความศรัทธาของผู้หนึ่งผู้ใดในหมู่พวกท่านจะยังไม่สมบูรณ์) ซึ่งการใช้ประโยคเชิงปฏิเสธในที่นี้เพื่อบ่งชี้ถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ มิใช่เป็นการปฏิเสธความศรัทธาโดยสิ้นเชิงแต่อย่างใด

หากมีคนถามว่า มีหลักฐานใดที่อธิบายเช่นนี้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากรูปประโยคเดิม?

คำตอบคือ หลักฐานในเรื่องนี้คือการงานนั้นจะไม่ทำให้คนๆ หนึ่งออกจากความศรัทธา และไม่ถือว่าเขาตกมุรตัด (ออกจากศาสนา) แต่เป็นเพียงการให้ข้อตักเตือน (นะศีหะฮฺ) ทำให้การปฏิเสธในที่นี้เป็นไปเพื่อบ่งชี้ถึงความครบถ้วนสมบูรณ์

หากมีคนถามอีกว่า ไม่ใช่ว่าพวกท่านคัดค้านพวกอะฮฺลุตตะอ์วีล (พวกที่เบี่ยงเบนความหมายออกจากความหมายที่ถูกต้อง) ในการตะอ์วีลของพวกเขาหรือ?

คำตอบคือ เราไม่ได้คัดค้านพวกอะฮฺลุตตะอ์วีลในการตะอ์วีลของพวกเขา แต่ที่เราคัดค้านคือการตะอ์วีลที่ไม่ได้อยู่บนหลักฐาน เพราะถ้าการตะอ์วีลปราศจากหลักฐานมันก็จะกลายเป็นการตะหฺรีฟ (การบิดเบือนเนื้อหา) ซึ่งไม่เรียกว่าการตะอ์วีล ส่วนการตะอ์วีลที่มีหลักฐานประกอบนั้นถือเป็นการตัฟสีร (คำอธิบาย) เนื้อหาของอัลกุรอาน ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ขอดุอาอ์แก่ท่านอับดุลลอฮฺ บินอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ว่า:

«اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَعَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ»

"โอ้อัลลอฮฺ ได้โปรดให้เขาเข้าใจในศาสนาและได้โปรดสอนการตะอ์วีลให้แก่เขา" [บันทึกโดยอิมามอะหฺมัด หน้า 1/266]

และหากมีคนถามเกี่ยวกับคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ فَإِذَا قَرَأْتَ ٱلْقُرْءَانَ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾ ﴾

"ดังนั้น เมื่อเจ้าอ่านอัลกุรอาน ก็จงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง" (สูเราะฮฺอันนะหฺล อายะฮฺที่ 98)

ซึ่งความหมายของมันคือ เมื่อท่านต้องการอ่านอัลกุรอาน

คำถามคือ การตะอ์วีลเช่นนี้ถือเป็นการตะอ์วีลที่ผิดหรือเป็นการตะอ์วีลที่ถูกต้อง?

คำตอบคือ เป็นการตะอ์วีลที่ถูกต้อง เพราะมีหลักฐานจากการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ซึ่งท่านจะกล่าวขอความคุ้มครองจากชัยฏอน (อิสติอาซะฮฺ) ก่อนที่จะอ่านอัลกุรอาน มิใช่หลังจากอ่านอัลกุรอานเสร็จแล้ว

และหากมีคนถามเกี่ยวกับคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغْسِلُواْ وُجُوهَكُمْ ﴿٦﴾ ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธา! เมื่อพวกเจ้ายืนขึ้นจะไปละหมาด ก็จงล้างหน้าของพวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 6)

ซึ่งความหมายของมันคือ เมื่อพวกท่านประสงค์จะยืนขึ้นละหมาด

คำถามคือ การตะอ์วีลเช่นนี้ถือเป็นการตะอ์วีลที่ผิดหรือเป็นการตะอ์วีลที่ถูกต้อง?

คำตอบคือ เป็นการตะอ์วีลที่ถูกต้อง

สรุปคือ เราไม่ได้คัดค้านการตะอ์วีลในทุกกรณี แต่เราคัดค้านการตะอ์วีลที่ปราศจากหลักฐาน ซึ่งเราเรียกว่าการตะหฺรีฟ (การบิดเบือน)

คำว่า

"الإِيْمَانُ"

(อัลอีมาน - การศรัทธา) ในความหมายทางภาษาคือ การยืนยันที่นำไปสู่การน้อมรับและยอมจำนน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในชะรีอะฮฺ อย่างไรก็ตาม อุละมาอ์บางท่านให้ความหมายว่าคือการเชื่อมั่น (อัตตัศดีก) ซึ่งเป็นคำนิยามที่มีข้อสังเกต เพราะโดยทั่วไปเราจะพูดว่า "ฉันศรัทธาต่อสิ่งนั้น และฉันเชื่อมั่นต่อผู้นั้น" แต่จะไม่พูดว่า "ฉันศรัทธาต่อผู้นั้น" บางท่านให้ความหมายว่า "الإِيْمَانُ" คือการยืนยัน (อัลอิกรอร) โดยอ้างว่าเราสามารถพูดว่า "ฉันศรัทธาต่อเขาและฉันยืนยันต่อเขา" แต่ไม่พูดว่า "การศรัทธาต่อเขาคือการเชื่อมั่นในตัวเขา" จึงแสดงว่าทั้งสองคำมีความหมายต่างกัน

ดังนั้น "الإِيْمَانُ" ในความหมายทางภาษาจึงหมายถึงการยืนยันด้วยจิตใจที่นำไปสู่การน้อมรับและยอมจำนน มิใช่เพียงแค่การเชื่อมั่นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม คำว่า "الإِيْمَانُ" อาจมีความหมายถึงการเชื่อมั่นได้ในบางบริบท ดังเช่นในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿ فَـَٔامَنَ لَهُۥ لُوطٌ ﴿٢٦﴾ ﴾

"ดังนั้นลูฏได้ศรัทธาต่อเขา" (สูเราะฮฺอัลอันกะบูต อายะฮฺที่ 26)

โดยอ้างอิงหนึ่งในทัศนะ สามารถกล่าวได้ว่า "فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ" หมายถึงเชื่อฟังปฏิบัติตามและเชื่อมั่นในการดะอฺวะฮฺของเขา

สำหรับความหมายของ "الإِيْمَانُ" ในทางชะรีอะฮฺนั้นสอดคล้องกับความหมายทางภาษา ดังนั้น ผู้ที่ยืนยันโดยปราศจากการน้อมรับและยอมจำนนจึงไม่ถือเป็นผู้ศรัทธา ด้วยเหตุนี้ชาวยิวและคริสต์ในปัจจุบันจึงไม่ใช่ผู้ศรัทธา เพราะพวกเขาไม่ได้น้อมรับและยอมจำนนต่ออิสลาม

อบูฏอลิบ (ลุงของท่านนบี) เคยยืนยันการเป็นนบีของท่านนบี ﷺ และประกาศการยืนยันนั้น โดยกล่าวว่า:

لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّ ابْنَنَا لَا مُكَذَّبٌ
لَدَيْنَا وَلَا يُعْنَى بِقَوْلِ الْأَبَاطِلِ

แท้จริงพวกเขารู้ดีว่าบุตรของเรานั้น
ไม่เคยโกหกต่อเรา และไม่ใส่ใจกับคำพูดที่ไร้สาระ

และยังกล่าวอีกว่า

لَقَدْ عَلِمْتُ بِأَنَّ دِينَ مُحَمَّدٍ
مِنْ خَيْرِ أَدْيَانِ الْبَرِيَّةِ دِينَا
لَوْلَا الْمَلَامَةُ أَوْ حَذَارَ مَسَبَّةٍ
لَرَأَيْتَنِي سَمْحًا بِذَاكَ مُبِينًا

"แท้จริงฉันรู้ว่าศาสนาของมุฮัมมัดนั้น
เป็นศาสนาที่ดีที่สุดในบรรดาศาสนาของมนุษยชาติ
หากมิใช่เพราะความกลัวการถูกตำหนิหรือการถูกด่าทอ
เจ้าจะได้เห็นฉันเปิดเผยและประกาศอย่างชัดแจ้งในเรื่องนี้"

นี่เป็นการยืนยันที่ชัดเจนและเป็นการปกป้องท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แต่อย่างไรก็ตาม อบูฏอลิบมิได้ถือว่าเป็นผู้ศรัทธา เนื่องจากขาดการน้อมรับและการปฏิบัติตาม เขาไม่ได้ตอบรับการเชิญชวนและไม่ได้ปฏิบัติตาม จนกระทั่งเสียชีวิตในสภาพที่ปฏิเสธศรัทธา -วัลอิยาซุบิลลาฮฺ (เราขอคุ้มครองต่ออัลลอฮฺจากสภาพเช่นนั้น)-

สำหรับตำแหน่งของความศรัทธานั้นคือ หัวใจ ลิ้น และร่างกาย ดังนั้นความศรัทธาจึงเกิดขึ้นด้วยกับทั้งสามส่วน โดยการกล่าวด้วยลิ้นนั้นเรียกว่าความศรัทธา และการกระทำของร่างกายก็เรียกว่าความศรัทธา ดังหลักฐานจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ว่า:

﴿ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمْۚ ١٤٣ ﴾

"และอัลลอฮฺจะไม่ทรงให้การศรัทธาของพวกเจ้าสูญเปล่า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 143)

นักตัฟสีรได้อธิบายว่า "إِيْمَانَكُمْ" (อีมานะกุม) หมายถึง การละหมาดของพวกท่าน ณ บัยตุลมักดิส

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، فَأَعْلَاهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

"การศรัทธานั้นมีเจ็ดสิบกว่าแขนง สูงสุดคือการกล่าว 'ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ' (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ) ต่ำสุดคือการขจัดสิ่งอันตรายออกจากเส้นทาง และความละอายเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 9 และมุสลิม หมายเลข 35]

ความศรัทธาที่สูงสุดคือการกล่าว "ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ)" ซึ่งเป็นการกล่าวด้วยลิ้น ส่วนที่ต่ำสุดคือการขจัดสิ่งอันตรายจากเส้นทาง ซึ่งเป็นการกระทำของร่างกาย และความละอายเป็นการงานของหัวใจ

การกล่าวว่าความศรัทธามีตำแหน่งอยู่ที่หัวใจเพียงอย่างเดียว และผู้ใดที่ยืนยันก็ถือว่าได้ศรัทธาแล้วนั้น เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและไม่ถูกต้อง

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"حَتَّى يُحِبَّ"

(หัตตา ยุหิบบะ - จนกว่าเขาจะรัก) โดยคำว่า "حَتَّى" ในที่นี้แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ หมายถึง จนกว่า "يُحِبَّ لِأَخِيْهِ" (เขาจะรักพี่น้องของเขา) สำหรับคำว่า "المَحَبَّةُ" (ความรัก) นั้นไม่จำเป็นต้องอธิบายให้มากความ เพราะยิ่งขยายความมากก็ยิ่งมีประเด็นซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นความรักก็คือความรัก ไม่มีคำอธิบายใดที่จะชัดเจนไปกว่าตัวคำนั้นเอง

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"لِأَخِيْهِ"

(ลิอะคีฮี - พี่น้องของเขา) หมายถึงพี่น้องผู้ศรัทธาด้วยกัน

ส่วนคำว่า

"مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ"

(มายุหิบบุ ลินัฟสิฮี - สิ่งที่เขารักสำหรับตัวเขาเอง)

ไม่ว่าจะเป็นสิ่งดีงาม การปกป้องจากความชั่ว และการรักษาปัจจัยต่างๆ ดังที่มีบันทึกในหะดีษเศาะฮีหฺที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ

"ผู้ใดปรารถนาจะรอดพ้นจากไฟนรกและได้เข้าสวรรค์ ก็จงให้ความตายมาหาเขาในขณะที่เขาศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันอาคิเราะฮฺ และจงปฏิบัติต่อผู้คนในสิ่งที่เขาปรารถนาให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตัวเขา" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1844]

ซึ่งหลักฐานประกอบในที่นี้คือคำกล่าวที่ว่า:

وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ

"และจงปฏิบัติต่อผู้คนในสิ่งที่เขาปรารถนาให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตัวเขา"

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. อนุญาตให้ใช้ประโยคเชิงปฏิเสธเพื่อบ่งชี้ถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيْهِ

"ผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะยังไม่ศรัทธา (โดยสมบูรณ์) จนกว่าเขาจะรักพี่น้องของเขา"

เช่นเดียวกับคำกล่าวของท่านที่ว่า:

«لَا يُؤْمِنُ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ»

"จะยังไม่ศรัทธา (โดยสมบูรณ์) ผู้ที่เพื่อนบ้านของเขาไม่ปลอดภัยจากความเลวของเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6016]

และอีกตัวอย่างหนึ่งคือคำกล่าวของท่านที่ว่า:

«لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ»

"ไม่มีการละหมาดขณะที่อาหารถูกยกมาเพื่อรับประทาน" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 560]

หมายถึง การละหมาดจะไม่สมบูรณ์ เพราะจิตใจของผู้ละหมาดจะวอกแวกกับอาหารที่ถูกยกมา ซึ่งตัวอย่างการใช้ประโยคในลักษณะนี้ยังมีอีกมาก

2. เป็นวาญิบที่จะต้องรักผู้อื่นเสมือนรักตนเอง เพราะการปฏิเสธความศรัทธาที่สมบูรณ์ของผู้ที่ไม่รักพี่น้องเสมือนรักตนเองนั้น บ่งชี้ว่าการรักพี่น้องเสมือนรักตนเองเป็นสิ่งวาญิบ เนื่องจากไม่อาจปฏิเสธความศรัทธาที่สมบูรณ์ได้ นอกจากสิ่งที่วาญิบนั้นมีความบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์

3. เตือนให้ละทิ้งความอิจฉาริษยา เพราะความอิจฉาริษยาจะทำให้ไม่สามารถรักพี่น้องเสมือนรักตนเองได้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้ปรารถนาให้ความโปรดปรานของอัลลอฮฺหายไปจากพี่น้องมุสลิม บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะต่างกันในการอธิบายคำว่า "الحَسَدُ" โดยบางท่านกล่าวว่า "คือการปรารถนาให้ความโปรดปรานของอัลลอฮฺหายไปจากผู้อื่น" แต่บางท่านกล่าวว่า "คือการไม่พอใจที่จะให้ผู้อื่นได้รับความโปรดปรานเช่นเดียวกับที่ตนได้รับ" ซึ่งคำอธิบายหลังนี้ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ เห็นด้วย โดยท่านกล่าวว่า "เมื่อใดที่บุคคลไม่พอใจที่จะให้ผู้อื่นได้รับความโปรดปรานเช่นเดียวกับที่ตนได้รับ ถือว่าเขาอิจฉาริษยาแล้ว แม้ว่าเขาจะไม่ปรารถนาให้ความโปรดปรานนั้นหายไปจากผู้อื่นก็ตาม"

4. ควรใช้ถ้อยคำที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของวาทศิลป์ (ฟะศอหะฮฺ) ดังจะเห็นได้จากคำว่า "لِأَخِيْهِ" ที่สื่อถึงความอ่อนโยน ความเมตตา และความห่วงใย เช่นเดียวกับในอายะฮฺกิศอศที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿ فَمَنْ عُفِيَ لَهُۥ مِنْ أَخِيهِ شَىْءٌ ﴾ (١٧٨)

"และผู้ใดที่ได้รับการอภัยจากพี่น้องของเขาในส่วนหนึ่ง"
(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 178)

แม้จะเป็นฆาตกร แต่สำนวนที่ใช้ก็ยังแฝงไว้ด้วยความเมตตาและความอ่อนโยน

หากมีผู้ถามว่า การรักพี่น้องเสมือนรักตนเองเป็นเรื่องยาก เพราะหมายถึงการปรารถนาให้เขามีความรู้ ความมั่งคั่ง ทรัพย์สินเงินทอง ลูกหลาน และความเคร่งครัดในศาสนา เช่นเดียวกับที่เราปรารถนาสิ่งเหล่านี้ให้ตัวเอง ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ยากจะทำได้

คำตอบคือ เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องยากเลยหากท่านมีความตั้งใจจริง เพียงแค่มีความจริงใจ มันก็จะกลายเป็นเรื่องง่ายสำหรับท่าน แต่หากท่านปล่อยให้อารมณ์ใฝ่ต่ำครอบงำ มันก็จะกลายเป็นเรื่องยากอย่างแน่นอน

หากมีนักเรียนถามว่า หะดีษนี้ครอบคลุมถึงการช่วยบอกคำตอบให้เพื่อนในการสอบ ด้วยความหวังดีที่อยากให้ทุกคนสอบผ่านด้วยกันหรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ใช่ เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการทุจริต ซึ่งที่จริงแล้วกลับเป็นการทำร้ายพี่น้องของท่าน มิใช่การทำดีแต่อย่างใด เพราะท่านกำลังชักนำเขาสู่การคดโกง ซึ่งอาจกลายเป็นนิสัยติดตัว อีกทั้งยังเป็นการหลอกให้เขาได้รับวุฒิบัตรที่เขาไม่สมควรได้รับ

ขออัลลอฮฺทรงประทานทางนำสู่ความดีงาม

หะดีษที่ 14

เมื่อไรอนุญาตให้หลั่งเลือดมุสลิมได้ ?

عَنْ أَبِيْ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :
" لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاَثٍ : الثَّيِّبُ الزَّانِي ، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ ، وَالتَّارِكُ لِدِيْنِهِ المُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ "
رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

จากท่านอิบนุมัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **“เลือดเนื้อของมุสลิมผู้หนึ่งไม่เป็นที่อนุมัติ (คือห้ามมิให้ละเมิด) นอกจากหนึ่งในสามสาเหตุ คือ: ผู้แต่งงานที่ผิดประเวณี ชีวิตชดใช้ด้วยชีวิต (คือการประหารฆาตกรตามเหยื่อที่ถูกฆ่า) และผู้ที่ละทิ้งศาสนา (อิสลาม) แตกแยกออกจากญะมาอะฮฺ (ประชาคมมุสลิม)”** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6484 และมุสลิม หมายเลข 1676,25]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ"

(ลา ยะหิลลุ ดะมุ อิมริอิน มุสลิม - เลือดเนื้อของมุสลิมผู้หนึ่งไม่เป็นที่อนุมัติ) หมายถึง ไม่อนุญาตให้สังหารเขา ซึ่งเราอธิบายเช่นนี้เพราะเป็นความหมายที่เข้าใจกันดีในภาษาอาหรับ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

«إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ، عَلَيْكُمْ حَرَامٌ»

"แท้จริงเลือดเนื้อของพวกท่าน ทรัพย์สินของพวกท่าน และเกียรติของพวกท่าน เป็นที่ต้องห้ามสำหรับพวกท่าน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 105 และมุสลิม หมายเลข 1679]

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"امْرِئٍ مُسْلِمٍ"

(อิมริอิน มุสลิม - มุสลิมผู้หนึ่ง) การใช้สำนวนนี้มิได้หมายความว่าเลือดเนื้อของสตรีจะเป็นที่อนุมัติ แต่ในอัลกุรอานมักใช้สำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง เพราะบุรุษเป็นกลุ่มที่ถูกกล่าวถึงโดยตรง แต่ก็มีนัยรวมถึงสตรีด้วย

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"مُسْلِمٍ"

(มุสลิม) หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاَثٍ"

(อิลลา บิอิหฺดา ษะลาษ - นอกจากหนึ่งในสามประการ) หมายถึงหนึ่งในสามกรณี

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"الثَّيِّبُ الزَّانِي"

(อัษษัยยิบุซซานี - ผู้แต่งงานที่ผิดประเวณี) ดังนั้นเลือดเนื้อของเขาจึงเป็นที่อนุมัติ คำว่า "الثَّيِّبُ" หมายถึง ผู้ที่ผ่านการแต่งงานที่ถูกต้องตามบทบัญญัติ หากเขาผิดประเวณี (ซินา) หลังจากที่อัลลอฮฺได้ประทานความโปรดปรานให้เขาได้แต่งงานอย่างถูกต้อง เขาก็สมควรถูกประหาร ส่วนวิธีการประหารนั้นจะได้กล่าวในบทเรียนต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

จากความหมายของคำว่า "الثَّيِّبُ" (อัษษัยยิบ - ผู้ที่แต่งงานแล้ว) แสดงว่าผู้ที่ยังไม่เคยแต่งงานหากผิดประเวณี เลือดเนื้อของเขาจะไม่เป็นที่อนุมัติ เพราะเขาไม่ใช่ผู้ที่ผ่านการแต่งงานที่ถูกต้องตามบทบัญญัติ

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ"

(วันนัฟสุ บินนัฟส์ - ชีวิตต่อชีวิต) แท้จริงแล้วหมายถึงการกิศอศ คือเมื่อมีการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ก็ให้ประหารผู้ฆ่าตามเงื่อนไขที่กำหนด

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"وَالتَّارِكُ لِدِيْنِهِ"

(วัตตาริกุ ลิดีนิฮิ - ผู้ละทิ้งศาสนาของเขา) หมายถึง ผู้ที่ละทิ้งศาสนาอิสลามไม่ว่าด้วยวิธีใด

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"المُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ"

(อัลมุฟาริกุ ลิลญะมาอะฮฺ - ผู้แยกตัวจากประชาคม) เป็นวลีที่อธิบายเพิ่มเติม หมายถึง ผู้ละทิ้งศาสนานั้นจะแยกตัวออกจากประชาคมมุสลิม

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การให้เกียรติต่อเลือดเนื้อของมุสลิม ดังที่ท่านนบีได้กล่าวว่า

"لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ"

(ลา ยะหิลลุ ดะมุ อิมริอิน มุสลิม - เลือดเนื้อของมุสลิมผู้หนึ่งไม่เป็นที่อนุมัติ) และนี่คือบทบัญญัติที่มีหลักฐานสอดคล้องกันทั้งจากอัลกุรอาน สุนนะฮฺ และอิจญ์มาอฺ (มติเอกฉันท์) ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُۥ جَهَنَّمُ خَٰلِدًا فِيهَا وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُۥ وَأَعَدَّ لَهُۥ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾ ﴾

"และผู้ใดฆ่าผู้ศรัทธาโดยเจตนา การตอบแทนแก่เขาคือนรกญะฮันนัม โดยที่เขาจะอยู่ในนั้นตลอดกาล และอัลลอฮฺทรงกริ้วโกรธเขา และทรงสาปแช่งเขา และได้ทรงเตรียมการลงโทษอันมหันต์ไว้สำหรับเขา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 93)

ดังนั้น การฆ่ามุสลิมที่เลือดเนื้อของเขาได้รับการคุ้มครองจึงเป็นความผิดมหันต์ ด้วยเหตุนี้สิ่งแรกที่มนุษย์จะถูกพิพากษาในวันกิยามะฮฺคือเรื่องเลือดเนื้อ

2. เลือดเนื้อของผู้ที่มิใช่มุสลิมเป็นที่อนุมัติ ยกเว้นสามกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครอง คือ อัลมุอาฮัด อัลมุสตะมัน และอัซซิมมีย์

"الْمُعَاهَد" (อัลมุอาฮัด) คือ ผู้ที่มีสนธิสัญญาสงบศึกกับเรา ดังเช่นที่เกิดขึ้นระหว่างท่านนบี ﷺ กับชาวกุร็อยชฺที่หุดัยบียะฮฺ

"المُسْتَأْمَنُ" (อัลมุสตะมัน) คือ ผู้ที่มาจากประเทศที่ทำสงครามกับเรา แต่เข้ามาในดินแดนของเราด้วยสันติ เช่น เพื่อการค้า ซื้อสินค้า หรือทำงาน พวกเขาจะได้รับการคุ้มครอง แม้จะมาจากประเทศที่เป็นศัตรูก็ตาม

"الذِّمِّيُّ" (อัซซิมมีย์) คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกับเราและได้รับการคุ้มครองจากเรา โดยจ่ายญิซยะฮฺ (ภาษี) เพื่อแลกกับการคุ้มครองและการอาศัยในดินแดนของเรา

ดังนั้น คำกล่าว

"لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ"

(เลือดเนื้อของมุสลิมผู้หนึ่งไม่เป็นที่อนุมัติ) จึงไม่รวมถึงผู้ที่มิใช่มุสลิม ซึ่งเลือดเนื้อของพวกเขาเป็นที่อนุมัติ ยกเว้นสามกลุ่มดังกล่าว

3. เป็นการสั่งสอนที่ยอดเยี่ยมของท่านนบี ﷺ ที่ใช้วิธีการนำเสนอด้วยการแบ่งเนื้อหา ซึ่งช่วยให้เข้าใจประเด็นต่างๆ ได้ง่าย จดจำได้ดี และยากที่จะหลงลืม

4. ผู้แต่งงานแล้วที่ทำซินา (ผิดประเวณี) อนุมัติให้ประหารด้วยการขว้างหิน (ร็อจม์) โดยผูกตัวไว้และให้ผู้คนขว้างด้วยก้อนหินขนาดกลาง ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป เพราะหินใหญ่จะทำให้เสียชีวิตเร็วเกินไป ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายของการลงโทษ ส่วนหินเล็กจะทำให้ทรมานนานเกินไป จึงต้องใช้หินขนาดกลาง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง

หากมีคนถามว่า เหตุใดจึงประหารด้วยวิธีนี้ ทำไมไม่ใช้ดาบ ในเมื่อท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ"

(ฟะอิซา เกาะตัลตุม ฟะอะหฺสินูล กิตละฮฺ - เมื่อพวกท่านจะประหาร ก็จงประหารด้วยวิธีที่ดี)?

คำตอบคือ การประหารด้วยวิธีที่ดีไม่ได้หมายถึงวิธีที่ง่าย แต่หมายถึงวิธีที่สอดคล้องกับชะรีอะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا ۝٥٠ ﴾

"และใครเล่าที่จะมีการตัดสินดียิ่งกว่าอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 50)

ดังนั้น การขว้างก้อนหินผู้ที่ทำซินานั้นถือเป็นการประหารชีวิตที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮฺ

หากมีคนถามว่า อะไรคือหิกมะฮฺของการประหารชีวิตด้วยวิธีนี้?

คำตอบคือ อารมณ์ (ชะฮฺวะฮฺ) ที่เกิดจากการร่วมประเวณีนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอวัยวะใดอวัยวะหนึ่ง แต่เกิดขึ้นในทุกส่วนของร่างกาย ดังนั้น เมื่อร่างกายของผู้ที่ทำซินาได้ลิ้มรสสิ่งต้องห้ามนี้ จึงสมควรที่ร่างกายทุกส่วนจะต้องได้รับผลของการลงโทษด้วยวิธีนี้ จึงเป็นที่ประจักษ์ถึงความเหมาะสมของบทลงโทษดังกล่าว

คำถาม อะไรคือหลักฐานยืนยันการกระทำซินา?

คำตอบ การยืนยันการกระทำซินาต้องมีพยานชายสี่คน โดยทุกคนจำเป็นต้องเห็นการร่วมประเวณีโดยตรง ซึ่งการเป็นพยานในกรณีเช่นนี้เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมาก ด้วยเหตุนี้ ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ จึงกล่าวว่า "ไม่เคยปรากฏการยืนยันการทำซินาด้วยพยานเลยในสมัยของท่าน"

วิธีการที่สองในการยืนยันการทำซินา คือ การสารภาพด้วยตนเอง

คำถาม มีเงื่อนไขให้สารภาพทวนสี่ครั้งหรือไม่ หรือเพียงพอแค่การสารภาพครั้งเดียว หรือมีความแตกต่างกันระหว่างกรณีที่เป็นที่รับรู้ในสังคมกับกรณีที่ยังไม่มีผู้ใดรับรู้?

คำตอบ ประเด็นนี้มีความเห็นที่แตกต่างกันในหมู่อุละมาอ์

อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า จำเป็นต้องสารภาพทวนหลายครั้ง โดยอ้างหลักฐานจาก "เรื่องราวของท่านมาอิซ บินมาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ที่ได้มาพบท่านนบี ﷺ และสารภาพว่าได้ทำซินา ท่านนบีไม่รับฟังการสารภาพครั้งแรก เขาจึงกลับมาอีกครั้งและสารภาพว่าได้ทำซินา ท่านนบีก็ไม่รับฟังอีก จนกระทั่งเขาได้สารภาพครบสี่ครั้ง ท่านนบีจึงถามเขาว่า "ท่านเป็นบ้าใช่หรือไม่?" เขาตอบว่า "ไม่ใช่" ด้วยเหตุนี้ท่านนบีจึงส่งคนไปสอบถามชุมชนของเขาว่า "พวกท่านเห็นว่าท่านมาอิซเป็นคนบ้าหรือไม่?" พวกเขาตอบว่า "ไม่ใช่" หลังจากนั้นท่านนบีจึงใช้ให้ชายผู้หนึ่งดมกลิ่นตัวของเขาเพื่อตรวจสอบว่าเขาได้ดื่มสุราจนมึนเมาหรือไม่ แต่ก็ไม่พบกลิ่นแต่อย่างใด ท่านนบี ﷺ จึงสั่งให้ลงโทษด้วยวิธีการขว้างหินใส่เขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5271 และมุสลิม หมายเลข 1691]

การอ้างอิงหลักฐานจากเรื่องราวของท่านมาอิซที่กล่าวถึงการสารภาพในลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการสารภาพซ้ำด้วยตัวของเขาเอง เนื่องจากตามเรื่องราวนี้ท่านนบี ﷺ ไม่ยอมรับการสารภาพในครั้งแรก เพราะยังมีข้อสงสัยบางประการ จนกว่าจะได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจนครบถ้วน

ส่วนบรรดาอุละมาอ์ที่กล่าวว่าการสารภาพเพียงครั้งเดียวก็เพียงพอนั้น พวกท่านอ้างหลักฐานจากเรื่องราวของสตรีที่ทำซินากับลูกจ้างของสามีนาง ซึ่งชายที่ทำซินานั้นเป็นชายหนุ่ม และเรื่องนี้ได้แพร่กระจายเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง จนมีผู้มาแนะนำบิดาของชายหนุ่มให้

ไถ่โทษด้วยแพะ 100 ตัวและทาสรับใช้หนึ่งคน ซึ่งบิดาก็ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น แต่ภายหลังท่านได้สอบถามอุละมาอ์เกี่ยวกับการกระทำดังกล่าว บรรดาอุละมาอ์จึงชี้แจงว่าไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้น แต่ให้ลงโทษบุตรชายด้วยการเฆี่ยน 100 ครั้ง และให้เนรเทศเขาออกจากเมืองเป็นระยะเวลาหนึ่งปี ส่วนสตรีที่มีสามีคนนั้นให้ลงโทษด้วยการขว้างหินจากนั้นทั้งสองฝ่ายได้นำเรื่องนี้ไปสอบถามท่านนบี ﷺ ท่านนบีจึงกล่าวว่า

الغَنَمُ وَالوَلِيْدَةُ رَدٌّ عَلَيْكَ وَعَلَى ابنِكَ جَلْدُ مَائَةٍ وَتَغْرِيْبُ عَامٍ وَاغْدُ
يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِن اعْتَرَفَتْ فَارْجُمْهَا

"แพะและทาสรับใช้นั้นให้ท่านนำกลับคืนไป (เพราะได้มาด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง) ส่วนบุตรชายของท่านนั้นจะต้องถูกเฆี่ยน 100 ครั้ง และให้เนรเทศเขาเป็นเวลาหนึ่งปี (เพราะยังไม่ได้แต่งงาน) โอ้ท่านอะนีสเอ๋ย จงไปพบสตรีผู้นั้น หากนางยอมรับ (ว่าทำซินาจริง) ก็จงลงโทษนางด้วยวิธีการขว้างหิน (ซึ่งท่านอะนีสก็ได้ไปสอบถาม ปรากฏว่านางได้ยอมรับว่าทำซินาจริง ท่านจึงลงโทษนางด้วยวิธีการขว้างหิน)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2724 และมุสลิม หมายเลข 1697]

ในเหตุการณ์นี้ท่านนบี ﷺ มิได้กล่าวว่า "หากนางสารภาพสี่ครั้ง" แต่ท่านกล่าวเพียงว่า "หากนางสารภาพแล้ว ก็จงลงโทษนางด้วยวิธีการขว้างหิน" นี่เป็นหลักฐานว่าไม่จำเป็นต้องสารภาพสี่ครั้ง เพราะสิทธิต่างๆ ของมนุษย์ที่จะส่งผลต่อตนเองนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการเน้นย้ำ ซึ่งการทำซินาก็เช่นเดียวกัน

อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "หากเรื่องใดเป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลายในสังคม การสารภาพเพียงครั้งเดียวก็เพียงพอ แต่หากยังไม่เป็นที่รับรู้จำเป็นต้องสารภาพด้วยการเน้นย้ำหลายครั้ง ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์ (ในหะดีษข้างต้น) เป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลายแล้วว่าลูกจ้างได้ทำซินากับภรรยาของนายจ้าง การที่เป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลายนี้เองที่ทำให้ไม่จำเป็นต้องสารภาพซ้ำหลายครั้ง"

ทัศนะที่ถูกต้องที่สุดคือไม่จำเป็นต้องสารภาพซ้ำหลายครั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีความคลุมเครือ แต่หากไม่มีความคลุมเครือ การสารภาพของผู้กระทำถือว่าชัดเจนและเป็นหลักฐานที่ดีที่สุด เพราะเป็นไปได้อย่างไรที่เขาสารภาพ (ว่าตนเองทำซินา) ทั้งๆ ที่เขาเป็นผู้บรรลุศาสนภาวะและมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งเขารู้ดีว่าได้กล่าวอะไรออกมา แต่เรากลับกล่าวว่า "การสารภาพของเขานั้นใช้ไม่ได้ แม้เขาจะสารภาพซ้ำถึงสามครั้ง เราก็ยังไม่ถือว่าใช้ได้?"

ดังนั้น ที่ถูกต้องคือ การสารภาพเพียงครั้งเดียวถือว่าเพียงพอ เว้นแต่จะมีความคลุมเครือเกิดขึ้น

ประเด็นต่อมา การลิวาฏ (การร่วมเพศระหว่างชายกับชายหรือหญิงกับหญิง) เหมือนกับการทำซินาหรือไม่?

คำตอบ ใช่ เหมือนกับการทำซินา แต่การลิวาฏนั้นมีความเลวร้ายยิ่งกว่า โดยการลงโทษในกรณีของการลิวาฏนั้นไม่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำและผู้ถูกกระทำต้องเป็นผู้ที่แต่งงานมีคู่ครองแล้ว เพียงแต่ทั้งสองฝ่ายต้องเป็นผู้บรรลุศาสนภาวะและมีสติสัมปชัญญะ ก็จะถูกลงโทษทันที

สำหรับบทลงโทษนั้น นักนิติศาสตร์อิสลามมัซฮับอัลหะนาบิละฮฺกล่าวว่า "บทลงโทษของการลิวาฏเหมือนกับบทลงโทษของการทำซินา โดยให้ลงโทษด้วยวิธีการขว้างหินสำหรับผู้ที่แต่งงานมีคู่ครองแล้ว ส่วนผู้ที่เป็นโสดให้ลงโทษด้วยการเฆี่ยน 100 ครั้ง และเนรเทศเป็นเวลาหนึ่งปี"

อย่างไรก็ตาม การที่จะมีทัศนะเช่นนี้จำเป็นต้องมีหลักฐานรองรับ ซึ่งปรากฏว่าไม่มีหลักฐานใดรองรับทัศนะนี้ นอกจากการเทียบเคียง กล่าวคือ การลิวาฏเป็นการแสวงหาความสุขทางเพศที่ต้องห้าม จึงต้องดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีที่ทำซินา

แต่เราขอกล่าวว่า "การเทียบเคียงในกรณีนี้ไม่สอดคล้องกัน เพราะความเลวร้ายของการลิวาฏนั้นรุนแรงกว่าความเลวร้ายของการทำซินา"

อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "บทลงโทษของการลิวาฏคือการตะอฺซีร (การลงโทษที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ปกครอง เช่น การประหารผู้ค้ายาเสพติด ปรับผู้ฝ่าฝืนกฎจราจร เฆี่ยนผู้แต่งกายไม่สุภาพในที่สาธารณะ จำคุกผู้ฉ้อโกง ตักเตือนผู้ปกครองที่ละเลยการอบรมบุตร ฯลฯ) เพียงเพื่อป้องปรามไม่ให้กระทำอีกเท่านั้น" แต่ทัศนะนี้ไม่ถูกต้อง ซึ่งต่อจากนี้ อินชาอัลลอฮฺ ตะอาลา เราจะนำเสนอหลักฐานที่ชี้ว่าจำเป็นต้องประหารทั้งสองฝ่ายในทุกกรณี

เราพบทัศนะที่แปลกประหลาดยิ่งจากอุละมาอ์บางท่านที่กล่าวว่า "ไม่จำเป็นต้องลงโทษทั้งสองฝ่าย เพราะเพียงพอแล้วที่การกระทำนี้จะถูกปฏิเสธโดยสัญชาตญาณ เนื่องจากจิตใจไม่อาจยอมรับการร่วมเพศระหว่างชายกับชายได้ ดังนั้น การที่สัญชาตญาณปฏิเสธจึงเพียงพอแล้วโดยไม่จำเป็นต้องมีบทลงโทษ" เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า "กรณีนี้เหมือนกับคนที่บริโภคสิ่งปฏิกูลซึ่งไม่ต้องถูกลงโทษ แต่หากดื่มของมึนเมาจะต้องถูกลงโทษ"

อย่างไรก็ตาม นี่เป็นทัศนะที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรงในชะรีอะฮฺอิสลาม และเป็นการเทียบเคียงที่ไม่ถูกต้อง เพราะเราไม่อาจยอมรับได้ว่าผู้ที่บริโภคสิ่งปฏิกูลจะไม่ถูกลงโทษ แท้จริงแล้วเขาต้องถูกลงโทษเพราะถือเป็นการฝ่าฝืนต่ออัลลอฮฺ และการตะอฺซีรนั้นเป็นสิ่งวาญิบสำหรับทุกการฝ่าฝืนที่ไม่มีบทลงโทษและการลบล้างความผิด (กัฟฟาเราะฮฺ) กำหนดไว้โดยตรง

ที่จริงแล้ว การที่เรานำเสนอทัศนะนี้ก็เพื่อชี้แจงว่าเป็นทัศนะที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งไม่อนุญาตให้อ้างอิง นอกจากเพื่อชี้แจงความผิดพลาดของมัน เช่นเดียวกับหะดีษเฎาะอีฟที่ไม่อนุญาตให้นำเสนอ นอกจากเพื่อชี้แจงว่าเป็นหะดีษเฎาะอีฟ

สำหรับทัศนะที่ถูกต้องในเรื่องนี้คือ ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำต้องถูกประหารชีวิตในทุกกรณี เพราะหากปล่อยให้เชื้อร้ายนี้คงอยู่และแพร่

กระจายในสังคม สังคมทั้งหมดจะเสียหาย และเป็นไปไม่ได้ที่ผู้ถูกกระทำลิวาฏจะกล้าเผชิญหน้าผู้คนอีก เพราะสังคมมองว่าเขาเสมือนสตรีที่ถูกละเมิด ซึ่งทำลายความเป็นชายของเขาไปแล้ว

ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า "บรรดาเศาะหาบะฮฺเห็นพ้องกันให้ประหารทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำลิวาฏ"

มีหะดีษที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า:

«مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ، فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ»

"ผู้ใดที่พบเห็นคนกระทำการของกลุ่มชนลูฏ (การลิวาฏ) จงประหารทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ" [บันทึกโดยอะหฺมัด 1/300, อบูดาวูด หมายเลข 1456 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2521]

ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ ได้กล่าวว่า "แต่บรรดาเศาะหาบะฮฺมีความเห็นต่างกันในวิธีการประหารผู้กระทำและผู้ถูกกระทำลิวาฏ"

บางท่านกล่าวว่า "ให้ลงโทษทั้งสองด้วยการเผาไฟ" ซึ่งมีรายงานจากท่านอบูบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เนื่องจากความน่ารังเกียจของการกระทำจึงสมควรได้รับการลงโทษด้วยวิธีที่น่ารังเกียจที่สุดคือการเผาด้วยไฟ และการเผาทั้งสองด้วยไฟนั้นเป็นการเตือนผู้อื่นได้ดีที่สุด

บางท่านกล่าวว่า "ให้ลงโทษทั้งสองด้วยการขว้างหิน เช่นเดียวกับการลงโทษผู้ทำซินา"

และบางท่านกล่าวว่า "ให้นำทั้งสองขึ้นไปบนที่สูงที่สุดของเมืองแล้วโยนลงมาพร้อมขว้างหินตามลงมา โดยอ้างอิงจากการลงโทษที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงกระทำต่อกลุ่มชนของนบีลูฏ"

สิ่งสำคัญที่สุดตามทัศนะของเราคือ ต้องประหารทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำลิวาฏในทุกกรณี หากทั้งสองเป็นผู้บรรลุศาสนภาวะและ

มีสติสัมปชัญญะ เพราะเชื้อร้ายนี้เป็นภัยที่ท่านไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น เมื่อท่านเห็นชายหญิงเดินด้วยกัน ท่านอาจห้ามปรามได้เพราะแยกแยะได้ว่าใครเป็นหญิง แต่เมื่อเห็นชายเดินกับชาย ท่านไม่อาจแยกแยะได้ว่าใครเป็นใคร เพราะทั้งหมดเป็นชายด้วยกัน

สรุปได้ว่าผู้แต่งงานที่ทำซินานั้น อนุญาตให้ลงโทษประหารชีวิตได้

คำถาม เมื่ออนุญาตให้ประหารชีวิตเขาได้ ทุกคนมีสิทธิ์ลงโทษเขาหรือไม่?

คำตอบ ไม่ใช่ทุกคน การลงโทษจะกระทำได้เฉพาะอิมาม (ผู้นำ) หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอิมามเท่านั้น เนื่องจากท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

«اغْدُ يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِن اعْتَرَفَتْ فَارْجُمْهَا»

"โอ้อะนีสเอ๋ย จงไปยังสตรีผู้นั้น หากนางยอมรับ (ว่าทำซินาจริง) ก็จงลงโทษนางด้วยการขว้างหิน" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2724 และมุสลิม หมายเลข 1697]

หากเรากล่าวว่าทุกคนมีสิทธิ์ประหารผู้ทำซินาเพราะชีวิตของเขาไม่มีคุณค่าแล้ว ย่อมเกิดความวุ่นวายและความเสียหายที่ไม่มีผู้ใดคาดคิดได้นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยเหตุนี้อุละมาอ์จึงกล่าวว่า "ไม่อนุญาตให้ลงโทษหรือห้ามปรามด้วยวิธีใดๆ นอกจากโดยอิมามหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเขาเท่านั้น"

บุคคลประเภทที่สองที่อนุญาตให้ประหารชีวิตคือ "النَّفْسُ بِالنَّفْسِ" (ชีวิตต้องชดใช้ด้วยชีวิต) กล่าวคือ หากผู้ใดฆ่าผู้อื่นที่มีสถานะเท่าเทียมกันในทางศาสนา หรือฆ่าผู้ที่เป็นไทหรือทาส ก็ต้องชดใช้ด้วยชีวิต

ตามทัศนะของเรา ประเด็นทางศาสนามีความสำคัญที่สุด มุสลิมจะไม่ถูกประหารชีวิตเพราะฆ่าผู้ปฏิเสธศรัทธา เนื่องจากสถานะของมุสลิมสูงกว่า แต่ผู้ปฏิเสธศรัทธาต้องถูกประหารชีวิตหากฆ่ามุสลิม เพราะสถานะของเขาต่ำกว่า

คำถาม มีเงื่อนไขหรือไม่ว่าในการลงโทษชีวิตต่อชีวิตนั้น ผู้ฆ่าต้องไม่ใช่ต้นตระกูลของผู้ถูกฆ่า?

คำตอบ อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า มีเงื่อนไขว่าผู้ฆ่าต้องไม่ใช่ต้นตระกูลของผู้ถูกฆ่า ซึ่งหมายถึงบิดามารดา ปู่ย่าตายาย เป็นต้น โดยกล่าวว่า "ไม่อนุญาตให้ประหารชีวิตบิดาหรือมารดาที่ฆ่าบุตรของตน" พวกเขาอ้างหลักฐานจากหะดีษที่ว่า:

«لَا يُقْتَلُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ»

"ไม่ให้ประหารบิดาที่ฆ่าบุตรของตน" [บันทึกโดยอะหฺมัด 1/49 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2662]

เหตุผลคือ บิดามารดาเป็นต้นเหตุให้กำเนิดบุตร จึงไม่เหมาะสมที่บุตรจะเป็นเหตุให้บิดามารดาถูกประหารชีวิต

แต่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "ไม่มีเงื่อนไขดังกล่าว ให้ประหารชีวิตบิดามารดาที่ฆ่าบุตรของตน หากเป็นการฆ่าโดยเจตนา" กลุ่มนี้อ้างหลักฐานจากหะดีษที่ว่า:

«النَّفْسُ بِالنَّفْسِ»

"ชีวิตต้องชดใช้ด้วยชีวิต" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6878 และมุสลิม หมายเลข 1676]

และอ้างความหมายทั่วไปของอายะฮฺที่ว่า:

﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ ﴿٤٥﴾﴾ [المائدة: ٤٥]

"และเราได้บัญญัติแก่พวกเขาไว้ในคัมภีร์นั้นว่าชีวิตต้องชดใช้ด้วยชีวิต" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 45)

ซึ่งอุละมาอ์กลุ่มนี้ได้ชี้แจงหลักฐานของทัศนะอื่นๆ ว่า "หะดีษที่เฎาะอีฟไม่สามารถมาหักล้างหลักฐานที่มุหฺกะมะฮฺ (อัลกุรอานและหะดีษเศาะฮีหฺ) ซึ่งระบุว่าชีวิตต้องชดใช้ด้วยชีวิต"

เหตุผลของอุละมาอ์กลุ่มนี้คือ การวิเคราะห์ในแง่ที่ว่า หากบิดามารดาฆ่าบุตรแล้วต้องถูกประหารชีวิต บุตรไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้บิดามารดาต้องถูกประหาร แต่เป็นเพราะการกระทำของบิดามารดาเองที่เป็นฆาตกร พวกเขาก่ออาชญากรรมต่อตนเอง และนี่คือทัศนะที่ถูกต้องที่สุด เนื่องจากหลักฐานโดยรวมที่นำเสนอมานั้นมีน้ำหนักมากกว่า และเพราะการกระทำเช่นนี้เป็นการตัดความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ร้ายแรงที่สุด ดังนั้น จะเป็นไปได้อย่างไรที่เราจะปฏิบัติต่อผู้ตัดขาดความสัมพันธ์ผู้อธรรม และละเมิดขอบเขตด้วยความนุ่มนวลและอ่อนโยน แล้วกล่าวว่า "บิดามารดาที่ฆ่าบุตรไม่ต้องชดใช้ด้วยชีวิต"

แต่ที่ถูกต้องคือ "บิดามารดาที่ฆ่าบุตรของตนต้องถูกประหารชีวิต"

และบุคคลประเภทที่สามที่อนุญาตให้ประหารชีวิตคือ "التَّارِكُ لِدِيْنِهِ" (ผู้ละทิ้งศาสนาของเขา) หมายถึง ผู้มุรตัด (ละทิ้งศาสนา) และ "المُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ" (ผู้แยกตัวออกจากญะมาอะฮฺ) ซึ่งญะมาอะฮฺในที่นี้หมายถึงประชาคมมุสลิม ดังนั้นผู้มุรตัดจึงต้องถูกประหารชีวิต

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นว่าควรให้โอกาสเขาเตาบะฮฺก่อนประหารชีวิตหรือไม่?

ในเรื่องนี้อุละมาอ์มีความเห็นต่างกัน บางท่านกล่าวว่า "ไม่จำเป็นต้องให้โอกาสเตาบะฮฺ เพียงยืนยันได้ว่าเขาปฏิเสธศรัทธา (หลังจากที่ศรัทธาแล้ว) ก็ให้ประหารชีวิตได้" เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ

"ผู้ใดเปลี่ยนศาสนาของเขา จงประหารเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2854]

ซึ่งท่านนบีมิได้กล่าวถึงการให้โอกาสเตาบะฮฺ

แต่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "ให้โอกาสเขาเตาบะฮฺภายในสามวัน หากเขาเป็นผู้ที่สามารถตอบรับการเตาบะฮฺได้ เพราะผู้มุรตัดบางคนสามารถตอบรับการเตาบะฮฺได้ แต่บางคนไม่สามารถ หากเขาเป็นผู้ที่สามารถตอบรับได้ ให้กักขังเขาและแจ้งว่ามีเวลาสามวัน ถ้าเขากลับสู่อิสลาม เราจะไม่ประหารชีวิตเขา แต่ถ้าเขาไม่ยอมรับอิสลาม (หลังจากมุรตัด) เราจะประหารชีวิตเขา"

ทัศนะที่ถูกต้องเกี่ยวกับการให้โอกาสเตาบะฮฺคือ ให้ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้พิพากษา หากเห็นว่าการให้โอกาสเตาบะฮฺจะเกิดผลดีก็ให้โอกาส แต่หากไม่เห็นประโยชน์ก็ไม่ต้องให้โอกาส ความเข้าใจนี้มาจากความหมายโดยรวมของคำกล่าวท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

«مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ»

"ผู้ใดเปลี่ยนศาสนาของเขา จงประหารเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2854]

และเนื่องจากมีรายงานเกี่ยวกับการให้โอกาสเตาบะฮฺจากบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม

สรุปได้ว่า เรื่องนี้แตกต่างกันตามแต่ละกรณี หากผู้ใดประกาศตัวชัดเจนในการปฏิเสธศรัทธาและไม่แยแสใดๆ ก็ไม่จำเป็นต้องให้โอกาสเตาบะฮฺ แต่หากเขาปกปิดการปฏิเสธศรัทธาและเตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺ และเราเห็นว่าเขาชื่นชอบการเตาบะฮฺ ก็ให้พิจารณาตามกรณี

ขอเพิ่มเติมว่า การให้โอกาสเตาบะฮฺแก่ผู้ที่สามารถตอบรับได้นั้น แสดงว่าผู้มุรตัดแบ่งเป็นสองประเภท คือ ประเภทที่การเตาบะฮฺตอบรับได้ และประเภทที่การเตาบะฮฺตอบรับไม่ได้

อุละมาอ์กล่าวว่า "ผู้ที่การมุรตัดของเขาร้ายแรงและการเตาบะฮฺจะตอบรับไม่ได้ คือผู้ที่มุรตัดด้วยการด่าทออัลลอฮฺ หรือเราะสูล

ของพระองค์ หรือคัมภีร์ของพระองค์ หรือกระทำสิ่งชั่วร้ายที่ทำให้มุรตัด แม้เขาเตาบะฮฺก็ตอบรับไม่ได้ รวมถึงผู้ที่เป็นมุนาฟิก (กลับกลอก) ก็ตอบรับการเตาบะฮฺไม่ได้ เพราะโดยปกติมุนาฟิกมักอ้างว่าเป็นมุสลิมอยู่แล้ว"

แต่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า "การเตาบะฮฺของเขาตอบรับได้ ไม่ว่าการมุรตัดจะร้ายแรงเพียงใด แม้เขาด่าทออัลลอฮฺ เราะสูล หรือคัมภีร์ของพระองค์ หรือเป็นมุนาฟิกก็ตาม" ซึ่งนี่คือทัศนะที่ถูกต้องที่สุด อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาด้วยความละเอียดรอบคอบและติดตามว่าเขายืนหยัดในความเป็นมุสลิมเพียงใด

หากเรารู้ว่าเขาจริงใจในการเตาบะฮฺ ก็ให้ตอบรับการเตาบะฮฺของเขา ตามหลักฐานโดยรวมจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُواْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُواْ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًاۚ ﴾ [الزمر: ٥٣]

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ปวงบ่าวของข้าเอ๋ย! บรรดาผู้ละเมิดต่อตัวของพวกเขาเอง พวกท่านอย่าได้หมดหวังต่อความเมตตาของอัลลอฮฺ แท้จริงอัลลอฮฺทรงอภัยความผิดทั้งหลายทั้งปวง" (สูเราะฮฺอัซซุมัร อายะฮฺที่ 53)

และจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

التَّوبَةُ تَهْدِمُ مَا قَبْلَهَا

"การเตาบะฮฺจะลบล้างความผิดที่ผ่านมา" [ดูในมุสลิม หมายเลข 121 และอัลอิรวาอ์ โดยอัลอัลบานีย์ 5/121]

ซึ่งครอบคลุมความผิดทั้งหมด และนี่คือทัศนะที่ถูกต้องที่สุด สอดคล้องกับหลักฐานหลายประการ

สำหรับผู้ที่กระทำโดยไม่จริงจัง การเตาบะฮฺของเขาก็สามารถตอบรับได้เช่นกัน โดยมีหลักฐานจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً ﴿٦٦﴾ ﴾ [التوبة: ٦٥، ٦٦]

"และหากเจ้าถามพวกเขา แน่นอนพวกเขาจะกล่าวว่า 'แท้จริงพวกเราเพียงแต่พูดสนุกและเล่นเท่านั้น' จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) 'ต่ออัลลอฮฺ โองการของพระองค์ และเราะสูลของพระองค์กระนั้นหรือที่พวกท่านเยาะเย้ย?' พวกท่านอย่าแก้ตัวเลย แท้จริงพวกท่านได้ปฏิเสธศรัทธาหลังจากการมีศรัทธาของพวกท่าน หากเราจะอภัยให้แก่กลุ่มหนึ่งในหมู่พวกเจ้า เราก็จะลงโทษอีกกลุ่มหนึ่ง" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 65-66)

ซึ่งจะไม่มีการลบล้างความผิดนอกจากด้วยการเตาบะฮฺ

ส่วนกรณีมุนาฟิก อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ ﴾ [النساء: ١٤٥، ١٤٦]

"แท้จริงบรรดามุนาฟิกนั้นอยู่ในชั้นต่ำสุดของนรก และเจ้าจะไม่พบผู้ช่วยเหลือใดๆ สำหรับพวกเขาเลย นอกจากบรรดาผู้ที่สำนึกผิดกลับตัว ปรับปรุงแก้ไข ยึดมั่นต่ออัลลอฮฺ และมอบการอิบาดะฮฺของพวกเขาให้แก่อัลลอฮฺโดยบริสุทธิ์ใจ ชนเหล่านี้จะอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ศรัทธา และอัลลอฮฺจะประทานรางวัลอันยิ่งใหญ่แก่บรรดาผู้ศรัทธา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 145-146)

ดังนั้น ทัศนะที่ถูกต้องคือ ทุกคนที่เป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาแต่เดิมหรือมุรตัด หากเขาเตาบะฮฺจากการปฏิเสธในประเภทใดก็ตาม การเตาบะฮฺของเขาสามารถตอบรับได้

อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องติดตามสภาพของพวกเขาว่ามีความจริงใจหรือแสร้งทำ เพราะบางครั้งเราอาจเข้าใจว่าพวกเขาได้กลับมาสู่อิสลามแล้ว แต่ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น

หากเขาเตาบะฮฺจริง เราจะไม่ประหารชีวิตเขา เพราะการอนุญาตให้ประหารชีวิตเนื่องจากการปฏิเสธศรัทธาของเขา เมื่อเราตอบรับการเตาบะฮฺ การปฏิเสธศรัทธาก็ถือว่าถูกยกเลิก ดังนั้นการประหารชีวิตจึงถูกยกเลิกด้วย ยกเว้นผู้ที่ด่าทอท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แม้การเตาบะฮฺของเขาจะตอบรับได้ แต่ยังวาญิบต้องประหารชีวิตเขาในฐานะมุสลิม ซึ่งเราต้องอาบน้ำญะนาซะฮฺ กะฟั่น ละหมาด และฝังร่วมกับมุสลิม แต่จะไม่ปล่อยให้มีชีวิตอยู่ ต่างจากผู้ที่ด่าทออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ หากเขาเตาบะฮฺ เขาจะไม่ถูกประหารชีวิต

หากมีคำถามว่า จากข้อมูลข้างต้น ดูเหมือนว่าการด่าทออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะร้ายแรงน้อยกว่าการด่าทอท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ใช่หรือไม่?

คำตอบ ไม่ใช่เช่นนั้น ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ การด่าทออัลลอฮฺนั้นร้ายแรงกว่า แต่อัลลอฮฺทรงแจ้งแก่เราว่าพระองค์ทรงให้อภัยในสิทธิของพระองค์หากบ่าวได้เตาบะฮฺ ซึ่งเมื่อเขาเตาบะฮฺ เราก็รู้ได้ทันทีว่าอัลลอฮฺได้ทรงอภัยให้เขาแล้ว

แต่สำหรับท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านไม่ได้กล่าวว่า "ผู้ใดด่าทอหรือเยาะเย้ยฉัน หลังจากที่เขาเตาบะฮฺแล้ว ฉันจะไม่ถือโทษในสิทธิของฉัน" ด้วยเหตุนี้ เราจึงต้องลงโทษประหารชีวิต เพราะการด่าทอท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เป็นสิทธิของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเราไม่รู้ว่าท่านได้ยกโทษให้เขาหรือไม่

หากมีคำถามว่า แต่ท่านนบี ﷺ เคยยกโทษให้ผู้ที่ด่าทอท่านในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ และให้ยกเลิกการประหารชีวิตพวกเขา?

คำตอบ เรื่องนี้ไม่ได้ขัดแย้งกับสิ่งที่เรานำเสนอ เพราะเป็นสิทธิของท่าน เมื่อท่านยกโทษให้ เราก็รู้ได้ว่าท่านไม่ถือโทษแล้ว แต่หลังจากที่ท่านเสียชีวิต เรารู้หรือไม่ว่าท่านได้ยกโทษในสิทธิของท่านแล้ว?

คำตอบคือ เราไม่รู้ และไม่ควรเทียบสภาพหลังเสียชีวิตกับสภาพที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะเรารู้ดีว่าการเทียบเช่นนี้ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้เรายังเกรงว่าการด่าทอท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จะแพร่หลาย เพราะการให้เกียรติท่านในช่วงที่ท่านมีชีวิตนั้นมีมากกว่าหลังจากที่ท่านเสียชีวิต

อัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง

หะดีษที่ 15

ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ:
" مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ.
وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ.
وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ "
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **“ผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลกแล้ว เขาก็จงพูดแต่ในสิ่งที่ดีงามหรือไม่ก็นิ่งเงียบเสีย และผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลกแล้ว เขาก็จงให้เกียรติเพื่อนบ้านของเขา และผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก เขาก็จงให้เกียรติแขกของเขา”** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6018 และมุสลิม หมายเลข 74]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ"

(มัน กานะ ยุอ์มินุ - ผู้ใดที่ศรัทธา) เป็น "جُمْلَة شَرْطِيَّة" (ประโยคเงื่อนไข) และผลจากเงื่อนไขนี้คือ

"فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ"

(ฟัลยะกุล ค็อยร็อน เอา ลิยัศมุต - จงพูดแต่สิ่งที่ดีงามหรือไม่ก็นิ่งเงียบเสีย) สำนวนนี้เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้พูดในสิ่งดีงามหรือให้นิ่งเงียบ ประหนึ่งท่านนบีกล่าวว่า "หากท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก ก็จงพูดแต่สิ่งที่ดีงามหรือจงนิ่งเงียบเสีย"

ส่วนรายละเอียดของการศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันอาคิเราะฮฺนั้นได้กล่าวแล้วในก่อนหน้านี้

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"فَلْيَقُلْ خَيْراً"

(ฟัลยะกุล ค็อยร็อน - จงพูดแต่สิ่งที่ดีงาม) อักษร "ل" (ลาม) ใช้เพื่อแสดงคำสั่ง และคำว่า "الخَيْر" (ความดีงาม) ให้ความหมายสองนัย คือดีงามต่อผู้พูดและดีงามต่อผู้อื่น

หนึ่ง ดีงามต่อผู้พูด คือการซิกรุลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ การกล่าวตัสบีหฺ การกล่าวตะหฺมีด การอ่านอัลกุรอาน การถ่ายทอดความรู้ การสั่งใช้ในความดีงาม และการห้ามปรามความชั่ว ทั้งหมดนี้ย่อมส่งผลดีต่อผู้พูด

สอง ดีงามต่อผู้อื่น คือการพูดในสิ่งดีงามที่มิได้มุ่งประโยชน์แก่ตน แต่เพื่อสร้างความสุขใจแก่ผู้ร่วมสนทนา ถือเป็นคำพูดที่ดีงามเพราะก่อให้เกิดความอุ่นใจ บรรเทาความทุกข์ และนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคี เพราะหากท่านนั่งร่วมกับผู้คนโดยไม่พูดสิ่งใดเลย เพียงนิ่งเงียบตั้งแต่มาจนจากไป ย่อมทำให้เกิดความอึดอัดและไม่เกิดสัมพันธไมตรี ดังนั้น ท่านควรพูดในสิ่งที่ดี แม้มิได้เกิดผลดีต่อตัวท่าน แต่จะสร้างความสุขใจแก่ผู้ร่วมสนทนา นี่คือนัยของคำพูดที่ดีงามที่ส่งผลดีต่อผู้อื่น

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"أَوْ لِيَصْمُتْ"

(เอา ลิยัศมุต - หรือให้นิ่งเงียบ) หมายถึง ให้งดการพูดโดยสิ้นเชิง

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَاليَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ"

(วะมัน กานะ ยุอ์มินุ บิลลาฮิ วัลเยามิล อาคิริ ฟัลยุกริม ญาเราะฮุ - ผู้ใดที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก เขาก็จงให้เกียรติเพื่อนบ้านของเขา) หมายถึงเพื่อนบ้านเรือนเคียง แต่ตามสำนวนของหะดีษยังครอบคลุมถึงเพื่อนค้าเพื่อนขาย เช่น ร้านค้าที่อยู่ละแวกเดียวกันในตลาด แต่ความหมายที่ชัดเจนที่สุดคือเพื่อนบ้านที่อยู่รอบข้าง โดยผู้ที่อยู่ใกล้ท่านมากที่สุดย่อมมีสิทธิมากที่สุด

ท่านนบี ﷺ ใช้คำกล่าวทั่วไปในการให้เกียรติต่อเพื่อนบ้าน โดยกล่าวว่า

"فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ"

(ฟัลยุกริม ญาเราะฮุ - จงให้เกียรติเพื่อนบ้านของเขา)

โดยมิได้ระบุเจาะจงว่าให้เกียรติด้วยวิธีใด เช่น การให้ทรัพย์สิน การบริจาคทาน หรือการมอบเครื่องนุ่งห่ม ดังนั้น คำกล่าวทั่วไปในหลักชะรีอะฮฺจึงให้พิจารณาตามบริบทแวดล้อม ดังที่มีบทกวีทางฟิกฮฺกล่าวว่า:

وَكُـــلُّ مَـــا أَتَـــى وَلَـــمْ يُحَـــدَّدْ بِالشَّرْعِ كَالْحِرْزِ فَبِالْعُرْفِ احْدُدْ

(ทุกคำสั่งที่ชะรีอะฮฺมิได้กำหนดไว้ ย่อมถือเอาขนบธรรมเนียมเป็นเกณฑ์)

ดังนั้นการให้เกียรติจึงไม่จำเป็นต้องเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเสมอไป แต่เป็นสิ่งที่ผู้คนถือว่าเป็นการให้เกียรติ ซึ่งเพื่อนบ้านแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน สำหรับเพื่อนบ้านที่มีฐานะยากจน การให้ขนมปังแก่เขาอาจเพียงพอแล้ว ส่วนเพื่อนบ้านที่มีฐานะร่ำรวย การให้ขนมปังอาจไม่เพียงพอในการให้เกียรติ และสำหรับเพื่อนบ้านที่ไม่ดีนั้น บางครั้งก็เพียงพอด้วยการให้เกียรติที่น้อยกว่านั้น ส่วนเพื่อนบ้านที่ดีอาจต้องให้มากกว่านั้น

คำถาม คำว่า "الجار" (เพื่อนบ้าน) ในที่นี้หมายถึงเพื่อนบ้านเรือนเคียง หรือเพื่อนค้าในตลาด หรือเพื่อนที่อยู่ตรงข้ามบ้าน หรือหมายถึงอะไร?

คำตอบ นี่เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาตามบริบทของแต่ละที่ แต่มีรายงานว่าเพื่อนบ้านนั้นหมายถึงบ้านที่อยู่รอบข้างบ้านเราสี่สิบหลังคาเรือน [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ในอัลอะดับ อัลมุฟรอด หน้า 1/51 หมายเลข 109 และอัลบัยฮะกีย์ในสุนันอัลกุบรอ หน้า 6/176 หมายเลข 12391] แต่ในบริบทปัจจุบันค่อนข้างเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

ในสมัยของท่านนบี ﷺ บ้านจำนวนสี่สิบหลังคาเรือนอยู่ในพื้นที่ที่เล็กน้อยมาก แต่ในสมัยของเรา บ้านจำนวนสี่สิบหลังคาเรือนอาจเป็น

หนึ่งหมู่บ้าน ดังนั้นถ้าเราพิจารณาว่าเพื่อนบ้านสี่สิบหลังคาเรือนซึ่งแต่ละหลังใหญ่โตเหมือนพระราชวัง มันก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ด้วยเหตุนี้เราจึงสรุปว่าถ้าหะดีษบทนั้นถูกต้องจริงๆ มันก็เป็นสภาพบ้านเรือนที่อยู่ในสมัยของท่านนบี ﷺ แต่ถ้ามันไม่ถูกต้องก็ให้เรากลับไปดูบริบทของแต่ละที่

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ"

(วะมัน กานะ ยุอ์มินุ บิลลาฮิ วัลเยามิล อาคิริ ฟัลยุกริม ฎ็อยฟะฮุ - และผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก เขาก็จงให้เกียรติแขกของเขา)

คำว่า "الضَّيْف" (แขก) หมายถึง คนที่พำนักอยู่กับท่าน เช่น ผู้ที่เดินทางมาแล้วมาพำนักอยู่กับท่าน ซึ่งถือว่าเขาเป็นแขกที่วาญิบที่ท่านต้องให้เกียรติตามความเหมาะสม

อุละมาอ์บางท่าน เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า "วาญิบที่ต้องให้เกียรติแขกนั้นเฉพาะกรณีที่อยู่ในหมู่บ้านหรือตามชนบท แต่ถ้าในกรณีที่อยู่ในเมืองหรือตามหัวเมืองใหญ่ๆ ก็ไม่วาญิบที่จะต้องให้เกียรติแขก เพราะในเมืองนั้นจะมีร้านอาหาร โรงแรมที่พัก ซึ่งเขาสามารถที่จะเข้าไปอยู่ได้ แต่ต่างจากตามหมู่บ้านหรือชนบทที่ต้องให้คนในพื้นที่คอยให้ความช่วยเหลือ"

แต่ตามสำนวนของหะดีษนั้นกล่าวถึงโดยทั่วไป (ไม่จำกัดว่าเฉพาะในหมู่บ้านหรือที่ใด) นั่นคือท่านนบีได้กล่าวว่า

"فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ"

(ฟัลยุกริม ฎ็อยฟะฮู - เขาก็จงให้เกียรติแขกของเขา)

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

ดังนั้นวาญิบที่จะต้องนิ่งเงียบนอกเหนือจากการพูดในเรื่องที่ดี ดังหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ"

(ผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลกแล้ว เขาก็จงพูดแต่ในสิ่งที่ดีงามหรือไม่ก็นิ่งเงียบเสีย) ซึ่งนี่คือความเข้าใจตามสำนวนของหะดีษ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามสภาพความเป็นจริงของมนุษย์แล้ว การนิ่งเงียบไม่ใช่สิ่งที่วาญิบตลอดเวลา เนื่องด้วยคำพูดสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ คำพูดที่ดี คำพูดที่เลว และคำพูดที่ไร้สาระ

คำพูดที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสั่งใช้ในขณะที่คำพูดที่เลวเป็นสิ่งต้องห้าม กล่าวคือ การที่มนุษย์พูดในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ว่าคำพูดนั้นจะส่งผลเสียต่อตัวเขาเองหรือผู้อื่นก็ตาม ส่วนคำพูดที่ไร้สาระนั้นคือคำพูดที่อยู่ระหว่างความดีและความเลว ซึ่งแม้จะไม่มีข้อห้ามสำหรับผู้ใดที่จะพูดในสิ่งไร้สาระ แต่การนิ่งเงียบย่อมประเสริฐยิ่งกว่า

มีผู้กล่าวว่า "หากการพูดดีเปรียบประดุจเงิน การหยุดพูดในสิ่งที่ไม่ดีก็เปรียบประดุจทองคำ" มีคำพูดมากมายที่นำพาหัวใจของผู้พูดสู่ความวายวอด ซึ่งคำพูดจะอยู่ในการควบคุมของท่านเพียงตราบใดที่มันยังไม่หลุดออกจากลิ้น แต่เมื่อใดที่มันได้หลุดออกจากลิ้นแล้วท่านย่อมไม่อาจควบคุมมันได้อีกต่อไป และในกรณีที่ต้องเลือกระหว่างการนิ่งเงียบกับการพูด พึงเลือกการนิ่งเงียบเพราะเป็นหนทางที่ปลอดภัยกว่า

ส่งเสริมให้ระมัดระวังในการใช้ลิ้น ดังหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَاليَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ"

(ผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลกแล้ว เขาก็จงพูดแต่ในสิ่งที่ดีงามหรือไม่ก็นิ่งเงียบเสีย) และในวาระที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแก่ท่านมุอาซ บินญะบัล เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ว่า

أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا نَبِيَّ اللهِ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ قَالَ: كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ، وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ

"เอาไหมล่ะ หากฉันจะบอกท่านถึงสิ่งที่ครอบคลุมทุกสิ่งที่ได้กล่าวมาทั้งหมด?" ฉัน (มุอาซ) ตอบว่า "เอาครับ ท่านนบีของอัลลอฮฺ" แล้วท่านก็จับลิ้นของท่าน และกล่าวว่า "ท่านจงระงับสิ่งนี้" ฉันจึงกล่าวว่า "โอ้นบีของอัลลอฮฺ พวกเราจะถูกสอบสวนในสิ่งที่เราได้พูดด้วยกระนั้นหรือ?" ท่านตอบว่า "แม่ของท่านได้สูญเสียท่านแล้ว โอ้มุอาซเอ๋ย (เป็นสำนวนภาษาอาหรับที่ใช้เพื่อเตือนสติหรือทักท้วงคู่สนทนา) แล้วอะไรเล่าที่ทำให้มนุษย์ต้องถลำหน้าหรือจมูกลงในไฟนรก หากมิใช่ผลลัพธ์จากลิ้นของพวกเขา?" [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2616, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 3973 และอะหฺมัด หน้า 5/231]

ด้วยเหตุนี้ จงเข้มงวดที่จะไม่เปล่งคำพูดใดนอกจากคำพูดที่ดีงาม เพราะการกระทำเช่นนี้จะเสริมสร้างความศรัทธาของท่านให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ลิ้นของท่านจะได้รับการปกป้องมากขึ้น และท่านจะได้รับความไว้วางใจจากพี่น้องของท่าน

3. วาญิบที่จะต้องให้เกียรติเพื่อนบ้าน ดังหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ"

(และผู้ใดก็ตามที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลกแล้ว เขาก็จงให้เกียรติเพื่อนบ้านของเขา) โดยการให้เกียรติในที่นี้ให้พิจารณาตามบริบทของแต่ละที่ เพราะบางครั้งการให้เกียรติต่อเพื่อนบ้านอาจเป็นเพียงการเข้าไปเยี่ยมเยียน การให้สลาม การนั่งสนทนา หรืออาจเป็นการเชิญมาที่บ้านเพื่อให้เกียรติ (เช่น การเลี้ยงอาหาร) และบางครั้งก็อาจเป็นการมอบของขวัญ ดังนั้นประเด็นนี้จึงให้พิจารณาตามบริบทของแต่ละที่

4. อิสลามเป็นศาสนาแห่งความรัก ความกลมเกลียว ความสนิทสนมใกล้ชิด และการรู้จักซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ที่ท่านคงจะเห็นว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่นนั้น แทบจะไม่รู้จักกันเลย ต่างคนต่างอยู่ แม้กระทั่งเพื่อนบ้านเรือนเคียงก็ไม่ทราบว่าเกิดอะไรขึ้นกับผู้คนรอบข้างพวกเขา

5. วาญิบที่จะต้องให้เกียรติแขกด้วยสิ่งที่ถือว่าเป็นการให้เกียรติ เช่น การต้อนรับด้วยความปิติยินดี และกล่าวถ้อยคำที่แสดงถึงการต้อนรับอย่างดี ตามสำนวนของหะดีษนั้นไม่มีความแตกต่างในเรื่องจำนวนของแขก ไม่ว่าจะเป็นหนึ่งคนหรือหนึ่งร้อยคน เพราะคำว่า "ضَيْفٌ" (แขก) เป็นคำเอกพจน์ที่สามารถเพิ่มจำนวนได้เรื่อยๆ ซึ่งเป็นการกล่าวโดยรวม ดังนั้นเมื่อมีแขกเข้ามาพำนักกับท่าน ก็จงให้เกียรติต่อเขาตามความสามารถ

อย่างไรก็ตาม หากบ้านของท่านคับแคบไม่มีพื้นที่มากพอที่จะต้อนรับแขก และท่านก็มิได้เป็นผู้มั่งมีที่จะจัดเตรียมบ้านไว้สำหรับแขกโดยเฉพาะ

คำถาม เพียงพอหรือไม่ที่เราจะบอกแขกว่า "บ้านของเรานั้นคับแคบและเป็นครอบครัวใหญ่ ซึ่งเกรงว่าหากท่านเข้ามาพักแล้วอาจไม่สะดวกสบาย แต่ขอมอบเงินจำนวนนี้เพื่อให้ท่านไปพักที่โรงแรม"?

คำตอบ หากมีความจำเป็นก็ถือว่าเพียงพอแล้ว แต่หากไม่มีความจำเป็นเช่นนั้น ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่าการที่ท่านเชิญแขกเข้ามาพักในบ้านและต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มปิติยินดีนั้น เป็นการให้เกียรติต่อแขกที่ดีที่สุด แต่หากมีความจำเป็นตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ก็ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด ซึ่งนั่นก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการให้เกียรติเช่นกัน

วัลลอฮุอะอ์ลัม (อัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง)

หะดีษที่ 16

ห้ามโกรธ

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ :

أَنْ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ : " أَوْصِنِيْ " قَالَ "لاَ تَغْضَبْ " فَرَدَّدَ مِرَاراً ، قَالَ " لَا تَغْضَبْ "

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: "มีชายผู้หนึ่งได้กล่าวแก่ท่านนบี ﷺ ว่า: **"ได้โปรดสั่งเสียแก่ฉันด้วยเถิด"** ท่านนบี ﷺ ตอบว่า: **"ท่านจงอย่าโกรธ"** แล้วชายผู้นั้นก็กล่าวซ้ำเช่นนั้นหลายครั้ง และ**ท่านนบี ﷺ ก็ยังคงตอบเช่นเดิมว่า "ท่านจงอย่าโกรธ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6116]

คำอธิบายหะดีษ

ชายที่ถูกกล่าวถึงในหะดีษนี้ไม่มีความชัดเจนว่าเป็นผู้ใด ซึ่งเราจะพบสำนวนเช่นนี้ในหะดีษอื่นๆ มากมายที่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าชายที่ถูกกล่าวถึงนั้นเป็นผู้ใด เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับชายผู้หนึ่งหรือคุณลักษณะของผู้ใดผู้หนึ่งนั้นมิได้มีความจำเป็นมากนัก แม้จะมีอุละมาอ์บางท่านที่ได้ทุ่มเทความพยายามอย่างมากในการระบุตัวตนของชายแต่ละคน แต่ในทัศนะของเรานั้นไม่จำเป็นต้องทุ่มเทความพยายามมากนักในเรื่องนี้ ตราบใดที่เนื้อหาของมันมิได้เปลี่ยนแปลงเพราะการสลับตัวบุคคล

คำกล่าวที่ว่า

" قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ : أَوْصِنِيْ "

(กอละ ลินนะบีย์ ﷺ : เอาศินี - ได้กล่าวแก่ท่านนบี ﷺ ว่า ได้โปรดสั่งเสียแก่ฉันด้วยเถิด) คำว่า "الوَصِيَّةُ" (อัลวะศียะฮฺ - คำสั่งเสีย) หมายถึงคำสั่งเสียที่มีต่อผู้หนึ่งด้วยเรื่องที่มีความสำคัญ เช่น การสั่งเสียให้แบ่งทรัพย์หนึ่งในสามของเขา หรือสั่งเสียแก่บุตรคนเล็กของเขา เป็นต้น

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"لَا تَغْضَبْ"

(ลา ตัฆฎ็อบ - จงอย่าโกรธ)

คำว่า "الغَضَبُ" (อัลเฆาะฎ็อบ - ความโกรธ) คือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ เคยอธิบายว่ามันเป็นถ่านไฟที่ชัยฏอนได้บรรจุในหัวใจของลูกหลานอาดัม [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2191] ทำให้หัวใจได้ลุกเป็นไฟ

ด้วยเหตุนี้สีหน้าของผู้ที่โกรธมักจะแดงก่ำ เส้นเลือดที่คอจะโป่งพอง และบางครั้งถึงขั้นขนลุกชัน

คำถาม นัยที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า "لَا تَغْضَبْ" คืออย่าให้ความโกรธมีอยู่ในตัวท่าน หรือหมายถึงว่าอย่าโกรธ?

คำตอบ หากเราพิจารณาตามความหมายแรก การที่จะไม่ให้มีความโกรธเลยเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เพราะมนุษย์แต่ละคนมีนิสัยที่แตกต่างกัน แต่ก็มิได้ผิดอันใดที่เราจะเข้าใจว่าคำกล่าวของท่านนบี "لَا تَغْضَبْ" คือ ความโกรธที่มีอยู่ดั้งเดิมตามธรรมชาติ หมายถึง การที่ท่านสามารถควบคุมและสงบสติอารมณ์ความโกรธที่มีอยู่ได้

ส่วนความหมายที่สอง คือการที่ท่านไม่โกรธ ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่ถูกต้องกว่า และมันเป็นสิ่งที่ถูกห้ามมิให้ปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น คำว่า "لَا تَغْضَبْ" เป็นการห้ามจากความโกรธที่มีอยู่ดั้งเดิมตามธรรมชาติหรือเป็นการห้ามโกรธ?

หากเราพิจารณาตามสำนวนของคำกล่าวนั้น เราก็เข้าใจว่า "لَا تَغْضَبْ" คือความโกรธที่มีอยู่ดั้งเดิมตามธรรมชาติ แต่อย่างที่กล่าวว่ามันเป็นเรื่องที่มิใช่ง่าย (ที่จะควบคุมมันได้) และมันยังสามารถเข้าใจเป็นอย่างอื่นอีกว่า "การที่ท่านต้องควบคุมสาเหตุที่จะนำไปสู่ความโกรธจนกระทั่งมันไม่ทำให้ท่านมีอารมณ์โกรธ"

ส่วนความหมายที่สองของคำกล่าว "لَا تَغْضَبْ" คืออย่าโกรธ เช่น หากมีผู้ใดอยู่ในอารมณ์โกรธแล้วเขาต้องการหย่าภรรยา ก็ให้เขาอดทนและทำใจให้เย็น

ในหะดีษนี้ชายผู้นั้นได้ขอให้ท่านนบีสั่งเสียเขาหลายครั้ง แต่ท่านนบีก็ยังคงสั่งเสียเพียง "لَا تَغْضَبْ" (จงอย่าโกรธ) เท่านั้น

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความเอาใจใส่ของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เห็นได้จากที่ชายผู้นั้นได้กล่าวว่า

"أَوْصِنِيْ"

(ได้โปรดสั่งเสียแก่ฉันด้วยเถิด) ซึ่งเมื่อบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ได้เรียนรู้เรื่องใดแล้ว พวกเขาจะไม่เพียงแค่เก็บเกี่ยวความรู้นั้น แต่จะรีบเร่งปฏิบัติทันที ต่างจากผู้คนส่วนมากในสมัยนี้ที่มักจะถามหุกุ่มในเรื่องใดแล้ว เมื่อได้รับความรู้ก็มิได้ปฏิบัติตามแต่อย่างใด ซึ่งต่างจากบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม เพราะเมื่อพวกเขาถามเรื่องใดเพื่อเป็นข้อคลี่คลายแล้ว พวกเขาก็จะปฏิบัติตามในทันที

2. ผู้ที่จะให้คำแนะนำเรื่องใดนั้นควรแนะนำเรื่องที่เหมาะสมกับผู้นั้น ซึ่งถือเป็นกออิดะฮฺ (หลักเกณฑ์) ที่สำคัญยิ่ง ดังนั้นเมื่อเราเข้าใจในเรื่องนี้แล้วก็จะไม่มีข้อสงสัยว่าเหตุใดท่านนบีจึงมิได้สั่งเสียชายผู้นั้นให้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ﴾

"และแท้จริงเราได้สั่งเสียไว้แก่บรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ก่อนจากพวกเจ้า และพวกเจ้าด้วยว่าจงยำเกรงอัลลอฮฺเถิด" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 131)

คำตอบคือ แต่ละคนควรได้รับคำแนะนำตามสภาพที่เขาเป็นอยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ดูเหมือนว่าท่านนบี ﷺ จะรู้จักชายผู้นั้นเป็นอย่างดีว่าเขาเป็นคนที่ชอบโกรธ ดังนั้นท่านนบีจึงสั่งเสียเขาด้วยคำสั่งเสียนี้

อีกตัวอย่างหนึ่ง ในกรณีที่ชายผู้หนึ่งมาหาท่าน แล้วเขากล่าวว่า "จงสั่งเสียฉันด้วย" ซึ่งท่านรู้จักชายผู้นั้นดีว่าเขามักจะคบกับเพื่อนที่ไม่ดี ดังนั้นสิ่งที่สมควรกล่าวแก่เขามากที่สุดคือ "ฉันขอสั่งเสียท่านว่าอย่าคบกับเพื่อนที่ไม่ดีเลย" เพราะมันสอดคล้องกับสภาพที่ชายผู้นั้นเป็นมากกว่า และในกรณีที่มีชายอีกคนมาหาแล้วกล่าวว่า "จงสั่งเสียฉันด้วย" และท่านก็รู้จักเขาดีว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติไม่ค่อยดีต่อคนในครอบครัว ดังนั้นสิ่งที่สมควรกล่าวแก่เขามากที่สุดคือ "ท่านต้องปฏิบัติดีต่อคนในครอบครัวนะครับ"

ซึ่งตามกออิดะฮฺนี้เองที่บ่งชี้ถึงคำตอบของท่านนบี ﷺ กล่าวคือ ท่านจะสั่งเสียผู้หนึ่งตามสภาพที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น มิใช่ด้วยการสั่งเสียในสิ่งที่ดีที่สุด เพราะคำสั่งเสียที่ดีที่สุดนั้นมิใช่คำสั่งเสียตามหะดีษนี้ (แต่เป็นคำสั่งเสียให้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ)

3. ห้ามมิให้มีความโกรธ เพราะมีหลักฐานที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"لَا تَغْضَبْ"

(จงอย่าโกรธ) เพราะความโกรธนั้นจะนำไปสู่ความเสียหายอันใหญ่หลวงหากผู้คนปฏิบัติตามความโกรธนั้น ซึ่งมีมากมายแล้วที่ผู้คนเมื่อมีอารมณ์โกรธก็ได้หย่าร้างภรรยาของตน แต่หลังจากนั้นก็จะสอบถามถึงหุกุ่มของมัน และมีมากมายแล้วที่ผู้คนเมื่อมีอารมณ์โกรธก็ได้กล่าวสาบานว่า "ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันจะไม่พูดคุยกับผู้นั้นอีก" แต่หลังจากนั้นเขาก็เสียใจและจะสอบถามถึงหุกุ่มของมัน

หากมีผู้ถามว่า หากถึงจุดที่จะทำให้มีความโกรธและเขาก็มีความโกรธแล้ว เขาควรจะทำอย่างไร?

เราขอตอบว่า มันมียารักษาทั้งที่เป็นสำนวนคำกล่าวและการปฏิบัติ -อัลหัมดุลิลลาฮฺ-

สำหรับยารักษาที่เป็นสำนวนคำกล่าวนั้น ในกรณีที่มีอารมณ์โกรธ ให้กล่าวว่า "أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ" (อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิร เราะญีม - ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง) เนื่องจากท่านนบี ﷺ ได้เห็นชายผู้หนึ่งขณะที่เขามีอารมณ์โกรธอย่างรุนแรง ท่านจึงกล่าวว่า

إِنِّي أَعْلَمُ كَلِمَةً، لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ -يعني الغضب-، لَوْ قَالَ : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"แท้จริง ฉันรู้ถ้อยคำหนึ่ง ซึ่งหากเขากล่าวมันแล้ว อาการที่อยู่กับเขานั้นก็จะหมดไป (หมายถึงอารมณ์ความโกรธ) นั่นคือหากเขากล่าวว่า "อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิร เราะญีม" (ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺ จากชัยฏอนผู้ถูกสาปแช่ง)"

ส่วนยารักษาที่เป็นการปฏิบัตินั้น หากผู้ที่กำลังมีอารมณ์โกรธยืนอยู่ก็ให้เขานั่ง หากเขากำลังนั่งก็ให้เขานอน เพราะการเปลี่ยนสภาพภายนอกจะนำไปสู่การเปลี่ยนสภาพสิ่งที่มีอยู่ภายในด้วย แต่ถ้าไม่ช่วยให้อารมณ์ลดลงก็ให้เขาไปอาบน้ำวุฎูอ์ (อาบน้ำละหมาด) เพราะการวุ่นอยู่กับการอาบน้ำวุฎูอ์นั้นจะทำให้ลืมความโกรธ และเพราะการอาบน้ำวุฎูอ์นั้นจะดับความเร่าร้อนของอารมณ์โกรธได้

คำถาม จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำข้างต้นเท่านั้นหรือไม่?

คำตอบ ไม่จำเป็นเสมอไป ซึ่งบางครั้งอาจแนะนำว่าเมื่อท่านมีอารมณ์โกรธก็ให้ย้ายไปที่อื่น ซึ่งมีหลายคนที่ปฏิบัติเช่นนี้ หมายถึงว่าเมื่อใดที่มีอารมณ์โกรธ เขาก็จะออกจากบ้าน เพื่อมิให้เกิดเรื่องที่ไม่ดีในภายหลัง

4. ศาสนาอิสลามห้ามมิให้มีคุณลักษณะนิสัยที่ไม่ดี เพราะมีหลักฐานที่ท่านนบีได้กล่าวว่า

"لَا تَغْضَبْ"

(จงอย่าโกรธ) ซึ่งการห้ามจากคุณลักษณะนิสัยที่ไม่ดีนั้นก็เป็นการสั่งใช้ให้มีคุณลักษณะนิสัยที่ดีโดยปริยาย ดังนั้นจงพยายามให้ตัวท่านมีความคุ้นชินกับความอดทนและการไม่โกรธ

มีรายงานว่าชายชาวอาหรับชนบทผู้หนึ่งได้ดึงเสื้อคลุมของท่านนบี ﷺ จนทำให้คอของท่านมีรอยแผล แต่ท่านก็ได้หันไปหาเขาแล้วยิ้มให้ [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 4775] ทั้งที่หากเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับผู้อื่น อย่างน้อยที่สุดคงต้องมีอารมณ์โกรธชายผู้นั้นอย่างแน่นอน ดังนั้นท่านจงสุภาพอ่อนโยนเท่าที่สามารถทำได้ เพราะมันจะทำให้หัวใจของท่านสงบและห่างไกลจากโรคร้ายต่างๆ ที่เกิดจากความโกรธ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน เป็นต้น

วัลลอฮุล มุสตะอาน (ขออัลลอฮฺทรงช่วยเหลือ)

หะดีษที่ 17

ให้กระทำความดีต่อทุกๆ สิ่ง

عَنْ أَبِيْ يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِىَ اللهُ عَنْهُ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ قَالَ:
" إِنَّ اللهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوْا القِتْلَةَ ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوْا الذِّبْحَةَ ، وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ ، وَلْيُرِحْ ذَبِيْحَتَهُ "
رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบูยะอฺลา นั่นคือ ชัดด๊าด บินเอาสฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านกล่าวว่า: "**แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติให้กระทำความดีต่อทุกสิ่ง ดังนั้นเมื่อพวกท่านจะฆ่า ก็จงฆ่าด้วยวิธีการที่ดี และเมื่อพวกท่านจะเชือด (สัตว์) ก็จงเชือดด้วยวิธีการที่ดี และให้ผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านลับมีดของเขาให้คม และจงให้สัตว์เชือดของเขาได้ผ่อนคลาย**" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1955,57]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

"إِنَّ اللهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ"

(อินนัลลอฮะ กะตะบัล อิหฺสานะ อะลา กุลลิ ชัยอ์ - แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติให้กระทำความดีต่อทุกสิ่ง) หมายถึง ต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งท่านมิได้กล่าวว่า "إِلَى كُلِّ شَيْءٍ" (อิลา กุลลิ ชัยอ์) แต่ท่านกลับกล่าวว่า "عَلَى كُلِّ شَيْءٍ" (อะลา กุลลิ ชัยอ์) หมายความว่า การกระทำความดีนั้นจะไม่ทำต่อชีวิตหนึ่งชีวิตใดโดยเฉพาะ แต่มันได้ครอบคลุมทุกชีวิต

หลังจากนั้น ท่านนบีก็ได้ยกตัวอย่างด้วยการกล่าวว่า

"فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوْا القِتْلَةَ ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوْا الذَّبْحَةَ"

(ฟะอิซา เกาะตัลตุม ฟะอะหฺสินูล กิตละฮฺ วะอิซา ซะบะหฺตุม ฟะอะหฺสินุซ ซิบหะฮฺ - ดังนั้นเมื่อพวกท่านจะฆ่า ก็จงฆ่าด้วยวิธีการที่ดี และเมื่อพวกท่านจะเชือด (สัตว์) ก็จงเชือดด้วยวิธีการที่ดี) ซึ่งความแตกต่างของทั้งสองคือ สิ่งที่จะถูกฆ่านั้นไม่เป็นที่อนุมัติในการฆ่า เฉกเช่นที่ผู้หนึ่งต้องการฆ่าสุนัขที่ดุร้าย ซึ่งเราขอกล่าวว่า ให้ฆ่ามันด้วยวิธีการที่ดี เช่นเดียวกัน หากเขาต้องการฆ่างู เราก็ขอกล่าวว่า ให้ฆ่ามันด้วยวิธีการที่ดี

และเมื่อเขาเชือดในสิ่งที่จะรับประทาน เราก็ขอกล่าวว่า ให้เชือดมันด้วยวิธีการที่ดีที่สุด หมายถึง ให้เขาเชือดด้วยวิธีการที่ดีโดยใช้ทุกสิ่งที่จะทำให้เป็นการกระทำที่ดี ด้วยเหตุนี้ท่านนบีจึงกล่าวว่า

"وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ"

(วัลยุหิดดะ อะหะดุกุม ชัฟเราะตะฮู - และผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจงลับมีดของเขาให้คม)

หมายถึง ให้ลับมีดจนกระทั่งมันแหลมคม โดยอาจจะลับด้วยตะไบหรือก้อนหิน เป็นต้น กระทั่งมันแหลมคมจนทำให้การเชือดนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว

"وَلْيُرِحْ ذَبِيْحَتَهُ"

(วัลยุริหฺ ซะบีหะตะฮู - และจงให้สัตว์เชือดของเขาได้ผ่อนคลาย) อักษร "ل" (ลาม) ในที่นี้เพื่อใช้เป็นประโยคคำสั่ง หมายถึง จงให้สัตว์เชือดของเขาได้ผ่อนคลายขณะที่กำลังถูกเชือด ด้วยการใช้มีดเชือดด้วยความแข็งแรงและรวดเร็ว

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความเมตตากรุณาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่มีต่อปวงบ่าว ซึ่งพระองค์ได้บัญญัติให้กระทำความดีต่อทุกสิ่ง โดยส่วนหนึ่งของมันคือ การกระทำความดีต่อผู้คนด้วยการแนะนำแนวทาง การให้อาหาร การสั่งใช้ในความดี และห้ามปรามความชั่ว ส่วนที่ท่านนบี ﷺ กล่าวถึง การฆ่าและการเชือดนั้นเพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น

2. ส่งเสริมให้กระทำความดีต่อทุกสิ่ง เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้เน้นย้ำในการบัญญัติมัน

3. หากท่านจะฆ่าสิ่งหนึ่งที่อนุญาตให้ฆ่าได้ ก็จงฆ่าด้วยวิธีการที่ดี ซึ่งเราขอยกตัวอย่างในเรื่องนี้คือ ชายผู้หนึ่งที่ถูกสุนัขทำร้าย โดยที่เขาต้องการจะฆ่ามัน ซึ่งมีวิธีฆ่าอย่างหลากหลายให้เขาเลือก เช่น เขาสามารถฆ่าด้วยการยิง หรือทุบหัว หรือวางยาพิษ หรือช็อตด้วยไฟฟ้า เหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีวิธีฆ่าอย่างหลากหลาย ดังนั้น ให้เขาเลือกวิธีที่ง่ายที่สุด ซึ่งวิธีนั้นตามที่อุละมาอ์ได้กล่าวคือ การช็อตด้วยไฟฟ้า เพราะสิ่งที่ถูกฆ่าจะไม่รู้สึกเจ็บปวด แต่จะตายอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว จึงทำให้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด (ท่านชัยคฺอัลอุษัยมีนมีทัศนะว่าการฆ่าด้วยการช็อตไฟฟ้านั้น มิได้เป็นการฆ่าด้วยไฟ ดูใน "อัลฟะตาวา หน้า 16/82" อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้มีอุละมาอ์หลายท่านไม่เห็นด้วย และวิทยาการสมัยใหม่พิสูจน์แล้วว่าวิธีการฆ่าที่ง่ายที่สุดคือ การใช้วิธีเชือดที่คอ วัลลอฮุอะอ์ลัม -ผู้แปล-)

แต่มันต่างจากกรณีของกิศอศ (ชีวิตชดใช้ด้วยชีวิต) เพราะจะต้องกระทำกับอาชญากรเช่นเดียวกับที่เขาเคยใช้กับผู้ถูกฆ่า ซึ่งหลักฐานใน

เรื่องนี้คือเรื่องราวของชาวยิวที่ไปทุบหัวทาสหญิงจนเสียชีวิต ดังนั้น ท่านนบี ﷺ จึงสั่งให้ (เศาะหาบะฮฺ) ทุบหัวของเขาด้วยหินใหญ่สองก้อน [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2413 และมุสลิม หมายเลข 1672]

4. สำหรับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นั้น มีทั้งคำสั่งใช้และการตัดสิน เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"إِنَّ اللهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติให้กระทำความดี) ซึ่งการบัญญัติของอัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นแบ่งออกเป็นสองประเภท นั่นคือ "كِتَابَة قَدَرِيَّة" (กิตาบะฮฺ เกาะดะรียะฮฺ - การบัญญัติกำหนดสภาวะ) และ "كِتَابَة شَرْعِيَّة" (กิตาบะฮฺ ชัรอียะฮฺ - การบัญญัติหลักการศาสนา) สำหรับการบัญญัติกำหนดสภาวะนั้นแน่นอนว่าจะต้องเกิดขึ้นเป็นไปตามนั้น ส่วนการบัญญัติหลักการศาสนานั้นบางครั้งอาจเกิดขึ้นกับลูกหลานอาดัม แต่บางครั้งก็อาจไม่เกิดขึ้น

ตัวอย่างการบัญญัติกำหนดสภาวะ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعْدِ ٱلذِّكْرِ أَنَّ ٱلْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ ٱلصَّٰلِحُونَ ﴾

"และแท้จริงนั้นเราได้บันทึกไว้ในคัมภีร์อัซซะบูร หลังจากที่เราได้บันทึกไว้ในเลาหุลมะหฺฟูซ (กระดานที่ถูกจารึก) ว่า แผ่นดินนั้นปวงบ่าวของเราที่ดีมีคุณธรรมจะเป็นผู้สืบมรดกมัน" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 105)

ซึ่งนี่เป็นการกล่าวถึงการบัญญัติกำหนดสภาวะ

ส่วนตัวอย่างการบัญญัติหลักการศาสนา อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِتَالُ وَهُوَ كُرۡهٞ لَّكُمۡ﴾

"การสู้รบนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้วทั้งๆ ที่มันเป็นที่รังเกียจแก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 216)

นั่นคือการบัญญัติในส่วนของหลักการศาสนา

คำดำรัสที่ว่า:

﴿وَهُوَ كُرۡهٞ لَّكُمۡ﴾

"ทั้งๆ ที่มันเป็นที่รังเกียจแก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 216)

จำเป็นที่ท่านจะต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ว่าเฎาะมีร (คำสรรพนาม) ของคำดำรัสที่ว่า ﴿وَهُوَ﴾ นั้นกลับไปยังการสู้รบ มิใช่กลับไปยังการบัญญัติ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม จะรังเกียจการบัญญัติของอัลลอฮฺ แต่พวกเขารังเกียจการสู้รบที่มีการสังหารกันไปมา

ทั้งนี้มีความแตกต่างระหว่างการที่บุคคลรังเกียจหุกุ่มของอัลลอฮฺ กับการรังเกียจสิ่งที่เป็นสาเหตุของหุกุ่มนั้น

และอีกตัวอย่างหนึ่งของการบัญญัติหลักการศาสนา อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย! การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 183)

นี่คือตัวอย่างของการบัญญัติหลักการศาสนา

5. การกระทำความดีนั้นครอบคลุมทุกสิ่ง กล่าวคือ ทุกสิ่งล้วนสมควรได้รับการกระทำความดี เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"إِنَّ اللهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ"

(แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติให้กระทำความดี)

6. การยกตัวอย่างในการสอนที่ยอดเยี่ยมของท่านนบี ﷺ เพราะตัวอย่างจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในคำกล่าวที่ว่า (เมื่อพวกท่านจะฆ่า....และเมื่อพวกท่านจะเชือด (สัตว์)....)

7. วาญิบในการฆ่าด้วยวิธีการที่ดี เพราะในเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับวิธีการมิใช่การกระทำ การฆ่าด้วยวิธีการที่ดีตามทัศนะที่ถูกต้องคือการฆ่าตามหลักชะรีอะฮฺ ไม่ว่าจะยากหรือง่ายเพียงใด ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้มิได้ขัดแย้งกับการลงโทษด้วยการขว้างหินสำหรับผู้ที่ซินาที่แต่งงานแล้ว

8. การเชือดด้วยวิธีการที่ดีคือการเชือดตามบทบัญญัติ ซึ่งในเรื่องการเชือดนั้นมีเงื่อนไขดังนี้:

ก. ผู้เชือดต้องเป็นมุสลิมหรือชาวคัมภีร์ (อะฮฺลุลกิตาบ) สำหรับผู้ที่บูชาเจว็ดนั้นไม่อนุญาตให้เชือด ผู้ที่มุรตัดก็ไม่อนุญาตเช่นกัน ด้วยความเข้าใจนี้ ผู้ที่ละทิ้งการละหมาดจึงไม่อนุญาตให้เชือดสัตว์ เนื่องจากเขามิได้เป็นทั้งมุสลิมและชาวคัมภีร์

หากมีผู้ถาม มีหลักฐานใดที่ชี้ว่าการเชือดของชาวคัมภีร์เป็นสิ่งหะลาล (อนุมัติ)?

คำตอบ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า:

﴿وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ﴾

"และอาหารของบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์นั้นเป็นที่อนุมัติแก่พวกเจ้า และอาหารของพวกเจ้าก็เป็นที่อนุมัติแก่พวกเขา" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 5)

ท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ได้กล่าวว่า "อาหารของพวกเขา หมายถึง สิ่งที่พวกเขาได้เชือด" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5507] ส่วนชาวคัมภีร์นั้นคือชาวยิวหรือคริสต์ (ในกรณีที่ทราบว่าชาวคัมภีร์ได้เอ่ยนามของอัลลอฮฺขณะเชือดสัตว์ ก็อนุญาตให้รับประทานสัตว์ที่เชือดนั้นได้ และหากทราบว่าเขาไม่ได้เอ่ยนามของอัลลอฮฺขณะเชือด สัตว์นั้นก็ไม่อนุญาตให้รับประทาน แต่หากไม่ทราบว่าเขาได้เอ่ยนามของอัลลอฮฺหรือไม่ ก็อนุญาตให้รับประทานเช่นกัน เนื่องจากโดยหลักการแล้วสัตว์ที่ถูกเชือดโดยชาวคัมภีร์เป็นสิ่งที่อนุมัติ และเราไม่จำเป็นต้องสอบถามหรือสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเชือดของเขา ในทางตรงกันข้าม การไม่ซักถามและไม่สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดีกว่า -ผู้แปล-)

ข. เครื่องมือในการเชือดจะต้องเป็นสิ่งที่อนุญาตให้ใช้ได้ นั่นคือของมีคมทุกชนิดที่สามารถทำให้เลือดไหลออกจากร่างได้ ไม่ว่าจะทำมาจากเหล็ก เงิน ทอง หิน กระดูก หรือสิ่งใดก็ตาม เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

مَا أَنْهَرَ الدَّمَ، وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ فَكُلْ

"สัตว์ที่มีการหลั่งเลือดออกมา และมีการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺก็จงรับประทานมันได้" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5190 และมุสลิม หมายเลข 1968]

ดังนั้น หากมีผู้ใดเชือดสัตว์ด้วยการใช้หินที่คมและสามารถทำให้เลือดไหลออกจากร่างได้ ก็ถือว่าการเชือดนั้นหะลาล ยกเว้นการใช้สองสิ่งนี้คือ ฟันและเล็บ ซึ่งเหตุผลที่ท่านนบี ﷺ ได้ระบุไว้คือ:

أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ، وَأَمَّا الظُّفُرُ فَمُدَى الحَبَشَةِ

"สำหรับฟันนั้นเป็นกระดูก ส่วนเล็บนั้นเป็นอาวุธมีดของชาวหะบะชะฮฺ (เอธิโอเปีย)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5190 และมุสลิม หมายเลข 1968]

คำกล่าวที่ว่า

"أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ"

(สำหรับฟันนั้นเป็นกระดูก) อุละมาอ์ได้ให้ความเข้าใจจากคำกล่าวนี้โดยกล่าวว่า ไม่อนุญาตให้ใช้กระดูกส่วนใดก็ตามมาเชือดสัตว์ พวกเขาให้เหตุผลว่า "เพราะเหตุผลที่ท่านนบีได้ระบุไว้นั้น (นั่นคือเป็นกระดูก) มีความหมายที่กว้างกว่าสิ่งที่ระบุเจาะจงไว้ (นั่นคือฟัน) เพราะหากท่านนบี ﷺ ต้องการระบุเฉพาะฟันเท่านั้น แน่นอนท่านจะต้องกล่าวว่า "أَمَّا السِّن فَسِنّ" (สำหรับฟันนั้นเป็นฟัน) แต่ท่านนบีกลับกล่าวว่า "أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ" (สำหรับฟันนั้นเป็นกระดูก) ดังนั้นเหตุผลที่ได้ระบุไว้นั้นจึงมีความหมายที่กว้าง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่อนุญาตให้ใช้กระดูกส่วนใดก็ตามมาเชือดสัตว์

เหตุผลในเรื่องนี้มีความชัดเจน เพราะกระดูกที่มาจากสัตว์ที่ตายนั้นไม่อนุญาตให้ใช้ในการเชือดสัตว์ เพราะสัตว์ที่จะเชือดนั้นสะอาด แต่สัตว์ที่ตายนั้นเป็นนะญิส (สิ่งสกปรก) และแม้ว่ากระดูกนั้นจะมาจากสัตว์ที่สะอาด เช่น กระดูกของแพะที่ถูกเชือด ก็ไม่อนุญาตให้ใช้มันเชือดสัตว์ เพราะกระดูกของสัตว์ที่ถูกเชือดนั้นเป็นอาหารของญิน ซึ่งการใช้มันเชือดสัตว์อาจส่งผลกระทบต่อญิน เพราะอาจปนเปื้อนเลือดที่เป็นนะญิส ในเรื่องนี้มีรายงานจากท่านนบี ﷺ ซึ่งท่านได้กล่าวแก่กลุ่มญินที่มาหาท่านว่า:

لَكُمْ كُلُّ عَظْمٍ ذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ يَقَعُ فِي أَيْدِيكُمْ أَوْفَرَ مَا يَكُونُ لَحْمًا

"พวกท่าน (ญิน) ทั้งหมดสามารถบริโภคกระดูกทุกชิ้นส่วนที่กล่าวพระนามของอัลลอฮฺในขณะที่เชือดได้ ซึ่งพวกท่านจะได้รับมันในลักษณะที่ส่วนใหญ่เป็นชิ้นเนื้อ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 450]

คำถาม เหตุใดญินจึงถูกใช้ให้กินกระดูกที่ไม่มีชิ้นเนื้อ คำตอบในเรื่องนี้เป็นอย่างไร?

คำตอบ ประการแรก เราขอถามว่า "ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์หรือไม่?" แน่นอนเขาจะตอบว่า "เราศรัทธา" เราขอกล่าวว่า "เช่นนี้แหละ ที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ ซึ่งหน้าที่ของท่านคือการศรัทธาต่อสิ่งนั้น ไม่ว่าจะมองเห็นหรือไม่เห็นก็ตาม"

ประการที่สอง โลกของญินเป็นโลกที่เร้นลับ ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวถึงผู้ที่ไม่ละหมาดในช่วงเวลาศุบฺหฺว่า "ชัยฏอนได้ฉี่ใส่หูของเขาแล้ว" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1093 และมุสลิม หมายเลข 774]

ฉะนั้น เครื่องมือในการเชือดที่ถูกยกเว้น (ไม่อนุญาตให้ใช้) คือกระดูกทุกชิ้นส่วน

ส่วนเล็บ ท่านนบี ﷺ ได้ให้เหตุผลว่ามันเป็นอาวุธมีดของชาวหะบะชะฮฺ ซึ่งพวกเราถูกห้ามมิให้เลียนแบบพฤติกรรมกลุ่มชนอะญัม (มิใช่ชาวอาหรับ) ซึ่งชาวเมืองหะบะชะฮฺเป็นกลุ่มชนอะญัม โดยความเป็นอาหรับได้เข้าถึงพวกเขาหลังจากที่มีการพิชิตดินแดนต่างๆ ของอิสลามแล้ว

หากมีคำถามว่า หากเราพบว่าไม่มีอาวุธมีดใดที่ใช้การได้นอกจากของชาวหะบะชะฮฺ อนุญาตให้เราใช้มันเชือดสัตว์ได้หรือไม่?

คำตอบ อนุญาตให้ใช้ได้

หากมีคำถามว่า เหตุใดเราจึงอธิบายคำกล่าวที่ว่า "أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ" (สำหรับฟันนั้นเป็นกระดูก) เป็นการให้ความหมายที่กว้างกว่าสิ่งที่ระบุเจาะจงไว้ แต่สำนวนในเรื่องเล็บเรากลับไม่ให้ความหมายเช่นนั้น?

คำตอบ เล็บของชาวหะบะชะฮฺนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับร่างกาย ซึ่งพวกเขาได้ใช้มันทำเป็นอาวุธด้วยการไว้ให้ยาวและจะไม่ตัดหรือเล็ม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดกับธรรมชาติ (ฟิฏเราะฮฺ) เพราะหากผู้คนรู้ว่าเล็บของตนนั้นสามารถเป็นอาวุธมีดได้ พวกเขาก็จะไว้มันจนยาวเพราะบางทีพวกเขาอาจจะใช้มัน ซึ่งนี่คือคำอธิบายที่สร้างความกระจ่างในความแตกต่างของทั้งสอง และนี่คือการเตือนสำทับจากท่านนบี ﷺ มิให้เลียนแบบพฤติกรรมของชาวอะญัม และการใช้เล็บเป็นอาวุธมีด

ค. ให้เลือดไหลออกจากร่างด้วยการตัดเส้นเลือดใหญ่ทั้งสองเส้นที่อยู่ใกล้หลอดลม ซึ่งมันจะเชื่อมติดกับหัวใจ ดังนั้น หากตัดมันทั้งสองออก เลือดก็จะไหลออกมาอย่างมาก แล้วมันก็จะตายได้เร็ว

สำหรับหลักฐานในการให้เลือดไหลออกจากร่างนั้น คือคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَا أَنْهَرَ الدَّمَ، وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ فَكُلْ"

(สัตว์ที่มีการหลั่งเลือดออกมา และมีการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺก็จงรับประทานมันได้) ดังนั้น มีเงื่อนไขให้เลือดไหลออกจากร่าง

คำถาม มีเงื่อนไขให้ตัดเส้นเลือดใหญ่ทั้งสองพร้อมกับหลอดลมและหลอดอาหารหรือไม่ เพราะในต้นคอนั้นจะประกอบด้วยสี่เส้นนี้ ได้แก่เส้นเลือดใหญ่สองเส้น หลอดลม และหลอดอาหาร ดังนั้น มีเงื่อนไขให้ตัดทั้งสี่เส้นหรือไม่?

คำตอบ ให้ตัดทั้งสี่เส้น เพราะไม่มีข้อสงสัยว่ามันย่อมเป็นสิ่งที่ดีและสะอาดที่สุด แต่หากจะตัดเฉพาะเส้นเลือดใหญ่ทั้งสองเท่านั้น ตามทัศนะที่ถูกต้องถือว่าการเชือดนั้นหะลาล ส่วนการตัดเฉพาะหลอดอาหารและหลอดลมเท่านั้น ตามทัศนะที่ถูกต้องถือว่าการเชือดนั้นหะรอม เพราะท่านนบี ﷺ ห้ามจากชะรีเฏาะฮฺ อัชชัยฏอน (การเชือดตามเงื่อนไขของชัยฏอน) [บันทึกโดยอบูดาวุด หมายเลข 2826 และอะหฺมัด หน้า 1/289] นั่นคือ การเชือดสัตว์โดยไม่ทำให้เส้นเลือดใหญ่ทั้งสองตัดขาด

คำถาม มีเงื่อนไขให้การตัดหลอดลมนั้นต้องตัดส่วนกลางของต้นคอหรือส่วนล่าง หรือส่วนบนหรือไม่?

คำตอบ ไม่มีเงื่อนไขในเรื่องนี้ ที่สำคัญคือให้ตัดตรงต้นคอไม่ว่าจะเป็นส่วนบนที่ใกล้กับหัว หรือส่วนล่างที่ใกล้กับลำคอ หรือส่วนกลางก็ตาม

ง. จะต้องเอ่ยพระนามของอัลลอฮฺขณะลงมือเชือด เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"مَا أَنْهَرَ الدَّمَ، وَذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ"

(สัตว์ที่มีการหลั่งเลือดออกมา และมีการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺก็จงรับประทานมันได้) ซึ่งหากการทำให้เลือดไหลออกจากร่างถือเป็นเงื่อนไขหนึ่ง ดังนั้นการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺก็ถือเป็นเงื่อนไขหนึ่งเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้เน้นย้ำในเรื่องนี้ด้วยการดำรัสว่า:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا۟ مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُۥ لَفِسْقٌ﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าบริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮฺมิได้ถูกกล่าวบนมัน และแท้จริงมันเป็นการละเมิดแน่ๆ" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 121)

ดังนั้น หากผู้หนึ่งได้เชือดสัตว์โดยที่เขามิได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺ การเชือดสัตว์นั้นก็ถือว่าหะรอม

ซึ่งในกรณีที่ลืมกล่าวพระนามของอัลลอฮฺ ก็ถือว่าหะรอม เพราะเงื่อนไขจะไม่ตกไปเพราะความหลงลืม โดยมีหลักฐานในกรณีของชายผู้หนึ่งที่ละหมาดในสภาพที่ลืมว่าตนเองมีหะดัษ การละหมาดของเขานั้นก็ถือว่าใช้ไม่ได้ เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا۟ مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าบริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮฺมิได้ถูกกล่าวบนมัน" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 121)

ซึ่งอายะฮฺนี้กล่าวถึงผู้ที่เชือดสัตว์

หากมีคำถามว่า เราเข้าใจแล้วว่าการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺในขณะที่เชือดสัตว์ถือเป็นเงื่อนไขหนึ่ง และหากว่าเขาได้ละทิ้งมันด้วยความหลงลืม หรือผิดพลาด หรือตั้งใจก็ถือว่าการเชือดนั้นหะรอม แต่พวกท่านจะอธิบายคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ในอายะฮฺนี้อย่างไร:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا﴾

"โอ้พระเจ้าของพวกเรา! โปรดอย่าเอาโทษแก่เราเลย หากพวกเราลืม หรือผิดพลาดไป" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 286)

ซึ่งอัลลอฮฺได้ตอบว่า "ข้าได้กระทำตามนั้นแล้ว"

เราขออธิบายว่า "เรามิได้ถือโทษผู้ที่ลืมกล่าวพระนามของอัลลอฮฺ ขณะเชือดสัตว์ และเราขอกล่าวว่า สำหรับตัวเขานั้นไม่มีความผิดแต่อย่างใด เพียงแต่มีประเด็นตรงที่หากผู้ที่จะบริโภคสัตว์ที่เชือดนั้นมาถามผู้ที่เชือดว่า สัตว์ที่ถูกเชือดนี้ได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺขณะเชือดหรือไม่?"

ซึ่งคำตอบคือ ยังมิได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺขณะที่เชือด หากเป็นเช่นนั้นเขาก็บริโภคสัตว์ที่เชือดนั้นไม่ได้ นอกจากผู้ที่บริโภคสัตว์ที่ถูกเชือดนั้นด้วยความหลงลืมหรือไม่รู้ (ว่าถูกกล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่) ซึ่งเขาก็ไม่มีความผิดแต่อย่างใด

ข้อยกเว้นในการอธิบายของเราคือ การตัดเส้นเลือดใหญ่สองเส้นที่ต้นคอ ยกเว้นสัตว์บางตัวที่เราไม่สามารถตัดได้ สัตว์ใดที่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ อนุญาตให้แทงส่วนใดก็ได้บนร่างของมัน ดังนั้น หากอูฐที่จะเชือดหลุดหนีไปและจับไม่ได้ ก็สามารถยิงมันได้ ถ้ากระสุนโดนท้องทะลุไปถึงหัวใจจนมันตาย อูฐตัวนั้นก็ถือเป็นสิ่งหะลาล เพราะเราไม่สามารถใช้วิธีปกติในการเชือดได้

เช่นเดียวกัน หากสัตว์ตกลงไปในบ่อ และเราไม่สามารถลงไปเชือดที่ลำคอได้ ก็ให้ยิงมันตรงส่วนใดก็ได้ ถ้ามันตาย ก็ถือว่าเป็นสิ่งหะลาล

ประเด็นปัญหา ในกรณีชาวอะฮฺลุลกิตาบ (ชาวคัมภีร์) เป็นผู้เชือดสัตว์ วาญิบที่ต้องให้เขากล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่?

คำตอบ อุละมาอ์บางท่านทั้งในยุคแรกและยุคหลังมีทัศนะว่า การเชือดสัตว์ของชาวคัมภีร์นั้นไม่มีเงื่อนไขเหมือนการเชือดสัตว์ของมุสลิม ฉะนั้น อาหารใดที่ชาวคัมภีร์ทำขึ้นถือเป็นสิ่งหะลาล ด้วยเหตุนี้ หากชาวคัมภีร์ผู้หนึ่งเชือดสัตว์โดยไม่ได้ตัดเส้นเลือดให้ขาด แต่ใช้วิธีรัดคอสัตว์และไม่กล่าวพระนามของอัลลอฮฺ กลับกล่าวพระนามของ

อัลมะสีหฺ (พระเยซู) แทน ก็ถือว่าเป็นสิ่งหะลาล อย่างไรก็ตาม นี่เป็นทัศนะที่อ่อนโดยไม่มีข้อสงสัย เพราะหลักฐานโดยรวมจากคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَلَا تَأْكُلُوا۟ مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ ﴿١٢١﴾ ﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าบริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮฺมิได้ถูกกล่าวบนมัน" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 121)

ได้หมายรวมถึงชาวมุสลิมและชาวคัมภีร์ และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

مَا أَنْهَرَ الدَّمَ، وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ فَكُلْ

"สัตว์ที่มีการหลั่งเลือดออกมา และมีการกล่าวพระนามของอัลลอฮฺก็จงบริโภคมันได้" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5190 และมุสลิม หมายเลข 1968]

ซึ่งหมายรวมถึงทั้งชาวมุสลิมและชาวคัมภีร์ การเชือดสัตว์ของมุสลิมที่ไม่ได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺไม่เป็นสิ่งหะลาล ดังนั้น การเชือดสัตว์ของชาวคัมภีร์ที่ไม่ได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺยิ่งไม่หะลาล ซึ่งนี่เป็นการพิจารณาตามหลักกิยาส (เทียบเคียง) เพราะประเด็นนี้ไม่มีอิจญ์มาอฺ (มติเอกฉันท์) รองรับ อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อสงสัยว่าทัศนะที่ถูกต้องที่สุดคือ เงื่อนไขการเชือดสัตว์ของชาวคัมภีร์ต้องเหมือนเงื่อนไขการเชือดสัตว์ของชาวมุสลิม

แต่มีอีกประเด็นคือ เมื่อชาวคัมภีร์เชือดสัตว์ จำเป็นหรือไม่ที่เราต้องถามว่าเขากล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือยัง?

คำตอบ ไม่จำเป็นต้องถาม

คำถามต่อมา จำเป็นหรือไม่ที่เราต้องถามว่าวิธีการเชือดนั้นเป็นการช็อตไฟหรือเชือดที่คอ?

คำตอบ เราไม่จำเป็นต้องถาม เพราะหากทำเช่นนั้น จะเข้าข่ายสุดโต่งในเรื่องศาสนา ซึ่งหลักฐานมีระบุในเศาะฮีหฺอัลบุคอรีย์ จากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา เล่าว่า มีคนกลุ่มหนึ่งถามว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ มีคนกลุ่มหนึ่งนำเนื้อมาให้พวกเรา ซึ่งพวกเราไม่รู้ว่าเนื้อนั้นถูกกล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่?" ท่านหญิงอาอิชะฮฺเล่าว่า "เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในช่วงที่พวกเขาเพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ๆ ซึ่งยังไม่รู้กฎข้อบังคับของศาสนาอิสลาม" ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ตอบว่า "พวกท่านจงกล่าวพระนามของอัลลอฮฺต่อมัน (บิสมิลลาฮฺก่อนกิน) แล้วท่านก็จงกินมันได้" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2057]

เรื่องนี้บ่งชี้ว่าไม่จำเป็นที่คนๆ หนึ่งต้องเสาะแสวงหาการกระทำของคนอื่น แต่ตัวเขาต่างหากที่ต้องกระทำเอง เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า "พวกท่านจงกล่าวพระนามของอัลลอฮฺต่อมัน (บิสมิลลาฮฺก่อนกิน) แล้วท่านก็จงกินมันได้"

อัลหัมดุลิลลาฮฺ ที่ไม่มีข้อบังคับให้เราต้องกระทำเช่นนั้น หากไม่เช่นนั้น เมื่อมีมุสลิมที่ไม่ใช่ชาวคัมภีร์นำสัตว์ที่ถูกเชือดมามอบให้เราคงต้องถามว่า "ท่านได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺขณะเชือดหรือไม่? ท่านได้ตัดเส้นเลือดใหญ่สองเส้นจนขาดหรือไม่? ท่านเป็นผู้รักษาการละหมาดใช่ไหม? สัตว์ตัวนี้ท่านเป็นเจ้าของใช่หรือไม่?"

ซึ่งหากเขาตอบว่าซื้อมาจากตลาด เราก็คงต้องถามต่อว่า คนที่ขายให้ท่านเป็นเจ้าของสัตว์ตัวนั้นใช่หรือไม่? เพราะอาจเป็นไปได้ว่ามาจากการขโมย และหากเรามั่นใจว่าผู้ขายไม่ได้เป็นโจร เราก็คงต้องถามอีกว่า สัตว์ตัวนี้ผู้ขายเอามาจากไหน? จากชายคนอื่นที่ขโมยมาหรือไม่?

ซึ่งแน่นอนว่าจะเกิดปัญหาและประเด็นไม่สิ้นสุด ถือเป็นความโปรดปรานของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ไม่บังคับให้คนๆ หนึ่งต้องเสาะแสวงหาการกระทำของคนอื่น ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีข้อบังคับให้เราต้องถามถึงที่มาที่ไปของเนื้อที่ชาวคัมภีร์มามอบให้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการเชือด หรือได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่

แน่นอนที่สุด ท่านนบี ﷺ เคยบริโภคเนื้อแกะที่หญิงชาวยิวผู้หนึ่งมามอบให้ โดยท่านไม่ได้ถามนางว่าวิธีเชือดเป็นอย่างไร หรือนางได้กล่าวพระนามของอัลลอฮฺหรือไม่

คำถามต่อมา มีเงื่อนไขขณะเชือดสัตว์ต้องให้สัตว์อยู่ทางทิศกิบลัตหรือไม่?

คำตอบ การให้สัตว์อยู่ทางทิศกิบลัตไม่ใช่เงื่อนไขของการเชือด อีกทั้งไม่มีสุนนะฮฺให้กระทำเช่นนั้น จนกว่าจะมีหลักฐานมารองรับ เพราะหลักฐานที่ชัดเจนจากการกระทำของท่านนบี ﷺ นั้น ท่านไม่ได้กระทำเช่นนั้น ท่านเคยเชือดสัตว์ที่ทุ่งมีนาในปีที่ทำหัจญ์อัลวะดาอฺ ทั้งหมด 63 ตัว โดยไม่มีรายงานว่าท่านได้ให้สัตว์อยู่ทางทิศกิบลัต และท่านเคยเชือดสัตว์กุรบ่านใกล้กับสถานที่ละหมาดในวันอีด ก็ไม่มีรายงานว่าท่านได้ให้สัตว์อยู่ทางทิศกิบลัต อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ที่เรื่องนี้จะอยู่ในส่วนที่ว่าทุกอิบาดะฮฺนั้นสมควรหันไปทางทิศกิบลัต

9. วาญิบที่ต้องลับมีดให้คม เพราะจะทำให้ง่ายต่อการเชือด หมายถึงให้ลับกับสิ่งที่จะทำให้มันคม ดังนั้น หากเชือดสัตว์โดยใช้มีดที่ทื่อ แม้จะตัดขาดส่วนที่วาญิบต้องตัดขาดทั้งหมด ซึ่งการเชือดนั้นถือว่าหะลาล แต่เขายังมีความผิดที่ไม่ได้ลับมีดให้คม

คำถาม อนุญาตให้ลับมีดต่อหน้าสัตว์ที่จะเชือดหรือไม่?

คำตอบ ไม่อนุญาตให้ลับมีดต่อหน้ามัน เพราะท่านนบี ﷺ ได้สั่งใช้ให้ลับมีดให้คม และให้ปกปิดอย่าให้สัตว์ที่จะเชือดเห็น [บันทึกในมุสนัดอิมามอะหฺมัด หน้า 2/108]

เพราะถ้าลับต่อหน้ามัน มันจะรู้ทันทีว่ากำลังจะถูกเชือด ซึ่งบางทีการลับมีดต่อหน้ามันอาจทำให้มันดิ้นหนีไปเพราะกลัวจะถูกเชือด และอาจทำให้เราไม่สามารถเชือดมันได้

10. วาญิบที่จะต้องให้สัตว์ที่จะเชือดได้ผ่อนคลาย ด้วยการเชือดอย่างรวดเร็ว เพราะจะทำให้ผ่อนคลายได้ง่าย

มีคำถามที่ต้องพิจารณาคือ จะต้องปล่อยขามันทั้งสี่ หรือจับขาทั้งสี่มัดไว้?

คำตอบ ให้ปล่อยขาทั้งสี่ให้อิสระ แต่ให้ใช้เท้ากดที่คอมันเพื่อไม่ให้ลุกขึ้นมา ส่วนขาทั้งสี่นั้นปล่อยไปโดยไม่ต้องมัด การกระทำเช่นนี้จะทำให้สัตว์ที่จะถูกเชือดได้ผ่อนคลาย และทำให้เลือดไหลออกจนหมด เพราะการเคลื่อนไหวและการดิ้นของมันจะทำให้เลือดไหลออกได้ง่าย

ส่วนการกระทำของผู้คนส่วนมากในปัจจุบันที่เมื่อต้องการเชือดแพะ พวกเขาจับมันให้คุกเข่าและมัดขาทั้งสี่ไว้ ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ทรมาน

บางคนใช้วิธีจับขาซ้ายหน้าแล้วพับบนหลังคอของมัน ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ทรมานยิ่งกว่า

แต่เราขอแนะนำว่า ให้วางขาของท่านบนคอของมันแล้วเชือด หลังจากนั้นให้ปล่อยมันเคลื่อนไหวและดิ้นไป แต่ให้วางขาบนคอของมันต่อไปจนกว่ามันจะตาย

หากมีคนถามว่า การที่บางคนตัดคอของมันก่อนที่มันจะตาย เพื่อให้มันตายอย่างรวดเร็ว ถือเป็นการทำให้สัตว์ที่ถูกเชือดผ่อนคลายหรือไม่?

คำตอบ ไม่อนุญาตให้กระทำเช่นนั้น เพราะการตัดคอมันจะสร้างความเจ็บปวดอย่างมาก ซึ่งเราไม่ต้องการสร้างความเจ็บปวดต่อมัน แต่เราจะรอจนกว่าเลือดไหลจนหมด ซึ่งหากเลือดไหลหมดแล้วก็ถือว่ากระบวนการสิ้นสุดลง

11. เมื่อคนๆ หนึ่งต้องการอบรมสั่งสอนคนในครอบครัวหรือลูกๆ ของเขา ก็ให้อบรมสั่งสอนด้วยวิธีการที่ดี

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงได้กล่าวในการเทศนาครั้งสุดท้าย (หัจญะตุลวะดาอฺ) ว่า:

وَلَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُونَهُ، فَإِنْ فَعَلْنَ ذَلِكَ فَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبَرِّحٍ

"พวกท่านมีสิทธิต่อพวกเธอมิให้ใครที่พวกท่านรังเกียจมานั่งบนที่นอนของพวกท่าน ดังนั้นหากพวกนางปฏิบัติดังกล่าว (ดื้อดึง) พวกเจ้าก็จงตีนางเหล่านั้นโดยอย่าให้มีบาดแผล" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1218]

ซึ่งเราขอกล่าวว่า แม้กระทั่งในการอบรมสั่งสอน เมื่อท่านต้องการอบรมสั่งสอนก็จงใช้วิธีการที่ดี และอย่าใช้วิธีการที่รุนแรง ซึ่งบางคนใช้วิธีการที่รุนแรงโดยเข้าใจว่าจะเกิดประโยชน์ แต่มันไม่ได้เป็นเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นก็ยังสามารถที่จะเฆี่ยนตีได้แต่อย่าให้เกินเลย

ด้วยเหตุนี้ อุละมาอ์ได้กล่าวในหนังสือ "อัลญินายาต" (ความผิดฐานฆ่าหรือทำร้ายร่างกาย) ว่า "ในกรณีที่ผู้ปกครองได้เฆี่ยนตีลูกของเขาโดยเกินเลย จนลูกของเขาเสียชีวิต เขาจะต้องรับผิดชอบ (ด้วยการถูกลงโทษ) แต่ถ้าเขาอบรมสั่งสอนตามปกติ โดยไม่ได้ใช้วิธีการที่รุนแรง แต่ทำให้ลูกของเขาเสียชีวิต เขาจะไม่ต้องรับผิดชอบ (ด้วยการถูกลงโทษ) แต่อย่างใด"

อัลลอฮฺเท่านั้นที่รู้ดียิ่ง

หะดีษที่ 18

การยำเกรงต่ออัลลอฮฺ และการมีจรรยามารยาทที่ดีงาม

عَنْ أَبِيْ ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةٍ وَأَبِيْ عَبْدِالرَّحْمنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ قَالَ :

" اِتَّقِ اللهَ حَيْثُمَا كُنْتَ ، وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ "

رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَقَالَ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ . وَفِيْ بَعْضِ النُّسَخِ : حَسَنٌ صَحِيْحٌ .

จากท่านอบูซัรฺ ญุนดุบ บินญุนาดะฮฺ และอบูอับดิรฺเราะหฺมาน มุอาซ บินญะบัล เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา จากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านกล่าวว่า: **“ท่านจงยำเกรงต่ออัลลอฮฺไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม และจงตามความชั่วด้วยการทำความดีชดใช้ ซึ่งความดีนั้นจะไปลบล้างความชั่วได้ และจงปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยจรรยามารยาทที่ดีงาม”** [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 1987 และท่านกล่าวว่า "หะดีษอยู่ในระดับหะสัน" และในบางฉบับระบุว่า "หะสันเศาะฮีหฺ"]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"اِتَّقِ اللهَ"

(อิตตะกิลลาฮฺ - จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ) หมายถึง การแสวงหาความปลอดภัยจากการลงโทษของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้ และละทิ้งข้อห้าม

"حَيْثُمَا كُنْتَ"

(หัยษุมา กุนตะ - ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม) เป็น "ظَرْفُ المَكَان" (ซอรฟุลมะกาน - ชื่อสถานที่) หมายถึง ทุกสถานที่ที่ท่านอยู่ ไม่ว่าจะเป็นที่เปิดเผยหรือที่ลับตา ในบ้านหรือตลาด อยู่กับผู้คนหรืออยู่ตามลำพัง

"وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا"

(วะอัตบิอิสสัยยิอะตัล หะสะนะตะ ตัมหุฮา - และจงตามความชั่วด้วยการทำความดีชดใช้ ซึ่งความดีนั้นจะลบล้างความชั่วได้) โดยคำว่า "أَتْبِعِ" เป็น "فِعْلُ أَمْر" (ฟิอฺลุลอัมรฺ - กริยาคำสั่ง) ส่วน "السَّيِّئَةَ" เป็น "مَفْعُولُ أَوَّل" (มัฟอูลเอาวัล - กรรมที่หนึ่ง) และ "الحَسَنَةَ" เป็น "مفعول ثان" (มัฟอูลษานี - กรรมที่สอง)

"تَمْحُهَا"

(ตัมหุฮา - ซึ่งความดีนั้นจะลบล้างความชั่วได้) เป็น "جَوَابُ الأَمْر" (ญะวาบุลอัมรฺ - ผลลัพธ์ของคำสั่ง) จึงต้องอ่านด้วยสุกูน เพราะญะวาบุลอัมรฺเป็น "مَجْزُوْم" (มัจญฺซูม - ต้องอ่านด้วยสุกูน) หากไม่ใช่มัจญฺซูมจะต้องอ่านว่า "تَمْحُوهَا" (ตัมหูฮา)

หมายความว่า เมื่อท่านทำความชั่วใด จงทำความดีตามหลัง เพราะความดีจะลบล้างความชั่วนั้นได้

บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ มีทัศนะที่แตกต่างกันว่า ความดีที่ให้ทำตามหลังความชั่วนั้นหมายถึงการเตาบะฮฺ (การกลับเนื้อกลับตัวต่ออัลลอฮฺ) เสมือนท่านนบีกล่าวว่า "เมื่อท่านทำความชั่ว จงเตาบะฮฺตามหลัง" หรือหมายถึงความดีโดยทั่วไป

ทัศนะที่สองถูกต้องที่สุด คือความดีทั่วไปสามารถลบล้างความชั่วได้ แม้ไม่มีการเตาบะฮฺ โดยมีหลักฐานจากดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ طَرَفَيِ ٱلنَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ ٱلَّيۡلِۚ إِنَّ ٱلۡحَسَنَٰتِ يُذۡهِبۡنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ﴾

"และเจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด ณ ปลายช่วงทั้งสองของกลางวันและในยามต้นของกลางคืน แท้จริงความดีทั้งหลายย่อมลบล้างความชั่วทั้งหลาย" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 114)

และมีหลักฐานจากเหตุการณ์ที่ชายผู้หนึ่งถามท่านนบี ﷺ ว่า เขาได้ทำเรื่องไม่ดีกับผู้หญิงผู้หนึ่ง ทุกอย่างที่ผู้ชายพึงกระทำกับภรรยา ยกเว้นการซินา (ผิดประเวณี) ขณะนั้นท่านนบีได้ร่วมละหมาดศุบุหฺกับบรรดาเศาะหาบะฮฺ ท่านนบี ﷺ จึงถามเขาว่า "ท่านได้ร่วมละหมาดศุบุหฺกับเราหรือไม่?" ชายผู้นั้นตอบว่า "ใช่ครับ" ท่านนบีจึงอ่าน:

﴿إِنَّ ٱلۡحَسَنَٰتِ يُذۡهِبۡنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ﴾

"แท้จริงความดีทั้งหลายย่อมลบล้างความชั่วทั้งหลาย" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 114) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 526 และมุสลิม หมายเลข 2763]

นี่คือหลักฐานที่บ่งชี้ว่าความดีสามารถลบล้างความชั่วได้แม้ไม่มีการเตาบะฮฺ

"وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا"

(วะอัตบิอิสสัยยิอะตัล หะสะนะตะ ตัมหุฮา - และจงตามความชั่วด้วยการทำความดีชดใช้ ซึ่งความดีนั้นจะลบล้างความชั่วได้) เป็นการกล่าวถึงผลลัพธ์คือการลบล้างความชั่ว

"وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ"

(วะคอลิกินนาสะ บิคุลุกิน หะสัน - และจงปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยจรรยามารยาทที่ดีงาม) หมายถึง ให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยจรรยามารยาทที่ดีที่สุด

คำว่า "อัลคุลุก" หมายถึง คุณลักษณะภายในของมนุษย์ ส่วนคำว่า "อัลคอลกุ" หมายถึง คุณลักษณะภายนอก สรุปคือให้มีปฏิสัมพันธ์คลุกคลีกับผู้คนด้วยจรรยามารยาทที่ดีทั้งคำพูดและการกระทำ

คำถาม จรรยามารยาทที่ดีคืออะไร?

คำตอบ บรรดาอุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "จรรยามารยาทที่ดีคือการยับยั้งไม่ทำร้ายหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น การทำดีต่อผู้อื่น การอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้คน และการมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส"

คุณลักษณะดังกล่าวมาจากดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ:

﴿خُذِ ٱلۡعَفۡوَ﴾

"เจ้า (มุฮัมมัด) จงยึดถือไว้ซึ่งการอภัย" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 199)

หมายถึง จงให้อภัยและให้ความสะดวกแก่ผู้คน อย่าได้หวังการตอบแทนจากผู้คนตามที่ท่านชอบ เพราะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่จงทำในสิ่งที่สะดวกเถิด

﴿وَأۡمُرۡ بِٱلۡعُرۡفِ وَأَعۡرِضۡ عَنِ ٱلۡجَٰهِلِينَ﴾

"และจงใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบ และจงผินหลังให้แก่ผู้โฉดเขลาทั้งหลายเถิด" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 199)

คำถาม จรรยามารยาทที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดหรือต้องฝึกฝน?

คำตอบ บางส่วนมีมาแต่กำเนิด แต่บางส่วนต้องฝึกฝน ในเรื่องนี้ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแก่ท่านอะชัจฉฺ อับดิลก็อยสฺ ว่า:

"إِنَّ فِيكَ لَخُلُقَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ: الْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ"

"ในตัวของท่านมีคุณลักษณะนิสัยสองประการที่อัลลอฮฺทรงรัก คือความอ่อนโยน และความสุขุม"

เขาจึงกล่าวว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ คุณลักษณะนิสัยทั้งสองนั้นฉันได้ฝึกฝนด้วยตัวเองหรืออัลลอฮฺทรงให้มีขึ้นมา?" ท่านนบีตอบว่า "เปล่าเลย อัลลอฮฺต่างหากที่ทำให้ทั้งสองมีขึ้นมา" เขาจึงกล่าวว่า "อัลหัมดุลิลลาฮฺ ที่พระองค์ทรงให้ฉันมีสิ่งที่พระองค์ทรงรัก" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 17 และอบูดาวูด หมายเลข 5225]

ดังนั้น จรรยามารยาทที่ดีนั้นเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติดั้งเดิม คือการที่อัลลอฮฺได้โปรดปรานให้บางคนมีจรรยามารยาทที่ดีมาแต่เดิม และเกิดขึ้นได้ด้วยการแสวงหา คือการที่แต่ละคนต้องฝึกฝนให้ตนเป็นผู้มีจรรยามารยาทที่ดี

สิ่งที่น่าอัศจรรย์คือ จรรยามารยาทที่ดีนั้นจะทำให้ผู้หนึ่งมีความสบายใจ สงบสุข และไม่มีความกังวลใดๆ เพราะมันทำให้เขาสบายใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. วาญิบที่ต้องยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ไม่ว่าผู้ใดจะอยู่ที่ใดก็ตาม เพราะมีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบี:

"اِتَّقِ اللهَ حَيْثُمَا كُنْتَ"

(จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม) ด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกสั่งใช้และละทิ้งสิ่งที่ถูกห้าม ไม่ว่าจะอยู่ในที่เปิดเผยหรือที่ลับตาคนก็ตาม

คำถาม การทำความดีในที่ลับตาคนกับที่เปิดเผยอย่างใดประเสริฐกว่ากัน?

คำตอบคือ ในเรื่องนี้มีรายละเอียดที่ต้องแจกแจง กล่าวคือ ในกรณีที่การเปิดเผยความยำเกรงเพื่อเป็นแบบอย่าง และหวังให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ในกรณีเช่นนี้การเปิดเผยเป็นสิ่งที่ดีและประเสริฐกว่า ด้วยเหตุนี้อัลลอฮฺจึงทรงยกย่องผู้ที่บริจาคทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

"مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ"

"ผู้ใดที่ได้ริเริ่มแนวทางที่ดีในอิสลาม เขาจะได้รับผลบุญของมัน และผลบุญของผู้ที่ปฏิบัติตามจนถึงวันกิยามะฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1017]

แต่ในกรณีที่การเปิดเผยนั้นไม่เกิดประโยชน์ การทำในที่ลับย่อมประเสริฐกว่า เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงผู้ที่จะได้อยู่ภายใต้ร่มเงาของอัลลอฮฺว่า:

"رَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِيْنُه"

"คนที่บริจาคโดยปกปิดมันไว้จนกระทั่งมือซ้ายไม่รู้ว่ามือขวาบริจาคสิ่งใดไป" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 660 และมุสลิม หมายเลข 1031]

คำถาม ในการละทิ้งสิ่งที่ผิดบาป (มะอฺศียะฮฺ) โดยเปิดเผยกับที่ลับอย่างใดประเสริฐกว่ากัน?

คำตอบคือ รายละเอียดเหมือนในเรื่องการทำความดี ยกตัวอย่าง เช่น กรณีที่ผู้หนึ่งต้องการสมัครงาน แต่มีผู้บอกว่างานนี้ต้องคลุกคลีกับสิ่งต้องห้าม เช่น ดอกเบี้ย การที่เขาละทิ้งโดยเปิดเผยย่อมประเสริฐกว่า เพราะจะได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น แต่ในกรณีที่การละทิ้งนั้นไม่ส่งผลหรือไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น การละทิ้งการทำความผิดบาปในที่ลับย่อมประเสริฐกว่า

และหากมีคนถามว่า คำกล่าวที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"اِتَّقِ اللهَ حَيْثُمَا كُنْتَ"

(จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม) รวมถึงการทำความดีในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น ห้องน้ำ หรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ควรทำความดีในสถานที่เช่นนั้น แต่เพียงพอที่จะตั้งเจตนาในหัวใจว่าท่านได้ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกสั่งใช้และหลีกห่างจากสิ่งที่ถูกห้าม

2. ความดีนั้นจะลบล้างความชั่วได้ ตามหลักฐานคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا"

(และจงตามความชั่วด้วยการทำความดีชดใช้ ซึ่งความดีนั้นจะลบล้างความชั่วได้)

3. แสดงถึงความโปรดปรานของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่มีต่อปวงบ่าว เพราะหากย้อนกลับไปสู่ความยุติธรรมที่แท้จริงแล้ว ความดีนั้นย่อมไม่สามารถลบล้างความชั่วได้เลย หมายถึงว่าต้องมีการเทียบตาชั่งระหว่างความดีกับความชั่ว แต่เนื้อหาของหะดีษนั้นกล่าวถึงโดยทั่วไป (กล่าวคือไม่ต้องมีการเทียบชั่งใดๆ)

คำถาม มีเงื่อนไขที่ต้องตั้งเจตนาว่าความดีที่ทำไปนั้นเพื่อลบล้างความชั่วหรือไม่?

คำตอบคือ: ตามเนื้อหาของหะดีษนั้นไม่ต้องมีการตั้งเจตนา เพียงแค่ทำความดีมันก็จะลบล้างความผิดโดยปริยาย และนี่คือนิอฺมัต (ความโปรดปราน) ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่มีต่อปวงบ่าว และสืบเนื่องมาจากความเมตตาของพระองค์นั้นมีมาก่อนความโกรธกริ้วของพระองค์

4. ส่งเสริมให้ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยกับจรรยามารยาทที่ดี เพราะมีหลักฐานที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

“وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ”

(และจงปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยจรรยามารยาทที่ดีงาม)

หากมีคนถามว่า การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยความเด็ดขาด รุนแรงและแข็งกร้าวเป็นบางครั้ง จะค้านกับเนื้อหาของหะดีษบทนี้หรือไม่ ?

คำตอบคือ ไม่ค้านกับเนื้อหาของหะดีษบทนี้ เพราะมันขึ้นอยู่กับบริบทต่างๆ ดังนั้นในกรณีที่ความแข็งกร้าวและความรุนแรงมีประโยชน์ท่านก็สามารถทำได้ แต่ถ้ามันไม่มีประโยชน์ก็ให้ใช้ความนุ่มนวลและความอ่อนโยน และในกรณีที่ลังเลระหว่างควรใช้ความนุ่มนวลและความอ่อนโยนหรือควรใช้ความแข็งกร้าวและความเด็ดขาด ก็ให้ท่านใช้ความนุ่มนวลและความอ่อนโยนก่อน เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

« إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الأَمْرِ كُلِّهِ »

“แท้จริงอัลลอฮฺคือผู้ทรงอ่อนโยน ทรงรักการอ่อนโยนในทุกกิจการ” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6024 และมุสลิม หมายเลข 2165]

ซึ่งมีเรื่องราวมากมายที่บ่งชี้ถึงประโยชน์ของความอ่อนโยน ในจำนวนนั้นคือ เรื่องราวที่ชาวยิวผู้หนึ่งได้เดินผ่านท่านนบี ﷺ แล้วกล่าวว่า

“السَّامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّد”

(ความตายจงประสบแก่ท่านโอ้มุฮัมมัด) ทำให้ท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ตอบกลับไปว่า

“عَلَيْكَ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ”

(ขอให้ความตายและการสาปแช่งประสบแก่เจ้า) ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเอาคืนอย่างสาสม และมีการเพิ่มการเอาคืนนั้นอีกด้วย แต่ท่านนบี ﷺ ก็ปรามท่านหญิง และกล่าวว่า

« إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الأَمْرِ كُلِّهِ وَإِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ »

“แท้จริงอัลลอฮฺคือผู้ทรงอ่อนโยน ทรงรักการอ่อนโยนในทุกกิจการ และเมื่อชาวคัมภีร์ได้ให้สลามแก่พวกท่าน ก็จงตอบกลับไปว่า “วะอะลัยกุม” (และแด่พวกท่านด้วย)” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6024 และมุสลิม หมายเลข 2165]

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 19

การช่วยเหลือของอัลลอฮฺ การพิทักษ์ของพระองค์ และการศรัทธาต่อบันทึกกฎสภาวะ

عَنْ أَبِيْ العَبَّاسِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ :

كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْماً ، فَقَالَ : " يَا غُلَامُ إِنِّيْ أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ :

اِحْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ ، اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ .

إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ .

وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ ، وَإِنِ اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ.

" رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُحُفُ

رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ . وَقَالَ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ .

وَفِيْ رِوَايَةِ غَيْرِ التِّرمِذِيِّ :

اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ .

تَعَرَّفْ إِلَى اللهِ فِيْ الرَّخَاءِ يَعْرِفُكَ فِيْ الشِّدَّةِ .

وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ

وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَمَعَ الصَّبْرِ . وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ وَأَنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْراً ".

จากท่านอบูอัลอับบาส อับดุลลอฮฺ บินอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า: **“ในวันหนึ่งขณะที่ฉันนั่งอยู่ข้างหลังท่านนบี ﷺ ท่านก็ได้กล่าวกับฉันว่า: “โอ้เด็กน้อย ฉันจะสอนบางถ้อยคำแก่เจ้า: เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วอัลลอฮฺจะพิทักษ์เจ้า เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วเจ้าจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้า เมื่อเจ้าจะวิงวอนขอก็จงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ และเจ้าจงพึงทราบเถิดว่า หากประชาชาติทั้งหมดรวมกันเพื่อทำคุณประโยชน์อย่างหนึ่งแก่เจ้า พวกเขาไม่สามารถทำคุณประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว และหากพวกเขารวมกันเพื่อทำอันตรายแก่เจ้าด้วยบางสิ่ง พวกเขามิอาจทำอันตรายใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว ปากกาได้ถูกยกขึ้นและกระดาษบันทึกก็แห้งแล้ว”** [บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ หมายเลข 1987 และท่านกล่าวว่า "หะดีษอยู่ในระดับ หะสันเศาะฮีหฺ"]

และในรายงานอื่นนอกจากการรายงานของอัตติรฺมิซีย์ มีสำนวนว่า: **“เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วเจ้าจะพบอัลลอฮฺอยู่เบื้องหน้า เจ้าจงรู้จักอัลลอฮฺในยามสุขสบาย แล้วพระองค์จะรู้จักท่านในยามทุกข์ยาก และเจ้าพึงทราบเถิดว่า สิ่งใดที่คลาดแคล้วจากท่าน มันย่อมไม่ประสบกับท่าน และสิ่งใดที่มันประสบกับท่าน มันย่อมไม่คลาดแคล้วจากท่านอย่างแน่นอน และเจ้าจงทราบเถิดว่าชัยชนะอยู่กับความอดทน และการปลดเปลื้องอยู่กับความทุกข์ และความยากลำบากอยู่กับความสะดวกง่ายดาย”**

คำอธิบายหะดีษ

"عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا"

(อับดุลลอฮฺ บินอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา - อับดุลลอฮฺ บุตรอับบาส - ขออัลลอฮฺทรงพึงพอพระทัยแก่ท่านทั้งสอง) มีฉายาว่า "أَبُو العَبَّاسِ" (อบูอัลอับบาส) ชื่อของท่านคือ "อับดุลลอฮฺ" ท่านเป็นหนึ่งในบรรดาเศาะหาบะฮฺที่มีความเฉลียวฉลาด และขะมักเขม้นในการแสวงหาความรู้ เมื่อท่านถูกถามว่า "ท่านใช้อะไรในการเก็บเกี่ยวความรู้" ท่านตอบว่า "ด้วยการใช้ลิ้นถาม ใช้หัวใจในการครุ่นคิด และร่างกายที่ไม่มีวันเหน็ดเหนื่อย" ด้วยสามประการนี้ ท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา จึงได้รับความรู้อย่างมากมาย

คำกล่าวที่ว่า

" خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ"

(คอลฟันนะบี - ข้างหลังท่านนบี ﷺ) อาจตีความได้ว่าท่านอิบนุอับบาสได้ซ้อนท้าย เดินตามหลัง หรือขี่พาหนะร่วมกับท่านนบี

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ"

(ยา ฆุลาม อินนี อุอัลลิมุกะ กะลิมาต - โอ้เด็กน้อย ฉันจะสอนบางถ้อยคำแก่เจ้า) ท่านนบีเรียกท่านว่า "โอ้เด็กน้อย" เพราะขณะนั้นท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ยังเป็นเด็ก โดยในช่วงหัจญ์อัลวิดาอฺ ท่านเพิ่งจะบรรลุศาสนภาวะ

คำกล่าวที่ว่า

"يَا غُلَامُ"

(ยา ฆุลาม - โอ้เด็กน้อย) เป็นการเรียกที่แสดงความอ่อนโยน และประโยคนี้เน้นย้ำด้วยคำว่า "إِنَّ" (อินนะ - แท้จริง) เนื่องจากเนื้อหาที่จะกล่าวถึงมีความสำคัญมาก จึงต้องสร้างความสนใจให้ผู้ฟังก่อน

"أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ"

(อุอัลลิมุกะ กะลิมาต - ฉันจะสอนบางถ้อยคำแก่เจ้า) เป็นการใช้ประโยคกว้างก่อนแจกแจงรายละเอียด วิธีนี้ช่วยให้จดจำได้ดีขึ้น เพราะเมื่อผู้ฟังได้รับรู้ภาพรวมก่อน จะเกิดความสนใจในรายละเอียด ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น เปรียบเหมือนน้ำฝนที่ตกลงบนพื้นดินที่ชุ่มชื้น จะซึมซับได้เร็วกว่า ด้วยเหตุนี้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ จึงมักใช้วิธีกล่าวภาพรวมก่อนแจกแจงรายละเอียด

ประโยคแรก:
ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ"

(อิหฺฟะซิลลาฮฺ ยะหฺฟัซฺกะ - เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วอัลลอฮฺจะพิทักษ์เจ้า) เป็นประโยคที่สำคัญยิ่ง ประกอบด้วยคำสั่งใช้ "اِحْفَظِ اللهَ" (จงพิทักษ์อัลลอฮฺ) และผลลัพธ์ "يَحْفَظْكَ" (อัลลอฮฺจะพิทักษ์เจ้า) เหมือนกับคำกล่าว "إِنْ تَحْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ" (หากเจ้าพิทักษ์อัลลอฮฺ พระองค์ก็จะพิทักษ์เจ้า)

คำถาม อะไรคือความหมายของ "حِفْظُ الله" (หิฟซุลลอฮฺ - การพิทักษ์อัลลอฮฺ)?

คำตอบ ความหมายของ "حِفْظُ الله" (การพิทักษ์อัลลอฮฺ) หมายถึง การที่ท่านพิทักษ์รักษาขอบเขตของอัลลอฮฺ และชะรีอะฮฺของพระองค์ ด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกสั่งใช้ และหลีกห่างจากสิ่งที่ถูกห้าม รวมถึง การเชื่อมั่นต่อทุกเรื่องราวที่พระองค์ได้ดำรัส ส่วนความหมายของ "يَحْفَظْكَ" (ยะหฺฟะซฺกะ - พระองค์จะพิทักษ์เจ้า) หมายถึง พระองค์จะทรงดูแลทั้ง ในเรื่องศาสนาและโลกดุนยาของท่าน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องศาสนาเท่านั้น

การพิทักษ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ต่อมนุษย์ในเรื่องโลกดุนยา นั้น คือการที่พระองค์จะทรงดูแลสติปัญญา ร่างกาย และความคิด ของเขาจากสิ่งที่ไม่ดี และพระองค์จะทรงรักษาทรัพย์สินของเขาจาก สิ่งที่ไม่ดีต่างๆ รวมถึงจะปกป้องรักษาครอบครัวของเขาให้มี ความปลอดภัยเป็นอย่างดี

ส่วนการพิทักษ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในเรื่องศาสนานั้น คือ การที่พระองค์จะไม่ให้เขาฝ่าฝืนต่อพระองค์ และจะไม่ให้เขาละทิ้งสิ่งที่ วาญิบต้องกระทำ ซึ่งหากเขาได้พลาดพลั้งไปกระทำสิ่งนั้น อัลลอฮฺก็จะ ทรงพิทักษ์เขาด้วยการประทานเตาฟีกในการเตาบะฮฺต่อพระองค์ในสิ่ง ที่เขาบกพร่องไป การพิทักษ์ของอัลลอฮฺในเรื่องศาสนาจึงครอบคลุมทั้ง การปกป้องก่อนที่ผู้หนึ่งจะกระทำความผิด และการปกป้องหลังจากที่ เขาได้กระทำความผิดไปแล้ว และผู้ใดที่แสวงหาทางนำ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็จะทรงเพิ่มพูนทางนำให้แก่เขา ดังที่พระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱهْتَدَوْا۟ زَادَهُمْ هُدًى وَءَاتَىٰهُمْ تَقْوَىٰهُمْ﴾

"ส่วนผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง พระองค์ทรงเพิ่มแนวทาง ที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา และจะทรงประทานให้แก่พวกเขาซึ่ง การยำเกรงของพวกเขา" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 17)

คำว่า "اِحْفَظِ" (อิหฺฟะซิ - เจ้าจงพิทักษ์) หมายถึง การพิทักษ์รักษาขอบเขตของอัลลอฮฺและชะรีอะฮฺของพระองค์ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละทิ้งข้อห้าม รวมถึงการเรียนรู้เรื่องราวของศาสนาที่จะช่วยให้ท่านสามารถทำอิบาดะฮฺ ปฏิสัมพันธ์กับผู้คน และเชิญชวนผู้คนไปสู่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ และเมื่อท่านพิทักษ์รักษาอัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทรงพิทักษ์รักษาท่านทั้งในเรื่องศาสนา ครอบครัว ทรัพย์สิน และตัวของท่านเอง เพราะอัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา จะทรงตอบแทนผู้ทำความดีด้วยความดีงามต่างๆ ของพระองค์ สิ่งสำคัญที่สุดคือพระองค์จะทรงพิทักษ์รักษาศาสนาของท่านและปกป้องท่านจากการหลงผิด เพราะผู้ใดแสวงหาทางนำ อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็จะทรงเพิ่มพูนทางนำให้แก่เขา ดังที่พระองค์ได้ดำรัสว่า:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ زَادَهُمۡ هُدٗى وَءَاتَىٰهُمۡ تَقۡوَىٰهُمۡ﴾

"ส่วนผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง พระองค์ทรงเพิ่มแนวทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา และจะทรงประทานให้แก่พวกเขาซึ่งการยำเกรงของพวกเขา" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 17)

จากนี้เราจึงเข้าใจได้ว่า ผู้ใดที่ไม่พิทักษ์รักษาอัลลอฮฺ เขาย่อมไม่คู่ควรที่จะได้รับการพิทักษ์รักษาจากพระองค์ อัซซะวะญัลละ และนี่คือวิธีการกระตุ้นให้พิทักษ์รักษาขอบเขตของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่สอง:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ"

(อิหฺฟะซิลลาฮฺ ตะญิดฮุ ตุญาฮัก - เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วเจ้าจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้า)

การเน้นย้ำประโยค "اِحْفَظِ اللهَ" เพื่อแสดงถึงผลลัพธ์ที่หลากหลาย คือ ผลลัพธ์แรก "يَحْفَظْكَ" (อัลลอฮฺจะพิทักษ์เจ้า) และผลลัพธ์ที่สอง "تَجِدْهُ تُجَاهَكَ" (เจ้าจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้า) หมายถึง พระองค์จะทรงชี้แนะแนวทางสู่ความดีงาม ดังนั้นผลลัพธ์แรกจึงเกี่ยวกับการพิทักษ์รักษา ส่วนผลลัพธ์ที่สองเกี่ยวกับการชี้นำสู่ความดีงาม

"تَجِدْهُ تُجَاهَكَ" หมายถึง พระองค์จะทรงชี้แนะแนวทางสู่ความดีงามต่างๆ ทำให้ท่านได้ใกล้ชิดกับความดีงามนั้น และประทานทางนำไปสู่ความดีงามนั้น อีกทั้งจะทรงปกป้องท่านจากความชั่วร้ายต่างๆ ในเรื่องนี้พระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَسْبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾

"โอ้ นบี! อัลลอฮฺนั้นเป็นที่พอเพียงแก่เจ้า และแก่ผู้ปฏิบัติตามเจ้าด้วย อันได้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 64)

กล่าวคือ เป็นที่พอเพียงแก่ท่านนบีมุฮัมมัดและผู้ที่ปฏิบัติตามท่านจากบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ"

(อิหฺฟะซิลลาฮฺ ตะญิดฮุ ตุญาฮัก - เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วเจ้าจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้า) คำอธิบายของ "اِحْفَظِ اللهَ" เป็นไปตามที่อธิบายในประโยคแรก ส่วนความหมาย "ท่านจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้าและข้างหน้าท่าน" ทั้งสองมีความหมายเดียวกัน คือท่านจะพบว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงอยู่เบื้องหน้าท่าน พระองค์จะทรงชี้แนะสู่ความดีงาม ทำให้ท่านได้ใกล้ชิดและให้ทางนำสู่ความดีงามนั้น รวมทั้งจะทรงปกป้องท่านจากความชั่วร้ายต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อท่านได้พิทักษ์รักษาอัลลอฮฺ

ด้วยการขอความช่วยเหลือต่อพระองค์ เพราะผู้ใดขอความช่วยเหลือและมอบหมาย (ตะวักกุล) ต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แน่นอนว่าพระองค์จะทรงเป็นที่พอเพียงแก่เขา โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น ดังที่พระองค์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَسْبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾

"โอ้ นบี! อัลลอฮฺนั้นเป็นที่พอเพียงแก่เจ้า และแก่ผู้ปฏิบัติตามเจ้าด้วย อันได้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 64)

กล่าวคือ เป็นที่พอเพียงแก่ท่านนบีมุฮัมมัดและผู้ที่ปฏิบัติตามท่านจากบรรดาผู้ศรัทธา เมื่อใดที่อัลลอฮฺทรงเป็นที่พอเพียงแก่ผู้ใด พระองค์จะไม่ทรงให้เขาประสบสิ่งที่ไม่ดี ด้วยเหตุนี้ท่านนบีจึงกล่าวว่า "اِحْفَظِ الله تَجِدْهُ تُجَاهَكَ" **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดารอัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่สาม:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ"

(อิซา สะอัลตะ ฟัสอะลิลลาฮฺ - เมื่อเจ้าจะวิงวอนขอ ก็จงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ) กล่าวคือ เมื่อท่านต้องการวอนขอสิ่งใด อย่าได้วอนขอต่อมัคลูก (สิ่งที่ถูกสร้าง) เพราะบางทีพวกเขาอาจตอบสนองได้หรือไม่ได้ แต่จงวอนขอต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะผู้ทรงสร้างนั้นทรงมีความสามารถตอบสนองการวอนขอ และจะทรงตอบสนองในสิ่งที่บ่าววอนขอ

ดังที่กวีท่านหนึ่งได้กล่าวว่า:

لَا تَسْأَلَنَّ بُنَيَّ آدَمَ حَاجَةً
وَسَلِ الَّذِى أَبْوَابُهُ لَا تُحْجَبُ
اللهُ يَغْضَبُ إِنْ تَرَكْتَ سُؤَالَهُ
وَبُنَيَّ آدَمَ حِينَ يُسْأَلُ يَغْضَبُ

ท่านอย่าได้วอนขอความต้องการใดจากลูกหลานอาดัม
แต่จงวอนขอต่อผู้ที่ประตูของพระองค์นั้นไม่มีวันปิดลง
อัลลอฮฺทรงโกรธผู้ที่ไม่วอนขอต่อพระองค์
ต่างจากลูกหลานอาดัมที่จะโกรธเมื่อเขาถูกวอนขอ

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ"

(อิซา สะอัลตะ ฟัสอะลิลลาฮฺ - เมื่อเจ้าจะวิงวอนขอก็จงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ) เมื่อท่านต้องการวอนขอสิ่งใด อย่าได้วอนขอต่อผู้ใดอื่นจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และอย่าได้วอนขอต่อสิ่งที่ถูกสร้างอย่างเด็ดขาด แต่หากท่านวอนขอต่อสิ่งที่ถูกสร้างในสิ่งที่เขาสามารถให้ได้ ให้ตระหนักว่าเขาเป็นเพียงสาเหตุหนึ่งส่วนต้นเหตุที่แท้จริงคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งหากพระองค์ทรงประสงค์จะหักห้ามก็ย่อมทำได้ ดังนั้นขอให้ท่านยึดมั่นต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา เถิด **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่สี่:
ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ"

(วะอิสัสตะอันตะ ฟัสตะอิน บิลลาฮฺ - และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือ ก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ)

หมายถึง เมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือ จงขอจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะกิจการทั้งหลายในชั้นฟ้าและแผ่นดินล้วนอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ ด้วยเหตุนี้เราจึงวอนขอในทุกๆ การละหมาดว่า:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

"เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์เคารพอิบาดะฮฺ และเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์ขอความช่วยเหลือ" (สูเราะฮฺอัลฟาติหะฮฺ อายะฮฺที่ 5)

หมายถึง เราจะไม่เคารพอิบาดะฮฺต่อสิ่งใดนอกจากพระองค์เพียงผู้เดียว โดยไม่มีภาคีใดๆ ต่อพระองค์ และเราจะไม่วอนขอความช่วยเหลือจากผู้ใดนอกจากพระองค์

คำกล่าวที่ว่า

"إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ"

(และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ) หมายรวมว่าทุกสิ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้นอย่าได้วอนขอความช่วยเหลือต่อผู้ใดอื่นจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะพระองค์เท่านั้นที่ทรงสามารถช่วยเหลือท่านได้

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ"

(และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ)

เมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือจากผู้ใด อย่าขอจากผู้ใดอื่นจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะกิจการทั้งหลายในชั้นฟ้าและแผ่นดินล้วนอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ พระองค์จะทรงช่วยเหลือท่านหากทรงประสงค์ และหากท่านจริงใจในการขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺและมอบหมาย (ตะวักกุล) ต่อพระองค์ แน่นอนว่าพระองค์จะทรงช่วยเหลือท่าน หากท่านขอความช่วยเหลือจากสิ่งที่ถูกสร้างในสิ่งที่เขาสามารถช่วยได้ ก็ให้เชื่อว่าเขาเป็นเพียงสาเหตุหนึ่ง แต่อัลลอฮฺต่างหากที่ทรงทำให้เขาเข้ามาช่วยเหลือท่าน

สองประโยคข้างต้นนี้ (เมื่อเจ้าจะวิงวอนขอก็จงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ) เป็นหลักฐานว่าการให้ความหนึ่งเดียวต่ออัลลอฮฺ (เตาฮีด) จะบกพร่องหากผู้ใดวิงวอนขอต่อสิ่งอื่นจากอัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้จึงห้ามวิงวอนขอต่อสิ่งอื่นจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ไม่ว่าในเรื่องเล็กหรือใหญ่ เพราะเมื่อพระองค์ทรงประสงค์จะช่วยเหลือท่าน พระองค์จะทรงให้ท่านได้รับความสะดวกในการรับความช่วยเหลือ ไม่ว่าด้วยสาเหตุที่เป็นที่รู้กันหรือไม่ก็ตาม บางครั้งอัลลอฮฺจะทรงช่วยเหลือท่านด้วยสาเหตุที่ไม่เป็นที่รับรู้ และจะทรงปกป้องท่านจากความชั่วร้ายต่างๆ ในสิ่งที่ไม่มีใครสามารถช่วยเหลือท่านได้ แน่นอนพระองค์ทรงช่วยเหลือท่าน อย่างไรก็ตามเมื่ออัลลอฮฺทรงช่วยเหลือท่านผ่านผู้ใด ไม่อนุญาตให้ท่านลืมต้นเหตุของการช่วยเหลือนั้น นั่นคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุรอยยา]**

ประโยคที่ห้า:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

" وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ "

(วะอฺลัม อันนัล อุมมะตะ ละวิจตะมะอัต อะลา อัยยันฟะอูกะ บิชัยอิน ลัมยันฟะอูกะ อิลลา บิชัยอิน ก็อดกะตะบะฮุลลอฮุ ละกะ - และเจ้าจงพึงทราบเถิดว่า หากประชาชาติทั้งหมดรวมกันเพื่อทำคุณประโยชน์อย่างหนึ่งแก่เจ้า พวกเขาไม่สามารถทำคุณประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว) เป็นการเริ่มด้วยคำสั่งให้มีการรับรู้ เพื่อบ่งชี้ถึงความสำคัญ

คำว่า "اعْلَمْ" (อิอฺลัม - พึงทราบเถิด) หมายถึง ให้รับรู้อย่างมั่นใจ ส่วนคำว่า "أَنَّ الأُمَّةَ" (อันนัล อุมมะฮฺ - ประชาชาติทั้งหมด) หมายถึง มนุษย์ทุกคน

คำถาม หากเป็นเช่นนั้น มนุษย์ต้องวอนขอความช่วยเหลือจากใคร?

คำตอบ ให้วอนขอจากอัลลอฮฺ ซึ่งพระองค์ ญัลละวะอะลา จะประทานความดีงามและคุณประโยชน์บางประการผ่านผู้ใดก็ได้อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านั้นล้วนเป็นคำสั่งของพระองค์ ตะบาเราะกะวะตะอาลา ที่ทรงกำหนดไว้ให้ท่าน และหากพระองค์ไม่ทรงกำหนดคุณประโยชน์ใดแก่ท่าน ไม่มีผู้ใดสามารถให้คุณประโยชน์นั้นแก่ท่านได้

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

" وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ "

(วะอฺลัม อันนัล อุมมะตะ ละวิจตะมะอัต อะลา อัยยันฟะอูกะ บิชัยอิน ลัม ยันฟะอูกะ อิลลา บิชัยอิน ก็อด กะตะบะฮุลลอฮุ ละกะ - และเจ้าจงพึงทราบเถิดว่า หากประชาชาติทั้งหมดรวมกันเพื่อทำคุณประโยชน์อย่างหนึ่งแก่เจ้า พวกเขาไม่สามารถทำคุณประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว)

หากประชาชาติทั้งหมดทั้งรุ่นแรกและรุ่นสุดท้ายรวมตัวกันเพื่อทำคุณประโยชน์แก่ท่าน พวกเขาจะทำไม่ได้นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนดไว้แล้ว ดังนั้น คุณประโยชน์ใดๆ ที่ได้รับจากผู้ใดแท้จริงมาจากอัลลอฮฺผู้ทรงกำหนดให้ นี่คือสิ่งที่เรียกร้องให้ยึดมั่นต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และตระหนักว่าไม่มีผู้ใดสามารถให้คุณประโยชน์ได้นอกจากด้วยการอนุมัติจากพระองค์ **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่หก:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَلَو اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ"

(วะเลา อิจญ์ตะมะอู อะลา อัยยะฎุรรูกะ บิชัยอิน ลัม ยะฎุรรูกะ อิลลา บิชัยอิน ก็อด กะตะบะฮุลลอฮุ อะลัยกะ - และหากพวกเขารวมกันเพื่อทำอันตรายแก่เจ้าด้วยบางสิ่ง พวกเขามิอาจทำอันตรายใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว) หมายถึง หากมีผู้ใดทำอันตรายแก่ท่าน ให้ตระหนักว่าสิ่งนั้นได้ถูกกำหนดไว้แล้ว ท่านไม่อาจหลีกหนีได้ เพราะเป็นเกาะฎออ์และเกาะดัร (กำหนดสภาวะ) ของอัลลอฮฺ (ศึกษาเพิ่มเติมในหะดีษที่ 2)

คำว่า "كَتَبَهُ اللهُ لَكَ" และ "كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ" เป็นการกล่าวถึงกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَلَو اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ"

(วะเลา อิจญ์ตะมะอู อะลา อัยยะฎุรรูกะ บิชัยอิน ลัม ยะฎุรรูกะ อิลลา บิชัยอิน ก็อด กะตะบะฮุลลอฮุ อะลัยกะ - และหากพวกเขารวมกันเพื่อทำอันตรายแก่เจ้าด้วยบางสิ่ง พวกเขามิอาจทำอันตรายใดๆ แก่เจ้าได้เลย นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ให้แก่เจ้าแล้ว) อันตรายใดที่ประสบแก่ท่านจากผู้ใด ให้ตระหนักว่าแท้จริงอัลลอฮฺทรงกำหนดให้ประสบแก่ท่าน จงพึงพอใจในเกาะฎออ์เกาะดัรของอัลลอฮฺ แต่ไม่เป็นปัญหาที่จะหาทางปกป้องจากอันตรายนั้น ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿وَجَزَٰٓؤُاْ سَيِّئَةٖ سَيِّئَةٞ مِّثۡلُهَاۖ﴾

"และการตอบแทนความชั่วคือความชั่วเยี่ยงมัน" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 40) **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดารอัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่เจ็ด:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُحُفُ"

(รุฟิอะติล อักลาม วะญัฟฟะติศ ศุหุฟ - ปากกาได้ถูกยกขึ้นและกระดาษบันทึกก็แห้งแล้ว)

คำว่า "رُفِعَتِ الأَقْلَامُ" หมายถึง ปากกาที่ใช้เขียนกำหนดสภาวะต่างๆ ส่วน "وَطُوِيَتِ الصُّحُفُ" หมายถึง กระดาษถูกเขียนแล้ว ประโยคนี้แสดงว่ากิจการต่างๆ ได้สิ้นสุดแล้ว สิ่งที่ถูกกำหนดไว้แก่ท่านไม่ว่าดีหรือร้ายจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงพจนารถของอัลลอฮฺได้

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُحُفُ"

(รุฟิอะติล อักลาม วะญัฟฟะติศ ศุหุฟ - ปากกาได้ถูกยกขึ้นและกระดาษบันทึกก็แห้งแล้ว) หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้บันทึก (ความเป็นไปของสรรพสิ่ง) นั้นได้สิ้นสุดแล้ว ปากกาถูกยกขึ้นและกระดาษบันทึกก็แห้งแล้ว และจะไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงพจนารถของอัลลอฮฺได้อีก **[คำอธิบายนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดย ดาร อัษษุร็อยยา]**

หะดีษนี้บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ และท่านกล่าวว่าอยู่ในระดับหะสัน เศาะฮีหฺ ในรายงานอื่นของท่านมีสำนวนว่า "اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ" (อิหฺฟะซิลลาฮฺ ตะญิดฮุ อะมามะกะ - เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วเจ้าจะพบอัลลอฮฺอยู่เบื้องหน้า) ซึ่งความหมายไม่แตกต่างจากสำนวนแรก เพราะ "تُجَاهَكَ" ก็หมายถึงเบื้องหน้าของท่าน

ประโยคที่แปด:
ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"تَعَرَّفْ إِلَى اللهِ فِيْ الرَّخَاءِ يَعْرِفُكَ فِيْ الشِّدَّةِ"

(ตะอัรรอฟ อิลัลลอฮิ ฟิรเราะคออิ ยะอฺริฟุกะ ฟิชชิดดะฮฺ - เจ้าจงรู้จักอัลลอฮฺในยามสุขสบาย แล้วพระองค์จะรู้จักท่านในยามทุกข์ยาก) หมายถึง ให้รู้จักมักคุ้นกับอัลลอฮฺในยามสุขสบาย แล้วพระองค์จะรู้จักท่านในยามทุกข์ยาก การรู้จักในที่นี้เป็นการรู้จักที่เฉพาะ เพราะอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงรู้จักทุกคนดีและทรงรอบรู้ทุกสิ่ง ไม่ว่าบ่าวจะรู้จักพระองค์หรือไม่ การรู้จักมักคุ้นกับอัลลอฮฺคือการคะยั้นคะยอพระองค์ด้วยการฏออะฮฺ ไม่บกพร่องในสิ่งที่ทรงสั่งใช้และไม่ละเมิดข้อห้าม

"فِي الرَّخَاءِ" หมายถึง ยามสุขสบาย เช่น สุขภาพแข็งแรง ฐานะมั่นคง ชีวิตปลอดภัย "يَعْرِفْكَ" หมายถึง รู้จักเป็นการเฉพาะ "فِي الشِّدَّةِ" หมายถึง ยามทุกข์ยาก ซึ่งพระองค์จะรู้จักท่านในยามเจ็บป่วย ขัดสน หวาดกลัว และสำคัญที่สุดคือขณะใกล้เสียชีวิต โดยพระองค์จะทรงทำให้ท่านยืนหยัดในแนวทางที่ถูกต้อง เพราะช่วงเวลาที่หนักหน่วงที่สุดสำหรับมนุษย์คือช่วงใกล้เสียชีวิต เมื่อท่านรู้จักพระองค์ในยามสุขสบาย พระองค์ก็จะรู้จักท่านในยามทุกข์ยาก

ประโยคที่เก้า:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ"

(วะอฺลัม อันนะ มา อัคฏออะกะ ลัม ยะกุน ลิยุศีบะกะ - และเจ้าพึงทราบเถิดว่า สิ่งใดที่คลาดแคล้วจากท่าน มันย่อมไม่ประสบกับท่าน) ประโยคนี้เรียกร้องให้รับรู้เพราะมีความสำคัญมาก "أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ" หมายถึง สิ่งที่ถูกกำหนดให้คลาดแคล้วจากท่าน "لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ" หมายถึง แม้ประชาชาติทั้งหมดจะรวมตัวกันทำอันตรายต่อท่าน หากสิ่งนั้นไม่ถูกกำหนดแก่ท่าน ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดขึ้น

"وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ"

(วะมา อะศอบะกะ ลัม ยะกุน ลิยุคฏิอะกะ - และสิ่งใดที่ประสบกับท่าน มันย่อมไม่คลาดแคล้วจากท่าน) "مَا أَصَابَكَ" หมายถึง สิ่งที่ถูกกำหนดให้ประสบกับท่าน หรือการกระทำที่ประสบกับท่าน มันต้องเกิดขึ้นและไม่อาจคลาดแคล้วไปได้ ดังนั้นอย่ากล่าวว่า "ถ้าฉันไม่ทำอย่างนี้ มันก็จะไม่เกิดอย่างนั้น" เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นย่อมแสดงว่าถูกกำหนด

แก่ท่านแล้ว ต้องประสบกับมันอย่างแน่นอน เพราะทุกกิจการล้วนอยู่ใน พระหัตถ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นี่จึงหมายความว่ามนุษย์ต้อง ยึดมั่นอย่างสมบูรณ์ต่อพระผู้อภิบาลของเขา

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ"

(วะอฺลัม อันนะ มา อัคฏออะกะ ลัม ยะกุน ลิยุศีบะกะ - และเจ้าพึงทราบเถิดว่า สิ่งใดที่คลาดแคล้วจากท่าน มันย่อมไม่ประสบกับท่าน) หมายถึง สิ่งใดที่จะประสบกับท่าน ท่านไม่อาจหลีกเลี่ยง และสิ่งใดที่จะไม่ประสบ ท่านก็ไม่อาจประสบกับมันได้ อีกนัยหนึ่ง สิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนดให้ประสบกับท่าน พระองค์จะไม่ทรงให้คลาดแคล้ว มันต้องเกิดขึ้นแน่นอนเพราะพระองค์ทรงกำหนดไว้แล้ว และสิ่งที่ทรงกำหนดให้คลาดแคล้ว ย่อมไม่ประสบกับท่านอย่างแน่นอน ทุกกิจการล้วนอยู่ในพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ และนี่ส่งผลให้มนุษย์ต้องยึดมั่นอย่างสมบูรณ์ต่อพระผู้อภิบาลของเขา **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดย ดาร อัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่สิบ:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ"

(วะอฺลัม อันนันนัศรอ มะอัศศ็อบริ - และเจ้าจงพึงทราบเถิดว่า ชัยชนะอยู่กับความอดทน) การเน้นย้ำให้รับรู้เพราะประโยคและคำสั่งเสียนี้มีความสำคัญมาก "أَنَّ النَّصْرَ" หมายถึง ชัยชนะเหนือศัตรูมาพร้อมความอดทน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดำรัสว่า:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَٱثْبُتُواْ وَٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرًا﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้าพบกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ก็จงยืนหยัดเถิด และจงรำลึกถึงอัลลอฮฺมากๆ" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 45)

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

" لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ العَدُوِّ، وَسَلُوا اللَّهَ العَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُ فَاصْبِرُوا، فَإِنَّ الجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ "

"พวกเจ้าจงอย่าใฝ่ฝันที่จะเผชิญหน้ากับศัตรู และจงขอต่ออัลลอฮฺให้แคล้วคลาดจากมัน แต่เมื่อใดที่พวกเจ้าต้องเผชิญหน้ากับศัตรู (อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้) พวกเจ้าก็จง (ตั้งมั่นและ) อดทน และแท้จริงสวนสวรรค์นั้นอยู่ภายใต้เงาดาบ (ของผู้ที่ต่อสู้เพื่อสัจธรรม)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ และมุสลิม หมายเลข 2966]

ดังนั้น ชัยชนะเหนือศัตรูมาพร้อมความอดทน หมายถึง การมีจิตใจตั้งมั่นและอดทนในการสู้รบและญิฮาดกับพวกเขาจะนำมาซึ่งชัยชนะ

คำถาม เป็นชัยชนะเหนือจิตใจของผู้ต่อสู้หรือเหนือเป้าหมายของการต่อสู้?

คำตอบ ทั้งสองอย่าง

หะดีษนี้รวมถึงชัยชนะเหนือจิตใจ เพราะจิตใจเรียกร้องสู่อารมณ์และความหลงผิด ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดำรัสว่า:

﴿وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ﴾

"และฉันไม่อาจชำระจิตใจของฉันให้สะอาดบริสุทธิ์ได้ แท้จริงจิตใจนั้นถูกครอบงำไว้ด้วยความชั่ว" (สูเราะฮฺยูสุฟ อายะฮฺที่ 53)

เมื่อมนุษย์อดทนต่อความต้องการของจิตใจและยืนหยัดในศาสนาของอัลลอฮฺ ก็ถือว่าได้มีชัยเหนือมัน

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"أَنَّ النَّصْرَمَعَ الصَّبْرِ"

(อันนันนัศรอ มะอัศศ็อบริ - แท้จริงชัยชนะอยู่กับความอดทน) เป็นการกระตุ้นให้อดทน เพราะเมื่อชัยชนะอยู่กับความอดทน การที่ผู้ใดอดทนก็เพื่อต้องการชัยชนะนั่นเอง ความอดทนในที่นี้รวมถึงการอดทนในการฏออะฮฺต่ออัลลอฮฺ อดทนจากการฝ่าฝืน และอดทนต่อเคราะห์กรรมที่เจ็บปวด เพราะศัตรูจะโจมตีในทุกด้าน บางครั้งคนคนหนึ่งอาจรู้สึกว่าไม่สามารถต่อกรได้ จนรู้สึกท้อและละทิ้งญิฮาด หรือบางครั้งแม้จะดำเนินการแต่ก็ประสบความเจ็บปวดจากการต่อสู้ ซึ่งก็วาญิบที่ต้องอดทนเช่นกัน อัลลอฮฺ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ ٱلْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُۥ﴾

"หากประสบแก่พวกเจ้าซึ่งบาดแผลใด แน่นอนก็ย่อมประสบแก่พวกนั้นซึ่งบาดแผลเยี่ยงเดียวกัน" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 140)

และพระองค์ดำรัสอีกว่า:

﴿ وَلَا تَهِنُوا۟ فِى ٱبْتِغَآءِ ٱلْقَوْمِ ۖ إِن تَكُونُوا۟ تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ وَتَرْجُونَ مِنَ ٱللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าท้อแท้ในการแสวงหากลุ่มชนพวกนั้น หากพวกเจ้าเจ็บ พวกเขาก็เจ็บเช่นเดียวกับพวกเจ้า แต่พวกเจ้าหวังจากอัลลอฮฺสิ่งที่พวกเขาไม่หวัง และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ผู้ทรงปรีชาญาณ" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 104)

เมื่อใดที่ผู้หนึ่งอดทน ต่างอดทนซึ่งกันและกัน และคอยสอดส่องเฝ้าระวัง อัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา จะทรงให้เขาได้รับชัยชนะ **[คำอธิบายส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุร็อยยา]**

ประโยคที่สิบเอ็ด:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ"

(วะอันนัลฟะรอญะ มะอัลกัรบิ - และความสุขอยู่กับทุกข์) คำว่า "الفَرَجَ" คือการปลดเปลื้องความเดือดร้อนและทุกข์ยาก ส่วน "مَعَ الكَرْبِ" คือความทุกข์ยาก ความคับแค้น

เมื่อใดที่เกิดความเดือดร้อนในกิจการใด พึงทราบว่าความสุขได้ใกล้เข้ามาแล้ว ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดำรัสว่า:

﴿أَمَّن يُجِيبُ ٱلْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ ٱلسُّوٓءَ﴾

"หรือผู้ใดเล่าจะตอบรับผู้ร้องทุกข์ เมื่อเขาวิงวอนขอต่อพระองค์ และทรงปลดเปลื้องความชั่วร้ายนั้น" (สูเราะฮฺอันนัมล์ อายะฮฺที่ 62)

ประโยคที่สิบสอง:

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"وَأَنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْراً"

(วะอันนะ มะอัลอุสริ ยุสร็อน - และความสะดวกง่ายดายอยู่กับความยากลำบาก)

คราใดที่เกิดความยากลำบากในกิจการใด หากท่านได้ผูกหัวใจไว้กับอัลลอฮฺ พระองค์จะทรงทำให้กิจการของท่านง่ายดาย ดังที่พระองค์ ตะอาลา ดำรัสว่า:

﴿فَإِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا ۝ إِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا﴾

"ฉะนั้นแท้จริงหลังจากความยากลำบากก็จะมีความง่าย แท้จริงหลังจากความยากลำบากก็จะมีความง่าย" (สูเราะฮฺอัชชัรหฺ อายะฮฺที่ 5-6)

บรรดาอุละมาอ์กล่าวว่า อัลลอฮฺตรัสถึง "العُسْرُ" (ความยากลำบาก) ในรูปคำมะอฺริฟะฮฺ (คำที่เจาะจง) โดยใช้ "ال" ส่วน "يُسْرًا" (ความง่ายดาย) ใช้รูปคำนะกิเราะฮฺ (คำที่ไม่เจาะจง) ซึ่งเมื่อมีการทวนคำนะกิเราะฮฺ ความหมายของคำที่สองจะไม่เหมือนคำแรก ต่างจากการทวนคำมะอฺริฟะฮฺที่คำที่สองจะมีความหมายเหมือนคำแรก ดังนั้น อายะฮฺนี้จึงหมายความว่าพร้อมกับความยากลำบากจะมีสองความง่ายดาย ด้วยเหตุนี้ท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงกล่าวว่า

لَنْ يَغْلِبَ الْعُسْرُ يُسْرَيْنِ أَبَدًا

(ความยากลำบากนั้นไม่อาจเอาชนะความง่ายดายทั้งสองได้อย่างแน่นอน)

สิ่งสำคัญที่สุดคือ เมื่อประสบความยากลำบากในกิจการใด อย่าวิตกกังวล แต่ให้รู้ว่าความง่ายดายได้ใกล้เข้ามาแล้ว ดังสำนวนที่ว่า

"دَوَامُ الْحَالِ مِنَ الْمُحَالِ"

(จะให้สภาพเป็นไปตามนั้นตลอดคงเป็นไปไม่ได้) ซึ่งเป็นความจริง เพราะทุกสิ่งล้วนมีจุดสิ้นสุด

หมายเหตุ: ก่อนหน้านี้ได้กล่าวว่าประโยคที่มีคำมะอฺริฟะฮฺด้วย "ال" คำที่สองจะมีความหมายเหมือนคำแรก หากบริบทไม่ขัดแย้ง แต่ถ้าบริบทขัดแย้ง วาญิบให้ความหมายต่างกัน เช่นดำรัสที่ว่า:

﴿هَلْ جَزَآءُ ٱلْإِحْسَٰنِ إِلَّا ٱلْإِحْسَٰنُ﴾

"จะมีการตอบแทนความดีอันใดเล่า นอกจากความดี" (สูเราะฮฺอัรเราะหฺมาน อายะฮฺที่ 60)

คำว่า "الإِحْسَانُ" ที่ใช้ "ال" แม้มีการทวน แต่ความหมายต่างกัน คำแรกหมายถึง "การงานที่ดีงาม" ส่วนคำที่สองหมายถึง "ผลตอบแทนที่ดีงาม" คือไม่มีการตอบแทนการงานที่ดีนอกจากผลตอบแทนที่ดี

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. เป็นคำสั่งสอนที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นการถ่ายทอดจากท่านนบี ﷺ แก่ลูกพี่ลูกน้องของท่าน ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ใกล้ชิดท่านมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นเด็กที่เมื่อจดจำสิ่งใดแล้วจะไม่ลืมง่าย เพราะความรู้ที่ปลูกฝังในวัยเด็กนั้นจะฝังแน่นตลอดไป

2. หากความหมายของคำว่า

"خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ"

หมายถึง การนั่งด้านหลังท่านนบี ﷺ บนสัตว์พาหนะ แสดงว่าอนุญาตให้ซ้อนท้ายบนสัตว์พาหนะได้ ดังปรากฏในหะดีษที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้ท่านมุอาซ บินญะบัล ท่านอุสามะฮฺ บินซัยดฺ และท่านอัลฟัฎล์ บินอัลอับบาส ซ้อนท้าย ซึ่งมีหลักฐานมากมายในเรื่องนี้ ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์พาหนะ หากเกรงว่าจะเป็นอันตรายก็ไม่อนุญาตให้ซ้อนท้าย

3. เป็นการเรียกด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน สร้างความสนใจและแสดงถึงความละมุนละม่อมต่อผู้อ่อนวัยกว่า โดยท่านนบีได้กล่าวว่า

"يَا غُلَامُ"

(โอ้เด็กน้อย) ประหนึ่งท่านกล่าวว่า "แม้ท่านจะยังเยาว์วัย แต่ฉันจะมอบสิ่งที่ประเสริฐและเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ท่าน" บทเรียนนี้เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะกล่าวเรื่องสำคัญ ควรเริ่มด้วยถ้อยคำที่ดึงดูดความสนใจ

4. ความยอดเยี่ยมในวิธีการสอนของท่านนบี ﷺ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาในภาพรวมก่อน แล้วจึงอธิบายรายละเอียด

5. ผลตอบแทนเกิดจากการปฏิบัติ ดังท่านนบีกล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ"

(ท่านจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วพระองค์จะทรงพิทักษ์ท่าน) การพิทักษ์ของอัลลอฮฺที่มีต่อท่านคือการที่พระองค์ประทานความโปรดปราน ผลตอบแทน และรางวัล

6. เป็นการกล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการทำอิบาดะฮฺ แม้จะเป็นเรื่องทางโลก ไม่มีหลักฐานใดระบุว่าการได้ผลตอบแทนทางโลกจะทำให้ผลบุญลดน้อยลง พี่น้องมุสลิมทั้งหลาย อย่าเข้าใจว่าผลตอบแทนทางโลกจะทำให้สูญเสียผลตอบแทนในอาคิเราะฮฺ ในประเด็นนี้มีคำกล่าวที่คล้ายคลึงกันของท่านนบี ﷺ ว่า:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ»

"ผู้ใดปรารถนาความสะดวกในปัจจัยยังชีพและอายุที่ยืนยาว ก็จงผูกสัมพันธ์กับเครือญาติของเขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5986 และมุสลิม หมายเลข 2557]

ซึ่งนี่เป็นการส่งเสริมให้ผูกสัมพันธ์กับเครือญาติด้วยผลตอบแทนทางโลก

7. การรักษาสิทธิของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เป็นสาเหตุให้พระองค์ประทานทางนำสู่แนวทางที่เที่ยงตรง ดังท่านนบีกล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ"

(จงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วท่านจะพบพระองค์อยู่เบื้องหน้า) หมายถึง พระองค์จะทรงชี้นำความดีงามแก่ท่าน การที่อัลลอฮฺ ญัลละวะอะลา ทรงอยู่เบื้องหน้ามนุษย์นั้น มิได้ขัดกับความสูงส่งของพระองค์ สุบหานะฮู วะตะอาลา เพราะคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ตะอาลา ไม่เหมือนสิ่งใด และความสูงส่งของพระองค์ครอบคลุมทุกสิ่ง

8. การวอนขอต้องมีต่ออัลลอฮฺเท่านั้น แต่การวอนขอต่อสิ่งอื่นที่พระองค์ทรงอนุญาต ก็ยังอยู่ในกรอบของการวอนขอต่อพระองค์ เป็นเพียงการใช้สื่อกลางสู่พระประสงค์ของพระองค์ในการประทานสิ่งต่างๆ แก่ท่าน จึงไม่เป็นที่ต้องห้ามในการวอนขอต่อมัคลูก (สิ่งถูกสร้าง) ในสิ่งที่เขาสามารถให้ได้ ซึ่งถือเป็นเพียงสาเหตุหนึ่ง โดยผู้กำหนดสาเหตุ คืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

9. เป็นการบ่งชี้ว่าไม่จำเป็นที่จะต้องขอให้ผู้อื่นวอนขอดุอาอ์ต่ออัลลอฮฺแทน เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ"

(เมื่อท่านจะวิงวอนขอ ก็จงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ) ท่านควรเป็นผู้ขอดุอาอ์ด้วยตนเอง ไม่ควรกล่าวว่า "ขอดุอาอ์ให้ฉันด้วย" เพราะจะพลาดความประเสริฐของการดุอาอ์ซึ่งเป็นอิบาดะฮฺ เช่น หากท่านขอให้ผู้อื่นดุอาอ์ขอความราบรื่นในการแต่งงาน ท่านก็จะขาดความนอบน้อมถ่อมตนต่ออัลลอฮฺในการดุอาอ์ เพราะท่านขอต่อมัคลูก (สิ่งถูกสร้าง) ซึ่งไม่เหมาะสม

ส่วนรายงานที่มีผู้ขอดุอาอ์จากท่านนบี ﷺ เช่น:

«يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكَتِ الأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثُنَا»

"โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ทรัพย์สินเสียหายหมด เส้นทางถูกตัดขาด (เพราะความแห้งแล้ง) โปรดขอดุอาอ์ต่ออัลลอฮฺให้ฝนตกด้วยเถิด" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1014 และมุสลิม หมายเลข 897]

และกรณีท่านอุกาชะฮฺ บินมิหฺศ็อน เมื่อท่านนบีกล่าวถึงผู้คนในประชาชาตินี้ 70,000 คนที่จะเข้าสวนสวรรค์โดยไม่ถูกสอบสวนและลงโทษ ท่านอุกาชะฮฺจึงขอว่า **"โปรดขอดุอาอ์ให้ฉันเป็นหนึ่งในกลุ่มนั้นด้วย"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5705 และมุสลิม หมายเลข 216] ท่านนบีได้ขอดุอาอ์ให้เพราะสอดคล้องกับเรื่องที่ท่านกล่าวถึง เช่นเดียวกับกรณีหญิงที่เป็นโรคลมบ้าหมูที่ขอว่า **"โปรดขอดุอาอ์ให้ฉันหายจากโรคนี้ด้วย"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5652] ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับบริบทเหตุการณ์ และท่านเราะสูลุลลอฮฺ อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสสลาม ก็มีความพิเศษเฉพาะ

ที่สำคัญ การขอให้ผู้อื่นดุอาอ์ให้นั้นไม่ใช่สิ่งที่ควรส่งเสริม แต่หากจำเป็น ให้ตั้งเจตนาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ดุอาอ์ด้วย เพราะเมื่อเขาดุอาอ์ให้ท่าน เขาก็ได้ทำความดี และอัลลอฮฺทรงรักผู้ทำความดี การอธิบายเช่นนี้สอดคล้องกับทัศนะของท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ

10. ท่านควรวอนขอต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งเรื่องศาสนาและเรื่องทางโลก ไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ดังปรากฏในหะดีษที่ท่านนบีกล่าวว่า:

«لِيَسْأَلْ أَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتَّى يَسْأَلَ شِسْعَ نَعْلِهِ إِذَا انْقَطَعَ»

"ให้ผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านวอนขอต่อพระผู้อภิบาลของเขาในทุกความต้องการ แม้กระทั่งเขาจะวอนขอเชือกรองเท้าเมื่อมันขาด" [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 3973]

ท่านอย่ากล่าวว่าละอายใจที่จะวอนขอต่ออัลลอฮฺในเรื่องเล็กน้อยที่ไม่ยุ่งยากหรือไม่สำคัญ เพราะการวอนขอต่ออัลลอฮฺถือเป็นอิบาดะฮฺที่ยิ่งใหญ่ เนื่องจากการดุอาอ์ต่ออัลลอฮฺนั้นเป็นรูปแบบการอิบาดะฮฺที่ประเสริฐยิ่ง

11. ไม่อนุญาตให้ขอความช่วยเหลือต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ดังที่ท่านนบีกล่าวว่า

"إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ"

(เมื่อท่านจะขอความช่วยเหลือ ก็จงขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ) อย่างไรก็ตาม ในบางเรื่องอัลลอฮฺทรงอนุญาตให้ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในสิ่งที่เขามีความสามารถช่วยได้ ดังท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

«وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ»

"การที่ท่านช่วยเหลือผู้คนให้ขึ้นพาหนะ หรือช่วยยกสิ่งของขึ้นบนพาหนะของเขาก็เป็นเศาะดะเกาะฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1009] สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่พระองค์ทรงอนุญาต ซึ่งไม่ขัดกับคำกล่าวที่ว่า

"إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ"

แต่หากเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถช่วยเหลือได้นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในกรณีนี้ไม่อนุญาตให้ขอความช่วยเหลือจากผู้ใดนอกจากอัลลอฮฺอย่างเด็ดขาด

12. หากผู้ใดอยู่บนสัจธรรมที่ถูกต้อง เขาไม่จำเป็นต้องกังวลกับผู้อื่น ดังท่านนบีกล่าวว่า

"وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ"

(จงรู้เถิดว่า หากประชาชาติทั้งมวลรวมตัวกันเพื่อให้คุณประโยชน์แก่ท่าน พวกเขาจะทำไม่ได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้แล้ว)

และ

"وَإِنِ اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ"

(หากพวกเขารวมตัวกันเพื่อทำอันตรายแก่ท่าน พวกเขาก็ทำไม่ได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้แล้ว)

หากมีผู้ถามว่า: อนุญาตให้ปล่อยตัวเองให้ถูกทำร้าย ทั้งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้หรือไม่?

คำตอบ: ไม่อนุญาต ท่านต้องไม่ยอมให้ผู้อื่นทำร้าย แม้ท่านจะกล่าวว่า "หากผู้คนทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อทำร้าย พวกเขาก็ทำไม่ได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนด" ท่านก็ยังต้องป้องกันตัวจากอันตราย เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

«لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ»

"ห้ามสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 2926 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2341]

อย่างไรก็ตาม หากท่านเป็นบ่าวผู้ภักดีต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และมีผู้ต้องการขัดขวางในเรื่องศาสนา พึงรู้ว่าพวกเขาไม่อาจทำร้าย

ท่านได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนด ซึ่งสิ่งที่ถูกกำหนดย่อมต้องเกิดขึ้น นี่คือการกำหนดสภาวะ (กิตาบะฮฺ เกาะดารียะฮฺ) มิใช่การกำหนดหลักการศาสนา (กิตาบะฮฺ ชัรอียะฮฺ) ดังที่ได้อธิบายไว้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อท่านขอให้ผู้ใดทำประโยชน์ อย่าเชื่อว่ามาจากเขา และอย่ากล่าวว่าเขานำประโยชน์มาให้ แต่จงเชื่อมั่นว่ามาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะไม่มีสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่ท่านได้นอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงกำหนด

คำถาม: อนุญาตให้พาดพิงคุณประโยชน์ไปยังสิ่งถูกสร้างโดยไม่นึกถึงผู้สร้างได้หรือไม่?

คำตอบ: อนุญาต ในกรณีที่เขาทำประโยชน์จริง สามารถกล่าวว่า "เขาทำประโยชน์แก่ฉัน" หรือ "การนั่งกับผู้รู้เกิดประโยชน์แก่ฉัน" ตราบที่เป็นความจริง แต่ให้หัวใจระลึกว่าคุณประโยชน์นั้นมาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

13. ปากกาแห่งการกำหนดสภาวะถูกยกขึ้นแล้ว ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"رُفِعَتِ الأَقْلَامُ"

(ปากกาถูกยกขึ้นแล้ว) แสดงว่าทุกอย่างสิ้นสุด แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องวอนขอความดีใดๆ หรือไม่ ?

คำตอบ: ไม่ใช่เช่นนั้น ท่านยังต้องวอนขอความดีจากอัลลอฮฺ ตะบาเราะกะ วะตะอาลา เพราะท่านไม่รู้ว่าพระองค์อาจบันทึกสิ่งดีไว้ให้ท่าน อย่ากล่าวว่า "สิ่งที่ถูกบันทึกเปลี่ยนแปลงไม่ได้" เพราะท่านไม่รู้ว่าพระองค์ทรงกำหนดอะไรไว้ ดังนั้น จงวอนขอความดีและขอความคุ้มครองจากความชั่วต่อพระผู้อภิบาล เพราะพระองค์อาจกำหนดสิ่งเหล่านั้นไว้ให้ท่าน

14. เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าปากกาที่ใช้บันทึกนั้น เป็นการบันทึกด้วยหมึกที่เปียก เพราะท่านนบีได้กล่าวว่า

"وَجَفَّتِ الصُحُفُ"

(และกระดาษบันทึกก็แห้งแล้ว) แต่อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "สำนวนนี้เป็นเพียงการเปรียบเปรยที่นักโวหารศาสตร์ (บะลาฆียีน) ได้เรียกว่า "อัลอิสติอาเราะฮฺ" (เป็นโวหารชนิดหนึ่งของภาษาอาหรับคล้ายกับอุปลักษณ์โวหารของไทย)" ดังนั้น เราจะไม่ยืนยันว่าหมึกของปากกาที่ใช้บันทึกกำหนดสภาวะนั้นเปียก แต่เป็นเพียงการใช้สำนวนที่เปรียบเปรยที่นักโวหารศาสตร์ได้เรียกมันว่า "อัลอิสติอาเราะฮฺ" อัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง

15. การดูแลเอาใจใส่ของอัลลอฮฺ ตะบาเราะกะ วะตะอาลา ด้วยการกำหนดสภาวะของสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างล้วนถูกบันทึกกำหนดสภาวะของมันหมดแล้ว และทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในการกำหนดของพระองค์ และพระองค์ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง และไม่มีผู้ใดเปลี่ยนแปลงการตัดสินของพระองค์ และพระองค์ทรงกำหนดสภาวะของทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว เฉกเช่นที่มีรายงานจากท่านนบี ﷺ ที่ได้กล่าวว่า

« إِنَّ اللهَ عَزَّوَجَلَّ كَتَبَ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ »

"อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงบันทึกกำหนดสภาวะต่างๆ ของมัคลูกฺ (ไว้ ณ กระดานมะหฺฟูซฺ) ก่อนที่พระองค์จะทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินเป็นเวลาถึง 50,000 ปี" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2653]

16. ถ้าท่านพิทักษ์อัลลอฮฺ ท่านก็จะพบว่าพระองค์ทรงอยู่เบื้องหน้าท่าน ซึ่งก่อนหน้านี้เราได้นำเสนอรายละเอียดไปแล้ว

17. การรู้จักมักคุ้นกับอัลลอฮฺด้วยการฏออะฮฺต่อพระองค์ในยามสุขและสุขภาพแข็งแรง พระองค์ก็จะรู้จักมักคุ้นกับท่านในยามที่ท่านมีทุกข์ด้วยการช่วยเหลือท่าน และปลดเปลื้องความทุกข์ยากของท่าน ซึ่งการรู้จักมักคุ้นในที่นี้หมายถึง การรู้จักมักคุ้นเป็นการเฉพาะ

18. สมควรที่คนๆ หนึ่งจะต้องฉกฉวยโอกาสที่มีเวลาว่างและมีความสุขในการทำอะมัลที่ดี เพราะสภาพเช่นนั้นไม่ได้มีอยู่ตลอด ดังนั้นจงฉกฉวยโอกาสที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง มีฐานะมั่งคั่ง มีความปลอดภัยในชีวิต และมีความสุขสบายด้วยการทำอะมัลที่ดี จนกระทั่งอัลลอฮฺอัซซะวะญัลละ จะรู้จักมักคุ้นท่านในยามที่ท่านมีความทุกข์ยาก

19. แต่ละคนมีสภาพการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย บางครั้งสุขสบาย บางครั้งทุกข์ยาก บางครั้งปลื้มปิติ บางครั้งโศกเศร้า บางครั้งมั่งคั่ง และบางครั้งขัดสน ดังที่กวีท่านหนึ่งได้กล่าวว่า:

فَيَوْمٌ عَلَيْنَا وَيَوْمٌ لَنَا وَيَوْمٌ نُسَاءُ وَيَوْمٌ نُسَرُّ

"วันหนึ่งเราเผชิญความยากลำบาก อีกวันหนึ่งเราได้รับสิ่งดีๆ
วันหนึ่งเราทุกข์โศก อีกวันหนึ่งเรามีความสุข"

นี่คือความจริงที่เกิดขึ้น หากท่านพินิจพิจารณาสภาพความเป็นอยู่ของท่าน ท่านจะพบว่าเป็นเช่นนั้นจริง นอกจากการฏออะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะบาเราะกะ วะตะอาลา ตราบใดที่ท่านมีความสุขในการภักดีต่อพระองค์ ท่านก็จะมีความสุขตลอดไปไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใด

20. เป็นวาญิบที่ต้องศรัทธาต่อกำหนดสภาวะของอัลลอฮฺ เพราะสิ่งใดที่ถูกกำหนดให้ท่านคลาดแคล้ว ท่านจะไม่มีวันประสบกับมัน จากบทเรียนนี้ทำให้ผู้หนึ่งต้องมีความกล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่ถูกสั่งใช้ให้กล้าหาญ ด้วยเหตุนี้เราจึงพบว่าผู้ที่ขี้ขลาดในการเผชิญหน้ากับบางสิ่งเป็นเพราะเขาไม่ได้ศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะอย่างแท้จริง มิฉะนั้นเขาจะหลบหนีไปด้วยเหตุใด

21. เป็นข่าวดีอันยิ่งใหญ่สำหรับผู้อดทน เพราะชัยชนะจะมาพร้อมกับความอดทน

22. เป็นการปลอบประโลมผู้ที่ประสบเคราะห์กรรมมิให้เสียใจ เพราะท่านนบีกล่าวว่า

"وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ"

(และสิ่งที่ประสบกับท่าน ย่อมไม่คลาดแคล้วจากท่านอย่างแน่นอน) แต่ให้อดทน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ ﴾ [التغابن : ١١]

"ไม่มีทุกข์ภัยใดเกิดขึ้น เว้นแต่ด้วยอนุมัติของอัลลอฮฺ และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ พระองค์จะทรงเปิดหัวใจของเขา (สู่แนวทางที่ถูกต้อง)" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 11)

ท่านอัลเกาะมะฮฺ บินก็อยสฺ กล่าวว่า: **"คือผู้ที่ประสบเคราะห์กรรมแต่เขารู้ว่ามันมาจากอัลลอฮฺ เขาจึงพอใจและยอมรับมันโดยดุษณี"** [ดูในอัลบัยฮะกีย์ สุนันอัลกุบรอ หมายเลข 6925]

หากมีผู้ถามว่า: เช่นนั้นแล้ว ฉันสามารถลบล้างความผิดที่เกิดขึ้นแล้วได้หรือไม่?

คำตอบ: แน่นอน ท่านสามารถลบล้างตามที่หลักการศาสนาแนะนำไว้ ยิ่งกว่านั้น เป็นวาญิบที่ต้องทำเช่นนั้น หากผู้ใดทำความผิดต่ออัลลอฮฺ แม้ความผิดนั้นถูกกำหนดมาแล้วโดยไม่มีข้อสงสัย แต่เป็นวาญิบที่ต้องลบล้างบาปด้วยการเตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ สำหรับบาปใหญ่นั้นจำเป็นต้องเตาบะฮฺ มิฉะนั้นการเปิดประตูแห่งการเตาบะฮฺก็ไร้ความหมาย ทุกความผิดที่เป็นบาปใหญ่ต้องมีการเตาบะฮฺ ส่วนบาปเล็กบางครั้งถูกลบล้างด้วยการทำความดี ซึ่งเป็นทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่และถือเป็นทัศนะที่ถูกต้อง สรุปคือจำเป็นต้องเตาบะฮฺสำหรับบาปใหญ่ ส่วนบาปเล็กก็ควรเตาบะฮฺเช่นกัน เพราะบาปเล็กอาจกลายเป็นบาปใหญ่หากทำอย่างต่อเนื่อง นี่คือทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่ ดังที่ท่านอิบนุเราะญับ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้อธิบายไว้ (ในหนังสือญามิอฺ อัลอุลูม วัลหิกัม)

23. ชัยชนะมาพร้อมกับความอดทน สิ่งนี้เป็นการกระตุ้นให้มีความอดทนในกิจการต่างๆ และให้รอคอยความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังที่พระองค์ ตรัสว่า:

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلِكُم ۖ مَّسَّتْهُمُ ٱلْبَأْسَآءُ وَٱلضَّرَّآءُ وَزُلْزِلُوا۟ حَتَّىٰ يَقُولَ ٱلرَّسُولُ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ مَتَىٰ نَصْرُ ٱللَّهِ ۗ أَلَآ إِنَّ نَصْرَ ٱللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾ ﴾ [البقرة: ٢١٤]

"หรือพวกเจ้าคิดว่า พวกเจ้าจะได้เข้าสวรรค์ โดยที่เยี่ยงอย่างของผู้ที่ล่วงลับไปก่อนพวกเจ้า ยังมิได้มายังพวกเจ้าเลย ซึ่งบรรดาความลำบากและความเดือดร้อนได้ประสบแก่พวกเขา และพวกเขาได้รับความหวั่นไหว จนกระทั่งเราะสูลและบรรดาผู้ศรัทธาซึ่งอยู่กับเขากล่าวขึ้นว่า เมื่อไรเล่าการช่วยเหลือของอัลลอฮฺ? พึงรู้เถิดว่าแท้จริงการช่วยเหลือของอัลลอฮฺใกล้อยู่แล้ว" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 214)

24. ยามใดที่ความทุกข์ยากเพิ่มพูน ยามนั้นความสุขก็ใกล้เข้ามา เพราะท่านนบีกล่าวว่า

"وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ"

(และการปลดเปลื้องอยู่กับความทุกข์) ดังนั้น เมื่อใดที่กิจการหนึ่งหนักหน่วง ก็ให้รู้ว่าความสุขใกล้เข้ามาแล้ว

25. ความสะดวกมาพร้อมกับความยากลำบาก เมื่อใดที่กิจการหนึ่งยากลำบาก ก็ให้รอคอยความสะดวก

หากมีผู้ถามว่า: บางครั้งเราพบว่าความยากลำบากกลับตามมาด้วยความยากลำบากอีก และเราไม่ได้พบความสะดวกเลย?

คำตอบ: คำกล่าวของท่านนบี ﷺ เป็นความจริง แต่ต้องพิจารณาสาเหตุเบื้องหลังในสิ่งที่ท่านกล่าว บางครั้งอาจเกิดจากความอ่อนแอของอีมาน หรือการสิ้นหวังตั้งแต่แรก หรือการทำตัวห่างไกลจากความช่วยเหลือของอัลลอฮฺ เมื่อนั้นเขาจึงถูกห้ามจากความโปรดปราน และพระองค์จะทรงลงโทษตามที่เขาคิด ดังในหะดีษ อัลกุดสีย์ กล่าวว่า:

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِي»

"ข้าอยู่กับความนึกคิดของบ่าวที่มีต่อข้า" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7405]

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ (เพิ่มเติม)

1. ความอ่อนโยนของท่านนบี ﷺ ต่อผู้อ่อนวัยกว่า โดยท่านกล่าวว่า

"يَا غُلَامُ إِنِّيْ أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ"

(โอ้เด็กน้อย ฉันจะสอนบางถ้อยคำแก่เจ้า)

2. ผู้ที่จะพูดเรื่องสำคัญควรเริ่มต้นด้วยถ้อยคำที่ดึงดูดความสนใจ ดังท่านนบีกล่าวว่า

"يَا غُلَامُ إِنِّيْ أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ"

(โอ้เด็กน้อย ฉันจะสอนบางถ้อยคำแก่เจ้า)

3. ผู้ใดพิทักษ์รักษาอัลลอฮฺ พระองค์จะทรงพิทักษ์รักษาเขา ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"اِحْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ"

(เจ้าจงพิทักษ์อัลลอฮฺ แล้วพระองค์จะพิทักษ์เจ้า)

4. ผู้ใดไม่สนใจศาสนาของอัลลอฮฺ พระองค์จะไม่สนใจและไม่พิทักษ์รักษาเขา ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ وَلَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ نَسُواْ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمۡ أَنفُسَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ١٩ ﴾ [الحشر: ١٩]

"และพวกเจ้าอย่าได้เป็นเช่นบรรดาผู้ที่ลืมอัลลอฮฺ มิฉะนั้นพระองค์จะทรงทำให้พวกเขาลืมตัวของพวกเขาเอง ชนเหล่านั้นพวกเขาเป็นผู้ฝ่าฝืน" (สูเราะฮฺอัลหัชรฺ อายะฮฺที่ 19)

5. ผู้ที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงพิทักษ์รักษา พระองค์จะประทานทางนำและชี้นำเขาสู่ความดีงาม และแน่นอนว่าพระองค์จะปกป้องเขาจากความชั่วร้ายทั้งปวง

6. ผู้ใดต้องการขอความช่วยเหลือ ให้ขอต่ออัลลอฮฺ แต่ไม่ห้ามขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นในสิ่งที่เขาสามารถช่วยได้ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

«وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ»

"การที่ท่านช่วยเหลือผู้คนให้ขึ้นพาหนะ หรือช่วยยกสิ่งของขึ้นบนพาหนะของเขาก็เป็นเศาะดะเกาะฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1009]

7. ประชาชาติทั้งหมดไม่อาจให้คุณหรือโทษแก่ผู้ใดได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงกำหนดไว้แล้วเท่านั้น

8. เป็นวาญิบที่แต่ละคนต้องผูกความหวังไว้กับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ไม่ใช่กับสิ่งถูกสร้าง เพราะสิ่งถูกสร้างไม่อาจให้คุณหรือโทษใดๆ ได้

9. ทุกสิ่งถูกบันทึกจุดสิ้นสุดไว้แล้ว ดังรายงานที่ถูกต้องจากท่านนบี ﷺ ว่า "แท้จริงอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้บันทึกกำหนดสภาวะต่างๆ ของสรรพสิ่ง ก่อนที่พระองค์จะทรงสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดิน 50,000 ปี" [ดูในมุสลิม หมายเลข 2653]

10.ในอีกสายรายงานระบุว่าผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละด้วยการฏออะฮฺในยามสุข อัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงรู้จักเขาในยามทุกข์โดยทรงเอาใจใส่ ช่วยเหลือ และปลดเปลื้องความทุกข์ของเขา

11. เมื่ออัลลอฮฺทรงกำหนดให้ผู้ใดประสบสิ่งใด เขาจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อพระองค์ไม่ทรงกำหนด เขาก็จะไม่ประสบกับสิ่งนั้น

12. เป็นข่าวดียิ่งสำหรับผู้อดทน เพราะชัยชนะมาพร้อมกับความอดทน

13. ข่าวดีอีกประการคือ การคลี่คลายและการปลดเปลื้องความทุกข์จะมาพร้อมกับความทุกข์ยาก เมื่อใดที่มีทุกข์ อัลลอฮฺจะทรงคลี่คลาย

14. เป็นข่าวดียิ่งที่เมื่อประสบความยากลำบาก ให้รอคอยความสะดวก ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿فَإِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ۝٥ إِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ۝٦﴾ [الشرح: ٥، ٦]

"ฉะนั้นแท้จริงหลังจากความยากลำบากก็จะมีความง่าย แท้จริงหลังจากความยากลำบากก็จะมีความง่าย" (สูเราะฮฺอัชชัรหฺ อายะฮฺที่ 5-6)

ดังนั้นเมื่อท่านประสบความยากลำบาก จงวิงวอนต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และรอคอยความสะดวกที่พระองค์จะประทานให้ด้วยความเชื่อมั่นในคำสัญญาของพระองค์

15. เป็นการปลอบโยนบ่าวที่ประสบเคราะห์กรรม และสูญเสียสิ่งที่รัก ซึ่งเป็นหนึ่งในสองความหมายของประโยค

"وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ"

(จงรู้เถิดว่า สิ่งที่คลาดแคล้วจากท่าน ย่อมไม่ประสบกับท่าน และสิ่งที่ประสบกับท่าน ย่อมไม่คลาดแคล้วจากท่าน) ประโยคแรกปลอบใจเมื่อประสบสิ่งไม่ชอบ ส่วนประโยคที่สองปลอบใจเมื่อสูญเสียสิ่งที่รัก

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี **(บทเรียนเพิ่มเติมที่ได้รับจากหะดีษส่วนนี้หยิบยกมาจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยดาร อัษษุร็อยยา)**

หะดีษที่ 20

ความละอายเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา

عَنْ أَبِيْ مَسْعُوْدٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الأَنْصَارِيِّ البَدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :

" إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الأُوْلَى : إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ.

จากท่านอบูมัสอูด นั่นคือ อุกบะฮฺ บินอัมรฺ อัลอันศอรีย์ อัลบัดรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **“แท้จริงส่วนหนึ่งจากถ้อยคำของบรรดานบีก่อนหน้านี้ที่ผู้คนได้รับการสืบทอดมาคือ หากท่านไม่มีความละอาย ก็จงทำในสิ่งที่ท่านประสงค์”** [บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 3484]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِنَّ"

(อินนะ - แท้จริง) เป็นคำที่ใช้เน้นยืนยัน ส่วนคำบอกเล่าของ "إِنَّ" ถูกนำมาไว้ข้างหน้า คือคำกล่าวที่ว่า: "مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ" (มิมมา อัดเราะกะ อันนาส - หนึ่งในสิ่งที่ผู้คนได้เรียนรู้) และสิ่งที่เป็นชื่อของ "إِنَّ" คือคำกล่าวที่ว่า: "إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ" (อิซา ลัม ตัสตะหฺยิ ฟัศนะอฺ มา ชิอฺตะ - หากท่านไม่มีความละอาย ก็จงทำในสิ่งที่ท่านประสงค์) และประโยคนี้เป็นการกล่าวแบบเล่าความ ดังนั้นประโยคทั้งหมดจึงเป็น "اسْمٌ" หรือชื่อของ "إِنَّ"

และความหมายก็คือ: แท้จริงหนึ่งในสิ่งที่ผู้คนได้เรียนรู้จากคำกล่าวของบรรดานบีรุ่นก่อนคือคำกล่าวนี้

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ"

(อินนะ มิมมา อัดเราะกะ อันนาส - แท้จริงหนึ่งในสิ่งที่ผู้คนได้เรียนรู้) "مِنْ" (มิน) ในที่นี้มีความหมายแสดงการเป็นส่วนหนึ่ง นั่นคือ แท้จริงบางส่วนที่ผู้คนได้เรียนรู้จากคำกล่าวของบรรดานบีรุ่นก่อน... เป็นต้น

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"النُّبُوَّةِ الأُولَى"

(อันนุบูวะติล อูลา - การเป็นนบีรุ่นแรก)

หมายถึง บรรดานบีก่อนหน้า ซึ่งครอบคลุมถึงการเป็นนบีรุ่นแรกโดยทั่วไป และการเป็นนบีรุ่นก่อนเมื่อเทียบกับการเป็นนบีของท่านนบี ﷺ ดังนั้นเราจึงอธิบายว่า: "النُّبُوَّةِ الأُولَى" (อันนุบุววะติล อูลา) คือ นบีรุ่นก่อนหน้า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ"

(อิซา ลัม ตัสตะหฺยิ ฟัศนะอฺ มา ชิอฺตะ - หากท่านไม่มีความละอายก็จงทำในสิ่งที่ท่านประสงค์) คำกล่าวนี้เป็นคำกล่าวของบรรดานบีรุ่นก่อน และ "الحَيَاءُ" (อัลหะยาอ์ - ความละอาย) คือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เมื่อกระทำสิ่งที่ไม่งดงามและไม่ถูกไม่ควร ทำให้รู้สึกหดหู่และเกิดความละอาย

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ"

(อิซา ลัม ตัสตะหฺยิ - หากท่านไม่มีความละอาย) มีความหมายได้สองนัย:

ความหมายแรก: หากท่านไม่มีความละอาย ท่านก็จะทำตามที่ท่านประสงค์ ในกรณีนี้คำสั่งมีความหมายเป็นการบอกเล่า เพราะผู้ที่ไม่มีความละอายจะกระทำทั้งสิ่งที่ขัดกับมารยาทและสิ่งที่ไม่ขัดกับมารยาท

ความหมายที่สอง: หากการกระทำนั้นไม่ต้องละอาย ก็จงกระทำมันและอย่าได้ใส่ใจ

ความหมายแรกหมายถึงผู้กระทำ ส่วนความหมายที่สองหมายถึงการกระทำ

และความหมายก็คือ: อย่าละทิ้งสิ่งใดหากมันเป็นสิ่งที่ไม่ต้องละอาย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ"

(ฟัศนะอฺ มา ชิอ์ตะ - จงทำในสิ่งที่ท่านประสงค์) คือ จงกระทำ และคำสั่งในที่นี้เป็นการอนุญาตตามความหมายที่สอง นั่นคือ หากการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ต้องละอาย ก็ไม่มีความผิดใด

และเป็นการตำหนิตามความหมายแรก นั่นคือ หากท่านไม่มีความละอาย ท่านก็จะทำตามที่ท่านประสงค์

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. เรื่องราวและคำสอนของประชาชาติก่อนๆ (อัลอาษาร) ยังคงถูกสืบทอดมาจนถึงประชาชาตินี้ ดังปรากฏในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الأُوْلَى"

(แท้จริงหนึ่งในสิ่งที่ผู้คนได้เรียนรู้จากคำกล่าวของบรรดานบีรุ่นก่อน) "แท้จริง ส่วนหนึ่งจากสิ่งที่มนุษย์ได้รับรู้จากคำกล่าวของบรรดานบีก่อนหน้านี้"

เรื่องราวเหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านสามช่องทาง คือ วะหฺยู (การประทานวิวรณ์) ในอัลกุรอาน สุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ และการเล่าสืบต่อกันมาของผู้คน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿ بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ۝١٦ وَٱلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ۝١٧ إِنَّ هَٰذَا لَفِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ۝١٨ صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ۝١٩ ﴾

"หามิได้ แต่พวกเจ้าเลือกเอาการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ต่างหาก ทั้งๆ ที่โลกหน้านั้นดีกว่าและจีรังกว่า แท้จริง (ข้อตักเตือนสติ) นี้มีอยู่ในคัมภีร์ก่อนๆ มาแล้ว คือคัมภีร์ของอิบรอฮีมและมูซา" (สูเราะฮฺอัลอะอฺลา อายะฮฺที่ 16-19)

ส่วนในสุนนะฮฺนั้นมีเรื่องราวมากมาย โดยเฉพาะเรื่องราวของบนีอิสรออีลที่ท่านนบี ﷺ มักกล่าวถึงบ่อยครั้ง

เรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรดานบีก่อนหน้านี้แบ่งเป็นสามประเภท:

หนึ่ง เรื่องราวที่ชะรีอะฮฺ (หลักการศาสนา) ของเรารับรองความถูกต้อง ถือว่าเป็นที่ยอมรับได้

สอง เรื่องราวที่ชะรีอะฮฺปฏิเสธความถูกต้อง ถือเป็นโมฆะ

สาม เรื่องราวที่ชะรีอะฮฺไม่ได้รับรองหรือปฏิเสธ ไม่ต้องแสดงความคิดเห็นใดๆ ซึ่งเป็นจุดยืนที่เที่ยงธรรม

อย่างไรก็ตาม อนุญาตให้เล่าเรื่องราวที่มีข้อคติสอนใจเหล่านี้ได้ หากไม่เกรงว่าผู้ฟังจะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเรื่องจริง

ตัวอย่างหนึ่งคือเรื่องราวของท่านนบีดาวูด อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสสลาม เมื่อครั้งที่ท่านเข้าไปในมิหฺรอบ (ที่ละหมาด) เพื่อทำอิบาดะฮฺและปิดประตูไว้ ด้วยท่านเป็นเคาะลีฟะฮฺ (ผู้ปกครอง) บนแผ่นดินที่ได้รับมอบหมายให้ตัดสินปัญหาของผู้คน มีชายสองคนที่มีข้อพิพาทมาพบท่าน แต่พบว่าประตูปิดอยู่ พวกเขาจึงปีนกำแพงเข้าไป ทำให้ท่านตกใจ พวกเขาจึงกล่าวว่า "อย่าได้กลัวเลย" ซึ่งบ่งชี้ว่ามีคนมามากกว่าสองคน ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสว่า:

﴿ إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَىٰ سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴾

"เมื่อพวกเขาเข้าไปหาดาวูด เขาตกใจกลัวพวกเขา พวกเขากล่าวว่า อย่ากลัวเลย (พวกเรา) เป็นคู่กรณีที่ผู้หนึ่งได้ล่วงเกินอีกผู้หนึ่ง ดังนั้นขอท่านตัดสินระหว่างเราด้วยความเที่ยงธรรม และอย่าได้เอนเอียง และขอท่านชี้นำเราสู่ทางที่เที่ยงตรง" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 22)

﴿إِنَّ هَٰذَآ أَخِي لَهُۥ تِسۡعٌ وَتِسۡعُونَ نَعۡجَةً﴾

"แท้จริงนี่คือพี่น้องของฉัน เขามีแกะตัวเมีย 99 ตัว" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 23)

การกล่าวของผู้มีข้อพิพาทที่ว่า "แท้จริงนี่คือพี่น้องของฉัน" แสดงถึงมารยาทอันสูงส่ง ต่างจากคนในยุคปัจจุบันที่มักจะกล่าวในทำนองว่า "นี่คือคนอธรรมที่ไร้ความยุติธรรม" แต่เขากลับกล่าวว่า:

﴿إِنَّ هَٰذَآ أَخِى لَهُۥ تِسۡعٌ وَتِسۡعُونَ نَعۡجَةً﴾

"แท้จริงนี่คือพี่น้องของฉัน เขามีแกะตัวเมีย 99 ตัว" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 23)

﴿وَلِىَ نَعۡجَةٌ وَٰحِدَةٌ فَقَالَ أَكۡفِلۡنِيهَا وَعَزَّنِى فِى ٱلۡخِطَابِ﴾

"และฉันมีแกะตัวเมียตัวเดียว แล้วเขายังพูดว่า เอามันมาให้ฉันซิ และเขาได้เอาชนะฉันด้วยวาทะ" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 23)

กล่าวคือ เขาทำให้ฉันพ่ายแพ้ด้วยวาทศิลป์อันคมคาย

ท่านนบีดาวูดจึงกล่าวว่า:

﴿ قَالَ لَقَدۡ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعۡجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦۖ وَإِنَّ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلۡخُلَطَآءِ لَيَبۡغِى بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٍ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَقَلِيلٞ مَّا هُمۡۗ وَظَنَّ دَاوُۥدُ أَنَّمَا فَتَنَّٰهُ فَٱسۡتَغۡفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّ رَاكِعٗا وَأَنَابَ۩ ﴿٢٤﴾ فَغَفَرۡنَا لَهُۥ ذَٰلِكَۖ ﴾

"แท้จริง เขาอธรรมต่อท่านในการขอแกะของท่านไปรวมกับแกะของเขา และแท้จริงส่วนมากของผู้เป็นหุ้นส่วนกัน มักละเมิดสิทธิของอีกฝ่าย เว้นแต่บรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดี ซึ่งพวกเขามีจำนวนน้อย และดาวูดรู้ว่าเราได้ทดสอบเขา ดังนั้นเขาจึงขออภัยต่อพระเจ้าของเขา และก้มลงรุกูอฺพร้อมสำนึกผิด ดังนั้นเราจึงให้อภัยเขาในเรื่องนั้น" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 24-25)

ชาวยิวกล่าวอ้างว่า ท่านนบีดาวูด อะลัยฮิศเศาะลาตุวัสลาม มีทหารผู้หนึ่งที่มีภรรยางดงาม ซึ่งท่านต้องการนาง จึงส่งเขาไปรบเพื่อให้เสียชีวิตแล้วจะได้แต่งงานกับนาง [ดู อัดดุรฺ อัลมันษูร โดยอัสสุยูฏีย์ หน้า 7/155-163]

ไม่มีข้อสงสัยว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเท็จ ซึ่งแม้แต่กับคนทั่วไปก็ยากจะเกิดขึ้น แล้วจะเกิดกับท่านนบีได้อย่างไร? พวกเขาใส่ร้ายอัลลอฮฺและเราะสูลด้วยความเท็จ

หากถามถึงความหมายของอายะฮฺ:

﴿وَظَنَّ دَاوُۥدُ أَنَّمَا فَتَنَّٰهُ فَٱسْتَغْفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩﴾

"และดาวูดรู้ว่าเราได้ทดสอบเขา ดังนั้นเขาจึงขออภัยต่อพระเจ้าของเขา และก้มลงรุกูอฺพร้อมสำนึกผิด" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 24)

คำตอบคือ ความผิดพลาดของท่านนบีดาวูด อะลัยฮิสลาม มีดังนี้:

หนึ่ง การทุ่มเทให้กับการอิบาดะฮฺในมิหฺรอบจนละเลยหน้าที่ในฐานะเคาะลีฟะฮฺที่ต้องตัดสินปัญหาของประชาชน

สอง การปิดล็อกประตู ทำให้ผู้มีข้อพิพาทต้องปีนกำแพงซึ่งอาจเกิดอันตราย

สาม การตัดสินทันทีโดยฟังเพียงฝ่ายเดียว ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦ﴾

"แท้จริง เขาอธรรมต่อท่านในการขอแกะของท่านไปรวมกับแกะของเขา" (สูเราะฮฺศ็อด อายะฮฺที่ 24)

ซึ่งผู้พิพากษาต้องรับฟังทั้งสองฝ่ายก่อนตัดสิน

เมื่อท่านนบีดาวูดตระหนักว่าอัลลอฮฺทรงทดสอบท่าน ท่านจึงรีบขออภัยโทษและน้อมรับด้วยการรุกูอฺพร้อมสำนึกผิด

ส่วนเรื่องเล่าของบนีอิสรออีลในกรณีนี้ล้วนเป็นเท็จ เพราะขัดกับหลักการอิศมะฮฺ (การไร้บาป) และจรรยามารยาทของบรรดานบีตลอดจนหลักความยุติธรรมที่พวกท่านนำมาเผยแผ่

[ประเด็นสำคัญคือ สาเหตุที่ท่านนบีดาวูดต้องขออภัยโทษนั้น คือความผิดพลาดที่ระบุในอัลกุรอาน ไม่ใช่เรื่องเล่าอิสรออีลียาตเกี่ยวกับภรรยาทหาร ซึ่งขัดกับหลักการอิศมะฮฺของการเป็นนบี -ผู้แปล]

2. หนึ่งในถ้อยคำที่สืบทอดมาจากประชาชาติก่อนคือ

"إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ"

(หากท่านไม่มีความละอาย ก็จงทำในสิ่งที่ท่านประสงค์) อันเป็นถ้อยคำที่ส่งเสริมให้มีจรรยามารยาทอันงดงาม

3. ความละอายเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในนัยแรกและนัยที่สอง ดังปรากฏในหะดีษที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

«الحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ»

"ความละอายเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 9 และมุสลิม หมายเลข 35]

ความละอายจำแนกออกเป็นสองประการ:

ประการแรก เกี่ยวเนื่องกับสิทธิของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ อันเป็นหน้าที่ที่บ่าวพึงมีความละอายต่อพระองค์ ยามที่พระองค์ทรงเฝ้ามองการฝ่าฝืนและความบกพร่องในการปฏิบัติตามพระบัญชาของพระองค์

ประการที่สอง เกี่ยวเนื่องกับสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นการระงับยับยั้งจากการกระทำที่ขัดต่อเกียรติและมารยาท อาทิ การที่ผู้ใดผู้หนึ่งนั่งแถวหน้าในวงวิชาการแล้วยื่นขาออกไป พฤติกรรมเช่นนี้แสดงถึงการขาดความละอายเพราะขัดต่อเกียรติ แต่หากอยู่ในหมู่มิตรสหาย การยื่นขามิได้ขัดต่อเกียรติ หว่าควรขออนุญาตด้วยถ้อยคำว่า "ขออนุญาตเหยียดขาสักครู่"

ในอีกแง่มุมหนึ่ง ความละอายแบ่งออกเป็นสองลักษณะ:

ลักษณะแรก เป็นผู้ที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ประทานความละอายให้โดยธรรมชาติ จนเป็นผู้ที่มีความละอายสูง แม้ในเรื่องเล็กน้อยจะไม่พูดหรือกระทำสิ่งใดนอกจากที่จำเป็น อันเนื่องจากความเป็นผู้มีความละอาย

ลักษณะที่สอง เป็นความละอายที่เกิดจากการขวนขวายและฝึกฝน กล่าวคือ มิได้เป็นผู้มีความละอายแต่เดิม หากแต่เป็นผู้กล้าแสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำ ครั้นได้คบหาสมาคมกับผู้มีความละอายและมีคุณธรรม จึงได้ซึมซับคุณลักษณะนั้น

ลักษณะแรกนั้นประเสริฐที่สุด อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักว่าความละอายเป็นคุณลักษณะที่น่าสรรเสริญ เว้นแต่เมื่อส่งผลให้ละทิ้งสิ่งที่วาญิบหรือนำไปสู่การกระทำที่ต้องห้าม ในกรณีที่ความละอายทำให้ละเลยสิ่งที่วาญิบ ย่อมเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ เช่น การละอายที่จะห้ามปรามความชั่วทั้งที่เป็นหน้าที่วาญิบ (บังคับ) ความละอายเช่นนี้เป็นที่น่าตำหนิ หากแต่ควรห้ามปรามความชั่วโดยไม่ต้องเกรงกลัวสิ่งใด ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าเป็นสิ่งที่วาญิบและดำเนินการตามขั้นตอนและเงื่อนไขที่กำหนด

4. พฤติกรรมของผู้ปราศจากความละอายนั้น เขาจะกระทำทุกสิ่งตามความปรารถนาโดยมิได้คำนึงถึงสิ่งใด ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้ใดกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยปราศจากความละอาย ผู้คนก็จะกล่าวถึงเขาว่าเป็นผู้ไร้ความละอายที่จะกระทำเช่นนั้น

5. หนึ่งในบทเรียนจากหะดีษนี้ในนัยที่สอง คือ การกระทำใดที่มิได้ก่อให้เกิดความละอาย ย่อมได้รับอนุญาตให้กระทำ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ"

(หากท่านไม่มีความละอาย ก็จงกระทำตามที่ท่านปรารถนาเถิด)

6. เนื้อหาของหะดีษนี้ได้หักล้างความเชื่อของกลุ่มญะบะรียะฮฺ (ผู้เชื่อว่ามนุษย์ถูกบังคับในทุกการกระทำโดยปราศจากอิสระในการเลือกการกระทำที่ตนปรารถนา) ด้วยการยืนยันว่าบ่าวแต่ละคนสามารถเลือกกระทำในสิ่งที่ตนปรารถนา

ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงประทานทางนำสู่ความดีงาม

หะดีษที่ 21

การยืนหยัดบนความถูกต้อง คือแก่นแท้ของอิสลาม

عَنْ أَبِيْ عَمْرٍو وَقِيْلَ أَبِيْ عَمْرَةَ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:
قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللهِ قُلْ لِيْ فِيْ الإِسْلَامِ قَوْلاً لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ
قَالَ : " قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ ، ثُمَّ اسْتَقِمْ ، "
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

จากท่านอบูอัมรฺ – บางรายงานกล่าวว่าอบูอัมเราะฮฺ – นั่นคือสุฟยาน บินอับดุลลอฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ เล่าว่า: ฉันได้กล่าวว่า: **"โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ได้โปรดบอกฉันเกี่ยวกับอิสลามด้วยคำกล่าวที่ฉันไม่ต้องถามผู้อื่นอีกนอกจากท่านด้วยเถิด" ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า: "จงกล่าวเถิดว่า ฉันได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺแล้ว หลังจากนั้นจงยืนหยัด"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 62]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"قُلْ لِيْ فِيْ الإِسْلَامِ"

(กุล ลี ฟิล อิสลาม - จงบอกฉันเกี่ยวกับอิสลาม) เป็นการถามเกี่ยวกับชะรีอะฮฺหรือคำสอนของอิสลาม

"قَوْلاً لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ"

(เกาลัน ลา อัสอะลุ อันฮุ อะหะดัน ฆอยเราะกะ - คำกล่าวที่ฉันไม่ต้องถามผู้ใดอีกนอกจากท่าน) หมายถึง คำกล่าวที่เป็นบรรทัดฐาน มีความชัดเจน ครอบคลุม และรัดกุม

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงตอบด้วยสองประโยค คือ

"آمَنْتُ بِاللهِ"

(อามันตุ บิลลาฮฺ - ฉันศรัทธาต่ออัลลอฮฺแล้ว) ซึ่งเป็นสถานะของความศรัทธาในหัวใจ และ "ثُمَّ اسْتَقِمْ" (ษุมมัสตะกิม - หลังจากนั้นจงยืนหยัด) คือการยืนหยัดด้วยการภักดีต่อพระองค์ ซึ่งเป็นการงานของร่างกาย

หะดีษบทนี้จัดเป็นหะดีษญามิอฺ (ครอบคลุมนัยต่างๆ มากมาย) และเป็นหนึ่งในบรรดาหะดีษญามิอฺทั้งหลาย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"قُلْ آمَنْتُ"

(กุล อามันตุ - จงกล่าวว่า ฉันศรัทธาแล้ว) รวมถึงคำกล่าวด้วยลิ้นและหัวใจ โดยอุละมาอ์ได้อธิบายว่า คำกล่าวด้วยหัวใจคือการยืนยันและยอมรับ

"آمَنْتُ بِاللهِ"

(อามันตุ บิลลาฮฺ - ฉันศรัทธาต่ออัลลอฮฺแล้ว) หมายถึง การยืนยันในสิ่งที่วาญิบต่อการศรัทธาในเอกภาพของพระองค์ ทั้งในด้าน:

- อัรรุบูบียะฮฺ (การสร้างและบริหารจัดการของอัลลอฮฺ)
- อัลอุลูฮียะฮฺ (การให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺในการเคารพภักดี)
- อัลอัสมาอ์ วะอัศศิฟาต (พระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ)

หลังจากศรัทธาแล้ว "اسْتَقِمْ" (อิสตะกิม - จงยืนหยัด) คือให้ดำเนินบนเส้นทางที่เที่ยงตรงไม่เบี่ยงเบนจากชะรีอะฮฺอิสลามไม่ว่าทางขวาหรือซ้าย

สองประโยคนี้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของศาสนา กล่าวคือ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺรวมถึงการมีอิคลาศ (ความบริสุทธิ์ใจ) ต่อพระองค์ในการทำอิบาดะฮฺ ส่วนการอิสติกอมะฮฺ (การยืนหยัด) รวมถึงการปฏิบัติตามชะรีอะฮฺของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งครอบคลุมเงื่อนไขของการทำอิบาดะฮฺ คือ อิคลาศ (ความบริสุทธิ์ใจ) และมุตาบะอะฮฺ (การปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบี ﷺ)

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ ดังจะเห็นได้จากการที่พวกเขาถามท่านนบี ﷺ ในประเด็นต่างๆ รวมถึงคำถามของท่านอบูอัมรฺ

2. ท่านอบูอัมรฺหรืออบูอัมเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ใช้ปัญญาในการตั้งคำถามที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ จนไม่จำเป็นต้องสอบถามผู้อื่นเพิ่มเติม

3. มนุษย์จำเป็นต้องถามเพื่อได้มาซึ่งความรู้ โดยควรตั้งคำถามที่ครอบคลุมและรัดกุม เพื่อป้องกันความคลุมเครือและสับสน ดังที่ปรากฏในหะดีษ

"قَوْلاً لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ"

(คำกล่าวที่ฉันไม่ต้องถามผู้อื่นอีกนอกจากท่าน)

ประเด็น: บรรดาเศาะหาบะฮฺสามารถถามผู้อื่นนอกจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ในเรื่องศาสนาได้หรือไม่?

คำตอบ ได้ เศาะหาบะฮฺสามารถถามผู้ที่มีความรู้มากกว่าตนได้ สำหรับคำถามของท่านอบูอัมรฺนั้น อาจเป็นการเน้นย้ำความสำคัญเพื่อให้ผู้ตอบ (ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ) ให้คำตอบที่ครอบคลุม

4. ท่านนบี ﷺ ใช้ญะวามิอุลกะลิม (ถ้อยคำที่กระชับแต่ครอบคลุม) รวมหลักการศาสนาไว้ในสองประโยค คือ

"آمَنْتُ بِاللهِ ، ثُمَّ اسْتَقِمْ"

(ฉันศรัทธาต่ออัลลอฮฺแล้ว หลังจากนั้นจงยืนหยัด) ซึ่งสอดคล้องกับอายะฮฺต่างๆ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُوا۟ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

"แท้จริงบรรดาผู้ที่กล่าวว่า อัลลอฮฺคือพระเจ้าของพวกเรา แล้วพวกเขาก็ยืนหยัด จะไม่มีความหวาดกลัวใดๆ แก่พวกเขา และพวกเขาก็จะไม่เศร้าสลดใจ" (สูเราะฮฺอัลอะหฺก็อฟ อายะฮฺที่ 13)

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُوا۟ تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا۟ وَلَا تَحْزَنُوا۟ وَأَبْشِرُوا۟ بِٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾

"แท้จริงบรรดาผู้กล่าวว่าอัลลอฮฺ คือพระเจ้าของพวกเราแล้วพวกเขาก็ยืนหยัด มะลาอิกะฮฺจะลงมาหาพวกเขา โดยกล่าวว่า พวกท่านอย่าหวาดกลัวและอย่าเศร้าสลดใจ แต่จงต้อนรับข่าวดีคือสวนสวรรค์ซึ่งพวกเจ้าได้ถูกสัญญาไว้" (สูเราะฮฺฟุศศิลัต อายะฮฺที่ 30)

﴿فَٱسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ وَمَن تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا۟﴾

"เจ้าจงอยู่ในความเที่ยงธรรมเช่นที่ถูกบัญชา และผู้ที่ขอลุโทษแก่เจ้า และพวกเจ้าอย่าได้ละเมิด" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 112)

ซึ่งอายะฮฺที่มีความหมายในทำนองนี้มีอยู่อย่างมากมาย

5. การใช้คำว่า "อัลอิสติกอมะฮฺ - الاِسْتِقَامَة" (การยืนหยัดในความถูกต้อง) ไม่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้คนเท่ากับคำว่า "อัลอิลติซาม - الاِلْتِزَام" เมื่อต้องการยกย่องผู้ที่เคร่งครัดในศาสนา ผู้คนมักกล่าวว่า "فُلَانٌ مُلْتَزِم" (ฟุลานุน มุลตะซิม) แต่ที่ถูกต้องควรใช้ "فُلَانٌ مُسْتَقِيم" (ฟุลานุน มุสตะกีม) ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ

6. ผู้ที่บกพร่องในการปฏิบัติสิ่งที่วาญิบจะไม่ถือว่ายืนหยัดในความถูกต้อง แต่กำลังอยู่ในความผิดเพี้ยน ซึ่งความผิดเพี้ยนนั้นจะเพิ่มมากขึ้นตามการละเลยสิ่งที่วาญิบหรือการกระทำสิ่งต้องห้าม

7. จำเป็นที่ทุกคนต้องหมั่นตรวจสอบตนเองว่าเป็นผู้ยืนหยัดในความถูกต้อง (مُسْتَقِيم) หรือเบี่ยงเบนจากแนวทาง หากเป็นผู้ยืนหยัดในความถูกต้องก็ให้สรรเสริญและขอบคุณอัลลอฮฺ พร้อมวอนขอให้พระองค์ทรงให้มั่นคงในแนวทางนั้น แต่หากเบี่ยงเบน วาญิบต้องกลับสู่แนวทางที่ถูกต้องและปรับการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับแนวทางของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ผู้ที่ไม่ละหมาดตามเวลาถือว่าเบี่ยงเบนเพราะละทิ้งการละหมาด ผู้ที่ไม่จ่ายซะกาตก็เบี่ยงเบนเพราะละเลยการจ่ายซะกาต ผู้ที่ละเมิดเกียรติเพื่อนมนุษย์ก็เบี่ยงเบนเพราะทำสิ่งต้องห้าม และผู้ที่ฉ้อโกงในการค้าขาย การเช่าซื้อ การว่าจ้าง และอื่นๆ ก็เบี่ยงเบนเช่นกัน ดังนั้นการยืนหยัดในความถูกต้องจึงเป็นคุณลักษณะที่ครอบคลุมทุกการงาน

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 22

เส้นทางสู่สวรรค์

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ فَقَالَ:

"أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتُ المَكْتُوْبَاتِ ، وَصُمْتُ رَمَضَانَ ، وَأَحْلَلْتُ الحَلاَلَ ، وَحَرَّمْتُ الحَرَامَ ، وَلَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئاً ، أَأَدْخُلُ الجَنَّةَ ؟

قَالَ : " نَعَمْ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

وَمَعْنَى حَرَّمْتُ الحَرَامَ : اِجْتَنَبْتُهُ .

وَمَعْنَى أَحْلَلْتُ الحَلاَلَ : فَعَلْتُهُ مُعْتَقِداً حِلَّهُ .

จากอบูอับดิลลาฮฺ นั่นคือ ญาบิร บินอับดุลลอฮฺ อัลอันศอรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: **"มีชายผู้หนึ่งได้ถามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่า "ท่านมีความเห็นอย่างไรเมื่อฉันได้ละหมาดฟัรฎู ฉันได้ถือศีลอดเดือนเราะมะฎอน ฉันอนุมัติสิ่งที่อนุมัติ ฉันห้ามสิ่งที่ต้องห้าม และฉันไม่ได้ปฏิบัติเพิ่มใดๆ จากสิ่งเหล่านั้น ฉันจะได้เข้าสวนสวรรค์ไหม ?" ท่านนบีตอบว่า "ใช่"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 18]

ความหมายของประโยค **"ฉันห้ามสิ่งที่ต้องห้าม"** คือฉันห่างไกลจากสิ่งที่ต้องห้าม และความหมายของประโยค **"ฉันอนุมัติสิ่งที่อนุมัติ"** คือฉันกระทำสิ่งที่อนุมัติโดยมีความเชื่ออย่างแน่วแน่ถึงการอนุมัติของมัน

คำอธิบายหะดีษ

ท่านญาบิร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า มีชายผู้หนึ่งถามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ (ซึ่งการไม่ระบุตัวตนของผู้ถามไม่ใช่เรื่องสำคัญ เพราะจุดประสงค์อยู่ที่เนื้อหา ยกเว้นกรณีที่การรู้ตัวตนมีผลต่อความเข้าใจเนื้อหา จึงจะจำเป็นต้องระบุ)

คำกล่าวที่ว่า

"أَرَأَيْتَ"

(อะเราะอัยตะ - ท่านมีความเห็นอย่างไร) หมายถึง โปรดบอกแก่ฉัน

"إِذَا صَلَّيْتُ المَكْتُوْبَاتِ"

(อิซา ศ็อลลัยตุล มักตูบาต - เมื่อฉันได้ละหมาดฟัรฎู) หมายถึงละหมาดห้าเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละตรัสว่า:

﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتْ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ كِتَٰبًا مَّوْقُوتًا﴾

"แท้จริงการละหมาดนั้นเป็นบัญญัติที่ถูกกำหนดเวลาไว้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัน-นิสาอ์ อายะฮฺที่ 103)

ส่วนละหมาดอื่นนอกเหนือจากห้าเวลาไม่เป็นวาญิบ ยกเว้นเพื่อการชดใช้ ซึ่งเข้าใจได้จากการพิจารณาตัวบทนี้

"وَصُمْتُ رَمَضَانَ"

(วะศุมตุ เราะมะฎอน - ฉันได้ถือศีลอดเดือนเราะมะฎอน) หมายถึงเดือนที่รู้กันดี

คำว่า "อัศศิยาม" (การถือศีลอด) ในทางภาษา หมายถึง การงดเว้นจากทุกสิ่ง ส่วนในทางวิชาการ หมายถึง การงดเว้นจากสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย (มุฟัฏฏิรอต) ตั้งแต่รุ่งอรุณจนถึงดวงอาทิตย์ตก โดยตั้งใจเพื่ออิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ตามทัศนะของเรา การงดเว้นจากสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสียเพื่อดูแลสุขภาพหรือรักษาโรคไม่ถือเป็นอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ เพราะไม่ใช่การถือศีลอดตามหลักศาสนา จึงต้องระบุว่าเป็นไปเพื่ออิบาดะฮฺต่อพระองค์

"وَأَحْلَلْتُ الحَلَالَ"

(วะอะหฺลัลตุล หะลาล - ฉันอนุมัติสิ่งที่หะลาล) หมายถึง การกระทำสิ่งที่อนุมัติโดยเชื่อมั่นในการอนุมัตินั้น ซึ่งเป็นความหมายของ "أَحْلَلْتُ" เพราะการอนุมัติมีสองนัย: การเชื่อมั่นในการอนุมัติ และการปฏิบัติตาม

"وَحَرَّمْتُ الحَرَامَ"

(วะหัรร็อมตุล หะรอม - ฉันห้ามสิ่งที่หะรอม) หมายถึง การห่างไกลจากสิ่งต้องห้ามโดยเชื่อมั่นในการห้ามนั้น

ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ อธิบายว่า **"การห่างไกลจากสิ่งต้องห้าม"** ไม่จำเป็นต้องผูกกับความเชื่อมั่นในการห้าม เพราะการห่างไกลจากสิ่งต้องห้ามเป็นเรื่องดีอยู่แล้ว แม้ไม่เชื่อว่าเป็นสิ่งต้องห้าม แต่เมื่อเชื่อว่าเป็นสิ่งต้องห้าม การละทิ้งสิ่งนั้นจะเป็นอิบาดะฮฺ เพราะละทิ้งด้วยความเชื่อดังกล่าว

ตัวอย่าง หากผู้ใดไม่ดื่มสุราเพียงเพราะไม่ชอบ โดยไม่เชื่อว่าเป็นสิ่งต้องห้าม เขาจะไม่ได้บาป แต่หากละทิ้งโดยเชื่อว่าเป็นสิ่งต้องห้ามและทำเพื่ออัลลอฮฺ เขาจะได้ผลบุญ ซึ่งจะอธิบายเพิ่มเติมในบทเรียนสุดท้าย อินชาอัลลอฮฺ

"أَدْخُلُ الْجَنَّةَ"

(อัดคุลุล ญันนะฮฺ - ฉันจะได้เข้าสวนสวรรค์) หมายถึง "ฉันจะได้เข้าสวนสวรรค์หรือไม่?" โดยสวนสวรรค์คือสถานที่แห่งความสุขอันสูงสุดที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงเตรียมไว้สำหรับบรรดาผู้ยำเกรง (มุตตะกีน) ภายในนั้นมีสิ่งที่ไม่เคยปรากฏแก่สายตา ไม่เคยได้ยิน และไม่เคยผ่านเข้ามาในจินตนาการของมนุษย์ อุดมด้วยผลไม้นานาชนิด รวมถึงอินทผลัมและทับทิม อีกทั้งยังมีเนื้อสัตว์ น้ำ นมสด และน้ำผึ้ง

แม้ชื่อสิ่งต่างๆ ในสวนสวรรค์จะคล้ายกับสิ่งในโลกนี้ แต่แก่นแท้ของมันแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ أُخْفِىَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ﴾

"ดังนั้น จึงไม่มีชีวิตใดรู้สิ่งที่ถูกซ่อนไว้สำหรับพวกเขา ให้เป็นที่รื่นรมย์แก่สายตา เป็นการตอบแทนในสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้" (สูเราะฮฺอัสสัจญฺดะฮฺ อายะฮฺที่ 17)

และในหะดีษกุดสีย์ อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

« أَعْدَدْتُ لِعِبَادِى الصَّالِحِينَ مَا لاَ عَيْنٌ رَأَتْ، وَلاَ أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ»

"ข้าได้เตรียมสวนสวรรค์แก่ปวงบ่าวที่มีคุณธรรมในสิ่งที่ไม่มีดวงตาใดเคยเห็น ไม่มีหูใดเคยได้ยิน และไม่เคยเป็นที่นึกฝันในใจของมนุษย์" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3244 และมุสลิม หมายเลข 2824]

ท่านนบีตอบว่า "نَعَمْ" (นะอัม - ใช่) ซึ่งเป็นคำยืนยันคำถาม หมายความว่า "ใช่แล้ว ท่านจะได้เข้าสวนสวรรค์"

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ในการสอบถามเรื่องสำคัญทางศาสนา

2. เป้าหมายสูงสุดของบรรดาเศาะหาบะฮฺคือการเข้าสวนสวรรค์ มิใช่ทรัพย์สินหรือความหรูหราในดุนยา ดังปรากฏในหะดีษที่ **"เศาะหาบะฮฺขอเพียงการได้อยู่เคียงข้างท่านนบีในสวนสวรรค์"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3244 และมุสลิม หมายเลข 2824]

3. ผู้ที่ละหมาดฟัรฎูครบห้าเวลาจะไม่ถูกตำหนิและไม่ถูกห้ามจากสวนสวรรค์ ตามที่ระบุในหะดีษ

"أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتُ المَكْتُوْبَاتِ"

(ท่านมีความเห็นอย่างไรเมื่อฉันละหมาดฟัรฎู)

4. การละหมาดและการถือศีลอดเป็นสาเหตุหนึ่งของการได้เข้าสวนสวรรค์ ดังปรากฏในหะดีษว่า **"ผู้ใดถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนด้วยความศรัทธาและหวังผลตอบแทน อัลลอฮฺจะทรงให้อภัยความผิดบาปที่ผ่านมาของเขา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1901 และมุสลิม หมายเลข 760]

5. มุสลิมไม่ควรห้ามตนเองจากสิ่งที่หะลาล (อนุมัติ) โดยไม่มีเหตุผลทางศาสนา ตามที่ท่านนบีกล่าว

"وَأَحْلَلْتُ الحَلَالَ"

(ฉันอนุมัติสิ่งที่อนุมัติ)

6. สิ่งที่หะรอม (ต้องห้าม) คือสิ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงห้ามในคัมภีร์หรือผ่านคำพูดของท่านเราะสูล ﷺ ครอบคลุมทุกสิ่งที่เป็นหะลาลและหะรอม

ประเด็นที่สร้างความเคลือบแคลงในหะดีษนี้คือ เศาะหาบะฮฺกล่าวว่า

"لَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئاً"

(ฉันไม่ได้ปฏิบัติเพิ่มใดๆ จากสิ่งเหล่านั้น) แต่ท่านนบียืนยันว่าเขาจะได้เข้าสวนสวรรค์ ทั้งที่ยังขาดรุกุ่นอิสลามบางประการ เช่น ซะกาตและหัจญ์ อาจอธิบายได้ว่า: หะดีษนี้อาจเกิดขึ้นก่อนการบัญญัติซะกาตและหัจญ์ และเศาะหาบะฮฺท่านนี้อาจไม่อยู่ในสถานะที่ต้องจ่ายซะกาตหรือทำหัจญ์ขณะนั้น

คำตอบคือ ท่านนบี ﷺ อาจทราบว่าเศาะหาบะฮฺท่านนั้นไม่มีทรัพย์สิน และรู้ว่าหากมีทรัพย์สิน เขาจะจ่ายซะกาตแน่นอน เพราะเขากล่าวว่า

"وَحَرَّمْتُ الحَرَامَ"

(ฉันห้ามสิ่งที่ต้องห้าม) ซึ่งการไม่จ่ายซะกาตเป็นสิ่งหะรอม

ส่วนการทำหัจญ์นั้น หะดีษนี้อาจเกิดขึ้นก่อนการฟัรฎูหัจญ์ ซึ่งมีในปีที่เก้าหรือสิบฮิจญ์เราะฮฺ และอายะฮฺ:

﴿وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾

"และพวกเจ้าจงให้สมบูรณ์ซึ่งการทำหัจญ์และการทำอุมเราะฮฺเพื่ออัลลอฮฺเถิด" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 196)

เป็นการบัญญัติให้การทำหัจญ์สมบูรณ์ ไม่ใช่การเริ่มต้นฟัรฎู และเศาะหาบะฮฺท่านนี้อยู่ในความหมายของ

"حَرَّمْتُ الحَرَامَ"

(ฉันห้ามสิ่งที่ต้องห้าม) เพราะการละทิ้งหัจญ์และซะกาตเป็นสิ่งหะรอม

7. การตอบว่า "نَعَمْ" (นะอัม) เป็นการให้คำตอบที่ทวนคำถามนั้น เพราะเมื่อเศาะหาบะฮฺถามว่า

"أَأَدْخُلُ الجَنَّةَ قَالَ : نَعَمْ"

(ฉันจะได้เข้าสวนสวรรค์ไหม? ท่านนบีตอบว่า ใช่) หมายถึงท่านจะได้เข้าสวนสวรรค์

ด้วยเหตุนี้ ในกรณีต่างๆ เมื่อมีการถาม:

- "ท่านได้หย่าภรรยาของท่านแล้วใช่ไหม" เมื่อตอบว่า "ใช่" ถือว่าได้หย่าแล้ว เพราะ "ใช่" ในที่นี้หมายถึง "ฉันได้หย่ากับนางแล้ว"

- เมื่อวะลีย์ (ผู้ปกครองเจ้าสาว) ทำอักดุนนิกาหฺ (พิธีแต่งงาน) และกล่าวแก่เจ้าบ่าวว่า "ฉันได้นิกาหฺลูกสาวของฉันแก่ท่าน" เมื่อถามเจ้าบ่าวว่า "ท่านจะตอบรับไหม?" การตอบว่า "ใช่" ถือเป็นการตอบรับที่สมบูรณ์

- "ท่านจะให้บ้านของท่านเป็นวะกัฟ (ให้เป็นส่วนกลาง) ไหม?" หากตอบว่า "ใช่" ทำให้บ้านนั้นเป็นวะกัฟ

- "ท่านจะขายรถยนต์ของท่านให้คนนี้ไหม?" หากตอบว่า "ใช่" ทำให้การซื้อขายมีผล

การใช้คำว่า "ใช่" ในทุกกรณีถือเป็นการให้คำตอบที่ทวนคำถามนั้น

ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ อธิบายว่า

"حَرَّمْتُ الحَرَامَ"

(หัรร็อมตุล หะรอม) หมายถึงการห่างไกลจากสิ่งต้องห้าม และ

"أَحْلَلْتُ الحَلَالَ"

(อะหฺลัลตุล หะลาล) หมายถึงการกระทำสิ่งที่อนุมัติโดยเชื่อมั่นในการอนุมัตินั้น แต่ยังมีอีกความหมายที่ท่านไม่ได้กล่าวถึง คือการเชื่อมั่นว่าสิ่งต้องห้ามเป็นที่ต้องห้าม เพราะหากไม่เชื่อเช่นนั้นจะไม่ศรัทธาต่อหุกุ่มของหลักการศาสนา และหากไม่เชื่อมั่นว่าสิ่งที่อนุมัติเป็นที่อนุมัติ ก็จะไม่ศรัทธาต่อหุกุ่มของหลักการศาสนาเช่นกัน ดังนั้นจำเป็นต้องเชื่อมั่นว่าสิ่งที่อนุมัติย่อมเป็นที่อนุมัติ และสิ่งที่ต้องห้ามย่อมเป็นที่ต้องห้าม

การอธิบายของท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ในหะดีษบทนี้จึงยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

อัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรู้ดียิ่ง

หะดีษที่ 23

คุณงามความดีที่ครอบคลุม

عَنْ أَبِيْ مَالِكٍ الحَارِثِ بْنِ عَاصِمٍ الأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :

" الطُّهُوْرُ شَطْرُ الإِيْمَانِ ، وَالحَمْدُ لِلهِ تَمْلَأُ المِيْزَانَ ، وَسُبْحَانَ اللهِ وَالحَمْدُ لِلهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ، وَالصَّلَاةُ نُوْرٌ ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ ، وَالقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوْ ، فَبَايِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบูมาลิก นั่นคือ อัลหาริษ บินอาศิม อัลอัชอะรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **“ความสะอาดเป็นครึ่งหนึ่งของการศรัทธา และการกล่าวว่า “อัลหัมดุลิลลาฮฺ” ผลบุญของมันจะเต็มตาชั่งในวันกิยามะฮฺ และการกล่าวว่า “สุบหานัลลอฮฺ” และ “อัลหัมดุลิลลาฮฺ” ผลบุญของทั้งสองประโยคหรือผลบุญของแต่ละประโยคนั้น จะเต็มระหว่างท้องฟ้าและผืนแผ่นดิน การละหมาดนั้นคือรัศมี การจ่ายซะกาตคือหลักฐาน การอดทนคือแสงสว่าง และอัลกุรอานคือหลักฐานสนับสนุนท่าน (หากท่านทำความดี) หรือไม่ก็คือหลักฐานมัดตัวท่าน (หากท่านทำความชั่ว) มนุษย์ทุกคนจะขวนขวาย ซึ่งมีผู้ที่ขายชีวิตของตัวเอง จนกระทั่งเป็นผู้ปลดปล่อยตัวเขาเอง (จากการถูกลงโทษในไฟนรกด้วยการเคารพเชื่อฟังอัลลอฮฺ) หรือไม่ก็เป็นผู้ทำลายตัวเขาเองให้พินาศ (ด้วยการตามชัยฏอนและตัณหาของเขา)”** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 223]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الطُّهُوْرُ شَطْرُ الإِيْمَانِ"

(อัฏฏุฮูรุ ชัฏรุล อีมาน - ความสะอาดเป็นครึ่งหนึ่งของการศรัทธา) หมายถึง การศรัทธาประกอบด้วย "تَخْلِيَة" (ตัคลียะฮฺ - การขจัด) และ "تَحْلِيَة" (ตะหฺลียะฮฺ - การประดับ) โดยตัคลียะฮฺคือการทำความสะอาด และตะหฺลียะฮฺคือการทำความดี

การวิเคราะห์คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การศรัทธาประกอบด้วยการปฏิบัติและการละเว้น โดยการละเว้นคือการทำความสะอาด ส่วนการปฏิบัติคือการสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

อุละมาอ์บางท่านอธิบายว่า ความสะอาดในที่นี้หมายถึงการปลอดจากการตั้งภาคี เพราะการตั้งภาคีเป็นสิ่งสกปรก ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลาดำรัสว่า:

﴿إِنَّمَا ٱلْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ﴾

"แท้จริงบรรดาผู้ตั้งภาคีนั้นเป็นสิ่งโสมม" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 28)

ด้วยเหตุนี้ การทำความสะอาดจึงเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา

บางท่านให้ความเห็นว่าหมายถึงการทำความสะอาดเพื่อละหมาด เพราะการละหมาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา และจะสมบูรณ์ได้ต้องมีการทำความสะอาด อย่างไรก็ตาม ความหมายแรกดีกว่าและครอบคลุมกว่า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالحَمْدُ لِلهِ تَمْلَأُ المِيْزَانَ"

(วัลหัมดุลิลลาฮิ ตัมละอุล มีซาน - การกล่าว "อัลหัมดุลิลลาฮฺ" จะมีผลบุญเต็มตาชั่งในวันกิยามะฮฺ) กล่าวคือ มันเป็นตาชั่งที่ใช้ชั่งการงานต่างๆ

ดังที่อัลลอฮฺ ดำรัสว่า:

﴿ وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَـٰسِبِينَ ﴾

"และเราจะตั้งตาชั่งที่เที่ยงธรรมในวันกิยามะฮฺ ดังนั้นจะไม่มีชีวิตใดถูกอธรรม และแม้ว่าจะมีน้ำหนักเพียงเมล็ดพืชเล็ก เราก็จะนำมันมาแสดง และเพียงพอแล้วที่เราเป็นผู้ชำระสอบสวน" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 47)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَسُبْحَانَ اللهِ وَالحَمْدُ لِلهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ"

(วะสุบหานัลลอฮฺ วัลหัมดุลิลลาฮฺ ตัมละอาน เอา ตัมละอะ - การกล่าวว่า "สุบหานัลลอฮฺ" และ "อัลหัมดุลิลลาฮฺ" ผลบุญของทั้งสองประโยคหรือผลบุญของแต่ละประโยคจะเต็มระหว่างฟ้าและดิน) โดยคำว่า "أَوْ" (เอา - หรือ) ในที่นี้แสดงถึงความไม่แน่ใจของผู้รายงานหะดีษ กล่าวคือ ไม่แน่ใจว่าท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า "تَمْلَآنِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ" (ผลบุญของทั้งสองประโยครวมกันจะเต็มระหว่างฟ้าและดิน) หรือ "تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ" (ผลบุญของแต่ละประโยคจะเต็มระหว่างฟ้าและดิน) ซึ่งทั้งสองสำนวนนี้ให้ความหมายที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะ

ต่างก็แสดงถึงผลบุญอันมากมายมหาศาลของการซิกรุลลอฮฺทั้งสองประโยค อย่างไรก็ตาม ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและความพิถีพิถันในการรายงานหะดีษของบรรดาผู้รายงาน ทำให้ท่านเหล่านั้นต้องระบุความไม่แน่ใจนี้ไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่อย่างสูงในการรักษาความถูกต้องของสำนวนหะดีษ โดยไม่กล้าที่จะยืนยันสำนวนใดสำนวนหนึ่งหากไม่มีความแน่ใจอย่างสมบูรณ์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"سُبْحَانَ اللهِ وَالحَمْدُ لِلهِ"

(สุบหานัลลอฮฺ วัลหัมดุลิลลาฮฺ)

ประกอบด้วยการปฏิเสธ (نَفْي - นัฟย์) และการยืนยัน (إِثْبَات - อิษบาต) โดยการปฏิเสธอยู่ในคำว่า "سُبْحَانَ اللهِ" ซึ่งเป็นการให้ความบริสุทธิ์แด่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จากทุกสิ่งที่ไม่คู่ควรกับพระองค์ โดยสิ่งที่ต้องให้ความบริสุทธิ์แด่อัลลอฮฺ ตะอาลา มีสามประการ คือ

ประการที่หนึ่ง คุณลักษณะที่บกพร่อง ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่พระองค์จะทรงมีคุณลักษณะที่บกพร่อง

ประการที่สอง ข้อบกพร่องในความสมบูรณ์ของพระองค์ ซึ่งในความสมบูรณ์ของพระองค์นั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะมีข้อบกพร่อง

ประการที่สาม การเสมอเหมือนกับสิ่งถูกสร้าง (มัคลูก)

หลักฐานประการที่หนึ่ง คือดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ:

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ﴾

"และเจ้าจงมอบหมายต่อพระผู้ทรงดำรงชีวิตตลอดกาลโดยไม่ตาย" (สูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 58)

อายะฮฺนี้ปฏิเสธความตายจากคุณลักษณะของพระองค์ เพราะมันเป็นคุณลักษณะที่บกพร่อง และดำรัสของพระองค์:

﴿لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ﴾

"ความง่วงและการหลับใหลไม่ครอบงำพระองค์" (สูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 255)

เป็นการปฏิเสธความง่วงและการหลับใหลจากคุณลักษณะของพระองค์ เพราะทั้งสองประการเป็นคุณลักษณะที่บกพร่อง

หลักฐานประการที่สอง คือดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٖ﴾

"และแน่นอน เราได้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสองในหกวัน และไม่มีความเหน็ดเหนื่อยใดๆ แตะต้องเรา" (สูเราะฮฺกอฟ อายะฮฺที่ 38)

การสร้างสรรพสิ่งที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้ ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า มันจะมีคุณลักษณะที่บกพร่องเกิดขึ้น หลังจากการสร้างสิ่งดังกล่าว นั่นคือความเหน็ดเหนื่อยและความอ่อนล้า แต่พระองค์ได้ดำรัสว่า:

﴿وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٖ﴾

"และไม่มีความเหน็ดเหนื่อยใดๆ แตะต้องเรา" (สูเราะฮฺกอฟ อายะฮฺที่ 38)

หลักฐานประการที่สาม คือดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ﴾

"ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์คือผู้ทรงได้ยินผู้ทรงเห็น" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 11)

แม้มีความสมบูรณ์ในสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง แต่ก็ไม่มีสิ่งใดที่มีความสมบูรณ์เสมอเหมือนคุณลักษณะอัลลอฮฺ แม้เพียงคุณลักษณะเดียว

หากมีผู้กล่าวว่า "**การเปรียบเสมือนอัลลอฮฺกับสิ่งที่ถูกสร้างนั้นเป็นความบกพร่อง**" โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวเช่นนั้น แต่เหตุผลที่พวกเขากล่าวเช่นนั้นเพราะการเปรียบเทียบสิ่งที่สมบูรณ์กับสิ่งที่บกพร่องจะทำให้สิ่งนั้นด้อยค่าลง ดังที่กวีได้กล่าวว่า:

"เจ้าไม่เห็นดอกหรือว่าคุณภาพของดาบจะด้อยค่าลง
เมื่อมีคนกล่าวว่ามันคมยิ่งกว่าไม้เท้า"

แม้ดาบจะคมกว่าไม้เท้าอยู่แล้ว แต่การเปรียบเทียบเช่นนั้นกลับทำให้ดาบดูด้อยค่า เพราะไปเทียบกับสิ่งที่ต่ำกว่า

เราขอตอบว่า: เราจะใช้หลักฐานเพื่อปฏิเสธความเหมือนตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

หนึ่ง การปฏิเสธความเหมือนได้ปรากฏในอัลกุรอาน ดังดำรัสที่ว่า:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ﴾

"ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์คือผู้ทรงได้ยินผู้ทรงเห็น" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 11)

สอง การเปรียบเทียบสิ่งที่สมบูรณ์กับสิ่งที่บกพร่องจะทำให้สิ่งนั้นด้อยค่าลง

พึงรู้เถิดว่าการปฏิเสธความเหมือน (نَفْي الْمُمَاثَلَة - นัฟย์ อัลมุมาษะละฮฺ) มีความสำคัญมากกว่าการปฏิเสธความคล้าย (نَفْي الْمُشَابَهَة - นัฟย์ อัลมุชาบะฮะฮฺ) เพราะสำนวนนี้ปรากฏในอัลกุรอาน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالْحَمْدُ لِلَّهِ"

(วัลหัมดุลิลลาฮฺ - การสรรเสริญเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ) เป็นการสรรเสริญต่อผู้ทรงคุณลักษณะที่สมบูรณ์ จึงเป็นการยืนยันคุณลักษณะแห่งความสมบูรณ์แด่ผู้ได้รับสรรเสริญ พร้อมด้วยความรักและการยอมรับในความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ทำให้ประโยค "وَسُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ" เป็นทั้งการปฏิเสธความบกพร่องทั้งสามประการข้างต้น และเป็นการยืนยันความสมบูรณ์ของพระองค์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ"

(ตัมละอาน เอา ตัมละอะ มาบัยนะ อัสสะมาอิ วัลอัรฎิ - จะเต็มระหว่างฟ้าและดิน) ไม่มีผู้ใดรู้ความกว้างขวางระหว่างฟ้าและดินนอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ สำนวนนี้บ่งชี้ว่าจะเต็มทุกพื้นที่ระหว่างฟ้าและดิน ไม่ใช่เพียงตำแหน่งที่ท่านอยู่เท่านั้น

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالصَّلَاةُ نُورٌ"

(วัศเศาะลาตุ นูร - การละหมาดคือรัศมี) หมายถึงทั้งละหมาดฟัรฎูและสุนัต จะเป็นรัศมีที่ปรากฏในหัวใจ บนใบหน้า ในหลุมฝังศพ และในทุ่งมะหฺชัรฺ เพราะหะดีษกล่าวไว้โดยรวม ดังนั้นจงละหมาดแล้วท่านจะสัมผัสได้

ซึ่งถ้าหากท่านละหมาดด้วยความตั้งใจโดยที่หัวใจจดจ่อและร่างกายแสดงความนอบน้อม ท่านจะรู้สึกถึงรัศมีที่แผ่ซ่านในหัวใจและสัมผัสความสุขอันล้ำลึก ซึ่งเป็นสุดยอดของความสุข ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า:

«وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ»

"ความสุขใจสูงสุดของฉันอยู่ในการละหมาด" [บันทึกโดยอะหุมัด]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"**وَالصَّدَقَةُ**"

(วัศเศาะดะเกาะฮฺ - การบริจาค) คือการมอบทรัพย์สินแก่ผู้ขัดสนเพื่อแสวงความใกล้ชิดต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ "بُرْهَانٌ" (บุรฮาน - หลักฐาน) เป็นหลักฐานที่บ่งชี้ถึงความศรัทธาอันแท้จริงของผู้บริจาค เพราะทรัพย์สินเป็นที่รักของจิตใจ ซึ่งไม่มีผู้ใดจะสละสิ่งที่ตนรักนอกจากเพื่อสิ่งที่รักยิ่งกว่า นี่จึงเป็นสัญญาณแห่งความศรัทธาของผู้บริจาค ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงเรียกการบริจาคว่าเป็น "หลักฐาน"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"**وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ**"

(วัศศ็อบรุ ฎิยาอ์ - ความอดทนคือแสงสว่าง) คือการควบคุมจิตใจไม่ให้หวั่นไหวต่อสิ่งที่ต้องอดทนและยืนหยัดต่อความยากลำบากของมัน

บรรดาอุละมาอ์กล่าวว่าความอดทนมีสามประเภท

ประเภทแรก คือการอดทนต่อการฝ่าฝืน หมายถึงการยับยั้งตนจากสิ่งต้องห้าม แม้จะมีปัจจัยชักนำก็ตาม เช่น เมื่อชายผู้หนึ่งคิดจะทำซินา (เราขอความคุ้มครองจากอัลลอฮฺ) แต่เขายับยั้งจิตใจ ซึ่งนี่คือการอดทน

ต่อการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ ดังที่เกิดขึ้นกับท่านนบียูซุฟ อะลัยฮิสสะลาม กับภรรยาผู้ปกครอง โดยนางชักชวนท่านสู่การซินา (เราขอความคุ้มครองจากอัลลอฮฺ) ในสภาพที่เอื้ออำนวยยิ่ง เพราะนางได้ล็อกประตูและเรียกท่านว่า "มานี่" แต่ท่านกลับกล่าวว่า "إِنَّهُ رَبِّي" (แท้จริงเขาคือนายของฉัน) หมายถึงผู้ปกครอง

"أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ"

(เขาให้ที่พำนักอันดีแก่ฉัน แท้จริงผู้อธรรมจะไม่ประสบความสำเร็จ) กล่าวคือ หากฉันทรยศต่อนาย ด้วยการทำซินากับภรรยาของเขา ฉันก็เป็นผู้อธรรม ด้วยการเซ้าซี้อย่างรุนแรงทำให้รู้สึกหวั่นไหวต่อนาง ดังที่อัลลอฮฺดำรัสว่า:

﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ ۖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَن رَّأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾

"และแท้จริงนางได้ตั้งใจในตัวเขา และเขาก็จะตั้งใจในตัวนาง หากเขาไม่เห็นหลักฐานแห่งพระเจ้าของเขา" (สูเราะฮฺยูซุฟ อายะฮฺที่ 24)

สุดท้ายท่านนบียูซุฟก็อดทนและไม่ทำสิ่งดังกล่าว แม้จะถูกยั่วยวนและไม่มีสิ่งใดขัดขวาง นี่คือการอดทนต่อการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวในหะดีษเจ็ดจำพวกที่จะได้อยู่ใต้ร่มเงาของอัลลอฮฺในวันที่ไม่มีร่มเงาใดนอกจากร่มเงาของพระองค์ หนึ่งในนั้นคือ:

«رَجُلاً دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ»

"ชายที่หญิงมีฐานะและงดงามเชิญชวน (ทำซินา) แต่เขาตอบว่า 'แท้จริงฉันเกรงกลัวอัลลอฮฺ'" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิม]

ประเภทที่สอง คือการอดทนต่อการเชื่อฟัง หมายถึงการบังคับตนให้เชื่อฟังอัลลอฮฺ เช่น เมื่อชายผู้หนึ่งต้องการละหมาด แต่จิตใจ

รู้สึกขี้เกียจ อยากนอน อยากกินทั้งที่ไม่หิว อยากพูดคุยกับพี่น้อง แต่เขาก็บังคับตนให้ละหมาด นี่คือการอดทนต่อการเชื่อฟังอัลลอฮฺ

ประเภทที่สามคือการอดทนต่อการกำหนดของอัลลอฮฺ แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงกำหนดการให้แก่บ่าวทั้งสิ่งที่เหมาะสมกับธรรมชาติและสิ่งที่ไม่เหมาะสม และสิ่งที่ไม่เหมาะสมนั้นต้องอาศัยความอดทน โดยบ่าวจะต้องสำรวมจิตใจไม่ให้แสดงความไม่พอใจทั้งทางใจ คำพูด หรือการกระทำ เมื่อเกิดความทุกข์ยากแก่เขา

ซึ่งเมื่อความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับบ่าว เขาจะต้องสำรวมจิตใจไม่ให้เกิดความไม่พอใจในใจ และกล่าวว่าเขาพอใจในการกำหนดของอัลลอฮฺ

ความไม่พอใจทางคำพูด: คือการไม่ร้องครวญครางหรือคร่ำครวญเช่นที่ชาวญาฮิลียะฮฺกระทำ

ส่วนความไม่พอใจทางการกระทำ: คือการไม่ฉีกเสื้อผ้า ไม่ตบแก้มและการกระทำอื่นที่คล้ายคลึงกัน

นี่คือการอดทนต่อการกำหนดของอัลลอฮฺ แม้ว่าเขาไม่ต้องการให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นก็ตาม

แต่มีอีกระดับที่สูงกว่าความอดทน นั่นคือความพึงพอใจต่อการกำหนดของอัลลอฮฺ ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดของการอดทน

โดยมีความแตกต่างดังนี้: ผู้อดทนแม้หัวใจจะเจ็บปวด เศร้าโศก และท้อแท้ แต่ก็ยับยั้งตนจากสิ่งต้องห้าม ส่วนผู้พึงพอใจนั้น หัวใจของเขายอมรับการกำหนดและกฎสภาวะของอัลลอฮฺ พอใจในสิ่งที่พระองค์ทรงเลือกให้ โดยไม่คำนึงว่าตนจะชอบหรือไม่ เขาดำเนินชีวิตภายใต้การกำหนดของอัลลอฮฺทั้งในสิ่งที่เขายอมรับและปฏิเสธ

ด้วยเหตุนี้บรรดาอุละมาอ์จึงกล่าวว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับที่สูงกว่าความอดทน โดยถือว่าความอดทนเป็นวาญิบ และความพึงพอใจเป็นมุสตะหับ (ส่งเสริม)

คำถาม แล้วการอดทนทั้ง 3 ประเภทนี้ ประเภทใดประเสริฐที่สุด ?

เราขอตอบว่า หากพิจารณาในด้านของความอดทน การอดทนต่อการเชื่อฟังอัลลอฮฺประเสริฐที่สุด เพราะต้องบังคับจิตใจและร่างกายต้องเหนื่อยล้า ต่อจากนั้นคือการอดทนจากการฝ่าฝืน เพราะในนั้นมีการยับยั้งตนเองจากการทำบาป แล้วต่อมาคือการอดทนต่อบททดสอบจากอัลลอฮฺ เพราะบททดสอบนั้นท่านไม่มีทางหลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นท่านจะอดทนอย่างผู้มีเกียรติ หรือท่านจะวางเฉยอย่างสัตว์เดรัจฉานและลืมความทุกข์ยาก นี่คือในแง่ของความอดทน

แต่หากพิจารณาในด้านของผู้อดทน บางครั้งการอดทนต่อการฝ่าฝืนอาจหนักหนากว่าการอดทนต่อการเชื่อฟัง เช่น เมื่อมีคนเสิร์ฟเหล้าและชวนดื่ม ในขณะที่ตัวเองก็อยากดื่ม การต่อสู้เพื่อไม่ดื่มย่อมยากกว่าการละหมาด 2 ร็อกอะฮฺ หรือเมื่อชายหนุ่มผู้หนึ่งถูกหญิงงามชวนทำซินาในที่ลับตาโดยมีปัจจัยเอื้ออำนวย แต่เขาปฏิเสธ กรณีนี้ย่อมยากกว่าการละหมาด 20 ร็อกอะฮฺ ดังนั้นผลบุญจากการอดทนต่อการฝ่าฝืนในกรณีนี้จึงยิ่งใหญ่กว่า เนื่องจากความยากลำบากที่เขาต้องเผชิญ ดังนั้นเขาจะได้รับผลบุญตามความยากลำบากนั้น

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ"

(วัศศ็อบรุ ฎิยาอ์ - ความอดทนคือแสงสว่าง) ท่านนบี ﷺ ไม่ได้เรียกว่าเป็นรัศมีดังเช่นการละหมาด เพราะแสงสว่างมีความร้อนแรง ดังที่อัลลอฮฺดำรัสว่า:

﴿جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً﴾

"พระองค์ทรงทำให้ดวงอาทิตย์มีแสงจ้า" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 5)

แสงสว่างมีความร้อนแรง เช่นเดียวกับความอดทนที่มีความร้อนระอุ และยากลำบากสำหรับมนุษย์ ดังนั้นการละหมาดจึงเป็นรัศมี ส่วนความอดทนเป็นแสงสว่าง สอดคล้องกับคุณลักษณะที่ยากลำบาก และทุกข์ทรมาน ดังที่ว่ากันว่า **"ความอดทนขมขื่นสมดังชื่อ แต่บั้นปลายมันหวานยิ่งกว่าน้ำผึ้ง"**

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ"

(วัลกุรอานุ หุจญะตุน ละกะ เอา อะลัยกะ - อัลกุรอานเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือมัดตัวท่าน) อัลกุรอานคือพระดำรัสของอัลลอฮฺที่ประทานผ่านญิบรีลมายังหัวใจของท่านนบี ﷺ โดยไม่มีการดัดแปลงและเปลี่ยนแปลง อัลลอฮฺจึงทรงให้คุณลักษณะแก่ญิบรีลผู้เป็นทูตไปยังท่านนบีมุฮัมมัดว่าเป็นผู้มีพลังและอะมีน (ซื่อสัตย์) ดังดำรัสที่ว่า:

﴿ إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝١٩ ذِى قُوَّةٍ عِندَ ذِى ٱلْعَرْشِ مَكِينٍ ۝٢٠ مُّطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۝٢١ ﴾

"แท้จริง อัลกุรอานคือคำพูดของทูต (ญิบรีล) ผู้ทรงเกียรติ ผู้ทรงพลัง ผู้ทรงตำแหน่งสูง ณ พระเจ้าแห่งบัลลังก์ ผู้ได้รับการเชื่อฟัง ผู้ซื่อสัตย์ ณ ที่นั้น" (สูเราะฮฺอัตตักวีร อายะฮฺที่ 19-21)

เพื่อแสดงว่าญิบรีล อะลัยฮิสสะลาม เป็นผู้อะมีน (ซื่อสัตย์) ต่ออัลกุรอาน มีพลังความสามารถในการรักษาและไม่มีการเล่นตลก

อัลกุรอานนี้เป็นกะลามุลลอฮฺ (พระดำรัสของอัลลอฮฺ) ที่พระองค์ตรัสด้วยพระองค์เอง ญิบรีลได้รับฟังแล้วนำวะหฺยูมาสู่หัวใจของท่านนบี ﷺ อัลกุรอานอันทรงเกียรตินี้เป็นกะลามุลลอฮฺทั้งสำนวน และความหมาย ทั้งคำสั่ง ข้อห้าม การบอกเล่า คำถาม และเรื่องราวต่างๆ ล้วนเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺ

อัลลอฮฺทรงกล่าวถึงอัลกุรอานหลังจากเกาะสัม (สาบาน) ด้วยคำสาบานอันยิ่งใหญ่ว่า:

﴿فَلَآ أُقْسِمُ بِمَوَٰقِعِ ٱلنُّجُومِ ۝٧٥ وَإِنَّهُۥ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝٧٦﴾

"ข้า (อัลลอฮฺ) ขอสาบานด้วยตำแหน่งต่างๆ ของดวงดาว และแท้จริงมันเป็นการสาบานอันยิ่งใหญ่ หากพวกเจ้ารู้" (สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 75-76)

คำว่า

"لَوْ تَعْلَمُونَ"

(หากพวกเจ้ารู้) หมายถึง "พวกเจ้าจงรู้เถิด" เสมือนการกล่าวว่า "แท้จริงเรื่องนี้ใหญ่หลวงนัก หากพวกท่านรู้"

"إِنَّهُۥ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ"

(นั่นคืออัลกุรอานอันทรงเกียรติ) [สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 77] อัลลอฮฺทรงเน้นย้ำความสำคัญของอัลกุรอานด้วยการเกาะสัม (สาบาน) ซึ่งใช้ "อินนะ" และ "ลาม" (เพื่อเน้นย้ำการสาบาน)

"فِى كِتَٰبٍ مَّكْنُونٍ"

(ในบันทึกที่ถูกพิทักษ์รักษา) [สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 78] หมายถึงบันทึกที่ถูกพิทักษ์รักษา

"لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلْمُطَهَّرُونَ"

(ไม่มีผู้ใดแตะต้องนอกจากบรรดาผู้บริสุทธิ์) [สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 79] หมายถึงไม่มีผู้ใดแตะต้องบันทึกที่ถูกพิทักษ์รักษานอกจากมะลาอิกะฮฺผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นสรรพนามจึงไม่ได้หมายถึงอัลกุรอานหรือมุศหัฟ

คำถาม: คำว่า "فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ" (ในบันทึกที่ถูกพิทักษ์รักษา) หมายถึงอัลกุรอานทั้งหมดถูกบันทึกในเลาหุลมะหฺฟูซ (ซึ่งอัลลอฮฺทรงจารึกทุกสิ่งที่จะเกิดขึ้นจนถึงวันกิยามะฮฺ โดยพระองค์ทรงบันทึกไว้ก่อนการสร้างฟ้าและแผ่นดิน 50,000 ปี) หรือสิ่งที่ถูกบันทึกในเลาหุลมะหฺฟูซ เป็นเพียงการกล่าวถึงอัลกุรอานจะถูกประทานลงมาและมีเนื้อหาอย่างไร ?

คำตอบ: ประเด็นแรกที่ต้องพิจารณาคือ การที่อัลลอฮฺทรงบันทึกก่อนการสร้างฟ้าและแผ่นดินถึง 50,000 ปี โดยมีหลายอายะฮฺที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่นดำรัสที่ว่า:

﴿وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"และจงรำลึกขณะที่เจ้าออกจากครอบครัวแต่เช้าตรู่ เพื่อจัดที่มั่นให้บรรดามุมินสำหรับการสู้รบ และอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงได้ยินผู้ทรงรอบรู้" (สูเราะฮฺอาลิอิมรอน อายะฮฺที่ 121)

และดำรัสที่ว่า:

﴿ قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ ﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงได้ยินถ้อยคำของสตรีที่โต้แย้งกับเจ้า" (สูเราะฮฺอัลมุญาดะละฮฺ อายะฮฺที่ 1)

คำถามคือ ในขณะที่อัลลอฮฺทรงบันทึกเรื่องราวนี้ก่อนการสร้างฟ้าและแผ่นดิน 50,000 ปี ซึ่งยังไม่มีการได้ยินคำพูดของนาง เพราะเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น แล้วพระองค์จะได้ยินการโต้แย้งนั้นได้อย่างไร?

คำตอบคือ อัลลอฮฺทรงรู้ว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้น จึงบันทึกลงในเลาหุลมะหฺฟูซ เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงรู้เกาะฎออ์และเกาะดัร

(การกำหนดสภาวการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น) และบันทึกไว้ เมื่อถึงเวลา พระองค์จึงดำรัส "กุน ฟะยะกูน" (จงเป็น แล้วมันก็เป็น) ดังที่ชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมิยะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้ยืนยันไว้ และนี่เป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกมั่นใจ (ในความเข้าใจนี้)

ก่อนหน้านี้ เราเคยเห็นว่าสิ่งที่อยู่ในเลาหุลมะหฺฟูซฺคือ การกล่าวถึงอัลกุรอาน ไม่ใช่ตัวอัลกุรอานเอง โดยอิงตามข้อเท็จจริงที่ว่าบางครั้งมันปรากฏในรูปของเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้วก่อนที่จะเกิดขึ้นจริง และนี่เป็นเช่นเดียวกับที่อัลลอฮฺตรัสเกี่ยวกับอัลกุรอานว่า:

﴿وَإِنَّهُۥ لَفِي زُبُرِ ٱلْأَوَّلِينَ﴾

"และแท้จริงมันมีอยู่ในคัมภีร์โบราณ" (สูเราะฮฺอัชชุอะรออ์ อายะฮฺที่ 196)

ซึ่งสิ่งที่อยู่ในคัมภีร์ของชนก่อนนั้นไม่ใช่อัลกุรอาน แต่เป็นการกล่าวถึงอัลกุรอานและการยกย่องถึงความสำคัญ

แต่หลังจากศึกษาคำอธิบายของท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมิยะฮฺ (ขออัลลอฮฺตอบแทนท่าน) หัวใจของเราก็รู้สึกเปิดกว้างยอมรับว่าอัลกุรอานได้ถูกบันทึกไว้ในเลาหุลมะหฺฟูซฺและไม่มีสิ่งใดขัดขวางเรื่องนี้ แต่อัลลอฮฺ ตะอาลา เมื่อประทานอัลกุรอานลงมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พระองค์ได้ตรัสและส่งต่อให้แก่ญิบรีล นี่คือทัศนะของบรรดาสะลัฟและชาวอัลกุรอาน

ส่วนอะฮฺลุลบิดอะฮฺ (ชาวบิดอะฮฺ) ได้บิดเบือนและเปลี่ยนแปลงโดยกล่าวว่าอัลกุรอานไม่ใช่กะลามุลลอฮฺ (พระดำรัสของอัลลอฮฺ) โดยตรง แต่เป็นสำนวนความหมายจากอัลลอฮฺ เพราะกะลามุลลอฮฺคือความหมายใจความจากพระองค์ ส่วนเสียงและถ้อยคำไม่ใช่กะลามของพระองค์ ดังนั้นอัลกุรอานที่อยู่ตรงหน้าเราจึงเป็นมัคลูกฺ (สิ่งถูกสร้าง) ที่พระองค์ทรงสร้างเพื่อถ่ายทอดสิ่งที่มีอยู่ ณ ที่พระองค์ ซึ่งนี่คือทัศนะของกลุ่มอะชาอิเราะฮฺ

ส่วนกลุ่มมุอฺตะซิละฮฺกล่าวว่า กะลามุลลอฮฺไม่ใช่ความหมายใจความจากพระองค์ แต่เป็นสิ่งถูกสร้างเช่นเดียวกับมัคลูกฺอื่นๆ พระองค์ทรงสร้างกะลาม (พระดำรัส) แล้วแสดงความเป็นเจ้าของว่าเป็นกะลามของพระองค์เพื่อให้เกียรติและความสำคัญ เช่นเดียวกับที่ทรงแสดงความเป็นเจ้าของ "นาเกาะตุลลอฮฺ" (อูฐของอัลลอฮฺ) "มะสาญิดุลลอฮฺ" (มัสญิดของอัลลอฮฺ) และ "บัยตุลลอฮฺ" (บ้านของอัลลอฮฺ)

ความแตกต่างระหว่างแนวคิดของอะชาอิเราะฮฺและแนวคิดของมุอฺตะซิละฮฺ:

บรรดาอุละมาอ์ตะหฺกีก (นักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และสืบค้นหลักฐานอย่างละเอียด) กล่าวว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างทัศนะทั้งสอง อาจกล่าวได้ว่ามุอฺตะซิละฮฺดีกว่าอะชาอิเราะฮฺในประเด็นนี้ เพราะมุอฺตะซิละฮฺกล่าวว่าอัลกุรอานต่อหน้าเราเป็นกะลามุลลอฮฺ ขณะที่อะชาอิเราะฮฺกล่าวว่าเป็นเพียงสำนวนใจความเกี่ยวกับกะลามุลลอฮฺ แต่ไม่ใช่กะลามของพระองค์

อุละมาอ์ทั้งหมดเห็นพ้องว่าสิ่งที่รวบรวมในมุศหัฟ (เล่มคัมภีร์อัลกุรอาน) เป็นมัคลูกฺ แต่มุอฺตะซิละฮฺกล่าวว่านี่คือกะลามุลลอฮฺที่พระองค์ทรงสร้าง เช่นเดียวกับที่ทรงสร้างฟ้าและแผ่นดิน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่างๆ แล้วทรงแสดงความเป็นเจ้าของเพื่อให้เกียรติและความสำคัญ เช่น มัสญิดทั้งหลาย ดังดำรัส:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن مَّنَعَ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ﴾

"และใครเล่าจะอธรรมยิ่งกว่าผู้ที่ห้ามมัสญิดของอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 114)

และกะอฺบะฮฺ ดังดำรัสที่ว่า:

﴿وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّآئِفِينَ﴾

"และจงทำบ้านของข้าให้สะอาดสำหรับผู้เวียนรอบ" (สูเราะฮฺ อัลหัจญ์ อายะฮฺที่ 26)

และอูฐ ดังดำรัสที่ว่า:

﴿نَاقَةَ ٱللَّهِ وَسُقْيَٰهَا﴾

"อูฐของอัลลอฮฺและการดื่มน้ำของมัน" (สูเราะฮฺอัชชัมสฺ อายะฮฺที่ 13)

ส่วนอะชาอิเราะฮฺกล่าวว่า กะลามุลลอฮฺคือความหมายใจความจากพระองค์โดยพระองค์ทรงสร้างเสียงต่างๆ ที่ญิบรีลได้ยินเพื่อสื่อความจากพระองค์ ดังนั้นในทัศนะของพวกเขา อัลกุรอานจึงเป็นมัคลูกฺ แต่พวกเขากล่าวว่าเป็นสำนวนใจความเกี่ยวกับกะลามุลลอฮฺ

ส่วนเรากล่าวว่า อัลกุรอานคือกะลามุลลอฮฺที่ไม่ใช่มัคลูกฺ และกะลามุลลอฮฺไม่ใช่เพียงความหมายใจความจากพระองค์ ซึ่งความหมายใจความจากพระองค์คือความรู้ และจะยังไม่เป็นกะลาม (พระดำรัส) จนกว่าพระองค์จะตรัสออกมา

ดังนั้น อัลกุรอานนี้ (ที่เราขอดุอาอ์ให้เป็นหุจญะฮฺหรือข้อพิสูจน์สนับสนุนเรา) เป็นกะลามุลลอฮฺจริง ที่พระองค์ตรัสจริง ญิบรีลได้ยินจริง และถูกประทานลงมายังหัวใจของท่านนบี ﷺ จริง ซึ่งท่านได้จดจำจนรีบเร่งอ่านตามญิบรีลเพื่อไม่ให้หลงลืม อัลลอฮฺ ตะอาลา จึงดำรัสว่า:

﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ۝١٦ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ وَقُرْءَانَهُۥ ۝١٧﴾

"เจ้าอย่าขยับลิ้นของเจ้าเพื่อรีบเร่งจดจำ แท้จริงหน้าที่ของเราคือการรวบรวมอัลกุรอาน (ในทรวงอกของเจ้า) และการอ่านเพื่อจดจำ" (สูเราะฮฺอัลกิยามะฮฺ อายะฮฺที่ 16-17)

กล่าวคือ อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงรับประกันการรักษาอัลกุรอานด้วยการรวบรวม (ในทรวงอกของท่านนบี) และการอ่าน (เพื่อจดจำ)

﴿فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ﴾

"ดังนั้นเมื่อเราอ่านอัลกุรอาน เจ้าจงปฏิบัติตามการอ่านนั้น" (สูเราะฮฺอัลกิยามะฮฺ อายะฮฺที่ 18)

กล่าวคือ ญิบรีลได้อ่านอัลกุรอาน และอัลลอฮฺทรงรับรองการอ่านของญิบรีลว่าเป็นการอ่านของพระองค์ เพราะญิบรีลคือทูตของอัลลอฮฺที่นำวะหฺยูมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พระองค์จึงทรงรับรองการกระทำของญิบรีลว่าเป็นการกระทำของพระองค์ เพราะพระองค์ทรงเป็นผู้ส่งญิบรีล:

﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ﴾

"แล้วแท้จริงหน้าที่ของเราคือการอธิบายอัลกุรอาน" (สูเราะฮฺอัลกิยามะฮฺ อายะฮฺที่ 19)

นี่คือสัญญาจากอัลลอฮฺว่าจะทรงรวบรวมอัลกุรอานด้วยพระองค์เองและให้ญิบรีลอ่านและอธิบายแก่ท่านนบี ﷺ

อัลกุรอานอันทรงเกียรตินี้มีความประเสริฐมากมาย หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่เขียนถึงฟะฎออิลุลกุรอาน (ความประเสริฐของอัลกุรอาน) คือท่านอิบนุกะษีร เราะหิมะฮุลลอฮฺ ในหนังสือ "ฟะฎออิลุลกุรอาน" ที่เปี่ยมด้วยประโยชน์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ"

(วัลกุรอานุ หุจญะตุน ละกะ เอา อะลัยกะ - อัลกุรอานเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือมัดตัวท่าน)

อัลกุรอานจะเป็นหุจญะฮฺ (หลักฐาน) สนับสนุนเมื่อท่านปฏิบัติตามด้วยอิคลาศ (ความบริสุทธิ์ใจ) ดังที่กล่าวในหะดีษของตะมีม อัดดารีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เรื่องการนะศีหะฮฺ (การตักเตือน) เพื่ออัลลอฮฺและกิตาบของพระองค์ ซึ่งได้อธิบายการนะศีหะฮฺต่อกิตาบมาแล้ว

อัลกุรอานจะเป็นหุจญะฮฺสนับสนุนเมื่อท่านอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) และจะเป็นหุจญะฮฺมัดตัวหากท่านไม่อิคลาศ เช่น อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ﴾

"และพวกเจ้าจงดำรงการละหมาด จ่ายซะกาต และรุกูอฺร่วมกับผู้รุกูอฺ" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 43)

ชายสองคน คนแรกไม่ดำรงละหมาด อัลกุรอานจึงเป็นหุจญะฮฺมัดตัวเขา คนที่สองดำรงละหมาด อัลกุรอานจึงเป็นหุจญะฮฺสนับสนุนเขา

เช่นเดียวกับชายที่ไม่จ่ายซะกาต อัลกุรอานเป็นหุจญะฮฺมัดตัวเขา ส่วนผู้จ่ายซะกาต อัลกุรอานเป็นหุจญะฮฺสนับสนุนเขา

ด้วยเหตุนี้ เราขอตักเตือนตนเองและท่านในประเด็นสำคัญ คือ เราอาบน้ำละหมาดเมื่อต้องการละหมาด แต่ส่วนใหญ่ทำเพียงเพื่อเงื่อนไขของอิบาดะฮฺ ซึ่งใช้ได้และบรรลุเป้าหมาย แต่มีสิ่งที่สมบูรณ์กว่านั้น คือ:

ประการแรก เมื่อต้องการอาบน้ำละหมาด ให้ระลึกว่ากำลังปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺที่ว่า:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธา! เมื่อพวกเจ้าลุกขึ้นเพื่อละหมาด จงล้างหน้ามือถึงข้อศอก ลูบศีรษะ และล้างเท้าถึงตาตุ่ม" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 6)

เพื่อให้บรรลุถึงแก่นแท้ของการอิบาดะฮฺ

ประการที่สอง เมื่ออาบน้ำละหมาด ให้ระลึกว่ากำลังปฏิบัติตามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ที่กล่าวว่า:

"مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ..."

"ผู้ใดอาบน้ำละหมาดเหมือนที่ฉันอาบนี้ แล้วละหมาดสองร็อกอะฮฺ..." [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิม]

เมื่อถึงขั้นนี้จะได้ทั้งอิคลาศและการปฏิบัติตาม

ประการที่สาม หวังผลบุญจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เพราะการอาบน้ำละหมาดจะลบล้างความผิด ความผิดจากมือจะถูกชำระด้วยหยดน้ำจนถึงหยดสุดท้าย และเช่นเดียวกันกับอวัยวะอื่นๆ

ทั้งสามประการนี้มีความสำคัญยิ่งที่หลายคนมองข้าม

เช่นเดียวกันเมื่อจะละหมาด ให้ระลึกว่าเป็นคำสั่งของอัลลอฮฺที่ว่า:

﴿وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ﴾

"และพวกเจ้าจงดำรงการละหมาดและจ่ายซะกาต" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 43)

แล้วระลึกว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ที่กล่าวว่า:

"صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي"

"พวกท่านจงละหมาดดังที่พวกท่านเห็นฉันละหมาด" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์]

จากนั้นหวังในผลบุญ เพราะละหมาดจะลบล้างบาประหว่างละหมาดหนึ่งถึงอีกละหมาดหนึ่ง และเป็นเช่นนี้ทุกเวลา

หลายคนมักพลาดในเรื่องนี้ (ขออัลลอฮฺทรงอภัยแก่เรา) เราจึงไม่เห็นผลของอิบาดะฮฺเท่าที่ควร แม้เราเชื่อว่าละหมาดจะยับยั้งความชั่ว แต่มีน้อยคนที่เปลี่ยนแปลงหลังละหมาดและละหมาดยับยั้งพวกเขาจากความชั่ว โอ้อัลลอฮฺ ช่างน้อยเหลือเกิน! เพราะแก่นแท้ของอิบาดะฮฺหายไป

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوْ"

(กุลลุนนาส ยัฆดู - มนุษย์ทุกคนขวนขวาย) หมายถึงทุกคนรีบเร่งออกไปยามเช้า เป็นอุปมาว่ามนุษย์ทุกคนขวนขวาย

"فَبَائِعٌ نَفْسَهُ"

(ฟะบาอิอุน นัฟสะฮู - ผู้ขายชีวิตของตัวเอง) หมายถึงผู้ที่ออกไปเช้านั้นได้ขายตัวเอง และความหมายของการขายตัวเองคือเขาบังคับตัวเองให้ทำงาน เพราะเมื่อเขาบังคับตัวเองให้ทำงาน เขาได้ทำให้ตัวเองเหนื่อยล้า จึงเรียกว่าได้ขายตัวเอง

บรรดาผู้ขายเหล่านี้แบ่งออกเป็นสองประเภท: ผู้ที่ปลดปล่อยตนและผู้ที่ทำลายตน ดังนั้นท่านนบีจึงกล่าวว่า:

"فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا"

(ฟะมุอฺติกุฮา เอา มูบิกุฮา - เป็นผู้ปลดปล่อยตนหรือทำลายตน)

การขายชีวิตจะเป็นการปลดปล่อยเมื่อดำรงไว้ซึ่งการเชื่อฟังอัลลอฮฺ

﴿وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡرِي نَفۡسَهُ ٱبۡتِغَآءَ مَرۡضَاتِ ٱللَّهِۚ وَٱللَّهُ رَءُوفُۢ بِٱلۡعِبَادِ﴾

"และในหมู่มนุษย์มีผู้ขายชีวิตของตัวเองเพื่อแสวงความพอพระทัยของอัลลอฮฺ และอัลลอฮฺทรงเมตตาปรานีต่อปวงบ่าว" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 207)

"يَشۡرِي نَفۡسَهُ"

(ผู้ขายชีวิตของตัวเอง) หมายถึงขายชีวิตเพื่อแสวงความพอพระทัยจากอัลลอฮฺ ผู้ขายตนเพื่อแสวงความพอพระทัยและดำรงการเชื่อฟังคือผู้ปลดปล่อยตนจากการลงโทษและไฟนรก

ส่วนผู้ทำลายตนคือผู้ไม่ดำรงการเชื่อฟังอัลลอฮฺ ชีวิตของเขาสูญเปล่าด้วยความขาดทุน นี่คือผู้ทำลายตนให้พินาศ

หลังจากท่านนบี ﷺ แบ่งมนุษย์ตามการปฏิบัติต่ออัลกุรอานเป็นผู้ที่อัลกุรอานสนับสนุนและมัดตัว ท่านกล่าวว่าการงานก็เช่นกัน อาจเป็นหลักฐานมัดตัวหรือสนับสนุน โดยจะสนับสนุนเมื่อทำดีและมัดตัวเมื่อทำชั่ว

จงพิจารณาหะดีษ

"كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوْ فَبَائِعٌ نَفْسَهُ"

(กุลลุนนาส ยัฆดู ฟะบาอิอุน นัฟสะฮู - มนุษย์ทุกคนขวนขวายเป็นผู้ขายชีวิตของตัวเอง) อธิบายว่ามนุษย์ต้องทำงาน ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ส่งเสริมให้รักษาความสะอาดทั้งภายนอกและภายใน โดยมีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺที่ว่า

"الطُّهُوْرُ شَطْرُ الإِيْمَانِ"

(ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา)

2.แท้จริงความศรัทธามีหลายแขนง ส่วนหนึ่งเป็นการกระทำและอีกส่วนหนึ่งเป็นการละเว้น และมันเป็นเช่นนั้นจริง

3. ความประเสริฐของการสรรเสริญอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตามคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺที่ว่า

"تَمْلَأُ الْمِيْزَانَ"

(ผลบุญของมันจะเติมเต็มตาชั่ง)

4. เป็นการยืนยันถึงการมีตาชั่ง ซึ่งได้ถูกกล่าวถึงในอัลกุรอานหลายครั้งทั้งในรูปเอกพจน์และพหูพจน์ อัลลอฮฺได้ตรัสว่า:

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾

"และเราจะตั้งตาชั่งที่เที่ยงธรรมสำหรับวันกิยามะฮฺ" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 47)

และอีกโองการหนึ่งอัลลอฮฺได้ตรัสว่า:

﴿فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُۥ﴾

"ดังนั้นผู้ใดที่ตาชั่งของเขาหนัก" (สูเราะฮฺอัลกอริอะฮฺ อายะฮฺที่ 6)

และได้ถูกกล่าวไว้ในสุนนะฮฺอย่างชัดเจนในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

" كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِسانِ، ثَقِيلَتَانِ فِى المِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحمَنِ: سُبحَانَ اللهِ وَبِحَمدِهِ سُبحَانَ اللهِ العَظِيم "

"สองคำที่เบาต่อลิ้น แต่หนักบนตาชั่ง และเป็นที่รักยิ่ง ณ อัลลอฮฺผู้ทรงเมตตา คือ สุบหานัลลอฮิวะบิหัมดิฮฺ (มหาบริสุทธิ์แด่อัลลอฮฺและด้วยการสรรเสริญพระองค์) สุบหานัลลอฮิลอะซีม (มหาบริสุทธิ์แด่อัลลอฮฺผู้ทรงยิ่งใหญ่)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6406 และมุสลิม หมายเลข 2694, 31]

คำถาม ตาชั่งนี้เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม?

กลุ่มมุอฺตะซิละฮฺกล่าวว่า มันเป็นนามธรรม และเป็นการเปรียบเปรยถึงการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม

แต่ทัศนะที่ถูกต้องคือ มันเป็นรูปธรรม มีสองแขนและมีเข็ม สำหรับชั่งการงานที่ดีและการงานที่ชั่ว

มีข้อสงสัยว่า: การงานจะถูกชั่งได้อย่างไรในเมื่อไม่มีรูปร่าง และการสรรเสริญ (อัลหัมดุ) จะเติมเต็มตาชั่งได้อย่างไรในเมื่อไม่มีรูปร่างเช่นกัน?

คำตอบสำหรับประเด็นนี้ทั้งหมดง่ายมาก กล่าวคือ: อัลลอฮฺอัซซะวะญัลละ ทรงมีความสามารถที่จะทำให้การงานต่างๆ มีรูปร่าง และทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมกลายเป็นรูปธรรมได้ เพราะพระองค์ทรงมีความสามารถเหนือทุกสรรพสิ่ง ท่านนบี ﷺ เคยกล่าวว่า **"สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺและสูเราะฮฺอาลอิมรอนจะปรากฏในวันกิยามะฮฺดั่งก้อนเมฆหรือร่มเงาสองก้อนที่ให้ร่มเงาแก่ผู้อ่านม"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 804, 252] ซึ่งทั้งสองก็เป็นการงาน แต่อัลลอฮฺทรงมีความสามารถเหนือทุกสรรพสิ่ง

และได้มีการยืนยันจากท่านนบี ﷺ มิใช่หรือว่า **"ความตายจะถูกนำมาในวันกิยามะฮฺในรูปของแกะตัวหนึ่ง จะถูกหยุดไว้ระหว่างสวรรค์และนรก แล้วจะมีเสียงเรียกว่า "โอ้ชาวสวรรค์" พวกเขาก็จะมองและเงยหน้าขึ้น แล้วถูกถามว่า "พวกท่านรู้จักสิ่งนี้หรือไม่?" พวกเขาตอบว่า "ใช่ นี่คือความตาย" แล้วมีเสียงเรียกว่า "โอ้ชาวนรก" พวกเขาก็จะมองและเงยหน้าขึ้น แล้วถูกถามว่า "พวกท่านรู้จักสิ่งนี้หรือไม่?" พวกเขาตอบว่า "ใช่ นี่คือความตาย" จากนั้นมันจะถูกเชือดระหว่างสวรรค์และนรก แล้วจะมีเสียงประกาศว่า "โอ้ชาวสวรรค์ เจ้าจะพำนักอยู่ชั่วนิรันดร์โดยไม่มีความตาย โอ้ชาวนรก เจ้าจะพำนักอยู่ชั่วนิรันดร์โดยไม่มีความตาย"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 4730 และมุสลิม หมายเลข 2849,40] และความตายก็เป็นนามธรรมเช่นกัน

สิ่งสำคัญคือ เราจะกล่าวว่า แท้จริงตาชั่งในวันกิยามะฮฺเป็นรูปธรรม เป็นความจริง ใช้สำหรับชั่งการงานต่างๆ ดังนั้นผู้ใดที่ตาชั่งของเขาหนัก ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่ประสบความสำเร็จ และผู้ใดที่ตาชั่งของเขาเบา พวกเขาเหล่านั้นคือผู้ที่ทำให้ตัวของพวกเขาขาดทุน

5. ความประเสริฐของการรวมระหว่าง "สุบหานัลลอฮฺ" และ "อัลหัมดุลิลลาฮฺ" เนื่องจากคำกล่าวของท่านที่ว่า "สุบหานัลลอฮฺ วัลหัมดุลิลลาฮฺ จะเต็มระหว่างชั้นฟ้าและแผ่นดิน" เพราะการรวมระหว่างทั้งสองนั้นเป็นการรวมระหว่างการปฏิเสธความบกพร่องและข้อตำหนิกับการยืนยันความสมบูรณ์ ใน "สุบหานัลลอฮฺ" เป็นการปฏิเสธความบกพร่องและข้อตำหนิ และใน "อัลหัมดุลิลลาฮฺ" เป็นการยืนยันความสมบูรณ์

6. การละหมาด คือรัศมี ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้:

การละหมาดได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

แต่มีคำถามว่า เหตุใดบางคนที่ละหมาดอย่างต่อเนื่องกลับไม่รู้สึกถึงรัศมีนั้น?

คำตอบคือ คำกล่าวของท่านนบี ﷺ เป็นความจริงเสมอ แต่ที่หัวใจไม่ได้รับรัศมีนั้น เนื่องจากมีข้อบกพร่องในตัวผู้ละหมาดเอง หรือมีสิ่งที่มาขัดขวาง

ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ละหมาดด้วยเจตนาโอ้อวด (อัรริยาอ์) นี่คือข้อบกพร่อง เพราะขาดความบริสุทธิ์ใจ

อีกตัวอย่างคือ ผู้ที่ละหมาดแต่ใจลอย คิดเรื่องอื่นไปเรื่อย นี่คือสิ่งที่มาขัดขวาง ทำให้การละหมาดไม่สมบูรณ์ และไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร

หลักการนี้ประยุกต์ใช้ได้กับทุกเรื่องในศาสนา หากเราปฏิบัติตามคำสอนแต่ไม่เห็นผล พึงพิจารณาว่าอาจมีสิ่งขัดขวางหรือการปฏิบัติยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ มิใช่เพราะคำสอนผิด เพราะพระดำรัสของอัลลอฮฺอัซซะวะญัลละ และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ย่อมเป็นความจริงเสมอ

7. ส่งเสริมให้บริจาคทาน ตามคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ"

(การบริจาคทานคือหลักฐาน)

8. การมอบสิ่งที่รักนั้นบ่งบอกถึงความจริงใจของผู้ให้ และสิ่งที่รักที่ถูกมอบให้ในการบริจาคทานคือทรัพย์สิน

9. ส่งเสริมให้มีความอดทน และความอดทนนั้นเป็นแสงสว่าง แม้จะมีความร้อนอยู่บ้าง แต่มันคือแสงสว่างและรัศมี ตามคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

"وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ"

(ความอดทนคือแสงสว่าง)

10. แท้จริงผู้ถืออัลกุรอานนั้นเป็นได้เพียงสองสถานะ คือผู้ได้รับผลประโยชน์หรือผู้แบกรับภาระ ไม่มีสถานะที่อยู่ตรงกลาง มันจะต้องเป็นประโยชน์แก่มนุษย์หรือไม่ก็เป็นภาระแก่มนุษย์ และจากประโยชน์นี้แตกแขนงออกมาว่า: มนุษย์ต้องตรวจสอบตนเองว่าได้ปฏิบัติตามอัลกุรอานจนเป็นหลักฐานเพื่อเขาหรือไม่ หากไม่ได้ปฏิบัติ มันก็จะกลายเป็นหลักฐานต่อต้านเขา ดังนั้นเขาจึงควรขอลุแก่โทษ

11. ความยิ่งใหญ่ของอัลกุรอานที่จะไม่สูญเปล่าไปเช่นนั้น แต่จะต้องเป็นประโยชน์แก่มนุษย์หรือไม่ก็เป็นภาระแก่มนุษย์

12. อธิบายสภาพของมนุษย์ว่าทุกคนทำงานตั้งแต่เช้า และพวกเขาขายชีวิตของพวกเขาเอง ดังนั้น ผู้ใดที่ขายชีวิตด้วยการงานที่ดีก็จะได้ปลดปล่อยตน และผู้ใดที่ขายชีวิตด้วยการงานที่ชั่วก็จะทำลายตน

13. อิสรภาพที่แท้จริงคือการดำรงไว้ซึ่งการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ไม่ใช่การปล่อยให้มนุษย์กระทำทุกสิ่งที่เลวร้ายตามที่เขาต้องการ ดังที่ท่านอิบนุลก็อยยิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวไว้ในบทกวีอันนูนียะฮฺว่า:

"พวกเขาหนีจากการเป็นทาส ที่ถูกสร้างมาเพื่อสิ่งนั้น
แต่กลับต้องประสบกับ การเป็นทาสของอารมณ์และชัยฏอน"

เพราะทุกคนที่หนีจากการเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ เขาก็จะตกอยู่ในการเป็นทาสของชัยฏอน

ขออัลลอฮฺทรงประทานทางนำสู่ความดีงาม

หะดีษที่ 24

ส่วนหนึ่งจากความกรุณาของอัลลอฮฺต่อมนุษย์

عَنْ أَبِيْ ذَرٍّ الغِفَارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيْمَا يَرْوِيْهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّهُ قَالَ:

" يَا عِبَادِي إِنِّيْ حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِيْ وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّماً فَلَا تَظَالَمُوْا.

يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُوْنِيْ أَهْدِكُمْ .

يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُوْنِيْ أُطْعِمْكُمْ .

يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُوْنِيْ أَكْسُكُمْ .

يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعاً فَاسْتَغْفِرُوْنِيْ أَغْفِرْ لَكُمْ.

يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوْا ضَرِّي فَتَضُرُّوْنِيْ وَلَنْ تَبْلُغُوْا نَفْعِيْ فَتَنْفَعُوْنِيْ .

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوْا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِيْ مُلْكِيْ شَيْئاً.

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوْا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِيْ شَيْئاً.

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوْا فِيْ صَعِيْدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُوْنِيْ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِيْ إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ المَخِيْطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ.

يَا عِبَادِى إِنَّمَا هِىَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบูซัรฺ อัลฆิฟารีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จากท่านนบี ﷺ ดังที่ท่านได้รายงานมาจากพระผู้อภิบาล อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล พระองค์ได้ตรัสว่า:

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! แท้จริงข้าได้ห้ามการอยุติธรรม สำหรับตัวข้าเอง และข้าก็ทำให้มันเป็นที่ต้องห้ามสำหรับพวกเจ้าด้วย ดังนั้นสูเจ้าจงอย่าได้อยุติธรรมต่อกัน"

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! พวกเจ้าทั้งหมดเป็นผู้หลงผิด เว้นแต่ผู้ที่ข้าได้ให้ทางนำแก่เขา ดังนั้นพวกเจ้าจงขอทางนำจากข้า แน่นอนข้าย่อมชี้ทางนำแก่พวกเจ้า"

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! พวกเจ้าทั้งหมดเป็นผู้หิวโหย เว้นแต่ผู้ที่ข้าได้ให้อาหารแก่เขา ดังนั้นพวกเจ้าจงขออาหารจากข้า แน่นอนข้าย่อมให้อาหารแก่พวกเจ้า"

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! พวกเจ้านั้นเปลือยเปล่า เว้นแต่ผู้ที่ข้าให้อาภรณ์แก่เขา ดังนั้นพวกเจ้าจงขออาภรณ์จากข้า แน่นอนข้าย่อมให้อาภรณ์แก่พวกเจ้า"

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! แท้จริงพวกเจ้าทุกคนกระทำผิดทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน และข้าเป็นผู้ที่ให้อภัยโทษต่อความผิดบาปทั้งหลาย ดังนั้นพวกเจ้าจงขออภัยโทษต่อข้า ข้าย่อมให้การอภัยโทษแก่พวกเจ้า"

"โอ้ปวงบ่าวของข้า ! แท้จริงพวกเจ้ามิอาจนำภัยมาถึงข้าจนเป็นภัยต่อข้าได้ และพวกเจ้ามิอาจนำคุณประโยชน์มาถึงข้าจนเป็นคุณประโยชน์ต่อข้าได้เช่นกัน"

“โอ้ปวงบ่าวของข้า ! หากแม้นตั้งแต่คนแรกของพวกเจ้าจนถึงคนสุดท้าย ทั้งเหล่ามนุษย์และญิน ต่างมีความยำเกรงเหมือนกับชายผู้หนึ่งที่มีหัวใจยำเกรงมากที่สุดแล้วไซร้ มันก็มิได้ทำให้อำนาจของข้าเพิ่มขึ้นแต่ประการใด”

“โอ้ปวงบ่าวของข้า ! หากแม้นตั้งแต่คนแรกของพวกเจ้าจนถึงคนสุดท้าย ทั้งเหล่ามนุษย์และญิน ต่างมีความเลวทรามเหมือนกับชายผู้หนึ่งที่มีหัวใจเลวทรามมากที่สุดแล้วไซร้ มันก็มิได้ทำให้อำนาจของข้าบั่นทอนลงแต่ประการใด”

“โอ้ปวงบ่าวของข้า ! หากแม้นตั้งแต่คนแรกของพวกเจ้าจนถึงคนสุดท้าย ทั้งเหล่ามนุษย์และญิน ต่างได้วิงวอนขอต่อข้าในคราวเดียวกันหมดทุกคน และข้าก็ได้ให้ทุกอย่างตามที่พวกเขาขอแล้วไซร้ มันก็มิได้ทำให้สิ่งที่ข้ามีอยู่ลดลงแต่ประการใด นอกจากเสมือนการที่เข็มทำให้น้ำทะเลลดลงเมื่อเอามันจุ่มลงไป”

“โอ้ปวงบ่าวของข้า ! แท้จริง นั่นคือบรรดาการงานของพวกเจ้าที่ข้าได้คิดคำนวณแก่พวกเจ้า หลังจากนั้นข้าจะตอบแทนมันอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่ได้พบกับสิ่งที่ดี ก็จงสรรเสริญอัลลอฮฺ และหากผู้ใดก็ตามที่พบสิ่งอื่นนอกจากนี้ ก็อย่าตำหนิใครอื่นนอกจากตัวเขาเอง” [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2577,55]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فِيْمَا يَرْوِيْهِ"

(ฟีมา ยัรวีฮิ - ดังที่ท่านได้รายงาน) การรายงานในที่นี้หมายถึง การรายงานคำพูด "عَنْ رَبِّهِ" (อัน ร็อบบิฮิ - จากพระผู้อภิบาลของเขา) ซึ่งหมายถึง จากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล หะดีษบทนี้เป็นหะดีษกุดสีย์ ตามการเรียกของบรรดาอุละมาอ์หะดีษ ซึ่งหะดีษกุดสีย์ หมายถึง ทุกสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้รายงานจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล เพราะเป็นสิ่งที่ท่านนบีได้บอกกล่าว แต่มิใช่อัลกุรอานโดยมติเอกฉันท์ แม้ว่าทั้งสอง (อัลกุรอานและหะดีษกุดสีย์) เป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้บอกกล่าวแก่ประชาชาติของท่านว่าเป็นคำกล่าวที่มาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล

บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ มีความเห็นต่างเกี่ยวกับคำกล่าวของอัลลอฮฺในหะดีษกุดสีย์ว่าเป็นคำพูดของอัลลอฮฺ ตะอาลา หรือเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺประทานวะหฺยูมายังเราะสูลของพระองค์ในรูปของความหมายใจความ โดยสำนวนคำกล่าวมาจากท่านนบี ﷺ ซึ่งมีสองทัศนะที่มีความเห็นต่างในประเด็นนี้

ทัศนะที่หนึ่ง หะดีษกุดสีย์เป็นคำกล่าวที่มาจากอัลลอฮฺทั้งสำนวนและความหมาย เพราะท่านนบีได้อ้างถึงคำกล่าวไปยังอัลลอฮฺ ตะอาลา และเป็นที่ทราบกันดีว่า คำกล่าวที่ถูกอ้างถึงนั้นเป็นคำกล่าวของผู้ที่กล่าว มิใช่คำกล่าวของผู้ที่รายงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านนบี ﷺ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และมีความน่าเชื่อถือที่สุดในการรายงาน

ทัศนะที่สอง หะดีษกุดสีย์เป็นคำกล่าวที่มาจากอัลลอฮฺเฉพาะความหมาย ส่วนสำนวนคำกล่าวมาจากท่านนบี ﷺ โดยมีข้อสังเกต 2 ข้อ ดังนี้

หนึ่ง หากหะดีษกุดสีย์เป็นคำกล่าวที่มาจากอัลลอฮฺทั้งสำนวนและความหมาย การรายงานของหะดีษกุดสีย์ก็จะมีสถานะเหนือกว่าอัลกุรอาน เพราะท่านนบี ﷺ รายงานจากอัลลอฮฺโดยตรงตามสำนวนที่ปรากฏ เนื่องจากอัลกุรอานถูกประทานลงมายังท่านนบี ﷺ ผ่านมะลาอิกะฮฺญิบรีล อะลัยฮิสสะลาม ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿قُلْ نَزَّلَهُۥ رُوحُ ٱلْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ ﴿١٠٢﴾﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด วิญญาณบริสุทธิ์ (ญิบรีล) ได้นำ (โองการอัลกุรอาน) ลงมาจากพระเจ้าของเจ้า" (สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 102)

และพระองค์ได้ดำรัสอีกว่า

﴿ نَزَلَ بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿١٩٥﴾﴾

"อัรรูหฺ (มะลาอิกะฮฺญิบรีล) ผู้ซื่อสัตย์ ได้นำลงมายังหัวใจของเจ้า เพื่อเจ้าจักได้เป็นผู้ตักเตือนผู้หนึ่ง เป็นภาษาอาหรับอันชัดแจ้ง" (สูเราะฮฺอัชชุอะรออ์ อายะฮฺที่ 193-195)

สอง หากหะดีษกุดสีย์เป็นคำกล่าวที่มาจากอัลลอฮฺ (ทั้งสำนวนและความหมาย) ก็จะไม่มีความแตกต่างระหว่างหะดีษกุดสีย์กับอัลกุรอาน เพราะทั้งสองเป็นคำพูดของอัลลอฮฺ และบทบัญญัติของทั้งสองก็จะต้องเหมือนกัน เมื่อทั้งสองมาจากแหล่งเดียวกัน แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าอัลกุรอานกับหะดีษกุดสีย์นั้นมีความแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

ประการหนึ่ง หะดีษกุดสีย์จะไม่ถือเป็นอิบาดะฮฺด้วยการอ่าน กล่าวคือ ผู้คนจะไม่ทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺด้วยการอ่านเพียงอย่างเดียว เพราะจะไม่ได้รับผลบุญ 10 ความดีในทุกๆ พยัญชนะจาก

การอ่าน แต่อัลกุรอานจะถือเป็นอิบาดะฮฺด้วยการอ่าน และการอ่านทุกๆ พยัญชนะจะได้รับผลบุญ 10 ความดี

ประการที่สอง อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ทรงท้าทายมนุษย์ให้นำสิ่งที่เทียบเคียงได้กับอัลกุรอานมาแม้เพียงโองการเดียว แต่ไม่มีผู้ใดสามารถตอบรับคำท้าทายนี้ได้ ในขณะที่หะดีษกุดสีย์มิได้มีการท้าทายเช่นนี้

ประการที่สาม อัลกุรอานได้รับการพิทักษ์รักษาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَـٰفِظُونَ ۝٩﴾

"แท้จริงเราได้ให้ข้อตักเตือน (อัลกุรอาน) ลงมา และแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นอน" (สูเราะฮฺอัลหิจญ์รฺ อายะฮฺที่ 9)

แต่หะดีษกุดสีย์มิได้รับการพิทักษ์รักษาเช่นเดียวกับอัลกุรอาน เพราะในบรรดาหะดีษกุดสีย์นั้นมีทั้งที่เป็นหะดีษเศาะฮีหฺ หะดีษหะสัน หะดีษเฎาะอีฟ และหะดีษเมาฎูอฺ (หะดีษอุปโลกน์) แม้ว่าหะดีษเมาฎูอฺจะไม่ใช่หะดีษที่แท้จริง แต่ก็มีผู้อ้างว่าเป็นหะดีษ อีกทั้งยังมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งของคำในประโยค รวมถึงการเพิ่มและตัดทอนถ้อยคำในตัวบทหะดีษอีกด้วย

ประการที่สี่ ตามมติเอกฉันท์ของชาวมุสลิม อัลกุรอานไม่อาจถ่ายทอดด้วยความหมายเพียงอย่างเดียว แต่ในกรณีของหะดีษกุดสีย์นั้น บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันในเรื่องการอนุญาตให้รายงานหะดีษของท่านนบีด้วยความหมาย โดยทัศนะส่วนใหญ่เห็นว่าสามารถกระทำได้

ประการที่ห้า อัลกุรอานเป็นบทบัญญัติที่ได้รับการส่งเสริมให้อ่านในละหมาด และการละหมาดจะไม่สมบูรณ์หากมิได้อ่านบางบทจากอัลกุรอาน (โดยเฉพาะสูเราะฮฺอัลฟาติหะฮฺ) ซึ่งแตกต่างจากหะดีษกุดสีย์ที่มิได้มีบทบัญญัติในลักษณะเช่นนี้

ประการที่หก ผู้ที่จะสัมผัสอัลกุรอานได้นั้นจำเป็นต้องมีน้ำละหมาด ตามทัศนะที่ถูกต้อง ในขณะที่หะดีษกุดสีย์มิได้มีข้อกำหนดเช่นนี้

ประการที่เจ็ด ผู้ที่มีญุนุบ (หะดัษใหญ่) ไม่สามารถอ่านอัลกุรอานได้ จนกว่าจะได้ชำระร่างกายให้สะอาด (อาบน้ำละหมาด) ตามทัศนะที่ถูกต้อง ซึ่งข้อกำหนดนี้มิได้ใช้กับหะดีษกุดสีย์

ประการที่แปด อัลกุรอานได้รับการยืนยันด้วยสายรายงานที่แน่นอนและปราศจากข้อสงสัย (อัตตะวาตุร อัลก็อฏอีย์) ด้วยเหตุนี้ ผู้ใดที่ปฏิเสธแม้เพียงอักษรเดียวจากอัลกุรอานที่บรรดานักกุรรออ์ (ผู้ที่ชำนาญในการอ่านอัลกุรอานอย่างถูกต้องตามหลักการอ่าน) มีมติเห็นพ้องต้องกัน ผู้นั้นย่อมตกเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา ซึ่งต่างจากหะดีษกุดสีย์ที่หากผู้ใดปฏิเสธส่วนหนึ่งส่วนใดโดยอ้างว่าไม่มีหลักฐานยืนยันที่ชัดเจน ก็มิได้ถือว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา อย่างไรก็ตาม หากผู้ใดปฏิเสธหะดีษกุดสีย์ทั้งที่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ผู้นั้นย่อมตกเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาเนื่องจากปฏิเสธคำสอนของท่านนบี ﷺ

กลุ่มที่สองได้ชี้แจงประเด็นที่ว่าท่านนบี ﷺ ได้อ้างถึงคำกล่าวไปยังอัลลอฮฺ และหลักการที่ว่าคำกล่าวที่ถูกอ้างถึงย่อมเป็นถ้อยคำของผู้กล่าวนั้น พวกเขายอมรับว่านี่คือหลักการพื้นฐาน แต่ในบางกรณีการอ้างถึงอาจเป็นเพียงการอ้างถึงความหมายมิใช่ถ้อยคำทั้งหมด ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงอ้างถึงคำกล่าวต่างๆ ไปยังผู้กล่าว และเราทราบดีว่าเป็นการอ้างถึงในแง่ความหมายมิใช่ถ้อยคำ เช่นในเรื่องราวของบรรดานบีและบุคคลอื่นๆ รวมถึงบทสนทนาของนกฮุดฮุดและมด ซึ่งแน่นอนว่ามิได้ใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทัศนะที่สองจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่า ทั้งนี้ ความเห็นที่แตกต่างในประเด็นนี้มิได้เหมือนกับข้อถกเถียงระหว่างกลุ่มอะชาอิเราะฮฺกับชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺในประเด็นเกี่ยวกับพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา เพราะความเห็นต่างระหว่างสองกลุ่มนี้

เป็นเรื่องของที่มาแห่งพระดำรัส โดยชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺยืนยันว่า พระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา เป็นถ้อยคำที่แท้จริงและมีเสียง อัลลอฮฺ สุบหานะฮฺ ตรัสด้วยเสียงตามอักษร ในขณะที่กลุ่มอะชาอิเราะฮฺมีความเห็นต่างออกไป โดยกล่าวว่า พระดำรัสของอัลลอฮฺเป็นเพียงความหมายที่มาจากพระองค์ มิใช่ถ้อยคำที่มีเสียงตามตัวอักษร หากแต่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงสร้างเสียงขึ้นเพื่อสื่อถึงความหมายที่มาจากพระองค์

เป็นที่ประจักษ์ว่า ทัศนะของพวกเขานั้นไม่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นแนวคิดที่คล้ายคลึงกับกลุ่มมุอฺตะซิละฮฺที่กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมัคลูกฺ (สิ่งที่ถูกสร้าง) และเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺ ในขณะที่กลุ่มอะชาอิเราะฮฺ กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมัคลูกฺและเป็นความหมายที่มาจากพระดำรัสของอัลลอฮฺ อย่างไรก็ตามทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องว่าตัวเล่มของคัมภีร์อัลกุรอานนั้นเป็นมัคลูกฺ (สิ่งที่ถูกสร้าง)

และหากมีผู้หยิบยกประเด็นที่เรากำลังอภิปรายนี้ขึ้นมา นั่นคือ เรื่องของหะดีษกุดสีย์ การละเว้นการถกเถียงในเรื่องนี้อาจเป็นสิ่งที่ดีกว่า ด้วยเกรงว่าจะมีผู้หมกมุ่นจนเกินไปจนอาจนำไปสู่ผลเสียต่อตนเอง การสรุปเพียงว่าหะดีษกุดสีย์คือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้รายงานจากอัลลอฮฺ ตะอาลา น่าจะเพียงพอและปลอดภัยกว่า -วัลลอฮุอะอฺลัม-

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي"

(ยา อิบาดี - โอ้ปวงบ่าวของข้า!) เป็นการเรียกร้องจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ที่ถูกรายงานแก่เราโดยผู้ที่มีความสัจจริงที่สุดในการรายงาน คือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ซึ่งเป็นบ่าวที่สมบูรณ์ที่สุดในการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ทั้งในภาพรวมและในรูปแบบเฉพาะ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِنِّيْ حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِيْ"

(อินนี หัรร็อมตุซซุลมะ อะลา นัฟสี - แท้จริงข้าได้ห้ามการอธรรมสำหรับตัวข้าเอง) หมายถึง พระองค์ทรงห้ามการอธรรมทั้งที่พระองค์ทรงมีความสามารถที่จะกระทำได้ เหตุที่ต้องอธิบายว่า "ทั้งที่พระองค์ทรงมีความสามารถ" เพราะหากเป็นการห้ามในสิ่งที่พระองค์ไม่ทรงมีความสามารถ มันย่อมไม่ใช่การกระทำที่น่าสรรเสริญ เนื่องจากการกระทำจะเป็นที่น่ายกย่องได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำมีทางเลือกที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้

หากมีผู้ถามว่า อัลลอฮฺทรงมีความสามารถที่จะอธรรมต่อมนุษย์ได้หรือไม่?

คำตอบคือ ใช่ แต่เราทราบว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝٤٩﴾

"และพระผู้อภิบาลของเจ้ามิทรงอธรรมต่อผู้ใดเลย" (สูเราะฮฺ อัลกะฮฺฟฺ อายะฮฺที่ 49)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّماً"

(วะญะอัลตุฮุ บัยนะกุม มุหัรเราะมา - และข้าได้ทำให้มันเป็นที่ต้องห้ามในหมู่พวกเจ้า) หมายถึง พระองค์ทรงกำหนดให้การอธรรมเป็นสิ่งต้องห้าม (หะรอม) สำหรับมนุษย์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَلَا تَظَالَمُوْا"

(ฟะลา ตะซอละมู - ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่าอธรรมต่อกัน) เป็นจุดประสงค์ของคำกล่าวก่อนหน้านี้ที่ว่า "وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّماً" กล่าวคือ เมื่อการอธรรมเป็นสิ่งต้องห้าม พวกเจ้าจึงต้องไม่อธรรมต่อกันและกัน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ"

(ยา อิบาดี กุลลุกุม ฎ็อลลุน - โอ้ปวงบ่าวของข้า พวกเจ้าทั้งหมดเป็นผู้หลงทาง) หมายถึง หลงจากแนวทางที่ถูกต้อง

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ"

(อิลลา มัน ฮะดัยตุฮุ - เว้นแต่ผู้ที่ข้าได้ชี้นำ) หมายถึง ผู้ที่พระองค์ทรงสอนและทรงเปิดจิตใจ โดยการสอนนั้นคือฮิดายะตุลอิรชาด (ทางนำแห่งการชี้แนะ) ส่วนการเปิดจิตใจคือฮิดายะตุตเตาฟีก (ทางนำแห่งการดลใจ)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَاسْتَهْدُوْنِي أَهْدِكُمْ"

(ฟัสตะฮฺดูนี อะฮฺดิกุม - ดังนั้นพวกเจ้าจงขอทางนำจากข้า แล้วข้าจะชี้นำพวกเจ้า)

หมายถึง จงขอทางนำจากอัลลอฮฺเท่านั้น อย่าขอจากผู้อื่น คำว่า "أَهۡدِكُمۡ" (อะฮฺดิกุม - ข้าจะชี้นำพวกเจ้า) เป็นผลลัพธ์ของคำสั่ง ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡ ۝٦٠﴾

"จงวิงวอนขอต่อข้า ข้าจะตอบรับแก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺฆอฟิร อายะฮฺที่ 60)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ"

(ยา อิบาดี กุลลุกุม ญาอิอุน อิลลา มัน อัฏอัมตุฮุ - โอ้ปวงบ่าวของข้า พวกเจ้าทั้งหมดเป็นผู้หิวโหย เว้นแต่ผู้ที่ข้าได้ให้อาหารแก่เขา) หมายถึง มนุษย์ทุกคนล้วนประสบกับความหิวโหย นอกจากผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานปัจจัยยังชีพให้ ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้ที่ไม่มีอาหารและผู้ที่มีอาหารแต่ไม่สามารถบริโภคได้ อัลลอฮฺคือผู้ทรงให้พืชพันธุ์งอกงาม ทรงให้น้ำนมไหลหลั่ง และทรงทำให้พืชผลเติบโตและมีชีวิตชีวา ดังที่ปรากฏในสูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ ที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ أَفَرَءَيۡتُم مَّا تُمۡنُونَ ۝٥٨ ءَأَنتُمۡ تَخۡلُقُونَهُۥٓ أَمۡ نَحۡنُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ۝٥٩ نَحۡنُ قَدَّرۡنَا
بَيۡنَكُمُ ٱلۡمَوۡتَ وَمَا نَحۡنُ بِمَسۡبُوقِينَ ۝٦٠ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمۡثَٰلَكُمۡ وَنُنشِئَكُمۡ
فِي مَا لَا تَعۡلَمُونَ ۝٦١ وَلَقَدۡ عَلِمۡتُمُ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأُولَىٰ فَلَوۡلَا تَذَكَّرُونَ ۝٦٢ أَفَرَءَيۡتُم
مَّا تَحۡرُثُونَ ۝٦٣ ءَأَنتُمۡ تَزۡرَعُونَهُۥٓ أَمۡ نَحۡنُ ٱلزَّٰرِعُونَ ۝٦٤ لَوۡ نَشَآءُ لَجَعَلۡنَٰهُ حُطَٰمٗا
فَظَلۡتُمۡ تَفَكَّهُونَ ۝٦٥ إِنَّا لَمُغۡرَمُونَ ۝٦٦ بَلۡ نَحۡنُ مَحۡرُومُونَ ۝٦٧ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱلۡمَآءَ
ٱلَّذِي تَشۡرَبُونَ ۝٦٨ ءَأَنتُمۡ أَنزَلۡتُمُوهُ مِنَ ٱلۡمُزۡنِ أَمۡ نَحۡنُ ٱلۡمُنزِلُونَ ۝٦٩ لَوۡ نَشَآءُ
جَعَلۡنَٰهُ أُجَاجٗا فَلَوۡلَا تَشۡكُرُونَ ۝٧٠ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي تُورُونَ ۝٧١ ءَأَنتُمۡ
أَنشَأۡتُمۡ شَجَرَتَهَآ أَمۡ نَحۡنُ ٱلۡمُنشِـُٔونَ ۝٧٢ نَحۡنُ جَعَلۡنَٰهَا تَذۡكِرَةٗ وَمَتَٰعٗا لِّلۡمُقۡوِينَ
۝٧٣ فَسَبِّحۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلۡعَظِيمِ ۝٧٤

"พวกเจ้าเห็นสิ่งที่พวกเจ้าหลั่งออกมา (อสุจิ) แล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าสร้างมันขึ้นมา หรือว่าเราเป็นผู้สร้าง เราเป็นผู้กำหนดความตายในระหว่างพวกเจ้า และเราจะไม่ถูกขัดขวางในการที่เราจะเปลี่ยนบุคคลเยี่ยงพวกเจ้า และเราจะให้พวกเจ้าเกิดขึ้นมาอีกในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้ และโดยแน่นอน พวกเจ้าได้รู้ถึงการเกิดครั้งแรกแล้ว แล้วไฉนเล่าพวกเจ้าจึงไม่ใคร่ครวญ พวกเจ้าเห็นสิ่งที่พวกเจ้าหว่านมาแล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าทำให้มันงอกเงยขึ้นมา หรือว่าเราเป็นผู้ทำให้มันงอกเงย? หากเราประสงค์จะทำให้มันหักเป็นชิ้นๆ แน่นอนเราก็ย่อมทำได้ แล้วพวกเจ้าคงประหลาดใจ (พวกเจ้าจะกล่าวว่า) แท้จริงเราได้รับความหายนะแล้ว ไม่เพียงเท่านั้น เรายังขาดแคลนปัจจัยเพาะปลูกอีกด้วย พวกเจ้าเห็นน้ำที่พวกเจ้าดื่มแล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าเป็นผู้หลั่งมันลงมาจากก้อนเมฆ หรือว่าเราเป็นผู้หลั่งมันลงมา หากเราประสงค์เราจะทำให้มันเค็มจัด แล้วไฉนเล่าพวกเจ้าจึงไม่กตัญญู? พวกเจ้าเห็นไฟที่พวกเจ้าจุดขึ้นมาแล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าเป็นผู้ทำให้ต้นไม้ของมันงอกเงยขึ้นมา หรือว่าเราเป็นผู้ทำให้มันงอกขึ้นมา เราได้ทำให้มันมีขึ้นเพื่อเป็นการเตือนสติ และอำนวยประโยชน์แก่ผู้เดินทาง ดังนั้น เจ้าจงสดุดีด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่เถิด" (สูเราะฮฺ อัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 58-74)

ท่านจะพบว่าในอายะฮฺเหล่านี้ อัลลอฮฺทรงท้าทายมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เครื่องดื่ม หรือสิ่งที่ทำให้อาหารและเครื่องดื่มสมบูรณ์ ดังนั้น เราทุกคนจึงเป็นผู้หิวโหย นอกจากผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานอาหารให้

แม้ว่าผู้ใดจะมีอาหาร ก็มิอาจรับประกันได้ว่าเขาจะสามารถบริโภคมันได้ อาจเป็นเพราะเขาตกอยู่ในสภาพถูกคุมขัง หรือประสบกับความเจ็บป่วย หรืออยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจากความเจริญ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَاسْتَطْعِمُوْنِيْ"

(ฟัสตัฏอิมูนี - ดังนั้นพวกเจ้าจงขออาหารจากข้า) หมายถึง จงขออาหารจากอัลลอฮฺ แล้วพวกเจ้าจะได้รับเมื่อขอจากพระองค์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أُطْعِمْكُمْ"

(อุฏอิมกุม - ข้าจะให้อาหารแก่พวกเจ้า) เป็นกริยาปัจจุบันที่มีสระสุกูนที่ท้ายคำ (มัจซูม) อันเป็นผลของคำสั่งให้ขออาหารจากพระองค์

คำว่า "اسْتَطْعِمُوْنِيْ" (อิสตัฏอิมูนี - จงขออาหารจากข้า) ครอบคลุมทั้งการขออาหารจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และการแสวงหาปัจจัยยังชีพและความโปรดปรานจากพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสในสูเราะฮฺอัลญุมุอะฮฺว่า

﴿ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ وَٱبْتَغُواْ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ ﴾

"เมื่อการละหมาดสิ้นสุดลง ก็จงแยกย้ายกันไปในแผ่นดิน และจงแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮฺ และจงรำลึกถึงอัลลอฮฺให้มากเพื่อพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ" (สูเราะฮฺอัลญุมุอะฮฺ อายะฮฺที่ 10)

และพระดำรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿ هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِۦ ۖ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ ﴾

"พระองค์คือผู้ทรงทำให้แผ่นดินนี้ราบเรียบสำหรับพวกเจ้า ดังนั้นจงเดินทางไปตามขอบเขตของมัน และจงบริโภคจากปัจจัยยังชีพของพระองค์ และยังพระองค์เท่านั้นคือการฟื้นคืนชีพ" (สูเราะฮฺอัลมุลกฺ อายะฮฺที่ 15)

ซึ่งเราทุกคนทราบดีว่า เงินทองและอาหารจะไม่หล่นลงมาจากท้องฟ้า แต่จะได้มาด้วยการแสวงหา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ"

(ยา อิบาดี กุลลุกุม อารินฺ - โอ้ปวงบ่าวของข้า พวกเจ้าทั้งหมดเปลือยเปล่า) หมายถึง มนุษย์ทุกคนเปลือยเปล่า เพราะเราถือกำเนิดจากครรภ์มารดาในสภาพที่ไร้อาภรณ์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُوْنِيْ أَكْسِكُمْ"

(อิลลา มันกะเสาตุฮุ ฟัสตักสูนี อักสิกุม - เว้นแต่ผู้ที่ข้าให้อาภรณ์แก่เขา ดังนั้นพวกเจ้าจงขออาภรณ์จากข้า แล้วข้าจะให้อาภรณ์แก่พวกเจ้า) ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ที่จัดหาเสื้อผ้าด้วยตนเอง หรือเด็กที่มีผู้อื่นจัดหาให้ บางท่านกล่าวว่า อาภรณ์ในที่นี้รวมถึงอาภรณ์แห่งศาสนาด้วย ซึ่งครอบคลุมทั้งอาภรณ์ทางกายภาพที่จับต้องได้ และอาภรณ์ทางจิตวิญญาณที่เป็นนามธรรม

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُوْنَ"

(ยา อิบาดี อินนะกุม ตุคฏิอูน - โอ้ปวงบ่าวของข้า แท้จริงพวกเจ้าทั้งหมดกระทำความผิด) หมายถึง พวกเจ้าทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะการงานทั้งหลายมีทั้งถูกและผิด และความผิดนั้นคือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อาจเป็นการละเลยสิ่งที่วาญิบ หรือการกระทำสิ่งที่หะรอม

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"بِاللَّيْلِ"

(บิลลัยลิ - ในยามค่ำคืน) อักษร "บาอ์" ในที่นี้มีความหมายเดียวกับ "ฟี" คือ "ใน" หมายถึง ในยามค่ำคืน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ ۝١٣٧ وَبِاللَّيْلِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝١٣٨﴾

"และแท้จริง พวกเจ้าย่อมผ่านสถานที่ของพวกเขาในยามเช้าและยามค่ำคืน ดังนั้น พวกเจ้าไม่ใคร่ครวญดอกหรือ?" (สูเราะฮฺอัศศอฟฟาต อายะฮฺที่ 137-138)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعاً"

(วะอะนา อัฆฟิรุซซุนูบะ ญะมีอา - และข้าเป็นผู้ให้อภัยความผิดทั้งปวง) หมายถึง อัลลอฮฺจะทรงปกปิดและให้อภัยในความผิดทั้งหลาย แม้จะมากมายและร้ายแรงเพียงใด แต่จำเป็นต้องขออภัยโทษต่อพระองค์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَاسْتَغْفِرُوْنِيْ أَغْفِرْ لَكُمْ"

(ฟัสตัฆฟิรูนี อัฆฟิร ละกุม - ดังนั้นพวกเจ้าจงขออภัยโทษต่อข้า ข้าจะให้อภัยแก่พวกเจ้า) หมายถึง จงขออภัยโทษต่อพระองค์ ซึ่งอาจกล่าวว่า "อัลลอฮุมมัฆฟิรลี" (โอ้อัลลอฮฺ โปรดอภัยให้ข้าพระองค์) หรือ "อัสตัฆฟิรุลลอฮฺ วะอะตูบุอิลัยฮฺ" (ข้าพระองค์ขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺและกลับเนื้อกลับตัวสู่พระองค์) หรืออาจได้รับการอภัยด้วยการกระทำที่ลบล้างความผิดได้ เช่น ผู้ที่กล่าว "สุบหานัลลอฮิวะบิหัมดิฮิ" ในหนึ่งวันจำนวน 100 ครั้ง ความผิดของเขาจะถูกลบล้าง แม้จะมากมายดั่งฟองในมหาสมุทร [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6405 และมุสลิม หมายเลข 2691]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوْا ضَرِّي فَتَضُرُّوْنِيْ وَلَنْ تَبْلُغُوْا نَفْعِيْ فَتَنْفَعُوْنِيْ"

(ยา อิบาดี อินนะกุม ลัน ตับลุฆู ฎ็อรรี ฟะตะฎุรรูนี วะลัน ตับลุฆู นัฟอี ฟะตันฟะอูนี - โอ้ปวงบ่าวของข้า แท้จริงพวกเจ้าไม่มีวันนำภัยมาถึงข้า จนสร้างความเสียหายแก่ข้าได้ และพวกเจ้าก็ไม่มีวันนำประโยชน์มาถึงข้า จนเป็นคุณแก่ข้าได้เช่นกัน) กล่าวคือ มนุษย์ไม่สามารถสร้างความเสียหายหรือให้คุณประโยชน์ต่ออัลลอฮฺได้ เพราะผู้ทรงกำหนดภัยและคุณประโยชน์คืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ซึ่งบ่าวไม่อาจกระทำสิ่งนี้ได้ ด้วยความสมบูรณ์แบบในอานุภาพของอัลลอฮฺที่อยู่เหนือความสามารถของบ่าวที่จะล่วงล้ำได้

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوْا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِيْ مُلْكِيْ شَيْئاً

(ยา อิบาดี เลา อันนะ เอาวะละกุม วะอาคิเราะกุม วะอินสะกุม วะญินนะกุม กานูอะลา อัตกอ ก็อลบิ เราะญุลิน วาหิดิน มินกุม มาซาดะ ษาลิกะ ฟีมุลกี ชัยอา - โอ้ปวงบ่าวของข้า! หากตั้งแต่คนแรกจนถึงคนสุดท้ายของพวกเจ้า ทั้งมนุษย์และญิน ต่างมีความยำเกรงเสมือนผู้ที่มีหัวใจยำเกรงที่สุด มันก็มิได้เพิ่มพูนอำนาจของข้าแต่อย่างใด) กล่าวคือ แม้บ่าวทั้งมวลทั้งมนุษย์และญิน ตั้งแต่คนแรกจนถึงคนสุดท้ายจะมีหัวใจที่ยำเกรงต่ออัลลอฮฺมากที่สุดเท่าที่มนุษย์คนหนึ่งจะพึงมีได้ ก็มิอาจเพิ่มพูนอำนาจของอัลลอฮฺได้แม้แต่น้อย เพราะอำนาจของพระองค์นั้นครอบคลุมทุกสรรพสิ่ง ทั้งต่อผู้ที่ยำเกรงและผู้ที่ฝ่าฝืน

และเหตุผลของคำกล่าวที่ว่า

"مَا زَادَ ذَلِكَ فِيْ مُلْكِيْ شَيْئاً"

(มาซาดะ ษาลิกะ ฟีมุลกี ชัยอา - มันก็มิได้เพิ่มพูนอำนาจของข้าแต่อย่างใด) เพราะเมื่อพวกเขามีหัวใจที่ยำเกรง พวกเขาก็เป็นเพียงบรรดาผู้ที่พระองค์ทรงรักและเป็นไพร่พลของพระองค์ ซึ่งอำนาจของพระองค์นั้นแผ่ไพศาลเหนือไพร่พลทั้งปวงอยู่แล้ว

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوْا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِيْ شَيْئاً

(ยา อิบาดี เลา อันนะ เอาวะละกุม วะอาคิเราะกุม วะอินสะกุม วะญินนะกุม กานูอะลา อัฟญะริ ก็อลบิ เราะญุลิน วาหิดิน มินกุม มานะเกาะเศาะ ษาลิกะ มิน มุลกี ชัยอา - โอ้ปวงบ่าวของข้า! หากตั้งแต่คนแรกจนถึงคนสุดท้ายของพวกเจ้า ทั้งมนุษย์และญิน ต่างมีจิตใจเลวร้ายเสมือนผู้ที่มีหัวใจเลวร้ายที่สุด มันก็มิได้ลดทอนอำนาจของข้าแต่อย่างใด) เพราะผู้เลวร้ายเป็นศัตรูของอัลลอฮฺ และพระองค์มิได้พึ่งพาความช่วยเหลือจากเขา ดังนั้นความเลวร้ายของพวกเขาจึงไม่อาจลดทอนอำนาจของพระองค์ได้แม้แต่น้อย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوْا فِيْ صَعِيْدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُوْنِيْ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ

(ยา อิบาดี เลา อันนะ เอาวะละกุม วะอาคิเราะกุม วะอินสะกุม วะญินนะกุม กอมู ฟี เศาะอีดิน วาหิดิน ฟะสะอะลูนี ฟะอะอฺฏ็อยตุ กุลละ วาหิดิน มัสอะละตะฮู - โอ้ปวงบ่าวของข้า! หากตั้งแต่คนแรกจนถึงคนสุดท้ายของพวกเจ้า ทั้งมนุษย์และญิน มาชุมนุมวิงวอนขอต่อข้าพร้อมกัน และข้าให้ทุกคนตามที่เขาขอ) หมายถึง เมื่อพวกท่านมารวมตัวกัน ณ ลานกว้างแห่งเดียวกันเพื่อวิงวอนขอ เพราะการรวมตัวของผู้คนจำนวนมากย่อมเพิ่มโอกาสการตอบรับ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِيْ إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيْطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ"

(มา นะเกาะเศาะ ษาลิกะ มิมมา อินดี อิลลา กะมา ยันกุศุล มะคีฏุ อิษา อุดคิลัล บะหฺรุ - มันก็มิได้ทำให้สิ่งที่ข้ามีอยู่ลดน้อยลง เว้นแต่เพียงดั่งเข็มที่จุ่มลงในทะเลแล้วดึงขึ้น)

เป็นอุปมาที่แสดงว่าไม่มีการลดลงแม้แต่น้อย เพราะทุกคนทราบดีว่าแม้จะนำเข็มขนาดใหญ่จุ่มลงในทะเลแล้วดึงขึ้น ก็มิได้ทำให้น้ำในมหาสมุทรลดลงแต่อย่างใด ดังที่อัลลอฮฺ ตรัสว่า

﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ ﴾

"แท้จริงบรรดาผู้ที่ปฏิเสธโองการต่างๆ ของเราและหยิ่งยโสต่อมัน ประตูแห่งฟากฟ้าจะไม่ถูกเปิดให้แก่พวกเขา และพวกเขาจะไม่ได้เข้าสวรรค์จนกว่าอูฐจะลอดรูเข็มได้" (สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 40)

เป็นที่ทราบกันดีว่าอูฐไม่อาจลอดรูเข็มได้ แต่นี่เป็นสำนวนโวหารที่ต้องการสื่อว่าพวกเขาจะไม่มีวันได้เข้าสวรรค์ เช่นเดียวกับที่เราทราบว่าการจุ่มเข็มลงในมหาสมุทรย่อมไม่ทำให้ปริมาณน้ำลดลงแต่อย่างใด ดังนั้น แม้มนุษย์และญินทั้งปวง ตั้งแต่คนแรกจนถึงคนสุดท้ายจะวิงวอนขอจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และพระองค์ประทานให้ทุกคนตามที่ขอไม่ว่าจะมากเพียงใด ก็มิได้ทำให้คลังของพระองค์ลดน้อยลงเปรียบเสมือนการที่น้ำในมหาสมุทรมิได้ลดลงเมื่อจุ่มเข็มลงไป ดังที่ปรากฏในหะดีษเศาะฮีหฺที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

" يَدُ اللهِ مَلْأَى سَحَّاءُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَمِينِهِ"

"พระหัตถ์ของอัลลอฮฺเต็มล้นด้วยความอุดมสมบูรณ์ทั้งกลางวันและกลางคืน พวกท่านเห็นไหมว่าสิ่งที่พระองค์ประทานมาตั้งแต่สร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินนั้น มิได้ทำให้สิ่งที่อยู่ในพระหัตถ์ขวาของพระองค์ลดน้อยลงแต่อย่างใด" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7419 และมุสลิม หมายเลข 993]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ"

(ยา อิบาดี อินนะมา ฮิยะ อะอฺมาลุกุม - โอ้ปวงบ่าวของข้า! แท้จริงนั่นคือการงานของพวกเจ้า) ประโยคนี้มีการจำกัดความด้วยคำว่า "إِنَّمَا" กล่าวคือ ไม่มีสิ่งใดที่จะถูกคำนวณนอกจากการงานของพวกเจ้า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أُحْصِيهَا لَكُمْ"

(อุหฺศีฮา ละกุม - ที่ข้าจะคำนวณให้แก่พวกเจ้า) หมายถึงการคำนวณอย่างแม่นยำด้วยการนับจำนวน โดยไม่มีการเพิ่มหรือลด เพราะในยุคญาฮิลียะฮฺผู้คนยังไม่รู้จักการคำนวณ พวกเขาใช้ก้อนกรวดในการนับ ดังที่กวีอาหรับได้กล่าวว่า:

"وَلَسْتَ بِالْأَكْثَرِ مِنْهُمْ حَصًى وَإِنَّمَا الْعِزَّةُ لِلْكَاثِرِ"

และเจ้ามิได้มีก้อนกรวดมากกว่าพวกเขา

แท้จริงชัยชนะนั้นมีสำหรับผู้ที่มีจำนวนมากกว่า

หมายความว่า จำนวนของพวกท่านมีน้อย และแท้จริงชัยชนะนั้นมีแก่ผู้ที่มีจำนวนมากกว่า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا"

(ษุมมะ อุวัฟฟีกุม อียาฮา - แล้วข้าจะตอบแทนมันอย่างครบถ้วน)

หมายถึง การได้รับผลตอบแทนทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ หรืออาจได้รับเพียงในดุนยาหรืออาคิเราะฮฺเท่านั้น สำหรับผู้ปฏิเสธศรัทธาอาจได้รับผลตอบแทนจากความดีในดุนยา แต่จะไม่ได้รับในอาคิเราะฮฺ ส่วนผู้ศรัทธาอาจได้รับเฉพาะในอาคิเราะฮฺ หรืออาจได้รับทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ

ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า

﴿ مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ ۖ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴾

"ผู้ใดปรารถนาผลตอบแทนในอาคิเราะฮฺ เราจะเพิ่มพูนผลตอบแทนนั้นแก่เขา และผู้ใดปรารถนาผลตอบแทนในดุนยา เราจะให้เขาได้รับบางส่วนจากมัน แต่เขาจะไม่ได้รับส่วนแบ่งใดๆ ในอาคิเราะฮฺ" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 20)

และพระองค์ตรัสว่า

﴿ مَّن كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَن نُّرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا ﴾

"ผู้ใดปรารถนาชีวิตอันเร่งด่วน (ในดุนยา) เราก็จะเร่งให้เขาได้รับตามที่เราประสงค์แก่ผู้ที่เราปรารถนา แล้วเราได้เตรียมนรกไว้ให้เขาซึ่งเขาจะเข้าไปในนั้นอย่างถูกตำหนิและถูกขับไล่" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 18)

และพระองค์ตรัสอีกว่า

﴿ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا﴾

"และผู้ใดปรารถนาอาคิเราะฮฺ และมุ่งมั่นขวนขวายเพื่อมันอย่างจริงจัง โดยที่เขาเป็นผู้ศรัทธา ชนเหล่านั้นการขวนขวายของพวกเขาจะได้รับการขอบคุณ" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 19)

ดังนั้น ผลตอบแทนในโลกนี้เท่านั้นจะเป็นของผู้ปฏิเสธศรัทธา ส่วนผู้ศรัทธาจะได้รับผลตอบแทนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หรือในโลกหน้าเพียงอย่างเดียว

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَمَنْ وَجَدَ خَيْراً فَلْيَحْمَدِ اللهَ"

(ฟะมัน วะญะดะ ค็อยร็อน ฟัลยะหฺมะดิลลาฮฺ - ดังนั้นผู้ใดพบสิ่งดีก็จงสรรเสริญอัลลอฮฺ) หมายถึง ผู้ใดได้พบกับผลดีจากการงานของเขาก็จงขอบคุณอัลลอฮฺด้วยเหตุผลสองประการ คือ ขอบคุณที่พระองค์ทรงให้ความสะดวกในการทำความดี และขอบคุณสำหรับผลตอบแทนที่ได้รับจากพระองค์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ"

(วะมัน วะญะดะ ฆ็อยเราะ ษาลิก - และผู้ใดพบสิ่งอื่นจากนี้) หมายถึง พบกับสิ่งเลวร้ายหรือการลงโทษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَلَا يَلُوْمَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ"

(ฟะลา ยะลูมันนะ อิลลา นัฟสะฮฺ - ก็จงอย่าตำหนิผู้ใดนอกจากตัวเขาเอง) เพราะเขามิได้ถูกอธรรม และการตำหนินั้นเป็นความรู้สึกในใจว่าการกระทำนั้นไม่เหมาะสม หรือบางครั้งอาจแสดงออกมาเป็นคำพูด

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การรายงานของท่านนบี ﷺ จากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล อยู่ในระดับสูงสุด เพราะระดับสูงสุดของการรายงานคือการรายงานจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ซึ่งเป็นลักษณะของหะดีษกุดสีย์ รองลงมาคือการรายงานจากท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นลักษณะของหะดีษมัรฟูอฺ ถัดมาคือการรายงานจากเศาะหาบะฮฺ ซึ่งเป็นลักษณะของหะดีษเมากูฟ และท้ายสุดคือการรายงานจากตาบิอีนและคนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นลักษณะของหะดีษมักฏูอฺ

เมื่อเรารายงานจากท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เราเรียกว่าหะดีษเมากูฟ เพราะท่านเป็นเศาะหาบะฮฺ และเมื่อรายงานจากท่านมุญาฮิด เราะหิมะฮุลลอฮฺ เราเรียกว่าหะดีษมักฏูอฺ เพราะท่านเป็นตาบิอีน

2. สิ่งที่ปรากฏในหะดีษกุดสีย์เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ รายงานจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และเราจะยุติการอภิปรายประเด็นนี้เพียงเท่านี้ โดยไม่พยายามหาข้อสรุปว่ามันเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺทั้งถ้อยคำและความหมาย หรือเป็นเพียงความหมายแต่ถ้อยคำมาจากท่านนบี ﷺ เพราะการหาข้อสรุปเช่นนั้นเป็นการตะกัลลุฟ (การกระทำที่เกินความจำเป็น) ซึ่งเราได้ห้ามการลงรายละเอียดในเรื่องนี้มาก่อนหน้านี้แล้ว

3. เป็นการยืนยันว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล มีการดำรัส ซึ่งการยืนยันในลักษณะนี้มีปรากฏมากมายในอัลกุรอาน และเป็นหลักฐานของชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺที่เห็นว่า พระดำรัสของอัลลอฮฺมีเสียง เพราะจะไม่เรียกว่า "อัลเกาลฺ" (พระดำรัสหรือคำกล่าว) นอกจากคำกล่าวที่มีเสียงเท่านั้น

หากมีผู้ถามว่า อัลลอฮฺ ตะอาลา มิได้ตรัสในอัลกุรอานหรือว่า:

﴿وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ﴾

"และพวกเขากล่าวในใจของพวกเขาว่า ทำไมอัลลอฮฺจึงไม่ทรงลงโทษเราตามที่เรากล่าว" (สูเราะฮฺอัลมุญาดะละฮฺ อายะฮฺที่ 8)

และนี่เป็นคำกล่าวที่พวกเขาพูดในใจของพวกเขามิใช่หรือ?

คำตอบคือ ใช่ แต่คำกล่าวนี้มีเงื่อนไขว่าเป็นการกล่าวในใจ ส่วนคำกล่าวที่ไม่มีเงื่อนไขจะหมายถึงคำกล่าวที่มีเสียง

4. อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงมีความสามารถที่จะอธรรมได้ แต่พระองค์ทรงห้ามพระองค์เองจากการอธรรม ด้วยความสมบูรณ์แห่งความยุติธรรมของพระองค์ เพราะหากพระองค์ไม่ทรงมีความสามารถในเรื่องดังกล่าว พระองค์คงไม่ทรงสรรเสริญพระองค์เองด้วยการห้ามการอธรรม เพราะเป็นสิ่งที่พระองค์ไม่มีความสามารถ

5. การอธรรมเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ที่ถูกปฏิเสธ แต่พึงทราบว่าไม่มีการปฏิเสธคุณลักษณะใดของพระองค์ เว้นแต่เพื่อยืนยันคุณลักษณะที่ตรงข้าม ดังนั้น การปฏิเสธการอธรรมจึงเป็นการยืนยันถึงความยุติธรรมอันสมบูรณ์ของพระองค์โดยปราศจากข้อบกพร่อง

6. อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ทรงมีสิทธิ์ที่จะห้ามพระองค์เองตามที่พระองค์ทรงประสงค์ เพราะการตัดสินเป็นของพระองค์ เราไม่สามารถห้ามอัลลอฮฺได้ แต่อัลลอฮฺทรงสามารถห้ามพระองค์เองได้ตามที่พระองค์ทรงประสงค์ เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงบัญชาพระองค์เองตามที่ทรงประสงค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿قُل لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قُل لِّلَّهِ ۚ كَتَبَ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) สิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าและแผ่นดินเป็นของผู้ใด? จงกล่าวเถิดว่าเป็นของอัลลอฮฺ พระองค์ทรงกำหนดความเมตตาไว้เหนือพระองค์เอง" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 12)

และ (ในหะดีษอัลกุดสีย์) อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ทรงกำหนดความเมตตา โดยตรัสว่า

إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي

(แท้จริงความเมตตาของข้าอยู่เหนือความกริ้วของข้า) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6969]

หากมีผู้ถามว่า มีสิ่งใดที่สามารถห้ามหรือบังคับอัลลอฮฺได้หรือไม่?

คำตอบคือ หากอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงห้ามและบังคับพระองค์เอง คำตอบคือใช่ เพราะพระองค์ทรงมีสิทธิ์ที่จะตัดสินตามที่ทรงประสงค์ แต่หากเป็นเราที่จะห้ามหรือบังคับอัลลอฮฺด้วยสิ่งต่างๆ โดยใช้สติปัญญาของเรา คำตอบคือไม่ เพราะสติปัญญาไม่สามารถห้ามหรือบังคับได้ การห้ามและบังคับเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล

อิบนุล ก็อยยิม เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวในบทกวี อันนูนียะฮฺ ว่า:

"مَا لِلْعِبَادِ عَلَيْهِ حَقٌّ وَاجِبٌ ... هُوَ أَوْجَبَ الْأَجْرَ الْعَظِيْمَ الشَّانِ

كَلَّا وَلَا عَمَلٌ لَدَيْهِ ضَايِعٌ ... إِنْ كَانَ بِالْإِخْلَاصِ وَالْإِحْسَانِ"

บ่าวไม่มีสิทธิใดที่จำเป็นเหนือพระองค์
พระองค์ต่างหากที่ทรงกำหนดรางวัลอันยิ่งใหญ่
และไม่มีการงานใดสูญเปล่า ณ พระองค์
หากมันประกอบด้วยความบริสุทธิ์ใจและการปฏิบัติตาม (ท่านนบี ﷺ)

7. การใช้คำว่า อันนัฟสฺ (النَّفْسُ) แทนคำว่า อัซซาต (الذَّاتُ) เพราะคำกล่าว (عَلَى نَفْسِي) ที่ท่านนบี ﷺ กล่าวนั้น หมายถึง ด้วยตัวของพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾

"และอัลลอฮฺทรงเตือนพวกเจ้าให้ยำเกรงพระองค์" (สูเราะฮฺอาลอิมรอน อายะฮฺที่ 28)

คำว่า "อันนัฟสฺ" ในที่นี้มิใช่คุณลักษณะของอัลลอฮฺเหมือนคุณลักษณะทั่วไป เช่น การได้ยิน ความรอบรู้ และความสามารถ เพราะมันหมายถึง อัซซาต (ตัวตน) ดังนั้นคำว่า "อันนัฟสฺ" ในพระดำรัส ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾ หมายถึงตัวตนของพระองค์ และคำกล่าว (عَلَى نَفْسِي) ในที่นี้ก็หมายถึงตัวตนของพระองค์เช่นกัน

ในภาษาอาหรับ คำว่า อันนัฟสฺ เป็นคำดั้งเดิมที่ถูกต้องกว่าคำว่า อัซซาต แต่คำว่า อัซซาต เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย ผู้คนมักใช้แทนคำว่า อันนัฟสฺ

8. อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงห้ามการอธรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ดังที่พระองค์ตรัสว่า

"وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّماً"

(และข้าได้ทำให้มันเป็นสิ่งต้องห้ามระหว่างพวกเจ้า) คำกล่าวนี้ครอบคลุมทั้งการอธรรมต่อตนเองและต่อผู้อื่น แม้ว่าการอธรรมต่อผู้อื่นจะมีความชัดเจนมากกว่าตามถ้อยคำที่ว่า

"فَلَا تَظَالَمُوا"

(ดังนั้นพวกเจ้าอย่าอธรรมต่อกัน) แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าการอธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿وَلَـٰكِن ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ﴾

"แต่พวกเขาอธรรมต่อตัวของพวกเขาเอง" (สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 101)

โดยปกติแล้ว การอธรรมเกิดจากความบกพร่อง ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِم مِّنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهَرًا﴾

"สวนทั้งสองนั้นต่างให้ผลผลิตของมันอย่างสมบูรณ์ โดยไม่บกพร่องสิ่งใดเลย และเราได้ให้ลำน้ำไหลผ่านระหว่างสวนทั้งสอง" (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟฺ อายะฮฺที่ 33)

และมันจะขึ้นอยู่กับสองสาเหตุ ดังนี้

หนึ่ง: การละเมิดสิทธิของผู้อื่น และการบังคับให้ผู้อื่นแบกรับภาระที่ไม่ใช่หน้าที่ของพวกเขา

ตัวอย่างแรกคือ การที่ท่านมีหนี้สินแต่ไม่ยอมชำระ หรือจงใจประวิงเวลาการชำระหนี้ ดังที่มีรายงานจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ

(การประวิงเวลาชำระหนี้ของผู้มีความสามารถนั้นถือเป็นการอธรรม) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 166 และมุสลิม หมายเลข 1564]

ตัวอย่างที่สองคือ การบังคับให้ผู้อื่นแบกรับภาระที่ไม่ใช่หน้าที่ของเขา เช่น การกล่าวอ้างว่าผู้หนึ่งเป็นหนี้ท่าน พร้อมทั้งสร้างหลักฐานเท็จจนเป็นเหตุให้เขาถูกตัดสินว่าเป็นหนี้ท่าน นี่คือการอธรรม

หากมีผู้ถามว่า คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า "ดังนั้นพวกท่านอย่าได้อธรรมต่อกัน" มีข้อยกเว้นหรือไม่?

คำตอบ: ไม่มีข้อยกเว้น

หากมีผู้ถามต่อว่า การยึดทรัพย์สินของกาฟิรฺที่ทำสงครามกับมุสลิม (กาฟิรฺอัลหัรบีย์) ถือเป็นสิ่งที่อนุญาตมิใช่หรือ?

คำตอบ: ใช่ แต่กรณีนี้ไม่ถือเป็นการอธรรม เพราะเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุมัติสำหรับเรา

และหากมีผู้ถามอีกว่า ทรัพย์สินของกาฟิรฺทั่วไป (กาฟิรฺอัลมุอาฮิด) เป็นสิ่งที่อนุมัติสำหรับเราด้วยหรือไม่?

คำตอบ: ไม่อนุมัติสำหรับเราที่จะยึดทรัพย์สินหรือทำร้ายชีวิตของพวกเขา ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"مَنْ قَتَلَ مُعَاهَدًا لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ"

(ผู้ใดฆ่าคนต่างศาสนิกที่อยู่ภายใต้สัญญาคุ้มครอง เขาจะไม่ได้สัมผัสกลิ่นของสวรรค์) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3166]

-ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเรา-

หะดีษบทนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นศัตรู ความอธรรม และความหลงผิดของผู้ที่ละเมิดทรัพย์สินของคนต่างศาสนิกที่อยู่ภายใต้สัญญาคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นชาวต่างศาสนิกที่อาศัยอยู่ในประเทศของท่าน หรือท่านที่อาศัยอยู่ในประเทศของพวกเขา

เราอาจได้ยินเยาวชนบางคนที่อาศัยอยู่ในประเทศของชาวต่างศาสนิกกล่าวว่า **"เราสามารถยึดทรัพย์สินของชาวต่างศาสนิกได้ มัน**

ไม่ผิดหลักการศาสนา" ท่านจะพบว่าพวกเขาสร้างความวุ่นวายบนท้องถนน ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ค้าขาย ทำลายยานพาหนะ และทรัพย์สินต่างๆ การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับพวกเขา - มหาบริสุทธิ์แด่อัลลอฮฺ - ชนกลุ่มนี้ที่ให้ความคุ้มครองท่าน และท่านอยู่ภายใต้สัญญากับพวกเขา แต่พวกเขามิได้อยู่ภายใต้สัญญาของท่าน แล้วท่านกลับทรยศต่อพวกเขา นี่เป็นการกระทำที่ร้ายแรงยิ่งกว่าการทำลายศาสนาอิสลามและการทรยศต่อศาสนาเสียอีก

ที่จริงแล้ว การทรยศและการทำลายเช่นนี้มิได้ส่งผลเสียต่อศาสนาอิสลาม แต่ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของมุสลิม ดังนั้น พวกเราจำเป็นต้องเข้าใจว่าทรัพย์สินของชาวต่างศาสนิกเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อาศัยร่วมกับท่านหรือท่านที่อาศัยร่วมกับพวกเขา ไม่อนุญาตให้ยึดทรัพย์สินของพวกเขา เพราะถือเป็นการอธรรม

9. แท้จริงมนุษย์นั้นหลงผิด เว้นแต่ผู้ที่ได้รับทางนำจากอัลลอฮฺ สิ่งที่เราได้เรียนรู้จากบทเรียนนี้คือ การวิงวอนขอทางนำจากอัลลอฮฺอย่างสม่ำเสมอจนกว่าท่านจะปลอดภัยจากการหลงผิด

หากมีผู้ถามว่า บทเรียนนี้ขัดแย้งกับหะดีษของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ

(มนุษย์ทุกคนเกิดมาในสภาพบริสุทธิ์) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1385 และมุสลิม หมายเลข 2658] เพราะในหะดีษนี้ท่านกล่าวว่าทุกคนหลงผิด?

คำตอบ: ท่านนบี ﷺ กล่าวในหะดีษแรกว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาในสภาพบริสุทธิ์ แต่ท่านนบีก็กล่าวต่อว่า

فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ

(บิดามารดาของเขาทำให้เขาเป็นยิว เป็นคริสต์ หรือเป็นมะญูซีย์) ส่วนในหะดีษนี้ อัลลอฮฺตรัสถึงมุกัลลัฟ (ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนา) ที่สภาพความบริสุทธิ์ของพวกเขาอาจเปลี่ยนแปลงไปตามศาสนาที่บิดามารดาของพวกเขานับถือ พวกเขาจึงเป็นผู้หลงผิดจนกว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล จะประทานทางนำแก่พวกเขา

10. กระตุ้นให้แสวงหาความรู้ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่าทุกคนหลงทาง ไม่มีข้อสงสัยว่าการแสวงหาความรู้เป็นการงานที่ประเสริฐที่สุด ดังที่ท่านอิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า **"ไม่มีสิ่งใดเทียบเท่าความรู้ของผู้ที่มีเจตนาบริสุทธิ์"** โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเขลา การคาดเดา และการวินิจฉัยบทบัญญัติศาสนาจากผู้ไม่มีคุณสมบัติ สิ่งเหล่านี้ยิ่งตอกย้ำความสำคัญของการแสวงหาความรู้ในยุคปัจจุบัน

11. อย่าวอนขอทางนำจากผู้ใดนอกจากอัลลอฮฺ ตามคำตรัสของพระองค์ที่ว่า

"فَاسْتَهْدُوْنِي أَهْدِكُمْ"

(ฟัสตะฮฺดูนี อะฮฺดิกุม - ดังนั้นพวกเจ้าจงขอทางนำจากข้า แล้วข้าจะให้ทางนำแก่พวกเจ้า)

แต่ทางนำนั้นมีสองประเภท:

หนึ่ง ทางนำแห่งการดลใจ (ฮิดายะฮฺตุตเตาฟีก) ซึ่งต้องขอจากอัลลอฮฺเท่านั้น เพราะไม่มีผู้ใดสามารถให้ทางนำประเภทนี้ได้นอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล

สอง ทางนำแห่งการชี้แนะ (ฮิดายะฮฺตุดดิลาละฮฺ) ซึ่งสามารถขอจาก

ผู้อื่นที่มีความรู้ได้ เช่น การที่ท่านกล่าวว่า "ขอให้ท่าน โปรดชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องในเรื่องนี้แก่เราด้วย"

คำถาม: เราจะกล่าวว่าคำตรัส "فَاسْتَهْدُونِي" (จงขอทางนำจากข้า) หมายถึงเฉพาะฮิดายะฮฺตุตเตาฟีกเท่านั้น หรือว่าครอบคลุมทางนำทั้งสองประเภท โดยที่ฮิดายะฮฺตุดดิลาละฮฺนั้นเกิดขึ้นผ่านวิธีการต่างๆ ที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ทรงกำหนดให้เป็นสาเหตุแห่งความรู้?

คำตอบ: ข้อที่สอง คือ ครอบคลุมทั้งสองประเภท

12. สภาพดั้งเดิมของบ่าวทั้งหลายนั้นหิวโหย เพราะพวกเขาไม่สามารถสร้างสิ่งที่จะทำให้ร่างกายมีชีวิตได้ ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสว่า:

﴿ أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ۝٦٣ ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلزَّٰرِعُونَ ۝٦٤ لَوْ نَشَآءُ
لَجَعَلْنَٰهُ حُطَٰمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ۝٦٥ إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ۝٦٦ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝٦٧
أَفَرَءَيْتُمُ ٱلْمَآءَ ٱلَّذِى تَشْرَبُونَ ۝٦٨ ءَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ ٱلْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ ٱلْمُنزِلُونَ
۝٦٩ لَوْ نَشَآءُ جَعَلْنَٰهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۝٧٠ أَفَرَءَيْتُمُ ٱلنَّارَ ٱلَّتِى تُورُونَ ۝٧١ ﴾

"พวกเจ้าเห็นสิ่งที่พวกเจ้าหว่านแล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าทำให้มันงอกเงยขึ้นมา หรือว่าเราเป็นผู้ทำให้มันงอกเงยขึ้นมา? หากเราประสงค์ทำให้มันหักเป็นชิ้นๆ แล้ว แน่นอนเราก็ย่อมทำมันได้ แล้วพวกเจ้าคงประหลาดใจ (พวกเจ้าจะกล่าวขึ้นว่า) แท้จริงเราได้รับความหายนะแล้ว ไม่เพียงแต่เท่านั้น เรายังขาดแคลนปัจจัยเพาะปลูกอีกด้วย พวกเจ้าเห็นน้ำที่พวกเจ้าดื่มแล้วมิใช่หรือ? พวกเจ้าเป็นผู้หลั่งมันลงมาจากก้อนเมฆ หรือว่าเราเป็นผู้หลั่งมันลงมา หากเราประสงค์ เราจะทำให้มันเค็มจัด แล้วไฉนเล่าพวกเจ้าจึงไม่กตัญญู? พวกเจ้าเห็นไฟที่พวกเจ้าจุดขึ้นมาแล้วมิใช่หรือ?" (สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 63-71)

ดังนั้น สภาพดั้งเดิมของมนุษย์นั้นมีข้อบกพร่องและหิวโหย นอกจากผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานอาหารแก่เขา และสิ่งที่ได้รับจากบทเรียนข้อนี้ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า **"ดังนั้นพวกท่านจงขออาหารจากข้า แล้วข้าจะให้อาหารแก่เจ้า"** คือ อย่าได้วอนขอริสกี (ปัจจัยยังชีพ) จากผู้ใดนอกจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

13. สภาพดั้งเดิมของมนุษย์นั้นเปลือยเปล่าจนกว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงให้เสื้อผ้าอาภรณ์แก่เขา ซึ่งได้อธิบายมาแล้วก่อนหน้านี้ว่าเป็นสภาพเปลือยเปล่าที่เป็นรูปธรรม และอาจหมายรวมถึงนามธรรมด้วย เนื่องจากมนุษย์ออกจากครรภ์มารดาในสภาพที่เปลือยเปล่า และไม่มีผู้ใดสวมใส่เสื้อผ้าให้นอกจากอัลลอฮฺ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่พระองค์ทรงกำหนด

14. อัลลอฮฺทรงเทิดเกียรติบ่าวของพระองค์ด้วยการที่พระองค์ทรงชี้ถึงสภาพและความปรารถนาของพวกเขาที่มีต่อพระองค์ และทรงเรียกร้องพวกเขาให้วอนขอต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จนกระทั่งพระองค์ทรงตอบสนองต่อสิ่งที่พวกเขาปรารถนา

15. ลูกหลานของอาดัมเป็นผู้ที่มากด้วยความผิดพลาด หมายถึงมีความผิดมากมาย ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ตรัสว่า:

﴿وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾

"และมนุษย์ได้แบกรับมัน แท้จริงเขา (มนุษย์) เป็นผู้อธรรม โง่เขลายิ่ง" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 72)

16. แม้ว่ามนุษย์จะมีบาปและความผิดพลาดมากมาย อัลลอฮฺ ตะอาลา ก็ทรงพร้อมที่จะอภัยโทษให้ เพียงแต่มนุษย์จะต้องขออภัยโทษต่อพระองค์ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงได้ตรัสในหะดีษบทนี้ว่า **"ดังนั้นพวกเจ้าจงขออภัยโทษต่อข้า แล้วข้าก็จะอภัยโทษให้แก่เจ้า"** ซึ่งได้มีการอธิบายมาแล้วก่อนหน้านี้ว่าการขออภัยโทษสามารถทำได้สองวิธี ดังนี้

หนึ่ง: การขออภัยโทษด้วยคำกล่าว เช่น การกล่าวว่า "อัลลอฮุมมัฆฟิรลี" (โอ้อัลลอฮฺ ได้โปรดอภัยโทษให้แก่ข้าพระองค์) หรือกล่าวว่า "อัสตัฆฟิรุลลอฮฺ" (ข้าพระองค์ขออภัยโทษต่อพระองค์)

สอง: การขออภัยโทษด้วยการปฏิบัติการงานที่ดีที่เป็นเหตุให้ได้รับการอภัยโทษ ดังที่มีรายงานจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

" مَنْ قَالَ : سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ "

(ผู้ใดที่กล่าว สุบหานัลลอฮิวะบิหัมดิฮฺ ในหนึ่งวันจำนวน 100 ครั้ง ความผิดบาปของเขาจะถูกอภัยโทษ แม้ว่ามันจะมากเท่าฟองน้ำในทะเล) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6405 และมุสลิม หมายเลข 2691]

17. อัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงอภัยโทษบาปทั้งหมดสำหรับผู้ที่ขออภัยโทษ ดังคำตรัสของพระองค์ที่ว่า **"ดังนั้นพวกเจ้าจงขออภัยโทษต่อข้า"** และสำหรับผู้ที่ไม่ได้ขออภัยโทษ บาปเล็กต่างๆ จะถูกลบล้างด้วยการงานที่ดี ดังที่มีรายงานจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

" الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمْعَةُ إِلَى الْجُمْعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ "

(การละหมาด 5 เวลา จากวันศุกร์หนึ่งไปอีกวันศุกร์หนึ่ง และจากเราะมะฎอนหนึ่งไปอีกเราะมะฎอนหนึ่ง จะลบล้างบรรดาบาปเล็กที่เกิดขึ้นระหว่างมัน) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 233]

ส่วนบาปใหญ่จำเป็นต้องกลับเนื้อกลับตัว (เตาบะฮฺ) เพียงอย่างเดียว มันจะไม่ถูกลบล้างด้วยการงานที่ดี ส่วนการปฏิเสธศรัทธาจำเป็นต้องกลับเนื้อกลับตัวโดยมติเอกฉันท์ ดังนั้นบาปต่างๆ จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้:

ประเภทแรก คือ การปฏิเสธศรัทธา เป็นบาปที่จำเป็นต้องกลับเนื้อกลับตัวโดยอิจญ์มาอฺ (มติเอกฉันท์ของบรรดาอุละมาอ์)

ประเภทสอง คือ บาปเล็ก เป็นบาปที่ถูกลบล้างด้วยการงานที่ดี

ประเภทสาม คือ บาปใหญ่ เป็นบาปที่จำเป็นต้องกลับเนื้อกลับตัว ซึ่งบรรดาอุละมาอ์มีความเห็นต่างในประเด็นนี้ แต่บรรดาอุละมาอ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า บาปใหญ่จำเป็นต้องกลับเนื้อกลับตัว

18. ความสมบูรณ์ในอำนาจ และการไม่พึ่งพาสิ่งใดของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังคำตรัสของพระองค์ที่ว่า

"لَنْ تَبْلُغُوْا ضَرِّى وَلَنْ تَبْلُغُوْا نَفْعِىْ"

(พวกเจ้ามิอาจนำภัยมาถึงข้า และพวกเจ้ามิอาจนำคุณประโยชน์มาถึงข้า)

เนื่องด้วยความสมบูรณ์แบบในพลังอำนาจและการไม่พึ่งพาสิ่งใดของพระองค์ เสมือนว่าอัลลอฮฺได้ตรัสว่า แท้จริงการที่ข้าร้องขอให้พวกเจ้าขออภัยโทษในบาปต่างๆ มิได้เป็นความต้องการของข้า และมิได้เป็นภัยต่อข้า เนื่องด้วยการฝ่าฝืนของพวกเจ้า แต่เพื่อเป็นผลดีต่อตัวของพวกเจ้าเอง

19. ตำแหน่งของความยำเกรงและความเลวทรามอยู่ที่หัวใจ ดังคำกล่าวที่ว่า

"عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ" ,"عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ"

(ต่างมีความยำเกรงเหมือนกับชายผู้หนึ่งที่มีหัวใจยำเกรงมากที่สุด), (ต่างมีความเลวทรามเหมือนกับชายผู้หนึ่งที่มีหัวใจเลวทรามมากที่สุด)

โดยอ้างอิงหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

" أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ "

(พึงทราบเถิดว่า แท้จริงในร่างกายของมนุษย์นั้น จะมีก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง ถ้าหากเนื้อก้อนนั้นดีทุกส่วนในร่างกายก็จะดีตามไปด้วย และถ้าหากเนื้อก้อนนั้นไม่ดีทุกส่วนในร่างกายก็จะไม่ดีตามไปด้วย พึงรู้เถิดว่ามันคือหัวใจ) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 52 และมุสลิม หมายเลข 1599]

ข้อคิดที่ได้รับจากบทเรียนข้อนี้คือ จำเป็นที่เราต้องดูแลหัวใจ หมั่นตรวจสอบว่ามันเดินไปในทิศทางใด และทางออกของมันอยู่ที่ใด จนกระทั่งเราสามารถขัดเกลามันให้สะอาดและบริสุทธิ์

20. ความสมบูรณ์และความยิ่งใหญ่ในความมั่งคั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ"

(โอ้ปวงบ่าวของข้า! หากแม้นตั้งแต่คนแรกของพวกเจ้าจนถึงคนสุดท้าย ทั้งเหล่ามนุษย์และญิน ต่างได้วิงวอนขอต่อข้าในคราวเดียวกันหมดทุกคน) คำกล่าวนี้บ่งชี้ถึงความมั่งคั่งที่ไพศาลของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และความใจกว้างของพระองค์

21. หะดีษบทนี้ชี้ให้เห็นถึงพลังของการรวมตัวกันในสถานที่เดียวกัน ว่าจะทำให้การขอดุอาอ์ถูกตอบรับมากกว่าการอยู่ในที่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงถูกสั่งใช้ให้มีการรวมตัวละหมาดที่มัสญิดในวันศุกร์ การรวมตัวละหมาดอีดและละหมาดขอฝนที่ลานกว้าง (มุศ็อลลา) และการรวมตัวในสถานที่เดียวกัน ณ ทุ่งอะเราะฟะฮฺ เพราะมันจะทำให้การขอดุอาอ์ยิ่งถูกตอบรับ

22. อนุญาตให้ใช้สำนวนโวหารในการพูด ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ว่า

"إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ"

(นอกจากเสมือนการที่เข็มทำให้น้ำทะเลลดลง เมื่อเอามันจุ่มลงไป)

เช่นเดียวกับคำตรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴾

"บรรดาประตูแห่งฟากฟ้าจะไม่ถูกเปิดให้แก่พวกเขา และพวกเขาจะไม่ได้เข้าสวรรค์ จนกว่าอูฐจะลอดเข้าไปในรูเข็มได้ และในทำนองนั้นแหละ เราจะตอบแทนลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด" (สูเราะฮฺ อัลอะอฺรอฟ อายะฮฺที่ 40)

23. อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงคิดคำนวณบรรดาการงานของบ่าว หมายถึง จะทรงคิดคำนวณด้วยตัวเลข และจะไม่มีการงานของผู้ใดขาดตกบกพร่องแม้แต่นิดเดียว อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ۞ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ۞﴾

"ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน และผู้ใดกระทำความชั่วหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน" (สูเราะฮฺ อัซซัลซะละฮฺ อายะฮฺที่ 7-8)

และนี่เป็นการกล่าวโดยใช้สำนวนโวหาร แม้ว่าการกระทำที่ได้ทำจะมีน้ำหนักเบายิ่งกว่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน แต่เนื่องด้วยละอองธุลีเป็นสิ่งถูกสร้างที่เล็กที่สุดที่ชาวอาหรับใช้ในการเปรียบเปรย พระองค์จึงตรัสว่า:

﴿فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ﴾

"ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน" (สูเราะฮฺอัซซัลซะละฮฺ อายะฮฺที่ 7)

24. อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะไม่ทรงอธรรมต่อผู้ใดแม้แต่นิดเดียว หนำซ้ำผู้ใดทำสิ่งใดย่อมได้รับมัน ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا"

(หลังจากนั้นข้าจะตอบแทนมันอย่างสมบูรณ์)

25. จำเป็นต้องขอบคุณอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ สำหรับผู้ที่ได้พบกับสิ่งที่ดี ด้วยเหตุผล 2 ประการ:

ประการแรก: อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ทรงอำนวยความสะดวกแก่เขา จนทำให้เขาได้ทำสิ่งดังกล่าว

ประการที่สอง: อัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงให้ผลตอบแทนแก่เขา

26. สามารถใช้สรรพนามบุรุษที่สามแทนตัวเองในการพูดคุย ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

"فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللهَ"

(ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่ได้พบกับสิ่งที่ดี ก็จงสรรเสริญอัลลอฮฺ) โดยที่ไม่ได้กล่าวว่า "ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่ได้พบกับสิ่งที่ดี ก็จงขอบคุณข้า" ซึ่งการใช้สรรพนามบุรุษที่สามแทนสรรพนามบุรุษที่หนึ่งเป็นสำนวนการพูดที่แสดงถึงการยกย่องเชิดชู ดังเช่นคำพูดของกษัตริย์ที่สั่งใช้ด้วยการกล่าวว่า "พระราชาตรัสแก่พวกเจ้าว่า พวกเจ้าจงทำสิ่งนั้นและสิ่งนี้" ซึ่งมันมีความลึกซึ้งมากกว่าการกล่าวว่า "ข้าตรัสแก่พวกเจ้าว่า พวกเจ้าจงทำสิ่งนั้นและสิ่งนี้"

27. ใครที่ไม่ปฏิบัติการงานที่ดีและไม่พบกับสิ่งที่ดีก็จงตำหนิตัวเอง

หากมีผู้กล่าวว่า: จะให้เราตำหนิตัวเองได้อย่างไร ทั้งที่เราไม่ได้เป็นผู้กำหนดให้มันเกิดขึ้นกับเรา

คำตอบ: ในขณะที่ท่านได้ทำสิ่งที่ฝ่าฝืน หรือละทิ้งสิ่งที่วาญิบ ท่านยังไม่รู้มาก่อนว่าสิ่งนี้มันได้ถูกกำหนดให้แก่ท่าน ซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืนจะคิดว่าเขาถูกกำหนดให้ทำสิ่งฝ่าฝืนมาก่อนแล้ว ทั้งที่ตัวเขาเองก็ไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดให้แก่เขา นอกจากภายหลังที่เขาได้ทำมันไปแล้ว และเช่นเดียวกันกับผู้ที่ละทิ้งสิ่งที่วาญิบ เขาเองก็ยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดให้แก่เขา นอกจากภายหลังที่เขาได้ละทิ้งมันไปแล้ว มิฉะนั้นแล้วเขาจะไม่มีทางรู้เป็นอันขาด สมควรแล้วที่จะตำหนิตัวท่านเอง เพราะบรรดาเราะสูลได้เผยแพร่มาแล้ว และอัลกุรอาน ก็เป็นหลักฐานยืนยัน แล้วท่านก็ละทิ้งอัลกุรอานทั้งหมด ฉะนั้นสมควรแล้วที่ท่านจะตำหนิตัวท่านเอง

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 25

การแข่งขันกันทำความดี และความประเสริฐของการรำลึกถึงอัลลอฮฺ

عَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَيْضاً أَنَّ أُنَاساً مِنْ أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللهِ قَالُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ :

" يَا رَسُوْلَ اللهِ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُوْرِ بِالأُجُوْرِ يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّيْ وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا نَصُوْمُ وَيَتَصَدَّقُوْنَ بِفُضُوْلِ أَمْوَالِهِمْ.

قَالَ : أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُوْنَ ؟

إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَهْلِيْلَةٍ صَدَقَةً ، وَأَمْرٌ بِالمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ ، وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ ، وَفِيْ بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ.

قَالُوْا : يَا رَسُوْلَ اللهِ أَيَأْتِيْ أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُوْنُ لَهُ فِيْهَا أَجْرٌ ؟

قَالَ : " أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِيْ حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ"

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

จากท่านอบูซัรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เช่นกัน ท่านกล่าวว่า: มีเศาะหาบะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺกลุ่มหนึ่งได้กล่าวแก่ท่านว่า: **“โอ้เราะสูลุลลอฮฺ ! พวกคนรวยได้เอาผลบุญไปหมดแล้ว พวกเขาละหมาดเหมือนกับพวกเราละหมาด และพวกเขาถือศีลอดเหมือนกับพวกเราถือศีลอด แต่พวกเขาได้บริจาคทาน (เศาะดะเกาะฮฺ)**

ด้วยทรัพย์สินที่มีล้นเหลือของเขา" ท่านนบีกล่าวว่า: "อัลลอฮฺมิได้ทรงสร้างสิ่งที่ใช้บริจาคทานให้แก่พวกท่านหรอกหรือ? แท้จริง ทุกๆ การตัสบีหฺ (การกล่าวว่า "สุบหานัลลอฮฺ") เป็นการบริจาคทาน และทุกๆ การตักบีรฺ (การกล่าวว่า "อัลลอฮุอักบัร") เป็นการบริจาคทาน และทุกๆ การตะหฺมีด (การกล่าวว่า "อัลหัมดุลิลลาฮฺ") เป็นการบริจาคทาน และทุกๆ การตะฮฺลีล (การกล่าวว่า ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ) เป็นการบริจาคทาน และการสั่งใช้ให้ทำความดีเป็นการบริจาคทาน การห้ามปรามจากสิ่งที่ชั่วช้าเป็นการบริจาคทาน และการหลับนอนกับภรรยาของท่านก็เป็นการบริจาคทาน" พวกเขาถามว่า : "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ การที่ผู้ใดผู้หนึ่งจากพวกเราได้ระบายความใคร่ของเขา เขาจะได้รับผลบุญด้วยหรือ ?" ท่านเราะสูลุลลอฮฺตอบว่า : "พวกท่านจงบอกฉันสิว่า หากเขาระบายความใคร่ของเขาในทางที่ต้องห้าม (หะรอม) เขาจะมีความผิดใช่ไหม ? ดังนั้นก็เช่นเดียวกัน หากเขาระบายความใคร่ของเขาในทางที่อนุมัติ (หะลาล) เขาก็ย่อมได้รับผลบุญ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1006,53]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"أَنَّ أُنَاساً"

(อันนะ อุนาสัน - คนกลุ่มหนึ่ง) หมายถึง บรรดาผู้ยากจนที่ได้มากล่าวแก่ท่านนบี ﷺ

"ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُوْرِ"

(ซะฮะบะ อะฮฺลุดดุษูร - พวกคนรวยได้เอาไปหมดแล้ว) หมายถึง ผู้ที่มีทรัพย์สินมากมาย

คำว่า

"بِالأُجُوْرِ"

(บิลอุญูร - ผลตอบแทน) หมายถึง ผลบุญที่พวกเขาได้รับ โดยที่พวกเขาไม่ได้มีเจตนาอิจฉาริษยาหรือปฏิเสธการกำหนดของอัลลอฮฺ เพียงแต่ต้องการมีการงานที่ทำให้ได้รับผลบุญเช่นเดียวกับคนรวย

ส่วนคำกล่าวที่ว่า

"يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا نَصُوْمُ وَيَتَصَدَّقُوْنَ بِفُضُوْلِ أَمْوَالِهِمْ"

(ยุศ็อลลูนะ กะมา นุศ็อลลี วะยะศูมูนะ กะมา นะศูม วะยะตะศ็อดดะกูนะ บิฟุฎูลิ อัมวาลิฮิม) หมายถึง พวกเขาต้องการจะชี้แจงว่าไม่สามารถบริจาคทานได้เพราะไม่มีทรัพย์สิน จึงไม่สามารถแข่งขันหรือทำเช่นคนรวยได้ ซึ่งนี่คือเจตนาของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ไม่ใช่การปฏิเสธการกำหนดของอัลลอฮฺ หรือการอิจฉาริษยาแต่อย่างใด

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُوْنَ بِهِ"

(อะวะลัยสะ ก็อด ญะอะลัลลอฮุ ละกุม มา ตะศ็อดดะกูนะ บิฮฺ - อัลลอฮฺมิได้ทรงสร้างสิ่งที่ใช้บริจาคทานให้แก่พวกท่านดอกหรือ?)

หลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้อธิบายโดยกล่าวว่า:

"إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةً"

(อินนะ บิกุลลิ ตัสบีหะติน เศาะดะเกาะฮฺ - แท้จริง ทุกๆ การตัสบีหฺ เป็นการบริจาคทาน) หมายถึง การกล่าว "สุบหานัลลอฮฺ" ถือเป็นการบริจาคทาน

"وَكُلِّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةً"

(วะกุลลิ ตักบีเราะติน เศาะดะเกาะฮฺ - และทุกๆ การตักบีรฺ เป็นการบริจาคทาน) หมายถึง การกล่าว "อัลลอฮุอักบัร" ถือเป็นการบริจาคทาน

"وَكُلِّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةً"

(วะกุลลิ ตะหฺมีดะติน เศาะดะเกาะฮฺ - และทุกๆ การตะหฺมีด เป็นการบริจาคทาน) หมายถึง การกล่าว "อัลหัมดุลิลลาฮฺ" ถือเป็นการบริจาคทาน

"وَكُلِّ تَهْلِيْلَةٍ صَدَقَةً"

(วะกุลลิ ตะฮฺลีละติน เศาะดะเกาะฮฺ - และทุกๆ การตะฮฺลีล เป็นการบริจาคทาน) หมายถึง การกล่าว "ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ" ถือเป็นการบริจาคทาน

"وَأَمْرٌ بِالمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ"

(วะอัมรุน บิลมะอฺรูฟิ เศาะดะเกาะฮฺ - และการสั่งใช้ให้ทำความดีเป็นการบริจาคทาน) หมายถึง เมื่อท่านเห็นผู้ใดบกพร่องในการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ แล้วท่านได้ตักเตือนเขา ก็ถือเป็นการบริจาคทาน

"وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ"

(วะนะฮฺยุน อัน มุนกะริน เศาะดะเกาะฮฺ - และการห้ามปรามจากสิ่งที่ชั่วช้าเป็นการบริจาคทาน) หมายถึง เมื่อท่านพบเห็นผู้ใดกระทำความชั่ว แล้วท่านได้ห้ามปรามเขา ก็ถือเป็นการบริจาคทาน

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึง พร้อมทั้งชี้แจงว่าเป็นรูปแบบการเศาะดะเกาะฮฺที่ผู้ยากไร้สามารถกระทำได้ ดังนั้น ท่านทั้งหลายจงใช้เวลาของท่านให้เกิดประโยชน์ด้วยการตัสบีหฺ การตักบีร การตะฮฺลีล การตะหฺมีด การสั่งใช้ในความดี และการห้ามปรามจากความชั่ว เพราะการกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นการเศาะดะเกาะฮฺทั้งสิ้น

แม้บรรดาผู้มั่งมีสามารถทำการเศาะดะเกาะฮฺได้ทุกวัน แต่เมื่อพวกเขาบริจาคแล้ว พวกเขาก็ไม่สามารถทำได้ตลอดทั้งวัน ในขณะที่ท่านทั้งหลายสามารถทำการเศาะดะเกาะฮฺในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

หลังจากที่ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายถึงสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ก็รู้สึกสบายใจ แต่เมื่อท่านกล่าวว่า

"وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ"

(วะฟี บุฎอิ อะหะดิกุม เศาะดะเกาะฮฺ - และการหลับนอนกับภรรยาของท่านก็เป็นการบริจาคทาน) อันหมายถึง การที่สามีได้ร่วมหลับนอนกับภรรยาของเขาก็นับเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ

พวกเขาจึงถามขึ้นทันทีว่า:

"قَالُوْا : يَا رَسُوْلَ اللهِ أَيَأْتِيْ أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُوْنُ لَهُ فِيْهَا أَجْرٌ ؟"

(กอลู: ยา เราะสูลัลลอฮฺ อะยะอฺตี อะหะดุนา ชะฮฺวะตะฮู วะยะกูนุ ละฮู ฟีฮา อัจณฺรฺ - โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ การที่คนหนึ่งในพวกเราได้ระบายความใคร่ เขาจะได้รับผลบุญด้วยหรือ?) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจ ไม่ใช่การปฏิเสธ พวกเขาเพียงต้องการทราบเหตุผลว่าเป็นไปได้อย่างไรที่การร่วมหลับนอนกับภรรยาและการระบายความใคร่จะได้รับผลบุญ ซึ่งสำหรับมนุษย์แล้วอาจดูเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

ท่านนบี ﷺ จึงได้อธิบายเหตุผลแก่พวกเขาว่า

"أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِيْ حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ ؟"

(อะเราะอัยตุม เลา วะเฎาะอะฮา ฟี หะรอม อะกานะ อะลัยฮิ วิซรฺ - พวกท่านจงบอกฉันสิว่า หากเขาระบายความใคร่ในทางที่ต้องห้าม (หะรอม) เขาจะมีความผิดใช่ไหม?) ซึ่งแน่นอนว่าเขาจะมีความผิดหากระบายความใคร่ในทางที่หะรอม

ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวต่อว่า

"فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِيْ الحَلَالَ كَانَ لَهُ أَجْرٌ"

(ฟะกะซาลิกะ อิซา วะเฎาะอะฮา ฟิล หะลาล กานะ ละฮู อัจณฺรฺ - ดังนั้นก็เช่นเดียวกัน หากเขาระบายความใคร่ในทางที่อนุมัติ (หะลาล) เขาก็ย่อมได้รับผลบุญ) ด้วยเหตุนี้ การละทิ้งสิ่งที่หะรอมด้วยการกระทำในสิ่งที่หะลาลจึงเป็นการเพียงพอที่จะได้รับผลบุญ ซึ่งบรรดาอุละมาอ์เรียกวิธีการให้เหตุผลเช่นนี้ว่า กิยาสุลอักสฺ (การอนุมานย้อนกลับ) กล่าวคือ เมื่อยืนยันหลักการของสิ่งหนึ่งแล้ว ก็ถือเป็นการยืนยันหลักการของสิ่งที่ตรงข้ามด้วยเช่นกัน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การฉกฉวยโอกาสและการแข่งขันในการทำความดีของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ดังจะเห็นได้จากการที่พวกเขามาหาท่านนบี ﷺ และกล่าวว่าผู้มั่งมีได้รับผลบุญไปหมดแล้ว โดยไม่ได้มีเจตนาอิจฉา แต่ต้องการให้ท่านนบี ﷺ ชี้แนะแนวทางที่จะทำให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมในการแข่งขันทำความดีด้วย

2. บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า โดยพวกเขาล้วนเป็นผู้ที่ทำการเศาะดะเกาะฮฺ

3. การงานที่ใช้กำลังกายนั้นสามารถทำได้ทั้งคนรวยและคนจน ดังที่เศาะหาบะฮฺกล่าวว่า

"يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا نَصُوْمُ"

"พวกเขาละหมาดเหมือนกับพวกเราละหมาด และพวกเขาถือศีลอดเหมือนกับพวกเราถือศีลอด" ซึ่งบางครั้งการงานของผู้ยากไร้อาจมีความประเสริฐและสมบูรณ์กว่าการงานของผู้มั่งมีก็เป็นได้

4. ท่านนบี ﷺ ได้เปิดช่องทางการทำความดีให้แก่ผู้ยากไร้ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของท่านที่ว่า

"أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُوْنَ بِهِ"

"อัลลอฮฺมิได้ทรงสร้างสิ่งที่ใช้ทำการเศาะดะเกาะฮฺให้แก่พวกท่านหรอกหรือ?" พร้อมทั้งได้ชี้แจงถึงช่องทางต่างๆ เหล่านั้น

5. วิธีการโน้มน้าวให้คู่สนทนายอมรับโดยปราศจากข้อโต้แย้ง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُوْنَ بِهِ"

"อัลลอฮฺมิได้ทรงสร้างสิ่งที่ใช้ทำการเศาะดะเกาะฮฺให้แก่พวกท่านหรอกหรือ?" ซึ่งเป็นหลักฐานที่ชัดเจนสำหรับพวกเขา

6. การงานทั้งหมดที่ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงล้วนเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ มีทั้งที่เป็นวาญิบ (จำเป็น) และไม่ใช่วาญิบ มีทั้งที่ขยายผลไปสู่ผู้อื่น และที่จำกัดอยู่เฉพาะตัว ตามที่เราจะกล่าวต่อไป

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةً ، وَكُلِّ تَهْلِيْلَةٍ صَدَقَةً

"แท้จริง ทุกๆ การตัสบีหฺเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ และทุกๆ การตักบีรฺเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ และทุกๆ การตะหฺมีดเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ และทุกๆ การตะฮฺลีลเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ" ทั้งหมดนี้เป็นการงานที่จำกัดอยู่เฉพาะตัว และในนั้นมีทั้งที่เป็นวาญิบและไม่ใช่วาญิบ ซึ่งการตักบีรฺมีทั้งที่เป็นวาญิบและไม่ใช่วาญิบ การตักบีรฺในละหมาดเป็นวาญิบ ส่วนการตักบีรฺในอัซการฺหลังละหมาดเป็นมุสตะหับ (ส่งเสริม) และเช่นเดียวกันนี้ในกรณีของการตัสบีหฺและตะฮฺลีล

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

وَأَمْرٌ بِالمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ ، وَنَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ

"และการสั่งใช้ให้ทำความดีเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ และการห้ามปรามจากสิ่งที่ชั่วช้าเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ"

นี่เป็นสิ่งวาญิบ แต่การสั่งใช้ให้ทำความดีบางครั้งเป็นวาญิบอัยนฺ (หน้าที่เฉพาะตัว) สำหรับผู้ที่มีความสามารถและไม่มีผู้อื่นทำหน้าที่นี้ เช่นเดียวกับการห้ามปรามความชั่ว บางครั้งเป็นวาญิบกิฟายะฮฺ (หน้าที่โดยรวม) สำหรับผู้ที่มีความสามารถแต่มีผู้อื่นที่สามารถทำหน้าที่แทนได้ และบางครั้งเป็นมุสตะหับ (ส่งเสริม) เช่น กรณีการสั่งใช้ให้ทำความดีในสิ่งที่เป็นมุสตะหับ และการห้ามปรามสิ่งที่เป็นมักรูฮฺ (น่ารังเกียจ) หากพอจะเรียกสิ่งนั้นว่ามุนกัร (ความชั่ว) ได้

การสั่งใช้ให้ทำความดีมีสองเงื่อนไขดังนี้:

หนึ่ง: ผู้สั่งใช้ต้องรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นความดี หากไม่รู้ก็ไม่ควรสั่งใช้ เพราะการสั่งใช้ในสิ่งที่ไม่รู้เท่ากับกล่าวเท็จต่ออัลลอฮฺด้วยความไม่รู้

สอง: ผู้ถูกสั่งใช้ต้องรู้ว่าตนได้ละทิ้งความดีนั้น หากยังไม่รู้ก็ต้องอธิบายให้เข้าใจ ดังหลักฐานจากเหตุการณ์ที่ชายผู้หนึ่งเข้ามาละหมาดวันศุกร์ขณะที่ท่านนบี ﷺ กำลังอ่านคุฏบะฮฺ เมื่อเขานั่งลง ท่านถามว่าได้ละหมาดแล้วหรือยัง เมื่อเขาตอบว่ายัง ท่านจึงสั่งให้ลุกขึ้นละหมาดสองร็อกอะฮฺอย่างรวบรัด [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 889 และมุสลิม หมายเลข 875, 54] แสดงว่าท่านนบีไม่ได้สั่งให้ละหมาดจนกว่าจะได้ถามก่อนว่าเขาได้ละหมาดแล้วหรือยัง ดังนั้นจำเป็นต้องรู้ว่าผู้นั้นคือผู้ที่ละทิ้งความดี

การห้ามปรามความชั่วมีเงื่อนไขดังนี้:

หนึ่ง: ต้องรู้ว่าความชั่วนั้นมีหลักฐานทางศาสนา ไม่ใช่เพียงเพราะสัญชาตญาณ ธรรมเนียมปฏิบัติ ความหึงหวง หรือความรู้สึก เพราะบางครั้งมนุษย์อาจเห็นว่าบางสิ่งเป็นความชั่วทั้งที่แท้จริงเป็นความดี

สอง: ต้องรู้ว่าผู้ที่จะถูกห้ามปรามกำลังทำความชั่วจริง หากไม่รู้ก็ไม่ควรห้ามปราม เพราะจะเป็นการด่วนตัดสินและทำลายความน่าเชื่อถือ

เช่น เมื่อเห็นคนกินดื่มในเดือนเราะมะฎอนหรือในมัสญิดหะรอม ไม่ควรห้ามปรามจนกว่าจะถามว่าเขาเป็นนักเดินทางหรือไม่ เพราะนักเดินทางได้รับอนุญาตให้ละศีลอด

สาม: การห้ามปรามต้องไม่ทำให้ความชั่วร้ายแรงขึ้น มิฉะนั้นการห้ามปรามจะกลายเป็นสิ่งหะรอม เพราะเท่ากับทำให้ความชั่วที่เป็นเรื่องเล็กน้อยกลายเป็นเรื่องร้ายแรง

การห้ามปรามความชั่วสามารถแบ่งออกเป็นสี่กรณี:

หนึ่ง: การยุติความชั่วได้โดยสิ้นเชิง - หากทำได้ถือเป็นสิ่งวาญิบที่ต้องห้ามปราม

สอง: การทำให้ความชั่วเบาบางลง - การห้ามปรามยังคงเป็นสิ่งวาญิบ เพราะการลดระดับความชั่วให้น้อยลงเป็นสิ่งจำเป็น

สาม: การเปลี่ยนความชั่วไปเป็นความชั่วอื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน

สี่: การทำให้ความชั่วกลายเป็นสิ่งที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น

หากการห้ามปรามทำให้ความชั่วกลายเป็นอีกความชั่วที่มีลักษณะคล้ายกัน จำเป็นต้องพิจารณาว่าทางใดจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าระหว่างการห้ามปรามกับการนิ่งเฉย บางครั้งการห้ามปรามอาจดีกว่า เพราะเมื่อมนุษย์เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง อาจทำให้ความชั่วเบาบางลง แต่บางครั้งการคงสภาพเดิมอาจดีกว่า เพราะการเปลี่ยนแปลงอาจนำไปสู่ความชั่วอื่นๆ ตามมา

แต่หากการห้ามปรามทำให้ความชั่วกลายเป็นสิ่งที่ร้ายแรงกว่าเดิม การห้ามปรามนั้นถือเป็นสิ่งหะรอม

หากมีผู้ถามถึงเหตุผลหรือหลักฐานในแต่ละกรณี เราขอตอบว่าสำหรับการห้ามปรามที่สามารถยุติความชั่วเป็นสิ่งวาญิบนั้น ปรากฏในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ﴾

"และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2)

และพระองค์ตรัสว่า:

﴿وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

"และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำสิ่งที่มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 104)

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

والَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالمَعْرُوفِ ولَتَنْهَُنَّ عَنِ المُنْكَرِ ولَتَأْخُذُنَّ عَلى يَدِ الظَّالِمِ فَلَتَأْطِرُنَّهُ عَلَى الحَقِّ أَطْرًا

"ขอสาบานด้วยผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ พวกท่านจะต้องใช้ให้กระทำความดี และจะต้องห้ามปรามจากความชั่ว และจะต้องยับยั้งมือของผู้อธรรม แล้วบังคับเขาให้กลับมาสู่ความจริงอย่างเด็ดขาด" [บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ หมายเลข 2169] หะดีษบทนี้เป็นการเตือนสำทับที่รุนแรง

สำหรับการห้ามปรามที่สามารถยับยั้งความชั่วให้เบาลงเป็นสิ่งวาญิบนั้น อาจกล่าวได้ว่าหลักฐานที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักฐานสำหรับกรณีนี้เช่นกัน เนื่องจากความชั่วในส่วนที่เพิ่มขึ้นมานั้นได้หายไปด้วยการห้ามปราม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากสิ่งที่ได้กล่าวข้างต้น

ส่วนหลักฐานที่แสดงว่าการห้ามปรามที่ทำให้ความชั่วร้ายแรงกว่าเดิมเป็นสิ่งหะรอมนั้น ปรากฏในคำดำรัสของอัลลอฮฺ ที่ว่า:

﴿وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾

"และพวกเจ้าจงอย่าด่าว่าบรรดาที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากอัลลอฮฺ แล้วพวกเขาก็จะด่าว่าอัลลอฮฺเป็นการละเมิด โดยปราศจากความรู้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 108)

พระองค์ทรงห้ามการด่าว่าเจว็ดของพวกมุชริกีนแม้จะเป็นสิ่งวาญิบ เพราะมันจะนำไปสู่การด่าว่าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ผู้ทรงบริสุทธิ์จากความบกพร่องทั้งปวง เพราะเมื่อเราด่าว่าพระเจ้าของพวกเขาด้วยความจริง พวกเขาก็จะด่าว่าอัลลอฮฺด้วยความอาฆาตและความเท็จ

มีผู้เล่าเกี่ยวกับชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมิยะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ว่า **"ท่านพร้อมกับสหายได้เดินผ่านกลุ่มชนจากพวกมองโกลที่กำลังดื่มสุราและทำความชั่ว โดยท่านชัยคุลอิสลามไม่ได้ห้ามปรามพวกเขา สหายของท่านจึงถามว่า 'ทำไมท่านไม่ห้ามปรามพวกเขา?' (ซึ่งท่านเราะหิมะฮุลลอฮฺ เป็นผู้ที่รู้เรื่องการห้ามปรามความชั่วเป็นอย่างดี) ท่านตอบว่า 'หากฉันห้ามปรามพวกเขาเหล่านี้ พวกเขาก็คงลุกขึ้นไปปล้นสะดมและทำร้ายผู้คนตามบ้านเรือน ซึ่งเป็นสิ่งที่เลวร้ายยิ่งกว่าสิ่งที่พวกเขากำลังทำอยู่'"** จงดูความเข้าใจของท่านในศาสนาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

وَفِيْ بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ

"การหลับนอนกับภรรยาของท่านก็เป็นการเศาะดะเกาะฮฺ"

บางครั้งเป็นวาญิบและบางครั้งเป็นสุนนะฮฺ หากเขากลัวว่าจะเกิดการซินาถ้าไม่ได้หลับนอนกับภรรยา มันก็เป็นการเศาะดะเกาะฮฺที่วาญิบ นอกเหนือจากนั้นก็เป็นการเศาะดะเกาะฮฺที่เป็นสุนนะฮฺ

ตามสำนวนของท่านนบี ﷺ มันเป็นการเศาะดะเกาะฮฺแม้จะเกิดจากความใคร่ โดยไม่ได้มาจากการหลีกห่างสิ่งหะรอม เพราะหากมาจากการหลีกห่างสิ่งหะรอม มันชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ เนื่องจากเป็นการป้องกันจากสิ่งหะรอมด้วยสิ่งหะลาล แต่แม้เป็นเพียงเพราะความใคร่ ก็ถือเป็นการเศาะดะเกาะฮฺด้วยเหตุผลดังนี้:

หนึ่ง: มนุษย์ถูกสั่งมิให้ฝืนใจตนเองในสิ่งที่ปรารถนา ตราบใดที่ไม่ได้ฝ่าฝืนอัลลอฮฺ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

﴿وَإِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا﴾

"แท้จริง สำหรับตัวของเจ้านั้นเป็นสิทธิที่ต้องได้รับ" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1874 และมุสลิม หมายเลข 1159]

สอง: การหลับนอนกับภรรยาเป็นสิ่งที่ดีสำหรับนาง เพราะผู้หญิงก็มีความใคร่และความต้องการเช่นเดียวกับผู้ชาย เมื่อสามีได้หลับนอนกับนาง จึงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับนางและกลายเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ

7. บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม จะไม่ปล่อยสิ่งใดที่พวกเขาข้องใจจนกว่าจะได้ถาม ดังคำถามของพวกเขาที่ว่า

أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ ؟

"การที่คนหนึ่งในพวกเราได้ระบายความใคร่ เขาจะได้รับผลบุญด้วยหรือ?" ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่บรรดาเศาะหาบะฮฺไม่ได้ถามในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา การไถ่ถามถึงเรื่องดังกล่าวถือเป็นบิดอะฮฺ เพราะหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาจริง อัลลอฮฺย่อมกำหนดให้มีผู้ถามจนกระทั่งได้รับคำอธิบายที่ชัดเจน

ดังตัวอย่างเช่น เมื่อท่านนบี ﷺ กล่าวถึงดัจญาลว่า วันแรกในช่วงเวลานั้นเท่ากับหนึ่งปี บรรดาเศาะหาบะฮฺถามว่า **"โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ วันที่เท่ากับหนึ่งปีนั้น เพียงพอสำหรับการละหมาดเพียงครั้งเดียวหรือไม่?" ท่านตอบว่า "ไม่ พวกเจ้าจงนับเวลาละหมาดตามที่มันได้ถูกกำหนดไว้"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 110]

ดังนั้น ทุกสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องรู้ในเรื่องศาสนา จะต้องมาจากสิ่งที่ท่านนบี ﷺ รายงาน หรือจากคำตอบของท่านต่อคำถามที่ถูกถาม ส่วนสิ่งที่ไม่ได้รายงานมาจากท่าน และไม่ใช่คำตอบต่อคำถามที่ท่านถูกถาม แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา การไถ่ถามในเรื่องดังกล่าวถือเป็นบิดอะฮฺ

ตัวอย่างเช่น การที่บางคนสุดโต่งไถ่ถามเกี่ยวกับพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ หรือเรื่องราวบางเหตุการณ์ในวันกิยามะฮฺ เราจะบอกพวกเขาว่าการกระทำเช่นนี้เป็นบิดอะฮฺ โดยที่เราไม่กล่าวว่าผู้ถามเป็นมุบตะดิอฺ (คนบิดอะฮฺ) เพราะบางครั้งการกระทำอาจเป็นบิดอะฮฺ แต่ผู้กระทำไม่ได้เป็นคนบิดอะฮฺ เนื่องจากเขาอาจไม่รู้ มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือด้วยเหตุผลอื่นที่คล้ายคลึงกัน

8. วิธีการสอนที่ดีของท่านนบี ﷺ ที่ใช้การอุปมาอุปไมยด้วยสิ่งที่ทำให้คู่สนทนายอมรับ เป็นวิธีการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِيْ حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِيْ الحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ"

"พวกท่านจงบอกฉันสิว่า หากเขาระบายความใคร่ในทางที่ต้องห้าม (หะรอม) เขาจะมีความผิดใช่ไหม? ดังนั้นก็เช่นเดียวกัน หากเขาระบายความใคร่ในทางที่อนุมัติ (หะลาล) เขาก็ย่อมได้รับผลบุญ"

9. การกิยาส (การอนุมาน) ถือเป็นหลักฐานที่สำคัญ โดยการกิยาสุลมุวาฟะเกาะฮฺ (การอนุมานทั่วไป) มีอยู่มากมาย และไม่เป็นที่ตำหนิในการใช้เพื่อหาหุกุมต่างๆ เช่น การกล่าวว่าสิ่งนี้วาญิบเพราะกิยาสกับสิ่งนี้ หรือสิ่งนี้หะรอมเพราะกิยาสกับสิ่งนี้ ส่วนการกิยาสุลอักสฺ (การอนุมานย้อนกลับ) ก็สามารถทำได้เช่นกัน เพราะท่านนบี ﷺ ได้ใช้วิธีนี้ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า "เมื่อการระบายความใคร่ในทางที่หะรอมเป็นบาป การระบายความใคร่ในทางที่หะลาลก็ย่อมเป็นผลบุญ" ซึ่งมันเป็นสิ่งชัดเจนมาก

10. การทดแทนสิ่งที่หะรอมด้วยสิ่งที่หะลาลถือเป็นการเศาะดะเกาะฮฺ และทำให้สิ่งหะลาลเป็นเรื่องใกล้ตัว ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า "การหลับนอนกับภรรยาของท่านก็เป็นการเศาะดะเกาะฮฺ"

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 26

ความหลากหลายของหนทางการทำความดี

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ :

" كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ ، كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيْهِ الشَّمْسُ : تَعْدِلُ بَيْنَ اثْنَيْنِ صَدَقَةٌ ، وَتُعِيْنُ الرَّجُلَ فِيْ دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ ، وَبِكُلِّ خُطْوَةٍ تَمْشِيْهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ ، وَتُمِيْطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيْقِ صَدَقَةٌ "

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า : ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า : **“ทุกๆ ข้อต่อของร่างกายมนุษย์จำเป็นต้องบริจาคทานเศาะดะเกาะฮฺ (เพื่อเป็นการขอบคุณทดแทนต่ออัลลอฮฺที่ทรงประทานข้อต่อเหล่านั้น) ในทุก ๆ วันที่ดวงอาทิตย์ยังขึ้นอยู่ ซึ่งการที่ท่านให้ความเป็นธรรมระหว่างคนสองคนก็เป็นการบริจาคทาน การที่ท่านช่วยเหลือชายผู้หนึ่งในเรื่องสัตว์พาหนะของเขา โดยที่ท่านพยุงเขาให้ขึ้นขี่มัน หรือช่วยยกสัมภาระขึ้นบนสัตว์พาหนะของเขาล้วนเป็นการบริจาคทาน คำพูดที่ดีก็เป็นการบริจาคทาน ทุก ๆ ย่างก้าวที่ท่านเดินไปละหมาดก็เป็นการบริจาคทาน และการที่ท่านขจัดสิ่งที่เป็นอันตรายหรืออาจก่อความเดือดร้อนออกจากท้องถนนก็เป็นการบริจาคทานเช่นกัน”** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1009 และมุสลิม หมายเลข 1009]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُلُّ سُلَامَى"

(กุลลุ สุลามา - ทุกๆ ข้อต่อ) คำว่า อัสสุลามา (السُّلَامَى) หมายถึงข้อต่อต่างๆ บางท่านกล่าวว่าหมายถึงกระดูก ซึ่งทั้งสองความหมายไม่แตกต่างกัน เนื่องจากกระดูกทุกชิ้นจะถูกเชื่อมด้วยข้อต่อ เพียงแต่มีลักษณะรูปร่าง ความแข็งแรงทนทานที่แตกต่างกัน นี่คือหนึ่งในความสามารถอันสมบูรณ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ดังนั้นแขนจึงไม่เหมือนกับต้นแขน และนิ้วมือไม่เหมือนกับฝ่ามือ กระดูกทุกชิ้นที่แยกส่วนออกจากกันจะมีคุณลักษณะเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นสำหรับทุกๆ ข้อต่อที่จะต้องบริจาคทาน

ในหะดีษเศาะฮีหฺมุสลิมระบุว่า **"แท้จริงข้อต่อในร่างกายมนุษย์มีจำนวนทั้งหมด 360 ข้อต่อ"** ซึ่งตรงกับที่ระบุในตัวบทหะดีษ และศาสตร์การแพทย์ในยุคปัจจุบันก็มีความเห็นที่สอดคล้องกัน - สุบหานัลลอฮฺ - นี่เป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงสัจธรรมในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ"

(กุลลุ สุลามา มินันนาสิ อะลัยฮิ เศาะดะเกาะฮฺ - ทุกๆ ข้อต่อของร่างกายมนุษย์จำเป็นต้องบริจาคทาน) คำว่า (كُلُّ سُلَامَى) เป็นมุบตะดา (คำขึ้นต้นประโยค) และคำว่า (مِنَ النَّاسِ) เป็นคำที่อธิบายคำว่า (كُلُّ) หรือ (سُلَامَى) ส่วนคำว่า (عَلَيْهِ صَدَقَةٌ) เป็นมุบตะดะอ์และเคาะบัร (คำขยาย) ของ (كُلُّ) ความหมายคือ ทุกๆ ข้อต่อจำเป็นต้องบริจาคทาน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيْهِ الشَّمْسُ"

(กุลละ เยามิน ตัฏลุอุ ฟีฮิ อัชชัมสุ - ในทุกๆ วันที่ดวงอาทิตย์ยังขึ้นอยู่)

หมายถึง ในทุกวันอวัยวะทุกชิ้นในร่างกายจะต้องบริจาคทาน ซึ่งในหนึ่งวันจะเท่ากับการบริจาคทาน 360 ครั้ง และในหนึ่งสัปดาห์จะเท่ากับการบริจาค 1,520 ครั้ง ด้วยความโปรดปรานของอัลลอฮฺ การบริจาคทานนี้ครอบคลุมถึงทุกการกระทำที่เป็นการเข้าใกล้อัลลอฮฺ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ภาระที่ยากลำบากสำหรับมนุษย์ ตราบใดที่ทุกการกระทำที่เป็นการเข้าหาอัลลอฮฺเป็นการบริจาคทาน จะมีสิ่งใดที่ง่ายกว่าการที่มนุษย์ปฏิบัติในสิ่งที่จำเป็นสำหรับเขา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"تَعْدِلُ بَيْنَ اثْنَيْنِ صَدَقَةٌ"

(ตะอฺดิลุ บัยนัษนัยนิ เศาะดะเกาะฮฺ - การที่ท่านให้ความเป็นธรรมระหว่างคนสองคนก็เป็นการบริจาคทาน)

การให้ความเป็นธรรม หมายถึง การไกล่เกลี่ยระหว่างสองฝ่ายด้วยการประนีประนอมหรือการตัดสิน การให้ความเป็นธรรมด้วยการประนีประนอมจะเกิดขึ้นในกรณีที่ยังไม่สามารถให้คำตัดสินความถูกต้องให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ แต่หากทราบแล้วว่าความถูกต้องเป็นของฝ่ายใด การประนีประนอมถือเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับผู้พิพากษาบางคนที่พยายามทำให้เกิดการประนีประนอมทั้งที่รู้ว่าความถูกต้องนั้นเป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَتُعِيْنُ الرَّجُلَ فِيْ دَابَّتِهِ"

(วะตุอีนุรเราะญุละ ฟี ดาบบะติฮิ - การที่ท่านช่วยเหลือชายผู้หนึ่งในเรื่องสัตว์พาหนะของเขา) ตัวอย่างเช่น อูฐของเขา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا"

(ฟะตะหฺมิลุฮุ อะลัยฮา - โดยท่านพยุงเขาให้ขึ้นขี่มัน) หากเขาไม่สามารถขึ้นเองได้ การช่วยยกเขาขึ้นวางบนพาหนะถือเป็นการบริจาคทาน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ"

(เอา ตัรฟะอุ ละฮุ อะลัยฮา มะตาอะฮุ เศาะดะเกาะฮฺ - หรือช่วยยกสัมภาระขึ้นบนสัตว์พาหนะของเขา) สัมภาระ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องดื่ม หรืออื่นๆ การช่วยยกขึ้นวางบนหลังอูฐและผูกรัดให้ก็ถือเป็นการบริจาคทาน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ"

(วัลกะลิมะตุฏฏอยยิบะตุ เศาะดะเกาะฮฺ - คำพูดที่ดีเป็นการบริจาคทาน) หมายถึง คำพูดที่ดีทั้งที่เป็นสิทธิของอัลลอฮฺ เช่น

การกล่าวตัสบีหฺ การกล่าวตักบีร และการกล่าวตะฮฺลีล และที่เป็นสิทธิของมนุษย์ เช่น การพูดจาด้วยมารยาทที่ดี ล้วนถือเป็นการบริจาคทาน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَبِكُلِّ خُطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ"

(วะบิกุลลิ คุฏวะติน ตัมชีฮา อิลัศเศาะลาติ เศาะดะเกาะฮฺ - ทุกๆ ย่างก้าวที่ท่านเดินไปละหมาดเป็นการบริจาคทาน) ไม่ว่าระยะทางจะใกล้หรือไกล เมื่อเขาอาบน้ำละหมาดที่บ้านและออกไปละหมาดโดยไม่มีเจตนาอื่นใดนอกจากเพื่อการละหมาด ทุกก้าวที่เขาเดิน อัลลอฮฺจะทรงยกระดับสถานะของเขา และลบล้างความผิดให้แก่เขา [บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 648]

เขาจะได้รับทั้งสองประการ คือ การยกระดับสถานะและการลบล้างความผิด

บรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ บางท่านได้ส่งเสริมให้กระชับก้าวเดินเวลาไปละหมาดที่มัสญิด ซึ่งเป็นการส่งเสริมที่ไม่ถูกต้องและไม่มีหลักฐานรองรับ เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวเพียงว่าทุกย่างก้าวที่เดินไปละหมาดเป็นการบริจาคทาน โดยท่านไม่ได้กล่าวว่า "จงกระชับก้าวเดินของพวกท่าน" หากสิ่งนี้เป็นจุดประสงค์ที่ส่งเสริมให้กระทำ ท่านนบี ﷺ ย่อมต้องอธิบายไว้แล้ว ดังนั้นไม่ต้องจงใจก้าวเท้าให้กว้างหรือแคบลง แต่ให้เดินตามปกติที่เคยเดิน

อีกความเห็นหนึ่ง อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่าเป็นสุนนะฮฺสำหรับผู้ที่เข้ามัสญิดให้ตั้งเจตนาอิอฺติกาฟในช่วงที่พำนักในมัสญิดเพื่อรับผลบุญจากการรอละหมาดและการอิอฺติกาฟ เช่น ผู้ที่มาละหมาดที่มัสญิดในชั่วโมงแรกของวันศุกร์ พวกเขากล่าวว่าจำเป็นต้องเนียตอิอฺติกาฟในช่วงที่พำนักอยู่ในมัสญิดเพื่อรับผลบุญของการอิอฺติกาฟและการนั่ง

รอละหมาด ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะหากเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺทรงรักและเป็นสิ่งที่ศาสนาส่งเสริม ท่านนบี ﷺ ย่อมต้องกล่าวถึง และท่านคงได้กล่าวถึงผลบุญของการมาละหมาดในชั่วโมงแรก ชั่วโมงที่สอง สาม สี่ และห้า แต่ท่านไม่ได้กล่าวว่าให้เนียตอิอฺติกาฟในช่วงเวลาที่พำนักอยู่ในมัสญิด นี่คือสิ่งที่อุละมาอ์บางท่านเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม แต่พวกเขาไม่ได้ตระหนักว่าการส่งเสริมสิ่งที่ทำให้มนุษย์เข้าใกล้อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ โดยไม่มีหลักฐานรองรับนั้นถือเป็นบิดอะฮฺและเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

แท้จริงการอิอฺติกาฟที่ถูกส่งเสริมให้มนุษย์ปฏิบัตินั้น อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่าเป็นการอิอฺติกาฟในช่วงสิบวันสุดท้ายของเดือนเราะมะฎอนเท่านั้น โดยท่านไม่ได้กล่าวให้อิอฺติกาฟในช่วงเวลาอื่นนอกจากในช่วงสิบวันดังกล่าว

หลักฐานในเรื่องนี้คือ: "แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้อิอฺติกาฟในช่วงสิบวันแรกของเดือนเราะมะฎอนเพื่อแสวงหาค่ำคืนลัยละตุลก็อดรฺ หลังจากนั้นท่านได้อิอฺติกาฟต่อในช่วงสิบวันกลาง แล้วมีผู้กล่าวแก่ท่านว่า แท้จริงมัน (ค่ำคืนลัยละตุลก็อดรฺ) อยู่ในช่วงสิบคืนสุดท้าย ท่านจึงได้อิอฺติกาฟในช่วงสิบวันสุดท้าย" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2017 และมุสลิม หมายเลข 1171)]

หลังจากนั้นท่านไม่ได้กลับไปอิอฺติกาฟในช่วงสิบวันแรกและช่วงสิบวันกลางอีก ทั้งที่ท่านเคยปฏิบัติมาก่อน เมื่อท่านนบี ﷺ ทำสิ่งใดท่านจะทำอย่างต่อเนื่อง นี่แสดงให้เห็นว่าการอิอฺติกาฟไม่ถูกบัญญัติในช่วงอื่นนอกจากสิบคืนสุดท้ายของเดือนเราะมะฎอน และสาเหตุของการอิอฺติกาฟคือการมุ่งแสวงหาค่ำคืนลัยละตุลก็อดรฺ ซึ่งค่ำคืนลัยละตุลก็อดรฺนั้นอยู่ในสิบคืนสุดท้ายของเดือนเราะมะฎอน

อิบาดะฮฺต่างๆ จะถูกกำหนดโดยศาสนา และจะไม่ถือเป็นอิบาดะฮฺ นอกจากว่ามีความสอดคล้องกับบทบัญญัติศาสนาทั้ง 6 ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَتُمِيْطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيْقِ"

(วะตุมีฏุล อะซา อะนิฏเฏาะรีก - และการที่ท่านขจัดสิ่งที่เป็นอันตรายออกจากท้องถนนเป็นการบริจาคทาน) หมายถึง การขจัดสิ่งอันตรายหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้สัญจร ไม่ว่าจะเป็นก้อนหิน เศษกระจก ขวดแก้ว หรือสิ่งใดก็ตามที่อาจก่อความเดือดร้อน เมื่อเราขจัดสิ่งเหล่านี้ออกจากเส้นทางของผู้คน แท้จริงนั้นคือการบริจาคทาน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องบริจาคทานในทุกๆ วันที่ดวงอาทิตย์ขึ้น เพื่อเป็นการขอบคุณต่ออัลลอฮฺที่ทรงประทานอวัยวะต่างๆ ให้แก่เขา ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"عَلَيْهِ صَدَقَةٌ"

(จำเป็นต้องบริจาคทาน) คำว่า "عَلَى" ในที่นี้หมายถึง วาญิบ เหตุที่เป็นวาญิบเพราะมนุษย์ทุกคนตื่นขึ้นมาในยามเช้าด้วยร่างกายที่สมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องขอบคุณอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ สำหรับความสมบูรณ์ของทุกอวัยวะ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ามือ แขน ต้นแขน หน้าแข้ง หัวเข่า และอื่นๆ เราจำเป็นต้องขอบคุณในความโปรดปรานต่างๆ เหล่านั้นที่มาจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังนั้นพวกเราจงแสดงความขอบคุณต่อพระองค์เถิด

หากมีคนกล่าวว่า: บางทีการคิดคำนวณเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากลำบาก?

คำตอบ: ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวในหะดีษเศาะฮีหฺว่า:

"وَيُجْزِئُ مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى"

(และมันเพียงพอสำหรับสิ่งดังกล่าวด้วยการละหมาดสองร็อกอะฮฺในยามสาย) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 720]

เมื่อละหมาดสองร็อกอะฮฺในยามสาย (ละหมาดฎุหา) สิ่งที่เป็นวาญิบจะกลายเป็นสุนนะฮฺ ซึ่งข้อคิดจากหะดีษนี้คือ จำเป็นที่จะต้องรักษาละหมาดฎุหาสองร็อกอะฮฺอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะทดแทนการบริจาคทาน 360 ครั้งในแต่ละวัน

นั่นคือคำกล่าวที่ถูกต้อง ซึ่งหมายความว่าเป็นสุนนะฮฺที่เราควรรักษาละหมาดฎุหาสองร็อกอะฮฺอย่างสม่ำเสมอ

ช่วงเวลาของละหมาดฎุหาเริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นสูงเท่ากับหนึ่งด้ามหอก (ประมาณ 15 นาทีหลังดวงอาทิตย์ขึ้น) จนถึงก่อนตะวันคล้อยประมาณ 5-10 นาที โดยช่วงท้ายจะมีความประเสริฐมากกว่า ซึ่งจำนวนร็อกอะฮฺน้อยที่สุดคือสอง และไม่มีการจำกัดจำนวนสูงสุด ดังนั้นจงละหมาดตามที่ต้องการ เพราะท่านอยู่ในความดีงาม

2. แท้จริงดวงอาทิตย์นั้นโคจรรอบโลก ทำให้เกิดการสับเปลี่ยนระหว่างกลางวันและกลางคืน ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"تَطْلُعُ فِيْهِ الشَّمْسُ"

(ตราบใดที่วันดังกล่าวยังมีดวงอาทิตย์โผล่ขึ้น) นี่เป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดว่าเป็นการโคจรของดวงอาทิตย์ ดังหลักฐานจากอัลกุรอาน:

﴿ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَت تَّزَاوَرُ عَن كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَت تَّقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ﴾

"และเจ้าจะเห็นดวงอาทิตย์ เมื่อมันขึ้น มันจะคล้อยจากถ้ำของพวกเขาไปทางขวา และเมื่อมันตก มันจะเบนออกไปทางซ้าย" (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟ อายะฮฺที่ 17)

มีกริยาสี่คำที่ถูกนำมาใช้กับดวงอาทิตย์ (โดยในอายะฮฺได้แสดงให้เห็นว่าดวงอาทิตย์เป็นผู้กระทำการเหล่านี้ นั่นคือ การขึ้น การเอียงไปทางขวา การตก และการผ่านไปทางซ้าย)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสเกี่ยวกับนบีสุลัยมานว่า:

﴿فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ﴾

"เขากล่าวว่า 'แท้จริงฉันรักทรัพย์สมบัติจนมันทำให้ฉันลืมการรำลึกถึงพระเจ้าของฉัน' จนกระทั่งดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า" (สูเราะฮฺศอด อายะฮฺที่ 32)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแก่ท่านอบูซัรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ขณะที่ดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าว่า: "ท่านรู้หรือไม่ว่ามันกำลังจะไปที่ใด?" ท่านอบูซัรฺตอบว่า: "อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ (3199) และมุสลิม (159, 251)] ซึ่งท่านได้กล่าวถึงการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์

คำถาม: จากที่กล่าวมา เราสามารถกล่าวได้หรือไม่ว่ามันคือการโคจรของโลก และการโคจรนี้ทำให้เกิดการสับเปลี่ยนระหว่างกลางวันและกลางคืน?

คำตอบ: เป็นไปไม่ได้ เว้นแต่จะมีหลักฐานที่ชัดเจนมายืนยัน เราจึงจะสามารถเปลี่ยนความหมายที่ปรากฏในตัวบทให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และหากมีการยืนยันเช่นนั้น อัลกุรอานและหะดีษของท่านนบีย่อมไม่ขัดแย้งกับความเป็นจริง

คำถาม: แล้วเราจะอธิบายเรื่องนี้อย่างไร เมื่อสำนวนที่ปรากฏบ่งชี้ว่าดวงอาทิตย์เป็นสิ่งที่โคจร?

คำตอบ: เราอธิบายว่าการขึ้นของดวงอาทิตย์นั้นเป็นไปตามการมองเห็นของสายตา เพราะเมื่อท่านยืนบนดาดฟ้าหรือพื้นดิน ท่านจะเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นตามที่สายตามองเห็น เราจะอธิบายด้วยเหตุผลนี้จนกว่าจะมีหลักฐานที่ชัดเจนมายืนยันว่าการสับเปลี่ยนของกลางวันและ

กลางคืนเกิดจากการโคจรของโลก ซึ่งจนถึงขณะนี้ยังไม่พบหลักฐานอันแน่ชัด จึงจำเป็นต้องยึดตามที่ปรากฏในตัวบทหลักฐานไปก่อน

หากมีผู้กล่าวว่า: มนุษย์จะจินตนาการได้อย่างไรว่าสิ่งที่ใหญ่ (ดวงอาทิตย์) จะโคจรรอบสิ่งที่เล็ก (โลก) เพราะเมื่อเปรียบเทียบแล้วโลกเล็กมากจนไม่สามารถเทียบกับดวงอาทิตย์ได้?

เราตอบว่า: แท้จริงผู้ที่ทำให้สิ่งที่ใหญ่โคจรรอบสิ่งที่เล็กคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และพระองค์ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่ง ไม่มีสิ่งใดเป็นอุปสรรคสำหรับพระองค์ และนี่คือความเชื่อของเราในประเด็นนี้

หากมีคนถามว่า: หลักฐานดังกล่าวเป็นหลักฐานชี้ขาด (ก็อฏอียะฮฺ) หรือไม่?

คำตอบ: หลักฐานนี้ไม่ใช่หลักฐานชี้ขาด แต่เป็นหลักฐานไม่ชี้ขาด (ซ็อนนียะฮฺ) และเราจำเป็นต้องใช้หลักฐานไม่ชี้ขาดตามที่ปรากฏในตัวบทจนกว่าจะมีหลักฐานชี้ขาดมาหักล้าง เราไม่สามารถกล่าวว่าหลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษเกี่ยวกับการโคจรของดวงอาทิตย์รอบโลกนั้นเป็นหลักฐานชี้ขาด เพราะอาจมีวันหนึ่งในอนาคตที่เราพบหลักฐานชี้ขาดว่าการสับเปลี่ยนของกลางวันและกลางคืนเกิดจากการโคจรของโลก

เมื่อถึงเวลานั้น จะกล่าวว่าเป็นไปไม่ได้เพราะการขัดแย้งระหว่างสองหลักฐานที่ชี้ขาดเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หากหลักฐานทั้งสองขัดแย้งกันจะทำให้หลักฐานใดหลักฐานหนึ่งถูกปฏิเสธ และตราบใดที่เรายังคงยึดว่าหลักฐานทั้งสองเป็นหลักฐานชี้ขาด มันก็ไม่สามารถปฏิเสธหลักฐานทั้งสองได้

เมื่อมีหลักฐานชี้ขาดมายืนยันว่าเป็นการโคจรของโลก ก็สามารถอ้างอิงในเรื่องดังกล่าวด้วยคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ﴾

"และพระองค์ทรงให้มีเทือกเขามั่นคงในแผ่นดิน เพื่อมิให้มันสั่นสะเทือนแก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 15)

คำว่า "تَمِيد" (ตะมีด) หมายถึง การสั่นสะเทือน พวกเขากล่าวว่า การไม่ทำให้เกิดการสั่นสะเทือนบ่งชี้ว่าเดิมทีแล้วมันมีการสั่นสะเทือน ดังคำดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ﴾

"สายตาทั้งหลายย่อมไม่ถึงพระองค์" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 103)

เป็นการยืนยันถึงความสามารถในการมองเห็นอัลลอฮฺด้วยการปฏิเสธการมองเห็นที่เจาะจงเฉพาะในโลกนี้ และการปฏิเสธในลักษณะดังกล่าวถือเป็นการยืนยันโดยทั่วไปว่าสามารถมองเห็นอัลลอฮฺในโลกหน้าได้

อย่างไรก็ตาม จนถึงขณะนี้ยังไม่พบหลักฐานที่ชี้ขาดว่าการสับเปลี่ยนของกลางวันและกลางคืนนั้นเกิดจากการโคจรของโลก ไม่ใช่การโคจรของดวงอาทิตย์

3. ความประเสริฐของการให้ความเป็นธรรมระหว่างสองฝ่าย แท้จริงอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ทรงส่งเสริมการประนีประนอม ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۚ وَالصُّلْحُ خَيْرٌ ۗ وَأُحْضِرَتِ الْأَنفُسُ الشُّحَّ﴾

"และหากหญิงใดเกรงว่าจะมีการปึ่งชาหรือการผินหลังให้จากสามีของนาง ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่ทั้งสองที่จะตกลงประนีประนอมกัน และการประนีประนอมนั้นเป็นสิ่งที่ดีกว่า และจิตใจถูกให้มีความตระหนี่มาด้วย" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 128)

การประนีประนอมนั้นเป็นสิ่งที่ดี และการให้ความเป็นธรรมในการตัดสินระหว่างคู่กรณีนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบ

4. การส่งเสริมให้ช่วยเหลือพี่น้อง เพราะการช่วยเหลือนั้นเป็นการบริจาคทาน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือตามตัวอย่างที่ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวหรือรูปแบบอื่น

จากตัวอย่างที่ท่านกล่าวคือ การช่วยพยุงคนขึ้นยานพาหนะ หรือช่วยยกสัมภาระขึ้นยานพาหนะ และยังมีตัวอย่างอื่นๆ อีกมาก เช่น หากท่านพบคนบนท้องถนนที่ขอให้ช่วยพาไปยังประเทศของเขา และท่านช่วยพาไป นั่นย่อมเป็นสิ่งที่มีความประเสริฐยิ่ง

คำถาม: แต่เป็นวาญิบสำหรับท่านที่ต้องพาเขาไปหรือไม่?

คำตอบ: หากเขาอยู่ในสถานการณ์อันตรายและท่านไว้วางใจเขาได้ เป็นวาญิบที่ต้องพาเขาไปเพื่อช่วยให้พ้นจากอันตราย เช่น เส้นทางเปลี่ยวทางตัน หรืออาจมีผู้ประสงค์ร้าย แต่หากท่านไม่ไว้วางใจ เช่น กลัวว่าเขาจะหลอกหรือบังคับให้ไปทางอื่น ก็ไม่เป็นวาญิบ ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ"

(จงอย่าก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น) [บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2340) อิมามอะหฺมัด หน้า 1/313) และอัลบัยฮะกีย์ หมายเลข 6/7]

ดังนั้น ความหมายของหะดีษนี้คือการส่งเสริมให้ช่วยเหลือพี่น้องมุสลิม แม้ในเรื่องอื่นนอกเหนือจากตัวอย่างที่ท่านนบี ﷺ กล่าว ยิ่งพี่น้องของท่านต้องการความช่วยเหลือมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การช่วยเหลือนั้นมีความประเสริฐมากขึ้นเท่านั้น และถ้ายิ่งการช่วยเหลือดังกล่าวเป็นประโยชน์กับพี่น้องของท่านมากเท่าใด ก็ย่อมมีความประเสริฐมากขึ้นเช่นกัน แต่ไม่ใช่การช่วยเพื่อนให้รู้คำตอบระหว่างสอบ ซึ่งเป็นความชั่วและทำลายอะมานะฮฺ การช่วยเหลือเช่นนั้นเท่ากับช่วยให้ทำความชั่วซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม

5. การส่งเสริมให้กล่าวคำพูดที่ดีงาม ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ"

"คำพูดที่ดีเป็นการบริจาคทาน" ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ไม่มีสิ่งใดดียิ่งกว่าพระดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ดังนั้นทุกถ้อยคำในอัลกุรอานล้วนเป็นการบริจาคทาน

คำพูดที่ดีต้องดีทั้งสำนวน เนื้อหา วิธีการพูด และด้านอื่นๆ เมื่อท่านพบผู้ใดและพูดด้วยคำพูดที่ดี เช่น อัสสะลามุอะลัยกุม (ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน) หัยยากุมุลลอฮฺ (ขอให้ท่านมีชีวิตยืนยาว) ศ็อบบะหะกุมุลลอฮุ บิลค็อยรฺ (ขอให้อัลลอฮฺประทานความดีงามแก่ท่านในยามเช้า) ล้วนเป็นคำพูดที่ดี แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่ทำให้น่ารำคาญ เช่น พูดซ้ำๆ ตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกัน เพราะเมื่อเป็นที่น่ารำคาญจะกลายเป็นสิ่งไม่ดี ทุกสถานการณ์ย่อมมีคำพูดที่เหมาะสม สิ่งสำคัญคือทุกคำพูดที่ดีล้วนเป็นการบริจาคทาน

6. การขจัดสิ่งอันตรายบนท้องถนนถือเป็นการบริจาคทาน และด้วยการกิยาสุลอักสฺ (การอนุมานย้อนกลับ) เราจึงกล่าวว่า การวางสิ่งอันตรายบนท้องถนนเป็นการก่ออาชญากรรมและสร้างความเดือดร้อน ข้อคิดที่ได้จากเรื่องนี้คือ หากการขจัดสิ่งอันตรายที่เป็นรูปธรรมบนท้องถนนเป็นการบริจาคทาน การขจัดสิ่งอันตรายที่เป็นนามธรรมบนท้องถนนย่อมเป็นสิ่งที่ดียิ่งกว่า

ตัวอย่างเช่น การทำความเข้าใจเรื่องบิดอะฮฺและความชั่วต่างๆ เช่น มารยาทที่เลวทราม การทำซินา (ผิดประเวณี) ลิวาฏ (การรักร่วมเพศ) ดื่มสุรา สูบบุหรี่ และอื่นๆ การอธิบายทำความเข้าใจเรื่องเหล่านี้เพื่อให้ผู้คนห่างไกลจากสิ่งดังกล่าวถือเป็นการบริจาคทาน และถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งกว่าการขจัดสิ่งอันตรายที่เป็นรูปธรรมบนท้องถนน

อีกตัวอย่างหนึ่งในการขจัดสิ่งอันตรายบนท้องถนนที่เป็นนามธรรม คือการกำจัดผู้เผยแพร่ความชั่ว แต่เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของผู้นำ ไม่ใช่หน้าที่ของเรา

7. ทุกสิ่งที่ทำให้เข้าใกล้อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ไม่ว่าจะเป็นการทำอิบาดะฮฺ และการทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ ล้วนเป็นการบริจาคทาน และสิ่งที่ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งจากสิ่งดังกล่าว

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 27

ความดีและความชั่ว

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
" البِرُّ حُسْنُ الخُلُقِ وَالإِثْمُ مَا حَاكَ فِيْ نَفْسِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ . رَوَاهُ مُسْلِمٌ "

وَعَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ قَالَ : "أَتَيْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ فَقَالَ : "جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ البِرِّ ؟" قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : "اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ " البِرُّ مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ القَلْبُ . وَالإِثْمُ مَا حَاكَ فِيْ النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِيْ الصَّدْرِ ؛ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتُوْكَ" حَدِيْثٌ حَسَنٌ رَوَيْنَاهُ فِيْ مُسْنَدَيْ الإِمَامَيْنِ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ وَالدَّارِمِي بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ

จากท่านอันเนาวาส บินสัมอาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จากท่านนบี ﷺ ท่านกล่าวว่า: **“ความดีนั้นคือ การมีจรรยามารยาทที่ดีงาม ส่วนความชั่วนั้นคือ สิ่งที่ทำให้กระสับกระส่ายในตัวท่าน และท่านก็ไม่ชอบให้ใครรู้เห็น”** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 4607]

และจากท่านวาบิเศาะฮฺ บินมะอฺบัด เล่าว่า : **“ฉันได้ไปหาท่านเราะสูลุลลอฮฺ และท่านก็ได้ถามฉันว่า : “ท่านมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดีใช่ไหม ?” ฉันตอบว่า “ใช่” ท่านจึงกล่าวว่า : “ท่านจงถามใจของท่านเถิด ความดีคือ สิ่งที่ทำให้ตัวและหัวใจสงบ และความชั่วนั้นคือสิ่งที่ทำให้เกิดความกระสับกระส่ายในตัวและลังเลในใจ ถึงแม้ว่าผู้คนจะได้ให้คำตอบแก่ท่านแล้วก็ตาม”** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน และเราได้รายงานหะดีษนี้จากหนังสือมุสนัดอิมามอะหฺมัด อิบนุหัมบัล หมายเลข 18006 และมุสนัดอิมามอัดดาริมีย์ หมายเลข 2533 ด้วยสายรายงานที่ดี]

คำอธิบายหะดีษ (ตัวบทที่ 1)

คำว่า

"الْبِرُّ"

(อัลบิรฺ - ความดี) เป็นคำที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ﴾

"และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในการทำความดีและการยำเกรง" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2)

คำว่า "อัลบิรฺ" นี้ครอบคลุมถึงคุณความดีนานัปการ

ส่วนคำว่า

"حُسْنُ الْخُلُقِ"

(หุสนุลคุลุก - การมีจรรยามารยาทที่ดีงาม) ทั้งต่ออัลลอฮฺและเพื่อนมนุษย์

การมีมารยาทที่ดีต่ออัลลอฮฺนั้น หมายถึงการยอมรับและปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระองค์ด้วยความเต็มใจ โดยปราศจากความรู้สึกอึดอัดหรือลำบากใจ ไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การจ่ายซะกาตฺ การถือศีลอด หรือการปฏิบัติศาสนกิจอื่นใด

นอกจากนี้ การยอมรับในการกำหนดสภาวการณ์ต่างๆ ของอัลลอฮฺ ก็ถือเป็นมารยาทที่ดีต่อพระองค์เช่นกัน เพราะในชีวิตของมนุษย์นั้นย่อมมีทั้งสุขและทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สิน ครอบครัว จิตใจ หรือการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นการกำหนดจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

ดังนั้น การยอมรับในสิ่งที่พระองค์ทรงกำหนด การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ และการละเว้นจากข้อห้ามต่างๆ จึงเป็นการแสดงมารยาทที่ดีต่อพระองค์

ส่วนการมีมารยาทที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ประกอบด้วยการมอบสิ่งที่ดีงาม การละเว้นความชั่ว การมีความอดทนต่อสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ และการมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มเป็นมิตร

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความดีในภาพรวม และยังมีความดีอีกประเภทหนึ่งที่เป็นความดีเฉพาะด้าน เช่น การทำความดีต่อบิดามารดาด้วยการใช้ทรัพย์สิน แรงกาย และการให้เกียรติท่านทั้งสอง รวมถึงการทำความดีในรูปแบบอื่นๆ

หากมีผู้ถามว่า การทำความดีต่อบิดามารดานั้นรวมอยู่ในความหมายของคำว่า

"حُسْنُ الخُلُقِ"

(หุสนุลคุลุก - การมีจรรยามารยาทที่ดีงาม) ที่ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงหรือไม่ ?

คำตอบคือ ใช่ เพราะการทำความดีต่อบิดามารดานั้นเป็นมารยาทอันงดงามที่ทุกคนยกย่องโดยปราศจากข้อกังขา

ส่วนคำว่า

"وَالإِثْمُ"

(วัลอิษมุ - และความชั่ว) นั้นเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับความดี ดังที่อัลลอฮฺตะอาลา ได้ตรัสว่า:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

"และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในการทำความดีและการยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในสิ่งที่เป็นบาปและการละเมิด" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2)

แล้วอะไรคือความชั่ว? ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายว่า

"الإِثْمُ مَا حَاكَ فِيْ نَفْسِكَ"

(อัลอิษมุ มา หากะ ฟี นัฟสิกะ - ความชั่วคือสิ่งที่ทำให้กระสับกระส่ายในตัวท่าน) หมายถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความลังเลและความกังวลใจ

"وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ"

(วะกะริฮฺตะ อันยัฏเฏาะลิอะ อะลัยฮินนาส - และท่านก็ไม่ชอบให้ใครรู้เห็น) เพราะเป็นสิ่งที่น่าตำหนิและน่าละอาย จนทำให้ท่านลังเลที่จะกระทำและไม่ต้องการให้ผู้ใดรับรู้

คำนิยามของความชั่วนี้เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ เพราะเมื่อความชั่วแทรกซึมเข้าสู่จิตใจของพวกเขา พวกเขาจะรู้สึกไม่สบายใจและไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงรู้ ส่วนผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่เชื่อฟังอัลลอฮฺจนจิตใจแข็งกระด้างนั้น พวกเขาจะไม่ใส่ใจต่อความผิดชอบชั่วดี บางคนอาจถึงขั้นรู้สึกดีกับการทำชั่ว ดังนั้น คำนิยามนี้จึงไม่ได้ใช้กับคนทั่วไป แต่เป็นการเฉพาะสำหรับผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ผุดผ่องเท่านั้น เพราะเมื่อใดที่พวกเขารู้สึกไม่สบายใจกับบาป แม้จะยังไม่ทราบว่าสิ่งนั้นเป็นความชั่วตามหลักศาสนา พวกเขาก็จะรู้สึกกระสับกระส่ายและไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ ทั้งนี้ เป็นเพียงสัญญาณเตือนความชั่วที่ปรากฏในหัวใจของผู้ศรัทธา มิใช่กฎเกณฑ์ตายตัว

บทเรียนจากหะดีษ (ตัวบทที่ 1)

1. ท่านนบี ﷺ มีวิธีการสื่อสารที่กระชับแต่ลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

البِرُّ حُسْنُ الخُلُقِ

"ความดีนั้นคือการมีจรรยามารยาทที่ดีงาม" ซึ่งเป็นถ้อยคำสั้นๆ แต่มีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง

2. การส่งเสริมให้มีจรรยามารยาทที่ดีงาม เพราะผู้ที่ประพฤติตนด้วยมารยาทอันงดงามย่อมดำรงอยู่ในความดี

หากมีผู้ถามว่า การโกรธเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นั้นขัดกับการมีมารยาทที่ดีหรือไม่ กล่าวคือ หากท่านโกรธและไม่พอใจผู้ใดอย่างรุนแรง การกระทำเช่นนั้นจะถือว่าขัดกับการมีมารยาทที่ดีหรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ เพราะการโกรธในลักษณะนี้ถือเป็นมารยาทที่ดีด้วยซ้ำ เนื่องจากมีเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอนและชี้แนะ ดังจะเห็นได้ว่าท่านนบี ﷺ จะไม่โกรธเพื่อตัวท่านเอง แต่หากมีการละเมิดบทบัญญัติของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ท่านจะแสดงปฏิกิริยาต่อต้านอย่างเด็ดขาด [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2327, 20]

3. ผู้ศรัทธาที่มีจิตใจบริสุทธิ์จะรู้สึกไม่สบายใจและลังเลใจเมื่อเผชิญกับความชั่ว แม้จะยังไม่ทราบว่าสิ่งนั้นเป็นความชั่วก็ตาม ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวแก่ท่านอันเนาวาส บินสัมอานว่า

"الإِثْمُ مَا حَاكَ فِيْ نَفْسِكَ"

"ส่วนความชั่วนั้นคือสิ่งที่ทำให้กระสับกระส่ายในตัวท่าน"

เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ ควรละทิ้งสิ่งนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะเกิดความชัดเจน

ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ"

"จงละทิ้งสิ่งที่ทำให้ท่านคลุมเครือ แล้วไปยึดเอาสิ่งที่มิได้ทำให้ท่านคลุมเครือ" [บันทึกโดยอัตติรมีซีย์ หมายเลข 2518]

อีกทั้งท่านไม่ควรฝืนใจทำในสิ่งที่สงสัย เพราะอาจทำให้ท่านตกอยู่ในสิ่งที่คลุมเครือ และผู้ใดที่กระทำในสิ่งที่คลุมเครือ ก็เสมือนว่าเขาได้ตกอยู่ในสิ่งต้องห้าม ดังที่มีการยืนยันจากท่านนบี ﷺ

4. แท้จริงแล้ว ผู้ศรัทธาจะรังเกียจการที่ผู้อื่นล่วงรู้ถึงความชั่วของตน ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ"

"และท่านก็ไม่ชอบให้ใครรู้เห็น" ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติจะไม่รู้สึกละอายที่ผู้อื่นจะล่วงรู้ถึงความชั่วของตน ยิ่งไปกว่านั้น บางคนถึงกับภาคภูมิใจและโอ้อวดในความชั่ว เช่น การเดินทางไปยังประเทศที่เต็มไปด้วยสิ่งชั่วร้ายและสิ่งมึนเมา แล้วกลับมาคุยโวด้วยความภาคภูมิใจว่าได้มีความสัมพันธ์กับหญิงมากมาย และดื่มสุราจนนับแก้วไม่ถ้วน จนความชั่วกลายเป็นเรื่องดีในสายตาของพวกเขา และไม่ใส่ใจต่อบทบัญญัติของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

หากถึงขั้นนี้ จำเป็นต้องทำให้พวกเขากลับตัวกลับใจ มิฉะนั้นอาจต้องถูกลงโทษถึงชีวิต เพราะนี่เป็นการเยาะเย้ยศาสนาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ อย่างร้ายแรง เนื่องจากพวกเขาโอ้อวดในสิ่งที่อัลลอฮฺ

ทรงประณามว่าเป็นสิ่งลามก เช่น การซินา (การผิดประเวณี) และการดื่มสุราที่ท่านนบี ﷺ ได้สาปแช่งผู้ดื่ม แล้วเช่นนี้ศาสนาและความศรัทธาจะดำรงอยู่ได้อย่างไร?

เมื่อการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้คนส่วนใหญ่ที่จะต้องร่วมกันยับยั้ง

ขออัลลอฮฺทรงประทานความช่วยเหลือ

คำอธิบายหะดีษ (ตัวบทที่ 2)

ผู้เขียน เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้นำเสนอหะดีษของท่านวาบิเศาะฮฺ บินมะอฺบัด อัลอะสะดีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ โดยสรุป ซึ่งในตัวบทเดิมนั้น ท่านวาบิเศาะฮฺได้เล่าว่า:

"ฉันได้ไปหาท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ โดยตั้งใจว่าจะไม่ละเว้นการถามเรื่องความดีและความชั่วแม้แต่เรื่องเดียว ขณะนั้นมีกลุ่มมุสลิมกำลังขอคำวินิจฉัยจากท่าน ฉันจึงเบียดแทรกผ่านพวกเขาไป พวกเขาจึงเตือนว่า 'จงมีมารยาทต่อท่านนบี ﷺ เถิด โอ้วาบิเศาะฮฺ' ฉันจึงกล่าวว่า 'ขอให้ฉันได้เข้าใกล้ท่านเถิด เพราะท่านคือผู้ที่ฉันรักยิ่ง' ท่านนบีจึงกล่าวว่า 'ปล่อยให้วาบิเศาะฮฺผ่านมาเถิด เข้ามาใกล้ๆ นี่ โอ้วาบิเศาะฮฺ' ท่านกล่าวเช่นนี้สองถึงสามครั้ง ฉันจึงได้เข้าไปนั่งตรงหน้าท่าน ท่านถามว่า 'โอ้วาบิเศาะฮฺ เจ้าต้องการให้ฉันบอก หรือเจ้าจะถามฉันเอง?' ฉันตอบว่า 'ขอให้ท่านบอกเถิด' ท่านถามต่อว่า 'เจ้ามาถามเรื่องความดีและความชั่วใช่หรือไม่?' ฉันตอบว่า 'ใช่' ท่านจึงเคาะนิ้วที่หน้าอกฉัน พลางกล่าวว่า 'โอ้วาบิเศาะฮฺ จงถามใจและตัวของเจ้าเถิด' ท่านกล่าวเช่นนี้สามครั้ง แล้วจึงกล่าวว่า 'ความดีคือสิ่งที่ทำให้ตัวและหัวใจสงบ ส่วนความชั่วคือสิ่งที่ทำให้เกิดความกระสับกระส่ายในตัวและลังเลในใจ แม้ผู้คนจะให้คำตอบแก่เจ้าแล้วก็ตาม'" [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 18006 และอัดดาริมีย์ หมายเลข 2533]

คำกล่าวที่ว่า

"جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ البِرِّ وَالإِثْمِ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ"

(ญิอ์ตะ ตัสอะลุ อะนิลบิรริ วัลอิษมิ? กุลตุ: นะอัม - ท่านมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดีและความชั่วใช่หรือไม่? ฉันตอบว่า: ใช่)

แม้จะเป็นประโยคบอกเล่าตามรูปประโยค แต่แท้จริงแล้วเป็นประโยคคำถามตามความหมายที่ต้องการสื่อความ ดังนั้น

"جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ البِرِّ ؟"

จึงมีความหมายว่า **"ท่านมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดีใช่หรือไม่?"**

การใช้ประโยคบอกเล่าในความหมายของคำถามนั้นพบได้มากในภาษาอาหรับ ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ตรัสว่า:

﴿أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ﴾

"แต่พวกเขา (มุชริกีน) ได้ยึดถือบรรดาพระเจ้าจากแผ่นดิน โดยคิดว่าสิ่งเหล่านั้นสามารถให้คนตายฟื้นคืนชีพได้กระนั้นหรือ?" (สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ อายะฮฺที่ 21)

ในคำว่า

"هُمْ يُنشِرُونَ"

(ฮุม ยุนชิรูน) นี้เป็นประโยคคำถามที่ตัด أ "ฮัมซะฮฺ อัลอิสติฟฮาม - ฮัมซะฮฺที่ใช้เพื่อการตั้งคำถามในภาษาอาหรับ เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางไวยากรณ์ที่ใช้เปลี่ยนประโยคบอกเล่าให้เป็นประโยคคำถาม โดยวางไว้ที่จุดเริ่มต้นของประโยค" โดยรูปประโยคเดิมคือ "أَهُمْ يُنشِرُونَ" (อะฮุม ยุนชิรูน - พวกมันสามารถให้คนตายฟื้นคืนชีพได้กระนั้นหรือ จนถึงขั้นที่พวกเขายึดถือมันเป็นพระเจ้า?)

ด้วยเหตุนี้ ผู้อ่านอัลกุรอานจึงต้องหยุดระหว่างคำว่า "هُمْ يُنشِرُونَ" กับ "أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ" เพื่อให้ความหมายชัดเจน เพราะหากอ่านต่อเนื่องกัน ผู้ฟังอาจเข้าใจผิดว่ามันเป็นคุณลักษณะของพระเจ้าเหล่านั้น

หากมีผู้ถามว่า ท่านนบี ﷺ ทราบได้อย่างไรว่าท่านวาบิเศาะฮฺมาเพื่อถามเรื่องความดี?

คำตอบคือ ประเด็นเรื่องการล่วงรู้นี้ไม่ควรนำมาตั้งคำถาม อาจเป็นไปได้ว่ามีผู้แจ้งให้ท่านนบี ﷺ ทราบล่วงหน้าว่าท่านวาบิเศาะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จะมาถามเรื่องความดี จึงทำให้ท่านทักว่า **"ท่านมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดีใช่หรือไม่"** หรืออาจเป็นการคาดการณ์ของท่านนบี ﷺ เอง ทั้งนี้ ประเด็นเรื่องการล่วงรู้นั้นเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่ามนุษย์จะเข้าใจถึงสาเหตุได้อย่างถ่องแท้

คำกล่าวที่ว่า

"قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ"

(กุลตุ: นะอัม กอละ: อิสตัฟติ ก็อลบะกะ - ฉันตอบว่า "ใช่" ท่านจึงกล่าวว่า "ท่านจงถามใจของท่านเถิด") หมายถึงให้ถามหรือขอคำวินิจฉัย เพราะความหมายเดิมของคำว่า "الاسْتِفْتَاء" (อัลอิสติฟตาอ์) หมายถึงการขอคำตัดสิน ซึ่งเป็นประโยคบอกเล่า เนื่องจากการให้คำวินิจฉัยเป็นการชี้แจงเกี่ยวกับหลักการศาสนา โดยท่านนบี ﷺ ได้อนุญาตให้เขาปรึกษาจิตใจของตนเอง

ส่วนคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"البِرُّ مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ القَلْبُ"

(อัลบิรฺรุ มัฏมะอันนัต อิลัยฮินนัฟสุ วัฏมะอันนะ อิลัยฮิลก็อลบุ - ความดีคือสิ่งที่ทำให้ตัวและหัวใจสงบ) นั้น คำว่า "اطْمَأَنَّ" (อิฏมะอันนะ) มีความหมายว่าสงบนิ่ง ดังที่ปรากฏในหะดีษอีกบทหนึ่งที่ท่านกล่าวว่า:

"ارْكَعْ حتَّى تَطمَئِنَّ راكِعًا"

(จงรุกูอฺจนกว่าท่านจะสงบนิ่งในท่ารุกูอฺ) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 427 และมุสลิม หมายเลข 397]

ดังนั้น สิ่งที่ทำให้หัวใจสงบนิ่ง พึงพอใจ และรู้สึกดี โดยที่ตัวท่านไม่คิดถึงสิ่งอื่นนอกจากสิ่งนั้น นั่นแหละคือความดี แต่ความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์และมีเจตนาที่จริงใจเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น จิตใจและตัวตนของเขาจะไม่สงบนิ่งต่อความดี ด้วยเหตุนี้ท่านจะพบว่าเมื่อใดที่เขาได้รับคำสั่งให้ทำความดี เขาจะรู้สึกอึดอัดและหลีกหนีราวกับถูกขับไล่ ในขณะที่ผู้ศรัทธานั้น ทั้งจิตใจและตัวตนจะสงบนิ่งต่อความดี

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالإِثْمُ مَا حَاكَ فِيْ النَّفْسِ"

(วัลอิษมุ มาหากะ ฟินนัฟสิ - และความชั่วนั้นคือ สิ่งที่ทำให้เกิดความกระสับกระส่ายในตัว) หมายถึงความรู้สึกลังเลในตัวเอง

และ

"وَتَرَدَّدَ فِيْ الصَّدْرِ"

(วะตะร็อดดะดะ ฟิศศ็อดรฺ - และลังเลในใจ) หมายถึงความรู้สึกลังเลในหัวใจ เพราะท่านนบีกล่าวว่า "ความดีคือสิ่งที่ทำให้ตัวและหัวใจสงบ"

ส่วนคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ"

(วะอิน อัฟตากันนาสุ วะอัฟตูกะ - ถึงแม้ว่าผู้คนจะได้ให้คำตอบแก่ท่านแล้วก็ตาม) เป็นการเน้นย้ำว่า แม้จะมีผู้คนให้คำตอบแก่ท่านมาแล้วหลายครั้ง ก็อย่าได้ยึดติดกับคำตอบเหล่านั้นตราบใดที่จิตใจของท่านยังไม่สงบนิ่ง

บทเรียนจากหะดีษ (ตัวบทที่ 2)

1. ท่านนบี ﷺ แสดงมารยาทอันงดงามด้วยการเป็นฝ่ายเอ่ยถึงประเด็นที่ผู้ถามต้องการทราบก่อน โดยถามว่า

"جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ ؟"

"ท่านมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดีใช่หรือไม่?" เพื่อให้ผู้ถามรู้สึกผ่อนคลายและสบายใจ

2. การตัด "ฮัมซะตุลอิสติฟฮาม" (ฮัมซะฮฺที่ใช้ในคำถาม) สามารถทำได้เมื่อมีหลักฐานบ่งชี้ถึงความหมายนั้น ทั้งนี้เป็นหลักการทางภาษามิใช่หลักการทางศาสนา

3. คำว่า "ใช่" เป็นคำตอบที่ยืนยันสิ่งที่ถูกถาม เช่น คำตอบ "ใช่" ของท่านวาบิเศาะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ หมายความว่า "ฉันมาเพื่อถามเกี่ยวกับความดี" ดังนั้น เมื่อใดที่มีผู้ตอบคำถามด้วยคำว่า "ใช่" ย่อมเป็นการยืนยันถึงสิ่งที่ถูกถามนั้น

4. การปรึกษาตนเองและจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่อนุญาต แต่มีเงื่อนไขว่าผู้นั้นต้องเป็นผู้ที่มั่นคงในศาสนา เพราะอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล จะทรงช่วยเหลือผู้ที่พระองค์ทรงรู้ว่ามีเจตนาบริสุทธิ์

กลุ่มศูฟีย์และผู้ที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกันได้ใช้หะดีษนี้เป็นหลักฐานว่าสัญชาตญาณ (الذَّوْق) เป็นหนึ่งในหลักฐานทางศาสนา เนื่องจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า "จงถามใจของท่าน" จึงถือว่าทุกสิ่งที่สอดคล้องกับจิตใจคือความดี

อย่างไรก็ตาม มีผู้โต้แย้งว่าหลักการนี้ใช้ไม่ได้ เพราะอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ทรงปฏิเสธผู้ที่อ้างบทบัญญัติที่พระองค์มิได้ทรงกำหนด และสิ่งที่พระองค์ทรงปฏิเสธย่อมไม่มีทางเป็นความจริง

แท้จริงแล้ว คำกล่าวนี้มุ่งเน้นไปยังเศาะหาบะฮฺคนหนึ่งที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามหลักการศาสนา ซึ่งคนเช่นนี้แหละที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงช่วยเหลือและประทานทางนำแก่จิตใจของเขา จนกระทั่งจิตใจของเขาจะไม่สงบนิ่งต่อสิ่งใด นอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงรัก

5. จงระวังการด่วนตัดสินผู้อื่น โดยเฉพาะในยามที่ตัวท่านเองยังลังเลใจ

หากมีผู้ถามว่า เมื่อมีผู้ไปขอคำปรึกษาจากผู้รู้หรือนักศึกษา และได้รับคำตอบมาแล้ว แต่ยังรู้สึกลังเลสงสัย เขาจำเป็นต้องไปถามผู้รู้ท่านอื่นหรือไม่?

คำตอบคือ ใช่ หากยังลังเลในคำตอบแรก ก็จำเป็นต้องสอบถามผู้รู้ท่านอื่น

6. หลักการในศาสนานั้นต้องอ้างอิงจากหลักฐาน มิใช่การยึดถือตามคนส่วนใหญ่ เพราะบางครั้งสิ่งที่ผู้คนได้รับรู้กันและวินิจฉัยไปนั้นอาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้น หลักการในศาสนาจึงต้องอ้างอิงจากหลักฐานทางศาสนาเท่านั้น

ขออัลลอฮฺทรงชี้นำสู่การทำความดี

หะดีษที่ 28

การเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

عَنْ أَبِيْ نَجِيْحٍ العِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:
وَعَظَنَا رَسُوْلُ اللهِ ﷺ مَوْعِظَةً وَجِلَتْ مِنْهَا القُلُوْبُ وَذَرَفَتْ مِنْهَا العُيُوْنُ . فَقُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَأَوْصِنَا ، قَالَ:
" أُوْصِيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافاً كَثِيراً ، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ وَسُنَّةِ الخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ المَهْدِيِّيْنَ عَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الأُمُوْرِ فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ "
رَوَاهُ أَبُوْ دَاودَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ.

จากท่านอบูนะญีหฺ อัลอิรบาฎ บินสาริยะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: **“ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ตักเตือนเราด้วยการตักเตือนหนึ่งที่ทำให้จิตใจหวาดหวั่น และน้ำตาเอ่อล้น แล้วพวกเราก็กล่าวว่า: “โอ้เราะสูลุลลอฮฺ ประหนึ่งว่ามันคือคำตักเตือนของผู้จะจากลา ดังนั้นท่านจงสั่งเสียให้แก่พวกเราเถิด” ท่านกล่าวว่า : “ฉันขอสั่งเสียพวกท่านให้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺผู้ทรงเกียรติและสูงส่งยิ่ง และจงเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ถึงแม้นว่าทาสผู้หนึ่งจะปกครองท่านก็ตาม และหากผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านมีชีวิตยืนยาวต่อไป เขาก็จะได้พบกับความขัดแย้งอันมากมาย ดังนั้นพวกท่านจงยึดไว้ซึ่งสุนนะฮฺ (แนวทาง) ของฉัน และสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรมที่ได้รับทางนำ จงกัดมันด้วยฟันกราม และพวกท่านจงระวังต่อการสร้างสิ่งใหม่ๆ**

ในศาสนา เพราะทุกการสร้างสิ่งใหม่ๆ ในศาสนาคือบิดอะฮฺ (การอุตริกรรม) และทุกๆ บิดอะฮฺนั้นคือความหลงผิด” [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 4607 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2676 และท่านกล่าวว่า หะดีษอยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"وَعَظَنَا"

(วะอะเซาะนะ - ท่านได้ตักเตือนเรา)

คำว่า "الوَعْظ" (อัลวะอฺซุ - การตักเตือน) หมายถึง คำตักเตือนที่ทำให้จิตใจอ่อนโยน ทั้งในแง่การส่งเสริมให้ทำความดีและการยับยั้งจากความชั่ว โดยท่านนบี ﷺ มักจัดสรรเวลาพิเศษในการตักเตือนบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน

คำกล่าวที่ว่า

"وَجِلَتْ مِنْهَا القُلُوْبُ"

(วะญิลัต มินฮัลกุลูบ - ทำให้จิตใจหวาดหวั่น) หมายถึง ทำให้หัวใจเกิดความเกรงกลัว ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

"บรรดาผู้ที่เมื่อถูกกล่าวถึงอัลลอฮฺ หัวใจของพวกเขาจะหวั่นเกรง" (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 2)

คำกล่าวที่ว่า

"وَذَرَفَتْ مِنْهَا العُيُوْنُ"

(วะซะเราะฟัต มินฮัลอุยูน - และดวงตาเอ่อล้น) หมายถึง น้ำตาไหลอันเป็นการแสดงถึงการร้องไห้ (ด้วยความสะเทือนใจ)

ส่วนคำกล่าวที่ว่า

"فَقُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ"

(ฟะกุลนา ยา เราะสูลัลลอฮฺ กะอันนะฮา เมาอิเซาะตุ มุวัดดิอิน - แล้วพวกเราก็กล่าวว่า โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ประหนึ่งว่านี่เป็นคำตักเตือนของผู้จะจากลา) เนื่องจากคำตักเตือนนั้นสะเทือนใจทั้งในแง่เนื้อหา วิธีการ และกิริยาท่าทางของผู้ตักเตือน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลต่อจิตใจ

แม้แต่ในปัจจุบัน เมื่อท่านฟังเคาะฏีบ (ผู้กล่าวคุฏบะฮฺ) โดยตรง จิตใจของท่านจะอ่อนโยนและเกิดความเกรงกลัวจนถึงขั้นร้องไห้ แต่เมื่อฟังจากไฟล์บันทึกเสียง ท่านอาจไม่รู้สึกเช่นนั้น เพราะการตักเตือนที่กระทบจิตใจนั้นเกิดจากหลายปัจจัยประกอบกัน ทั้งเนื้อหา บริบทของผู้ตักเตือน และการแสดงออกทางอารมณ์ของเขา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أُوْصِيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ"

(อูศีกุม บิตักวัลลาฮิ อัซซะวะญัล - ฉันขอสั่งเสียพวกท่านให้ยำเกรงต่ออัลลอฮฺผู้ทรงเดชานุภาพ) ซึ่งคำสั่งเสียนี้ได้นำมาจากพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ﴾

(และแท้จริงเราได้สั่งเสียแก่บรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ก่อนหน้าพวกเจ้าและพวกเจ้าให้ยำเกรงอัลลอฮฺเถิด) (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 131)

การยำเกรงต่ออัลลอฮฺจึงเป็นรากฐานของทุกสิ่ง โดยหมายถึงการเชื่อฟังอัลลอฮฺด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละเว้นข้อห้ามบนพื้นฐานของความรู้และความถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ บรรดาอุละมาอ์บางท่านจึงอธิบายว่าความยำเกรงคือการอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺบนแสงสว่างจากพระองค์ โดยหวังในผลบุญ และการละทิ้งข้อห้ามบนแสงสว่างจากพระองค์ ด้วยความเกรงกลัวการลงโทษ ดังที่กวีท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า:

خَلِّ الذُّنُوبَ صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا فَهُوَ التُّقَى
واصْنَعْ كَمَاشٍ فَوْقَ أَرْضِ الشَّوْكِ يَحْذَرُ مَا يَرَى
لَا تَحْقِرَنْ صَغِيرَةً إِنَّ الجِبَالَ مِنَ الحَصَى

"จงละทิ้งบาปทั้งเล็กและใหญ่ นั่นแหละคือความยำเกรง
จงทำตัวดั่งผู้เดินบนพื้นหนาม คอยระวังทุกย่างก้าว
อย่าดูแคลนสิ่งเล็กน้อย เพราะใหญ่เท่าภูเขานั้นมาจากก้อนกรวด"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ"

(วัสสัมอิ วัฏฏออะฮฺ - และจงเชื่อฟังและปฏิบัติตาม) หมายถึงการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวต่อมาที่ว่า

"وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ"

(วะอิน ตะอัมมะเราะ อะลัยกุม - ถึงแม้ว่าทาสผู้หนึ่งจะปกครองท่านก็ตาม) ซึ่งการเชื่อฟังและปฏิบัติตามนั้นหมายถึง การรับฟังเมื่อผู้นำพูดและดำเนินตามเมื่อเขาสั่ง

และภายหลังจากนี้ เราจะอธิบายถึงความสำคัญของประโยคอันทรงคุณค่านี้ในส่วนของบทเรียน อินชาอัลลอฮฺ

สังเกตว่าท่านนบี ﷺ เจาะจงกล่าวถึงการเชื่อฟังหลังจากกล่าวถึงความยำเกรง แม้ว่าการเชื่อฟังจะเป็นส่วนหนึ่งของความยำเกรงต่ออัลลอฮฺอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะความสำคัญของมันและความร้ายแรงของการฝ่าฝืน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ"

(วะอิน ตะอัมมะเราะ อะลัยกุม อับดุน - ถึงแม้ว่าทาสผู้หนึ่งจะปกครองท่านก็ตาม) หมายถึงแม้ว่าผู้ปกครองจะเป็นทาสที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ"

(ฟะอินนะฮู มัน ยะอิช มินกุม - และหากผู้ใดในหมู่พวกท่านมีชีวิตยืนยาว) หมายถึงผู้ที่มีอายุยืน และคำว่า "فَسَيَرَى" (ฟะสะยะรอ - เขาจะได้เห็น) มีอักษรสีน (س) ที่ยืนยันถึงการเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

"اخْتِلَافاً كَثِيراً"

(อิคติลาฟัน กะษีร็อน - ความขัดแย้งมากมาย) หมายถึงความขัดแย้งทั้งในด้านหลักความเชื่อ การปฏิบัติ และแนวทาง ซึ่งสิ่งนี้ได้เกิดขึ้นจริง โดยบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ที่มีชีวิตยืนยาวได้พบเห็นความขัดแย้ง ความวุ่นวาย (ฟิตนะฮฺ) และความชั่วที่พวกเขาไม่เคยคาดคิดมาก่อน

จากนั้นท่านนบี ﷺ ได้ชี้แนะถึงสิ่งที่ต้องยึดมั่นเมื่อเกิดความขัดแย้ง โดยกล่าวว่า

"فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ"

(ฟะอะลัยกุม บิสุนนะตี - จงยึดมั่นในสุนนะฮฺของฉัน) ซึ่งหมายถึงแนวทางของท่าน โดยห้ามอุตริกรรมในศาสนาหรือออกนอกกรอบศาสนา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ"

(วะสุนนะติลคุละฟาอิรรอชิดีน - และสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม) หมายถึงบรรดาผู้นำของประชาชาติอิสลามที่ทำหน้าที่สืบทอดจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ โดยเคาะลีฟะฮฺท่านแรกคือท่านอบูบักรฺ อัศศิดดีก เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ ด้วยหลักฐานจากท่านนบี ﷺ ที่บ่งชี้ถึงการเป็นเคาะลีฟะฮฺของท่านอย่างชัดเจนและด้วยปัจจัยหลายประการ ดังเช่น:

- เมื่อสตรีท่านหนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ เพื่อธุระและถามว่า **"หากฉันมาแล้วไม่พบท่านล่ะ?"** **ท่านตอบว่า** **"จงไปหาท่านอบูบักรฺ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3659 และมุสลิม หมายเลข 2386]

- ท่านนบี ﷺ เคยกล่าวว่า **"อัลลอฮฺ เราะสูลของพระองค์ และบรรดาผู้ศรัทธาปฏิเสธ (ผู้ที่จะมาเป็นเคาะลีฟะฮฺหลังจากท่านสิ้นชีวิต) นอกจากอบูบักรฺ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5666 และมุสลิม หมายเลข 2387]

- ท่านนบี ﷺ **"ห้ามทุกคนปฏิบัติกิจการทางศาสนาในมัสญิด ยกเว้นท่านอบูบักรฺ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 466 และมุสลิม หมายเลข 2382]

- ท่านนบี ﷺ **"ให้ท่านอบูบักรฺนำละหมาดแทนท่านในยามป่วย"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2385 และมุสลิม หมายเลข 420] ซึ่งนี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่นำในเรื่องเล็กย่อมเหมาะสมที่จะนำในเรื่องใหญ่ และท่านยังแต่งตั้งให้ท่านอบูบักรฺเป็นอะมีรุลหัจญ์ในปีที่ 9 อีกด้วย

หลังจากท่านอบูบักรฺ ตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺได้รับการสืบทอดโดยท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เนื่องจากท่านเป็นผู้เหมาะสมที่สุดในเวลานั้น ทั้งสองท่านเป็นสหายสนิทของท่านนบี ﷺ ดังจะเห็นได้จากที่ท่านมักกล่าวว่า **"ฉันได้ไปกับอบูบักรฺและอุมัร"** หรือ **"ฉันได้มากับอบูบักรฺและอุมัร"** อีกทั้งท่านอบูบักรฺเองก็เห็นว่าท่านอุมัรเหมาะสมที่สุด การขึ้นเป็นเคาะลีฟะฮฺของท่านอุมัรได้รับการรับรองตามหลักศาสนาเพราะผ่านการเห็นชอบของเคาะลีฟะฮฺ

ต่อมา ตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺก็ได้รับการสืบทอดโดยท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ผ่านการปรึกษาหารือที่เป็นที่รับรู้กัน ซึ่งท่านอุมัรได้วางระบบไว้ และหลังจากนั้นก็เป็นท่านอะลี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ทั้งสี่ท่านล้วนเป็นเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรมโดยปราศจากข้อครหา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الْمَهْدِيِّيْنَ"

(อัลมะฮฺดิยยีน - ผู้ได้รับทางนำ) เป็นคุณลักษณะที่เน้นย้ำคุณลักษณะก่อนหน้า เพราะการเป็นผู้ทรงธรรมต้องได้รับทางนำก่อน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะดำรงความเป็นธรรมโดยปราศจากทางนำ คุณลักษณะนี้จึงเป็นการเน้นย้ำและอธิบายว่าพวกเขาเป็นผู้ทรงธรรมเพราะได้รับทางนำนั่นเอง

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ"

(อุฏฏู อะลัยฮา บินนะวาญิซ - จงกัดมันด้วยฟันกราม) หมายถึง จงกัดสุนนะฮฺของฉันและสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺด้วยฟันกรามส่วนลึก แม้ว่าสุนนะฮฺไม่ใช่สิ่งที่จับต้องได้หรือสามารถกัดได้ แต่เป็นการอุปมาถึงการยึดมั่นอย่างสุดกำลัง กล่าวคือให้มนุษย์ยึดมั่นในสุนนะฮฺนี้อย่างแน่นแฟ้นดุจการกัดด้วยฟันกรามส่วนลึก

หลังจากสั่งให้ยึดมั่นในสุนนะฮฺ ท่านได้กล่าวว่า

"وَإِيَّاكُمْ"

(วะอิยยากุม - และพวกท่านจงระวัง) เพื่อเตือนให้ห่างไกลจากบิดอะฮฺ (สิ่งอุตริกรรมในศาสนา) แล้วจึงกล่าวต่อว่า

"وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الأُمُوْرِ"

(วะอิยยากุม วะมุหฺดะษาติลอุมูร - และพวกท่านจงระวังการสร้างสิ่งใหม่ๆ ในศาสนา) ซึ่งหมายถึงการอุตริกรรมในเรื่องศาสนา ไม่ใช่ทางโลกเพราะการอุตริกรรมทางโลกอาจมีทั้งประโยชน์ซึ่งมันคือความดีและมีทั้งโทษซึ่งมันคือความชั่ว แต่การอุตริกรรมในศาสนาล้วนเป็นสิ่งไม่ดีทั้งสิ้น ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٍ"

(ฟะอินนะ กุลละ มุหฺดะษะติน บิดอะฮฺ - เพราะทุกๆ สิ่งใหม่ในศาสนาคือบิดอะฮฺ) เนื่องจากมันเป็นการอุตริกรรมและสร้างสิ่งใหม่ขึ้นในศาสนา

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ"

(วะกุลละ บิดอะติน เฎาะลาละฮฺ - และทุกๆ บิดอะฮฺคือความหลงผิด) หมายถึงการอุตริกรรมทุกอย่างในศาสนาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล เป็นความหลงผิด

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ศาสนาส่งเสริมให้มีการตักเตือน แต่ควรเลือกสถานที่และเวลาที่เหมาะสม และไม่ควรตักเตือนบ่อยจนเกินไปจนทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เพราะเมื่อผู้คนรู้สึกเบื่อ พวกเขาจะเบื่อทั้งผู้ตักเตือนและคำตักเตือน ทำให้ความสนใจที่จะรับฟังลดน้อยลง ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงได้จัดสรรเวลาเฉพาะสำหรับการให้คำตักเตือนแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน และเศาะหาบะฮฺบางท่านก็ได้กำหนดการสอนแก่สหายของท่านทุกวันพฤหัสบดี หรือสัปดาห์ละครั้ง

2. ผู้ตักเตือนควรที่จะทำให้คำตักเตือนของตนมีประสิทธิผลด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำที่ส่งผลต่อจิตใจ ซึ่งเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับหัวข้อหากเขาต้องการตักเตือนผู้คนให้มีส่วนร่วมในการญิฮาดหรือสิ่งที่คล้ายคลึงกัน คำตักเตือนนั้นควรเร้าใจ และหากเป็นเรื่องของการงานเพื่อโลกหน้า คำตักเตือนนั้นควรอ่อนโยนต่อหัวใจ

3. เมื่อคำตักเตือนเข้าถึงหัวใจของผู้รับคำตักเตือนแล้ว มันจะส่งผลต่อจิตใจ ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

وَجِلَتْ مِنْهَا القُلُوْبُ وَذَرَفَتْ مِنْهَا العُيُوْنُ

"มัน (คำตักเตือน) ทำให้จิตใจหวาดหวั่น และน้ำตาเอ่อล้น"

4. แท้จริงแล้วเมื่อหัวใจเกิดความเกรงกลัว มันจะหลั่งน้ำตา แต่หากหัวใจแข็งกระด้าง น้ำตาก็จะไม่ไหล ขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ให้พระองค์ทรงให้เราห่างไกลจากความแข็งกระด้างของหัวใจ

5. โดยปกติแล้วคำตักเตือนของผู้ที่กำลังจะจากลานั้นจะคมคายและกระทบกระเทือนจิตใจ เพราะผู้จากลาจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่กับกลุ่มชนของเขาได้อีกต่อไป จึงได้สั่งเสียต่อพวกเขา และนำมาซึ่งคำตักเตือนที่ทรงพลังซึ่งจะถูกจดจำในภายหลัง ดังที่พวกเขากล่าวว่า

كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ

"ประหนึ่งว่านี่เป็นคำตักเตือนของผู้จะจากลา"

6. การขอคำแนะนำจากผู้รู้ ดังคำกล่าวของบรรดาเศาะหาบะฮฺที่ว่า **"ดังนั้นท่าน (นบี) จงสั่งเสียให้แก่พวกเราเถิด"**

คำถาม การขอคำแนะนำนี้จะกระทำโดยไม่มีเหตุผล หรือเมื่อมีเหตุผลให้ทำเช่นนั้น?

คำตอบ สิ่งที่ปรากฏชัดคือเมื่อมีเหตุผล กล่าวคือ ไม่ใช่ว่าทุกครั้งที่พบใครสักคน แล้วกล่าวว่า **"จงสั่งเสียให้แก่ฉันหน่อย"** ซึ่งการกระทำเช่นนี้ขัดกับแนวทางของบรรดาเศาะหาบะฮฺ ตามที่ปรากฏในหะดีษ แต่เมื่อมีสาเหตุ เช่น มีผู้หนึ่งยืนขึ้นกล่าวตักเตือนและอธิบาย ก็สมควรที่จะกล่าวว่า **"จงสั่งเสียให้แก่พวกเราเถิด"** หรืออีกกรณีหนึ่งคือการเดินทาง เมื่อผู้ใดต้องการเดินทางและขอคำสั่งเสียจากผู้รู้ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นสิ่งที่ได้รับการส่งเสริม

7. สิ่งที่สำคัญที่สุดในการสั่งเสียแก่บ่าวคือการสั่งเสียให้ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أُوْصِيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

"ฉันขอสั่งเสียพวกท่านให้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ"

8. ความประเสริฐของความยำเกรง เพราะความยำเกรงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นสิ่งแรกที่สมควรแก่การสั่งเสีย และยังเป็นสิ่งแรกที่ถูกสั่งเสียให้แก่บ่าว

9. คำสั่งเสียของท่านนบี ﷺ ให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามบรรดาผู้นำ ซึ่งการเชื่อฟังและการปฏิบัติตามพวกเขาเป็นสิ่งที่วาญิบด้วยหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ﴾

"โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงเชื่อฟังอัลลอฮฺ และเชื่อฟังเราะสูลเถิด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 59)

การเชื่อฟังผู้นำถูกกล่าวถึงเป็นลำดับที่สาม แต่ไม่มีคำว่า "أَطِيعُوا" (จงเชื่อฟัง) นำหน้า เพราะการเชื่อฟังต่อผู้นำนั้นต้องสอดคล้องกับการเชื่อฟังอัลลอฮฺ ตะอาลา และเราะสูลของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ หากผู้นำสั่งให้ทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ก็อย่าเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

ตามที่ปรากฏในหะดีษชี้ให้เห็นว่า การเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบ ตราบใดที่เขาไม่ได้สั่งให้ทำในสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ แม้ว่าตัวเขาเองจะฝ่าฝืนอัลลอฮฺก็ตาม เพราะท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า **"จงเชื่อฟังและปฏิบัติตาม แม้ว่าเขา (ผู้นำ) เคยเฆี่ยนหลังเจ้า และยึดทรัพย์สินของเจ้า"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1847,52]

การเฆี่ยนหลังและการยึดทรัพย์โดยไม่มีสาเหตุจากบทบัญญัติทางศาสนาถือเป็นการฝ่าฝืนอัลลอฮฺอย่างชัดเจน แต่อย่ากล่าวต่อผู้นำว่า **"ฉันจะไม่เชื่อฟังท่านจนกว่าท่านจะเชื่อฟังอัลลอฮฺ"** เพราะการกล่าว

เช่นนี้เป็นสิ่งต้องห้าม จำเป็นที่จะต้องเชื่อฟังเขา แม้ว่าเขาจะยังไม่เชื่อฟังอัลลอฮฺก็ตาม แต่หากเขาสั่งให้ทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืน ก็อย่าเชื่อฟังและปฏิบัติตาม เพราะพระผู้อภิบาลของผู้นำและผู้ตามคืออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ผู้ทรงเอกะ จึงจำเป็นสำหรับทุกคนที่จะต้องน้อมรับต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และเมื่อเขาสั่งให้เราทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนอัลลอฮฺ เราจะกล่าว (แก่เขา)ว่า จะไม่มีการเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

10. เป็นการยืนยันถึงความชอบธรรมในการปกครองของทาส ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ"

"ถึงแม้ว่าทาสผู้หนึ่งจะปกครองท่านก็ตาม"

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า จำเป็นต้องเชื่อฟังผู้นำในทุกเรื่อง หรือเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองเท่านั้น?

คำตอบคือกรณีหลัง นั่นคือ จำเป็นต้องเชื่อฟังเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการดูแลประชาชนเท่านั้น เช่น หากผู้นำสั่งว่า **"วันนี้ท่านจงรับประทานอาหารเพียงสองมื้อ"** หรือคำสั่งในทำนองเดียวกัน ท่านไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม การต่อต้านอย่างเปิดเผยเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะอาจทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อผู้นำ

11. การเชื่อฟังผู้นำเป็นสิ่งจำเป็น แม้ผู้นำจะไม่ใช่กษัตริย์ก็ตาม ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ"

"ถึงแม้ว่าทาสผู้หนึ่งจะปกครองท่านก็ตาม"

และเป็นที่รู้กันว่าในประวัติศาสตร์อิสลาม ประชาชาติมีเคาะลีฟะฮฺซึ่งมีสถานะเทียบเท่ากษัตริย์ และมีผู้นำประจำเมืองต่างๆ เมื่อการเชื่อฟังผู้นำทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็น การเชื่อฟังกษัตริย์จึงยิ่งมีความจำเป็นมากกว่า

ประเด็นที่มักถูกถามบ่อยคือ เมื่อมีการแต่งตั้งผู้นำสำหรับการเดินทาง จำเป็นต้องเชื่อฟังหรือไม่?

คำตอบคือ ใช่ จำเป็นต้องเชื่อฟัง เพราะหากไม่กล่าวเช่นนั้นแล้ว การแต่งตั้งผู้นำก็ไร้ความหมาย แต่การเชื่อฟังนั้นจำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางเท่านั้น สำหรับเรื่องอื่นๆ แม้ไม่จำเป็นต้องเชื่อฟัง แต่ก็ไม่ควรโต้แย้ง เช่น หากผู้นำการเดินทางสั่งว่า **"วันนี้ให้ทุกคนสวมเสื้อสองชั้นเพราะอากาศจะหนาว"** ท่านไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม แต่ก็ไม่ควรแสดงการต่อต้านด้วยการพูดว่า **"ฉันจะไม่สวมเสื้อสองชั้นเด็ดขาด"** เพราะการโต้แย้งผู้นำถือเป็นการฝ่าฝืน

12. สัญญาณหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ได้ปรากฏขึ้นแล้ว นั่นคือคำกล่าวที่ว่า

فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافاً كَثِيراً

"หากผู้ใดในหมู่พวกท่านมีชีวิตยืนยาว เขาจะได้พบเห็นความขัดแย้งมากมาย"

หากมีผู้ถามว่า เราสามารถใช้ประโยคนี้กับทุกยุคสมัยได้หรือไม่?

คำตอบคือ ไม่สามารถใช้ได้กับทุกยุคสมัย แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นคือ ผู้ที่มีชีวิตยืนยาวมักจะได้พบเห็นความขัดแย้งมากมาย

ในอดีต มนุษย์เคยเป็นประชาชาติเดียวกัน มีเพียงกลุ่มชนเดียว ไม่มีการแบ่งแยก แต่ภายหลังได้เกิดความขัดแย้งขึ้น แม้แต่ในประเทศของเรา ผู้คนก็เคยเป็นผู้ที่เคารพเชื่อฟังผู้นำและบรรดาผู้รู้ของพวกเขา

จนมีเรื่องเล่าว่า เมื่อชายผู้หนึ่งนำคดีไปให้ผู้พิพากษาตัดสินด้วยความเชื่อมั่นว่าตนเป็นฝ่ายถูก และเมื่อผู้พิพากษาตัดสินให้เขาแพ้คดี เขาก็ยอมรับด้วยความสงบใจ เมื่อมีผู้ถามว่า "เขาชนะข้อโต้แย้งของท่านได้อย่างไร?" เขาตอบเพียงว่า "มันผิดหลักการ"

แต่ในปัจจุบัน สถานการณ์กลับตรงกันข้าม แม้คดีจะได้รับการตัดสินอย่างยุติธรรมแล้ว ก็ยังมีการพยายามยืดเยื้อคดีและขอระงับการดำเนินการเพื่อทบทวนคำตัดสิน แม้ศาลสูงสุดจะเห็นว่าความถูกต้องอยู่ที่อีกฝ่าย มิใช่ฝ่ายตน แต่ก็ยังดำเนินการเช่นนั้นเพื่อสร้างความเดือดร้อนแก่อีกฝ่าย

ความขัดแย้งในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวคิดที่คาดเดาได้ยาก บางคนมีแนวคิดแบบปฏิเสธศรัทธา ในขณะที่บางคนยังคงยึดมั่นในหลักการศาสนา บางคนมีแนวคิดที่บิดเบือนในด้านจริยธรรม แต่บางคนก็ยังคงรักษาจริยธรรมที่ดีงาม

13. จำเป็นต้องยึดมั่นในสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ ในยามที่เกิดความขัดแย้ง ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ"

"ดังนั้นพวกท่านจงยึดมั่นในสุนนะฮฺของฉัน" แม้การยึดมั่นในสุนนะฮฺจะเป็นวาญิบในทุกสถานการณ์อยู่แล้ว แต่มีการเน้นย้ำเป็นพิเศษในยามที่เกิดความขัดแย้ง

14. มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้สุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ เพราะไม่มีทางที่จะยึดมั่นในสุนนะฮฺได้อย่างถูกต้องหากปราศจากความรู้และความเข้าใจในสุนนะฮฺนั้น

15. แท้จริงแล้ว สุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺถือเป็นแนวทางที่พึงปฏิบัติตาม ตามที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ ดังนั้น ทุกการปฏิบัติที่เป็นสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรมจึงถือเป็นสุนนะฮฺของท่านเราะสูล ﷺ เนื่องจากได้รับการรับรองจากท่านนบี หลักฐานในเรื่องนี้มีความชัดเจนเพราะท่านนบีได้สั่งเสียให้ปฏิบัติตามสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม จากหลักการนี้ เราจึงเห็นถึงความไม่เข้าใจของกลุ่มคนที่อ้างว่าตนเป็นผู้ปฏิบัติตามสุนนะฮฺ แต่กลับปฏิเสธแนวทางของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้...

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ กรณีที่พวกเขากล่าวว่าอาซานแรกของการละหมาดวันศุกร์เป็นบิดอะฮฺ เพราะไม่มีในสมัยของท่านนบี ﷺ ทั้งที่จริงนี่เป็นสุนนะฮฺของท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ

เมื่อมีผู้ถามว่า สุนนะฮฺของท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ตราบที่ไม่ขัดกับสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ ?

คำตอบคือ กรณีที่สองโดยไม่ต้องสงสัย ท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ มิได้กระทำสิ่งที่ขัดกับแนวทางของท่านนบี ﷺ ในการกำหนดให้มีอาซานแรก

สาเหตุที่ท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ กำหนดให้มีอาซานแรกขึ้น แม้ไม่เคยมีในสมัยท่านนบี ﷺ เพราะในสมัยท่านนบี ﷺ เมืองมะดีนะฮฺยังเป็นเมืองขนาดเล็กและบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้กัน จึงไม่จำเป็นต้องมีอาซานแรก แต่ในสมัยท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เมืองมะดีนะฮฺได้ขยายใหญ่ขึ้นและมีประชากรมากขึ้น จนบางคนเริ่มละเลยการละหมาดวันศุกร์ จึงจำเป็นต้องมีอาซานก่อนอาซานที่อิมามมาถึง

การกระทำของท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ นี้ถูกต้องและถือเป็นสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ โดยมีที่มาจากสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ เอง

เพราะในเดือนเราะมะฎอน ท่านบิลาลและท่านอิบนุอุมมิมัคตูม เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เคยอาซาน โดยท่านบิลาล เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จะอาซานก่อนเวลาละหมาดฟัจญ์รฺ และท่านนบี ﷺ ได้อธิบายว่า อาซานของท่านบิลาลนั้นไม่ใช่เพื่อแจ้งเวลาละหมาดฟัจญ์รฺ แต่เพื่อปลุกผู้ที่หลับและเตือนผู้ที่ตื่นให้กลับไปรับประทานสะหูรฺ ท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงเพิ่มอาซานแรกสำหรับละหมาดวันศุกร์เพื่อให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลมัสญิดได้รับรู้และเตรียมตัว ซึ่งถือเป็นสุนนะฮฺด้วยเหตุผลสองประการ:

หนึ่ง: ท่านนบี ﷺ ได้สั่งให้ปฏิบัติตามแนวทางของบรรดาเคาะลีฟะฮฺ และความเห็นของท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ย่อมดีกว่าความเห็นของพวกเรา

สอง: มีที่มาจากสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ

16. เมื่อมีกลุ่มแนวคิดต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในประชาชาติอิสลาม อย่าได้ยึดติดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในอดีตมีหลายกลุ่มที่เกิดขึ้น เช่น กลุ่มเคาะวาริจญ์ มุอฺตะซิละฮฺ ญะฮฺมียะฮฺ และรอฟิฎฺอะฮฺ ต่อมาในยุคหลังก็มีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้น เช่น กลุ่มอิควาน กลุ่มสะละฟีย์ และญะมาอะฮฺตับลีฆ เป็นต้น จงวางกลุ่มเหล่านี้ไว้ข้างๆ และยึดมั่นกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า นั่นคือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ชี้แนะในคำกล่าวที่ว่า:

"فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ"

"ดังนั้นพวกท่านจงยึดมั่นในสุนนะฮฺของฉัน และสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม"

ไม่มีข้อสงสัยว่ามุสลิมทุกคนจำเป็นต้องยึดมั่นในแนวทางของชาวสะลัฟและทำให้เป็นแนวทางของตน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า

อัสสะละฟียะฮฺ (กลุ่มสะละฟีย์) เพราะคำว่าสะลัฟมีทั้งที่หมายถึงแนวทางสะลัฟและกลุ่มที่เรียกว่าอัสสะละฟียะฮฺ สิ่งที่เราหมายถึงคือการปฏิบัติตามชาวสะลัฟ (อัสสะละฟุศศอลิหฺ) แม้ว่ากลุ่มสะละฟีย์จะเป็นกลุ่มที่ใกล้เคียงกับความถูกต้องมากที่สุด แต่ปัญหาของพวกเขาก็เหมือนกลุ่มอื่นๆ ที่กล่าวหากันว่าเป็นผู้หลงทาง ทำบิดอะฮฺ และเป็นคนชั่ว เราไม่ได้ปฏิเสธเรื่องนี้เพราะเป็นสิทธิ์ของพวกเขา แต่เราไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาการทำบิดอะฮฺด้วยวิธีนี้

ควรมีการรวมตัวประชุมแกนนำของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ และกล่าวว่า **"ระหว่างเรามีคัมภีร์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล และสุนนะฮฺของท่านเราะสูล ﷺ ดังนั้น เราจงตัดสินด้วยสองสิ่งนี้ ไม่ใช่ตัดสินตามอารมณ์และความคิดเห็นต่างๆ ไม่ใช่ตัดสินตามผู้ใดผู้หนึ่ง เพราะทุกคนย่อมมีทั้งถูกและผิด แม้จะมีความรู้และการอิบาดะฮฺมากเพียงใดก็ตาม แต่ศาสนาอิสลามนั้นถูกต้องและบริสุทธิ์ ปราศจากความผิดพลาดทั้งปวง"**

ในหะดีษบทนี้ ท่านนบี ﷺ ได้ชี้แนะแนวทางที่เที่ยงตรงและปลอดภัยสำหรับมนุษย์ นั่นคือการไม่ยึดติดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากกลุ่มที่ดำเนินตามแนวทางของบรรพชนยุคแรก (อัสสะละฟุศศอลิหฺ) ซึ่งเป็นแนวทางของท่านนบี ﷺ และบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรมที่ได้รับทางนำ

17. หะดีษนี้กระตุ้นให้ยึดมั่นในสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ และสุนนะฮฺของบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า **"จงกัดมันไว้ด้วยฟันกราม"**

18. หะดีษนี้ย้ำเตือนให้ระวังการทำบิดอะฮฺ หรือการอุตริกรรมในศาสนา เพราะคำว่า "إِيَّا" (อิยฺยา) ในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า **"พวกท่านจงพึงระวัง"** หมายถึงการเตือนให้ระวังการอุตริกรรมทั้งหลายในเรื่องศาสนา ส่วนการอุตริกรรมในเรื่องทางโลกนั้น มีทั้งดีและไม่ดีขึ้น

อยู่กับผลลัพธ์ เช่น อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และยานพาหนะ ล้วนเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งอาจดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับทิศทางการใช้งาน การอุตริกรรมที่ถูกเตือนให้ระวังคือการอุตริกรรมทางศาสนาในเรื่องหลักความเชื่อ คำพูด และการกระทำ ดังนั้น ทุกการอุตริกรรมในศาสนา ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ล้วนเป็นบิดอะฮฺทั้งสิ้น ตามที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้

หากมีผู้ถามว่า เราจะประสานระหว่างหลักฐานที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า **"ทุกอุตริกรรมเป็นบิดอะฮฺ"** กับคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

" مَنْ سَنَّ فِي الإِسلاَمِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ "

"ผู้ใดที่ทำแบบอย่างที่ดีในอิสลาม เขาจะได้รับผลบุญจากการกระทำนั้นและผลบุญจากผู้ที่ปฏิบัติตามจนถึงวันกิยามะฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1017,69] ได้อย่างไร?

คำตอบ มีสองแง่มุม:

หนึ่ง: ความหมายของ

"مَنْ سَنَّ فِي الإِسلاَمِ سُنَّةً حَسَنَةً"

(ผู้ใดที่ทำแบบอย่างที่ดีในอิสลาม) หมายถึง ผู้ที่ริเริ่มปฏิบัติการงานที่เป็นสุนนะฮฺอยู่แล้ว เห็นได้จากบริบทที่ท่านนบี ﷺ กล่าวถ้อยคำนี้หลังจากกระตุ้นให้บริจาคทานแก่ผู้อพยพที่มาอาศัยในมะดีนะฮฺ เมื่อบรรดาเศาะหาบะฮฺต่างมาบริจาคตามกำลัง และมีชายชาวอันศอรผู้หนึ่งนำของมาบริจาคจนต้องวางบนตักของท่านนบี ﷺ ท่านจึงกล่าวประโยคดังกล่าว หมายความว่า เขาริเริ่มปฏิบัติสิ่งที่เป็นสุนนะฮฺอยู่แล้ว มิใช่สุนนะฮฺใหม่ เพียงแต่เขาเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติ ซึ่งเมื่อปฏิบัติแล้วก็กลายเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นทำตาม

สอง: คำกล่าวที่ว่า

"مَنْ سَنَّ فِي الإِسلاَم سُنَّةً حَسَنَةً"

(ผู้ใดที่ทำแบบอย่างที่ดีในอิสลาม) หมายถึง แนวทางที่นำไปสู่สิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว เช่น การรวบรวมอัลกุรอานให้อยู่ในเล่มเดียว ซึ่งเป็นสุนนะฮฺอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะมีเจตนาเพื่อป้องกันความแตกแยกในหมู่มุสลิมและป้องกันความเข้าใจผิด หรือการรวบรวมจัดหมวดหมู่ และเรียบเรียงหะดีษ ซึ่งเป็นสุนนะฮฺที่ดีในการอำนวยความสะดวกต่อการท่องจำตัวบทหะดีษ

ดังนั้นคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَنْ سَنَّ فِي الإِسلاَم سُنَّةً حَسَنَةً"

(ผู้ใดที่ทำแบบอย่างที่ดีในอิสลาม) จึงหมายถึงแนวทางต่างๆ ที่นำไปสู่สิ่งที่ศาสนาได้บัญญัติไว้แล้ว ด้วยความเข้าใจนี้ทำให้เราเห็นว่าคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ไม่ขัดแย้งกัน และหากเปิดช่องให้ทุกคนหรือทุกกลุ่มทำอุตริกรรมในศาสนาด้วยสิ่งที่ไม่มีที่มาจากศาสนา แน่นอนว่าประชาชาติจะเกิดความแตกแยก ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ได้ตรัสว่า:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ۚ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴾

"แท้จริงบรรดาผู้ที่แบ่งแยกศาสนาของพวกเขา และพวกเขาได้กลายเป็นนิกายต่างๆ นั้น เจ้า (มุฮัมมัด) มิได้เกี่ยวข้องกับพวกเขาแต่อย่างใด แท้จริงเรื่องราวของพวกเขานั้นขึ้นอยู่กับอัลลอฮฺ แล้วพระองค์จะทรงแจ้งแก่พวกเขาถึงสิ่งที่พวกเขากระทำ" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 159)

19. การอุตริกรรม (บิดอะฮฺ) ทุกประเภทล้วนเป็นความหลงผิด โดยไม่มีส่วนใดที่จะเป็นทางนำ (ความดี) แม้ผู้ทำบิดอะฮฺจะพยายามทำให้ดูเป็นความดีก็ตาม เพราะโดยแก่นแท้แล้วไม่อาจเป็นความดีได้เลย ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ"

"ทุกอุตริกรรม (บิดอะฮฺ) คือความหลงผิด"

สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจผิดของผู้ที่แบ่งบิดอะฮฺออกเป็นห้าหรือสามประเภท เพราะแท้จริงแล้วผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ผู้ที่จริงใจที่สุดต่อปวงบ่าว ผู้ที่ฉะฉานที่สุดในการพูด และผู้ที่ซื่อตรงที่สุดในการรายงาน คือท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ คุณลักษณะทั้งสี่ประการนี้เป็นสิทธิอันสมบูรณ์ของท่าน

แต่กลับมีผู้กล่าวภายหลังการเสียชีวิตของท่านว่า บิดอะฮฺไม่ได้เป็นความหลงผิดทั้งหมด แต่สามารถแบ่งได้เป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ บิดอะฮฺที่ดี บิดอะฮฺที่อนุญาต บิดอะฮฺที่น่ารังเกียจ บิดอะฮฺที่หะรอม และบิดอะฮฺที่วาญิบ สุบหานัลลอฮฺ! แม้จะไม่ควรมองบรรดาผู้รู้เหล่านี้ในแง่ลบ แต่พวกเขาได้แบ่งสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ตัดสินชัดเจนแล้วว่าเป็นความหลงผิดออกเป็นประเภทต่างๆ ทั้งดีและไม่ดี

ดังนั้น เราจึงกล่าวว่า ผู้ใดที่ทำบิดอะฮฺและอ้างว่าเป็นความดี แม้สิ่งนั้นจะไม่ใช่บิดอะฮฺ ก็ไม่มีทางที่จะเป็นความดีได้อย่างแน่นอน

ยกตัวอย่างเช่น พวกเขากล่าวว่า ส่วนหนึ่งของบิดอะฮฺหะสะนะฮฺ (บิดอะฮฺที่ดี) คือการรวบรวมอัลกุรอานให้อยู่ในเล่มเดียว การบันทึกหะดีษ และการจัดอบรมให้แก่นักศึกษา เราขอกล่าวว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่บิดอะฮฺ แต่เป็นความดีอย่างแน่นอน เพราะเป็นเพียงวิธีการที่ทำให้บรรลุ

เจตนารมณ์ของศาสนา เราไม่ได้อุตริอิบาดะฮฺขึ้นมาเอง แต่เราได้รับคำสั่งให้ทำสิ่งหนึ่ง และเราเห็นว่านี่เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการบรรลุเป้าหมายนั้น จึงได้นำมาปฏิบัติ

เพราะมีความแตกต่างระหว่างคำว่า อัลวะสีละฮฺ (วิธีการ) อัซซะรออิอฺ (ช่องทาง) และ อัลมะกอศิด (เป้าหมาย) ตัวอย่างทั้งหมดที่พวกเขากล่าวว่าเป็นความดีนั้น เป็นเพียงวิธีการที่ช่วยให้บรรลุเจตนารมณ์ที่ศาสนาได้บัญญัติไว้

อีกตัวอย่างหนึ่ง มีกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า "ไมโครโฟนที่ใช้ขยายเสียงเป็นบิดอะฮฺ จึงไม่อนุญาตให้ใช้" เราขอกล่าวว่า มันเป็นเพียงเครื่องมือที่ดีที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ แม้แต่ **"ท่านนบี ﷺ ก็ยังเลือกคนที่มีเสียงแหลมคมที่สุดเพื่อทำการอาซาน"** [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 499 อัตติรมีซีย์ หมายเลข 189] เพราะจะทำให้เข้าถึงผู้คนได้มากกว่า และท่านนบีได้กล่าวแก่ท่านอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ในสงครามหุนัยนฺว่า **"โอ้อับบาส จงเรียกผู้คนให้หน่อย"** เพราะท่านอับบาสเป็นผู้ที่มีเสียงดัง [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1775]

ดังนั้น การทำให้เสียงดังขึ้นเป็นเป้าหมายที่ต้องการ และไมโครโฟนก็เป็นเพียงอุปกรณ์ที่ช่วยให้เสียงดังขึ้น ดังที่เคยมีการติดตั้งไมโครโฟนที่มัสญิดอัลญามิอฺลกะบีรแห่งเมืองอุนัยซะฮฺเป็นครั้งแรกในสมัยของชัยคฺอับดุรเราะหฺมาน บิน สะอฺดีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ซึ่งท่านเป็นผู้คุฏบะฮฺในเวลานั้น ท่านได้ชื่นชมผู้บริจาค เราะหิมะฮุลลอฮฺ และกล่าวว่า **"นี่เป็นความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ"** เพราะท่านเชื่อว่านี่เป็นหนึ่งในความโปรดปรานของอัลลอฮฺ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เช่นเดียวกับการติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่างๆ

คำถามที่มักพบคือ ปัจจุบันเราติดต่อสื่อสารกันผ่านโทรศัพท์ไปทั่วโลก แล้วจะถือว่าการใช้โทรศัพท์เป็นบิดอะฮฺและไม่อนุญาตให้ใช้หรือไม่ ?

คำตอบคือ เราไม่อาจกล่าวเช่นนั้น เพราะโทรศัพท์เป็นเพียงเครื่องมือที่อาจนำไปสู่สิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

อย่างไรก็ตาม เราจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างเป้าหมายกับช่องทาง

คำถาม บางคนอุตริบทรำลึกถึงอัลลอฮฺในสถานการณ์เฉพาะ โดยอ้างว่าหัวใจของพวกเขารู้สึกสบายใจ แล้วเราจะถือว่านี่เป็นบิดอะฮฺที่ดีได้หรือไม่ ?

คำตอบคือ ไม่ได้ เพราะพวกเขาได้อุตริกรรมในศาสนาโดยที่สิ่งนั้นไม่ได้มาจากศาสนา และท่านนบี ﷺ ก็ไม่เคยทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ในลักษณะนี้ และท่านสามารถใช้หลักการนี้เทียบเคียงกับกรณีอื่นๆ ได้

ดังนั้น เราจำเป็นต้องกล่าวว่า เราเชื่อฟัง ศรัทธา และเชื่อมั่นว่าทุกอุตริกรรมในศาสนา คือความหลงผิด และไม่มีความดีงามใดๆ ในการทำบิดอะฮฺ เพื่อยืนยันคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และเราจะกล่าวว่า สิ่งที่คนอ้างว่าเป็นบิดอะฮฺที่ดีนั้น แท้จริงแล้วไม่ใช่สิ่งที่ดี เขาอาจคิดเองว่าดี หรือไม่ก็มันไม่ใช่บิดอะฮฺ ส่วนที่ว่าเป็นทั้งบิดอะฮฺและเป็นสิ่งที่ดีนั้นเป็นไปไม่ได้ เราจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักความเชื่อนี้

คำถาม: หากมีคนถามว่า เราจะอธิบายอย่างไรกับคำกล่าวของท่านเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรม อุมัร บิน อัลค็อฏฏอบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เมื่อท่านรวมผู้คนละหมาดกิยามุลลัยลฺในเดือนเราะมะฎอนภายใต้อิมามคนเดียว และเมื่อท่านออกมาพบผู้คนละหมาดกับอิมามคนเดียว ท่านกล่าวว่า **"บิดอะฮฺนี้ช่างดีเสียนี่กระไร!"** โดยเรียกมันว่าเป็นบิดอะฮฺ?

คำตอบ: อุละมาอ์บางท่านตอบว่า บิดอะฮฺในที่นี้มีความหมาย

ทางภาษา มิใช่ทางวิชาการศาสนา แต่คำตอบนี้ไม่ถูกต้อง เพราะจะเป็นความหมายทางภาษาได้อย่างไร ในเมื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับการละหมาด คำตอบที่ถูกต้องคือ มันเป็นบิดอะฮฺนิสบียยะฮฺ (บิดอะฮฺที่มีแหล่งที่มา) เนื่องจากการละหมาดกิยามุลลัยลฺโดยใช้อิมามเดียวได้ถูกละทิ้งไป ทั้งที่ท่านนบี ﷺ เป็นผู้วางแบบอย่างไว้ **"ท่านนบีเคยละหมาดกับบรรดาเศาะหาบะฮฺสามคืนในเดือนเราะมะฎอน แล้วหยุดเพราะเกรงว่าจะถูกบังคับให้เป็นฟัรฎู"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 1908 และมุสลิม หมายเลข 761,177]

เมื่อสุนนะฮฺนี้ถูกละทิ้ง ผู้คนจึงละหมาดกันกระจัดกระจาย บางคนละหมาดคนเดียว บางกลุ่มละหมาดกันสองหรือสามคน ท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ด้วยความเข้าใจอันแหลมคม จึงให้กลับไปปฏิบัติตามสุนนะฮฺเดิม คือการรวมตัวละหมาดกับอิมามเดียว ท่านได้มอบหมายให้ท่านตะมีม อัดดารีย์ และท่านอุบัย บินกะอับ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมานำละหมาดผู้คน 11 ร็อกอะฮฺ ตามที่ท่านนบี ﷺ เคยปฏิบัติ โดยไม่เพิ่มจำนวนร็อกอะฮฺทั้งในเดือนเราะมะฎอนและเดือนอื่นๆ

ดังนั้น คำกล่าวของท่านที่ว่า **"บิดอะฮฺนี้ช่างดีเสียนี่กระไร!"** จึงหมายถึงบิดอะฮฺนิสบียยะฮฺ เพราะการปฏิบัตินี้ถูกละทิ้งมาตั้งแต่ช่วงท้ายสมัยท่านนบี ﷺ สมัยท่านอบูบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ และช่วงต้นการปกครองของท่านอุมัร มิฉะนั้น เราต้องยึดมั่นว่าทุกบิดอะฮฺคือความหลงผิด ซึ่งความหลงผิดนี้แบ่งเป็นบิดอะฮฺที่ถูกปฏิเสธ บิดอะฮฺที่ไม่ดี และบิดอะฮฺที่ได้รับการยกโทษสำหรับผู้ปฏิบัติ แม้บิดอะฮฺประเภทหลังจะได้รับการยกโทษ แต่ก็ยังคงเป็นความหลงผิด เพียงแต่ผู้ปฏิบัติได้รับการอภัยเพราะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและมีเจตนาที่ดี

ขอยกตัวอย่างของนักบันทึกหะดีษสองท่านที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือในหมู่มุสลิม นั่นคือ: อิมามอันนะวาวีย์และอิบนุหะญัร เราะหิมะฮุมัลลอฮฺ ตะอาลา

ท่านอิมามอันนะวาวีย์นั้น ไม่มีข้อสงสัยในความบริสุทธิ์และความซื่อตรงต่อศาสนาอิสลามของท่าน หลักฐานคือตำราต่างๆ ของท่านได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง จนแทบไม่มีมัสญิดใดที่ไม่มีการอ่านหนังสือริยาฎุศศอลิฮีนของท่าน ซึ่งนี่แสดงถึงการยอมรับนับถือในตัวท่านและผลงาน แต่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ก็มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการอธิบายอายะฮฺเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ โดยท่านเดินตามแนวทางของผู้ที่ทำตะวีล (การตีความ)

คำถาม: เราจะกล่าวว่าท่านเป็นคนบิดอะฮฺหรือไม่?

คำตอบ: เราจะกล่าวว่า คำกล่าวของท่านเป็นบิดอะฮฺ แต่ตัวท่านไม่ใช่คนบิดอะฮฺ เพราะท่านเป็นผู้ตีความ และผู้ตีความเมื่อวินิจฉัยผิดพลาดก็ยังได้หนึ่งผลบุญ แล้วเราจะกล่าวว่าท่านเป็นคนบิดอะฮฺและขับไล่ผู้คนให้ออกห่างจากท่านได้อย่างไร เพราะ "คำกล่าว" กับ "คนที่กล่าว" นั้นแตกต่างกัน บางครั้งคนอาจกล่าวคำที่เป็นการปฏิเสธศรัทธา แต่ตัวเขาไม่ได้ปฏิเสธศรัทธา

ท่านเคยเห็นไหม ชายที่หลงทางจนสิ้นหวังและนั่งรอความตายใต้ต้นไม้ เมื่อพบอูฐของตน ด้วยความดีใจสุดซึ้งจึงกล่าวว่า **"โอ้อัลลอฮฺ เจ้าเป็นบ่าวของข้า และข้าเป็นพระเจ้าของเจ้า"** นี่เป็นคำกล่าวที่เป็นการปฏิเสธศรัทธา แต่เขาไม่ได้ปฏิเสธศรัทธา ท่านนบี ﷺ กล่าวว่าเขาพูดผิดเพราะความดีใจสุดซึ้ง [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2747,7]

คำถาม: ท่านเคยเห็นไหม คนที่เกลียดการปฏิเสธศรัทธาทั้งคำพูดและการกระทำ แล้วเขาจะปฏิเสธศรัทธาได้อย่างไร?

คำตอบ: เป็นไปไม่ได้ แม้คำพูดและการกระทำจะเป็นการปฏิเสธศรัทธา แต่ผู้พูดหรือผู้กระทำไม่ใช่ผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะเขาเกลียดสิ่งดังกล่าว

ท่านเคยเห็นชายที่ละเมิดขอบเขตของตนเองไหม เขาสั่งเสียครอบครัวว่า "**เมื่อฉันตาย จงเผาศพฉันและโปรยเถ้าลงทะเล ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ หากพระองค์มีความสามารถลงโทษฉัน พระองค์จะลงโทษฉันเช่นที่ไม่เคยลงโทษผู้ใดในโลก**" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3481 และมุสลิม หมายเลข 2756,25]

เขาคิดว่าการกระทำนี้จะช่วยให้รอดพ้นจากการลงโทษของอัลลอฮฺ ซึ่งเป็นการสงสัยในความสามารถของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล การสงสัยเช่นนี้เป็นการปฏิเสธศรัทธา แต่ชายผู้นี้ไม่ได้ปฏิเสธศรัทธา เมื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล รวบรวมตัวเขาและถามว่าทำไมจึงทำเช่นนั้น เขาตอบว่าเพราะความเกรงกลัวต่อพระองค์ อัลลอฮฺจึงทรงอภัยให้เขา

ส่วนอัลหาฟิซท่านที่สอง คือท่านอิบนุหะญัร เราะหิมะฮุลลอฮฺ ตามความรู้ที่เรามี ท่านมีความลังเลในความเป็นจริง บางครั้งท่านดำเนินตามแนวทางสะลัฟ บางครั้งก็ดำเนินตามแนวทางการตีความ ซึ่งในมุมมองของเรา นั่นถือเป็นการบิดเบือน

คำถาม: จากตัวอย่างบุคคลสำคัญทั้งสองท่านนี้ เราสามารถกล่าวร้ายต่อท่านทั้งสองได้หรือไม่?

คำตอบ: แน่นอนว่าไม่สามารถทำได้ แต่เราก็ไม่ยอมรับความผิดพลาดของท่านทั้งสอง ความผิดของท่านเป็นเรื่องหนึ่ง และการวินิจฉัยของท่านก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่เรากล่าวเช่นนี้เพราะ 2-3 ปีก่อนมีการกล่าวร้ายต่อท่านทั้งสองอย่างรุนแรงว่า "**ต้องเผาหนังสือฟัตหุลบารีย์และหนังสืออธิบายเศาะฮีหุมุสลิม**" - เราขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺ - เป็นไปได้อย่างไรที่จะมีคนกล้าพูดเช่นนี้ ผู้ที่พูดเช่นนี้ย่อมเป็นคนโกหก หลงตัวเอง และดูถูกผู้อื่น (ดูเพิ่มเติมในหนังสือกิตาบุลอิลมฺ หน้า 199)

สำหรับบิดอะฮฺที่อาจนำไปสู่การตัดสินว่าเป็นการปฏิเสธศรัทธาหรือเป็นความชั่วนั้น เราไม่สามารถตัดสินผู้กระทำว่าเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาหรือเป็นคนชั่วได้ จนกว่าจะมีการแสดงหลักฐานที่ชัดเจน ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولاً يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴾

"และพระเจ้าของเจ้ามิได้เป็นผู้ทำลายเมืองทั้งหลาย จนกว่าพระองค์จะทรงแต่งตั้งเราะสูลขึ้นในเมืองหลวงนั้น โดยสาธยายโองการทั้งหลายของเราแก่พวกเขา และเรามิได้เป็นผู้ทำลายเมืองทั้งหลาย เว้นแต่ชาวเมืองนั้นเป็นผู้อธรรม" (สูเราะฮฺอัลเกาะศ็อศ อายะฮฺที่ 59)

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ได้ตรัสว่า:

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً﴾

"และเรามิเคยลงโทษผู้ใดจนกว่าเราจะแต่งตั้งเราะสูลมายังพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 15)

หากการตัดสินว่ามนุษย์ปฏิเสธศรัทธาสามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐานก่อน เช่นนั้นการลงโทษคงถูกบังคับใช้ไปแล้ว

และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ได้ตรัสว่า:

﴿رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾

"คือบรรดาเราะสูลในฐานะผู้แจ้งข่าวดี และในฐานะผู้ตักเตือน เพื่อว่ามนุษย์จะได้ไม่มีหลักฐานใดๆ มาอ้างเป็นข้อแก้ตัวต่ออัลลอฮฺ หลังจากที่ได้มีการส่งบรรดาเราะสูลเหล่านั้น" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 165)

และยังมีอายะฮฺอื่นๆ อีกมากมายในเรื่องนี้

ดังนั้น เราจึงต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่รีบร้อนตัดสิน และไม่ควรกล่าวหาผู้ที่ทำบิดอะฮฺเพียงครั้งเดียวจากการปฏิบัติสุนนะฮฺนับพันครั้งว่าเป็นคนบิดอะฮฺ

คำถาม: มันถูกต้องหรือไม่ที่เราจะกล่าวพาดพิงท่านทั้งสอง และผู้ที่คล้ายคลึงกับท่านว่าเป็นพวกอะชาอิเราะฮฺ โดยกล่าวว่าท่านทั้งสองมาจากกลุ่มอะชาอิเราะฮฺ?

คำตอบ: ไม่ถูกต้อง เพราะกลุ่มอะชาอิเราะฮฺมีมัซฮับ (แนวคิด) เป็นของตนเอง มีหลักการเฉพาะเกี่ยวกับพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ การศรัทธา และเหตุการณ์ต่างๆ ในวันอาคิเราะฮฺ ไม่มีสิ่งใดดีไปกว่าที่พี่น้องของเรา "ชัยคฺ ดร.สะฟัรฺ อัลหะวาลีย์" ได้เขียนอธิบายเกี่ยวกับมัซฮับของพวกเขา เพราะคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องมัซฮับของพวกเขา นอกจากรู้ว่าพวกเขาเป็นกลุ่มที่ต่างจากแนวทางของชาวสะลัฟในเรื่องพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ แต่ในหมู่พวกเขาเองก็มีความขัดแย้งมากมาย

กระนั้นก็ตามหากมีคนกล่าวในประเด็นหนึ่งจากประเด็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ โดยสอดคล้องกับแนวทางของพวกอะชาอิเราะฮฺ เราก็ไม่รีบกล่าวหาว่าเขาเป็นอัชอะรีย์ (พวกอะชาอิเราะฮฺ)

ท่านเคยเห็นไหม เมื่อผู้ที่ยึดมัซฮับหัมบะลีย์แต่เลือกปฏิบัติตามทัศนะของผู้ที่ยึดมัซฮับชาฟิอีย์ เราจะกล่าวว่าเขาเป็นผู้ยึดมัซฮับชาฟิอีย์หรือไม่ ? เราไม่กล่าวเช่นนั้น ดังนั้นจงระมัดระวังในประเด็นละเอียดอ่อนเหล่านี้ อย่ารีบร้อนตัดสิน และอย่าด้อยค่าด้วยการนินทาถึงข้อบกพร่องของบรรดาอุละมาอ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะการนินทาผู้รู้ไม่ใช่แค่การกล่าวร้ายต่อตัวบุคคลเท่านั้น แต่เป็นการกล่าวร้ายทั้งต่อตัวบุคคลและสิ่งที่เขาแบกรับจากบทบัญญัติของอัลลอฮฺ หากผู้คนมองเขาในแง่ลบ พวกเขาก็จะไม่ยอมรับสิ่งที่เขานำเสนอจากบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติมากกว่า

แน่นอนว่าหลังจากนี้ พวกท่านจะได้พบกลุ่มชนที่เดินอยู่บนแนวทางนี้ ดังนั้นจงตักเตือนพวกเขา และหากมีผู้ใดในหมู่พวกเขาที่ใช้ลิ้นวิพากษ์วิจารณ์บรรดาอุละมาอ์ ก็จงตักเตือนและย้ำเตือนเขาแล้วกล่าวแก่พวกเขาว่า **"จงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ท่านไม่ได้ถูกสั่งให้ทำอิบาดะฮฺด้วยการกระทำเช่นนี้ อะไรคือประโยชน์ที่ได้จากการที่ท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าคนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้"** แต่ท่านควรเปลี่ยนคำพูดโดยกล่าวว่า **"คำกล่าวนี้มีลักษณะเช่นนั้นเช่นนี้"** โดยไม่ต้องพาดพิงถึงตัวบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งการกล่าวถึงตัวบุคคลในสิ่งที่เขาเป็นอาจเกิดประโยชน์มากกว่า เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้คนตกหลุมพรางในเรื่องนั้น แต่ไม่ควรกล่าวในที่สาธารณะเช่นในวงการพูดคุยนี้ การกล่าวถึงตัวบุคคลจึงอนุญาตได้เมื่อมีความจำเป็น แต่ประเด็นหลักที่สำคัญคือการปฏิเสธการกล่าวเท็จ และนี่ต่างหากคือสิ่งที่ต้องการ

ขออัลลอฮฺทรงอำนวยทางในการทำความดี

หะดีษที่ 29

บรรดาประตูของความดีงาม

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

قُلْتُ : يَا رَسُوْلَ اللهِ أَخْبِرْنِيْ بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِيْ الجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِيْ مِنَ النَّارِ قَالَ : " لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيْمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيْرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ : تَعْبُدُ اللهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً وَتُقِيْمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيْ الزَّكَاةَ وَتَصُوْمُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ البَيْتَ.

ثُمَّ قَالَ : أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الخَيْرِ ؟ الصَّوْمُ جُنَّةٌ ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِىءُ الخَطِيْئَةَ كَمَا يُطْفِىءُ المَاءُ النَّارَ ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ فِيْ جَوْفِ اللَّيْلِ ، ثُمَّ تَلَا [تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ] حَتَّى بَلَغَ [يَعْمَلُونَ]

ثُمَّ قَالَ : أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الأَمْرِ وَعَمُوْدِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ ؟ قُلْتُ : بَلَى يَا رَسُوْلَ اللهِ ، قَالَ : رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلَامُ ، وَعَمُوْدُهُ الصَّلَاةُ ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الجِهَادُ.

ثُمَّ قَالَ : أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ ؟ قُلْتُ : بَلَى يَا رَسُوْلَ اللهِ ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ وَقَالَ : كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا ، قُلْتُ : يَا نَبِيَّ اللهِ ! وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُوْنَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ ؟ فَقَالَ : ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ ، وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِيْ النَّارِ عَلَى وُجُوْهِهِمْ أَوْ قَالَ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ .

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ.

จากท่าน มุอาซ บินญะบัล เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: **"ฉันได้ถามท่านนบีว่า: "โอ้เราะสูลุลลอฮฺ โปรดบอกฉันซึ่งการงานหนึ่งที่ทำให้ฉันได้เข้าสวรรค์ และทำให้ฉันห่างไกลจากไฟนรกด้วยเถิด" ท่านตอบว่า:**

“แท้จริงท่านได้ถามเรื่องที่ยิ่งใหญ่นัก แต่ทว่ามันเป็นเรื่องง่าย สำหรับผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานความง่ายดายแก่เขา นั่นก็คือ ท่าน อิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ โดยที่ท่านไม่ตั้งภาคีใดๆ กับพระองค์ ท่านละหมาด ท่านจ่ายซะกาต ท่านถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน ท่านประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลลาฮฺ” หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวว่า : “เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งบรรดาประตูของความดีงาม ? นั่นคือ การถือศีลอดซึ่งเป็นเกราะกำบัง และการบริจาคทาน (เศาะดะเกาะฮฺ) สามารถลบล้างความผิด เสมือนกับน้ำที่ดับไฟ และการละหมาดของคนคนหนึ่งในยามค่ำคืน” หลังจากนั้นท่านก็อ่าน “สีข้างของพวกเขาเคลื่อนห่างจากที่นอน” จนถึง “พวกเขาได้กระทำไว้” (สูเราะฮฺ อัสสัจญฺดะฮฺ อายะฮฺที่ 16-17) หลังจากนั้นท่านได้กล่าวอีกว่า : “เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งเป็นหลักของกิจการ เสาของมัน และจุดสูงสุดของมัน ? ฉันตอบว่า: “เอาสิ โอ้ ท่านเราะสูลุลลอฮฺ” ท่านกล่าวว่า: “หลักของกิจการนั้นคืออิสลาม เสาของมันคือ การละหมาด และจุดสูงสุดของมันคือการญิฮาด” หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวอีกว่า : “เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งสิ่งที่ครอบคลุมของทั้งหมดที่กล่าวมา? “ฉันตอบว่า”: “เอาสิ โอ้ ท่านเราะสูลุลลอฮฺ” แล้วท่านก็จับลิ้นของท่าน และกล่าวว่า: “ท่านจงระงับสิ่งนี้” ฉันจึงกล่าวว่า: “โอ้นบีของอัลลอฮฺ พวกเราจะถูกสอบสวนในสิ่งที่เราได้พูดด้วยกระนั้นหรือ?” ท่านตอบว่า : “แม่ของท่านได้เสียท่านแล้ว โอ้ มุอาซเอ๋ย แล้วที่มนุษย์ต้องถลำหน้าหรือจมูกเข้าไปในไฟนรก มิใช่เพราะผลจากลิ้นหรอกหรือ?” [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2616 และท่านกล่าวว่า หะดีษอยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ]

คำอธิบายหะดีษ

บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม มีความมุ่งมั่นอย่างยิ่ง พวกเขาไม่ได้กล่าวว่า "โปรดบอกฉันถึงการงานที่จะทำให้ฉันได้กำไรเป็นสิบ ยี่สิบ หรือสามสิบ" หรืออะไรทำนองนี้ แต่พวกเขากล่าวว่า

أَخْبِرْنِيْ بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِيْ الجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِيْ مِنَ النَّارِ

(อัคบิรนี บิอะมะลิน ยุดคิลุนิล ญันนะตะ วะยุบาอิดุนี มินันนาร - โปรดบอกฉันซึ่งการงานหนึ่งที่ทำให้ฉันได้เข้าสวรรค์ และทำให้ฉันห่างไกลจากไฟนรกด้วยเถิด) นั่นคือ เป็นสาเหตุให้ได้เข้าสวรรค์และห่างไกลจากไฟนรก

ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

"لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيْمٍ"

(ละกอด สะอัลตะ อัน อะซีม - แท้จริงท่านได้ถามเรื่องที่ยิ่งใหญ่นัก) แท้จริงขอสาบานต่ออัลลอฮฺว่า มันเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ เพราะนี่คือชีวิต การที่ท่านจะได้เข้าสวรรค์และรอดพ้นจากไฟนรก นี่แหละคือชัยชนะและความสำเร็จอันแท้จริง อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾

"ดังนั้นผู้ใดที่ถูกให้ห่างไกลจากไฟนรกและถูกให้เข้าสวรรค์แน่นอนเขาได้ประสบความสำเร็จแล้ว" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 185)

ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงอธิบายว่ามันเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ อัลหัมดุลิลลาฮฺ

وَإِنَّهُ لَيَسِيْرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

(วะอินนะฮุ ละยะสีรุน อะลา มัน ยัสสะเราะฮุลลอฮุ อะลัยฮฺ - แต่ทว่ามันเป็นเรื่องง่าย สำหรับผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานความง่ายดายแก่เขา) - โอ้อัลลอฮฺ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ขอพระองค์ทรงทำให้มันง่ายดายสำหรับเรา - และท่านนบี ﷺ พูดถูกแล้ว เพราะศาสนาอิสลามถูกก่อร่างบนความง่ายดาย อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾

"อัลลอฮฺทรงประสงค์ให้ความสะดวกแก่พวกเจ้า และไม่ทรงประสงค์ให้ความยากลำบากแก่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 185)

และอิสลามนั้นถูกก่อร่างบนพื้นฐานของความอ่อนโยน ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้สั่งเสียแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺของท่าน ในขณะที่ส่งพวกเขาออกไปยังดินแดนต่างๆ ว่า:

"يَسِّرُوْا وَلَا تُعَسِّرُوْا، بَشِّرُوْا وَلَا تُنَفِّرُوْا"

(จงทำให้ทุกสิ่งง่ายดาย อย่าสร้างความยากลำบาก จงแจ้งข่าวดี อย่าทำให้ผู้คนหนีห่าง) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1732]

"فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوْا مُعَسِّرِيْنَ"

(แท้จริงพวกท่านได้ถูกส่งมาในฐานะผู้สร้างความง่ายดาย มิใช่ผู้สร้างความยากลำบาก) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 220]

อีกทั้งท่านยังได้กล่าวย้ำว่า:

"إِنَّ هَذَا الدِّيْنُ يُسْر، وَلَنْ يُشَادُ الدِّيْنَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ"

(แท้จริงศาสนานี้เปี่ยมด้วยความง่ายดาย และหากผู้ใดพยายามทำให้ศาสนายากลำบากเกินไป ศาสนาก็จะเอาชนะเขาในที่สุด) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 39]

ศาสนานั้นเป็นเรื่องง่าย แต่ความง่ายดายนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานให้เท่านั้น

จากนั้นท่านได้อธิบายต่อว่า:

"تَعْبُدُ اللهَ"

(ตะอฺบุดุลลอฮฺ - ท่านอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ) หมายถึงการแสดงความนอบน้อมถ่อมตนต่อพระองค์ผ่านการอิบาดะฮฺที่เต็มเปี่ยมด้วยความรักและการยกย่องสรรเสริญ คำนี้มีที่มาจากสำนวนที่พูดถึง "ถนนที่ถูกใช้" ซึ่งหมายถึงเส้นทางที่ได้รับการปรับแต่งและเตรียมพร้อมสำหรับการเดินทาง ท่านอย่าได้เคารพภักดีอัลลอฮฺด้วยความรู้สึกว่าตนเองมีบุญคุณต่อพระองค์ มิเช่นนั้นท่านจะกลายเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่อัลลอฮฺตรัสถึงว่า:

﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ﴾

"พวกเขากล่าวอ้างว่าการที่พวกเขาเข้ารับอิสลามนั้นเป็นความโปรดปรานต่อเจ้า จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พวกท่านอย่าได้ถือว่าการเข้ารับอิสลามของพวกท่านเป็นความโปรดปรานต่อฉันเลย" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 17)

พวกเขามิได้อวดอ้างบุญคุณต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา แต่กลับอวดอ้างต่อท่านเราะสูล ﷺ เท่านั้น ดังนั้นพึงเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ด้วยหัวใจที่นอบน้อม ด้วยความรัก และการยกย่องสรรเสริญ เพราะด้วยความรักจะนำไปสู่การปฏิบัติตามคำสั่งใช้ และด้วยการยกย่องจะนำไปสู่การละทิ้งการฝ่าฝืน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا"

(ลา ตุชริก บิฮี ชัยอัน - การห้ามตั้งภาคีใดๆ ต่อพระองค์) ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็ตาม แม้แต่กับบรรดานบี แท้จริงแล้วภารกิจของบรรดานบีนั้นคือการต่อต้านการตั้งภาคี ดังนั้นท่านอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ กับพระองค์ ไม่ว่าจะเป็นมะลาอิกะฮฺผู้ใกล้ชิด หรือนบีผู้ถูกส่งมา ทั้งนี้การเคารพภักดียังมีเงื่อนไขอื่นๆ ซึ่งเราจะได้กล่าวถึงในบทเรียนต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

وَتُقِيْمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيْ الزَّكَاةَ وَتَصُوْمُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ البَيْتَ

(วะตุกีมุศเศาะลาตะ วะตุอฺติซซะกาตะ วะตะศูมุ เราะมะฎอนะ วะตะหุจญุลบัยตะ - ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด ท่านจ่ายซะกาต ท่านถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน และท่านประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ) สิ่งเหล่านี้คือหลักการอิสลามทั้งห้าที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الخَيْرِ؟

(อะลา อะดุลลุกะ อะลา อับวาบิลคอยริ - เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งบรรดาประตูของความดีงาม ?)

คำว่า أَبْوَاب (อับวาบ) มีความหมายถึงประตูที่ใช้สำหรับการเข้าออก แต่ในที่นี้หมายถึงประเด็นหรือหัวข้อต่างๆ เช่นเดียวกับที่บรรดาอุละมาอ์ใช้ในงานเขียนของพวกเขาว่า "บทนี้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเรื่องนี้" และเมื่อนักวิชาการหะดีษกล่าวว่า "ไม่มีสิ่งใดถูกต้องในบทนี้" ก็หมายความว่าไม่มีสิ่งใดถูกต้องในประเด็นนั้นๆ

"أَبْوَابِ الخَيْرِ"

(อับวาบิลคอยรฺ - ประตูแห่งความดี) มีความหมายสองนัย คือ ประเด็นต่างๆ ของความดี และอาจหมายถึงประตูที่ใช้สำหรับการเข้าออกตามความหมายที่เป็นที่รู้จักทั่วไป

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الخَيْرِ؟

(อะลา อะดุลลุกะ อะลา อับวาบิลคอยรฺ - เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งบรรดาประตูของความดีงาม ?) คำตอบ คือ "เอาครับ" แต่ไม่ถูกกล่าวถึง เพราะเป็นที่เข้าใจ เนื่องจากเป็นคำถามที่ต้องตอบรับ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الصَّوْمُ جُنَّةٌ"

(อัศเศามุ ญุนนะฮฺ - การถือศีลอดซึ่งเป็นเกราะกำบัง) หมายถึง เป็นเกราะป้องกันสำหรับผู้ถือศีลอดทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ

ในดุนยา การถือศีลอดจะยับยั้งผู้ศรัทธาจากการตอบสนองต่อสิ่งต้องห้ามในระหว่างถือศีลอด ด้วยเหตุนี้ ผู้ถือศีลอดจึงถูกห้ามมิให้ตอบโต้ผู้ที่ก้าวร้าวต่อเขาด้วยวิธีเดียวกัน ถึงขนาดที่ว่าหากมีผู้ใดด่าทอหรือ

สบประมาทเขา เขาพึงกล่าวเพียงว่า "ฉันกำลังถือศีลอด" ส่วนในอาคิเราะฮฺ การถือศีลอดจะเป็นเกราะกำบังจากไฟนรก ปกป้องท่านจากไฟนรกในวันกิยามะฮฺ

ซึ่งการถือศีลอด คือ การอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ด้วยการละทิ้งสิ่งที่ทำให้เสียการถือศีลอด นับตั้งแต่รุ่งอรุณจนถึงดวงอาทิตย์ตกดิน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

" وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الخَطِيْئَةَ كَمَا يُطْفِئُ المَاءُ النَّارَ "

(วัศเศาะดะเกาะฮฺ ตุฏฟิอุล เคาะฏีอะฮฺ กะมา ยุฏฟิอุล มาอุน นาร - และการบริจาคทานสามารถลบล้างความผิด เสมือนกับน้ำที่ดับไฟ) หมายรวมถึงการบริจาคทุกรูปแบบ ทั้งซะกาตที่เป็นวาญิบและการบริจาคที่เป็นสมัครใจ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

" تُطْفِئُ الخَطِيْئَةَ "

(ตุฏฟิอุล เคาะฏีอะฮฺ - ลบล้างความผิด) หมายถึง การลบล้างบาปต่างๆ ที่มนุษย์ได้กระทำไว้

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كَمَا يُطْفِئُ المَاءُ النَّارَ "

(กะมา ยุฏฟิอุล มาอุน นาร - เสมือกับนน้ำที่ดับไฟ) ท่านนบี ﷺ ได้เปรียบเทียบการดับความผิดบาปซึ่งเป็นนามธรรมกับการที่น้ำดับไฟซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย เพราะน้ำสามารถดับไฟได้โดยทันที

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

" وَصَلاةُ الرَّجُلِ فِيْ جَوْفِ اللَّيْلِ "

(วะเศาะลาตุรเราะญุลิ ฟี เญาฟิลลัยลิ - และการละหมาดของบุคคลในยามดึกสงัด) เป็นการเชื่อมต่อกับคำว่า "การบริจาคทาน" หมายความว่า การละหมาดในยามค่ำคืนมีคุณสมบัติในการลบล้างความผิดเช่นเดียวกัน

และคำว่า "جَوفِ اللَّيلِ" (เญาฟิลลัยลิ - ยามดึกสงัด) หมายถึงช่วงกลางคืน เปรียบเสมือนช่องท้องของมนุษย์

หลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้อ่านอายะฮฺ:

﴿ تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ * فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

"สีข้างของพวกเขาเคลื่อนห่างจากที่นอน พวกเขาวิงวอนขอต่อพระผู้อภิบาลของพวกเขาด้วยความเกรงกลัวและความหวัง และพวกเขาบริจาคจากสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา ไม่มีชีวิตใดล่วงรู้ถึงสิ่งที่ถูกซ่อนไว้สำหรับพวกเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ดวงตาของพวกเขาความสุข เป็นการตอบแทนสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้" (สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ อายะฮฺที่ 16-17)

"تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ"

(สีข้างของพวกเขาเคลื่อนห่างจากที่นอน) ซึ่งเป็นการพรรณนาลักษณะของบรรดาผู้ศรัทธา กล่าวคือ พวกเขาไม่นอนหลับไหล

"يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً"

(พวกเขาวิงวอนขอต่อพระผู้อภิบาลของพวกเขาด้วยความเกรงกลัวและความหวัง)

เมื่อใดที่พวกเขานึกถึงบาปของตน พวกเขาก็เกิดความเกรงกลัว และเมื่อใดที่พวกเขาระลึกถึงความโปรดปรานของอัลลอฮฺ พวกเขาก็เกิดความหวัง ด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึงอยู่ในสภาพระหว่างความเกรงกลัวและความหวัง

"وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ"

(และพวกเขาบริจาคจากสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา) คำว่า "مِنْ" (มิน - จาก) ในที่นี้อาจมีความหมายสองนัย คือ อาจหมายถึงการบริจาคเพียงบางส่วน หรืออาจเป็นการอธิบายว่าพวกเขาบริจาคจากสิ่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ประทานให้แก่พวกเขา ไม่ว่าจะมากหรือน้อย

"فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ"

(ไม่มีชีวิตใดล่วงรู้ถึงสิ่งที่ถูกซ่อนไว้สำหรับพวกเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ดวงตาของพวกเขาเป็นสุข เป็นการตอบแทนสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้) (สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ อายะฮฺที่ 17) ท่านนบี ﷺ ได้อ้างอิงอายะฮฺนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความประเสริฐของการละหมาดในยามค่ำคืน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الأَمْرِ وَعَمُوْدِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ "

(เอาไหม ฉันจะบอกท่านถึงหลักของกิจการ เสาของมัน และจุดสูงสุดของมัน) นี่คือสามสิ่งสำคัญ

คำกล่าวที่ว่า

"قُلْتُ : بَلَى يَا رَسُوْلَ اللهِ ، قَالَ : رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلَامُ"

(กุลตุ: บะลา ยา เราะสูลัลลอฮฺ กอลา: เราะอ์สุลอัมริล อิสลาม - ฉันกล่าวว่า: ใช่ครับ โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ท่านกล่าวว่า: หลักของกิจการคืออิสลาม) ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อมัน หลักของมันคืออิสลาม หมายถึง การนอบน้อมยอมจำนนต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ทั้งภายนอก และภายใน ด้วยหัวใจและอวัยวะ

"وَعَمُوْدُهُ الصَّلَاةُ"

(วะอะมูดุฮุศเศาะลาฮฺ - และเสาหลักของมันคือการละหมาด) หมายถึง เสาหลักของอิสลามคือการละหมาดห้าเวลา เปรียบเสมือนเสาหลักของเต็นท์ที่หากถูกถอดออก เต็นท์นั้นก็จะพังทลาย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الجِهَادُ"

(วะซิรวะตุ สะนามิฮิล ญิฮาด - และจุดสูงสุดของมันคือการญิฮาด) ท่านกล่าวถึงการญิฮาดว่าเป็นจุดสูงสุด เพราะจุดสูงสุดคือสิ่งที่อยู่สูงที่สุด และด้วยการญิฮาด อิสลามจะได้รับการเชิดชู ดังนั้นท่านจึงให้มันเป็นจุดสูงสุดของเรื่องนี้ อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

"และพวกเจ้าอย่าได้อ่อนแอและอย่าเศร้าโศก และพวกเจ้าจะเป็นผู้อยู่เหนือกว่า หากพวกเจ้าเป็นผู้ศรัทธา" (สูเราะฮฺอาลอิมรอน อายะฮฺที่ 139)

และพระองค์ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ﴾

"ดังนั้นพวกเจ้าอย่าได้อ่อนแอ และอย่าเรียกร้องสู่สันติภาพ ในขณะที่พวกเจ้าอยู่เหนือกว่า และอัลลอฮฺทรงอยู่กับพวกเจ้า" (สูเราะฮฺมุฮัมมัด อายะฮฺที่ 35)

คำว่า "الجِهَادُ" (อัลญิฮาด) หมายถึงการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ซึ่งท่านนบี ﷺ ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนที่สุด

ท่านนบี ﷺ ถูกถามเกี่ยวกับชายที่ต่อสู้ด้วยความฮึกเหิม ต่อสู้ด้วยความกล้าหาญ และต่อสู้เพื่อให้เห็นตำแหน่งของเขา ซึ่งการต่อสู้แบบใดที่อยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ? ท่านตอบว่า:

"مَن قَاتَلَ لِتَكونَ كَلِمَةُ اللهِ هِى العُلَيَا فَهُوَ فِىْ سَبِيْلِ اللهِ"

(ผู้ใดต่อสู้เพื่อให้คำดำรัสของอัลลอฮฺอยู่สูงสุด เขาคือผู้อยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 123 และมุสลิม หมายเลข 1904]

ท่านมิได้ตอบทั้งสามประเด็นที่ถูกถามโดยตรง แต่กลับกล่าวเป็นคำตอบรวมว่า: **"ผู้ใดต่อสู้เพื่อให้คำดำรัสของอัลลอฮฺอยู่สูงสุด เขาคือผู้อยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ"**

จากนั้นท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ"

(อะลา อุคบิรุกะ บิมะลากิ ซาลิกะ กุลลิฮี - เอาไหมฉันจะบอกแก่ท่านซึ่งสิ่งที่ครอบคลุมของทั้งหมดที่กล่าวมา?) คำว่า "مَلَاك" (มะลาก) หมายถึงสิ่งที่ควบคุมดูแล กล่าวคือ สิ่งที่ควบคุมทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

"قُلْتُ : بَلَى يَا رَسُوْلَ اللهِ ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ وَقَالَ : كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا "

(กุลตุ: บะลา ยา เราะสูลัลลอฮฺ ฟะอะเคาะซะ บิลิสานิฮี วะกอละ: กุฟฟะ อะลัยกะ ฮาซา - ฉันกล่าวว่า: ใช่ครับ โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ แล้วท่านก็จับลิ้นของท่าน และกล่าวว่า: "ท่านจงระงับสิ่งนี้") ท่านนบี ﷺ จับลิ้นของท่านเองและสั่งให้ยับยั้งมัน นั่นคือ อย่าปล่อยให้มันพูดในสิ่งที่ไร้สาระ ดังที่ได้มีรายงานไว้ก่อนหน้านี้ว่า: **"ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และวันอาคิเราะฮฺ เขาจงกล่าวแต่สิ่งที่ดีหรือนิ่งเสีย"** ดังนั้น อย่าได้พูดสิ่งใดนอกจากสิ่งที่ดีงาม

คำกล่าวที่ว่า

"قُلْتُ : يَا نَبِيَّ اللهِ ! وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُوْنَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ "

(กุลตุ: ยา นะบียัลลอฮฺ วะอินนา ละมุอาเคาะซูนะ บิมา นะตะกัลลัม บิฮฺ - ฉันจึงกล่าวว่า: "โอ้นบีของอัลลอฮฺ พวกเราจะถูกสอบสวนในสิ่งที่เราได้พูดด้วยกระนั้นหรือ?") แม้จะเป็นประโยคบอกเล่า แต่มีเจตนาเป็นคำถาม กล่าวคือ ท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ แสดงความประหลาดใจว่ามนุษย์จะถูกสอบสวนจากคำพูดของตนได้อย่างไร

ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวเพื่อให้เขาตระหนัก

"ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ "

(ษะกิลัตกะ อุมมุกะ ยา มุอาซ - "แม่ของท่านได้เสียท่านแล้ว โอ้มุอาซเอ๋ย ") นี่เป็นสำนวนภาษาอาหรับที่ใช้เพื่อการเน้นย้ำและกระตุ้นเตือน มิได้มีเจตนาให้เกิดขึ้นจริงตามความหมายของถ้อยคำ

บรรดาอุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า: ประโยคนี้มีเงื่อนไขที่ถูกละไว้ หมายถึง: ขอให้แม่ของท่านสูญเสียท่านเถิด โอ้มุอาซ หากท่านไม่ยับยั้งลิ้นของท่าน แต่ความหมายแรกมีความชัดเจนกว่าและสอดคล้องกับการกระตุ้นเตือน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเรียกชื่อเขาโดยตรงว่า: โอ้มุอาซ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِيْ النَّارِ عَلَى وُجُوْهِهِمْ أَوْ قَالَ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ "

(วะฮัล ยะกุบบุนนาสะ ฟินนาริ อะลา วุญูฮิฮิม, เอา กอละ: อะลา มะนาคิริฮิม - แล้วที่มนุษย์ต้องถลำหน้าหรือจมูกเข้าไปในไฟนรก) ความไม่แน่ใจในสองสำนวนนี้มาจากผู้รายงาน

"إِلاَّ حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ "

(อิลลา หะศออิดุ อัลสินะติฮิม - มิใช่เพราะผลจากลิ้นหรอกหรือ?) หมายถึง ผลของคำพูดต่างๆ ที่พวกเขาได้กล่าวไว้

เมื่อได้ยินคำกล่าวนี้ ท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงเข้าใจว่าแก่นแท้ของเรื่องทั้งหมดคือการควบคุมลิ้น เพราะลิ้นอาจนำไปสู่การตั้งภาคี การปฏิเสธศรัทธา และการพูดจาลามก โดยไม่มีขอบเขตจำกัด

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความกระตือรือร้นของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ในการแสวงหาความรู้ จึงทำให้พวกท่านถามท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับความรู้อยู่เสมอ

คำถาม เมื่อพิจารณาแล้ว คำถามของพวกท่านเป็นเพียงเพื่อรู้บทบัญญัติ หรือเพื่อนำไปปฏิบัติ?

คำตอบคือ เพื่อนำไปปฏิบัติ ต่างจากที่บางคนทำในปัจจุบัน ที่ถามเพียงเพื่อรู้บทบัญญัติแล้วถือว่าตนมีทางเลือกว่าจะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ นี่เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เป้าหมายของการเรียนรู้ควรอยู่ที่การปฏิบัติ มิใช่เพียงเพื่อรู้ทัศนะของผู้คน

ท่านจะพบว่าบางคนถามผู้รู้ท่านหนึ่ง และเมื่อได้รับคำตอบแล้วก็ไปถามผู้รู้ท่านที่สอง สาม และสี่ เพราะเขาไม่ต้องการปฏิบัติตามความรู้แต่ต้องการเพียงแค่รู้เท่านั้น นี่เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ดังนั้นการถามหาความรู้ควรมีจุดประสงค์เดียวคือเพื่อนำไปปฏิบัติ

2. ความสูงส่งของความมุ่งมั่นของท่านมุอาซ บิน ญะบัล เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ที่มิได้ถามเกี่ยวกับเรื่องทางโลก แต่ถามเกี่ยวกับเรื่องโลกหน้า โดยกล่าวว่า:

أَخْبِرْنِيْ بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِيْ الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِيْ مِنَ النَّارِ

"โปรดบอกฉันซึ่งการงานหนึ่งที่ทำให้ฉันได้เข้าสวรรค์ และทำให้ฉันห่างไกลจากไฟนรกด้วยเถิด" และเหมาะสมแล้วที่ท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จะอยู่ในตำแหน่งที่สูงส่งนี้ เพราะท่านเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์แห่งเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม และด้วยเหตุที่ท่านนบี ﷺ ส่งท่านไปยังเยเมนในฐานะผู้เผยแผ่ ผู้ออกฟัตวา

และผู้ปกครอง ดังนั้นท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงเป็นหนึ่งในเศาะหาบะฮฺที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

3. การยืนยันการมีอยู่ของสวรรค์และนรก และการศรัทธาต่อทั้งสองสถานที่เป็นหนึ่งในหลักการศรัทธาทั้งหกประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4. การงานเป็นสาเหตุให้เข้าสวรรค์และห่างไกลจากนรก ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ยืนยันไว้

และเกิดประเด็นปัญหาคือ: ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الجَنَّةَ. قالوا: ولا أَنْتَ يا رَسولَ اللَّهِ؟ قالَ: لا، ولا أنا، إلَّا أنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بفَضْلٍ ورَحْمَةٍ

"จะไม่มีผู้ใดเข้าสวรรค์ด้วยการงานของเขา พวกเขากล่าวว่า: แม้แต่ท่านหรือ โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ? ท่านกล่าวว่า: แม้แต่ฉัน นอกจากว่าอัลลอฮฺจะทรงปกคลุมฉันด้วยความโปรดปรานและความเมตตาของพระองค์" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5673 และมุสลิม หมายเลข 2816, 71]

คำถาม แล้วเราจะประสานความเข้าใจระหว่างหะดีษนี้กับตัวบทอื่นๆ ที่บ่งชี้ว่ามนุษย์เข้าสวรรค์ด้วยการงานของเขาได้อย่างไร?

คำตอบ บรรดาอุละมาอ์ - ขออัลลอฮฺทรงเมตตาพวกท่าน ผู้เป็นนักกฎหมายอิสลาม แพทย์แห่งหัวใจและร่างกาย จากบรรดาผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานความรู้แก่พวกท่าน - ได้ตอบว่า: อักษร "บา" (ب) มีสองความหมาย: บางครั้งหมายถึงสาเหตุ และบางครั้งหมายถึงการแลกเปลี่ยน

หากท่านกล่าวว่า: "ฉันขายหนังสือเล่มนี้ให้ท่านด้วยเงินหนึ่งดิรฮัม" นี่คือการแลกเปลี่ยน

และหากท่านกล่าวว่า: "ฉันให้เกียรติท่านเพราะท่านให้เกียรติฉัน" นี่คือสาเหตุ

สิ่งที่ถูกปฏิเสธคือ "บา" ที่หมายถึงการแลกเปลี่ยน และสิ่งที่ถูกยืนยันคือ "บา" ที่หมายถึงสาเหตุ

บรรดาอุละมาอ์กล่าวว่า: ความหมายของคำกล่าวของท่านนบี ﷺ: **"จะไม่มีผู้ใดเข้าสวรรค์ด้วยการงานของเขา"** คือ ไม่ใช่ในลักษณะของการแลกเปลี่ยน เพราะหากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงประสงค์แลกเปลี่ยนกับบ่าวด้วยการงานของพวกเขาและการตอบแทนพวกเขา แน่นอนเพียงความโปรดปรานหนึ่งเดียวก็จะล้มล้างทุกการงานที่พวกเขาได้กระทำ

ขอยกตัวอย่างด้วยความโปรดปรานของลมหายใจ นี่เป็นความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีผู้ใดตระหนักถึงคุณค่าของมันนอกจากผู้ที่ถูกทดสอบด้วยการหายใจลำบาก จงถามผู้ที่ประสบกับภาวะหายใจลำบากว่า พวกเขาทุกข์ทรมานจากสิ่งนี้อย่างไร ส่วนผู้มีสุขภาพดีที่ไม่ได้ประสบกับภาวะหายใจลำบากจะไม่พบความยากลำบากในการใช้ความโปรดปรานนี้ ท่านจะเห็นว่าเขาหายใจขณะพูด หายใจขณะรับประทานอาหาร โดยไม่รู้สึกถึงสิ่งใดเลย

ความโปรดปรานนี้ แม้ท่านจะทำการงานใดๆ ก็ไม่อาจเทียบเคียงกับมันได้ เพราะนี่เป็นความโปรดปรานที่ต่อเนื่องตลอดเวลา แต่เรากล่าวว่า: หากท่านได้รับความสำเร็จในการทำความดี นี่ก็เป็นความโปรดปรานที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงให้ประชาชาติมากมายหลงทางจากมัน และเมื่อมันเป็นความโปรดปราน มันก็ต้องการการขอบคุณ และเมื่อท่านขอบคุณ มันก็เป็นความโปรดปรานที่ต้องการการขอบคุณอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้มีบทกวีกล่าวว่า:

إِذَا كَانَ شُكْرِي نِعْمَةَ اللهِ نِعْمَةً عَلَيَّ لَهُ فِي مِثْلِهَا يَجِبُ الشُّكْرُ

فَكَيْفَ بُلُوغُ الشُّكْرِ إِلَّا بِفَضْلِهِ وَإِنْ طَالَتِ الْأَيَّامُ وَاتَّصَلَ الْعُمْرُ

หากการขอบคุณต่อความโปรดปรานของอัลลอฮฺ
เป็นความโปรดปรานอย่างหนึ่งที่ฉันต้องขอบคุณในสิ่งที่คล้ายกันอีก
ฉันจะบรรลุถึงการขอบคุณได้อย่างไร อื่นจากความกรุณาของพระองค์
ถึงแม้วันเวลาจะยาวนานและชีวิตจะดำเนินต่อไปก็ตาม

5. คำถามของท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ นับเป็นคำถามอันทรงคุณค่า เนื่องจากเป็นแก่นแท้ของชีวิตและการดำรงอยู่ ทุกสรรพสิ่งในโลกนี้ ไม่ว่ามนุษย์หรือญิน ล้วนมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่สวรรค์หรือนรก ด้วยเหตุนี้คำถามดังกล่าวจึงเป็นคำถามที่สำคัญยิ่ง

6. แม้เรื่องนี้จะเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ แต่ก็ง่ายดายสำหรับผู้ที่อัลลอฮฺทรงประทานความสะดวกให้แก่เขา

7. มนุษย์พึงวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ให้พระองค์ทรงประทานความสะดวกในกิจการทั้งปวงของเขา ทั้งในเรื่องศาสนาและการดำเนินชีวิต เพราะผู้ใดที่อัลลอฮฺมิได้ทรงประทานความสะดวกให้แก่เขา ทุกสิ่งย่อมยากลำบากสำหรับเขา

8. การที่ท่านได้กล่าวถึงหลักการอิสลามทั้งห้าในคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า:

"تَعْبُدُ اللهَ لاتُشرِكْ بِهِ شَيئاً، وَتُقِيْمَ الصَّلاةَ، وَتُؤتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ البَيْتَ"

(ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด ท่านจ่ายซะกาต ท่านถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน และท่านประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลลาฮฺ)

โดยมิได้กล่าวถึงการศรัทธาต่อการเป็นเราะสูล เนื่องจากการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺนั้นครอบคลุมถึงการศรัทธาต่อการเป็นเราะสูลอยู่แล้ว เพราะมนุษย์ไม่อาจเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าได้นอกจากด้วยวิถีทางที่นบีของพระองค์ได้บัญญัติไว้

9. การเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺเพียงพระองค์เดียวโดยไม่ตั้งภาคีใดๆ กับพระองค์ คือ เตาฮีด เป็นสิ่งที่มีค่าสูงสุดและเป็นหน้าที่อันยิ่งใหญ่ที่สุด

10. ความประเสริฐในวิธีการสอนของท่านนบี ﷺ ที่ให้ความรู้มากกว่าสิ่งที่ถูกถาม ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของท่านที่ว่า:

"أَلا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الخَيْرِ"

(เอาไหม ฉันจะชี้แนะท่านถึงประตูแห่งความดีทั้งหลาย) และนี่เป็นปกติวิสัยของท่านนบีที่เมื่อมีความจำเป็นต้องกล่าวถึงสิ่งที่เพิ่มเติมจากคำตอบ ท่านก็จะเพิ่มเติมมัน ดังตัวอย่าง:

เมื่อท่านถูกถามเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลในการอาบน้ำละหมาด ท่านนบี ﷺ ได้ตอบว่า:

"هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ الحِلُّ مَيْتَتُهُ"

(น้ำของมันสะอาดใช้ชำระล้างได้ และสัตว์ที่ตายในมันเป็นที่อนุมัติให้บริโภค) [บันทึกโดยอันนะสาอีย์ หมายเลข 59 และอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 387]

การที่ท่านตอบว่าน้ำทะเลสะอาดนั้นคือคำตอบของคำถาม ส่วนการบอกว่าสัตว์ที่ตายในทะเลเป็นที่อนุมัตินั้นเป็นความรู้เพิ่มเติม

เนื่องจากท่านเล็งเห็นว่าผู้คนที่อยู่แถบทะเลจำเป็นต้องรู้เรื่องอาหาร ท่านจึงได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสัตว์ที่ตายในทะเลนั้นอนุมัติให้บริโภคได้

มีบางกลุ่มคนตำหนิชัยคุลอิสลามอิบนุ ตัยมียะฮฺ - ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน - และกล่าวว่า: เมื่อท่านถูกถามเกี่ยวกับปัญหาหนึ่ง ท่านจะตอบด้วยปัญหามากมาย ลูกศิษย์บางคนของท่านจึงตอบโต้และกล่าวว่า: นี่เป็นเพราะความเอื้อเฟื้อและใจกว้างของท่านในการให้ความรู้ และได้อ้างถึงคำกล่าวของท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับทะเลว่า: **"มันคือน้ำที่สะอาด และสัตว์ที่ตายในทะเลนั้นเป็นที่อนุมัติให้บริโภค"** ทั้งที่ท่านถูกถามเพียงเรื่องการอาบน้ำละหมาดด้วยน้ำทะเลเท่านั้น

11. การถือศีลอดเป็นเกราะป้องกัน ดังที่ได้อธิบายความหมายไว้แล้ว และด้วยเหตุนี้ ผู้ใดที่การถือศีลอดของเขาไม่เป็นเกราะป้องกันให้แก่เขา การถือศีลอดของเขาก็ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับผู้ถือศีลอดที่จะกระทำบาปในระหว่างการถือศีลอด

หากมีคำถามว่า การกระทำบาปทำให้การถือศีลอดเสียหรือไม่?

คำตอบคือ: หากเป็นสิ่งต้องห้ามที่เฉพาะเจาะจงกับการถือศีลอด การถือศีลอดก็จะเสีย แต่หากเป็นสิ่งต้องห้ามทั่วไป การถือศีลอดก็ไม่เสีย

ยกตัวอย่างเช่น: การห้ามกินและดื่มสำหรับผู้ถือศีลอด หากเขากินหรือดื่ม การถือศีลอดของเขาก็เสีย ส่วนการนินทาซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามทั้งสำหรับผู้ถือศีลอดและผู้ไม่ได้ถือศีลอด ซึ่งหมายถึง

"ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ"

"การกล่าวถึงพี่น้องของท่านในสิ่งที่เขาไม่ชอบ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2589] หากผู้ถือศีลอดนินทาผู้ใดที่การนินทาเขาเป็นสิ่งต้องห้าม การถือศีลอดของเขาก็ไม่เสีย เพราะข้อห้ามนี้มิได้เฉพาะเจาะจงกับการถือศีลอด

นี่คือทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่ แต่อุละมาอ์บางท่านมีทัศนะว่า: หากผู้ถือศีลอดกระทำสิ่งต้องห้าม แม้จะเป็นสิ่งต้องห้ามทั่วไป การถือศีลอดของเขาก็เสีย โดยอ้างคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ว่า:

" مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالعَمَلَ بِهِ وَالجَهْلَ فَلَيْسَ للهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ "

(ผู้ใดไม่ละทิ้งคำพูดเท็จและการปฏิบัติตามคำพูดนั้น และความโง่เขลา อัลลอฮฺไม่ทรงมีความจำเป็นที่เขาจะละทิ้งอาหารและเครื่องดื่มของเขา) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข (1903)]

อย่างไรก็ตาม ทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่มีน้ำหนักมากกว่า เพราะในหะดีษนี้ท่านนบี ﷺ ประสงค์ที่จะอธิบายถึงเจตนารมณ์ของการถือศีลอด มิใช่เพื่อบ่งชี้ว่าการถือศีลอดจะเสียเพราะคำพูดเท็จ การปฏิบัติตามคำพูดนั้น และความโง่เขลา

12. การบริจาคทานดับความผิดบาปได้ หากมีบาปมาก ก็จงบริจาคให้มาก เพราะมันจะลบล้างบาปได้ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

"كُلُّ امْرِئٍ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ يَوْمَ القِيَامَةِ"

(ในวันกิยามะฮฺทุกคนจะอยู่ใต้ร่มเงาของทานที่เขาบริจาค) [บันทึกโดยอิมามอะหฺมัด หมายเลข 17466]

และท่านนบี ﷺ ยังได้กล่าวอีกว่า:

"سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لا ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ... إلى أَنْ قَالَ: وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لاتَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ "

(เจ็ดคนที่อัลลอฮฺจะให้พวกเขาอยู่ใต้ร่มเงาของพระองค์ในวันที่ไม่มีร่มเงาใดนอกจากร่มเงาของพระองค์: ผู้นำที่ยุติธรรม... จนกระทั่งท่านกล่าวว่า: และชายผู้บริจาคทานแล้วปกปิดมันไว้ จนมือซ้ายของเขาไม่รู้สิ่งที่มือขวาของเขาบริจาค) [ได้อ้างอิงไว้แล้วก่อนหน้านี้]

ความหมายของหะดีษนี้คือ ในวันกิยามะฮฺจะไม่มีต้นไม้ ถ้ำ ภูเขา หรืออาคารใดๆ ที่ผู้คนจะเข้าไปหลบในที่ร่มได้ นอกจากร่มเงาที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงสร้างให้แก่ปวงบ่าวของพระองค์ ซึ่งอาจเป็นร่มเงาของอัรช์ (บัลลังก์) ตามที่มีรายงานไว้ หรืออาจเป็นสิ่งอื่น ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือเราต้องไม่เข้าใจว่าความหมายนั้นคือร่มเงาของอัลลอฮฺ ตะอาลา เอง เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา คือแสงสว่างแห่งชั้นฟ้าและแผ่นดิน และม่านบังของพระองค์คือแสงสว่าง ร่มเงาต้องประกอบด้วยสามสิ่ง: สิ่งที่ถูกบดบังแสง ร่มเงา และสิ่งที่อยู่ใต้ร่มเงา

สิ่งที่อยู่สูงสุดคือสิ่งที่ถูกบดบังแสง และเป็นไปไม่ได้ที่จะมีสิ่งใดอยู่เหนืออัลลอฮฺ ตะอาลา โดยให้อัลลอฮฺ ตะอาลา เป็นสิ่งกลางระหว่างดวงอาทิตย์และปวงบ่าว นี่เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน

และนี่มิใช่การตีความ (ตะอฺวีล) ตามที่บางคนกล่าวอ้าง เพราะคำอธิบายของเรามีสองแง่มุม:

แง่มุมแรก: การตีความที่มีหลักฐานรองรับนั้นไม่มีข้อห้าม ดังที่บรรดาสะลัฟได้ตีความคำว่า **"การอยู่ร่วม"** (อัลมะอียะฮฺ) หมายถึงความรอบรู้ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดว่าอัลลอฮฺทรงอยู่บนโลกด้วยพระองค์เอง

และบรรดาอุละมาอ์ได้ตีความพระดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ว่า:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

"ดังนั้นเมื่อท่านอ่านอัลกุรอาน ก็จงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง" (สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 98)

หมายถึง เมื่อท่านประสงค์จะอ่าน

การตีความที่มีหลักฐานรองรับมิใช่การบิดเบือน หากแต่เป็นการอธิบายความหมายของคำกล่าว

แง่มุมที่สอง: การตีความที่น่าตำหนิคือการบิดเบือน อันได้แก่การเบี่ยงเบนคำกล่าวจากความหมายตามสำนวนตัวบทไปสู่ความหมายที่ขัดแย้งกับความหมายตามสำนวนตัวบทโดยปราศจากหลักฐาน

13. ความผิดบาปมีความร้อนแฝงอยู่ในตัว เนื่องด้วยมนุษย์จะถูกลงโทษด้วยไฟนรก และการบริจาคทานมีความเย็นแฝงอยู่ภายใน ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงเปรียบเทียบการบริจาคทานกับน้ำที่ดับไฟ

14. ความประณีตในการสอนของท่านนบี ﷺ เป็นสิ่งที่เราได้ประจักษ์อยู่เนืองนิตย์ -ขอการอำนวยพรและความสันติจงมีแด่ท่าน- ด้วยความประณีตในการสอนของท่านนั้นเป็นส่วนหนึ่งแห่งความสมบูรณ์ในการเผยแผ่ศาสนา โดยท่านได้เปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจได้ด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม ดังที่ท่านกล่าวว่า: **"ดับความผิดบาปเหมือนน้ำที่ดับไฟ"**

15. การส่งเสริมให้ละหมาดในยามค่ำคืน และการชี้แจงว่าการละหมาดนั้นสามารถลบล้างความผิดบาปได้เหมือนน้ำที่ดับไฟ

16. แม้ว่าอัลกุรอานจะถูกประทานลงมาแก่ท่านนบี ﷺ แต่ท่านก็ยังอ้างอิงอัลกุรอาน เนื่องด้วยพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นมีความน่าเชื่อถือสำหรับทุกคน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้อ่านอายะฮฺที่ว่า:

﴿تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ﴾

"สีข้างของพวกเขาผละจากที่นอน" (สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ อายะฮฺที่ 16)

หากมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า: ไม่ปรากฏในหะดีษว่าท่านขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง ทั้งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสไว้ว่า:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

"ดังนั้นเมื่อท่านจะอ่านอัลกุรอาน ก็จงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง" (สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 98)

คำตอบคือ: อายะฮฺดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการอ่านโดยทั่วไป แต่หมายถึงการอ้างอิง ส่วนความหมายในอายะฮฺที่ว่า "เมื่อท่านอ่านอัลกุรอาน" นั้นหมายถึงการอ่านจริงๆ และมีหะดีษมากมายในลักษณะเช่นนี้ที่มีการอ้างอิงอายะฮฺ แต่ไม่มีการกล่าวถึงการขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง

ประเด็นสำคัญ: พี่น้องมุสลิมหลายท่านเมื่อต้องการอ่านอัลกุรอาน มักจะกล่าวว่า "อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า: อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิรเราะญีม (ฉันขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง) แล้วอ่านอายะฮฺแรกของสูเราะฮฺอัลก็อดรฺหรืออายะฮฺอื่นๆ เป็นต้น

นี่คือความสับสนที่เกิดขึ้น เพราะเมื่อผู้อ่านกล่าวว่า "อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า: อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิรเราะญีม" เท่ากับว่าเขาได้นำประโยค " อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิรเราะญีม" รวมเข้าไว้ในพระดำรัสของอัลลอฮฺ ซึ่งเป็นความผิดพลาด ถ้าจำเป็นต้องกล่าวขอความคุ้มครอง ก็ควรกล่าวก่อนการอ้างพระดำรัส กล่าวคือ "อะอูซุบิลลาฮิ มินัชชัยฏอนิรเราะญีม อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า"

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราพบเห็นโดยทั่วไปคือ การอ้างอิงนั้นไม่จำเป็นต้องกล่าวขอความคุ้มครอง ซึ่งแตกต่างจากการตั้งใจอ่าน และอายะฮฺก็ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

"ดังนั้นเมื่อท่านจะอ่านอัลกุรอาน ก็จงขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮฺให้พ้นจากชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง" (สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 98)

17. ความประเสริฐของบรรดาผู้ที่สีข้างของพวกเขาผละห่างจากที่นอน เนื่องจากพวกเขาสาละวนกับการละหมาดและวิงวอนขอต่อพระผู้อภิบาลของพวกเขาด้วยความกลัวและความหวัง ไม่ใช่ผู้ที่สีข้างของพวกเขาผละจากที่นอนเพื่อความรื่นเริงบันเทิง การสนทนาไร้สาระและสิ่งต้องห้าม เพราะการตื่นนอนของคนเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจหรือต้องห้าม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการกระทำของพวกเขา

18. หนึ่งในบทเรียนจากอายะฮฺที่ท่านนบี ﷺ ใช้อ้างอิง คือมนุษย์ควรมีทั้งความกลัวและความหวังเมื่อวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً﴾

"พวกเขาวิงวอนขอต่อพระผู้อภิบาลของพวกเขาด้วยความกลัวและความหวัง" (สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ อายะฮฺที่ 16)

ที่กล่าวมานี้หมายรวมทั้งดุอาอ์ในการเคารพภักดีและดุอาอ์ในการวิงวอนขอ เมื่อท่านเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ควรมีทั้งความกลัวและความหวัง โดยกลัวว่าการงานของท่านจะไม่ได้รับการตอบรับ

ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะ วะญัลละ ตรัสว่า:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ﴾

"และบรรดาผู้ที่ให้สิ่งที่พวกเขาให้ โดยที่หัวใจของพวกเขาหวาดกลัว" (สูเราะฮฺอัลมุอ์มินูน อายะฮฺที่ 60)

หมายถึง กลัวว่าการงานของพวกเขาจะไม่ได้รับการตอบรับ แต่ควรคิดในแง่ดีต่ออัลลอฮฺ

และควรมีความหวังต่อพระผู้อภิบาลของท่าน อัซซะวะญัลละ เพื่อให้ท่านเดินทางสู่อัลลอฮฺด้วยความกลัวและความหวัง

ประเด็นนี้เป็นที่ถกเถียงในหมู่อุละมาอ์ด้านการขัดเกลาจิตใจว่า: อะไรคือสิ่งที่ดีกว่า ระหว่างการให้น้ำหนักด้านความหวังมากกว่า หรือให้น้ำหนักด้านความกลัวมากกว่า หรือทำให้ทั้งสองมีความสมดุล?

อิมามอะหฺมัด เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า: **"ความกลัวและความหวังของบ่าวควรเท่ากัน หากด้านใดมากเกินไปผู้นั้นจะประสบความหายนะ"**

บรรดาอุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า: **"ควรให้น้ำหนักด้านความหวังในยามใกล้ตาย และให้น้ำหนักด้านความกลัวในยามแข็งแรง"** โดยพวกท่านกล่าวว่า: เนื่องจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"لا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلاَّ وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللهِ"

"พวกท่านอย่าตายนอกจากในสภาพที่คิดในแง่ดีต่ออัลลอฮฺ" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2877, 81]

ส่วนในยามแข็งแรง ให้เน้นด้านความกลัวเป็นสำคัญ เพราะความกลัวจะช่วยให้เขายืนหยัด

บรรดาอุละมาอ์บางท่านกล่าวว่า: **"เมื่อทำความดี ให้เน้นเรื่องความหวัง และเมื่อกำลังจะทำความชั่ว ให้เน้นเรื่องความกลัว"** ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดี

เหตุผลที่ให้เน้นความหวังในขณะทำความดีคือ พวกท่านกล่าวว่า: แท้จริงผู้ที่ประทานให้ฉันทำความดีนี้ได้ ก็จะประทานการตอบรับให้ฉันด้วย เขาจึงมองว่าความโปรดปรานของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ทำให้เขาทำความดีได้นั้น เป็นสัญญาณว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา จะตอบรับการงานของเขา จึงมุ่งไปที่ความหวัง โดยกล่าวว่า: ฉันได้ทำตามที่ถูกสั่ง และหวังในผลบุญจากอัลลอฮฺ

ส่วนเมื่อกำลังจะทำความชั่ว ก็ให้เน้นเรื่องความกลัว เพื่อจะได้ไม่พลาดพลั้งลงไปในความชั่วนั้น แนวคิดนี้ถือว่าดีที่สุดในแง่ความหมาย แต่ถึงกระนั้น เราไม่ได้บังคับว่าทุกคนต้องเป็นแบบนี้ เพราะแต่ละคนอาจเจอสถานการณ์ที่ต้องมีความหวังมากกว่า หรือต้องมีความกลัวมากกว่า เราแค่พูดถึงความกลัวและความหวังในภาพรวม ไม่ได้ลงลึกถึงแต่ละคน

19. หนึ่งในบทเรียนจากอายะฮฺที่ถูกกล่าวถึงในหะดีษบทนี้คือ ความประเสริฐของการบริจาคจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ประทานริซกี (ปัจจัยยังชีพ) แก่บ่าว ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾

"และจากสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา พวกเขาก็บริจาค" (สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ อายะฮฺที่ 16)

มีคำถามว่า ริซกีในอายะฮฺนี้ หมายถึงริซกีที่ดีหรือริซกีทั่วๆ ไป?

คำตอบ อายะฮฺนี้มีความหมายกว้าง แต่คนที่ได้ทรัพย์สินมาแบบผิดหลักการ หรือเอาทรัพย์สินต้องห้ามไปบริจาค จะไม่ได้รับการยกย่อง เช่น คนที่ขโมยของแล้วเอาไปทำทาน ซึ่งผิดหลักการ หรือเอาสุกรไปบริจาคเป็นทาน ซึ่งก็ผิดหลักการเช่นกัน ดังนั้น ริซกีที่พูดถึงในอายะฮฺนี้จึงหมายถึงริซกีที่ดีและถูกต้องตามหลักการเท่านั้น

20. หนึ่งในบทเรียนจากหะดีษนี้คือ: แก่นแท้ของทุกกิจการ - ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า - คืออิสลาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ นำมาเผยแผ่ เพราะหลังจากการมาของท่าน จะไม่มีอิสลามรูปแบบอื่นนอกเหนือจากแนวทางที่ท่านนำมา

หากมีผู้ถามว่า: ชาวยิวเป็นมุสลิมหรือไม่? และชาวคริสต์เป็นมุสลิมหรือไม่?

คำตอบคือ: ในยุคที่คัมภีร์เตารอตยังใช้ได้ หากชาวยิวยึดมั่นปฏิบัติตาม พวกเขาก็เป็นมุสลิม เช่นเดียวกับชาวคริสต์ในยุคที่คัมภีร์อินญีลยังใช้ได้ หากพวกเขายึดมั่นปฏิบัติตาม พวกเขาก็เป็นมุสลิม ด้วยเหตุนี้ อัลกุรอานจึงกล่าวถึงความเป็นอิสลามของทั้งสองกลุ่มนี้ แต่หลังจากการมาของท่านนบี ﷺ ผู้ใดปฏิเสธท่าน ย่อมมิใช่มุสลิม แม้เขาจะอ้างตนว่าเป็นมุสลิมก็ตาม

21. การละหมาดคือเสาหลักของศาสนา ดุจดังอาคารที่ไม่อาจตั้งมั่นได้หากปราศจากเสาหลัก

จากประเด็นนี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า: ผู้ที่ละทิ้งการละหมาดถือเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา เพราะเมื่อเสาหลักพังทลาย อาคารย่อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ นี่คือทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุด โดยมีหลักฐานจากคัมภีร์ของอัลลอฮฺ แบบอย่างของท่านนบี ﷺ และถ้อยคำของบรรดาเศาะหาบะฮฺ (ขออัลลอฮฺทรงพอพระทัยต่อพวกท่าน) จนมีการกล่าวว่าเป็นมติเอกฉันท์ของบรรดาเศาะหาบะฮฺ และเป็นข้อสรุปจากการพิจารณาและการเทียบเคียง เพราะผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันอาคิเราะฮฺจะละทิ้งการละหมาดอย่างต่อเนื่องได้อย่างไร? เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

เราได้เขียนหนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับเรื่องนี้ - อัลหัมดุลิลลาฮฺ - แม้จะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหารวบรัด แต่ก็ครอบคลุมการอ้างหลักฐานต่างๆ ที่แสดงว่าผู้ละทิ้งการละหมาดเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา พร้อมกับตอบโต้ทัศนะที่เห็นต่าง

ผู้ที่กล่าวว่าการละทิ้งละหมาดไม่ถึงขั้นปฏิเสธศรัทธานั้น ไม่มีหลักฐานใดๆ นอกจากตัวบทที่มีความหมายทั่วไป ซึ่งถูกจำกัดความด้วยตัวบทเฉพาะที่ระบุว่าผู้ละทิ้งการละหมาดเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา หรือไม่ก็เป็นตัวบทที่มีเงื่อนไขซึ่งไม่เอื้อให้ละทิ้งการละหมาดได้

สิ่งสำคัญคือ ทุกคนควรอ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยใจที่เป็นกลาง และในความเห็นของเรา หากแนวคิดนี้แพร่หลายในหมู่ชน ผู้คนจำนวนมากจะระมัดระวังไม่ละทิ้งการละหมาด แต่หากกล่าวว่าการละทิ้งการละหมาดเป็นเพียงการฝ่าฝืนประการหนึ่ง ผู้คนจำนวนมากจะไม่ใส่ใจว่าตนเป็นผู้ฝ่าฝืนหรือผู้ดำรงมั่นในศาสนา

บรรดาอุละมาอ์บางท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันมีทัศนะว่า แม้เพียงละทิ้งการละหมาดครั้งเดียวจนหมดเวลาโดยไม่มีข้อแก้ตัว ก็ถือเป็นการปฏิเสธศรัทธาแล้ว

แต่ทัศนะที่เราเห็นว่าถูกต้องคือ: เขาจะถือว่าปฏิเสธศรัทธา ก็ต่อเมื่อเขาละทิ้งการละหมาดโดยสิ้นเชิงเท่านั้น

22. การญิฮาดเป็นจุดสูงสุดของอิสลาม โดยจุดสูงสุดนั้นหมายถึงสิ่งที่อยู่สูงที่สุด เพราะเมื่อการญิฮาดดำเนินไปอย่างถูกต้อง ย่อมทำให้คำพูดของมุสลิมอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า และนี่คือจุดสูงสุดนั้น

อย่างไรก็ตาม ข้อความนี้มีขอบเขตเฉพาะกรณีที่การญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากมีผู้ถามท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับชายผู้หนึ่งที่ต่อสู้ด้วยความหยิ่งในเผ่าพันธุ์ ต่อสู้เพื่อแสดงความกล้าหาญ และต่อสู้เพื่อให้เห็นตำแหน่งของเขา ในอีกสำนวนหนึ่งกล่าวว่า "และต่อสู้เพื่อโอ้อวด" ซึ่งการกระทำใดในสิ่งเหล่านี้ที่อยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ? ท่านนบี ﷺ จึงละทิ้งสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดและกล่าวว่า:

"مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ العُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيْلِ اللهِ"

"ผู้ใดต่อสู้เพื่อให้พระดำรัสของอัลลอฮฺอยู่ในฐานะที่สูงส่ง เขาผู้นั้นอยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ"

นี่คือเกณฑ์ตัดสิน

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเห็นว่าบรรดาผู้ที่ต่อสู้ด้วยความหยิ่งในเผ่าพันธุ์จากบรรดาผู้อ้างตนว่าเป็นมุสลิมนั้นไม่ประสบความสำเร็จและจะไม่มีวันประสบความสำเร็จ อะไรคือผลลัพธ์จากการต่อสู้ระหว่างชาวอาหรับกับชาวยิว? ผลลัพธ์คือความล้มเหลวและความพ่ายแพ้ เพราะพวกเขามิได้ต่อสู้เพื่อให้พระดำรัสของอัลลอฮฺอยู่ในฐานะที่สูงส่ง แต่พวกเขาต่อสู้เพื่อลัทธิชาตินิยมอาหรับ ลัทธินี้ก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย โดยทำให้ชาวคริสต์และชาวยิวที่เป็นชาวอาหรับเข้าร่วมกับพวกเขา เนื่องจากเกณฑ์การตัดสินคือความเป็นอาหรับ เช่นเดียวกับที่คอมมิวนิสต์และผู้อื่นเข้าร่วมกับพวกเขาหากเป็นชาวอาหรับ และเป็นเรื่องไร้เหตุผลที่ชาวยิว ชาวคริสต์ หรือคอมมิวนิสต์จะต่อสู้เพื่อปกป้องอิสลาม

ชาวมุสลิมนับล้านคนที่ไม่ใช่ชาวอาหรับถูกกีดกันออกไป ทำให้พวกเขารู้สึกขัดเคืองในจิตใจ และกล่าวว่า: **"เหตุใดพวกท่านจึงกีดกันเราออกจากการต่อสู้?"** ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดความพ่ายแพ้และความล้มเหลวที่ไม่อาจกู้คืนเกียรติและความสูงส่งได้อีก ต่างจากการพ่ายแพ้ที่อัลลอฮฺทรงทดสอบ เช่นที่เกิดขึ้นในสงครามอุหุด ซึ่งมุสลิมสามารถกู้คืนเกียรติและความสูงส่งของพวกเขากลับมาได้

ส่วนพวกเรายังคงอยู่ในสภาวะไม่มั่นคง เมื่อครั้งผู้คนอยู่ในยุครุ่งเรืองของความเป็นอาหรับ - ตามที่พวกเขากล่าวอ้าง - พวกเขามีคำปฏิเสธสามประการที่เรียกกันว่า "สามไม่": ไม่สงบศึก ไม่มีสันติภาพ และไม่ยอมจำนน แต่อีฮัด บารัค (Ehud Barak - อดีตนายกรัฐมนตรีอิสราเอล

และอดีตรัฐมนตรีกลาโหมของอิสราเอล) ชาวยิวผู้ชั่วร้ายมาพร้อมกับ "ห้าไม่" ขณะที่ชาวอาหรับกำลังวิ่งตามหลังด้วยความกระตือรือร้นเพื่อขอการสงบศึก แต่สิ่งนั้นจะไม่เกิดขึ้นนอกจากต้องแลกด้วยทรัพยากรของชาวอาหรับ และอาจรวมถึงเลือดเนื้อของพวกเขาด้วย

สิ่งสำคัญคือ: ญิฮาดที่น่าสรรเสริญและเป็นข้อบังคับสำหรับมุสลิม คือ ผู้ที่ต่อสู้เพื่อให้พระดำรัสของอัลลอฮฺอยู่ในฐานะสูงสุด

23. สิ่งที่รวบรวมทั้งหมดนี้คือการยับยั้งลิ้น ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"أَلا أُخْبِرُكَ بِملاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ"

"เอาไหม ฉันจะบอกท่านถึงแก่นแท้ของทั้งหมดนี้"

24. อันตรายของลิ้นนั้นเป็นหนึ่งในภัยที่ร้ายแรงที่สุด เพราะมนุษย์อาจเปล่งคำพูดที่ทำให้อัลลอฮฺทรงกริ้วโดยไม่ทันคิด แล้วต้องตกนรกด้วยคำพูดนั้นเป็นเวลานาน ทั้งที่เขาไม่ได้ใส่ใจกับมัน หรืออาจกล่าวถ้อยคำแห่งการปฏิเสธศรัทธาโดยไม่รู้ตัว แล้วกลายเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาและละทิ้งศาสนา -ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเรา-

ในปัจจุบัน การนินทามีอยู่ทั่วทุกที่ที่มีการรวมตัว เว้นแต่ที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ และนี่เป็นหนึ่งในความชั่วร้ายที่เกิดจากลิ้น

การโกหก การด่าทอ การนินทาว่าร้าย ล้วนเป็นความชั่วร้ายที่เกิดจากลิ้น แต่หากมนุษย์รักษาลิ้นของเขา อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงคุ้มครองเขา ด้วยเหตุนี้ จึงมีหะดีษกล่าวว่า:

"مَنْ يَضْمَنُ لِي مَابَيْنَ لَحْيَيْهِ وفَخِذَيْهِ أَضمَنُ لَهُ الجَنَّةَ"

"ผู้ใดรับรองกับฉันในสิ่งที่อยู่ระหว่างกรามทั้งสองและขาทั้งสองของเขา ฉันจะรับรองสวรรค์ให้แก่เขา" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6474]

นั่นคือ ผู้ใดละทิ้งการผิดประเวณีและคำพูดต้องห้าม เขาจะได้เข้าสวรรค์

25. การสอนโดยใช้ทั้งคำพูดและการกระทำ สะท้อนผ่านคำกล่าวของท่านที่ว่า

"فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ وَقَالَ : كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا "

"ท่านจับลิ้นของท่าน แล้วกล่าวว่า 'จงยับยั้งสิ่งนี้'" สังเกตว่าท่านไม่ได้แค่กล่าวว่า "จงยับยั้งลิ้นของท่าน" แต่ท่านแสดงให้เห็นด้วยการจับลิ้นของท่านและกล่าวว่า "จงยับยั้งสิ่งนี้" เพราะเมื่อมีการกระทำประกอบ ตาจะเห็นและภาพจะประทับแน่นในหัวใจไม่ลืมเลือน สิ่งที่ได้ยินอาจเลือนหายไป แต่สิ่งที่เห็นจะจดจำได้ และคงอยู่ในความทรงจำตราบเท่าที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงประสงค์

ด้วยเหตุนี้ บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม จึงมักสอนผู้คนด้วยการกระทำ อย่างเช่น **"เมื่อท่านอะมีรุลมุอ์มินีน อุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ถูกถามถึงวิธีการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี ﷺ ท่านขอน้ำและสาธิตการอาบน้ำละหมาดต่อหน้าผู้คน เพื่อให้พวกเขาเข้าใจผ่านการกระทำ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข: 159 และมุสลิม หมายเลข: 226]

26. บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ไม่ปล่อยให้ความสงสัยหรือความกังวลใดๆ คงค้างในใจ พวกท่านจะถามจนกว่าจะเข้าใจแจ่มแจ้ง ท่านมุอาซ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ถึงกับถามว่า

وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُوْنَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ

"แล้วเราจะถูกสอบสวนด้วยสิ่งที่เราพูดด้วยหรือ?"

นี่เป็นข้อสงสัยที่เกิดขึ้น เพราะถ้ามนุษย์ถูกสอบสวนทุกคำพูด การถูกสอบสวนก็จะมากมายตามจำนวนคำพูด ท่านนบี ﷺ จึงได้ตอบข้อสงสัย

จากตรงนี้เราได้บทเรียนอันทรงคุณค่านั่นคือสิ่งที่บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม ไม่เคยถามและไม่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺเกี่ยวกับหลักศรัทธา เราต้องละเว้นจากการพูดถึงมัน หากมีผู้ใดถามท่านเกี่ยวกับประเด็นในหลักศรัทธา ไม่ว่าจะเกี่ยวกับพระนามของอัลลอฮฺ คุณลักษณะของพระองค์ การกระทำของพระองค์ วันสิ้นโลก หรือเรื่องอื่นๆ และบรรดาเศาะหาบะฮฺไม่เคยถามเรื่องนั้น จงบอกแก่คนที่ถามถึงว่า: **"นี่เป็นบิดอะฮฺ หากสิ่งนี้เป็นความดี บรรดาเศาะหาบะฮฺย่อมทำก่อนเรา ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ เพราะพวกท่านเหล่านั้นมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้มากกว่าเรา และยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ตะอาลา ยิ่งกว่าเรา"**

27. การอนุญาตให้กล่าวคำพูดที่มิได้มาจากเจตนา แต่เป็นเพียงถ้อยคำที่เปล่งออกมาโดยไม่ได้ไตร่ตรอง ตามที่ท่านกล่าวว่า:

"ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَامُعَاذُ"

(ขอให้แม่ของเจ้าสูญเสียเจ้าเถิด โอ้มุอาซ) คำนี้เป็นดุอาอ์ แต่มันถูกใช้ในภาษาเพื่อกระตุ้นเตือนไม่ใช่เพื่อการขอพร และสอดคล้องกับหลักการศาสนาที่ว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา จะไม่ทรงเอาผิดกับคำพูดที่ไร้สาระ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿لا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾

"อัลลอฮฺจะไม่ทรงเอาผิดพวกเจ้าในการสาบานที่ไร้สาระของพวกเจ้า แต่พระองค์จะทรงเอาผิดพวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าตั้งใจสาบาน" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 89)

และในอายะฮฺอื่น:

﴿لا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"อัลลอฮฺจะไม่ทรงเอาผิดพวกเจ้าในการสาบานที่ไร้สาระของพวกเจ้า แต่พระองค์จะทรงเอาผิดพวกเจ้าในสิ่งที่หัวใจของพวกเจ้าได้กระทำ" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 225)

ดังนั้น คำสาบานที่มิได้มาจากเจตนาจะไม่ถูกเอาผิด เช่น เพื่อนของท่านมักถามว่า: "ท่านจะไปหาคนนั้นไหม?" ท่านตอบว่า: "ไม่ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันจะไม่ไปหาเขา" แล้วท่านก็ไป ท่านไม่ต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮฺ (การชดใช้) เพราะนี่เป็นคำที่มิได้มาจากเจตนา ซึ่งสิ่งที่หัวใจไม่ได้ผูกมัดไว้ก็ไม่ถือเป็นสิ่งใด และมนุษย์จะไม่ถูกเอาผิด

28. ชาวนรก - ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเรา - อาจถูกคว่ำหน้าลงในไฟนรก ดังที่ท่านกล่าวว่า

"وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِيْ النَّارِ عَلَى وُجُوْهِهِمْ أَوْ قَالَ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ"

"แล้วที่มนุษย์ต้องถลำหน้าหรือจมูกเข้าไปในไฟนรก" แม้คำพูดจะต่างกัน แต่ความหมายเดียวกัน เพราะจมูกอยู่บนใบหน้า และจงพิจารณาพระดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ:

﴿أَفَمَنْ يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ﴾

"ดังนั้นผู้ที่ป้องกันใบหน้าให้พ้นจากการลงโทษอันเลวร้าย" (สูเราะฮฺอัซซุมัร อายะฮฺที่ 24)

โดยปกติมนุษย์จะป้องกันการลงโทษด้วยมือ แต่ชาวนรก -ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเราด้วยความโปรดปรานและความเมตตาของพระองค์- ไม่อาจทำเช่นนั้นได้ ไฟนรกจะแผดเผาใบหน้าของพวกเขาจนต้องใช้ใบหน้าป้องกันความเลวร้ายของการลงโทษ

นี่คือหลักฐานถึงความอัปยศอย่างที่สุด เพราะใบหน้าเป็นจุดที่มีเกียรติ เมื่อถูกทำให้อัปยศถึงเพียงนี้ ย่อมแสดงถึงจุดต่ำสุดของความต่ำต้อย อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ﴾

"และเจ้าจะเห็นพวกเขาถูกนำมาเผชิญหน้ากับมัน (ไฟนรก) ในสภาพที่หมดอาลัยด้วยความอัปยศ พวกเขาจะมองด้วยสายตาที่แอบมอง" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 45)

29. การระมัดระวังในการใช้ลิ้น ดังที่เราได้ผ่านหะดีษก่อนหน้านี้ที่กล่าวว่า **"ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันอาคิเราะฮฺ เขาจงพูดในสิ่งที่ดีหรือนิ่งเสีย"** ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ หากเราปฏิบัติตามหลักการนี้ เราจะรอดพ้นปลอดภัยจากความเสียหายมากมาย และกี่มากน้อยแล้วที่มนุษย์เปล่งคำพูดออกมาบางอย่างแล้วต้องเสียใจกับมัน แต่เมื่อคำพูดหลุดจากปากไปแล้ว เปรียบเสมือนกระสุนที่ถูกยิงออกจากกระบอกปืน ไม่อาจเรียกกลับคืนได้ แต่ตราบใดที่ความคิดยังอยู่ในใจ ท่านยังควบคุมมันได้

30. การใส่ใจในความละเอียดถี่ถ้วนเมื่อรายงานคำกล่าวของท่านเราะสูลุลลอฮฺในหะดีษ เห็นได้จากการที่ท่านกล่าวว่า **"บนใบหน้าของพวกเขาหรือบนจมูกของพวกเขา"** แสดงถึงความซื่อสัตย์อย่างสมบูรณ์ในการรายงานหะดีษ อัลหัมดุลิลลาฮฺ

หะดีษที่ 30

การหยุดตรงที่ขอบเขตของอิสลาม

عَنْ أَبِيْ ثَعْلَبَةَ الخُشَنِيِّ جُرْثُوْمِ بْنِ نَاشِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ قَالَ :

" إِنَّ اللهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوْهَا ، وَحَدَّ حُدُوْداً فَلَا تَعْتَدُوْهَا وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوْهَا ، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيرَ نِسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوْا عَنْهَا "

حَدِيْثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الدَّارَ قُطْنِيُّ وَغَيْرُهُ.

จากท่านอบูษะอฺละบะฮฺ อัลคุชะนี นั่นคือญุรษูม บินนาชิร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านกล่าวว่า: **“แท้จริงอัลลอฮฺได้ทรงกำหนดบทบัญญัติต่าง ๆ (ที่เป็นฟัรฎู) ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ละเลยบทบัญญัติเหล่านั้น และพระองค์ก็ได้ทรงวางขอบเขตต่างๆ ดังนั้นพวกท่านจงอย่าล่วงล้ำขอบเขตเหล่านั้น และพระองค์ได้ทรงห้ามหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ละเมิดมัน และพระองค์ได้ทรงเงียบเฉยต่อหลายสิ่งหลายอย่าง ทั้งนี้เพื่อเป็นความเมตตาแก่พวกท่าน มิใช่เพราะความหลงลืม ดังนั้นพวกท่านจงอย่าได้พยายามสืบเสาะค้นหาสิ่งเหล่านั้น”** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอัดดาเราะกุฏนีย์ หมายเลข 4445 และท่านอื่น ๆ]

คำอธิบายหะดีษ

คำว่า

"فَرَضَ"

(ฟะเราะฎ๊าะ - บัญญัติอย่างเด็ดขาด) มาจากคำว่า "อัลฟัรฎุ" ที่หมายถึงการบังคับใช้อย่างเด็ดขาด

"فَرَائِضَ"

(ฟะรออิฎ๊าะ - บทบัญญัติต่างๆ) ในที่นี้ไม่ได้ใช้รูปแบบ "فَرَائِضًا" (ฟะรออิฎ๊อน) เพราะเป็นคำนามที่ไม่รับการเปลี่ยนแปลงสระท้าย (ลายันเศาะริฟ) เนื่องจากอยู่ในรูปแบบของ "صِيغَةُ مُنْتَهَى الْجُمُوعِ" (รูปแบบพหูพจน์ขั้นสุดท้าย)

"فَرَضَ فَرَائِضَ"

(ฟะเราะฎ๊าะ ฟะรออิฎ๊าะ - บัญญัติบทบัญญัติต่างๆ) เช่น การละหมาดห้าเวลา การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การทำหัจญ์ การทำดีต่อบิดามารดา การรักษาสัมพันธ์กับเครือญาติ และบทบัญญัติอื่นๆ อีกมากมาย

"فَلَا تُضَيِّعُوهَا"

(ฟะลา ตุฎ๊อยยิอูฮา - อย่าละเลยจนสูญเสีย) แต่ให้รักษาไว้ให้ดี

"وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوْهَا"

(วะหัดดะ หุดูดัน ฟะลา ตะอฺตะดูฮา)

โดยคำว่า "حَدّ" (หัด - ขอบเขต) ในภาษาอาหรับหมายถึงการห้าม และต่อมาได้ใช้กับการกำหนดเขตแดนระหว่างที่ดิน เพื่อป้องกันการล่วงล้ำระหว่างเพื่อนบ้าน ในทางวิชาการ มีผู้อธิบายว่าความหมายของคำว่า "حُدُوْد" (หุดูด - ขอบเขตต่างๆ) คือสิ่งที่วาญิบและสิ่งที่หะรอม

โดยสิ่งที่วาญิบเป็นขอบเขตที่ต้องรักษา และสิ่งที่หะรอมเป็นขอบเขตที่ต้องหลีกห่าง

บางท่านกล่าวว่า "หุดูด" หมายถึงบทลงโทษตามชะรีอะฮฺ เช่น บทลงโทษสำหรับการซินา การลักขโมย และความผิดอื่นๆ ที่คล้ายกัน

แต่ความหมายที่ถูกต้องคือความหมายแรก คือ คำว่า "หุดูด" ในหะดีษนี้หมายถึงข้อห้ามที่อัลลอฮฺทรงกำหนด ทั้งสิ่งที่วาญิบและสิ่งที่หะรอม สำหรับสิ่งที่วาญิบ เราไม่ควรละเลย และสำหรับสิ่งที่หะรอม เราไม่ควรเข้าใกล้ ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสเกี่ยวกับการห้ามกินและดื่มสำหรับผู้ถือศีลอด:

﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا﴾

"นั่นคือขอบเขตของอัลลอฮฺ ดังนั้นพวกเจ้าอย่าได้ละเมิดมัน" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 229)

และเมื่อพระองค์ตรัสถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับอิดดะฮฺ (ระยะเวลาที่ผู้หญิงต้องรอหลังการหย่าหรือการตายของสามี):

﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا﴾

"นั่นคือขอบเขตของอัลลอฮฺ ดังนั้นพวกเจ้าอย่าได้เข้าใกล้มัน" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 187)

"وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ"

(วะหัรเราะมะ อัชยาอะ) โดยคำว่า "อัชยาอะ" ถูกกำหนดให้เป็น "مَنْصُوب" โดยไม่มี "تَنْوِين" (คำนามที่มีเครื่องหมายฟัตหะฮ์ที่พยัญชนะท้ายแบบไม่ซ้ำเครื่องหมาย) เพราะมีอะลิฟของการทำให้เป็นเพศหญิงที่ยาว

"فَلَا تَنْتَهِكُوْهَا"

(ฟะลา ตันตะฮิกูฮา - อย่าล่วงละเมิด) เช่น การซินา การดื่มสุรา การกล่าวหาผู้อื่นว่าทำซินา และการละเมิดข้อห้ามอื่นๆ อีกมากมาย

"وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نِسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا"

(วะสะกะตะ อัน อัชยาอะ เราะหฺมะตัน ละกุม ฆ็อยเราะ นิสยานิน ฟะลา ตับหะษู อันฮา) พระองค์ทรงนิ่งเงียบเกี่ยวกับบางสิ่ง โดยไม่ได้กำหนดให้เป็นสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งบังคับ

การที่ท่านนบีกล่าวว่า "ทรงนิ่งเงียบ" หมายความว่า พระองค์ไม่ได้ตรัสถึงสถานะของสิ่งนั้น ไม่ว่าจะเป็นการบังคับหรือการห้าม

"غَيْرَ نِسْيَانٍ"

(ฆ็อยเราะ นิสยานิน) หมายถึง การที่พระองค์ไม่ได้ทรงละทิ้งเพราะการหลงลืม

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾

"และพระเจ้าของเจ้ามิใช่ผู้หลงลืม" (สูเราะฮฺมัรยัม อายะฮฺที่ 64)

แต่เป็นความเมตตาที่พระองค์ทรงมีต่อบ่าวของพระองค์ เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบาก

"فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا"

(ฟะลา ตับหะษู อันฮา - อย่าสืบค้น) มาจากการคุ้ยเขี่ยของนกบนพื้นดิน หมายถึง อย่าพยายามค้นหาคำตอบ แต่ให้ปล่อยวางในสิ่งที่พระองค์ทรงนิ่งเงียบ

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การยืนยันว่าการบัญญัติเป็นสิทธิของอัลลอฮฺเพียงผู้เดียว พระองค์คือผู้ที่บัญญัติ ผู้ที่กำหนดสิ่งที่วาญิบและสิ่งที่หะรอม คำสั่งทั้งหมดอยู่ที่พระองค์ ไม่มีใครสามารถกำหนดสิ่งใดให้เป็นวาญิบหรือหะรอมได้ นอกจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้แล้ว ดังที่ปรากฏในคำกล่าว **"แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติสิ่งที่เป็นฟัรฎู..."** และ **"ทรงทำให้บางสิ่งเป็นหะรอม"**

หากมีผู้ถามว่า: ฟัรฎูและวาญิบมีความหมายเดียวกันหรือไม่ หรือมีความแตกต่างกัน?

คำตอบ: ในแง่ของการได้รับบาปจากการละทิ้ง ทั้งสองมีความหมายเดียวกัน

ส่วนในแง่ของการอธิบายว่าสิ่งใดเป็นฟัรฎูหรือวาญิบ บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นแตกต่างกัน โดยบางท่านกล่าวว่า:

- ฟัรฎูคือสิ่งที่มีหลักฐานชัดเจน ส่วนวาญิบคือสิ่งที่มีหลักฐานที่เป็นการคาดคะเน
- บางท่านกล่าวว่า ฟัรฎูคือสิ่งที่ปรากฏในอัลกุรอาน ส่วนวาญิบคือสิ่งที่ปรากฏในสุนนะฮฺ

ทั้งสองความเห็นนี้ยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอ ความเห็นที่ถูกต้องคือ ฟัรฎูและวาญิบมีความหมายเดียวกัน แต่เมื่อมีการยืนยันอย่างหนักแน่นจะเรียกว่า "ฟะรีฎาะฮฺหรือฟัรฎู" และหากน้อยกว่านั้นจะเรียกว่าวาญิบ นี่คือความเห็นที่ถูกต้องในประเด็นนี้

2. ศาสนาอิสลามมีการแบ่งสิ่งที่เป็นฟัรฎูและสิ่งที่หะรอม

3. มุสลิมจำเป็นต้องรักษาสิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนดเป็นฟัรฎู ซึ่งเข้าใจได้จากการที่พระองค์ทรงห้ามการละเลย

4. อัลลอฮฺทรงกำหนดขอบเขตไว้ชัดเจน ทั้งในส่วนของสิ่งที่วาญิบและสิ่งที่หะรอม เปรียบเสมือนเขตแดนที่แบ่งแยกที่ดินของผู้คน ดังที่มีรายงานในหะดีษของอันนุอฺมาน บิน บะชีร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ว่า สิ่งที่หะลาลนั้นชัดเจน สิ่งที่หะรอมก็ชัดเจน และระหว่างทั้งสองมีสิ่งที่คลุมเครือ

5. การห้ามล่วงละเมิดขอบเขตที่อัลลอฮฺทรงกำหนด ตามที่ระบุว่า **"ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ละเมิดมัน"** โดยสังเกตได้ว่าอัลลอฮฺทรงเน้นย้ำการห้ามละเมิดขอบเขตในเรื่องการหย่าหลายครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแต่งงาน ทั้งในแง่ของการทำสัญญาและการยกเลิก

6. ไม่อนุญาตให้ละเมิดขอบเขตในการลงโทษ เช่น กรณีผู้ที่ทำซินาที่เป็นคนโสด จะถูกเฆี่ยน 100 ครั้งและเนรเทศเป็นเวลาหนึ่งปี ไม่อนุญาตให้เพิ่มจำนวนการเฆี่ยนเป็น 150 ครั้ง เพราะถือเป็นการละเมิดขอบเขต

หากมีผู้กล่าวว่า: การเพิ่มจำนวนการลงโทษอาจช่วยลดการกระทำผิดได้มากกว่า?

คำตอบ: เมื่ออัลลอฮฺทรงกำหนดไว้ 100 ครั้ง เราไม่มีสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังมีการเนรเทศหนึ่งปี ซึ่งบรรดาอุละมาอ์มีความเห็นต่างกันในเรื่องการเนรเทศ เนื่องจากปรากฏในสุนนะฮฺ

จากกรณีนี้ เราทราบว่าการลงโทษผู้ดื่มสุราไม่ใช่หัด (บทลงโทษที่กำหนดไว้แน่นอน) เพราะหากเป็นหัด ท่านอุมัรและบรรดาเศาะหาบะฮฺคงไม่เพิ่มจำนวนการลงโทษ

มีหลักฐานเพิ่มเติมจากเหตุการณ์เดียวกัน เมื่อท่านอุมัรปรึกษาบรรดาเศาะหาบะฮฺ ท่านอับดุรเราะหฺมาน บินเอาฟฺกล่าวว่า: "โอ้อะมีรุลมุอ์มินีน หัดที่เบาที่สุดคือ 80 ครั้ง" โดยหมายถึงบทลงโทษสำหรับการกล่าวหาผู้อื่นว่าทำซินา

หากการลงโทษผู้ดื่มสุราเป็นหัด บทลงโทษที่เบาที่สุดควรเป็น 40 ครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ชัดเจน แต่บรรดานักฟิกฮฺเห็นว่ามันเป็นหัด อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นว่าการกล่าวเช่นนั้นยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่ท่านอุมัรหรือผู้อื่นจะละเมิดหัดที่อัลลอฮฺทรงกำหนดได้

7. การที่อัลลอฮฺทรงนิ่งเงียบในบางเรื่องแสดงถึงความสมบูรณ์ของพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงประสงค์จะตรัส พระองค์ก็จะตรัส และเมื่อทรงประสงค์จะนิ่งเงียบ พระองค์ก็จะนิ่งเงียบ

8. มนุษย์ถูกห้ามจากการละเมิดสิ่งต้องห้ามที่อัลลอฮฺทรงกำหนด ตามที่ระบุว่า **"พระองค์ทรงกำหนดสิ่งต้องห้าม ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ละเมิดมัน"**

การระบุว่าสิ่งใดเป็นสิ่งต้องห้ามมีหลายวิธี เช่น การห้ามโดยตรง การระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นสิ่งต้องห้าม การกล่าวถึงบทลงโทษสำหรับการกระทำนั้น และวิธีอื่นๆ ที่ยืนยันว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม

9. สิ่งที่อัลลอฮฺทรงนิ่งเงียบ ไม่ได้กำหนดเป็นฟัรฎู ไม่ได้กำหนดขอบเขต และไม่ได้ห้าม ถือเป็นสิ่งที่หะลาล แต่นี่ใช้เฉพาะกับสิ่งที่ไม่ใช่การอิบาดะฮฺ เพราะในเรื่องของการอิบาดะฮฺ อัลลอฮฺทรงห้ามไม่ให้ผู้ใดบัญญัติการอิบาดะฮฺที่พระองค์ไม่ได้อนุญาต ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า **"พระองค์ทรงกำหนดสิ่งต้องห้าม ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ละเมิดมัน"**

ดังนั้น เราจึงกล่าวว่า ผู้ที่สร้างอุตริกรรมในศาสนาของอัลลอฮฺ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อ คำพูด หรือการกระทำ ถือว่าได้ละเมิดสิ่งต้องห้ามของอัลลอฮฺ และไม่สามารถอ้างว่าเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺทรงนิ่งเงียบ เพราะหลักการในเรื่องการอิบาดะฮฺคือการห้าม จนกว่าจะมีหลักฐานยืนยัน ส่วนสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่การอิบาดะฮฺ หลักการคือการอนุญาต ดังนั้นสิ่งที่ไม่มีการกล่าวถึงจึงถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาต

ในกรณีที่มักมีคำถามบ่อย ซึ่งเราสามารถเข้าใจคำตอบได้จากหะดีษนี้: **เช่น คำถามจากผู้หญิงที่ว่า** อนุญาตให้กำจัดขนที่ขาหรือแขนหรือไม่?

คำตอบ: ขนแบ่งเป็นสามประเภท: ขนที่ห้ามกำจัด ขนที่ให้กำจัด และขนที่ไม่มีการกล่าวถึง

ประเภทที่หนึ่ง ขนที่ให้กำจัดเป็นที่รู้กันดี เช่น ขนบริเวณอวัยวะเพศ รักแร้ สำหรับทั้งชายและหญิง และหนวดสำหรับผู้ชาย สิ่งเหล่านี้ให้กำจัด แต่สำหรับหนวดไม่ได้ให้กำจัดทั้งหมดเหมือนการโกน จนกระทั่งอิมามมาลิกกล่าวว่า ควรลงโทษผู้ที่โกนหนวด เพราะในหะดีษกล่าวว่า

"أَحْفُوا الشَّوَارِبَ "

"จงตัดหนวดให้สั้น" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 259, 52]

ประเภทที่สอง คือขนที่ห้ามกำจัด เช่น เคราสำหรับผู้ชาย เพราะท่านนบี ﷺ สั่งให้ปล่อยเครา

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"خَالِفُوا المَجُوسَ ، خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ"

"จงทำต่างจากพวกมะญูส (บูชาไฟ)" [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 260, 55]

"จงทำต่างจากพวกมุชริกีน (ตั้งภาคี)" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 5892 และมุสลิม หมายเลข 259, 54] ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้โกนเครา หรือแม้แต่ตัดให้สั้นตามความเห็นที่ถูกต้อง แม้จะยาวเกินกำมือก็ตาม

ส่วนการที่นักฟิกฮฺบางท่านอนุญาตให้ตัดส่วนที่เกินกำมือ โดยอ้างการกระทำของอิบนุอุมัร [บันทึกโดยอับดุรร็อซซาก หมายเลข 25484] นั้นเป็นความเห็นหนึ่ง แต่ขัดกับความหมายตามสำนวนตัวบทของหะดีษ

ท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา มิได้ตัดเคราส่วนที่เกินกำมือเป็นประจำ แต่ท่านกระทำเช่นนั้นเฉพาะในช่วงการประกอบพิธีหัจญ์หรืออุมเราะฮฺเท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้แตกต่างจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของบางคนที่กล่าวว่า ท่านอิบนุ อุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เห็นว่าการตัดเคราส่วนที่เกินกำมือเป็นสิ่งที่อนุญาต

ดูเหมือนว่า - และอัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง - ท่านเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการตัดหรือโกนผมอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม ทัศนะของท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ในประเด็นนี้ไม่ถูกต้อง เพราะความถูกต้องนั้นคือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้

สิ่งที่น่าพิจารณาคือ ท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เป็นหนึ่งในผู้รายงานหะดีษที่สั่งให้ไว้เครา และท่านก็ปฏิบัติตาม แม้เป็นที่ทราบกันดีว่าท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา มีการอิบาดะฮฺที่เหนือกว่าผู้คนทั่วไป แต่ท่านได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ และผู้ที่วินิจฉัยโดยทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่นั้น หากถูกต้องย่อมได้รับผลบุญสองเท่า และหากผิดพลาดก็ยังได้รับผลบุญหนึ่งเท่า

ประเภทที่สาม: ขนที่เหลือซึ่งไม่มีบทบัญญัติสั่งใช้หรือห้าม บางท่านมีทัศนะว่า การกำจัดขนเหล่านี้เป็นสิ่งต้องห้าม โดยอ้างพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา เกี่ยวกับอิบลีสว่า:

﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ﴾

"และแน่นอน ฉันจะสั่งพวกเขา แล้วพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อัลลอฮฺทรงสร้าง" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 119)

ยกเว้นสิ่งที่มีบทบัญญัติให้กำจัด อาทิ การขลิบ และสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

พวกเขาให้เหตุผลว่า การกระทำเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อัลลอฮฺทรงสร้าง เนื่องจากอวัยวะที่เคยมีขนกลับไม่มีขนอีกต่อไป

แม้ทัศนะและการอ้างหลักฐานนี้จะมีน้ำหนัก แต่เมื่อพิจารณาว่าท่านนบี ﷺ ได้จำแนกสิ่งต่างๆ ออกเป็นสามประเภท เราจึงสรุปว่ากรณีนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีการกล่าวถึง เพราะหากเป็นสิ่งต้องห้าม ย่อมถูกจัดอยู่ในหมวดสิ่งที่ถูกห้าม และนี่เป็นข้อบ่งชี้ว่าไม่ควรถือว่าการกระทำนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงสร้าง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอนุญาต

ทัศนะของเราในประเด็นนี้คือ สมควรปล่อยขนไว้โดยมิต้องโกนหรือตัด เว้นแต่ในกรณีของสตรีที่มีขนมากจนทำให้รูปลักษณ์ผิดปกติ เนื่องด้วยสตรีมีความจำเป็นในด้านความงามและการประดับตกแต่ง จึงมิใช่สิ่งต้องห้าม

สำหรับผู้ชายนั้น เรามีทัศนะว่า ยิ่งมีขนมากเท่าใด ก็ยิ่งแสดงถึงความเป็นชายชาตรีมากเท่านั้น

10. ไม่ควรสอบถามหรือสืบค้นในประเด็นที่อัลลอฮฺ ตะอาลา และท่านเราะสูลของพระองค์ทรงนิ่งเงียบ

ในประเด็นนี้มีข้อถกเถียงว่า ข้อห้ามดังกล่าวจำกัดเฉพาะในยุคของการประทานวะหฺยูหรือยังคงมีผลถึงปัจจุบัน บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะแตกต่างกันเป็นสองแนวทาง บางท่านเห็นว่าข้อห้ามนี้มีผลเฉพาะในยุคของการประทานวะหฺยู เนื่องจากเป็นช่วงที่ยังมีการประทานบทบัญญัติ การตั้งคำถามอาจนำไปสู่การกำหนดสิ่งที่เป็นวาญิบหรือหะรอมเพิ่มเติม ดังเช่นกรณีของท่านอัลอักเราะอฺ บินหาบิส ที่ถามท่านนบี ﷺ เมื่อท่านประกาศว่า **"แท้จริงอัลลอฮฺได้บัญญัติการทำหัจญ์แก่พวกท่าน"** โดยท่านถามว่า **"โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ทุกปีหรือ?"**

นี่เป็นคำถามที่ไม่เหมาะสม เว้นแต่ท่านอัลอักเราะอฺ บินหาบิส ต้องการขจัดความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นในหมู่ผู้คน - และอัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่งถึงเจตนาของท่าน ท่านนบี ﷺ จึงตอบว่า **"หากฉันกล่าวว่าใช่ มันก็จะกลายเป็นวาญิบ และพวกท่านจะไม่สามารถปฏิบัติได้ การทำหัจญ์นั้นหนึ่งครั้ง ส่วนที่เพิ่มเติมเป็นการทำโดยสมัครใจ"** [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 1721, และมุสลิม หมายเลข 1337]

ผู้ที่มีความผิดมากที่สุดคือผู้ที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ยังไม่มีข้อห้าม แล้วกลายเป็นสิ่งต้องห้ามเพราะคำถามนั้น หรือถามเกี่ยวกับสิ่งที่ยังไม่เป็นวาญิบ แล้วกลายเป็นวาญิบเพราะคำถามของเขา

บางท่านเห็นว่าหลังยุคการประทานวะหฺยู การพิจารณาในประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่อนุญาต แต่ทัศนะที่ถูกต้องคือ ข้อห้ามยังคงมีผลแม้หลังยุคการประทานวะหฺยู อย่างไรก็ตาม หากเป็นการศึกษาเพื่อขยายความรู้ เช่นที่นักศึกษาศาสนาทำเพื่อเข้าใจประเด็นต่างๆ อย่างถ่องแท้ ก็เป็นสิ่งที่อนุญาต แต่หากไม่ใช่เพื่อการนี้ ก็ควรดำเนินตามแนวทางที่ผู้คนปฏิบัติสืบต่อกันมา

ตัวอย่างเช่น ไม่ควรซักถามเกี่ยวกับเนื้อสัตว์ เนยแข็ง และผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าจากประเทศของผู้ปฏิเสธศรัทธา หรือตั้งคำถามว่า "สิ่งนี้หะลาลหรือหะรอม?" ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีผู้ถามท่านอิบนุ อุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา

เกี่ยวกับเนื้อในตลาด ท่านจึงตอบว่า **"เนื้อที่วางขายในตลาดของเรา เราจะซื้อโดยไม่ต้องสอบถาม"**

เช่นเดียวกัน เราไม่แสวงหาหรือพิจารณาลงลึกไปในเรื่องของสิ่งเร้นลับ และเราไม่พิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเกียรติและยิ่งใหญ่ว่ามีลักษณะอย่างไร เพราะนี่เป็นการลงลึกเกินไป เราไม่ควรยกประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งมีลักษณะว่า: "ท่านเห็นไหมว่าถ้าเป็นอย่างนี้" หรือ "หากว่าเป็นอย่างนั้น" หรือ "ถ้าหากเป็นอย่างโน้น" เหมือนที่พบเห็นได้จากนักศึกษาบางคนในปัจจุบัน มีผู้คนที่สมมติปัญหาที่ไม่เคยเกิดขึ้นและดูเหมือนว่าจะไม่มีทางเกิดขึ้น แต่ถึงกระนั้นพวกเขาก็ยังถามคำถาม ทั้งที่พวกเขาไม่ได้อยู่ในสถานะของการวิจัย แต่กลับถามคำถามทั่วไป สิ่งนี้ไม่ควรเกิดขึ้น

นอกจากนี้ เรื่องที่ผู้คนปฏิบัติกันตามวิถีชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องพิจารณาหรือสอบถามรายละเอียด เว้นแต่เมื่อทราบว่าเป็นสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติ ซึ่งในกรณีนั้นจำเป็นต้องชี้แจงหลักการศาสนาให้ชัดเจน

ตัวอย่างเช่น: บรรดาผู้ที่กล่าวว่าอะซานวันศุกร์ครั้งที่สองที่ท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เพิ่มขึ้นมานั้นเป็นบิดอะฮฺ (สิ่งอุตริกรรม) ที่ไม่อนุญาต เราจะกล่าวแก่พวกเขาว่า: มีหลักฐานอะไร (ที่กล่าวหาว่ามันเป็นบิดอะฮฺ) ?

อาจมีอีกคนกล่าวว่า: "ระหว่างอะซานวันศุกร์ครั้งแรกกับครั้งที่สองมีระยะเวลาห่างกันเพียงไม่กี่นาที" เราควรตอบเขาว่า: "ใครบอกให้ท่านไปสนใจเรื่องนี้? ตลอดหลายยุคสมัย ผู้คนได้เห็นบรรดานักวิชาการอิสลามปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีอะซานครั้งแรกก่อนอะซานครั้งที่สองประมาณ 45-60 นาที และผู้คนก็ปฏิบัติตามแนวทางนี้ ดังนั้นไม่ต้องไปสืบค้นเรื่องนี้ ปล่อยให้ผู้คนดำเนินชีวิตตามที่พวกเขาเคยปฏิบัติ"

แม้สมมติว่ามีหลักฐานยืนยันว่าในสมัยท่านอุษมาน เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ระยะห่างระหว่างอะซานทั้งสองมีเพียง 5-10 นาที แต่บริบทปัจจุบัน

ก็แตกต่างไปแล้ว เมืองมะดีนะฮ์ในสมัยนั้นมีขนาดเล็กกว่าหมู่บ้านเล็กๆ ในยุคปัจจุบันของเรา ทุกวันนี้ระยะทางไกลมากขึ้น ผู้คนต้องใช้เวลาเดินทางจากชายขอบเมืองมายังมัสญิด จึงควรประกาศอะซานแรกล่วงหน้าพอสมควรเพื่อให้ผู้คนได้เตรียมตัวและเดินทางมาถึง

มีประเด็นลักษณะนี้อีกมากมาย แต่หลักการสำคัญตามหะดีษคือ **"ไม่ต้องไปสืบค้นหรือตั้งคำถามกับสิ่งที่ผู้คนปฏิบัติกันอยู่แล้ว"**

11. การยืนยันถึงความเมตตาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ในบทบัญญัติของพระองค์ ตามที่ตรัสว่า **"เป็นความเมตตาแก่พวกท่าน"** โดยทุกบทบัญญัติล้วนเป็นความเมตตา เนื่องจากผลตอบแทนนั้นมากกว่าการกระทำหลายเท่า การทำความดีหนึ่งครั้งได้รับผลบุญ 10 เท่า ถึง 700 เท่า หรือมากกว่านั้น และแม้กระนั้น อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็ยังทรงผ่อนปรนให้กับบ่าว และทรงนิ่งเงียบเกี่ยวกับหลายสิ่ง โดยมิได้ห้ามหรือบังคับพวกเขา

12. การปฏิเสธการลืมจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตามคำกล่าว "มิใช่เพราะการลืม" และสิ่งนี้ปรากฏในอัลกุรอาน อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล ตรัสว่า:

وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيّاً

"และพระเจ้าของเจ้ามิใช่ผู้หลงลืม" (สูเราะฮฺมัรยัม อายะฮฺที่ 64)

และท่านนบีมูซา อะลัยฮิสสลาม กล่าวแก่ฟิรเอาน์เมื่อเขาถามเกี่ยวกับชนรุ่นก่อน:

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لا يَضِلُّ رَبِّي وَلا يَنْسَى

"เขากล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับพวกเขาอยู่กับพระเจ้าของฉันในบันทึก พระเจ้าของฉันไม่ทรงหลงผิดและไม่ทรงลืม" (สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 52)

หากมีผู้ถามว่า: จะตอบอย่างไรเกี่ยวกับพระดำรัสของอัลลอฮฺ

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ

"พวกเขาลืมอัลลอฮฺ พระองค์จึงทรงลืมพวกเขา" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 67)

ซึ่งพระองค์ทรงยืนยันการลืมให้กับพระองค์เอง?

คำตอบคือ: ความหมายของการลืมในที่นี้คือการละทิ้ง นั่นคือ พวกเขาละทิ้งอัลลอฮฺ พระองค์จึงทรงละทิ้งพวกเขา คนเหล่านี้ตั้งใจทำชิริก (การตั้งภาคี) และละทิ้งสิ่งที่วาญิบ (บังคับ) พวกเขาไม่ได้ทำเช่นนั้นเพราะลืม ดังนั้น "พวกเขาลืมอัลลอฮฺ" หมายถึง พวกเขาละทิ้งศาสนาของอัลลอฮฺ "พระองค์จึงทรงลืมพวกเขา" หมายถึง พระองค์จึงทรงละทิ้งพวกเขา

ส่วนการลืมที่หมายถึงการไม่สามารถระลึกถึงความรู้ที่เคยมีอยู่ เป็นคุณลักษณะที่ไม่อาจนำมาอธิบายเกี่ยวกับอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ อย่างเด็ดขาด คุณลักษณะนี้เป็นของมนุษย์ ซึ่งมีธรรมชาติของการหลงลืม อย่างไรก็ตาม มนุษย์จะไม่ถูกเอาผิดหรือลงโทษเพราะสิ่งที่เกิดจากการลืม เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปราศจากเจตนา

13. ความชัดเจนในการอธิบายของท่านนบี ﷺ ที่นำเสนอหะดีษด้วยการแบ่งประเภทที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย

และอัลลอฮฺทรงรู้ดีที่สุด

หะดีษที่ 31

การใช้ชีวิตอย่างสมถะในโลกนี้

عَنْ أَبِيْ العَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ : يَا رَسُوْلَ اللهِ دُلَّنِيْ عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِيَ اللهُ وَأَحَبَّنِيَ النَّاسُ فَقَالَ:

" اِزْهَدْ فِيْ الدُّنْيَا يُحِبُّكَ اللهُ ، وَازْهَدْ فِيْمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبُّكَ النَّاسُ "

حَدِيْثٌ حَسَنٌ ، رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيْدَ حَسَنَةٍ.

จากท่านอบูอัลอับบาส นั่นคือ สะฮ์ลฺ บินสะอัด อัสสาอิดี เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: **“มีชายผู้หนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ แล้วถามว่า: “โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ! ได้โปรดชี้แนะแก่ฉันถึงการงานหนึ่ง ซึ่งเมื่อฉันทำแล้ว อัลลอฮฺจะทรงรักฉัน ในขณะเดียวกันผู้คนก็จะรักฉันด้วย” ท่านตอบว่า: “ท่านจงใช้ชีวิตอย่างสมถะในโลกนี้ แล้วอัลลอฮฺจะรักท่าน และจงสมถะ (ไม่โลภและอยากได้) ในสิ่งที่อยู่กับมนุษย์ แล้วพวกเขาจะรักท่าน”** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 4102 และท่านอื่นๆ ด้วยบรรดาสายรายงานที่หะสัน]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"جَاءَ رَجُلٌ"

(ญาอะ เราะญุลุน - มีชายผู้หนึ่งมา) ไม่มีการระบุชื่อของชายผู้นั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องทราบ เราไม่ควรเสียเวลาพยายามค้นหาว่าเขาเป็นใคร รูปแบบเช่นนี้พบได้ในหะดีษจำนวนมาก เว้นแต่การทราบตัวตนของเขาจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติ จึงจะจำเป็นต้องทราบ

คำกล่าวที่ว่า

"دُلَّنِيْ عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِيَ اللهُ وَأَحَبَّنِيَ النَّاسُ"

(ดุลละนี อะลา อะมะลิน อิซา อะมิลตุฮุ อะหับบะนิยัลลอฮุ วะอะหับบะนิยันนาส - ได้โปรดชี้แนะแก่ฉันถึงการงานหนึ่ง ซึ่งเมื่อฉันทำแล้ว อัลลอฮฺจะทรงรักฉัน ในขณะเดียวกันผู้คนก็จะรักฉันด้วย) แสดงให้เห็นว่าชายผู้นี้ต้องการสิ่งสำคัญสองประการ คือความรักจากอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และความรักจากเพื่อนมนุษย์

ท่านนบี ﷺ จึงแนะนำเขาถึงการกระทำที่เจาะจง โดยกล่าวว่า

"اِزْهَدْ فِيْ الدُّنْيَا"

(อิซฮัด ฟิดดุนยา - ท่านจงใช้ชีวิตอย่างสมถะในโลกนี้) ความสมถะในโลกนี้หมายถึงการไม่ผูกพันกับมัน และการไม่รับเอาสิ่งใดจากโลกนี้นอกจากสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในโลกหน้า ซึ่งมีระดับสูงกว่า

ความระมัดระวัง เพราะความระมัดระวังคือการละทิ้งสิ่งที่เป็นโทษจากเรื่องทางโลก ส่วนความสมถะคือการละทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ในโลกหน้า และการละทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์นั้นสูงกว่าการละทิ้งสิ่งที่เป็นโทษ เพราะมันถูกจัดอยู่ในหลักการซุฮดฺ (การสมถะ) ซึ่งอยู่ในระดับกลางที่ไม่มีทั้งโทษและประโยชน์ ดังนั้นการซุฮดฺคือการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ ส่วนอัลวะเราะอ์ (ความระมัดระวังในศาสนา) คือการกระทำในสิ่งที่ได้รับอนุญาตให้แก่เขา แต่ละทิ้งสิ่งที่เป็นอันตรายต่อเขา

คำกล่าวที่ว่า

"يُحِبُّكَ اللهُ"

(ยุหิบบุกัลลอฮฺ - อัลลอฮฺจะทรงรักท่าน) เป็นคำที่อยู่ในรูปแบบ "ญัซมฺ" (การตัดสระที่ปลายคำกริยาปัจจุบันเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเงื่อนไข) เพราะเป็นคำตอบของ "اِزْهَدْ" (อิซฮัด)

คำว่า "دُنْيَا" (ดุนยา - โลกนี้) หมายถึงโลกที่เราอาศัยอยู่ และได้ชื่อนี้ด้วยสองเหตุผล:

1. ดุนยาในแง่ของเวลา เพราะมาก่อนโลกหน้า
2. ดุนยาในแง่ของคุณค่า เพราะมีค่าน้อยกว่าโลกหน้ามาก

ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"لَمَوضِعُ سَوطِ أَحَدِكُمْ فِي الجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا"

(ที่วางแส้ของคนหนึ่งในหมู่พวกท่านในสวรรค์ยังดีกว่าโลกนี้และทุกสิ่งในโลกนี้) [บันทึกโดยอะหฺมัด หมายเลข 23183, อัลบุคอรีย์ หมายเลข 2892 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 1664]

และท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"رَكَعَتَا الفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا"

(การละหมาดสุนนะฮฺสองร็อกอะฮฺก่อนละหมาดฟัจญ์รฺดีกว่าโลกนี้และทุกสิ่งในโลกนี้) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 725]

ด้วยเหตุนี้ โลกนี้จึงแทบไม่มีคุณค่าใดๆ

ดังที่เราแทบจะไม่พบเดือนใดผ่านไปโดยที่เราไม่พบกับความสุขแล้วตามด้วยความทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกวีที่กล่าวไว้อย่างถูกต้องว่า:

فَيَوْمٌ عَلَيْنَا وَيَوْمٌ لَنَا وَيَوْمٌ نُسَاءُ وَيَوْمٌ نُسَرُّ

"วันหนึ่งเราเผชิญความยากลำบาก อีกวันหนึ่งเราได้รับสิ่งดีๆ วันหนึ่งเราทุกข์โศก อีกวันหนึ่งเรามีความสุข"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

" وَازْهَدْ فِيْمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبُّكَ النَّاسُ "

(วัซฮัด ฟีมา อินดันนาสิ ยุหิบบุกันนาส - จงสมถะในสิ่งที่อยู่กับผู้คนแล้วพวกเขาจะรักท่าน) หมายถึง การไม่โลภในสิ่งที่ผู้อื่นครอบครอง และการละทิ้งความต้องการในสิ่งที่อยู่ในมือของผู้อื่น รวมถึงการไม่ขอสิ่งใดจากผู้คน เพราะเมื่อใดที่เราขอ เราจะกลายเป็นภาระและด้อยค่าในสายตาของพวกเขา เพราะมือที่ให้นั้นประเสริฐกว่ามือที่รับ

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความสูงส่งในเจตนารมณ์ของบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุม จะเห็นได้ว่าคำถามของพวกท่านล้วนมุ่งสู่ความดีทั้งในโลกนี้หรือโลกหน้าหรือทั้งสองโลก

คำถามที่น่าพิจารณาคือ: เมื่อบรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุม ถามคำถามเช่นนี้ พวกท่านต้องการเพียงความรู้ หรือต้องการทั้งความรู้และการปฏิบัติ?

คำตอบคือ ทั้งความรู้และการปฏิบัติ ซึ่งต่างจากผู้คนจำนวนมากในปัจจุบัน - เราขอให้อัลลอฮฺทรงคุ้มครองเราจากการเป็นเช่นนั้น - ที่ถามเพียงเพื่อทราบบทบัญญัติ มิใช่เพื่อนำไปปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ ท่านจะพบว่าพวกเขาถามอุละมาอ์ท่านแล้วท่านเล่า จนกระทั่งได้พบฟัตวาที่สอดคล้องกับความต้องการของตน และแม้กระนั้น พวกเขาอาจรับฟัตวานั้นด้วยความกระตือรือร้นหรือด้วยความเพิกเฉยก็ได้

2. การยืนยันคุณลักษณะความรักของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ นั่นคือ อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงรักด้วยความรักที่แท้จริง

แต่มีคำถามว่า ความรักนี้เหมือนกับความรักของเราต่อสิ่งต่างๆ หรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ แม้แต่ความรักของอัลลอฮฺที่มีต่อเราก็ไม่เหมือนกับความรักของเราที่มีต่อพระองค์ แต่มันยิ่งใหญ่และสูงส่งกว่า เมื่อเราตระหนักว่าสาเหตุของความรักนั้นหลากหลาย และความรักย่อมแปรเปลี่ยนไปตามสาเหตุและลักษณะของมัน แล้วความรักของพระผู้สร้างจะเป็นเช่นไร? เป็นสิ่งที่เราไม่อาจเข้าใจได้อย่างถ่องแท้

ลองพิจารณาดู ปัจจุบันเรารักการรับประทานอาหาร และชอบอาหารบางชนิดมากกว่าอีกชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับเครื่องดื่ม เรารักการพบปะสังสรรค์กับมิตรสหาย เรารักบิดามารดา เรารักผู้หญิง ความรักเหล่านี้มีลักษณะและธรรมชาติเหมือนกันหรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ มันแตกต่างกัน

ดังนั้น ความรักของพระผู้สร้าง อัซซะวะญัลละ ที่มีต่อเราย่อมไม่เหมือนกับความรักของเราที่มีต่อพระองค์ แต่มันยิ่งใหญ่และสูงส่งกว่า อย่างไรก็ตาม มันเป็นความรักที่แท้จริง

พวกที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ (อะฮฺลุตตะอฺฏีล) ซึ่งตัดสินอัลลอฮฺด้วยสติปัญญาของพวกเขาและกล่าวว่า "คุณลักษณะใดของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่สอดคล้องกับสติปัญญาของเรา เราก็ยืนยัน ส่วนที่ไม่สอดคล้อง เราก็ไม่ยืนยัน" ด้วยเหตุนี้ หลักการของพวกเขาในเรื่องนี้คือ พวกเขากล่าวว่า "คุณลักษณะใดของอัลลอฮฺที่สติปัญญาของเรายอมรับ เราก็ยอมรับ ส่วนที่ขัดแย้งกับสติปัญญาของเรา เราก็ปฏิเสธ และส่วนที่ไม่สอดคล้องและไม่ขัดแย้ง ส่วนใหญ่ของพวกเขาก็ปฏิเสธและกล่าวว่า เราไม่สามารถยืนยันได้จนกว่าสติปัญญาจะยืนยันการมีอยู่ และบางคนก็นิ่งเงียบในเรื่องนี้"

ผู้ที่ใกล้เคียงกับความระมัดระวังที่สุดคือผู้ที่นิ่งเงียบ แต่กระนั้นพวกเขาก็มิได้ดำเนินตามแนวทางของความระมัดระวังที่แท้จริง เพราะแนวทางของความระมัดระวังคือการยืนยันสิ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงยืนยันให้กับพระองค์เองอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าสติปัญญาของเราจะเข้าใจหรือไม่ก็ตาม และปฏิเสธสิ่งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงปฏิเสธจากพระองค์เองอย่างสมบูรณ์ไม่ว่าสติปัญญาของเราจะยืนยันหรือไม่ก็ตาม ส่วนสิ่งที่สติปัญญาของเราไม่ได้ยืนยันหรือปฏิเสธ เราก็ยืนยันหากอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงยืนยันให้กับพระองค์เอง และปฏิเสธหากอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงปฏิเสธจากพระองค์เอง

ดังนั้น ความรักของอัลลอฮฺ ตะอาลา ต่อปวงบ่าวของพระองค์ได้รับการยืนยันผ่านทั้งอัลกุรอาน สุนนะฮฺ และมติเอกฉันท์ของบรรพชนผู้ทรงคุณธรรม ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾

"ดังนั้นอัลลอฮฺจะทรงนำมาซึ่งกลุ่มชนหนึ่งที่พระองค์ทรงรักพวกเขาและพวกเขาก็รักพระองค์" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 54)

และพระองค์ อัซซะวะญัลละ ตรัสอีกว่า:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักบรรดาผู้ยำเกรง" (สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ อายะฮฺที่ 4)

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักบรรดาผู้ต่อสู้ในหนทางของพระองค์เป็นแถวเป็นแนว" (สูเราะฮฺอัศศ็อฟ อายะฮฺที่ 4)

และยังมีอายะฮฺอื่นๆ อีกมากมายที่ยืนยันในเรื่องนี้

กลุ่มที่ใช้สติปัญญาได้ตัดสินอัลลอฮฺด้วยสติปัญญาของพวกเขาว่าความรักของอัลลอฮฺนั้นหมายถึง เพียงการประทานรางวัลสำหรับการงานเท่านั้น

เราขอตอบว่า การให้รางวัลสำหรับการงานนั้นมิใช่สิ่งที่ต้องมาจากความรักหรอกหรือ? เพราะเป็นไปไม่ได้ที่ผู้ใดจะให้รางวัลแก่การกระทำหนึ่งโดยที่เขาไม่รักการกระทำนั้น แม้แต่สติปัญญาก็ไม่อาจยอมรับว่า

มีผู้ใดจะให้รางวัลแก่การกระทำโดยที่เขาไม่รักการกระทำนั้น สติปัญญาย่อมปฏิเสธความคิดเช่นนี้ ดังนั้นเมื่อเรากลับไปพิจารณาด้วยสติปัญญา สติปัญญาเองก็กลับกลายเป็นหลักฐานยืนยันการมีอยู่ของความรักนั้น

ในกรณีนี้ เราจำเป็นต้องยืนยันความรักโดยตรง และกล่าวว่า มันคือความรักที่แท้จริง

หากผู้ใดปฏิเสธความรักและกล่าวว่า อัลลอฮฺไม่ทรงรัก เขาก็เท่ากับปฏิเสธอัลกุรอาน ในประเด็นนี้เราขอกล่าวว่า การปฏิเสธคุณลักษณะที่แท้จริงนั้น หากเป็นการปฏิเสธด้วยการโกหกและปฏิเสธโดยสิ้นเชิงก็ถือเป็นการปฏิเสธศรัทธา (กุฟรฺ) แต่หากเป็นการปฏิเสธด้วยการตีความ ในกรณีนี้มีรายละเอียดดังนี้:

1. หากการตีความนั้นมีหลักฐานที่ยอมรับได้ ก็มิได้ถือว่าเป็นการปฏิเสธศรัทธา แต่เขาได้ขัดแย้งกับแนวทางของบรรพชน (สะลัฟ) ดังนั้นเขาจึงถือเป็นผู้ละเมิด (ฟาสิก) และผู้สร้างอุตริกรรมในศาสนา (มุบตะดิอฺ)

2. หากการตีความไม่มีหลักฐานที่ยอมรับได้ ก็จะไม่ได้รับการยอมรับแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ บรรดาอุละมาอ์จึงได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับการสาบานว่า หากผู้ใดกล่าวว่า "ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันจะไม่ซื้อขนมปัง" แล้วเขาไปซื้อขนมปัง เมื่อเราบอกว่า "ท่านต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮฺ (การไถ่โทษ)" แต่เขากลับกล่าวว่า "ไม่ ฉันหมายถึงผ้าด้วยคำว่าขนมปัง" กรณีเช่นนี้ย่อมไม่ได้รับการยอมรับ เพราะไม่มีหลักฐานทางภาษาที่จะตีความเช่นนั้นได้

แต่หากเขากล่าวว่า "ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ฉันจะไม่นอนนอกจากบนที่นอน" แล้วเขาออกไปนอนบนพื้นทราย เมื่อเราบอกว่า "ท่านผิด

คำสาบานแล้วเพราะท่านไม่ได้นอนบนที่นอน" แต่เขากล่าวว่า "ฉันหมายถึงแผ่นดินด้วยคำว่าที่นอน" ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الأَرْضَ فِرَاشاً﴾

"ผู้ทรงทำให้แผ่นดินเป็นที่นอนสำหรับพวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 22)"

กรณีเช่นนี้ย่อมได้รับการยอมรับ เพราะมีหลักฐานรองรับการตีความดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ปลอดภัยที่สุด แนวทางแห่งมารยาทต่ออัลลอฮฺ และแนวทางแห่งปัญญา คือการยืนยันสิ่งที่อัลลอฮฺทรงยืนยันให้กับพระองค์เอง ไม่ว่าสติปัญญาของเราจะเข้าใจหรือไม่ก็ตาม และปฏิเสธสิ่งที่อัลลอฮฺทรงปฏิเสธจากพระองค์เอง ไม่ว่าสติปัญญาของเราจะเข้าใจหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งนิ่งเงียบในสิ่งที่อัลลอฮฺทรงนิ่งเงียบ

3. การแสวงหาความรักจากผู้คนนั้นมิใช่ความผิด ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมหรือผู้ปฏิเสธศรัทธา เราสามารถกล่าวได้ว่า การแสวงหาความรักแม้จากผู้ปฏิเสธศรัทธานั้นไม่มีความผิด ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตรัสว่า:

﴿ لا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ﴾

"อัลลอฮฺมิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อสู้พวกเจ้าในเรื่องศาสนา และมิได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้าในการที่พวกเจ้าจะทำความดีแก่พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา" (สูเราะฮฺอัลมุมตะหินะฮฺ อายะฮฺที่ 8)

เป็นที่ประจักษ์ว่าเมื่อเรามอบของขวัญหรือบริจาคแก่พวกเขา พวกเขาย่อมรักเรา หรือเมื่อเราให้ความยุติธรรมต่อพวกเขา พวกเขาก็จะรักเรา แต่สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือการที่เรารักพวกเขา ด้วยเหตุนี้ จึงมีรายงานในหะดีษ แม้จะเป็นหะดีษที่อ่อนว่าเมื่อท่านนบี ﷺ เข้าสู่เมืองใดเมืองหนึ่ง ท่านจะกล่าวว่า

"اللَّهمَّ حَبِّبْنَا إِلَى أَهْلِهَا، وَحَبِّبْ صَالِحِي أَهْلِهَا إِلَينَا"

(อัลลอฮุมมะ หับบิบนา อิลา อะฮฺลิฮา วะหับบิบ ศอลิฮี อะฮฺลิฮา อิลัยนา - โอ้อัลลอฮฺ โปรดทำให้เรารักผู้คนในเมืองนี้ และโปรดทำให้คนดีๆ จากผู้คนในเมืองนี้รักเรา)

มีข้อสังเกตอันลึกซึ้งในคำวิงวอนนี้ คือ เมื่อท่านต้องการขอความรักที่ออกมาจากตัวท่านเองที่มีต่อผู้คน ท่านใช้คำว่า "ศอลิฮี อะฮฺลิฮา" (บรรดาคนดีๆ จากผู้คนในเมืองนั้น) โดยเจาะจงเฉพาะคนดีเท่านั้น แต่เมื่อท่านต้องการขอความรักที่ออกมาจากผู้คนที่มีต่อท่าน ท่านใช้คำว่า "หับบิบนา อิลา อะฮฺลิฮา" (โปรดทำให้เรารักผู้คนในเมืองนั้น) โดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใดๆ

4. ความประเสริฐของการมีความสมถะ (ซุฮดฺ) ในโลกนี้ โดยความสมถะนั้นหมายถึง การละทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ในโลกหน้า

ความสมถะมิได้หมายความว่าต้องละทิ้งการสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม ไม่ขับขี่ยานพาหนะที่ดี หรือต้องใช้ชีวิตอย่างขัดสน รับประทานเพียงขนมปังโดยไม่มีกับข้าว แต่หมายถึงการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่อัลลอฮฺประทานให้อย่างเหมาะสม เพราะอัลลอฮฺทรงรักที่จะเห็นร่องรอยความโปรดปรานของพระองค์บนตัวบ่าวของพระองค์ และเมื่อเขา

ใช้ประโยชน์จากความโปรดปรานเหล่านั้นในลักษณะที่ถูกต้อง มันก็จะเป็นประโยชน์ต่อเขาในโลกหน้า ดังนั้น อย่าได้หลงผิดกับการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและการสวมใส่เสื้อผ้าเก่าๆ ของบางคน เพราะอาจมีสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ จงพิจารณาที่การกระทำและสภาพที่แท้จริงของเขา

5. ความสมถะ (ซุฮดฺ) นั้นอยู่ในระดับที่สูงกว่าความระมัดระวัง (วะเราะอฺ) เพราะความระมัดระวังคือการละทิ้งสิ่งที่เป็นโทษ ส่วนความสมถะคือการละทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ในโลกหน้า

6. ความสมถะเป็นหนึ่งในสาเหตุที่นำมาซึ่งความรักของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ตามที่ท่านนบีกล่าวว่า

"اِزْهَدْ فِيْ الدُّنْيَا يُحِبُّكَ اللهُ"

(จงมีความสมถะในโลกนี้ อัลลอฮฺจะทรงรักท่าน) และหนึ่งในสาเหตุที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่นำมาซึ่งความรักของอัลลอฮฺต่อบ่าวคือการปฏิบัติตามท่านนบี ﷺ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) หากพวกท่านรักอัลลอฮฺ ก็จงปฏิบัติตามฉัน แล้วอัลลอฮฺก็จะทรงรักพวกท่าน" (สูเราะฮฺอาล อิมรอน อายะฮฺที่ 31)

7. การส่งเสริมให้มีความสมถะในสิ่งที่อยู่กับผู้อื่น เพราะท่านนบี ﷺ ได้ชี้ให้เห็นว่านี่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนรักเรา ซึ่งรวมถึงการไม่ขอสิ่งใดจากผู้อื่น และไม่แสดงความต้องการหรือบอกเป็นนัยถึงความปรารถนาในสิ่งต่างๆ

ตัวอย่างแรก: เมื่อท่านเห็นปากกาหรือนาฬิกาที่ท่านชื่นชอบกับผู้อื่นแล้วกล่าวว่า "เพื่อน นาฬิกานี่ดีจังเลย มอบให้ฉันเป็นของขวัญไม่ได้หรือ?

การให้ของขวัญช่วยขจัดความไม่พอใจ และสร้างความรัก" พร้อมอ้างหลักฐานต่างๆ เพื่อให้ได้นาฬิกามา แต่หากผู้นั้นเฉลียวฉลาด เขาอาจตอบว่า "งั้นท่านก็มอบนาฬิกาของท่านเป็นของขวัญให้ฉันด้วยสิ" และอ้างหลักฐานเช่นกัน

เราขอกล่าวว่า การขอสิ่งของจากผู้อื่นนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำลายความรักและมิตรภาพอย่างแน่นอน เพราะผู้คนย่อมรู้สึกหนักใจและรังเกียจผู้ที่ทำเช่นนี้ และมองว่าเขาต่ำต้อย อีกทั้งมือที่ให้ย่อมประเสริฐกว่ามือที่รับ

ตัวอย่างที่สอง: การบอกเป็นนัยถึงความต้องการ เช่น กล่าวว่า "มาชาอัลลอฮฺ ปากกาที่ท่านมีนี่วิเศษมาก ฉันหวังว่าจะได้แบบนี้บ้าง" ซึ่งเสมือนท่านกำลังบอกเขาว่า "มอบมันให้ฉันเถิด"

ท่านควรละทิ้งพฤติกรรมเช่นนี้ และหากมีผู้ขอในลักษณะนี้จากท่านให้บอกเขาว่า "ลองหาซื้อในตลาดเถิด เพราะฉันไม่ชอบให้ผู้ใดทำตัวต่ำต้อยเช่นนี้ จงรักษาเกียรติของตนและอย่าทำให้ตัวเองด้อยค่า"

แต่มีประเด็นที่น่าพิจารณา: หากท่านทราบว่าเพื่อนของท่านจะมีความสุขหากท่านขอสิ่งใดจากเขา ท่านควรขอหรือไม่?

คำตอบคือ ได้ เพราะมีหลักฐานว่า **"เมื่อท่านนบี ﷺ เห็นเนื้อบนไฟท่านถามว่า "ฉันไม่เห็นหม้อบนไฟหรอกหรือ? (เพื่อสอบถามว่าเนื้อนั้นมาจากไหน)" พวกเขาตอบว่า "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ นี่คือเนื้อที่มีผู้บริจาคให้กับบะรีเราะฮฺ (เป็นทาสหญิงที่ได้รับการปลดปล่อย)" ท่านจึงกล่าวว่า "มันเป็นทานสำหรับเธอ และเป็นของขวัญสำหรับเรา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2578) และมุสลิม หมายเลข 1504]

เพราะเรารู้อย่างแน่นอนว่าท่านหญิงบะรีเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮาจะมีความสุข ดังนั้นหากท่านทราบว่าการขอของท่านจะทำให้เพื่อนของท่านมีความสุข ก็ไม่มีความผิดแต่อย่างใด

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 32

อย่าก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและจงอย่าก่อความเดือดร้อนซึ่งกันและกัน

عَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ :

" لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ " .

حَدِيْثٌ حَسَنٌ ، رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارَقُطْنِيُّ وَغَيْرُهُمَا مُسْنَداً ، وَرَوَاهُ مَالِكٌ فِيْ المُوَطَّأِ عَنْ عَمْرِو ابْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيْهِ عَنِ النَّبِيِّ مُرْسَلاً فَأَسْقَطَ أَبَا سَعِيْدٍ . وَلَهُ طُرُقٌ يُقَوِّيْ بَعْضُهَا بَعْضاً.

จากท่านอบูสะอีด นั่นคือ สะอัด บินมาลิก บินสินาน อัลคุดรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **"ไม่มีการสร้างความเสียหาย และไม่มีการสร้างความเสียหายโดยเจตนา"** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 2341 และอัดดาเราะกุฏนีย์ หมายเลข 4597 และท่านอื่นๆ นอกจากท่านทั้งสองด้วยสายรายงานถึงท่านนบี ﷺ และบันทึกโดยมาลิกในหนังสือ "อัลมุวัฏเฏาะอ์ หมายเลข 4597" จากอัมรฺ บินยะหฺยา จากพ่อของเขาจากท่านนบี ﷺ ด้วยสายรายงานที่มุรฺสัล โดยไม่ได้ระบุอบูสะอีด และสำหรับหะดีษบทนี้มีสายรายงานอื่นๆ อีกที่ต่างสามารถยกระดับสายรายงานให้มีน้ำหนักได้]

(หมายเหตุ: การแปลในที่นี้แตกต่างจากอีกเล่มหนึ่ง เนื่องจากเป็นไปตามทัศนะการอธิบายความหมายของคำว่า "เฎาะร็อร" และ "ฎิรอร" ที่แตกต่างกันของบรรดาอุละมาอ์ในที่นี้ได้เลือกแปลในรูปแบบที่พยายามครอบคลุมความหมายตามทัศนะต่างๆ)

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لاَ ضَرَرَ"

(ลา เฎาะเราะเราะ - ไม่มีการสร้างความเสียหาย) ความเสียหายเป็นที่รู้จักกันดี และความเสียหายอาจเกิดขึ้นกับร่างกาย ทรัพย์สิน ลูกหลาน ปศุสัตว์ และอื่นๆ

"وَلاَ ضِرَارَ"

(วะลา ฎิรอเราะ - และไม่มีการสร้างความเสียหายโดยเจตนา) หมายถึง ไม่มีการสร้างความเสียหายโดยเจตนา

ความแตกต่างระหว่าง "ضَرَر" และ "ضِرَار" นั้นคือ: "ضَرَر" (เฎาะร็อร - ความเสียหายที่เกิดโดยไม่ตั้งใจ) และ "ضِرَار" (ฎิรอร - ความเสียหายที่เกิดโดยเจตนา) ด้วยเหตุนี้จึงมาในรูปแบบของ "صِيغَةُ الْمُفَاعَلَةِ" (รูปแบบของการกระทำร่วมกัน)

ตัวอย่างเช่น: ชายผู้หนึ่งมีต้นไม้ที่เขารดน้ำทุกวัน และน้ำได้ไหลเข้าบ้านเพื่อนบ้านจนก่อให้เกิดความเสียหาย แต่เขาไม่รู้ถึงความเสียหายนั้น กรณีนี้เรียกว่า "เฎาะร็อร"

อีกตัวอย่างหนึ่ง: ชายผู้หนึ่งมีความขัดแย้งกับเพื่อนบ้าน เขาจึงกล่าวว่า "ฉันจะทำบางสิ่งที่ทำให้เขาเดือดร้อน" แล้วเขาก็นำมอเตอร์ที่มีเสียงดังราวกับเครื่องจักรมาติดตั้งที่ผนังบ้านเพื่อนบ้าน โดยมีเจตนาสร้างความเดือดร้อน กรณีนี้เรียกว่า "ฎิรอร"

مُضَارٌّ (มุฎอรฺ) หรือผู้ที่สร้างความเสียหายโดยเจตนานั้น จะไม่เลิกการกระทำแม้จะรู้ตัว เพราะเขาตั้งใจทำ ต่างจากผู้ที่สร้างความเสียหายโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งเมื่อรู้ตัวว่าการกระทำของตนก่อให้เกิดความเสียหาย เขาก็จะยุติการกระทำนั้นทันที

หลักการจากหะดีษนี้มีความสำคัญในหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องการทำธุรกรรมต่างๆ เช่น การซื้อขาย การจำนำ และการรับจำนำ รวมถึงในเรื่องการสมรส เช่น การที่สามีสร้างความเดือดร้อนให้ภรรยา หรือภรรยาสร้างความเดือดร้อนให้สามี ตลอดจนในเรื่องพินัยกรรม เช่น การที่ผู้ทำพินัยกรรมจงใจทำให้เกิดความเสียหายแก่ทายาท

กฎเกณฑ์ที่ควรยึดถือคือ: เมื่อพิสูจน์ได้ว่าเกิดความเสียหาย ต้องยุติการกระทำนั้น และเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีการสร้างความเสียหายโดยเจตนา ต้องยุติการกระทำนั้น พร้อมทั้งลงโทษผู้ที่จงใจก่อความเสียหาย

ยกตัวอย่างเช่น: ในสมัยญาฮิลียะฮฺ ผู้ชายอาจหย่าภรรยาแล้ว แต่เมื่อใกล้สิ้นสุดอิดดะฮฺก็กลับคืนดีด้วย จากนั้นก็หย่าอีก และเมื่อใกล้สิ้นสุดอิดดะฮฺก็กลับคืนดีอีก แล้วหย่าเป็นครั้งที่สามและสี่ โดยมีเจตนาสร้างความเดือดร้อน อัลลอฮฺจึงทรงยกเลิกการกระทำเช่นนี้และทรงจำกัดการหย่าไว้เพียงสามครั้งเท่านั้น

อีกตัวอย่างหนึ่ง: ชายผู้หนึ่งหย่าภรรยาโดยที่มีบุตรด้วยกัน ตามหลักการแล้วสิทธิ์ในการดูแลบุตรเป็นของมารดา เว้นแต่เธอจะแต่งงานใหม่ หญิงผู้นั้นประสงค์จะแต่งงานใหม่แต่เกรงว่าหากแต่งงาน อดีตสามีจะพรากบุตรไป เขาจึงข่มขู่เธอว่า "หากเธอแต่งงาน ฉันจะเอาลูกไป" ทั้งที่แท้จริงแล้วเขาไม่ได้ต้องการดูแลบุตร และหากได้บุตรไปก็จะทอดทิ้ง แต่เขาเจตนาสร้างความเดือดร้อนให้อดีตภรรยาโดยการขัดขวางไม่ให้เธอแต่งงานใหม่ สิ่งนี้เป็นการกระทำต้องห้ามและเป็นการรุกรานสิทธิของเธออย่างชัดแจ้ง

แม้ว่าหากเธอแต่งงานและเขาพรากบุตรไป ทั้งที่เธอทำหน้าที่ดูแลบุตรได้ดีและสามีใหม่ของเธอก็ยินยอม แต่เขากลับกล่าวว่า "ฉันต้องการสร้างความเดือดร้อนให้เธอ" และเป็นที่ประจักษ์ว่าหากเขาได้บุตรไป เขาจะละเลยการดูแล อาจปล่อยให้อยู่ภายใต้การดูแลของภรรยาใหม่ ซึ่งมีความขัดแย้งกับมารดาของเด็ก ท่านลองพิจารณาดูว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อบุตรของสตรีที่มีความขัดแย้งกับเธอต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเธอ? เธอจะละเลยการดูแล ให้ความสำคัญกับบุตรของตนเองมากกว่า และอาจทำให้เด็กๆ ต้องอับอาย การที่บิดานำบุตรไปด้วยเจตนาสร้างความเดือดร้อนเช่นนี้ จึงเป็นการกระทำต้องห้ามอย่างไม่มีข้อสงสัย

อีกตัวอย่างหนึ่ง: ชายผู้หนึ่งทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินครึ่งหนึ่งหลังการเสียชีวิตให้แก่บุคคลอื่น โดยมีเจตนาลดส่วนแบ่งของทายาท การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งต้องห้าม แม้ว่าทายาทจะมีสิทธิ์ยกเลิกส่วนที่เกินหนึ่งในสามก็ตาม

อีกตัวอย่างหนึ่ง: ชายผู้หนึ่งมีลูกพี่ลูกน้องห่างๆ เป็นทายาทเพียงคนเดียว ด้วยความประสงค์ที่จะสร้างความเดือดร้อน เขาจึงทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินหนึ่งในสามให้แก่ผู้อื่น เพื่อมิให้ลูกพี่ลูกน้องได้รับมรดก การกระทำเช่นนี้ก็เป็นสิ่งต้องห้ามเช่นกัน

หากเราปฏิบัติตามหลักการของหะดีษนี้ สภาพสังคมก็จะดีขึ้น แต่ธรรมชาติของมนุษย์มักโน้มเอียงไปทางความตระหนี่และการรุกราน ท่านจะพบว่าบางคนสร้างความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องของตน และแม้จะเห็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ก็มิได้ยุติการกระทำนั้น

ผู้เขียน (อิมามอันนะวะวีย์) - ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน - ได้กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษหะสัน ซึ่งบันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ อัดดาเราะกุฏนีย์ และท่านอื่นๆ แบบมุสนัด คือมีสายรายงานที่ต่อเนื่อง

และมีรายงานว่า อิมามมาลิกได้บันทึกในหนังสืออัลมุวัฏเฏาะอ์แบบมุรสัล จากอัมรฺ บิน ยะหฺยา จากบิดาของท่าน จากท่านนบี ﷺ โดยไม่ผ่านอบูสะอีด ซึ่งเมื่อหะดีษขาดการรายงานจากเศาะหาบะฮฺจะเรียกว่ามุรสัล อย่างไรก็ตาม อิมามอันนะวะวีย์ - ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน - ได้กล่าวว่า "หะดีษนี้มีสายรายงานหลายสายที่เสริมความน่าเชื่อถือซึ่งกันและกัน" และเป็นที่ประจักษ์ว่าเมื่อหะดีษมีสายรายงานหลายสาย แม้แต่ละสายอาจอ่อนเมื่อพิจารณาแยกกัน แต่เมื่อรวมกันก็ทำให้หะดีษนั้นมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังที่กวีได้กล่าวไว้ว่า:

"لاَ تُخَاصِمْ بِوَاحِدٍ أَهْلَ بَيْتٍ فَضَعِيفَانِ يَغْلِبَانِ قَوِيًّا"

(อย่าโต้เถียงกับครอบครัวหนึ่งโดยลำพัง เพราะคนอ่อนแอสองคนสามารถเอาชนะคนแข็งแรงหนึ่งคนได้)

หะดีษบทนี้จึงถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในบทบัญญัติอิสลาม นั่นคือ อิสลามไม่ยอมรับการสร้างความเสียหายในทุกรูปแบบและปฏิเสธการจงใจสร้างความเสียหายอย่างเด็ดขาด

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หมายเหตุ : ในบทนี้ชัยคฺอัลอุษัยมีนได้อธิบายความหมายและยกตัวอย่างของเนื้อหาหะดีษ แต่มิได้ระบุส่วนที่เป็น "บทเรียนที่ได้รับ" อย่างชัดเจนเหมือนเช่นในบทอื่นๆ (ผู้แปล)

หะดีษที่ 33

การแสดงพยานหลักฐานจำเป็นสำหรับผู้เป็นโจทก์

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ :
"لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ ، لَادَّعَى رِجَالٌ أَمْوَالَ قَوْمٍ وَدِمَاءَهُمْ ،
وَلَكِنِ الْبَيِّنَةُ عَلَى الْمُدَّعِيْ وَالْيَمِيْنُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ"
حَدِيْثٌ حَسَنٌ ، رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا ، وَبَعْضُهُ فِيْ الصَّحِيْحَيْنِ

จากท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา จากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านกล่าวว่า: **"หากมนุษย์ได้รับสิทธิ์ทุกอย่างตามที่เขาได้กล่าวอ้างแล้วไซร้ แน่นอนย่อมมีผู้คนอ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินและเลือดเนื้อของกลุ่มชนหนึ่ง แต่ทว่าพยานหลักฐานนั้นจำเป็นสำหรับโจทก์ (ผู้กล่าวอ้าง) ที่ต้องนำมาเสนอ ส่วนการสาบานนั้นเป็นหน้าที่สำหรับผู้ปฏิเสธการกล่าวอ้าง"** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอัลบัยฮะกีย์ หมายเลข 20990 และท่านอื่นๆ ด้วยสำนวนนี้ และบางส่วนมีบันทึกอยู่ในหนังสือเศาะฮีหฺทั้งสอง (อัลบุคอรีย์ หมายเลข 2514 และมุสลิม หมายเลข 1711)]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

" لَوْ يُعْطَى "

(เลา ยุอฺฏอ - หากได้รับ) ในที่นี้ผู้ให้คือผู้มีอำนาจในการพิจารณา เช่น ผู้พิพากษา หรือผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

" بِدَعْوَاهُمْ "

(บิดะอฺวาฮุม - ด้วยการกล่าวอ้าง) หมายถึง การอ้างสิทธิ์ของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นการยืนยันหรือปฏิเสธ

ตัวอย่างการยืนยัน: เช่น การกล่าวว่า "ฉันเรียกร้องเงิน 1,000 ริยาล จากบุคคลนั้น"

ตัวอย่างการปฏิเสธ: เช่น การปฏิเสธหนี้สินที่มีต่อผู้อื่น เช่น เป็นหนี้ผู้หนึ่ง 1,000 ริยาล แล้วอ้างว่าได้ชำระแล้ว หรือปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นหนี้แต่อย่างใด

" لَادَّعَى "

(ลัดดะอา) เป็นคำตอบของ "لَو" (เลา) และ "لادعَى رِجَال" (ลัดดะอา ริญาลุน) หมายถึงผู้ที่ไม่ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ เพราะผู้ที่ยำเกรงต่อพระองค์จะไม่กล้าอ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือชีวิตที่มิใช่ของตน

" أَمْوَالَ قَوْمٍ "

(อัมวาลา เกามิน - ทรัพย์สินของผู้คน) อาจหมายถึงการกล่าวอ้างว่า "นี่เป็นทรัพย์สินของฉัน" หรืออาจหมายถึงการกล่าวว่า "บุคคลนี้เป็นหนี้ฉันเท่านั้นเท่านี้" โดยอ้างสิทธิ์ในหนี้สินหรือทรัพย์สิน

" وَدِمَاءَهُمْ "

(วะดิมาอะฮุม - และชีวิตของพวกเขา) หมายถึง การกล่าวหาเกี่ยวกับการฆาตกรรมหรือการทำร้ายร่างกาย เช่น กล่าวว่า "คนนี้ฆ่าบิดาของฉัน" หรือ "คนนี้ฆ่าพี่ชายของฉัน" หรือ "คนนี้ทำร้ายฉัน"

หากผู้คนได้รับสิทธิ์ตามที่กล่าวอ้าง ผู้ที่ไม่ยำเกรงต่ออัลลอฮฺย่อมไม่ลังเลที่จะอ้างสิทธิ์ในทรัพย์สินและชีวิตของผู้อื่น

" وَلٰكِنْ البَيِّنَةُ عَلَى المُدَّعِيْ "

(วะลากินิล บัยยินะตุ อะลัล มุดดะอีย์ - แต่หลักฐานเป็นหน้าที่ของผู้กล่าวอ้าง) คือสิ่งที่แสดงความจริงและใช้พิสูจน์การกล่าวอ้าง

" وَاليَمِيْنُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ "

(วัลยะมีนุ อะลา มันอันกะเราะ - การสาบานเป็นหน้าที่ของผู้ที่ปฏิเสธการกล่าวอ้าง)

ดังนั้น ในกรณีพิพาทจะมีผู้กล่าวอ้างและผู้ถูกกล่าวหา โดยผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่แสดงหลักฐาน และผู้ถูกกล่าวหามีหน้าที่สาบานเพื่อปฏิเสธข้อกล่าวหา

หะดีษบทนี้จึงเป็นหลักการสำคัญในการตัดสินคดีและเป็นบรรทัดฐานอันยิ่งใหญ่ในการพิพากษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้พิพากษาและผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินคดีทั้งปวง

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การอ้างสิทธิ์เกิดขึ้นในเรื่องทรัพย์สินและชีวิต ตามคำกล่าว

" أَمْوَالَ قَوْمٍ وَدِمَاءَهُمْ "

(ทรัพย์สินและเลือดเนื้อของกลุ่มชนหนึ่ง) และรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นวัตถุและผลประโยชน์ เช่น การอ้างว่าผู้หนึ่งเช่าบ้านเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งเป็นผลประโยชน์ และยังรวมถึงเรื่องสิทธิต่างๆ เช่น สามีอ้างว่าภรรยาไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเธอ หรือในทางกลับกัน การอ้างสิทธิ์จึงมีขอบเขตที่กว้างขวาง แต่นี่คือหลักการ และการกล่าวถึงทรัพย์สินและชีวิตเป็นเพียงตัวอย่าง เพราะอาจมีการอ้างสิทธิ์ในด้านอื่นๆ ได้

2. บทบัญญัติอิสลามมีไว้เพื่อปกป้องทรัพย์สินและชีวิตของผู้คนจากการถูกละเมิด

3. หลักฐานเป็นหน้าที่ของผู้กล่าวอ้าง และหลักฐานมีหลายประเภท หนึ่งในนั้นคือพยานบุคคล ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ﴾

"และจงให้มีพยานสองคนจากบรรดาชายของพวกเจ้า แต่ถ้าหากมิใช่ชายสองคน ก็ให้เป็นชายหนึ่งคนและหญิงสองคนจากบรรดาพยานที่พวกเจ้าพอใจ" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 282)

นอกจากนี้ สภาพการณ์แวดล้อมก็ถือเป็นหลักฐานได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ชายผู้หนึ่งซึ่งไม่ได้สวมผ้าโพกศีรษะวิ่งไล่ตามชาย

อีกคนที่กำลังสวมผ้าโพกศีรษะและถือผ้าโพกศีรษะอีกผืนไว้ในมือ พลางร้องตะโกนว่า "คุณๆ คืนผ้าโพกศีรษะของฉันมา" ในกรณีนี้ ชายที่ไม่ได้สวมผ้าโพกศีรษะมีสภาพการณ์แวดล้อมเป็นหลักฐานสนับสนุน เนื่องจากผู้ที่ถูกไล่ตามนั้นสวมผ้าโพกศีรษะอยู่แล้วและยังถืออีกผืนไว้ในมือ ซึ่งโดยปกติแล้วคนทั่วไปจะไม่ถือผ้าโพกศีรษะในขณะที่สวมอีกผืนอยู่บนศีรษะ

ในกรณีนี้ สภาพการณ์แวดล้อมเป็นพยานสนับสนุนผู้กล่าวอ้าง และมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เราจึงสรุปได้ว่าผู้ที่อ้างว่าผ้าโพกศีรษะในมือของผู้ที่วิ่งหนีเป็นของตนนั้นมีสภาพการณ์แวดล้อมสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ก็ไม่มีข้อขัดข้องที่จะให้เขาสาบานยืนยันว่าผ้าโพกศีรษะนั้นเป็นของตน

ในทำนองเดียวกัน หากเกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภรรยาเกี่ยวกับเครื่องใช้ในบ้าน โดยภรรยาอ้างว่า "เครื่องใช้เหล่านี้เป็นของฉัน" และสามีก็อ้างว่า "เครื่องใช้เหล่านี้เป็นของฉัน" การพิจารณาจะขึ้นอยู่กับลักษณะของเครื่องใช้นั้นๆ หากเป็นเครื่องใช้สำหรับผู้ชายก็ควรตัดสินให้เป็นของสามี หากเป็นเครื่องใช้สำหรับผู้หญิงก็ควรตัดสินให้เป็นของภรรยา และหากเป็นเครื่องใช้ที่ทั้งสองฝ่ายสามารถใช้ร่วมกันได้ ก็จำเป็นต้องมีหลักฐานประกอบจากผู้กล่าวอ้าง

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่าหลักฐานมิได้จำกัดอยู่เพียงพยานบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพการณ์แวดล้อมที่สามารถบ่งชี้ความจริงได้อีกด้วย

ตัวอย่างของการใช้หลักฐานแวดล้อมที่สำคัญคือ "**เรื่องราวของท่านนบีสุลัยมาน อะลัยฮิสสลาม เมื่อมีผู้หญิงสองคนพาเด็กมาหาท่าน โดยทั้งสองได้ออกไปนอกเมืองและหมาป่าได้กินลูกของผู้หญิงคนที่แก่กว่า พวกเธอจึงไปฟ้องต่อท่านนบีดาวูด อะลัยฮิสสลาม**

ท่านนบีดาวูดได้ตัดสินให้เด็กเป็นของผู้หญิงคนที่แก่กว่าตามการวินิจฉัย เนื่องจากผู้หญิงที่แก่กว่าอาจหมดวัยเจริญพันธุ์แล้ว ในขณะที่คนที่อ่อนกว่ายังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ หลังจากทั้งสองไปมาจากท่านนบีดาวูด ปรากฏว่าพวกเธอยังขัดแย้งกันอยู่ - และอัลลอฮฺทรงรู้ดีที่สุด - ท่านนบีสุลัยมานจึงสอบถามเรื่องราวจากพวกเธอ จากนั้นท่านจึงขอมีดและกล่าวว่า "ฉันจะตัดเด็กคนนี้เป็นสองส่วน" ผู้หญิงคนที่แก่กว่าเห็นด้วย แต่คนที่อ่อนกว่ากลับกล่าวว่า "เด็กคนนี้เป็นลูกของเธอ โอ้นบีของอัลลอฮฺ" ท่านนบีสุลัยมานจึงตัดสินให้เด็กเป็นของผู้หญิงคนที่อ่อนกว่า" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3427 และมุสลิม หมายเลข 1720] เพราะมีหลักฐานแวดล้อมที่แสดงว่าเด็กเป็นของผู้หญิงคนที่อ่อนกว่า จากการที่เธอแสดงความรักและความเมตตาต่อเด็ก

ผู้หญิงที่อ่อนกว่ายอมให้เด็กอยู่กับอีกฝ่ายและมีชีวิตรอด ดีกว่าที่จะต้องเสียชีวิต ในขณะที่ผู้หญิงคนที่แก่กว่าไม่แสดงความห่วงใยเช่นนั้น เพราะลูกของเธอถูกหมาป่ากินไปแล้ว

กรณีคล้ายกันนี้ยังพบในเรื่องราวของท่านนบียูซุฟ อะลัยฮิสสลาม กับภรรยาของอัลอะซีซ เมื่อผู้ตัดสินกล่าวว่า:

﴿ إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ*وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ*فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴾

"ถ้าเสื้อของเขาถูกฉีกจากด้านหน้า นางก็พูดจริง และเขาอยู่ในหมู่ผู้โกหก และถ้าเสื้อของเขาถูกฉีกจากด้านหลัง นางก็โกหก และเขาอยู่ในหมู่ผู้พูดจริง ครั้นเมื่อเขา (อัลอะซีซ) เห็นเสื้อของเขา (ยูซุฟ) ถูกฉีกจากด้านหลัง เขาจึงกล่าวว่า แท้จริงมันเป็นอุบายของพวกนาง แท้จริงอุบายของพวกนางนั้นร้ายกาจยิ่ง" (สูเราะฮฺยูซุฟ: 26-28)

อีกตัวอย่างหนึ่ง: เมื่อภรรยากล่าวหาสามีว่าไม่ได้ให้นัฟเกาะฮฺเลยเป็นเวลาหนึ่งปีเต็ม ทั้งที่เห็นได้ชัดว่าสามีนำขนมปัง อาหาร และสิ่งจำเป็นต่างๆ มาที่บ้านเป็นประจำ และในบ้านมีเพียงเขากับภรรยาเท่านั้น เมื่อสามียืนยันว่าได้ให้นัฟเกาะฮฺ สภาพแวดล้อมที่เห็นก็สนับสนุนคำพูดของเขา เราจึงไม่อาจยอมรับคำกล่าวหาของภรรยาได้ แม้ว่าโดยหลักการแล้วจะถือว่าไม่มีการให้นัฟเกาะฮฺ แต่ในกรณีนี้มีสภาพแวดล้อมที่ชัดเจน คือการที่เห็นสามีนำอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งจำเป็นต่างๆ เข้ามาในบ้านอยู่เสมอ

เกี่ยวกับอัลเกาะสามะฮฺ (การสาบานเพื่อยืนยันการฆาตกรรม)

อัลเกาะสามะฮฺคือกรณีที่กลุ่มชนอ้างว่าพวกเขามีผู้ถูกฆาตกรรมโดยระบุว่าเผ่านั้นๆ ได้ฆ่าเขา และระหว่างสองเผ่ามีความเป็นศัตรูกัน เผ่าที่มีผู้ถูกฆาตกรรมได้กล่าวหาว่าเผ่านี้ได้ฆ่าสมาชิกของพวกเขาและระบุตัวฆาตกรว่าเป็นคนนั้นคนนี้ ในกรณีนี้มีผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ผู้กล่าวหาคือญาติของผู้ถูกฆาตกรรม และผู้ถูกกล่าวหาคือเผ่าที่สอง

หากเรากล่าวว่า: หลักฐานเป็นหน้าที่ของผู้กล่าวหาและการสาบานเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิเสธ และเรากล่าวว่าหลักฐานไม่ได้หมายถึงพยานเท่านั้น แต่หมายถึงสิ่งใดๆ ที่ทำให้ความจริงปรากฏ คำตัดสินก็จะแตกต่างกัน

และหากเรากล่าวว่าหลักฐานคือพยาน เราก็จะกล่าวแก่ผู้กล่าวหาว่าจงนำหลักฐานมาว่าคนนั้นได้ฆ่าเขา มิฉะนั้นท่านก็จะไม่ได้รับสิ่งใด แต่สุนนะฮฺได้มาในทางตรงกันข้ามกับสิ่งนี้ **"โดยระบุว่าผู้กล่าวหาต้องสาบาน 50 ครั้งว่าชายคนนี้ได้ฆ่าสมาชิกของพวกเขา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6142 และมุสลิม หมายเลข 1669] เมื่อพวกเขาสาบานแล้ว ก็เสมือนเป็นพยานอย่างสมบูรณ์ พวกเขาจึงมีสิทธิ์นำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปประหารได้

กรณีนี้เกิดขึ้น ในสมัยของท่านนบี ﷺ และท่านได้ตัดสินในลักษณะนี้ โดยหากญาติของผู้ตาย 50 คนสาบาน พวกเขาก็มีสิทธิ์ที่จะเอาผิดกับผู้ถูกกล่าวหาได้ และนี่คือสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่าบางท่านในหมู่สะลัฟและเคาะลัฟจะคัดค้านและกล่าวว่า "จะตัดสินให้พวกเขาด้วยคำสาบานได้อย่างไร ในเมื่อพวกเขาเป็นผู้กล่าวอ้าง"

คำตอบคือ แนวทางปฏิบัตินี้สอดคล้องกับความเป็นจริงอย่างสมบูรณ์ เพราะผู้กล่าวอ้างมีหลักฐานแวดล้อมที่บ่งชี้ว่าพวกเขาถูกฆ่าจริง นั่นคือความเป็นศัตรูระหว่างตระกูล และการพบศพในพื้นที่ของตระกูลที่ถูกกล่าวหา เราจึงไม่จำเป็นต้องเรียกร้องพยานบุคคล เพราะหลักฐานแวดล้อมในกรณีนี้มีน้ำหนักมากกว่า

หากมีผู้ถามว่า เหตุใดจึงต้องสาบานถึง 50 ครั้ง?

คำตอบคือ เพราะชีวิตมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงไม่อาจตัดสินด้วยการสาบานเพียงครั้งเดียว แล้วเอาผิดกับผู้ถูกกล่าวหาได้

หากมีผู้ถามว่า ญาติของผู้ตายจะสาบานต่อผู้ที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างไร ในเมื่อพวกเขาอาจไม่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับผู้นั้น?

คำตอบคือ เราไม่อาจด่วนสรุปว่าพวกเขาไม่ทราบเรื่องราว เพราะอาจเป็นไปได้ว่าพวกเขาเห็นเหตุการณ์การฆาตกรรมด้วยตนเอง และแม้จะสมมติว่าพวกเขาไม่ได้เห็นเหตุการณ์จริง พวกเขาก็สามารถสาบานได้บนพื้นฐานของความเป็นไปได้สูง และถือว่าคดีเสร็จสิ้น เพราะการสาบานบนพื้นฐานของความเป็นไปได้สูงนั้นสามารถทำได้

ด้วยเหตุนี้ อุละมาอ์บางท่านจึงกล่าวว่า การสาบานในกรณีนี้แตกต่างจากหลักการทั่วไปใน 3 ประเด็น:

1. การสาบานตกอยู่กับฝ่ายผู้กล่าวอ้าง ทั้งที่โดยปกติแล้วการสาบานควรเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิเสธ

2. ต้องสาบานซ้ำถึง 50 ครั้ง

3. ญาติผู้ตายสาบานต่อผู้ที่พวกเขาอาจไม่ได้เห็นการฆาตกรรมด้วยตา

อย่างไรก็ตาม คำตอบสำหรับประเด็นเหล่านี้ได้อธิบายไปแล้ว และการสาบานในลักษณะนี้สอดคล้องกับหลักการของบทบัญญัติอิสลามอย่างสมบูรณ์

4. หะดีษนี้ยังระบุว่าหากผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธที่จะสาบานโดยกล่าวว่า "ฉันไม่สาบาน" ก็จะถือว่าเขาแพ้คดีเพราะการปฏิเสธนั้น เหตุผลคือ เมื่อเขาไม่ยอมสาบาน เท่ากับว่าเขาละเลยสิ่งที่เขามีหน้าที่ต้องทำ จึงต้องตัดสินว่าเขาแพ้คดีเพราะการปฏิเสธดังกล่าว

และอัลลอฮฺทรงรู้ดีที่สุด

หะดีษที่ 34

การเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วช้าเป็นสิ่งจำเป็น

عَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ الخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَقُوْلُ :

" مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَراً فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ ، وذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيْمَانِ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบู สะอีด อัลคุดรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า **"ผู้ใดในหมู่พวกท่านเห็นความชั่ว จงเปลี่ยนแปลงด้วยมือของเขา หากไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา หากไม่สามารถก็ด้วยหัวใจของเขา และนั่นคือการศรัทธาที่อ่อนแอที่สุด"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 78]

คำอธิบายหะดีษ

คำว่า "مَنْ" (ผู้ใด) เป็นคำแสดงเงื่อนไขที่มีผลให้เกิดญาซิม (การตัดสระที่ปลายคำกริยา) และ "رَأَى" (เห็น) เป็นกริยาเงื่อนไข ส่วนประโยค "فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ" (จงเปลี่ยนแปลงด้วยมือของเขา) เป็นคำตอบของเงื่อนไข

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَنْ رَأَى"

(มัน เราะอา - ผู้ใดที่เห็น) มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ที่รับรู้แม้จะไม่ได้เห็นด้วยตาตนเอง ซึ่งรวมถึงผู้ที่เห็นด้วยตา ผู้ที่ได้ยินด้วยหูและผู้ที่ได้รับข่าวสารที่ชัดเจน ตลอดจนกรณีอื่นที่คล้ายคลึงกัน หรือจะตีความว่าการเห็นในที่นี้หมายถึงเฉพาะการเห็นด้วยตาเท่านั้น

คำถาม ความหมายใดจะครอบคลุมกว่ากัน ?

คำตอบคือ ความหมายแรกมีความครอบคลุมมากกว่า จึงควรยึดถือตามนั้น แม้ว่าความหมายที่ปรากฏชัดในหะดีษจะหมายถึงการเห็นด้วยตา แต่เมื่อถ้อยคำสามารถครอบคลุมความหมายที่กว้างกว่า จึงควรตีความในแง่ที่กว้างกว่า

"مُنْكَراً"

(มุนกะร็อน - ความชั่ว) นั่นคือ "อัลมุนกัร" คือสิ่งที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ห้ามไว้ เพราะมันเป็นสิ่งที่ถูกตำหนิต่อผู้กระทำที่จะกระทำมัน

"فَلْيُغَيِّرْهُ"

(ฟัลยุฆ็อยยิรฮุ - จงเปลี่ยนแปลงมัน) คือให้เปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้ายนี้ด้วยมือของเขา

ตัวอย่างเช่น: ผู้ใดที่เห็นเครื่องดนตรีที่ไม่อนุญาตให้ใช้เลยอยู่กับผู้หนึ่ง ก็ให้เขาทำลายมันเสีย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مُنْكَرًا"

(มุนกะร็อน - ความชั่ว) จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายอย่างชัดเจน ซึ่งทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน กล่าวคือ ทั้งผู้ที่กระทำชั่วร้ายและผู้ที่คัดค้านความชั่ว หรือเป็นการฝ่าฝืนของผู้กระทำความชั่วที่อยู่บนพื้นฐานของทัศนะที่อ่อนและไม่มีน้ำหนัก

ส่วนหากเป็นประเด็นที่ต้องใช้การวินิจฉัย (อิจญ์ติฮาด) ก็ไม่ควรคัดค้าน

"فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ"

(ฟะอิน ลัม ยัสตะฏิอฺ - หากเขาไม่สามารถ) หมายถึง หากเขาไม่สามารถคัดค้านด้วยมือได้

"فَبِلِسَانِهِ"

(ฟะบิลิสานิฮิ - ด้วยลิ้นของเขา) คือให้คัดค้านด้วยลิ้นของเขา ซึ่งอาจเป็นการตำหนิ การห้ามปราม และสิ่งที่คล้ายคลึงกัน แต่จำเป็นต้องใช้หิกมะฮฺ (วิธีการที่เหมาะสม) ในการดำเนินการ ดังที่จะกล่าวในบทเรียนต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

คำถาม คำว่า "ด้วยลิ้นของเขา" เราจะเทียบเคียงการเขียนกับการพูดได้หรือไม่?

คำตอบคือ ได้ การเปลี่ยนแปลงความชั่วสามารถกระทำได้ทั้งด้วยคำพูดและการเขียน เช่น การเขียนบทความในหนังสือพิมพ์หรือการแต่งตำราเพื่ออธิบายถึงความชั่ว

"فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ"

(ฟะอิน ลัม ยัสตะฏิอฺ ฟะบิกอลบิฮิ - หากเขาไม่สามารถ ก็ด้วยหัวใจของเขา) หมายถึง ให้คัดค้านด้วยหัวใจของเขา กล่าวคือ ให้รู้สึกรังเกียจ ไม่พอใจ และปรารถนาว่าสิ่งนั้นไม่ควรเกิดขึ้น

"وَذَلِكَ"

(วะซาลิกะ - และนั่น) คือการคัดค้านด้วยหัวใจ

"أَضْعَفُ الإِيْمَانِ"

(อัฎอะฟุล อีมาน - การศรัทธาที่อ่อนแอที่สุด) หมายถึง ระดับที่อ่อนแอที่สุดของการศรัทธาในการเปลี่ยนแปลงความชั่วร้าย

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ท่านนบี ﷺ ได้มอบหมายให้ประชาชาติทั้งหมดเปลี่ยนแปลงความชั่วเมื่อพบเห็น โดยไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งหน้าที่เฉพาะ หากมีผู้ถามว่า "ใครเป็นผู้สั่งหรือแต่งตั้งท่าน?" ก็ให้ตอบว่า "ท่านนบี ﷺ" ตามคำกล่าวของท่านที่ว่า

"مَنْ رَأَى مِنْكُمْ"

(ผู้ใดในหมู่พวกท่านที่เห็น)

2. ไม่อนุญาตให้คัดค้านความชั่วจนกว่าจะมีความแน่ชัดว่าเป็นความชั่วอย่างแท้จริง โดยพิจารณาจากสองแง่มุม:

ประการแรก ต้องมีความชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความชั่ว

ประการที่สอง ต้องแน่ใจว่าการกระทำนั้นถือเป็นความชั่วสำหรับผู้กระทำด้วย เพราะบางครั้งการกระทำหนึ่งอาจเป็นความชั่วโดยตัวของมันเอง แต่อาจไม่ถือเป็นความชั่วสำหรับผู้กระทำในบางสถานการณ์

ยกตัวอย่างเช่น: การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มในเดือนเราะมะฎอน แม้โดยหลักการจะถือเป็นความชั่ว แต่อาจไม่ถือเป็นความชั่วสำหรับบางบุคคล เช่น ผู้ป่วยหรือผู้เดินทางที่ได้รับการอนุโลมให้ละศีลอดได้

3. สิ่งที่จะถือว่าเป็นความชั่วนั้นต้องเป็นที่เห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่าย ในกรณีที่เป็นประเด็นที่มีทัศนะแตกต่างกัน มิควรคัดค้านผู้ที่เห็นว่าไม่ใช่ความชั่ว เว้นแต่ทัศนะที่แตกต่างนั้นเป็นทัศนะที่อ่อนและปราศจากน้ำหนัก ในกรณีเช่นนี้จึงสามารถคัดค้านผู้กระทำได้ ดังคำกล่าวที่ว่า:

وَلَيْسَ كُلُّ خِلَافٍ جَاءَ مُعْتَبَرَاً ... إِلَّا خِلَافَاً لَهُ حَظٌّ مِنَ النَّظَرِ

"มิใช่ทุกความเห็นต่างที่เกิดขึ้นจะได้รับการพิจารณา เว้นแต่ความเห็นต่างที่มีหลักฐานอันควรแก่การพิจารณา"

หากท่านพบเห็นผู้หนึ่งรับประทานเนื้ออูฐแล้วเริ่มละหมาด มิควรคัดค้านเขา เนื่องจากประเด็นนี้มีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยอุละมาอ์บางท่านมีทัศนะว่าจำเป็นต้องอาบน้ำละหมาดหลังรับประทานเนื้ออูฐ ขณะที่บางท่านไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม สามารถพูดคุยและอธิบายข้อเท็จจริงให้เขาทราบได้

คำถาม หากท่านพบเห็นผู้หนึ่งแลกเปลี่ยนธนบัตร 10 ริยาล กับ 11 ริยาล ควรคัดค้านหรือไม่?

คำตอบ: ไม่ควรคัดค้าน เนื่องจากอุละมาอ์บางท่านมีทัศนะว่าการกระทำนี้เป็นที่อนุญาต และไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ยในกรณีของธนบัตร อย่างไรก็ตาม เราจะอธิบายในการอภิปรายว่านี่เป็นความชั่ว และใช้หลักการนี้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณากรณีอื่นๆ

หากมีผู้ตั้งคำถามว่า: แล้วเราควรมีท่าทีอย่างไรต่อบุคคลทั่วไป (เอาวาม)? เพราะนักศึกษาที่มีความรู้อาจมีทัศนะเช่นนี้ จึงไม่คัดค้านเขา แต่เราจะปล่อยให้บุคคลทั่วไปเลือกปฏิบัติตามผู้ใดก็ได้ตามความประสงค์หรือ?

คำตอบ: มิใช่เช่นนั้น บุคคลทั่วไป (เอาวาม) ควรปฏิบัติตามแนวทางของอุละมาอ์ในท้องถิ่นของตน เพราะหากเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเลือกปฏิบัติตามทัศนะของอุละมาอ์ท่านใดก็ได้ตามอำเภอใจ ย่อมก่อให้เกิดความวุ่นวายอันไร้ขอบเขต ดังนั้น เราจึงกล่าวว่า: ท่านเป็นบุคคลทั่วไปในดินแดนที่อุละมาอ์มีทัศนะว่าสิ่งนี้ต้องห้าม เราจะไม่ยอมรับหากท่านกล่าวว่า "ฉันปฏิบัติตามอาลิม (ผู้รู้) ท่านนั้นหรือท่านนี้"

และคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ"

(จงเปลี่ยนแปลงด้วยมือของเขา) มีความหมายครอบคลุมหรือไม่ในแง่ที่ว่าเมื่อมีความสามารถก็ให้เปลี่ยนแปลงในทุกกรณี?

คำตอบ: มิใช่เช่นนั้น หากเล็งเห็นว่าจะเกิดฟิตนะฮฺ (ความวุ่นวาย) ก็ไม่ควรดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพราะความเสียหายที่รุนแรงกว่าควรได้รับการขจัดด้วยความเสียหายที่เบากว่า ยกตัวอย่างเช่น หากพบเห็นความชั่วที่เกิดจากผู้ปกครองบางท่าน และทราบว่าแม้จะสามารถเปลี่ยนแปลงด้วยมือได้ แต่จะนำมาซึ่งความวุ่นวายต่อตนเอง ครอบครัว หรือผู้ร่วมงานในการดะอฺวะฮฺและการใช้ให้กระทำความดีห้ามปรามความชั่ว ในกรณีเช่นนี้เราจะกล่าวว่า: หากเกรงกลัวต่อฟิตนะฮฺ ก็อย่าดำเนินการเปลี่ยนแปลง ดังพระดำรัสของอัลลอฮฺที่ว่า:

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

"และพวกเจ้าจงอย่าด่าบรรดาผู้ที่พวกเขาวิงวอนขออื่นจากอัลลอฮฺ เพราะพวกเขาจะด่าอัลลอฮฺเป็นศัตรูโดยปราศจากความรู้" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 108)

4. การกล่าวถึง "มือ" ในคำว่า

"فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ"

(จงเปลี่ยนแปลงด้วยมือของเขา) เป็นการใช้อุปมาเพื่อสื่อถึงการกระทำ เนื่องจากมือเป็นอวัยวะหลักในการกระทำกิจต่างๆ ดังนั้นในหลายตัวบทจึงใช้คำว่า "มือ" เพื่อสื่อถึงการกระทำ ดังปรากฏในพระดำรัสที่ว่า:

﴿فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾

"ด้วยสิ่งที่มือของพวกเจ้าได้ขวนขวายไว้" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 30)

โดยครอบคลุมถึงการกระทำทั้งหมด ไม่ว่าจะด้วยมือ เท้า ตา หรือหู

5. หลักการสำคัญในศาสนาคือความสะดวกและไม่สร้างความลำบาก โดยสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) นั้นผูกพันกับความสามารถ ดังปรากฏในคำกล่าว

"فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ"

(หากไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทั่วไปในบทบัญญัติอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾

"ดังนั้นพวกเจ้าจงยำเกรงอัลลอฮฺเท่าที่พวกเจ้าสามารถ" (สูเราะฮฺอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 16)

และตรัสอีกว่า:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

"อัลลอฮฺจะไม่ทรงบังคับชีวิตใด นอกจากตามความสามารถของชีวิตนั้น" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 286)

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า:

"مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ"

(สิ่งใดที่ฉันห้ามพวกท่าน จงละเว้นมันเสีย และสิ่งใดที่ฉันสั่งใช้พวกท่าน จงปฏิบัติตามเท่าที่พวกท่านสามารถ) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1337]

ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงหลักการพื้นฐานที่ว่าศาสนานั้นมีความสะดวกง่ายดาย

6. เมื่อผู้ใดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความชั่วด้วยมือหรือคำพูดได้ ก็ให้เปลี่ยนแปลงด้วยหัวใจ นั่นคือการแสดงความไม่พอใจต่อความชั่วและตั้งใจมั่นว่าหากมีโอกาสที่จะคัดค้านด้วยคำพูดหรือการกระทำได้ ก็จะดำเนินการทันที

หากมีผู้ตั้งคำถามว่า: การคัดค้านด้วยหัวใจเพียงอย่างเดียวถือว่าเพียงพอหรือไม่ในกรณีที่ผู้หนึ่งนั่งร่วมวงกับผู้กระทำความชั่วและอ้างว่า "ฉันคัดค้านมันด้วยหัวใจแล้ว"?

คำตอบ: ไม่เพียงพอ เพราะหากเขามีความจริงใจในการคัดค้านด้วยหัวใจ เขาย่อมไม่ร่วมวงกับพวกเหล่านั้นและคงถอนตัวออกมา ยกเว้นจะถูกบังคับ ในกรณีนั้นเขาจะได้รับการผ่อนปรน

7. หัวใจมีการงาน ตามคำกล่าวของท่านนบีว่า:

"فَإِن لَم يَستَطِع فَبِقَلبِهِ"

(หากไม่สามารถทำได้ก็ด้วยหัวใจของเขา) ซึ่งเชื่อมโยงกับคำกล่าวของท่านว่า:

"فَليُغَيرْهُ بِيَدِهِ"

(จงเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา)

และมันเป็นเช่นนั้น หัวใจมีทั้งคำพูดและการกระทำ คำพูดของมันคือความเชื่อ และการกระทำของมันคือความเคลื่อนไหวด้วยเจตนา หรือความหวัง หรือความกลัว หรืออื่นๆ

8. การศรัทธาประกอบด้วยการกระทำและเจตนา เพราะท่านนบี ﷺ ได้จัดระดับเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของศรัทธา การเปลี่ยนแปลงด้วยมือเป็นการกระทำ ด้วยลิ้นเป็นการกระทำ และด้วยหัวใจเป็นเจตนา และมันเป็นเช่นนั้น ศรัทธาจึงครอบคลุมการกระทำทั้งหมด ไม่ได้จำกัดเฉพาะความเชื่อเท่านั้น ตามคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

"الإيمَانُ بِضعٌ وَسَبعُونَ شُعبَة، أو قال: وَستونَ شُعبَة، أَعلاهَا: قَولُ لاَ إِلهَ إِلا الله، وَأَدناهَا إِماطَةُ الأَذَى عَنِ الطَرِيقِ"

(การศรัทธามีเจ็ดสิบกว่าแขนง หรือท่านกล่าวว่า: หกสิบกว่าแขนง สูงสุดคือการกล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และต่ำสุดคือการเอาสิ่งที่เป็นอันตรายออกจากถนน) [บันทึกโดยมุสลิม]

การกล่าวว่า **"ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ"** เป็นคำพูดของลิ้น การเอาสิ่งที่เป็นอันตรายออกจากถนนเป็นการกระทำของอวัยวะร่างกาย และความละอายซึ่งเป็นการกระทำของหัวใจเป็นส่วนหนึ่งของศรัทธา

และไม่จำเป็นที่เราจะกล่าวถึงสิ่งที่เป็นที่ถกเถียงกันในหมู่เยาวชนและนักศึกษาในปัจจุบัน: การงานเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศรัทธาหรือเป็นส่วนหนึ่งของความถูกต้องของการศรัทธา? คำถามนี้ไม่มีความจำเป็น หากมีผู้ที่ถามท่านและกล่าวว่า: การงานเป็นเงื่อนไขสำหรับความสมบูรณ์ของการศรัทธาหรือเป็นเงื่อนไขสำหรับความถูกต้องของการศรัทธา?

เราจะกล่าวแก่เขาว่า: บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม มีเกียรติกว่าท่าน รอบรู้กว่าท่าน และกระตือรือร้นในการทำความดีมากกว่าท่าน แต่พวกเขาไม่ได้ถามท่านเราะสูล ﷺ เฉกเช่นคำถามนี้ ดังนั้นสิ่งที่เพียงพอสำหรับพวกเขา ก็น่าจะเพียงพอสำหรับท่านด้วย

เมื่อหลักฐานบ่งชี้ว่าการงานใดที่ทำให้คนออกจากอิสลาม มันก็เป็นเงื่อนไขสำหรับความถูกต้องของการศรัทธา และเมื่อหลักฐานบ่งชี้ว่ามันไม่ทำให้คนออกจากอิสลาม มันก็เป็นเงื่อนไขสำหรับความสมบูรณ์ของการศรัทธา และเรื่องก็จบได้ แต่การที่ท่านพยายามโต้แย้งและขัดแย้ง แล้วผู้ใดที่ขัดแย้งกับท่าน ท่านก็กล่าวว่า: คนนี้เป็นพวกมุรญิอะฮฺ (แนวคิดที่เชื่อว่าศรัทธาเป็นเพียงการยอมรับในใจ ไม่เกี่ยวกับการกระทำ) และผู้ใดที่เห็นด้วยกับท่าน ท่านก็พอใจเขา และถ้าเขาเกินเลยไป ท่านก็กล่าวว่า คนนี้เป็นพวกเคาะวาริจญ์ (แนวคิดที่เชื่อว่าผู้ทำบาปใหญ่ออกจากการศรัทธา) ซึ่งไม่ถูกต้อง

ดังนั้น คำแนะนำของเราแก่เยาวชนและนักศึกษาคือให้พวกเขาหยุดการถกเถียงในประเด็นนี้ และให้เรากล่าวว่า: สิ่งที่อัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์กำหนดให้เป็นเงื่อนไขสำหรับความถูกต้องของการศรัทธาและการคงอยู่ของมัน ก็ถือว่าเป็นเงื่อนไข และสิ่งที่ไม่ใช่ ก็ไม่ใช่ และเราสรุปประเด็นนี้ [อ้างอิงจาก: ชัรหฺ อัลอะกีดะฮฺ อัลวาสิฏียะฮฺ หน้า 573]

หากมีผู้ตั้งคำถามว่า: คำกล่าวที่ว่า

"فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ"

(จงเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา) นี้ใช้ได้กับทุกคนหรือไม่?

คำตอบ: แม้ความหมายที่ปรากฏในหะดีษจะดูเหมือนครอบคลุมทุกคนที่พบเห็นความชั่ว แต่เมื่อพิจารณาตามหลักการทั่วไปแล้ว

เราจะเห็นว่าในยุคสมัยของเรานี้ไม่อาจใช้กับทุกคนได้ เพราะหากเราตีความเช่นนั้น ทุกคนที่เชื่อว่าสิ่งใดเป็นความชั่วก็จะพยายามเปลี่ยนแปลงมัน ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่ความชั่วที่แท้จริง และจะนำไปสู่ความวุ่นวายในสังคม

อย่างไรก็ตาม หัวหน้าครอบครัวสามารถเปลี่ยนแปลงด้วยมือได้ เนื่องจากเป็นผู้ดูแลครัวเรือน เช่นเดียวกับผู้ปกครองสูงสุดหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามสายบังคับบัญชา

พึงทราบว่าการห้ามปรามความชั่วมีสามระดับ:

1. การดะอฺวะฮฺ (เชิญชวน): คือการที่ผู้เชิญชวนยืนขึ้นในมัสญิดหรือที่ชุมนุมเพื่ออธิบายถึงความชั่วและตักเตือนให้ระวัง พร้อมทั้งชี้แจงถึงความดีและกระตุ้นให้กระทำ

2. การใช้ให้ทำความดีและห้ามปรามความชั่ว: คือผู้ที่สั่งผู้คนด้วยคำว่า "จงทำ" หรือห้ามปรามด้วยคำว่า "อย่าทำ" ซึ่งมีลักษณะของการออกคำสั่งอยู่บ้าง

3. การเปลี่ยนแปลง: คือผู้ที่ลงมือเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง เมื่อเห็นว่าผู้คนไม่ตอบสนองต่อการเชิญชวนหรือการสั่งใช้และห้ามปรามของเขา

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 35

มุสลิมคือพี่น้องกันและสิทธิของมุสลิมด้วยกัน

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :

" لَا تَحَاسَدُوْا ، وَلَا تَنَاجَشُوْا ، وَلَا تَبَاغَضُوْا ، وَلَا تَدَابَرُوْا ، وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ ، وَكُوْنُوْا عِبَادَ اللهِ إِخْوَاناً.

الْمُسْلِمُ أَخُوْ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَكْذِبُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ .

التَّقْوَى هَاهُنَا وَيُشِيْرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ . كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ ؛ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

จากท่านอบู ฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **พวกท่านจงอย่าอิจฉาริษยากัน จงอย่าปั่นให้ราคาสินค้าสูงขึ้น จงอย่าเกลียดชังกัน จงอย่าหมางเมินกัน จงอย่าขายสินค้าตัดราคากัน และพวกท่านจงเป็นบ่าวของอัลลอฮฺฉันท์พี่น้องกัน มุสลิมเป็นพี่น้องของมุสลิม เขาจะไม่อธรรมต่อเขาไม่ทอดทิ้งเขา ไม่โกหกเขา และไม่ดูถูกเหยียดหยามเขา ความยำเกรงอยู่ที่นี่ - และท่านชี้ไปที่หน้าอกของท่านสามครั้ง - เป็นความชั่วร้ายที่เพียงพอแล้วสำหรับผู้หนึ่งที่เขาดูถูกเหยียดหยามพี่น้องมุสลิมของเขา ทุกสิ่งของมุสลิมต่อมุสลิมด้วยกันเป็นที่ต้องห้าม ทั้งเลือดเนื้อของเขา ทรัพย์สินของเขา และเกียรติของเขา)** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2564]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لَا تَحَاسَدُوا"

(ลา ตะหาสะดู - อย่าอิจฉาริษยากัน) หมายถึง การห้ามมิให้ผู้ใดในหมู่พวกท่านอิจฉาผู้อื่น

ความหมายของความอิจฉานั้น บรรดานักวิชาการได้ให้คำนิยามดังนี้

- บางท่านกล่าวว่า คือการปรารถนาให้ความโปรดปรานของอัลลอฮฺที่มีต่อผู้อื่นสูญสิ้นไป ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน ตำแหน่ง ความรู้ หรือความโปรดปรานประการใด

- ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้ให้คำนิยามที่ละเอียดลึกซึ้งกว่าว่า "ความอิจฉาคือการเกลียดชังความโปรดปรานที่อัลลอฮฺประทานให้แก่ผู้อื่น แม้จะมิได้ปรารถนาให้สิ่งนั้นสูญสิ้นไปก็ตาม"

เป็นที่ประจักษ์ว่าผลลัพธ์ของความเกลียดชังมักนำไปสู่การปรารถนาให้สิ่งนั้นสูญสิ้น แต่คำนิยามของท่านชัยคุลอิสลาม เราะหิมะฮุลลอฮฺ มีความละเอียดอ่อนกว่า กล่าวคือ แม้เพียงความรู้สึกไม่พอใจที่อัลลอฮฺประทานความโปรดปรานให้แก่ผู้ใด ก็ถือว่าเป็นความอิจฉาแล้ว

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا تَنَاجَشُوا"

(วะลา ตะนาญะชู - จงอย่าปั่นให้ราคาสินค้าสูงขึ้น) หมายถึง การห้ามมิให้มีการทำที่ให้ราคาสินค้าสูงขึ้น หรือการปั่นราคาสินค้าในการซื้อขาย การปั่นราคาคือการเพิ่มราคาสินค้าโดยมิได้มีเจตนาจะซื้อแต่เพื่อสร้างความเสียหายแก่ผู้ซื้อหรือเอื้อประโยชน์แก่ผู้ขาย หรือทั้งสองประการ

ตัวอย่างของการปั่นราคาสินค้า:

1. เมื่อสินค้าถูกวางขายในตลาด และมีผู้เสนอราคา 100 ริยาล จากนั้นมีบุคคลอื่นเข้ามาเสนอราคา 110 ริยาล โดยมีเจตนาเพียงเพื่อทำให้ราคาสูงขึ้นและสร้างความเสียหายแก่ผู้เสนอราคาคนแรก

2. เมื่อผู้หนึ่งเห็นผู้อื่นกำลังต่อรองราคาสินค้า แม้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต่อรอง แต่เนื่องจากสินค้านั้นเป็นของมิตรสหาย เขาจึงพยายามเพิ่มราคาเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ขาย การกระทำเช่นนี้ถือเป็นสิ่งต้องห้าม

3. ต้องการทำร้ายผู้ซื้อและเอื้อประโยชน์แก่ผู้ขาย สิ่งนี้ก็เป็นสิ่งต้องห้ามเช่นกัน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا تَبَاغَضُوا"

(วะลา ตะบาเฆาะฎู - อย่าเกลียดชังกัน) หมายถึง การห้ามมิให้มุสลิมเกลียดชังซึ่งกันและกัน ความเกลียดชังเป็นอารมณ์ที่ไม่สามารถให้คำนิยามได้ชัดเจน การอธิบายมันก็คือตัวคำนั้นเอง เช่นเดียวกับความรักและความเกลียด และความหมายที่แท้จริงคือ: อย่าทำในสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเกลียดชัง

หากความเกลียดชังเกิดขึ้นในจิตใจของท่านต่อพี่น้องมุสลิม จงพยายามขจัดและถอนรากถอนโคนความรู้สึกนั้นออกจากจิตใจ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا تَدَابَرُوا"

(วะลา ตะดาบะรู - อย่าหมางเมินกัน) อาจหมายถึงการหันหลังให้กันทางกายภาพ หรือการแตกแยกทางความคิด โดยที่แต่ละฝ่ายต่างมุ่งไปในทิศทางที่แตกต่างกัน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ"

(วะลา ยะบิอฺ บะอฺฎุกุม อะลา บัยอิ บะอฺฎิน - อย่าขายสินค้าตัดราคากัน) ยกตัวอย่างเช่น: เมื่อท่านพบเห็นผู้หนึ่งขายสินค้าให้อีกคนในราคา 10 ริยาล แล้วท่านไปเสนอต่อผู้ซื้อว่า "ฉันจะขายสินค้าชนิดเดียวกันในราคา 9 ริยาล หรือสินค้าที่ดีกว่าในราคา 10 ริยาล" การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการขายตัดราคาของพี่น้อง ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا"

(วะกูนู อิบาดัลลอฮิ อิควานา - จงเป็นบ่าวของอัลลอฮฺฉันท์พี่น้องกัน) หมายถึง จงปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วพี่น้องย่อมปรารถนาสิ่งดีงามให้แก่กันเสมือนที่ปรารถนาให้แก่ตนเอง

คำว่า "บ่าวของอัลลอฮฺ" เป็นคำที่แทรกเข้ามาเพื่อกระตุ้นเตือนให้เกิดความเป็นพี่น้องกันในทางศาสนา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ"

(อัลมุสลิมุ อะคุล มุสลิม - มุสลิมเป็นพี่น้องของมุสลิม) หมายถึง การเป็นพี่น้องกันในด้านความภักดี ความรัก การตักเตือนที่ดี และการปฏิบัติต่อกันด้วยความจริงใจ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لَا يَظْلِمُهُ"

(ลา ยัซลิมุฮู - ไม่อธรรมต่อเขา) หมายถึง จะไม่ละเมิดสิทธิของเขาด้วยการรุกราน หรือปฏิเสธสิ่งที่เป็นของเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สิน ชีวิต เกียรติยศ หรือสิทธิอื่นใด

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا يَخْذُلُهُ"

(วะลา ยัคซุลุฮู - ไม่ทอดทิ้งเขา) หมายถึง จะไม่ละเลยสิทธิของเขาในยามที่เขาต้องการความช่วยเหลือ

ยกตัวอย่างเช่น: เมื่อพบเห็นผู้ถูกอธรรมกำลังถูกผู้อธรรมกล่าวร้าย แล้วผู้หนึ่งกลับร่วมวงกล่าวร้ายเพิ่มเติม แทนที่จะปกป้องพี่น้องที่กำลังถูกรังแก สิ่งที่ควรกระทำคือการช่วยเหลือพี่น้องของตน

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا يَكْذِبُهُ"

(วะลา ยักซิบุฮู - ไม่โกหกเขา) หมายถึง จะไม่กล่าวเท็จต่อเขา ทั้งการโกหกด้วยคำพูดและการกระทำ

การโกหกมีทั้งทางคำพูดและการกระทำ:

- การโกหกด้วยคำพูด เช่น การกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นว่าได้เกิดขึ้น

- การโกหกด้วยการกระทำ เช่น การหลอกขายสินค้าโดยแต่งแต้มให้ดูเหมือนใหม่ เพราะการทำให้สินค้าดูใหม่นั้นเสมือนการกล่าวว่าสินค้านั้นใหม่ ดังนั้น ทั้งการโกหกด้วยคำพูดและการกระทำล้วนเป็นสิ่งต้องห้าม

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَلَا يَحْقِرُهُ"

(วะลา ยะหฺกิรุฮู - ไม่ดูถูกเขา) หมายถึง จะไม่มองว่าเขาต่ำต้อย ถือตนว่าเหนือกว่า หรือคิดว่าเขาไร้ค่า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"التَّقْوَى هَاهُنَا"

(อัตตักวา ฮาฮุนา - ความยำเกรงอยู่ที่นี่) หมายถึง ความยำเกรงต่ออัลลอฮฺนั้นมีที่มาจากหัวใจ มิใช่จากลิ้นหรืออวัยวะอื่นใด โดยลิ้นและอวัยวะอื่นๆ เพียงปฏิบัติตามคำสั่งของหัวใจ

"وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ"

"วะยุชีรุ อิลา ศ็อดริฮี ษะลาษะ มัรรอติน - และท่านชี้ไปที่หน้าอกของท่านสามครั้ง" การที่ท่านนบี ﷺ ชี้ไปที่หน้าอกสามครั้งพร้อมกล่าวว่า "ความยำเกรงอยู่ที่นี่" ซ้ำสามครั้ง เป็นการยืนยันว่าหัวใจคือศูนย์กลางในการควบคุมอวัยวะทั้งหลาย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ"

(บิหัสบิมริอิน มินัชชัรริ - เป็นความชั่วร้ายที่เพียงพอแล้วสำหรับผู้หนึ่ง) โดยอักษร "บา" เป็นอักษรเพิ่ม และคำว่า "หัสบุ" มีความหมายว่า "เพียงพอ"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ"

(อัย ยะหฺกิเราะ อะคอฮุล มุสลิม - ที่เขาดูถูกพี่น้องมุสลิมของเขา) ความหมายคือ การดูถูกพี่น้องมุสลิมนั้นถือเป็นความชั่วที่เพียงพอแล้ว ประโยคนี้เชื่อมโยงกับคำสั่งห้ามการดูถูกที่กล่าวมาก่อนหน้า กล่าวคือ การดูถูกพี่น้องมุสลิมนั้นเป็นบาปที่ร้ายแรง มิใช่เรื่องเล็กน้อย

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ"

(กุลลุล มุสลิมิ อะลัล มุสลิมิ หะรอมุน - ทุกสิ่งของมุสลิมเป็นที่ต้องห้ามสำหรับมุสลิม) จากนั้นท่านได้อธิบายความหมายโดยรวมด้วยคำว่า

"دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ"

(ดะมุฮู วะมาลุฮู วะอิรฎุฮู - เลือดของเขา ทรัพย์สินของเขา และเกียรติของเขา) หมายความว่า การละเมิดชีวิต ทรัพย์สิน และเกียรติของมุสลิมล้วนเป็นสิ่งต้องห้ามทั้งสิ้น

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. หะดีษบทนี้เป็นแนวทางที่มนุษย์ควรปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องของเขา เนื่องจากประกอบด้วยคำแนะนำอันทรงคุณค่าจากท่านนบี ﷺ

2. การห้ามอิจฉา ตามคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ว่า

"لَا تَحَاسَدُوا"

(อย่าอิจฉากัน)

มีประเด็นคำถามว่า การห้ามนี้หมายถึงการห้ามความอิจฉาจากทั้งสองฝ่าย หรือจากฝ่ายเดียว?

คำตอบคือ การห้ามนี้หมายถึงจากฝ่ายเดียว กล่าวคือ หากมีผู้หนึ่งมีความรู้สึกอิจฉาต่อพี่น้องของเขา ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีจิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากความอิจฉา กรณีนี้ก็ถือเป็นสิ่งต้องห้ามแล้ว ดังนั้น ความหมายของ "อย่าอิจฉากัน" จึงไม่จำเป็นต้องเกิดจากทั้งสองฝ่าย ต่างจากกรณีที่กล่าวว่า "อย่าต่อสู้กัน" ซึ่งการต่อสู้ต้องเกิดจากทั้งสองฝ่าย

หากมีผู้ถามว่า: บางครั้งมีความรู้สึกในใจที่อยากให้ตนเองอยู่ในสถานะที่สูงกว่าพี่น้องของตน กรณีนี้ถือเป็นความอิจฉาหรือไม่?

คำตอบคือ: ไม่ถือเป็นความอิจฉา เพราะบุคคลนั้นไม่ได้เกลียดชังความโปรดปรานของอัลลอฮฺที่มีต่อบ่าวผู้นั้น แต่เป็นเพียงความต้องการที่จะมีสถานะที่สูงกว่า ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ดังตัวอย่างเมื่อครั้งที่ท่านนบี ﷺ ถามบรรดาเศาะหาบะฮฺว่า: **"ในบรรดาต้นไม้ทั้งหลาย มีต้นไม้ชนิดหนึ่งที่เปรียบดังผู้ศรัทธา" พวกเขาทั้งหมดไม่ทราบคำตอบ และได้กล่าวถึงต้นไม้หลายชนิดแต่ไม่ถูกต้อง ขณะนั้นท่านอิบนุอุมัร**

เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา กล่าวว่า: "ฉันรู้สึกในใจว่ามันคือต้นอินทผลัม แต่เนื่องจากฉันเป็นผู้อ่อนวัยที่สุดในที่นั้นจึงไม่กล่าวออกมา" บิดาของท่าน (ท่านอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ) กล่าวว่า: "ฉันอยากให้เจ้ากล่าวสิ่งนั้นออกมา เพราะหากเจ้ากล่าว เจ้าย่อมเหนือกว่าผู้ที่อยู่ ณ ที่นั้น" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 62 และมุสลิม หมายเลข 2811, 64]

คำถาม หากเกิดความรู้สึกอิจฉาในใจต่อผู้ใด แต่ผู้นั้นพยายามต่อต้านความรู้สึกดังกล่าวและไม่ได้ทำร้ายผู้ที่ตนอิจฉา เขาจะได้รับบทลงโทษหรือไม่?

คำตอบ: เขาจะไม่ได้รับบทลงโทษ อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ใช่สภาวะที่ดีที่สุด เพราะสภาวะที่ดีที่สุดคือการไม่มีความอิจฉาต่อผู้ใดเลย และมองว่าความโปรดปรานที่อัลลอฮฺทรงประทานแก่ผู้อื่นนั้น เสมือนความโปรดปรานที่พระองค์ทรงประทานแก่ตัวเรา

โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว บางครั้งอาจเกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อสิ่งที่อัลลอฮฺทรงประทานให้แก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทรัพย์สิน ตำแหน่ง หรือสิ่งอื่นใด แต่ตราบใดที่เขาไม่ได้กระทำการใดๆ เพื่อสร้างความเสียหายแก่ผู้ที่เขาอิจฉา ก็ถือว่าเขาไม่มีความผิด เพราะความรู้สึกเช่นนี้เป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก อย่างไรก็ตาม การไม่มีความรู้สึกเช่นนี้เลยย่อมเป็นสิ่งที่ดีกว่าสำหรับจิตใจ ดังที่มีหะดีษกล่าวว่า:

"إِذَا ظَنَنْتَ فَلَا تُحَقِّقْ وَإِذَا حَسَدْتَ فَلَا تَبْغِ"

(เมื่อท่านมีความสงสัย อย่าเพิ่งด่วนสรุป และเมื่อท่านรู้สึกอิจฉาอย่าได้ละเมิด) [บันทึกโดยอัฏเฏาะบะรอนีย์ หมายเลข 3227]

ในสังคม เราอาจพบบางคนที่เมื่อเกิดความอิจฉาแล้วได้นำไปสู่การละเมิด เช่น การพูดถึงผู้ที่มีชื่อเสียงในด้านการบริจาคและ**การทำความดี** โดยอาจเริ่มต้นด้วยคำชื่นชม แต่แล้วกลับแทรกข้อความว่า: "แต่น่าเสียดายที่เขาทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับริบา (ดอกเบี้ย)" การกล่าวเช่นนี้เท่ากับเป็นการทำลายชื่อเสียงของบุคคลนั้นในสายตาผู้อื่น นี่คือตัวอย่างของความอิจฉาที่นำไปสู่การละเมิด -เราขอความคุ้มครองจากอัลลอฮฺให้พ้นจากสิ่งนี้-

เช่นเดียวกัน ความอิจฉามักพบมากในกลุ่มผู้ที่ทำงานอยู่ในวงการเดียวกัน เช่น ความอิจฉาระหว่างอุละมาอ์ ความอิจฉาระหว่างพ่อค้า หรือความอิจฉาระหว่างช่างฝีมือ นี่คือกรณีที่พบได้ทั่วไป เพราะเป็นที่เข้าใจว่าช่างไม้คงไม่มาอิจฉาอุละมาอ์

ความอิจฉาสามารถแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้:

ระดับที่หนึ่ง: ความปรารถนาที่จะมีสถานะสูงกว่าผู้อื่น สิ่งนี้เป็นที่อนุญาต และไม่ถือว่าเป็นความอิจฉา

ระดับที่สอง: การไม่พอใจต่อความโปรดปรานที่อัลลอฮฺทรงประทานให้ผู้อื่น แต่ไม่ได้พยายามทำให้สถานะของผู้ที่ได้รับความโปรดปรานนั้นต่ำลง และยังคงต่อสู้กับความรู้สึกอิจฉานั้น ในกรณีนี้ แม้จะไม่เป็นอันตรายต่อตัวเขา แต่ผู้ที่ไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ย่อมมีจิตใจที่สมบูรณ์กว่า

ระดับที่สาม: เกิดความอิจฉาในใจและพยายามทำให้สถานะของผู้ที่ตนอิจฉาต่ำลง นี่คือความอิจฉาที่ต้องห้าม ซึ่งผู้กระทำจะได้รับบทลงโทษ

ซึ่งความอิจฉาริษยาเป็นคุณลักษณะของชาวยิว ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลาตรัสว่า:

﴿ وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنفُسِهِم﴾

"ชาวคัมภีร์ส่วนใหญ่ปรารถนาที่จะทำให้พวกเจ้ากลับไปเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาหลังจากการศรัทธาของพวกเจ้า เนื่องจากความอิจฉาริษยาในตัวของพวกเขาเอง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 109)

และอัลลอฮฺตรัสในการตำหนิพวกเขาว่า:

﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا﴾

"หรือพวกเขาอิจฉาริษยามนุษย์ในสิ่งที่อัลลอฮฺประทานแก่พวกเขาจากความโปรดปรานของพระองค์ แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์และวิทยปัญญาแก่วงศ์วานของอิบรอฮีม และเราได้ประทานอำนาจอันยิ่งใหญ่แก่พวกเขา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 54)

ความอิจฉาริษยาเป็นอันตรายต่อผู้ที่มีมัน เพราะผู้อิจฉาจะไม่มีความสุข นะอูซุบิลลาฮฺ (ขอความคุ้มครองจากอัลลอฮฺ) เนื่องจากความโปรดปรานของอัลลอฮฺต่อบ่าวของพระองค์นั้นมีอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด และทุกครั้งที่เขาเห็นความโปรดปรานของอัลลอฮฺที่มีต่อผู้อื่น ก็จะยิ่งเพิ่มความทุกข์และความกังวลให้แก่เขา

ความอิจฉาริษยาเป็นการต่อต้านพระประสงค์ของอัลลอฮฺผู้ทรงเดชานุภาพ เพราะผู้อิจฉาต้องการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อัลลอฮฺทรงกำหนด ทั้งที่อัลลอฮฺทรงมีปรีชาญาณในทุกสิ่งที่พระองค์ทรงกำหนด

ความอิจฉาริษยามักนำไปสู่การกระทำความผิดต่างๆ เช่น การรุกรานผู้อื่น การทะเลาะวิวาท การเผยแพร่ข้อบกพร่อง และอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ มุสลิมจึงต้องหลีกเลี่ยงการอิจฉาริษยาตามที่ท่านนบี ﷺ ได้ห้ามไว้

3. การห้ามปั่นราคาสินค้าให้สูงขึ้น

แม้จะเป็นการกระทำฝ่ายเดียว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การปั่นราคาในการซื้อขายคือการเพิ่มราคาสินค้าโดยไม่มีเจตนาจะซื้อ ตามตัวอย่างที่ได้ยกมา

คำถาม หากมีผู้หนึ่งเพิ่มราคาสินค้าเพื่อหวังกำไร กล่าวคือ เขาไม่ได้ต้องการตัวสินค้า แต่ต้องการผลกำไร เมื่อราคาสูงขึ้นจึงยอมปล่อยไป กรณีนี้จะถือว่าเป็นการปั่นราคาสินค้าหรือไม่?

คำตอบ: กรณีนี้ไม่ถือเป็นการปั่นราคาสินค้า เพราะเขามีเจตนาที่ชอบธรรมในการเพิ่มราคา นั่นคือต้องการผลกำไร เสมือนว่าเขาต้องการสินค้านั้นจริงๆ สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยในหมู่ผู้คน เมื่อมีสินค้าถูกเสนอขาย และมีผู้หนึ่งแม้ไม่มีความต้องการสินค้านั้น แต่เห็นว่าราคาถูก จึงเริ่มเสนอราคาสูงขึ้นจนถึงจุดที่เห็นว่าไม่คุ้มค่าแล้วจึงถอนตัว เราถือว่ากรณีนี้ไม่มีความผิด เพราะเขาไม่ได้มีเจตนาทำร้ายผู้อื่น แต่คิดว่าจะได้ประโยชน์ เมื่อเห็นว่าไม่คุ้มค่าจึงถอนตัวไป

4. การห้ามการเกลียดชังซึ่งกันและกัน

เมื่อมีการห้ามการเกลียดชัง ย่อมหมายถึงการสั่งให้มีความรักใคร่ต่อกัน ดังนั้น ประโยคนี้จึงให้ประโยชน์สองประการ:

- ประการแรก: การห้ามการเกลียดชัง ซึ่งเป็นความหมายโดยตรง
- ประการที่สอง: การส่งเสริมให้มีความรักใคร่ ซึ่งเป็นความหมายโดยนัย

อาจมีผู้ตั้งคำถามว่า: เราจะจัดการกับความเกลียดชังได้อย่างไร ในเมื่อทั้งความเกลียดชังและความรักไม่ได้อยู่ในการควบคุมของมนุษย์? ด้วยเหตุนี้ เมื่อบรรดาอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ กล่าวถึงชายที่มีภรรยามากกว่าหนึ่งคนว่าต้องมีความยุติธรรม พวกท่านก็กล่าวว่า: ยกเว้นในเรื่องความรัก โดยให้เหตุผลว่าความรักเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้เช่นเดียวกับความเกลียดชัง

คำตอบ: เราจะกล่าวว่า ทั้งความรักและความเกลียดชังต่างก็มีสาเหตุ ดังนั้นจงหลีกเลี่ยงสิ่งที่นำไปสู่ความเกลียดชังและเพิ่มพูนสิ่งที่นำไปสู่ความรัก ยกตัวอย่างเช่น หากท่านเกลียดผู้ใดเพราะการกระทำบางอย่างของเขา จงระลึกถึงความดีของเขาเพื่อขจัดความเกลียดชังนั้น มิเช่นนั้นความเกลียดชังจะยังคงอยู่ ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

"لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ"

(ชายผู้ศรัทธาไม่ควรเกลียดหญิงผู้ศรัทธา หากเขาไม่ชอบนิสัยหนึ่งของนาง เขาก็จะพึงพอใจในนิสัยอื่นของนาง) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1469, 61]

นั่นคือ สามีไม่ควรเกลียดภรรยาเพราะนิสัยที่ไม่ดีเพียงประการเดียว แต่ควรพิจารณาในภาพรวม: หากเขาไม่ชอบนิสัยหนึ่งของนาง ก็ให้มองนิสัยที่ดีอื่นๆ ของนาง

เช่นเดียวกันกับความรัก: ให้ระลึกในใจถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความรักต่อผู้นั้น ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะที่ดี มารยาทอันงดงาม และลักษณะที่น่าชื่นชมอื่นๆ

ดังนั้น ทั้งความเกลียดชังและความรักต่างมีสาเหตุ จงปฏิบัติตามสิ่งที่นำไปสู่ความรักและหลีกเลี่ยงสิ่งที่นำไปสู่ความเกลียดชัง

5. การห้ามการหันหลังให้กัน ทั้งทางกายและใจ

การหันหลังให้กันทางกาย คือการที่ผู้หนึ่งหันหลังให้พี่น้องของเขา ซึ่งถือเป็นมารยาทที่ไม่ดี แสดงถึงการไม่ให้เกียรติและการดูถูกเหยียดหยาม อันนำไปสู่ความเกลียดชัง

ส่วนการหันหลังให้กันทางใจ คือการที่แต่ละฝ่ายมุ่งไปในทิศทางที่แตกต่างกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งหันไปทางขวาอีกฝ่ายหันไปทางซ้าย (การไม่หันหน้าเข้าหากัน) และสิ่งต่างๆ จะแตกแขนงออกมาจากสิ่งนี้

การเน้นย้ำให้รวมตัวกันภายใต้แนวคิดเดียวกันเท่าที่จะเป็นไปได้ เราควรลดความห่างเหินระหว่างกันเพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกัน แนวทางเดียวกัน และวิถีเดียวกัน มิเช่นนั้นจะเกิดความแตกแยก

จงพิจารณาพรรคการเมืองที่มีอยู่ในประชาชาติต่างๆ ว่าพวกเขาแตกแยกกันอย่างไร ในความเป็นจริงแต่ละฝ่ายต่างหวังให้อีกฝ่ายประสบกับความเลวร้าย เพราะพวกเขาหันหลังให้กัน

การหันหลังให้กันเป็นสิ่งต้องห้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหันหลังให้กันในหัวใจ เพราะนำไปสู่ความเสียหายอันใหญ่หลวง

6. การห้ามการขายสินค้าตัดราคากับพี่น้อง ซึ่งได้ยกตัวอย่างในคำอธิบายก่อนหน้านี้แล้ว

มีประเด็นคำถามว่า การห้ามนี้ครอบคลุมทั้งในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขาย (คิยาร) และหลังจากพ้นช่วงเวลานั้นหรือไม่ หรือจำกัดเฉพาะในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายเท่านั้น?

คำตอบ: ในประเด็นนี้ บรรดาอุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันเป็นสองความเห็น:

ทัศนะแรก: การห้ามการขายสินค้าตัดราคากันจะเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขาย เพราะในช่วงนี้สามารถยกเลิกการซื้อขายได้ แต่หากพ้นช่วงเวลานี้แล้วก็ไม่มีปัญหา

ทัศนะที่สอง การห้ามขายสินค้าตัดราคากัน รวมถึงทั้งในช่วงเวลาที่ยังมีสิทธิ์ในการยกเลิกและหลังจากช่วงเวลาที่มีสิทธิ์ในการยกเลิกแล้ว

ตามความหมายทั่วไปของหะดีษที่ว่า

"وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ"

(อย่าขายสินค้าตัดราคากัน)

ยกตัวอย่างเช่น: ซัยด์ขายสินค้าให้อัมร์ในราคา 100 ริยาล แล้วบักร์มาบอกอัมร์ว่า "ฉันจะให้สินค้าชนิดเดียวกันในราคา 90 ริยาล" กรณีนี้จะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายหรือหลังจากนั้น หรือเฉพาะในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายเท่านั้น?

เราต้องพิจารณา: หากผู้ขายให้เวลาผู้ซื้อ 3 วันในการตัดสินใจ และบักร์มาหาอัมร์ในช่วงนี้และบอกว่า "ฉันจะให้สินค้าชนิดเดียวกันในราคา 90 ริยาล" ในกรณีนี้อัมร์สามารถยกเลิกการซื้อขายได้เพราะยังอยู่ในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิก

แต่หากไม่มีสิทธิ์ยกเลิก เช่น ซัยด์ขายสินค้าให้อัมร์ในราคา 100 ริยาล และทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนสินค้าและเงินแล้ว โดยไม่มีสิทธิ์ยกเลิกระหว่างกัน จากนั้นบักร์มาบอกอัมร์ว่า "ฉันจะให้สินค้าชนิดเดียวกันในราคา 90 ริยาล" กรณีนี้จะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือไม่?

บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นนี้ ทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ การห้ามนี้ครอบคลุมทั้งในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายและหลังจากนั้น เพราะหากเป็นในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกก็ชัดเจนว่าสามารถยกเลิกการซื้อขายและซื้อจากผู้ขายรายที่สอง แต่หลังจากพ้นช่วงเวลานั้นก็ไม่อนุญาตเช่นกัน เนื่องจากจะนำไปสู่ผลเสียหลายประการ:

1. ผู้ซื้อจะเกิดความไม่พอใจต่อผู้ขาย และอาจกล่าวว่า "เขาเอาเปรียบและหลอกลวงฉัน"

2. ผู้ซื้อจะรู้สึกเสียใจและกล่าวว่า "ทำไมฉันถึงซื้อสินค้านี้ในราคา 100 ริยาล ทั้งที่มันมีราคาเพียง 90 ริยาล" ซึ่งการทำให้มุสลิมเสียใจเป็นสิ่งต้องห้าม

3. ผู้ซื้ออาจพยายามสร้างความเสียหายแก่สินค้า หรืออ้างว่าเงื่อนไขบางประการไม่สมบูรณ์เพื่อยกเลิกการซื้อขาย

ดังนั้น ทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุดในประเด็นนี้คือ การที่มุสลิมขายสินค้าตัดราคากับพี่น้องมุสลิมเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ว่าจะเป็นในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายหรือหลังจากนั้น

มีคำถามว่า การที่ผู้หนึ่งแข่งขันในการซื้อกับพี่น้องของเขา ถือว่าเหมือนกับการแข่งขันในการขายหรือไม่?

คำตอบคือ ใช่ เพราะมีความหมายเดียวกัน ตัวอย่างของการแข่งขันในการซื้อคือ ซัยด์ขายสินค้าให้อัมร์ในราคา 100 แล้วบักร์ไปหาซัยด์ (ผู้ขาย) และเสนอว่า "ฉันจะซื้อในราคา 120" สิ่งนี้เป็นสิ่งต้องห้ามเพราะเป็นการรุกราน และก่อให้เกิดความเป็นศัตรู ความเกลียดชัง และความขัดแย้งระหว่างผู้คน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การห้ามนี้จำกัดเฉพาะในช่วงที่มีสิทธิ์ยกเลิกการซื้อขายหรือเป็นกฎทั่วไป? ซึ่งเราได้ชี้แจงแล้วว่าทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือเป็นกฎทั่วไป

7. ความเป็นพี่น้องร่วมศรัทธาเป็นสิ่งจำเป็น ตามที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا"

(และจงเป็นบ่าวของอัลลอฮฺฉันท์พี่น้องกัน)

คำถาม แล้วเราจะสร้างความพี่น้องกันได้อย่างไร?

คำตอบคือ ให้ละทิ้งความคิดเกี่ยวกับข้อบกพร่องของพี่น้อง และให้ระลึกถึงคุณความดีของเขาอยู่เสมอ จนเกิดความคุ้นเคยและความรู้สึกไม่ดีในจิตใจหายไป

สิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นพี่น้อง ได้แก่:

- การให้ของขวัญ เพราะจะช่วยขจัดความขุ่นเคืองและสร้างความรักใคร่

- การรวมตัวกันในการทำอิบาดะฮฺ โดยเฉพาะการละหมาดห้าเวลา การละหมาดวันศุกร์ และวันอีด เพราะสิ่งนี้จะก่อให้เกิดความรักและความเป็นพี่น้อง

แม้จะมีสาเหตุและอุปสรรคมากมาย แต่เราต้องพยายามเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้น

8. เมื่อท่านนบี ﷺ สั่งให้เราเป็นพี่น้องกัน ท่านได้อธิบายหน้าที่ของมุสลิมที่มีต่อพี่น้องของเขา

9. สำหรับมุสลิมด้วยกันนั้น เลือดเนื้อ ทรัพย์สิน และเกียรติยศของกันและกันเป็นสิ่งต้องห้าม

10. มุสลิมต้องไม่กระทำการใดๆ ที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกายหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นการอ้างสิทธิ์ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน หรือการปฏิเสธสิ่งที่เป็นของผู้อื่น

11. การละเมิดเกียรติของมุสลิมเป็นสิ่งต้องห้าม โดยเฉพาะการนินทา ซึ่งถือเป็นหนึ่งในบาปใหญ่ ดังที่อิบนุอับดุลเกาะวีย์ได้กล่าวไว้ในบทกวีของท่านว่า:

وَقَدْ قِيلَ صُغْرَى غِيبَةٌ وَنَمِيمَةٌ ... وَكِلْتَاهُمَا كُبْرَى عَلَى نَصِّ أَحْمَدِ

"บางคนกล่าวว่าการนินทาและการยุยงเป็นบาปเล็ก
แต่ทั้งสองประการล้วนเป็นบาปใหญ่ตามทัศนะของอิมามอะหฺมัด"

ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายการนินทาว่า:

"الغِيْبَةُ أَنْ تَذْكُرَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ وَهُوَ غَائِب"

(การนินทาคือการที่ท่านพูดถึงพี่น้องของท่าน ในสิ่งที่เขาไม่ชอบขณะที่เขาไม่อยู่) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2589, 70]

หากเป็นการพูดต่อหน้า ก็ถือเป็นการด่าทอไม่ใช่การนินทา เพราะเขาอยู่ในที่นั้นและสามารถปกป้องตัวเองได้ อัลลอฮฺทรงเปรียบการนินทาเสมือนการกินเนื้อของพี่น้องที่เสียชีวิตแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นถึงความน่ารังเกียจและไม่มีผู้ใดกล้ากระทำ

พึงทราบว่าการนินทามีระดับความรุนแรงแตกต่างกันตามผลที่เกิดขึ้น การนินทาผู้ปกครองนั้นร้ายแรงกว่าการนินทาบุคคลทั่วไป เพราะการนินทาผู้ปกครองนำไปสู่ความเกลียดชัง การกบฏ การไม่เชื่อฟังคำสั่งที่ชอบธรรม และอาจนำไปสู่การลุกฮือด้วยอาวุธต่อต้านพวกเขา ซึ่งก่อให้เกิดความชั่วร้ายที่มีเพียงอัลลอฮฺเท่านั้นที่ทรงรู้

ในทำนองเดียวกัน การนินทาอุละมาอ์ก็ร้ายแรงกว่าการนินทาบุคคลอื่น เพราะเป็นการละเมิดทั้งต่อตัวอุละมาอ์และต่อความรู้ทางศาสนาที่เขามี เนื่องจากเมื่อผู้คนลดคุณค่าของอุละมาอ์ พวกเขาก็จะไม่ยอมรับความรู้จากท่านเหล่านั้น

ด้วยเหตุนี้ เราขอเตือนพวกท่านดังที่เคยเตือนมาก่อน ให้ระวังผู้ที่เราถือว่าเป็นผู้สร้างความเสียหายบนแผ่นดิน พวกเขาจะมาในที่ชุมนุมและนินทาผู้คน ทั้งที่หากท่านพิจารณาให้ดี ท่านจะพบว่าพวกเขามี

ข้อบกพร่องมากกว่าผู้ที่พวกเขากำลังวิพากษ์วิจารณ์เสียอีก จงระวังคนเหล่านี้ อย่าโน้มเอียงไปทางพวกเขาและจงขับไล่พวกเขาออกจากที่ชุมนุมของท่าน เพราะพวกเขาคือผู้สร้างความเสียหายบนแผ่นดิน ไม่ว่าพวกเขาจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดความเสียหายผู้ก่อก็ถือเป็นผู้สร้างความเสียหาย แต่หากมีเจตนาที่จะสร้างความเสียหาย ผลร้ายก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

เช่นเดียวกับการเลียนแบบบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา แม้จะมิได้เจตนาเลียนแบบ ก็มีผลบังคับใช้ แต่หากมีเจตนาเลียนแบบก็จะยิ่งร้ายแรงขึ้น

12. การอธรรมต่อมุสลิมนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามในทุกรูปแบบ เพราะความอธรรมจะกลายเป็นความมืดมิดในวันกิยามะฮฺ ท่านนบี ﷺ ได้ถามบรรดาเศาะหาบะฮฺว่า: **"พวกท่านถือว่าใครคือคนล้มละลายในหมู่พวกท่าน?"** พวกเขากล่าวว่า: **"ผู้ที่ไม่มีเงินดิรฮัมและไม่มีเงินดีนาร์ - หรือไม่มีทรัพย์สิน"** ท่านนบีจึงกล่าวว่า: **"คนล้มละลายคือผู้ที่มาในวันกิยามะฮฺพร้อมกับความดีมากมายเท่าภูเขา แต่เขามาในสภาพที่เคยตีผู้นี้ ด่าผู้นี้ และกินทรัพย์สินของผู้นี้ ดังนั้นผู้นี้ก็จะเอาจากความดีของเขา และผู้นี้ก็จะเอาจากความดีของเขา และผู้นี้ก็จะเอาจากความดีของเขา หากความดีของเขาหมดลง ความชั่วของพวกเขาก็จะถูกนำมาใส่ให้เขา แล้วเขาก็จะถูกโยนลงนรก"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2581, 59]

13. การช่วยเหลือมุสลิมเป็นสิ่งที่จำเป็น และการทอดทิ้งเขาเป็นสิ่งต้องห้าม ตามที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"وَلَا يَخْذُلُهُ"

(และอย่าทอดทิ้งเขา)

การช่วยเหลือมุสลิมเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้อธรรมหรือผู้ถูกอธรรม

ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"انْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا"

(จงช่วยเหลือพี่น้องของท่าน ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้อธรรมหรือผู้ถูกอธรรม) พวกเขากล่าวว่า: โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ การช่วยเหลือผู้ถูกอธรรมนั้นเราเข้าใจ แต่เราจะช่วยเหลือผู้อธรรมได้อย่างไร? ท่านนบี ﷺ ตอบว่า

"تَحْجُزُهُ عَنِ الظُّلْمِ فَذَلِكَ نَصْرُهُ"

(จงห้ามเขาจากการอธรรม นั่นแหละคือการช่วยเหลือเขา) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2444] และเมื่อท่านห้ามเขาจากการอธรรม ท่านก็ได้ช่วยเหลือเขาจากตัวของเขาเอง และได้ทำความดีต่อเขาอย่างยิ่ง

14. จำเป็นต้องพูดความจริงกับพี่น้องของเขา และไม่โกหกเขา รวมถึงไม่โกหกผู้อื่นด้วย เพราะการโกหกเป็นสิ่งต้องห้าม แม้แต่กับผู้ปฏิเสธศรัทธา แต่ที่กล่าวถึงสิทธิของมุสลิมเป็นการเฉพาะ เพราะบริบทเป็นเช่นนั้น

หากมีผู้ถามว่า: ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการพูดคลุมเครือ (เตาริยะฮฺ)?

คำตอบคือ การพูดคลุมเครือมีรายละเอียดดังนี้:

- หากนำไปสู่สิ่งที่เป็นเท็จ ก็เป็นสิ่งต้องห้าม
- หากนำไปสู่สิ่งที่จำเป็น ก็เป็นสิ่งจำเป็น
- หากนำไปสู่ผลประโยชน์หรือความจำเป็น ก็เป็นสิ่งที่อนุญาต
- หากไม่เข้าข่ายทั้งสามประการข้างต้น บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นต่างกันว่าอนุญาตหรือไม่

ทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุดคือ ไม่ควรใช้บ่อยเกินไป แต่การใช้เป็นครั้งคราวก็ไม่เป็นไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแจ้งให้คู่สนทนาทราบว่ากำลังใช้การพูดคลุมเครือ

ต่อไปนี้คือตัวอย่างทั้งห้าประการ:

ตัวอย่างแรก การพูดคลุมเครือที่ต้องห้ามซึ่งนำไปสู่สิ่งที่เป็นเท็จ: เมื่อมีคนสองคนทะเลาะกันต่อหน้าผู้พิพากษา คนหนึ่งกล่าวว่า "ฉันมีสิทธิ์เรียกร้องเงิน 1,000 ริยาลจากคนนี้" เมื่อจำเลยปฏิเสธและกล่าวว่ามีหลักฐานหรือไม่ ? และโจทก์ไม่มีหลักฐาน จำเลยจึงต้องสาบาน โดยเขาสาบานว่า "وَاللهِ مَا لَهُ عِنْدِي شَيْءٌ" (ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ เขาไม่มีอะไรอยู่กับฉัน) ซึ่งเขาตั้งใจใช้คำว่า "มา" (مَا) ในความหมายของคำเชื่อม แปลว่า "สิ่งที่" หมายถึง "สิ่งที่เขามีอยู่กับฉันคือสิ่งหนึ่ง" ซึ่งเป็นความจริง เพราะ 1,000 ริยาลคือสิ่งหนึ่ง การพูดคลุมเครือเช่นนี้เป็นสิ่งต้องห้าม เพราะนำไปสู่การกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ ชายคนนี้จะไม่รอดพ้นในวันอาคิเราะฮฺ ตามที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"يَمِينُكَ عَلَى مَا يُصَدِّقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ"

(คำสาบานของท่านขึ้นอยู่กับสิ่งที่คู่กรณีของท่านเข้าใจ) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 1653, 20]

ตัวอย่างที่สอง การพูดคลุมเครือที่จำเป็น: เมื่อผู้อธรรมถามถึงที่อยู่ของคนที่เขาต้องการทำร้าย โดยถามว่า "ท่านรู้ไหมว่าคนนั้นอยู่ที่ไหน?" แม้ผู้ถูกถามจะรู้ แต่เขาตอบว่า "ฉันไม่รู้" โดยตั้งใจว่า "ฉันไม่รู้ทุกเรื่องเกี่ยวกับเขา" และเมื่อถูกถามว่า "เขาอยู่ในบ้านนี้ไหม?" แม้จะรู้ว่าคนนั้นอยู่ในบ้าน แต่เขาตอบว่า "ไม่ได้อยู่ในบ้าน" โดยตั้งใจว่าไม่ได้อยู่บนดาดฟ้า หรือไม่ได้อยู่ชั้นล่าง หรือไม่ได้อยู่ในห้องนั้นห้องนี้ การพูดคลุมเครือในกรณีนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการรักษาชีวิต

ตัวอย่างที่สาม การใช้คำพูดคลุมเครือเพื่อประโยชน์ที่ดี: มีชายคนหนึ่งมาถามหาผู้หนึ่งในวงความรู้ ผู้ที่อยู่ในที่นั้นตอบว่า: "เขาไม่ได้อยู่ตรงนี้" พร้อมชี้ไปยังที่ที่บุคคลนั้นไม่ได้อยู่จริงๆ แม้ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานที่อื่นในบริเวณเดียวกัน กรณีนี้ถือเป็นการพูดคลุมเครือเพื่อประโยชน์ที่ดี

มีเรื่องเล่าว่า อิมามอะหฺมัด (ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน) ขณะอยู่ในการประชุมหนึ่ง มีชายคนหนึ่งมาถามหาอัลมัรวะซีย์ อิมามอะหฺมัดจึงตอบว่า: "อัลมัรวะซีย์ไม่ได้อยู่ตรงนี้ อัลมัรวะซีย์จะมาทำอะไรตรงนี้" พร้อมชี้ไปที่มือของท่าน หมายความว่าอัลมัรวะซีย์ไม่ได้อยู่ในมือของท่าน ซึ่งเป็นความจริงว่าเขาไม่ได้อยู่ในมือท่าน แต่ที่จริงเขาอยู่ในที่ประชุมนั้น (อาจเป็นไปได้ว่าอัลมัรวะซีย์ไม่ต้องการพบกับผู้ที่มาถาม หรืออาจเพราะต้องการความเป็นส่วนตัว -ผู้แปล-)

ตัวอย่างที่สี่ การพูดคลุมเครือเมื่อมีความจำเป็น: เช่นกรณีที่มีคนถามท่านเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวภายในบ้าน แต่ท่านไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ในสถานการณ์เช่นนี้ท่านจำเป็นต้องใช้คำพูดคลุมเครือ เช่น หากมีคนถามว่า "ท่านทำสิ่งนี้สิ่งนั้นในบ้านใช่หรือไม่" และท่านไม่ต้องการให้เขาล่วงรู้ข้อมูลนี้ ท่านอาจตอบว่า "ฉันไม่ได้ทำ" โดยในใจของท่านตั้งเจตนาหมายถึง "ฉันไม่ได้ทำในช่วงเวลาที่ฉันไม่ได้ทำจริงๆ" เนื่องจากช่วงเวลานั้นกว้าง ตัวอย่างเช่น หากท่านทำกิจกรรมนั้นในช่วงสาย ท่านสามารถตอบว่า "ฉันไม่ได้ทำสิ่งนี้" โดยในใจหมายถึง "ฉันไม่ได้ทำในช่วงเช้าและช่วงเย็น" ซึ่งเป็นความจริง การตอบเช่นนี้ถือเป็นกรณีที่มีความจำเป็น

ตัวอย่างที่ห้า การพูดคลุมเครือที่ไม่ใช่เพื่อความจำเป็น ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ ไม่ใช่สิ่งจำเป็น และไม่ใช่สิ่งต้องห้าม กรณีนี้มีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ มีทัศนะว่าการพูดคลุมเครือแบบนี้ไม่อนุญาตและเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะภายนอกขัดแย้งกับภายใน เนื่องจากความหมายของการพูดคลุมเครือคือการตั้งใจสื่อความหมายที่แตกต่างจากที่ปรากฏภายนอก ซึ่งมีลักษณะของการโกหก ท่านจึงเห็นว่าไม่อนุญาต

นอกจากนี้ยังมีโทษคือ เมื่อผู้อื่นรู้ความจริงที่ต่างจากที่ผู้ฟังเข้าใจ พวกเขาจะมองว่าผู้พูดคลุมเครือนั้นโกหก เกิดความระแวง และไม่เชื่อถืออีกต่อไป อีกทั้งคนผู้นั้นจะถูกมองว่าเล่นลิ้นกับผู้อื่น สิ่งที่ชัยคุลอิสลามกล่าวไว้นั้นมีน้ำหนักอย่างไม่ต้องสงสัย

อย่างไรก็ตาม หากผู้ใดทำเช่นนั้นเป็นครั้งคราว หวังว่าจะไม่เป็นบาป โดยเฉพาะหากเขาได้อธิบายให้คู่สนทนาเข้าใจในภายหลังว่า "ฉันพูดแบบนี้ แต่หมายถึงอย่างนี้" ซึ่งต่างจากความหมายที่ปรากฏ ผู้คนอาจทำเช่นนี้เพื่อการล้อเล่น เช่น เมื่อเพื่อนถามว่า "เมื่อไหร่ท่านจะมาเยี่ยมฉัน? ฉันอยากให้ท่านมาเยี่ยม" แล้วตอบว่า "วันมะรืน" โดยที่เขาจะเข้าใจว่าเป็นวันมะรืนที่ใกล้ๆ นี้ แต่ผู้พูดหมายถึงวันมะรืนที่ไม่มีที่สิ้นสุดจนถึงวันกิยามะฮฺ

สิ่งนี้สามารถหยิบยกมาอ้างอิงได้จากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่มีต่อท่านอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ในสนธิสัญญาหุดัยบิยะฮฺ เมื่อท่านอุมัรถามท่านเราะสูล ﷺ ว่า **"ท่านไม่ได้บอกเราหรือว่าเราจะได้มาที่บัยตุลลอฮฺและเฏาะวาฟ?"** ท่านตอบว่า **"ใช่ แต่ฉันไม่ได้บอกว่าจะเป็นปีนี้ และแน่นอนว่าเจ้าจะได้มาและเฏาะวาฟ"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2731, 2732]

มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับชัยคฺของเรา อับดุรเราะหฺมาน บิน สะอฺดีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ว่า มีชายผู้หนึ่งมาหาท่านในช่วงท้ายของเดือนซุลหิจญะฮฺ เหลือเพียงไม่กี่วันก่อนสิ้นปี และกล่าวว่า "ท่านชัยคฺครับ เราต้องการคำสัญญา" ท่านตอบว่า "ปีนี้ฉันไม่สามารถให้คำสัญญากับท่านได้" ชายคนนั้นเข้าใจว่าหมายถึง 12 เดือน จึงโกรธ เมื่อชัยคฺเห็นว่าเขาโกรธ จึงอธิบายว่า "เหลือเพียง 10 วันหรือประมาณนั้นก่อนสิ้นปี" ชายคนนั้นจึงเข้าใจ การทำเช่นนี้เป็นครั้งคราวไม่เป็นไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้อธิบายให้คู่สนทนาเข้าใจในภายหลัง

15. การดูถูกมุสลิมเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ว่าเขาจะยากจนหรือไม่มีความรู้เพียงใดก็ตาม อย่าดูถูกเขา ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"رُبَّ أَشْعَثَ أَغْبَرَ مَدْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ"

(บางทีคนผมยุ่งเหยิง เนื้อตัวมอมแมม ถูกผลักไสจากประตู หากเขาสาบานต่ออัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทำให้คำสาบานของเขาเป็นจริง)

คนที่ผมยุ่งเหยิง เนื้อตัวมอมแมม ไม่สามารถทำความสะอาดตัวเองได้ ถูกผลักไสจากประตูต่างๆ ไม่มีใครเปิดประตูให้ และหากมีคนเปิดประตูแล้วรู้ว่าเป็นคนนั้น ก็จะปิดประตูใส่เขา และผลักเขาออกไป ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า "หากเขาสาบานต่ออัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทำให้คำสาบานของเขาเป็นจริง" แล้วท่านจะดูถูกพี่น้องมุสลิมของท่านได้อย่างไร? บางทีวันหนึ่งเขาอาจจะสูงส่งกว่าท่าน ด้วยเหตุนี้บทกวีสมัยญาฮิลียะฮฺจึงกล่าวว่า:

لاَ تُهِينِ الْفَقِيرَ عَلَّكَ أَنْ تَرْ ... كَعَ يَوْمًا وَالدَّهْرُ قَدْ رَفَعَهْ

"อย่าดูถูกคนยากจน เผื่อว่าวันหนึ่ง ท่านอาจต้องคุกเข่าในขณะที่กาลเวลายกย่องเขา"

"คุกเข่า" หมายถึงถูกทำให้ต่ำต้อย และนี่เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด มีผู้คนมากมายที่ยากจนในช่วงต้นของชีวิต ไม่มีใครสนใจ แต่ต่อมากลับกลายเป็นผู้นำและเศรษฐี

ดังนั้น อย่าดูถูกพี่น้องมุสลิมของท่าน แม้ว่าท่านถามเขาเกี่ยวกับเรื่องที่ทุกคนเข้าใจแต่เขาไม่เข้าใจ ก็อย่าดูถูกเขา เพราะบางทีอัลลอฮฺอาจเปิดใจให้เขา และเขาอาจเรียนรู้จนกระทั่งมีความรู้มากกว่าท่าน

16. ความยำเกรง (ตักวา) นั้นอยู่ในหัวใจ ตามคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ว่า

"التَّقْوَى هَاهُنَا"

(อัตตักวา ฮาฮุนา - ความยำเกรงอยู่ตรงนี้) และท่านชี้ไปที่หน้าอกของท่าน หมายถึงในหัวใจของท่าน

17. การกระทำอาจสื่อความหมายได้ดีกว่าคำพูด ดังที่ท่านนบี ﷺ แทนที่จะกล่าวว่า "ความยำเกรงอยู่ในหัวใจ" ท่านกลับกล่าวว่า "ความยำเกรงอยู่ตรงนี้" พร้อมชี้ไปที่หน้าอกของท่าน เพราะการกระทำเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังจดจำและจินตนาการภาพนั้นได้ชัดเจน และเราได้เห็นตัวอย่างเช่นนี้จากบรรดาเศาะหาบะฮฺและผู้อื่น [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2622, 138]

18. วิธีตอบโต้ผู้ที่โต้เถียงด้วยความเท็จ ซึ่งเมื่อพวกเขากระทำบาปด้วยอวัยวะและถูกตักเตือน พวกเขากลับกล่าวว่า "ความยำเกรงอยู่ตรงนี้"

คำถาม แล้วเราจะตอบผู้โต้แย้งนี้อย่างไร?

คำตอบคือ: หากเขามีความยำเกรงในหัวใจจริง อวัยวะของเขาก็จะยำเกรงด้วย เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

" أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ "

(พึงรู้เถิด แท้จริงในร่างกายมีก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง หากมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดี และหากมันเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสีย พึงรู้เถิด มันคือหัวใจ)

19. ความร้ายแรงของการดูถูกมุสลิม ตามที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ"

(เพียงพอแล้วสำหรับความชั่วของคนๆ หนึ่งที่เขาดูถูกพี่น้องมุสลิมของเขา)

20. การให้เกียรติมุสลิมใน 3 เรื่อง: เลือดเนื้อ ทรัพย์สิน และเกียรติของเขาเป็นสิ่งวาญิบ

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 36

การช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมและความประเสริฐของการแสวงหาความรู้

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ :

" مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا ، نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ القِيَامَةِ .

وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ ، يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِيْ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ .

وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً ، سَتَرَهُ اللهُ فِيْ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ .

وَاللهُ فِيْ عَوْنِ العَبْدِ مَا كَانَ العَبْدُ فِيْ عَوْنِ أَخِيْهِ .

وَمَنْ سَلَكَ طَرِيْقاً يَلْتَمِسُ فِيْهِ عِلْماً سَهَّلَ اللهُ لَهُ بِهِ طَرِيْقاً إِلَى الجَنَّةِ

وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِيْ بَيْتٍ مِنْ بُيُوْتِ اللهِ يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللهِ وَيَتَدَارَسُوْنَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ المَلاَئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيْمَنْ عِنْدَهُ .

وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ "

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِهَذَا اللَّفْظِ.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จากท่านนบี ﷺ ท่านกล่าวว่า: **"ผู้ใดที่บรรเทาความทุกข์ยากของผู้ศรัทธาจากความทุกข์ยากต่างๆ ของโลกดุนยา อัลลอฮฺก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของเขาจากบรรดาความทุกข์ยากต่างๆ ของวันกิยามะฮฺเช่นกัน และผู้ใดที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ขัดสน อัลลอฮฺก็จะให้ความสะดวกแก่เขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และผู้ใดที่ปกปิด (สิ่งที่น่าละอายหรือความผิด)**

ของมุสลิม อัลลอฮฺก็จะทรงปกปิดเขาทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า และอัลลอฮฺพร้อมจะให้ความช่วยเหลือบ่าว ตราบใดที่บ่าวยังอยู่ในการให้ความช่วยเหลือแก่พี่น้องของเขา และผู้ใดก็ตามที่เดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ อัลลอฮฺจะทรงประทานความง่ายดายแก่เขาซึ่งเส้นทางสู่สวรรค์ และไม่มีกลุ่มชนใดที่รวมตัวกัน ณ บ้านหลังหนึ่งในบรรดาบ้านของอัลลอฮฺ (มัสญิด) โดยที่พวกเขาอ่านคัมภีร์ของพระองค์ และศึกษากันระหว่างพวกเขา นอกจากความสงบ (สะกีนะฮฺ) จะลงมายังพวกเขา และความเมตตาจะปกคลุมพวกเขา มะลาอิกะฮฺจะห้อมล้อมพวกเขา และอัลลอฮฺจะทรงรำลึกถึงพวกเขาท่ามกลางผู้ที่อยู่กับพระองค์ และผู้ใดก็ตามที่การงานของเขาขาดตกบกพร่อง เชื้อสายและวงศ์ตระกูลของเขาก็มิอาจยกระดับเขาได้” [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699 ด้วยสำนวนนี้]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"مَنْ نَفَّسَ"

(มัน นัฟฟะสะ - ผู้ใดบรรเทา) หมายถึง ทำให้ทุเลาเบาบางลง

"عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً"

(อัน มุอ์มินิน กุรบะตัน - จากผู้ศรัทธาซึ่งความทุกข์ยาก) อัลกุรบะฮฺ หมายถึงสิ่งที่ทำให้มนุษย์ทุกข์ใจ เศร้าโศก และรู้สึกอึดอัด

"مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا"

(มิน กุเราะบิดดุนยา - จากความทุกข์ยากต่างๆ ของโลกนี้) หมายถึงความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นในโลกนี้ แม้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เพราะมนุษย์อาจประสบความทุกข์ยากในเรื่องศาสนา แล้วมีคนช่วยบรรเทาทุกข์ให้

"نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ"

(นัฟฟะสัลลอฮุ อันฮุ กุรบะตัน มิน กุเราะบิ เยามิล กิยามะฮฺ - อัลลอฮฺก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของเขาจากบรรดาความทุกข์ยากต่างๆ ของวันกิยามะฮฺเช่นกัน) การตอบแทนจะเป็นประเภทเดียวกับการกระทำในแง่ของลักษณะทั่วไป คือ การบรรเทาทุกข์ตอบแทนด้วยการบรรเทาทุกข์ แต่ในแง่ของชนิดนั้นแตกต่างกันอย่างมาก เพราะความทุกข์ยากในโลกนี้ไม่อาจเทียบเคียงกับความทุกข์ยากในโลกหน้าได้เลย ดังนั้นเมื่ออัลลอฮฺทรงบรรเทาความทุกข์ยากหนึ่งจากความทุกข์ยากในวันกิยามะฮฺให้แก่มนุษย์ ผลบุญของเขาย่อมยิ่งใหญ่กว่าการงานที่เขาได้กระทำไว้

"يَوْمِ الْقِيَامَةِ"

(เยามิล กิยามะฮฺ - วันกิยามะฮฺ) วันแห่งการสิ้นสุดของโลกดุนยา ซึ่งได้รับการขนานนามเช่นนี้ ด้วยสามเหตุผล:

1. ในวันนั้นมนุษย์ทั้งหมดจะฟื้นขึ้นจากหลุมฝังศพเพื่อยืนต่อหน้าอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

"วันที่มนุษย์จะยืนต่อหน้าพระเจ้าแห่งสากลโลก" (สูเราะฮฺ อัลมุฏ็อฟฟิฟีน อายะฮฺที่ 6)

2. เพราะในวันนั้นบรรดาพยานจะถูกนำมา ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾

"แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสูลของเราและบรรดาผู้ศรัทธาทั้งในชีวิตโลกนี้และในวันที่บรรดาพยานจะยืนขึ้น" (สูเราะฮฺฆอฟิร อายะฮฺที่ 51)

3. เพราะความยุติธรรมจะถูกสถาปนาขึ้นในวันนั้น ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا﴾

"และเราจะวางตาชั่งที่เที่ยงธรรมสำหรับวันกิยามะฮฺ ดังนั้นจิตวิญญาณใดจะไม่ถูกอธรรมแม้แต่น้อย" (สูเราะฮฺอัลอัมบิยาอ์ อายะฮฺที่ 47)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَنْ يَسَّرَ"

(วะมัน ยัสสะเราะ - และผู้ใดที่ให้ความสะดวก) หมายถึง ทำให้ง่ายดายขึ้น

"عَلَى مُعْسِرٍ"

(อะลา มุอฺสิริน - แก่ผู้ขัดสน) หมายถึง ผู้ที่ประสบความยากลำบาก ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾

"และถ้าลูกหนี้อยู่ในความคับขัน ก็จงให้เวลาผ่อนผันจนกว่าเขาจะสะดวก" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 280)

"يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"

(ยัสสะร็อลลอฮุ อะลัยฮิ ฟิดดุนยา วัลอาคิเราะฮฺ - อัลลอฮฺก็จะให้ความสะดวกแก่เขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า) ครอบคลุมถึงความสะดวกในด้านทรัพย์สิน การงาน การศึกษา และทุกรูปแบบของความสะดวก

การตอบแทนในกรณีนี้จะเกิดขึ้นในสองสถานที่:

1. ในโลกดุนยา
2. ในโลกอาคิเราะฮฺ

"وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا"

(วะมัน สะตะเราะ มุสลิมัน - และผู้ใดที่ปกปิดความผิดของมุสลิม) หมายถึง การซ่อนเร้นและปกคลุม เช่นเดียวกับม่านที่ปิดบังและคลุมสิ่งต่างๆ ความหมายที่ต้องการคือการปกปิดความผิดพลาดของมุสลิมที่ได้กระทำสิ่งที่น่าตำหนิ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณธรรมและมารยาท หรือเรื่องของศาสนาและการปฏิบัติตน

"سَتَرَهُ اللهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"

(สะตะเราะฮุลลอฮุ ฟิดดุนยา วัลอาคิเราะฮฺ - อัลลอฮฺก็จะทรงปกปิดเขาทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า)

"وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ"

(วัลลอฮุ ฟี เอานิล อับดิ มา กานัล อับดุ ฟี เอานิ อะคีฮิ - และอัลลอฮฺพร้อมจะให้ความช่วยเหลือบ่าว ตราบใดที่บ่าวยังอยู่ในการให้ความช่วยเหลือแก่พี่น้องของเขา) คือเมื่อท่านช่วยเหลือพี่น้องของท่าน อัลลอฮฺก็จะทรงช่วยเหลือท่านในลักษณะเดียวกับที่ท่านช่วยเหลือพี่น้องของท่าน

มีบางคนเข้าใจผิดว่าควรใช้คำว่า "มา ดามะ" แทน "มา กานะ" ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะหากใช้ "มา ดามะ" จะสื่อความหมายว่าความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺจะมีเฉพาะในช่วงที่บ่าวกำลังช่วยเหลือพี่น้องของเขาเท่านั้น และไม่ได้สื่อว่าลักษณะความช่วยเหลือของอัลลอฮฺนั้นจะเป็นเช่นเดียวกับที่บ่าวช่วยเหลือพี่น้องของเขา การใช้ "มา กานะ" จึงสื่อความหมายได้ชัดเจนกว่าว่าความช่วยเหลือของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลจะมีลักษณะเช่นเดียวกับที่บ่าวช่วยเหลือพี่น้องของเขา และเนื่องจากเป็นถ้อยคำของท่านนบี จึงไม่ควรเปลี่ยนแปลง

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا"

(วะมัน สะละกะ เฏาะรีก็อน - และผู้ใดก็ตามที่เดินทาง) หมายถึงผู้ที่ก้าวเดินบนเส้นทางหนึ่ง

"يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا"

(ยัลตะมิสุ ฟีฮิ อิลมัน - เพื่อแสวงหาความรู้) คือการมุ่งมั่นแสวงหาความรู้

"سَهَّلَ اللهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ"

(สะฮฺฮะลัลลอฮุ ละฮุ บิฮิ เฏาะรีก็อน อิลัล ญันนะฮฺ - อัลลอฮฺจะทรงประทานความง่ายดายแก่เขาซึ่งเส้นทางสู่สวรรค์) หมายถึงอัลลอฮฺทรงทำให้เขาได้รับทางนำและความสำเร็จในการเดินทางไปสู่สวรรค์ และความรู้ที่กล่าวถึงในที่นี้หมายถึงความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนา (ชะรีอะฮฺ) และความรู้ที่สนับสนุนบทบัญญัติดังกล่าว เช่น ความรู้ภาษาอาหรับ ประวัติศาสตร์ และความรู้อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน

สำหรับความรู้ทางโลกล้วนๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์และความรู้ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ได้ถูกรวมอยู่ในหะดีษนี้ แต่ความรู้เหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกเรียกร้องหรือไม่? คำตอบจะมาถึงในส่วนของบทเรียนต่างๆ อินชาอัลลอฮฺ

อัลญันนะฮฺ (สวรรค์) คือที่พำนักที่อัลลอฮฺทรงเตรียมไว้สำหรับบรรดาผู้เป็นที่รักของพระองค์ เป็นผู้ยำเกรง ในนั้นมีสิ่งที่ตาไม่เคยเห็น หูไม่เคยได้ยิน และไม่เคยเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ คุณลักษณะของสวรรค์และสิ่งที่อยู่ในนั้นซึ่งเป็นความโปรดปรานถูกกล่าวไว้มากมายในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ"

(วะมา อิจญ์ตะมะอะ เกามุน ฟี บัยติน มิน บุยูติลลาฮฺ - และไม่มีกลุ่มชนใดที่รวมตัวกัน ณ บ้านหลังหนึ่งในบรรดาบ้านของอัลลอฮฺ (มัสญิด)) คำว่า "มา" เป็นคำปฏิเสธ โดยมีคำว่า "อิลลา" ที่ตามมาเป็นการยืนยัน

บุยูตุลลอฮฺ หมายถึงมัสญิด เพราะมัสญิดคือบ้านของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴾

"ในบรรดาบ้านที่อัลลอฮฺทรงอนุญาตให้ได้รับการยกย่องและให้พระนามของพระองค์ถูกกล่าวรำลึกในนั้น มีการสดุดีต่อพระองค์ในยามเช้าและยามเย็น โดยบรรดาชายที่การค้าและการขายไม่ทำให้พวกเขาหันเหไปจากการรำลึกถึงอัลลอฮฺ และการดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และการจ่ายซะกาต พวกเขาหวาดกลัวต่อวันที่หัวใจและสายตาจะพลิกผัน" (สูเราะฮฺอันนูรฺ อายะฮฺที่ 36-37)

"يَتْلُونَ كِتَابَ اللهِ"

(ยัตลูนะ กิตาบัลลอฮฺ - โดยที่พวกเขาอ่านคัมภีร์ของอัลลอฮฺ) หมายถึงการอ่านที่ครอบคลุมทั้งตัวบทและความหมาย โดยตัวบทนั้นชัดเจนอยู่แล้ว ส่วนความหมายคือการทำความเข้าใจและศึกษาค้นคว้าความหมายของอัลกุรอาน

"وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ"

(วะยะตะดาเราะสูนะฮุ บัยนะฮุม - และศึกษากันระหว่างพวกเขา) หมายถึงการศึกษาอัลกุรอานร่วมกัน

"إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ"

(อิลลา นะซะลัต อะลัยฮิมุส สะกีนะฮฺ - นอกจากความสงบจะลงมายังพวกเขา) หมายถึงความสงบที่แผ่ซ่านในจิตใจและความเบิกบานในหัวใจ

"وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ"

(วะเฆาะชิยัตฮุมุร เราะหฺมะฮฺ - และความเมตตาจะปกคลุมพวกเขา) หมายถึงความเมตตาของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่แผ่ครอบคลุมพวกเขา

"وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ"

(วะหัฟฟัตฮุมุล มะลาอิกะฮฺ - และมะลาอิกะฮฺจะห้อมล้อมพวกเขา) หมายถึงบรรดามะลาอิกะฮฺห้อมล้อมพวกเขาเพื่อให้เกียรติ

"وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ"

(วะซะกะเราะฮุมุลลอฮฺ ฟีมัน อินดะฮฺ - และอัลลอฮฺจะทรงรำลึกถึงพวกเขาท่ามกลางผู้ที่อยู่กับพระองค์) หมายความว่า กลุ่มชนที่รวมตัวกันในมัสญิดเพื่อศึกษาพระดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ พระองค์จะทรงกล่าวถึงพวกเขาท่ามกลางผู้ที่อยู่กับพระองค์ ดังที่มีระบุในหะดีษกุดสีย์ว่า:

"مَنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ"

(ผู้ใดรำลึกถึงข้าในหมู่ชน ข้าจะรำลึกถึงเขาในหมู่ชนที่ประเสริฐกว่า) ดังนั้นเมื่อท่านรำลึกถึงอัลลอฮฺในหมู่ชนด้วยการอ่านอัลกุรอานหรือรูปแบบอื่น อัลลอฮฺ ตะอาลา ก็จะทรงรำลึกถึงท่านในหมู่ชนที่ประเสริฐยิ่งกว่า [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 7405 และมุสลิม หมายเลข 2675]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ"

(วะมัน บัฏเฏาะอะ บิฮิ อะมะลุฮุ ลัม ยุสริอฺ บิฮิ นะสะบุฮฺ - และผู้ใดก็ตามที่การงานของเขาขาดตกบกพร่อง เชื้อสายและวงศ์ตระกูลของเขาก็มิอาจยกระดับเขาได้) บัฏเฏาะอะ หมายถึง ทำให้ล่าช้า กล่าวคือ ผู้ใดที่การงานของเขาทำให้ล่าช้า วงศ์ตระกูลของเขาก็ไม่อาจช่วยให้เร็วขึ้นได้ ดังที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾

"แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮฺนั้นคือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า" (สูเราะฮฺอัลหุญุรอต อายะฮฺที่ 13)

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. หะดีษนี้ส่งเสริมให้มุสลิมบรรเทาความทุกข์ของพี่น้องผู้ศรัทธาดังที่ระบุว่า:

مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا ، نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

"ผู้ใดที่บรรเทาความทุกข์ยากของผู้ศรัทธาจากความทุกข์ยากต่างๆ ของโลกดุนยา อัลลอฮฺก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของเขาจากบรรดาความทุกข์ยากต่างๆ ของวันกิยามะฮฺเช่นกัน"

ความทุกข์ในที่นี้ครอบคลุมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนทางการเงิน ความทุกข์ทางร่างกาย ความทุกข์จากภาวะสงคราม และความทุกข์ยากลำบากในรูปแบบอื่นๆ ที่ท่านได้ช่วยบรรเทาให้แก่พี่น้องผู้ศรัทธา

2. การตอบแทนจากอัลลอฮฺนั้นสอดคล้องกับลักษณะการกระทำ กล่าวคือการบรรเทาทุกข์จะได้รับการตอบแทนด้วยการบรรเทาทุกข์เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมอันสมบูรณ์ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แต่ขนาดของการตอบแทนนั้นยิ่งใหญ่กว่าการกระทำมาก โดยความดีหนึ่งอาจได้รับผลบุญตั้งแต่สิบเท่าจนถึงเจ็ดร้อยเท่า

3. หะดีษนี้ยืนยันถึงการมีอยู่ของวันกิยามะฮฺ ผ่านถ้อยคำที่ว่า:

نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

"อัลลอฮฺก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของเขาจากบรรดาความทุกข์ยากต่างๆ ของวันกิยามะฮฺเช่นกัน"

4. ในวันกิยามะฮฺมีความยากลำบากอันยิ่งใหญ่ แต่แม้กระนั้น อัลหัมดุลิลลาฮฺ มันเป็นเรื่องง่ายสำหรับมุสลิม ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا﴾

"และมันเป็นวันที่ยากลำบากสำหรับบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา" (สูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 26)

﴿عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ﴾

"สำหรับบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธานั้นไม่ใช่เรื่องง่าย" (สูเราะฮฺอัลมุดดัษษิร อายะฮฺที่ 10)

﴿يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ﴾

"บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธากล่าวว่า 'นี่เป็นวันที่ยากลำบาก'" (สูเราะฮฺอัลเกาะมัร อายะฮฺที่ 8)

ส่วนผู้ศรัทธานั้น อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จะทรงทำให้วันนั้นเป็นเรื่องง่ายสำหรับเขาและทรงให้เบาลงสำหรับเขา และผู้คนมีระดับชั้นที่แตกต่างกัน แม้แต่ในหมู่ผู้ศรัทธาเอง ความง่ายดายของวันนั้นก็แตกต่างกันไปตามระดับของความศรัทธาและการงานที่ดีที่พวกเขามี

5. หะดีษนี้ส่งเสริมให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประสบความยากลำบาก โดยผู้ที่ทำเช่นนั้นจะได้รับความสะดวกทั้งในโลกดุนยาและอาคิเราะฮฺ

ผู้ที่ประสบความยากลำบากอาจมีสองกรณี คือผู้ที่มีภาระผูกพันโดยตรงกับท่าน และผู้ที่มีภาระผูกพันกับผู้อื่น ซึ่งหะดีษนี้ครอบคลุมทั้งสองกรณี ดังที่ท่านนบีกล่าวว่า:

وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ ، يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ

" และผู้ใดที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ขัดสน อัลลอฮฺก็จะให้ความสะดวกแก่เขา"

ทั้งนี้ หากเป็นภาระผูกพันกับตัวท่านเอง การผ่อนปรนถือเป็นสิ่งวาญิบ (จำเป็น) แต่หากเป็นภาระผูกพันกับผู้อื่น การผ่อนปรนถือเป็นสิ่งมุสตะหับ (ส่งเสริม) ยกตัวอย่างเช่น หากมีผู้เป็นหนี้ท่าน 1,000 ริยาล และเขาประสบความยากลำบาก ท่านจำเป็นต้องผ่อนปรนให้แก่เขา ตามที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾

"และถ้าลูกหนี้อยู่ในความคับขัน ก็จงให้เวลาผ่อนผันจนกว่าเขาจะสะดวก" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 280)

และไม่อนุญาตให้ทวงถาม แสดงท่าทีกดดัน หรือฟ้องร้องต่อศาล

จากนี้จึงเห็นได้ว่าผู้ที่เร่งรัดทวงหนี้จากผู้ยากไร้ นำคดีขึ้นศาล และเรียกร้องให้จำคุกพวกเขานั้น - ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเรา - ได้ฝ่าฝืนคำสั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และเราะสูลของพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ตรัสชัดเจนให้ผ่อนผันแก่ผู้ที่อยู่ในความคับขัน

﴿وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾

"และถ้าลูกหนี้อยู่ในความคับขัน ก็จงให้เวลาผ่อนผันจนกว่าเขาจะสะดวก" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 280)

หากมีผู้กล่าวว่า: "ปัจจุบันมีผู้ไม่หวังดีมากมายที่แอบอ้างความยากจนทั้งที่ไม่ได้ยากจนจริง จนทำให้เจ้าหนี้ไม่อาจเชื่อถือการอ้างเช่นนั้นได้"

เราขอตอบว่า: จริงอยู่ที่ทุกวันนี้ความไว้วางใจได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด และบางคนอาจแอบอ้างความยากจนทั้งที่ไม่ได้ยากจน หรืออาจหาพยานมายืนยันความยากจนของตน แต่หากท่านแน่ใจหรือมีความเชื่อมั่นว่าเขายากจนจริง ท่านจำเป็นต้องระงับการทวงถามจากเขา

แต่หากท่านทราบว่าเขาเป็นคนมีฐานะและใช้เล่ห์เพทุบายอ้างความยากจนเพื่อประวิงการชำระหนี้ ในกรณีนี้ท่านมีสิทธิ์เรียกร้องและทวงถามได้ นี่คือกรณีที่เขาเป็นลูกหนี้ของท่านเอง

ส่วนกรณีที่เขาเป็นลูกหนี้ของผู้อื่น การผ่อนปรนถือเป็นสิ่งที่ส่งเสริม มิใช่วาญิบ (จำเป็น) เว้นแต่ท่านเกรงว่าผู้ยากจนนั้นจะถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือถูกจำคุกโดยมิชอบ ในกรณีเช่นนี้อาจถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องช่วยเหลือเขาให้พ้นจากสถานการณ์นั้น และถือเป็นหน้าที่ของท่านตราบเท่าที่ท่านมีความสามารถ

6. การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประสบความยากลำบากนั้นได้รับผลบุญสองประการ: ทั้งในโลกดุนยาและในอาคิเราะฮฺ

หากมีผู้ถามว่า: เหตุใดจึงไม่ได้กล่าวถึงโลกดุนยาในส่วนแรกที่ว่า: **"ผู้ใดที่บรรเทาความทุกข์ยากของผู้ศรัทธาจากความทุกข์ยากต่างๆ ของโลกดุนยา อัลลอฮฺก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของเขาจากบรรดาความทุกข์ยากต่างๆ ของวันกิยามะฮฺเช่นกัน"** แต่กล่าวถึงเฉพาะการตอบแทนในโลกหน้าเท่านั้น?

เราขอตอบว่า: ความแตกต่างนั้นชัดเจน เพราะผู้ที่บรรเทาความทุกข์ยากเพียงขจัดความทุกข์นั้นออกไป แต่ผู้ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประสบความยากลำบากนั้นมีการกระทำที่เพิ่มเติมคือการทำให้สิ่งต่างๆ ง่ายดายขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างการขจัดความเสียหายกับการสร้างคุณประโยชน์

ผู้ที่อำนวยความสะดวกนั้นสร้างคุณประโยชน์และนำมาซึ่งความสะดวก ในขณะที่ผู้บรรเทาความทุกข์ยากเพียงแต่ขจัดความทุกข์ยากเท่านั้น นี่คือเหตุผล - และอัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง - ที่กรณีแรกได้รับการตอบแทนเฉพาะในอาคิเราะฮฺ ส่วนกรณีที่สองได้รับการตอบแทนทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ

7. หะดีษนี้ส่งเสริมให้ปกปิดความผิดของมุสลิม ดังที่กล่าวว่า:

وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً ، سَتَرَهُ اللهُ فِيْ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ

"และผู้ใดปกปิดความผิดของมุสลิม อัลลอฮฺจะทรงปกปิดความผิดของเขาทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ"

อย่างไรก็ตาม หลักฐานต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าการปกปิดนั้นต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่เหมาะสม โดยแบ่งออกเป็นสามประเภท:

ประเภทแรก: การปกปิดที่เป็นประโยชน์

ประเภทที่สอง: การปกปิดที่เป็นโทษ

ประเภทที่สาม: การปกปิดที่ไม่ชัดเจนว่าจะเป็นประโยชน์หรือโทษ

ประเภทแรก หากเป็นการปกปิดที่เป็นประโยชน์ ถือเป็นสิ่งที่ควรสรรเสริญและควรปฏิบัติ

ตัวอย่างเช่น: เมื่อท่านพบเห็นผู้ที่มีมารยาทดี เคร่งครัดในศาสนาและมีชื่อเสียงดีงาม พลั้งพลาดกระทำผิด และท่านทราบว่าความผิดนั้นเกิดขึ้นด้วยการกำหนดของอัลลอฮฺและเขารู้สึกสำนึกผิด ในกรณีเช่นนี้การปกปิดถือเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญและเป็นผลบุญ

ประเภทที่สอง: เมื่อการปกปิดก่อให้เกิดโทษ เช่น ท่านพบเห็นผู้หนึ่งกำลังทำความผิดหรือรังแกผู้อื่น และหากปกปิดไว้ เขาจะยิ่งกระทำชั่ว

และละเมิดมากขึ้น ในกรณีนี้การปกปิดถือเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ และจำเป็นต้องรายงานต่อผู้มีอำนาจลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นสามีในกรณีของภรรยา บิดาในกรณีของบุตร หรือผู้อำนวยการในกรณีของครู เป็นต้น

ในกรณีเช่นนี้ไม่ควรปกปิดไว้ และควรรายงานต่อผู้มีอำนาจจัดการในทุกกรณี เพราะหากปกปิดไว้ - ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองเรา - เขาจะยังคงละเมิดโดยไม่เกรงกลัวผู้ใด

ประเภทที่สาม: เมื่อไม่ชัดเจนว่าการปกปิดหรือเปิดเผยจะดีกว่ากัน โดยหลักการแล้วการปกปิดถือเป็นสิ่งที่ดีกว่า ดังที่มีรายงานว่า **"การที่ฉันผิดพลาดในการให้อภัยนั้นเป็นที่รักยิ่งสำหรับฉันกว่าการผิดพลาดในการลงโทษ"** ดังนั้น หากท่านลังเลระหว่างการปกปิดหรือเปิดเผย ให้เลือกการปกปิดไว้ก่อน แต่ควรติดตามความประพฤติของเขา ไม่ควรละเลย เพราะอาจปรากฏในภายหลังว่าผู้นั้นไม่สมควรได้รับการปกปิด

ดังที่มีรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ ว่าท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า:

" ادْرَءُوا الْحُدُودَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنْ كَانَ لَهُ مَخْرَجٌ فَخَلُّوا سَبِيلَهُ فَإِنَّ الْإِمَامَ أَنْ يُخْطِئَ فِي الْعَفْوِ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يُخْطِئَ فِي الْعُقُوبَةِ "

(จงยับยั้งการลงโทษจากมุสลิมเท่าที่ท่านสามารถ หากมีทางออกสำหรับเขา จงปล่อยเขาไป เพราะการที่ผู้นำผิดพลาดในการให้อภัยนั้นดีกว่าการผิดพลาดในการลงโทษ) [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 1424] และมีรายงานคำกล่าวนี้จากอุมัร บินอัลค็อฏฏอบ และอับดุลลอฮฺ บินมัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา แต่ฉันไม่พบรายงานจากอะลี บิน อบีฏอลิบ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ

8. หะดีษนี้ยืนยันว่าอัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงช่วยเหลือบ่าวตราบใดที่บ่าวนั้นช่วยเหลือพี่น้องของเขา ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมในทุกด้านที่เขาต้องการ แม้ในเรื่องเล็กน้อยเช่น การช่วยสวมรองเท้าเมื่อเขาลำบาก การช่วยให้ขึ้นยานพาหนะ หรือการจัดเตรียมที่พักให้เมื่ออยู่ในที่ห่างไกล

ดังนั้น ขอบเขตของการช่วยเหลือจึงกว้างขวาง และอัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงตอบแทนด้วยความช่วยเหลือตราบที่บ่าวยังคงช่วยเหลือพี่น้องของเขา

9. หะดีษนี้แสดงถึงความรอบรู้ของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ต่อกิจการของสิ่งถูกสร้าง พระองค์ทรงรู้ว่าผู้ใดบรรเทาทุกข์แก่ผู้ศรัทธา ผู้ใดอำนวยความสะดวกแก่ผู้ยากไร้ ผู้ใดปกปิดความผิดของมุสลิม และผู้ใดช่วยเหลือพี่น้องมุสลิม

10. หะดีษนี้แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์แห่งความยุติธรรมของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ทรงกำหนดการตอบแทนให้สอดคล้องกับการกระทำ พวกเราควรเรียนรู้จากหะดีษนี้และพยายามบรรเทาทุกข์ อำนวยความสะดวกแก่ผู้ยากไร้ ปกปิดความผิดผู้ที่สมควรได้รับการปกปิด และช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะคำสอนเหล่านี้มิได้มีไว้เพียงเพื่อรับรู้ แต่เพื่อนำไปปฏิบัติ ดังที่บรรดาเศาะหาบะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม และตาบิอีน เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ ได้ปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

11. การช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมนั้นต้องอยู่ในกรอบของความดีและความยำเกรง ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ﴾

"และจงช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2)

ส่วนในกรณีอื่นๆ ให้พิจารณาดังนี้:

- หากเป็นบาป ถือเป็นสิ่งต้องห้าม ตามที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

"และอย่าช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นบาปและการละเมิด" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2)

- หากเป็นสิ่งที่อนุญาตและเป็นประโยชน์ต่อผู้รับความช่วยเหลือ ถือเป็นการทำความดี ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

"และจงทำดี แท้จริงอัลลอฮฺทรงรักผู้กระทำความดีทั้งหลาย" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 93)

- หากไม่เกิดประโยชน์ต่อผู้รับความช่วยเหลือ วิธีช่วยเหลือที่ดีที่สุดคือการตักเตือนว่า: "จงหลีกเลี่ยงสิ่งนี้ เพราะไม่เกิดประโยชน์ต่อท่าน"

12. หะดีษนี้แสดงว่าการตอบแทนจะสอดคล้องกับประเภทของการกระทำ แต่จะยิ่งใหญ่กว่า เพราะเมื่อท่านช่วยเหลือพี่น้อง อัลลอฮฺจะทรงช่วยเหลือท่าน และการช่วยเหลือจากพระองค์นั้นประเสริฐยิ่งกว่าการกระทำของท่านมากนัก

13. หะดีษนี้ส่งเสริมให้ก้าวเดินบนเส้นทางแห่งความรู้ โดยชี้ให้เห็นถึงผลบุญอันยิ่งใหญ่

14. หะดีษนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของเจตนาที่บริสุทธิ์ในคำว่า "แสวงหาความรู้" ซึ่งหมายถึงการแสวงหาเพื่อความรู้อย่างแท้จริง หากผู้ใดแสวงหาเพื่อโอ้อวดในสิ่งที่ควรกระทำเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ก็จะกลายเป็นบาปสำหรับเขา

ส่วนที่มีรายงานจากบรรดาอุละมาอ์บางท่านที่กล่าวว่า "เราแสวงหาความรู้เพื่อสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮฺ แต่มันปฏิเสธที่จะเป็นไปเพื่อสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮฺ" พวกท่านหมายถึงว่าในระยะแรกของการแสวงหาความรู้ พวกท่านมิได้ตั้งเจตนาเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แต่ต่อมาพระองค์ทรงเปิดหัวใจให้พวกท่าน และมิได้มีการตั้งใจเพื่อการโอ้อวดแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแรกๆ

15. หะดีษนี้กล่าวถึงเส้นทางแห่งความรู้อย่างครอบคลุม ซึ่งรวมถึง:

- เส้นทางทางกายภาพ เช่น การเดินทางจากบ้านไปโรงเรียน มัสญิด หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
- เส้นทางทางปัญญา เช่น การรับความรู้จากอุละมาอ์ การศึกษาจากตำรา หรือการฟังบันทึกความรู้

16. การตอบแทนสอดคล้องกับการกระทำ ดังนั้นทุกครั้งที่บ่าวเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ อัลลอฮฺจะทรงทำให้เส้นทางสู่สวรรค์ง่ายดายแก่เขา

17. ควรรีบเร่งแสวงหาความรู้ด้วยความขยันและมุ่งมั่น เพราะทุกคนปรารถนาจะเข้าสวรรค์โดยเร็ว ดังนั้นหากท่านต้องการเช่นนั้น จงรีบเร่งในการงานที่จะนำไปสู่สวรรค์

18. ทุกสิ่งอยู่ในการควบคุมของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ พระองค์ทรงมีอำนาจในการทำให้ง่ายและยาก และเมื่อท่านศรัทธาเช่นนี้ ท่านจะไม่แสวงหาความง่ายดายจากผู้ใดนอกจากพระองค์

19. หะดีษนี้ส่งเสริมการรวมตัวกันเพื่ออ่านคัมภีร์ของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเกียรติและสูงส่ง ซึ่งมีรูปแบบการรวมตัวสามลักษณะ:

ลักษณะแรก: การอ่านพร้อมกันด้วยเสียงเดียวกัน

- หากเป็นเพื่อการเรียนการสอน เช่น ครูอ่านอายะฮฺแล้วผู้เรียนอ่านตาม ถือว่าอนุญาต

- หากเป็นเพื่อการอิบาดะฮฺ ถือเป็นบิดอะฮฺ เนื่องจากไม่ปรากฏการปฏิบัติเช่นนี้จากบรรดาเศาะหาบะฮฺหรือตาบิอีน

ลักษณะที่สอง: การอ่านสลับกัน โดยผู้หนึ่งอ่าน คนอื่นๆ ฟัง แบ่งเป็นสองรูปแบบ:

1. การอ่านซ้ำในเนื้อหาเดียวกัน เช่น ทุกคนผลัดกันอ่านหน้าเดียวกัน ซึ่งอนุญาต โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการทบทวนการท่องจำ

2. การอ่านต่อเนื่องกัน โดยแต่ละคนอ่านคนละส่วน ซึ่งก็อนุญาตเช่นกัน

บรรดาอุละมาอ์และชัยคฺได้ปฏิบัติเช่นนี้ โดยอาจแบ่งการอ่านเป็นส่วนๆ เช่น คนแรกอ่านจากสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ คนต่อไปอ่านส่วนที่สอง ส่วนที่สาม ตามลำดับ โดยผู้ฟังได้รับผลบุญเช่นเดียวกับผู้อ่าน

ดังที่อัลลอฮฺตรัสเกี่ยวกับมูซาและฮารูนว่า:

﴿قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا﴾

"พระองค์ตรัสว่า: แน่นอน การวิงวอนของเจ้าทั้งสองได้รับการตอบรับแล้ว ดังนั้นเจ้าทั้งสองจงดำรงมั่น" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 89) ทั้งที่ผู้วิงวอนคือมูซา อะลัยฮิสสลาม

ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَن سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا ﴾

"และมูซาได้กล่าวว่า: โอ้พระผู้อภิบาลของเรา แท้จริงพระองค์ได้ประทานเครื่องประดับและทรัพย์สมบัติในชีวิตโลกนี้แก่ฟิรเอาน์และบริวารของเขา โอ้พระผู้อภิบาลของเรา เพื่อพวกเขาจะได้หลงผิดไปจากทางของพระองค์ โอ้พระผู้อภิบาลของเรา ขอพระองค์ทรงทำลายทรัพย์สมบัติของพวกเขา และทรงผนึกหัวใจของพวกเขาไว้ เพื่อพวกเขาจะไม่ศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะได้เห็นการลงโทษอันเจ็บปวด" พระองค์ตรัสว่า: "แน่นอน การวิงวอนขอของเจ้าทั้งสองได้รับการตอบรับแล้ว" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 88-89)

มีผู้กล่าวว่า มูซาเป็นผู้วิงวอน ส่วนฮารูนกล่าวอามีน ด้วยเหตุนี้จึงมีบัญญัติให้ผู้ฟังสุญูดตามเมื่อผู้อ่านสุญูด

ลักษณะที่สาม: การรวมตัวกันแต่ต่างคนต่างอ่านโดยไม่มีผู้ฟัง ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดยจะเห็นผู้คนในมัสญิดต่างอ่านเพื่อตนเองโดยไม่มีผู้ฟัง

20. การเพิ่มคำว่า "มัสญิด" เข้ากับพระนามของอัลลอฮฺเป็นการให้เกียรติ เนื่องจากเป็นสถานที่แห่งการรำลึกถึงพระองค์และการประกอบอิบาดะฮฺ

การเพิ่มคำเข้ากับพระนามของอัลลอฮฺมีสามลักษณะ:

ลักษณะแรก: คุณลักษณะของอัลลอฮฺ เช่น อำนาจของอัลลอฮฺ พระเกียรติของอัลลอฮฺ พระปรีชาญาณของอัลลอฮฺ

ลักษณะที่สอง: สิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยตนเอง เช่น อูฐของอัลลอฮฺ มัสญิดของอัลลอฮฺ บัยตุลลอฮฺ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งถูกสร้างของพระองค์ แต่ถูกเพิ่มเข้ากับพระนามเพื่อให้เกียรติและยกย่อง

ลักษณะที่สาม: สิ่งที่ดำรงอยู่ในสิ่งอื่น เช่น รูหฺ (วิญญาณ) ของอัลลอฮฺ ดังที่พระองค์ตรัสว่า:

﴿فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا﴾

"แล้วเราได้เป่ารูหฺของเราเข้าไปในเขา" (สูเราะฮฺอัตตะหฺรีม อายะฮฺที่ 12)

และตรัสเกี่ยวกับอาดัมว่า:

﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِى﴾

"ดังนั้นเมื่อเราได้ทำให้เขาสมบูรณ์และเป่ารูหฺของเราเข้าไปในเขา" (สูเราะฮฺอัลหิจญ์รฺ อายะฮฺที่ 29) ซึ่งมิได้หมายถึงรูหฺของอัลลอฮฺเอง แต่หมายถึงรูหฺที่พระองค์ทรงสร้าง โดยถูกเพิ่มเข้ากับพระนามเพื่อให้เกียรติ

21. ความเมตตาของอัลลอฮฺจะห้อมล้อมผู้ที่รวมตัวกันอ่านคัมภีร์ของพระองค์ ดังที่กล่าวว่า

"وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ"

"และความเมตตาปกคลุมพวกเขา" หมายถึงความเมตตาที่ห้อมล้อมจากทุกด้านดุจผ้าที่คลุมกายมนุษย์

22. ผลบุญนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อพวกเขารวมตัวในบัยตุลลอฮฺ เพื่อรับเกียรติแห่งสถานที่ เพราะมัสญิดคือสถานที่ประเสริฐที่สุด

23. การที่มะลาอิกะฮฺถูกใช้เพื่อลูกหลานอาดัม ดังที่ท่านนบีกล่าวว่า

"وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ"

"มะลาอิกะฮฺห้อมล้อมพวกเขา" ซึ่งเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ที่อ่านคัมภีร์ของอัลลอฮฺ

24. เป็นการยืนยันการมีอยู่ของมะลาอิกะฮฺ ซึ่งเป็นโลกแห่งเร้นลับ ตามที่ได้อธิบายไว้ในหะดีษญิบรีล อะลัยฮิสสลาม

25. หะดีษนี้แสดงถึงความรอบรู้ของอัลลอฮฺต่อการกระทำของปวงบ่าว ดังที่ท่านนบีกล่าวว่า

"وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ"

"และอัลลอฮฺทรงรำลึกถึงพวกเขาในหมู่ผู้ที่อยู่ ณ ที่พระองค์" เป็นการตอบแทนที่พวกเขารำลึกถึงพระผู้อภิบาลด้วยการอ่านคัมภีร์ของพระองค์

อัลลอฮฺทรงตอบแทนตามการกระทำของบ่าว เมื่อกลุ่มชนเหล่านี้ร่วมศึกษาและรับฟังซึ่งกันและกัน อัลลอฮฺจึงทรงรำลึกถึงพวกเขาในหมู่มะลาอิกะฮฺที่อยู่ ณ ที่พระองค์ เพื่อยกย่องและเชิดชูพวกเขา

ดังที่มีระบุในหะดีษเศาะฮีหฺว่า อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

" أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ "

(ข้าอยู่ตามความนึกคิดของบ่าวที่มีต่อข้า และข้าอยู่กับเขาเมื่อเขารำลึกถึงข้า หากเขารำลึกถึงข้าในใจ ข้าก็รำลึกถึงเขาในตัวของข้า และหากเขารำลึกถึงข้าในหมู่ชน ข้าก็รำลึกถึงเขาในหมู่ชนที่ประเสริฐกว่า)

26. วงศ์ตระกูลไม่อำนวยประโยชน์แก่ผู้ใดหากการงานของเขาล่าช้า ดังที่ท่านนบีกล่าวว่า

"وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ"

(และผู้ใดก็ตามที่การงานของเขาขาดตกบกพร่อง เชื้อสายและวงศ์ตระกูลของเขาก็มิอาจยกระดับเขาได้)

แต่หากการงานมิได้ทำให้เขาล่าช้า และเขารีบเร่งในการทำความดีและเป็นผู้นำในการทำความดี วงศ์ตระกูลจะช่วยเร่งรัดเขาหรือไม่?

ไม่มีข้อสงสัยว่าวงศ์ตระกูลมีอิทธิพลและความพิเศษ ด้วยเหตุนี้เราจึงกล่าวว่า: ชาวอาหรับประเสริฐกว่าเชื้อชาติอื่น และวงศ์ฮาชิมประเสริฐกว่าวงศ์อื่นในกุเรช ดังที่มีในหะดีษว่า **"แท้จริงอัลลอฮฺทรงคัดเลือกกินานะฮฺจากลูกหลานอิสมาอีล และทรงคัดเลือกกุเรชจากกินานะฮฺ และทรงคัดเลือกวงศ์ฮาชิมจากกุเรช และทรงคัดเลือกฉันจากวงศ์ฮาชิม"** [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2276, 1] และท่านยังกล่าวว่า **"คนที่ดีที่สุดของพวกท่านในอิสลาม คือคนที่ดีที่สุดของพวกท่านในยุคญาฮิลียะฮฺ เมื่อพวกเขามีความเข้าใจ (ในศาสนา)"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3374 และมุสลิม หมายเลข 2378, 168]

ดังนั้น วงศ์ตระกูลจึงมีอิทธิพล ท่านจะพบว่าธรรมชาติของชาวอาหรับแตกต่างจากผู้อื่น พวกเขาเหนือกว่าในด้านความเข้าใจ

ความอดทน ความกล้าหาญ และความรู้ แต่หากการงานทำให้พวกเขาล่าช้า พวกเขาก็จะกลายเป็นผู้ที่ต่ำช้ากว่าผู้อื่น

จงดูอบูละฮับ ลุงของท่านนบี ﷺ เป็นตัวอย่าง สภาพของเขาเป็นเช่นไร?

อัลลอฮฺได้ประทานสูเราะฮฺทั้งบทเกี่ยวกับเขา:

﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴾

"มือทั้งสองของอบูละฮับจงพินาศ และตัวเขาก็จงพินาศ ทรัพย์สมบัติของเขา และสิ่งที่เขาหามาได้จะไม่อำนวยประโยชน์แก่เขา เขาจะเข้าไปเผาไหม้ในไฟที่ลุกโชน และภรรยาของเขา นางผู้แบกฟืน ที่คอของนางมีเชือกจากเส้นใยอินทผลัม" (สูเราะฮฺอัลมะสัด อายะฮฺที่ 1-5)

27. มนุษย์ไม่ควรหลงระเริงกับวงศ์ตระกูลของตน แต่ควรให้ความสำคัญกับการงานที่ดี เพื่อจะได้บรรลุถึงเกียรติศักดิ์อันสูงส่ง

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 37

ความยุติธรรมของอัลลอฮฺ ความโปรดปราน และความเมตตาของพระองค์

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ فِيْمَا يَرْوِيْهِ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ:

" إِنَّ اللهَ كَتَبَ الحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ ؛ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً ، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيْرَةٍ .

وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً ، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحَيْهِمَا بِهَذِهِ الحُرُوْفِ.

จากท่านอิบนุอับบาสเราะฎิยัลลอฮุอันฮุมาจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ท่านได้รายงานจากพระผู้อภิบาลของท่าน ผู้ทรงจำเริญและผู้ทรงสูงส่ง พระองค์ได้ตรัสว่า: **“แท้จริงอัลลอฮฺได้ทรงบันทึกความดีและความชั่วทั้งหลาย แล้วพระองค์ได้ทรงชี้แจงเรื่องดังกล่าวว่า ผู้ใดก็ตามที่ปรารถนาจะทำความดีอย่างหนึ่ง แต่แล้วเขาไม่ได้ทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึก ณ พระองค์ซึ่งหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์ และหากเขาปรารถนาที่จะทำมัน แล้วเขาก็ได้ลงมือทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึก ณ พระองค์ซึ่งสิบความดี และพระองค์จะทรงเพิ่มพูนอีกถึงเจ็ดร้อยเท่า และอาจจะเพิ่มทวีคูณอย่างมากมาย และหากเขาปรารถนาที่จะทำความชั่วอย่างหนึ่ง แต่แล้วเขาไม่ได้ทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึก**

ณ พระองค์ ซึ่งหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์ และหากเขาปรารถนาที่จะทำมัน แล้วเขาก็ได้ลงมือทำ พระองค์จะทรงบันทึก ณ พระองค์ซึ่งหนึ่งความผิดเท่านั้น” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6491 และมุสลิม หมายเลข 207 ในหนังสือเศาะฮีหฺของทั้งสองด้วยสำนวนนี้]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"فِيْمَا يَرْوِيْ عَنْ رَبِّهِ"

(ฟีมา ยัรวี อัน ร็อบบิฮี - ในสิ่งที่ท่านรายงานจากพระผู้อภิบาลของท่าน) หะดีษบทนี้ได้รับการเรียกขานจากบรรดาอุละมาอ์ว่าเป็นหะดีษกุดสีย์

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كَتَبَ"

(กะตะบะ - บันทึก) หมายถึง การบันทึกการเกิดขึ้นและผลบุญของการกระทำนั้น โดยเกิดขึ้นด้วยการกำหนดสภาวะและการกำหนดของอัลลอฮฺที่ถูกบันทึกไว้ในเลาฮฺ มะหฺฟูซฺ (กระดานที่ถูกรักษาไว้) และผลบุญก็ถูกบันทึกไว้เช่นกัน ดังจะได้อธิบายในหะดีษ

การเกิดขึ้นของการกระทำ: ถูกบันทึกไว้ในเลาฮฺ มะหฺฟูซฺ

ผลบุญของการกระทำ: เป็นไปตามที่บทบัญญัติศาสนาได้ชี้แนะไว้

"ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ"

(ษุมมะ บัยยะนะ ซาลิก - แล้วพระองค์ได้ทรงชี้แจงเรื่องดังกล่าว) หมายถึง การแจกแจงรายละเอียด

"فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً"

(ฟะมัน ฮัมมะ บิหะสะนะติน ฟะลัม ยะอฺมัลฮา กะตะบะฮัลลอฮุ อินดะฮู หะสะนะตัน กามิละตัน - ผู้ใดก็ตามที่ปรารถนาจะทำความดีอย่างหนึ่ง แต่แล้วเขาไม่ได้ทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึก ณ พระองค์ซึ่งหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์)

การตั้งใจในที่นี้มิได้หมายถึงเพียงความคิดในใจ เพราะความคิดในใจนั้นมนุษย์จะไม่ถูกบันทึกหรือถูกลงโทษ แต่หมายถึงการตัดสินใจที่จะกระทำ แม้จะเกิดความเกียจคร้านจนมิได้กระทำ อัลลอฮฺก็จะทรงบันทึกให้เป็นหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์

หากมีผู้ถามว่า: เหตุใดจึงได้รับผลบุญทั้งที่มิได้กระทำ?

คำตอบคือ: ผลบุญนั้นมาจากการตัดสินใจและเจตนาที่บริสุทธิ์ซึ่งจะถูกบันทึกเป็นหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์

พึงทราบว่าการตั้งใจกระทำความดีแต่มิได้ลงมือทำนั้นมีอยู่หลายกรณี:

กรณีที่หนึ่ง: ผู้ที่พยายามกระทำแต่ไม่สามารถบรรลุผล ในกรณีนี้ผลบุญจะถูกบันทึกอย่างครบถ้วน ดังพระดำรัสของอัลลอฮฺ:

﴿ وَمَن يَخْرُجْ مِن بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ﴾

"และผู้ใดออกจากเคหสถานเพื่อการอพยพไปสู่อัลลอฮฺและศาสนทูตของพระองค์ แล้วความตายมาถึงเขา แท้จริงผลบุญของเขาย่อมดำรงอยู่ ณ อัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 100)

อีกตัวอย่างหนึ่ง ผู้ที่เดินทางไปยังมัสญิดด้วยเจตนาจะประกอบศาสนกิจละหมาดภาคบังคับในท่ายืน แต่ไม่สามารถกระทำได้ เขาย่อมได้รับผลบุญเสมือนได้ละหมาดในท่ายืน เนื่องจากเขาได้พยายามแล้วแต่ไม่สามารถกระทำได้

กรณีที่สอง: ผู้ที่ตั้งใจกระทำความดีและตัดสินใจแล้ว แต่ละทิ้งเพื่อกระทำความดีที่ประเสริฐกว่า ในกรณีนี้เขาจะได้รับผลบุญของการกระทำที่ประเสริฐกว่าอย่างครบถ้วน และยังได้รับผลบุญจากเจตนาแรกสำหรับความดีที่ด้อยกว่าด้วย ดังหลักฐานที่ปรากฏว่า มีชายผู้หนึ่งมาเฝ้าท่านนบี ﷺ ในคราวพิชิตมักกะฮฺและกล่าวว่า:

" يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي نَذَرْتُ إِنْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَكَّةَ أَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ "

(ท่านศาสนทูตของอัลลอฮฺ ฉันได้บนไว้ว่าหากอัลลอฮฺประทานชัยชนะแก่ท่านในการพิชิตมักกะฮฺ ฉันจะละหมาดที่บัยตุลมักดิส)

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

"صَلِّ هَاهُنَا"

(จงละหมาด ณ ที่นี่) ชายผู้นั้นถามซ้ำ ท่านจึงกล่าวว่า:

"فَشَأْنُكَ إِذًا"

(หากเช่นนั้นก็เป็นสิทธิของท่าน) [บันทึกโดย อบูดาวูด หมายเลข 3305 และอัลหากิมและอัลหาฟิซ ตะกียุดดีน อิบนุดะกีก อัลอีดได้ระบุว่าเป็นหะดีษเศาะฮีหฺ]

กรณีนี้เขาได้เปลี่ยนจากการกระทำที่ด้อยกว่าไปสู่สิ่งที่ประเสริฐกว่า (ละหมาดหนึ่งครั้งในมัสญิดอัลหะรอมมีค่าเท่ากับ 100,000 ครั้งในมัสญิดทั่วไป ในขณะที่ละหมาดที่มัสญิดอัลอักศอ (บัยตุลมักดิส) มีค่าเท่ากับ 1,000 ครั้งในมัสญิดทั่วไป ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงแนะนำให้ชายผู้นั้นละหมาดในมักกะฮฺแทน เพราะมีผลบุญที่มากกว่า แต่เมื่อเขายืนยันจะปฏิบัติตามคำบน ท่านนบีจึงอนุญาต เพราะการรักษาคำบนที่ไม่เป็นบาปเป็นสิ่งจำเป็นในศาสนาอิสลาม -ผู้แปล-)

กรณีที่สาม: ผู้ที่ละทิ้งการกระทำด้วยความเกียจคร้าน เช่น ผู้ที่ตั้งใจจะละหมาดสุนัตฎุหา แต่มีมิตรสหายมาเคาะประตูและชักชวนไปพักผ่อน เขาจึงละทิ้งการละหมาดและร่วมไปพักผ่อนด้วย ในกรณีนี้เขาจะได้รับผลบุญจากเจตนาและการตัดสินใจแรกเริ่ม แต่มิได้รับผลบุญจากการกระทำ เนื่องจากเขามิได้ปฏิบัติโดยปราศจากข้อแก้ตัว และมิได้เปลี่ยนไปกระทำสิ่งที่ประเสริฐกว่า

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا"

(วะอิน ฮัมมะ บิฮา ฟะอะมิละฮา - และหากเขาตั้งใจกระทำแล้วได้ลงมือปฏิบัติ) จะถูกบันทึกเป็นสิบความดี - อัลหัมดุลิลลาฮฺ - ดังหลักฐานจากอัลกุรอานในพระดำรัสของอัลลอฮฺ:

﴿ مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴾

"ผู้ใดนำความดีมา เขาจะได้รับการตอบแทนสิบเท่า และผู้ใดนำความชั่วมา เขาจะมิได้รับการตอบแทนนอกจากเท่าที่เขากระทำ และพวกเขาจะมิถูกอธรรม" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 160)

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ"

(กะตะบะฮัลลอฮุ อินดะฮู อัชเราะ หะสะนาต - อัลลอฮฺจะทรงบันทึกไว้ ณ ที่พระองค์ซึ่งสิบความดี) สิบความดีนี้อัลลอฮฺได้ทรงบันทึกไว้ ณ พระองค์และทรงสัญญาไว้ และพระองค์มิทรงผิดสัญญา

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ"

(อิลา สับอิมิอะติ ฎิอฺฟิน - และพระองค์จะทรงเพิ่มพูนอีกถึงเจ็ดร้อยเท่า) สิ่งนี้อยู่ภายใต้พระประสงค์ของอัลลอฮฺ หากพระองค์ทรงประสงค์ก็จะทรงทวีคูณถึงจำนวนดังกล่าว และหากพระองค์มิทรงประสงค์ก็จะมิทรงทวีคูณ

"إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ"

(อิลา อัฎอาฟิน กะษีเราะฮฺ - และอาจจะเพิ่มทวีคูณอย่างมากมาย) หมายถึง การเพิ่มพูนที่มากกว่าเจ็ดร้อยเท่า

"وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً"

(วะอิน ฮัมมะ บิสัยยิอะติน ฟะลัม ยะอฺมัลฮา กะตะบะฮัลลอฮุ อินดะฮู หะสะนะตัน กามิละฮ์ - และหากเขาปรารถนาที่จะทำความชั่วอย่างหนึ่ง แต่แล้วเขาไม่ได้ทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึก ณ พระองค์ ซึ่งหนึ่งความดีอย่างสมบูรณ์) มีรายงานในหะดีษว่า

"لِأَنَّهُ إِنَّمَا تَرَكَهَا مِنْ جَرَّائِيَ"

(เพราะเขาละทิ้งมันเพื่อข้า) หมายถึง เพื่ออัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้จึงถูกบันทึกเป็นหนึ่งความดีอย่างครบถ้วน เนื่องจากเขาละทิ้งมันเพื่ออัลลอฮฺ

พึงทราบว่าการตั้งใจกระทำความชั่วมีหลายกรณี:

กรณีที่หนึ่ง: ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่ว นั่นคือ ตกลงใจอย่างแน่วแน่ มิใช่เพียงความคิดชั่วร้ายที่แวบเข้ามาในใจ หลังจากนั้นเขาได้ทบทวนตนเองและละทิ้งความตั้งใจนั้นเพื่ออัลลอฮฺ ในสถานการณ์เช่นนี้ เขาจะได้รับการบันทึกความดีหนึ่งประการอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเขาละทิ้งความชั่วเพื่ออัลลอฮฺ และไม่ได้กระทำจนต้องถูกบันทึกเป็นความชั่ว

กรณีที่สอง: ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่วและตัดสินใจแน่วแน่แล้ว แต่ไม่สามารถกระทำได้ โดยไม่ได้พยายามลงมือทำ เช่น ชายคนหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ เล่าถึงว่าเขากล่าวว่า: "ฉันปรารถนาจะมีทรัพย์สินเฉกเช่นผู้นั้นแล้วฉันจะใช้จ่ายมันเฉกเช่นที่เขาใช้จ่าย" และผู้ที่ถูกกล่าวถึงนั้นใช้จ่าย

ทรัพย์สินของเขาอย่างฟุ่มเฟือย ในกรณีนี้เขาจะถูกบันทึกหนึ่งความชั่ว แต่มิเหมือนกับผู้ที่ได้กระทำความชั่วนั้นจริง โดยจะถูกบันทึกบาปตามเจตนาของเขา ดังที่ปรากฏในหะดีษว่า: **"ดังนั้นเขาจะได้รับตามเจตนาของเขา ด้วยเหตุนี้ทั้งสองจะได้รับบาปเท่ากัน"** [บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 4228 และอิมามอะหฺมัด หมายเลข 18187]

กรณีที่สาม: ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่วและพยายามที่จะกระทำ แต่ไม่สามารถกระทำได้ ผู้นั้นจะถูกบันทึกบาปอย่างครบถ้วน ดังหลักฐานจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า: **"เมื่อมุสลิมสองคนเผชิญหน้ากันด้วยดาบของพวกเขา ทั้งผู้สังหารและผู้ถูกสังหารจะอยู่ในนรก" มีผู้ถามว่า: "โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ นี่คือผู้สังหาร แล้วเหตุใดผู้ถูกสังหารจึงต้องอยู่ในนรกด้วย?" ท่านตอบว่า: "เพราะเขาก็มีเจตนาที่จะสังหารคู่กรณีของเขาเช่นกัน" ด้วยเหตุนี้เขาจึงถูกบันทึกการลงโทษเสมือนเป็นผู้สังหาร"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 31 และมุสลิม หมายเลข 2888]

อีกตัวอย่างหนึ่ง หากผู้ใดเตรียมการที่จะลักทรัพย์และนำบันไดมาเพื่อปีนเข้าไป แต่ไม่สามารถกระทำได้ เขาก็จะถูกบันทึกบาปเสมือนเป็นโจร เนื่องจากเขามีเจตนาที่จะกระทำความชั่วและพยายามที่จะกระทำ แม้จะไม่สามารถกระทำได้

กรณีที่สี่: ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่ว แต่แล้วเขาก็ละทิ้งเจตนานั้น โดยมิใช่เพื่ออัลลอฮฺหรือมิใช่เพราะไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีนี้เขาจะไม่ได้รับทั้งผลบุญและบาป กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง กล่าวคือ ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่ว แต่แล้วก็เปลี่ยนใจและละทิ้งเจตนานั้น ในกรณีนี้เขาจะไม่ได้รับผลบุญเพราะมิได้ละทิ้งเพื่ออัลลอฮฺ และจะไม่ถูกลงโทษเพราะมิได้กระทำสิ่งที่นำมาซึ่งการลงโทษ

ดังนั้น คำกล่าวในหะดีษที่ว่า: **"อัลลอฮฺจะทรงบันทึกความดีหนึ่งอย่างครบถ้วน ณ ที่พระองค์"** หมายถึง เมื่อเขาละทิ้งความชั่วเพื่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً"

(วะอิน ฮัมมะ บิฮา ฟะอะมิละฮา กะตะบะฮัลลอฮุ สัยยิอะตัน วาหิดะฮฺ - และหากเขาตั้งใจที่จะกระทำความชั่วแล้วได้กระทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึกเป็นหนึ่งความชั่ว) ด้วยเหตุนี้อัลลอฮฺ อัซซะวะญัล จึงตรัสว่า:

﴿كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾

"พระผู้อภิบาลของพวกเจ้าได้ทรงกำหนดความเมตตาไว้แก่พระองค์เอง" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 54)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสในหะดีษกุดสีย์ว่า:

"سَبَقَتْ رَحْمَتِي غَضَبِي"

(แท้จริงความเมตตาของข้านั้นมาก่อนความโกรธของข้า) และนี่ปรากฏชัดเจนจากการประทานผลบุญสำหรับการงานที่ดีและการตอบแทนสำหรับการงานที่ชั่ว

[ท่านอิมามอันนะวะวีย์ (เราะหิมะฮุลลอฮฺ) กล่าวว่า: ดังนั้น จงพิจารณาเถิด พี่น้องของเรา ขออัลลอฮฺทรงนำทางเราและท่าน ถึงความยิ่งใหญ่แห่งความกรุณาของอัลลอฮฺ ตะอาลา และจงใคร่ครวญถ้อยคำเหล่านี้

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"عِنْدَهُ"

(อินดะฮุ - ณ ที่พระองค์) แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการกระทำนั้น

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كَامِلَةً"

(กามิละตัน - อย่างครบถ้วน) เป็นการยืนยันและเน้นย้ำถึงความสำคัญของการกระทำนั้น

ในกรณีของความชั่วที่ผู้ใดตั้งใจจะกระทำแต่ละทิ้งไป ท่านนบีกล่าวว่า

"كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً"

"อัลลอฮฺจะทรงบันทึกความดีหนึ่งอย่างครบถ้วน ณ ที่พระองค์" โดยทรงยืนยันด้วยคำว่า "ครบถ้วน" และหากเขากระทำความชั่วนั้น พระองค์จะทรงบันทึกเป็นหนึ่งความชั่ว โดยทรงยืนยันการลดทอนด้วยคำว่า "หนึ่ง" และมิได้ทรงยืนยันด้วยคำว่า "ครบถ้วน" อัลหัมดุลิลลาฮฺ การสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮฺ มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์ เราไม่สามารถนับการสรรเสริญต่อพระองค์ได้ และด้วยอัลลอฮฺเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ]

นี่เป็นความเห็นที่ดีจากผู้แต่ง -ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน-

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การรายงานของท่านนบี ﷺ จากพระผู้อภิบาลของท่าน และสิ่งที่ท่านรายงานจากพระผู้อภิบาลของท่านในหะดีษกุดสีย์นั้น เป็นคำดำรัสของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทั้งถ้อยคำและความหมาย หรือเป็นคำดำรัสของอัลลอฮฺในด้านความหมาย แต่ถ้อยคำเป็นของท่านเราะสูล ﷺ?

บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องนี้เป็นสองทัศนะ และวิธีที่ปลอดภัยที่สุดคือไม่ต้องวิเคราะห์ลงลึก แต่ให้กล่าวว่า: "ท่านนบี ﷺ กล่าวในสิ่งที่ท่านรายงานจากพระผู้อภิบาลของท่าน อัซซะวะญัลละ" และนั่นก็เพียงพอแล้ว ซึ่งได้มีการกล่าวถึงเรื่องนี้มาก่อนหน้านี้

2. การยืนยันการบันทึกความดีและความชั่ว ทั้งในแง่ของการเกิดขึ้น การให้รางวัล และการลงโทษ ตามคำกล่าวที่ว่า **"แท้จริงอัลลอฮฺได้ทรงบันทึกความดีและความชั่ว"**

3. ความดีและความชั่วที่เกิดขึ้นนั้นได้ถูกบันทึกและกำหนดไว้แล้ว

อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้มิใช่ข้อแก้ตัวสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนในการทำบาปต่ออัลลอฮฺ เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ประทานการได้ยิน การมองเห็น และความเข้าใจให้แก่เขา และส่งบรรดาเราะสูลมายังเขา และได้ชี้แจงสัจธรรมแก่เขา และเขาไม่รู้ว่าอะไรถูกกำหนดไว้สำหรับเขาในตอนแรก ดังนั้นเขาจะกล้าเสี่ยงตัวเองในการทำบาปได้อย่างไร แล้วกล่าวว่า: "มันถูกกำหนดไว้สำหรับฉันแล้ว" เหตุใดเขาจึงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นการเชื่อฟัง? และเขาจะกล่าวว่า: "มันถูกกำหนดไว้สำหรับฉันแล้ว" เช่นนั้นหรือ?!

ไม่มีข้ออ้างสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนในการทำบาปของเขา โดยมีหลักฐานสองประการ:

ประการแรก: หลักฐานจากตัวบท

ประการที่สอง: หลักฐานทางตรรกะ

สำหรับหลักฐานจากตัวบท: เมื่อท่านนบี ﷺ กล่าวแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺว่า:

"مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ "

(ไม่มีผู้ใดในหมู่พวกท่าน เว้นแต่ที่นั่งของเขาในสวรรค์และนรกได้ถูกบันทึกไว้แล้ว)

พวกเขากล่าวว่า:

"يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا نَدَعُ الْعَمَلَ وَنَتَّكِلُ عَلَى الْكِتَابِ الْأَوَّلِ"

(โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ เช่นนั้นเราไม่ควรละทิ้งการงานและพึ่งพาการบันทึกครั้งแรกหรือ?)

ท่านตอบว่า:

"لَا اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ"

(ไม่ จงปฏิบัติเถิด เพราะทุกคนถูกทำให้ง่ายดายในสิ่งที่เขาถูกสร้างมาเพื่อมัน) นี่คือหลักฐาน หมายความว่า อย่าพึ่งพาสิ่งที่ถูกบันทึกไว้ซึ่งท่านไม่รู้เกี่ยวกับมัน "จงปฏิบัติเถิด เพราะทุกคนถูกทำให้ง่ายดายในสิ่งที่เขาถูกสร้างมาเพื่อมัน ผู้ที่มีความสุขจะถูกทำให้ง่ายดายในการงานแห่งความสุข และผู้ที่มีความทุกข์จะถูกทำให้ง่ายดายในการงานแห่งความทุกข์"

แล้วท่านได้อ่านพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۝٥ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۝٦ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ۝٧
وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ۝٨ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ۝٩ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْعُسْرَىٰ ﴾

"ส่วนผู้ที่บริจาคและยำเกรง และเชื่อในสิ่งที่ดีงาม เราจะทำให้เขาง่ายดายสู่ความสะดวก และส่วนผู้ที่ตระหนี่และเห็นว่าตนไม่จำเป็น และปฏิเสธสิ่งที่ดีงาม เราจะทำให้เขาง่ายดายสู่ความลำบาก" (สูเราะฮฺอัลลัยลฺ อายะฮฺที่ 5-10)

นี่คือหลักฐานจากตัวบท ซึ่งท่านนบี ﷺ สั่งให้ละทิ้งการพึ่งพาสิ่งที่ถูกบันทึกไว้ (เกาะฎออ์และเกาะดัร) และให้เราลงมือปฏิบัติ

สำหรับหลักฐานทางตรรกะ เราจะกล่าวแก่ชายผู้นี้ว่า: อะไรที่ทำให้ท่านรู้ว่าอัลลอฮฺได้บันทึกท่านเป็นผู้กระทำความชั่ว? ท่านรู้ก่อนที่ท่านจะกระทำความชั่วหรือ? คำตอบคือ: ไม่ พวกเราทั้งหมดไม่รู้สิ่งที่ถูกกำหนดจนกว่ามันจะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีข้อแก้ตัวทั้งทางตรรกะและทางตัวบท

4. การยืนยันการกระทำของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ปรากฏในคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า "บันทึก" ซึ่งเป็นได้ทั้งการที่พระองค์ทรงสั่งให้บันทึก หรือพระองค์ทรงบันทึกด้วยพระองค์เอง อัซซะวะญัลละ

ในประเด็นนี้มีหลายทัศนะที่แตกต่างกัน แต่ที่นี่มิใช่สถานที่ที่จะกล่าวถึงความแตกต่างนั้น เนื่องจากการอธิบายของเราเน้นที่ตัวหะดีษ

สิ่งที่อะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺยึดถือคือ: "แท้จริงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ มีสองประเภท คือ คุณลักษณะที่เป็นการกระทำซึ่งเกี่ยวข้องกับพระประสงค์ของพระองค์ และคุณลักษณะประจำซึ่งจำเป็นสำหรับอัลลอฮฺ"

5. การดูแลของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ต่อบรรดาสิ่งถูกสร้าง ด้วยการที่พระองค์ทรงบันทึกความดีและความชั่วของพวกเขา ทั้งในแง่ของการกำหนดและในแง่ของบทบัญญัติ

6. การนำเสนอรายละเอียดหลังจากการกล่าวโดยรวมเป็นส่วนหนึ่งของวาทศิลป์ (บะลาเฆาะฮฺ) กล่าวคือ การนำเสนอเนื้อหาโดยรวมก่อนแล้วจึงอธิบายรายละเอียด เพราะเมื่อได้รับฟังเนื้อหาโดยรวมจิตใจจะเฝ้ารอการอธิบายเพิ่มเติม ดังนั้นเมื่อรายละเอียดและคำอธิบายมาถึงจิตใจที่กำลังตั้งใจรอรับฟังอยู่แล้ว การทำความเข้าใจจะเกิดขึ้นอย่างมั่นคง

7. ความกรุณาและความโปรดปรานของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ผู้ใดตั้งใจกระทำความดีแต่มิได้กระทำ พระองค์จะทรงบันทึกให้เขาเป็นหนึ่งความดี โดยความตั้งใจที่กล่าวถึงนี้คือความตั้งใจแน่วแน่ มิใช่เพียงความคิดที่ผ่านเข้ามาในใจ เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงยกโทษให้กับความคิดที่ผ่านเข้ามาในใจโดยไม่มีผลดีหรือผลเสียต่อมนุษย์

ดังที่ได้อธิบายกรณีต่างๆ ของผู้ที่ตั้งใจกระทำความดีแต่มิได้กระทำมาก่อนหน้านี้แล้ว

8. การทวีคูณความดี โดยหลักแล้วหนึ่งความดีจะได้รับผลบุญเท่ากับสิบเท่า แต่อาจเพิ่มขึ้นถึงเจ็ดร้อยเท่า หรือมากกว่านั้นอีกหลายเท่า

การทวีคูณผลบุญของความดีนั้นเกิดขึ้นด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่:

ประการที่หนึ่ง: ช่วงเวลา ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับสิบวันแรกของเดือนซุลหิจญะฮฺว่า:

"مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ"

(ไม่มีวันใดที่การงานที่ดีในวันเหล่านั้นเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺ มากกว่าสิบวันนี้) พวกเขากล่าวว่า "แม้แต่การญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺหรือ?" ท่านตอบว่า "แม้แต่การญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺ" นี่คือความประเสริฐของผลบุญที่เพิ่มพูนจากช่วงเวลา" [บันทึกโดยอิมามอะหฺมัด หมายเลข 1968 และอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 757]

และดังพระดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา:

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾

"ค่ำคืนอัลก็อดรฺนั้นดีกว่าหนึ่งพันเดือน" (สูเราะฮฺอัลก็อดรฺ อายะฮฺที่ 3)

ประการที่สอง: สถานที่ ดังมีรายงานยืนยันจากท่านนบี ﷺ ว่า ท่านกล่าวว่า:

"صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ"

(การละหมาดในมัสญิดของฉันนี้ประเสริฐกว่าการละหมาดหนึ่งพันครั้งในมัสญิดอื่นๆ ยกเว้นมัสญิดอัลหะรอม)

ประการที่สาม: การกระทำ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสในหะดีษกุดสีย์ว่า:

"مَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ"

(บ่าวของข้ามิได้เข้าใกล้ข้าด้วยสิ่งใดที่เป็นที่รักยิ่งต่อข้ามากกว่าสิ่งที่ข้าได้บัญญัติเป็นข้อบังคับแก่เขา) ดังนั้นการงานที่เป็นวาญิบจึงประเสริฐกว่าการงานที่เป็นสุนนะฮฺ

ประการที่สี่: ผู้กระทำ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแก่คอลิด บินอัลวะลีด เมื่อเกิดเหตุการณ์ระหว่างเขากับอับดุรเราะหฺมาน บินเอาฟ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ว่า:

" لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ "

(อย่าว่าร้ายบรรดาเศาะหาบะฮฺของฉัน ขอสาบานด้วยผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ หากผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านบริจาคทองคำเท่าภูเขาอุหุด มันก็ไม่ถึงหนึ่งมุดหรือครึ่งหนึ่งของมุดของพวกเขา) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 3673) และมุสลิม หมายเลข 2541]

ยังมีแง่มุมอื่นๆ ในการเปรียบเทียบความประเสริฐที่จะปรากฏแก่ผู้ที่ใคร่ครวญและพิจารณาหลักฐานต่างๆ

นอกจากนี้ การงานยังแตกต่างกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เราพบว่ามีผู้ปฏิบัติสามประเภท:

ประเภทที่หนึ่ง: ผู้ที่ตั้งใจกระทำการงานเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ และเพื่อเข้าใกล้พระองค์

ประเภทที่สอง: ผู้ที่ตั้งใจกระทำการงานเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ และอาจเป็นเพียงความเคยชิน

ประเภทที่สาม: ผู้ที่ตั้งใจกระทำเพื่อการโอ้อวดหรือเพื่อผลประโยชน์ทางโลก

ผู้ที่สมบูรณ์ที่สุดในหมู่พวกเขาคือประเภทที่หนึ่ง ด้วยเหตุนี้เราควรระลึกถึงคำสั่งของอัลลอฮฺเกี่ยวกับการงานนั้นขณะที่เรากำลังปฏิบัติอิบาดะฮฺ จากนั้นให้ระลึกถึงการปฏิบัติตามท่านเราะสูล ﷺ ในการงานนั้น เพื่อให้เราบรรลุถึงความบริสุทธิ์ใจและการปฏิบัติตาม

9. ผู้ที่ตั้งใจกระทำความชั่วแต่มิได้กระทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึกให้เขาเป็นหนึ่งความดีอย่างครบถ้วน และได้มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระหว่างการอธิบาย แต่หากเขาตั้งใจและกระทำ อัลลอฮฺจะทรงบันทึกเป็นหนึ่งความชั่ว

อย่างไรก็ตาม ความชั่วนั้นมีทั้งบาปใหญ่และบาปเล็ก เช่นเดียวกับที่ความดีมีทั้งวาญิบและตะเฏาวุอฺ (ส่งเสริม) และแต่ละอย่างมีบทบัญญัติและผลบุญที่เหมาะสม

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 38

วิธีการสร้างความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ และผลตอบแทนที่จะได้รับ

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ : إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَالَ:

"مَنْ عَادَى لِيْ وَلِياًّ فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِيْ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُهُ عَلَيْهِ ، وَلَا يَزَالُ عَبْدِيْ يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِيْ يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِيْ يُبْصِرُ بِهِ ، وَيَدَهُ الَّتِيْ يَبْطُشُ بِهَا ، وَرِجْلَهُ الَّتِيْ يَمْشِيْ بِهَا ، وَلَئِنْ سَأَلَنِيْ لَأُعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِيْ لَأُعِيْذَنَّهُ "

رَوَاهُ البُخَارِيُّ.

จากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: แท้จริงอัลลอฮฺผู้ทรงสูงส่งได้ตรัสว่า: **"ผู้ใดเป็นปรปักษ์กับผู้ที่ข้ารัก แท้จริงข้าได้ประกาศสงครามกับเขา และไม่มีสิ่งใดที่บ่าวของข้าปฏิบัติเพื่อเข้าใกล้ชิดกับข้า ที่ข้าจะรักยิ่งกว่าสิ่งที่ข้าได้กำหนดเป็นข้อบังคับ (ฟัรฎู) เหนือเขา และบ่าวของข้าจะยังคงเข้าใกล้ชิดกับข้าด้วยการปฏิบัติสุนนะฮฺต่างๆ จนกระทั่งข้ารักเขา และเมื่อข้ารักเขา ข้าจะเป็นหูที่เขาใช้ฟัง เป็นดวงตาที่เขาใช้มอง เป็นมือที่เขาใช้หยิบจับ และเป็นเท้าที่เขาใช้เดิน และหากเขาวิงวอนขอต่อข้า แน่นอนข้าจะประทานให้แก่เขา และหากเขาขอความคุ้มครองจากข้า ข้าก็จะให้ความคุ้มครองแก่เขา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6502]

คำอธิบายหะดีษ

นี่เป็นหะดีษกุดสีย์เช่นเดียวกับหะดีษก่อนหน้า และเราได้กล่าวถึงเรื่องนี้แล้ว

"مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا"

(มัน อาดา ลี วะลียัน - ผู้ใดเป็นปรปักษ์กับผู้ที่ข้ารัก) ความหมายคือ ผู้ที่แสดงความเป็นศัตรูต่อวะลีย์ (คนรักหรือคนใกล้ชิด) ของอัลลอฮฺ โดยวะลีย์ของอัลลอฮฺนั้น พระองค์ทรงอธิบายไว้ในอัลกุรอานว่า:

﴿ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴾

"พึงรู้เถิด แท้จริงบรรดาวะลีย์ (คนรักหรือคนใกล้ชิด) ของอัลลอฮฺนั้น ไม่มีความกลัวใดๆ แก่พวกเขา และพวกเขาจะไม่เศร้าโศกเสียใจ พวกเขาคือบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ที่ยำเกรง" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 62-63)

ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า: **"ผู้ใดเป็นผู้ศรัทธาและยำเกรง เขาคือวะลีย์ของอัลลอฮฺ"** ท่านได้นำความเข้าใจนี้มาจากอายะฮฺ:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾

"พวกเขาคือบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ที่ยำเกรง" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 63)

"فَقَدْ"

(ฟะก็อด - แท้จริง) นี่คือคำตอบของเงื่อนไข

"آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ"

(อาซันตุฮุ บิลหัรบิ - ข้าได้ประกาศสงครามกับเขา) หมายถึง อัลลอฮฺ ทรงประกาศสงครามต่อผู้ที่เป็นศัตรูกับบรรดาวะลีย์ของพระองค์

"وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ"

(วะมา ตะก็อรเราะบะ อิลัยยะ อับดี บิชัยอิน อะหับบะ อิลัยยะ มิมมัฟตะร็อฎตุ อะลัยฮิ - และไม่มีสิ่งใดที่บ่าวของข้าปฏิบัติเพื่อเข้าใกล้ชิดกับข้า ที่ข้าจะรักยิ่งกว่าสิ่งที่ข้าได้กำหนดเป็นข้อบังคับ (ฟัรฎู) เหนือเขา) ข้อบังคับในที่นี้มีความแตกต่างกัน ดังที่จะได้อธิบายในบทเรียนต่างๆ อินชาอัลลอฮฺ แต่โดยภาพรวมแล้ว การปฏิบัติที่เป็นข้อบังคับนั้นเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าการปฏิบัติที่เป็นสุนนะฮฺ

"وَلَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ"

(วะลา ยะซาลุ อับดี ยะตะก็อรเราะบุ อิลัยยะ บินนะวาฟิลิ หัตตา อุหิบบะฮุ - และบ่าวของข้าจะยังคงเข้าใกล้ชิดกับข้าด้วยการปฏิบัติสุนนะฮฺต่างๆ จนกระทั่งข้ารักเขา) คำว่า "ยังคง" นี้เป็นคำกริยาที่แสดงถึงความต่อเนื่อง หมายความว่า เขาจะปฏิบัติอิบาดะฮฺที่เป็นสุนนะฮฺอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งได้รับความรักจากอัลลอฮฺ โดยคำว่า "จนกระทั่ง" แสดงถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งก็คือการได้เป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่อัลลอฮฺทรงรัก

" فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا "

(ฟะอิซา อะหฺบับตุฮุ กุนตุ สัมอะฮุลละซี ยัสมะอุ บิฮิ, วะบะเศาะเราะฮุลละซี ยุบศิรุ บิฮิ, วะยะดะฮุลละตี ยับฏิชุ บิฮา, วะริจญละฮุลละตี ยัมชี บิฮา - และเมื่อข้ารักเขา ข้าจะเป็นหูที่เขาใช้ฟัง เป็นดวงตาที่เขาใช้มอง เป็นมือที่เขาใช้หยิบจับ และเป็นเท้าที่เขาใช้เดิน)

"كُنْتُ سَمْعَهُ"

(กุนตุ สัมอะฮุ - ข้าจะเป็นหูของเขา) โดยที่ทราบกันดีว่าหะดีษนี้มิได้มีความหมายตามตัวอักษร เนื่องจากการได้ยินของสิ่งถูกสร้างนั้นเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นใหม่และถูกสร้างขึ้น ซึ่งแยกจากอัลลอฮฺอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นจึงมีการอธิบายความหมายที่แท้จริงไว้ดังนี้

บรรดาอุละมาอ์บางท่านได้อธิบายว่า: เมื่อบ่าวคนใดได้เป็นวะลีย์ของอัลลอฮฺและตระหนักถึงสถานะนี้ เขาจะดูแลรักษาการได้ยินของเขา ทำให้การได้ยินของเขาสอดคล้องกับสิ่งที่อัลลอฮฺทรงพอพระทัย

ในทำนองเดียวกัน หลักการนี้ใช้กับการมองเห็น มือ และเท้าของเขาด้วย

อีกกลุ่มหนึ่งได้อธิบายว่า: ความหมายคือ อัลลอฮฺจะทรงชี้นำเขาในการใช้การได้ยิน การมองเห็น มือ และเท้าของเขา กล่าวคือ บ่าวผู้นั้นจะได้รับความสำเร็จในทุกสิ่งที่เขาได้ยิน มองเห็น เดิน และจับต้อง ซึ่งการอธิบายนี้ดูจะใกล้เคียงกับความหมายที่แท้จริงมากที่สุด นั่นคือ การที่อัลลอฮฺทรงนำทางบ่าวในการใช้อวัยวะเหล่านี้

"وَلَئِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ"

(วะละอิน สะอะละนี ละอุอฺฏิยันนะฮุ - และหากเขาวิงวอนขอต่อข้าแน่นอนข้าจะประทานให้แก่เขา) ประโยคนี้ประกอบด้วยเงื่อนไขและการสาบาน โดยการสาบานปรากฏก่อน ดังนั้นคำตอบจึงสอดคล้องกับการสาบาน มิใช่เงื่อนไข จึงกล่าวว่า "แน่นอนข้าจะให้แก่เขา"

ท่านอิบนุ มาลิก เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวไว้ว่า: "เมื่อเงื่อนไขและการสาบานมาประกอบกัน ให้ละคำตอบของสิ่งที่มาทีหลัง เพราะเป็นหลักที่ต้องยึดถือ"

หมายความว่า เมื่อมีทั้งเงื่อนไขและการสาบานในประโยคเดียวกัน ให้ละคำตอบของสิ่งที่มาทีหลัง และให้คำตอบเป็นของสิ่งที่มาก่อน ในที่นี้คำตอบจึงเป็นของการสาบานซึ่งมาพร้อมกับ "ลาม" (ل)

"وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي"

(วะละอินิสตะอาซะนี - และหากเขาขอความคุ้มครองจากข้า ข้าก็จะให้ความคุ้มครองแก่เขา) หมายถึง ขอให้ข้าคุ้มครองเขาและเป็นที่พึ่งพิงแก่เขา

"لَأُعِيذَنَّهُ"

(ละอุอีซันนะฮุ - แน่นอนข้าจะให้ความคุ้มครองแก่เขา) ในที่นี้ได้กล่าวถึงการขอ 2 ประการ คือ การขอที่นำไปสู่การได้รับสิ่งที่ปรารถนา และการขอความคุ้มครองที่นำไปสู่การรอดพ้นจากภัยอันตราย โดยอัลลอฮฺทรงแจ้งว่า พระองค์จะประทานให้แก่ผู้ที่เข้าใกล้ชิดพระองค์ด้วยการปฏิบัติสุนนะฮฺในสิ่งที่เขาขอ และจะทรงคุ้มครองเขาจากสิ่งที่เขาขอความคุ้มครอง

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การเป็นศัตรูกับบรรดาวะลีย์ (คนรักหรือคนใกล้ชิด) ของอัลลอฮฺ ถือเป็นบาปใหญ่ประการหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากพระดำรัสที่ว่า:

فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ

"แน่นอนข้าได้ประกาศสงครามกับเขา" ซึ่งเป็นบทลงโทษเฉพาะสำหรับการกระทำนี้ จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นความผิดร้ายแรง

2. การยืนยันการมีอยู่ของบรรดาวะลีย์ของอัลลอฮฺนั้นไม่อาจปฏิเสธได้ เนื่องจากมีหลักฐานชัดเจนทั้งจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การพิจารณาว่าใครคือวะลีย์ของอัลลอฮฺ การเป็นวะลีย์นั้นมิได้มาจากการอ้างตน การแต่งกาย หรือลักษณะภายนอก แต่อัลลอฮฺได้ทรงอธิบายไว้ว่า:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾

"พวกเขาคือบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ที่ยำเกรง" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 63)

ดังนั้น ผู้ใดที่มีศรัทธาและความยำเกรง เขาผู้นั้นคือวะลีย์ของอัลลอฮฺ

การเป็นวะลีย์ของอัลลอฮฺแบ่งออกเป็นสองประเภท:

ประเภทที่หนึ่ง: "วะลีย์ทั่วไป" คือการที่อัลลอฮฺทรงเป็นผู้ดูแลสิ่งถูกสร้างทั้งมวลในการบริหารจัดการกิจการของพวกเขา ซึ่งครอบคลุมทุกคนทั้งผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา ผู้ที่ทำดีและผู้ที่ทำชั่ว ดังพระดำรัสที่ว่า:

﴿حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ثُمَّ رُدُّوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ مَوْلَىٰهُمُ ٱلْحَقِّ﴾

"จนกระทั่งเมื่อความตายมาถึงผู้หนึ่งผู้ใดในหมู่พวกเจ้า บรรดาทูต (มะลาอิกะฮฺ) ของเราก็จะปลิดชีวิตของเขา และพวกเขาจะไม่บกพร่อง แล้วพวกเขาจะถูกนำกลับไปยังอัลลอฮฺ ผู้ทรงเป็นผู้คุ้มครองที่แท้จริงของพวกเขา" (สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 61-62)

ประเภทที่สอง: "วะลีย์เฉพาะ" คือการที่อัลลอฮฺทรงเป็นผู้คุ้มครองบรรดาผู้ที่ยำเกรงต่อพระองค์ ดังพระดำรัสที่ว่า:

﴿ٱللَّهُ وَلِىُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ يُخْرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ﴾

"อัลลอฮฺทรงเป็นผู้คุ้มครองของบรรดาผู้ศรัทธา พระองค์ทรงนำพวกเขาออกจากความมืดสู่แสงสว่าง" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 257)

และพระองค์ยังตรัสอีกว่า:

﴿ أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ﴾

"พึงรู้เถิด แท้จริงบรรดาวะลีย์ของอัลลอฮฺนั้น ไม่มีความกลัวใดๆ แก่พวกเขา และพวกเขาจะไม่เศร้าโศกเสียใจ พวกเขาคือบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ที่ยำเกรง" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 62-63)

หากมีผู้สงสัยว่า การยอมรับว่าผู้ใดเป็นวะลีย์ของอัลลอฮฺ หมายความว่าเขาสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างท่านกับอัลลอฮฺในการวิงวอนขอ หรือในการตอบสนองความต้องการของท่านหรือไม่?

คำตอบคือ ไม่ใช่เช่นนั้น เพราะอัลลอฮฺไม่ทรงมีสื่อกลางระหว่างพระองค์กับบ่าวของพระองค์ ส่วนผู้ที่ขาดความรู้และหลงผิดมักกล่าวว่าคนเหล่านี้คือวะลีย์ของอัลลอฮฺและเป็นสื่อกลางระหว่างพวกเขากับอัลลอฮฺ พวกเขาจึงยึดเอาคนเหล่านี้เป็นสื่อไปยังอัลลอฮฺ จากนั้นก็วิงวอนขอต่อคนเหล่านั้นแทนที่จะขอต่ออัลลอฮฺโดยตรง

3. การยืนยันถึงการทำสงครามของอัลลอฮฺ ดังปรากฏในพระดำรัส: **"ข้าได้ประกาศสงครามกับเขา"** ซึ่งอัลลอฮฺได้ตรัสในลักษณะเดียวกันนี้เกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยว่า:

﴿فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

"แต่ถ้าพวกเจ้าไม่ปฏิบัติ ก็จงประกาศสงครามจากอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 279) และในเรื่องการลงโทษพวกโจรปล้น:

﴿ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَافٍ أَوْ يُنفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾

"แท้จริงการตอบแทนสำหรับบรรดาผู้ที่ทำสงครามกับอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ และพยายามสร้างความเสียหายบนแผ่นดิน คือการที่พวกเขาถูกประหารชีวิต หรือถูกตรึงกางเขน หรือถูกตัดมือและเท้าสลับข้าง หรือถูกเนรเทศออกจากแผ่นดิน" (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 33)

4. การยืนยันถึงความรักของอัลลอฮฺและระดับที่แตกต่างกันของความรักนั้น ดังปรากฏในพระดำรัส:

"وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ"

"และไม่มีสิ่งใดที่บ่าวของข้าปฏิบัติเพื่อเข้าใกล้ชิดกับข้า ที่ข้าจะรักยิ่งกว่าสิ่งที่ข้าได้กำหนดเป็นข้อบังคับ (ฟัรฎู) เหนือเขา"

5. การงานที่ดีนำพาให้เข้าใกล้ชิดอัลลอฮฺ ซึ่งบ่าวจะรับรู้ได้ด้วยตนเองเมื่อเขาปฏิบัติอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺอย่างสมบูรณ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การปฏิบัติตามบทบัญญัติ และการมีสมาธิจดจ่อของหัวใจ เขาจะรู้สึกถึงความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ความรู้สึกนี้จะประจักษ์แก่ผู้ที่ได้รับความสำเร็จเท่านั้น เพราะมีผู้คนมากมายที่ละหมาด บริจาคทาน และถือศีลอด แต่หลายคนในหมู่พวกเขาไม่รู้สึกถึงความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ และไม่ต้องสงสัยเลยว่าความรู้สึกใกล้ชิดกับอัลลอฮฺนี้จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและแนวทางของบ่าว

6. คำสั่งของอัลลอฮฺแบ่งเป็นสองประเภท: ข้อบังคับ และการปฏิบัติเพิ่มเติม โดยการปฏิบัติเพิ่มเติมคือสิ่งที่เกินกว่าข้อบังคับ ซึ่งการแบ่งประเภทนี้มีที่มาจากพระดำรัสที่ว่า: **"และไม่มีสิ่งใดที่บ่าวของข้าปฏิบัติเพื่อเข้าใกล้ชิดกับข้า ที่ข้าจะรักยิ่งกว่าสิ่งที่ข้าได้กำหนดเป็นข้อบังคับ (ฟัรฎู) เหนือเขา และบ่าวของข้าจะยังคงเข้าใกล้ชิดกับข้าด้วยการปฏิบัติสุนนะฮฺต่างๆ จนกระทั่งข้ารักเขา"**

7. การงานมีความแตกต่างกันทั้งในด้านประเภทและชนิด

ในด้านประเภท: สิ่งที่เป็นข้อบังคับนั้นเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าการปฏิบัติเพิ่มเติม

ในด้านชนิด: การละหมาดเป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺมากกว่าข้อบังคับ

อื่นๆ ที่ต่ำกว่า ด้วยเหตุนี้ ท่านอิบนุ มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ จึงถามท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่า: **"การงานใดที่เป็นที่รักยิ่งต่ออัลลอฮฺ? ท่านตอบว่า: "การละหมาดตรงเวลา"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์]

ดังนั้น การงานจึงมีความแตกต่างกันในประเภท และประเภทก็แตกต่างกันในชนิด และชนิดก็แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังจะเห็นได้ว่าชายสองคนอาจละหมาดที่เป็นการละหมาดเดียวกัน แต่ระดับและตำแหน่งของพวกเขา ณ อัลลอฮฺ อาจแตกต่างกันเฉกเช่นระยะห่างระหว่างทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

8. การส่งเสริมให้ปฏิบัติอิบาดะฮฺเพิ่มเติมให้มาก ดังปรากฏในหะดีษกุดสีย์ที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

"وَلَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ"

"และบ่าวของข้าจะยังคงเข้าใกล้ชิดกับข้าด้วยการปฏิบัติสุนนะฮฺต่างๆ จนกระทั่งข้ารักเขา"

9. การปฏิบัติอิบาดะฮฺสุนนะฮฺอย่างสม่ำเสมอเป็นสาเหตุแห่งความรักจากอัลลอฮฺ เพราะคำว่า **"จนกระทั่ง"** แสดงถึงจุดหมายปลายทาง ดังนั้นผู้ที่เพิ่มพูนการปฏิบัติสุนนะฮฺควรยินดีในความรักของอัลลอฮฺที่มีต่อเขา

อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักว่าการตอบแทนและรางวัลสำหรับการงานนั้นขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับบทบัญญัติศาสนา มิใช่ว่าทุกการละหมาดจะห้ามปรามจากความชั่วและสิ่งลามก และมิใช่ว่าทุกการปฏิบัติสุนนะฮฺจะนำไปสู่ความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ สิ่งนี้มิได้กล่าวเพื่อให้ท้อแท้ แต่เพื่อกระตุ้นให้ทำอิบาดะฮฺอย่างสมบูรณ์และครบถ้วนเพื่อให้ได้รับผลบุญทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ

ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่าผู้คนจำนวนมากที่ละหมาดฟัรฎูและสุนนะฮฺ แต่กลับไม่พบว่าหัวใจของพวกเขารังเกียจความชั่วหรือสิ่งลามก ยังคงมีสภาพเช่นเดิม เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น? เป็นเพราะความบกพร่องของเครื่องมือหรือของผู้ปฏิบัติ? คำตอบคือ เป็นเพราะความบกพร่องของผู้ปฏิบัติเอง

10. เมื่ออัลลอฮฺทรงรักบ่าวคนใด พระองค์จะทรงนำทางเขาในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งหลาย ทั้งการได้ยิน การมองเห็น มือ และเท้า โดยเขาจะได้ยินเฉพาะสิ่งที่อัลลอฮฺพอพระทัยและได้รับประโยชน์จากการได้ยินนั้น จะมองเห็นเฉพาะสิ่งที่อัลลอฮฺพอพระทัยและได้รับประโยชน์จากการมองนั้น จะใช้มือเฉพาะในสิ่งที่อัลลอฮฺพอพระทัยและได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น รวมถึงการใช้เท้าก็เช่นเดียวกัน

11. เมื่ออัลลอฮฺทรงรักบ่าวคนใด พระองค์จะทรงตอบรับดุอาอ์ของเขา ประทานสิ่งที่เขาขอ และคุ้มครองเขาจากสิ่งที่เขาไม่ปรารถนา ดังนั้นเขาจะได้รับสิ่งที่ต้องการตามพระดำรัสที่ว่า:

"وَلَئِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ"

(และหากเขาวิงวอนขอต่อข้า แน่นอนข้าจะประทานให้แก่เขา) และจะปลอดภัยจากสิ่งที่น่ากลัวตามพระดำรัสที่ว่า:

"وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ"

(และหากเขาขอความคุ้มครองจากข้า ข้าก็จะให้ความคุ้มครองแก่เขา)

หากมีผู้สงสัยว่า: นี่เป็นการกล่าวอย่างเด็ดขาดหรือไม่ กล่าวคือ หากบ่าวขอสิ่งใด เขาจะได้รับการตอบรับตราบใดที่เขามีคุณลักษณะเหล่านี้?

คำตอบคือ มิใช่เช่นนั้น เพราะตัวบทต่างๆ มีข้อจำกัดซึ่งกันและกัน หากเขาขอในสิ่งที่เป็นบาป การตัดขาดเครือญาติ หรือการอธรรมต่อผู้อื่น เขาจะไม่ได้รับการตอบรับ แม้ว่าเขาจะปฏิบัติสุนนะฮฺมากมายและบรรลุถึงสถานะอันสูงส่งนี้ซึ่งคือการที่อัลลอฮฺทรงรักเขา เพราะอัลลอฮฺทรงยุติธรรมเกินกว่าที่จะตอบรับสิ่งเช่นนี้

12. เกียรติยศของบรรดาวะลีย์ของอัลลอฮฺ โดยที่ผู้ใดเป็นศัตรูกับพวกเขา อัลลอฮฺจะทรงประกาศสงครามกับเขา

13. การเป็นศัตรูกับบรรดาวะลีย์ของอัลลอฮฺถือเป็นบาปใหญ่ประการหนึ่ง เนื่องจากอัลลอฮฺทรงทำให้มันเป็นการประกาศสงคราม

และอัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง

หะดีษที่ 39

การไม่เอาผิดเนื่องจากความผิดพลาดและหลงลืม

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ :
" إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ لِيْ عَنْ أُمَّتِيْ الخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوْا عَلَيْهِ "
حَدِيْثٌ حَسَنٌ ، رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُمَا.

จากท่านอิบนุอับบาส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **"แท้จริงอัลลอฮฺได้มอบสิทธิแก่ฉันด้วยการไม่ทรงเอาผิดกับประชาชาติของฉัน ในสิ่งที่เป็นความผิดพลาด การหลงลืม และสิ่งที่พวกเขาถูกข่มขู่บังคับให้กระทำโดยไม่เต็มใจ"** [หะดีษอยู่ในระดับหะสัน บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ อัสสุนัน หมายเลข 2043, อัลบัยฮะกีย์ อัสสุนัน อัลกุบรอ หมายเลข 14871, และท่านอื่นๆ นอกจากทั้งสอง (อิบนุหิบบาน หมายเลข 7219, อัฏเฏาะบะรอนีย์ ในหนังสืออัลมุอฺญัม อัศเศาะฆีรฺ หมายเลข 765, ในหนังสืออัลมุอฺญัม อัลเอาสัฏ หมายเลข 8273, และในหนังสืออัลมุอฺญัม อัลกะบีรฺ หมายเลข 1430 จากท่านเษาบาน, อับดุรฺร็อซซาก หมายเลข 20588 จากท่านอัลหะสัน อัลบัศรีย์, อบูนุอัยมฺ ในหนังสือหิลยะตุลเอาลิยาอ์ (6/352)]

คำอธิบายหะดีษ

อิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ มีแนวทางที่ผ่อนปรนในการนำเสนอหะดีษในหนังสือของท่าน โดยท่านได้นำเสนอหะดีษที่อยู่ในระดับอ่อน และในบางครั้งท่านได้ยกระดับหะดีษเหล่านั้นเป็นระดับหะสัน ด้วยความที่ท่านเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ท่องจำหะดีษ ในขณะที่อิบนุเราะญับ เราะหิมะฮุลลอฮฺ มักจะวิพากษ์แนวทางดังกล่าวในหนังสือ "ญามิอฺ อัลอุลูม วัลหิกัม" ของท่าน ดังนั้น จึงเป็นการเหมาะสมที่เราจะอธิบายระดับของหะดีษในตัวบท อย่างไรก็ตาม หะดีษอ่อนที่ปรากฏในหนังสือนี้ส่วนใหญ่มักมีหลักฐานสนับสนุนที่ช่วยยกระดับให้เป็นหะดีษหะสัน

เมื่อผู้แต่ง เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า "รายงานโดยอิบนุมาญะฮฺ อัลบัยฮะกีย์ และคนอื่นๆ" หากพิจารณาความหมายทั่วไปของคำว่า "คนอื่นๆ" อาจรวมถึงอิมามอัลบุคอรีย์ มุสลิม อบูดาวูด อัตติรฺมิซีย์ และอันนะสาอีย์ แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ใช่เช่นนั้น เพราะตามธรรมเนียมของนักวิชาการ เมื่อกล่าวถึงผู้รายงานที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเศาะฮีหัยน์ (อัลบุคอรีย์และมุสลิม) แล้วตามด้วยคำว่า "และคนอื่นๆ" จะหมายถึงผู้รายงานที่อยู่ในระดับเดียวกันหรือต่ำกว่าเท่านั้น ไม่ได้หมายรวมถึงผู้ที่อยู่ในระดับสูงกว่า เพราะหากต้องการรวมผู้ที่อยู่ในระดับสูงกว่าก็จะถูกตำหนิที่กล่าวถึงผู้ที่ต่ำกว่าและละเว้นผู้ที่สูงกว่า โดยหลักการที่ถูกต้องคือต้องกล่าวถึงผู้ที่อยู่ในระดับสูงก่อนแล้วจึงกล่าวว่า "และคนอื่นๆ"

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي

"แท้จริงอัลลอฮฺได้มอบสิทธิแก่ฉันด้วยการไม่ทรงเอาผิดกับประชาชาติของฉัน" 'ลาม' ในที่นี้เป็นการแสดงเหตุผล คือทรงอภัยเพื่อฉัน (ท่านนบี) ให้แก่ประชาชาติของฉันในความผิดพลาด การหลงลืม และสิ่งที่พวกเขาถูกบังคับให้กระทำ

"ความผิดพลาด" คือการกระทำสิ่งหนึ่งโดยไม่ได้ตั้งใจ

"การลืม" คือการที่จิตใจละเลยสิ่งที่เคยรู้มาก่อน

"การถูกบังคับ" คือการที่บุคคลถูกบังคับให้ทำสิ่งต้องห้ามและไม่สามารถปฏิเสธได้ อันหมายถึงการบังคับและการฝืนใจ

ทั้งสามประการนี้เป็นข้อยกเว้นที่ได้รับการยืนยันในอัลกุรอาน

สำหรับความผิดพลาดและการลืม อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾

"โอ้พระผู้อภิบาลของเรา โปรดอย่าเอาโทษแก่เราหากเราลืมหรือผิดพลาด" (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 286)

และอัลลอฮฺตรัสอีกว่า:

﴿وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ﴾

"และไม่มีบาปใดๆ แก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าผิดพลาดไป แต่ (บาปจะมี) ในสิ่งที่หัวใจของพวกเจ้าจงใจ" (สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 5)

สำหรับการถูกบังคับ อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ مَن كَفَرَ بِاللَّهِ مِن بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

"ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮฺหลังจากการศรัทธาของเขานอกจากผู้ที่ถูกบังคับ โดยที่หัวใจของเขายังคงเปี่ยมด้วยศรัทธา แต่ผู้ใดที่เปิดอกรับการปฏิเสธศรัทธา พวกเขาจะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮฺ และสำหรับพวกเขาจะได้รับการลงโทษอันใหญ่หลวง" (สูเราะฮฺอันนะหฺล์ อายะฮฺที่ 106)

อัลลอฮฺทรงยกเว้นการตัดสินว่าเป็นการปฏิเสธศรัทธาสำหรับผู้ถูกบังคับ ดังนั้น สำหรับความผิดอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่าการปฏิเสธศรัทธาย่อมได้รับการยกเว้นเช่นกันอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าหะดีษนี้จะมีการกล่าวถึงความอ่อนของสายรายงาน แต่ก็มีอัลกุรอานซึ่งเป็นพระดำรัสของพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลกเป็นหลักฐานยืนยัน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. แสดงให้เห็นถึงความกว้างขวางแห่งความเมตตาของอัลลอฮฺและความอ่อนโยนของพระองค์ต่อปวงบ่าว โดยทรงยกเว้นบาปให้แก่พวกเขาเมื่อเกิดการทำผิดในสามลักษณะนี้ ทั้งที่หากพระองค์ทรงประสงค์ก็สามารถลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของพระองค์ในทุกกรณีได้

2. ทุกสิ่งที่ต้องห้ามในการประกอบศาสนกิจและนอกเหนือจากการประกอบศาสนกิจ หากมนุษย์กระทำโดยไม่รู้ หรือลืม หรือถูกบังคับ เขาจะไม่มีความผิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของอัลลอฮฺ แต่สำหรับสิทธิของมนุษย์ด้วยกัน แม้จะได้รับการยกเว้นในแง่ของบาป แต่ยังคงต้องมีการชดใช้

ทุกสิ่งที่ต้องห้ามจะได้รับการยกเว้นด้วยเงื่อนไขเหล่านี้ ราวกับว่าไม่ได้มีการกระทำนั้นเกิดขึ้น โดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้:

ตัวอย่างที่หนึ่ง: ชายผู้หนึ่งพูดในละหมาดโดยเข้าใจว่าการพูดนั้นเป็นสิ่งที่อนุญาต การละหมาดของเขาไม่เป็นโมฆะ เนื่องจากเขาไม่รู้และผิดพลาดโดยไม่ได้ตั้งใจ ในเรื่องนี้มีหะดีษเฉพาะที่เล่าว่า มุอาวียะฮฺ บิน อัลหะกัม เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ขณะละหมาดร่วมกับท่านนบี ﷺ ได้ยินคนจาม จึงกล่าว "ยัรฮะมุกัลลอฮฺ" ผู้คนจึงจ้องมองด้วยสายตาตำหนิ เขาจึงอุทานว่า "วาอุมมิยาฮฺ" (โอ้แม่ของฉัน) ผู้คนจึงตบขาตนเองเพื่อให้เขาเงียบ เมื่อละหมาดเสร็จ ท่านนบี ﷺ ผู้ทรงเปี่ยมด้วยความเมตตาต่อผู้ศรัทธาได้เรียกเขามา

มุอาวียะฮฺกล่าวว่า:

" قَالَ: فَبِأَبِي هُوَ وَأُمِّي، مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ، فَوَاللَّهِ، مَا كَهَرَنِي وَلَا ضَرَبَنِي وَلَا شَتَمَنِي"

(ขอสาบานด้วยชีวิตของพ่อและแม่ฉัน ฉันไม่เคยเห็นครูผู้ใดสอนดีเท่านี้ ท่านไม่ได้ดุด่า ไม่ได้ตำหนิ และไม่ได้ตีฉัน)

ท่านนบี ﷺ เพียงกล่าวว่า:

" إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ، إِنَّمَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ"

(แท้จริงการละหมาดนี้ไม่อนุญาตให้มีคำพูดใดๆ ของมนุษย์ มันมีเพียงการตัสบีหฺ การตักบีร และการอ่านอัลกุรอานเท่านั้น) [บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 537 (33)]

หลักฐานจากหะดีษนี้แสดงให้เห็นว่า: ท่านนบี ﷺ ไม่ได้สั่งให้เขาละหมาดใหม่ หากการละหมาดใหม่เป็นสิ่งจำเป็น ท่านคงสั่งให้เขาทำเช่นเดียวกับที่ท่านสั่งให้ผู้ที่ไม่นิ่งสงบในละหมาดให้ละหมาดใหม่

ตัวอย่างที่สอง: ชายผู้หนึ่งกำลังละหมาด มีคนมาขออนุญาต (เคาะประตู) เขาจึงกล่าวว่า "เชิญ" โดยลืมว่ากำลังละหมาดอยู่ การละหมาดของเขาไม่เป็นโมฆะ เนื่องจากเขาลืมและไม่ได้ตั้งใจละเมิด

ตัวอย่างที่สาม: ชายผู้หนึ่งถูกบังคับให้กินในเวลากลางวันของเดือนเราะมะฎอน เขาจึงกิน การถือศีลอดของเขาไม่เสีย เพราะเขาถูกบังคับ อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขว่าผู้บังคับต้องมีความสามารถที่จะทำตามที่ขู่บังคับได้จริง

แต่หากผู้ขู่บังคับไม่มีความสามารถที่จะทำได้จริง เช่น มีคนพูดว่า "จงกินอินทผลัมนี้ ไม่เช่นนั้นฉันจะตีท่าน" หรือ "ฉันจะมัดท่าน" ทั้งที่ผู้พูดอ่อนแอกว่าผู้ถือศีลอด และผู้ถือศีลอดสามารถจับเขาด้วยมือเดียวและผลักออกไปได้ กรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการถูกบังคับ เพราะเขาสามารถหลีกเลี่ยงได้

ตัวอย่างที่สี่: ผู้ถือศีลอดรับประทานอาหารโดยเข้าใจว่าดวงอาทิตย์ตกแล้ว แต่ภายหลังพบว่ายังไม่ตก เช่น เมื่อได้ยินเสียงอะซานและคิดว่าเป็นอะซานของเมืองตน จึงรับประทานอาหาร แต่ภายหลังพบว่ายังไม่มีการอะซานและดวงอาทิตย์ยังไม่ตก เขาไม่ต้องถือศีลอดชดเชย เพราะเขาไม่รู้ หากรู้ว่าดวงอาทิตย์ยังไม่ตกเขาคงไม่รับประทาน อีกทั้งหากถูกบังคับเขาก็จะไม่รับประทาน แต่เขาเข้าใจว่าดวงอาทิตย์ตกแล้วเมื่อได้ยินเสียงอะซาน จึงรับประทาน ดังนั้นเขาจึงไม่มีความผิด

ในเรื่องนี้มีหะดีษเฉพาะที่รายงานโดยท่านหญิงอัสมาอ์ บินติ อบีบักรฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ซึ่งพวกเขาละศีลอดในวันที่มีเมฆมากในสมัยของท่านนบี ﷺ จากนั้นดวงอาทิตย์ก็ปรากฏขึ้น พวกเขาละศีลอดก่อนที่ดวงอาทิตย์จะตก และท่านนบี ﷺ ไม่ได้สั่งให้พวกเขาถือศีลอดชดเชย หากการชดเชยเป็นสิ่งจำเป็น ท่านคงสั่งให้พวกเขาทำ เพราะเป็นหน้าที่ของท่านที่ต้องแจ้งให้ทราบ และหากท่านสั่ง มันก็จะเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติศาสนา ซึ่งจะต้องถูกรักษาไว้และถูกถ่ายทอดมาถึงเรา แต่เมื่อไม่มีการถ่ายทอดมา นี่แสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่จำเป็นต้องถือศีลอดชดเชย แต่บางอุละมาอ์กล่าวว่าจำเป็นต้องถือศีลอดชดเชยในกรณีนี้โดยอ้างคำพูดของนักกฎหมายอิสลามบางท่าน

จุดยืนของเราต่อคำกล่าวนี้คือ อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا ٥٩

" "โอ้บรรดาผู้ศรัทธา จงเชื่อฟังอัลลอฮฺ และจงเชื่อฟังเราะสูล และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้า แล้วหากพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใด ก็จงนำมันกลับไปยังอัลลอฮฺและเราะสูล หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันสุดท้าย นั่นเป็นสิ่งที่ดีกว่าและสวยงามยิ่งกว่าในการตีความ"
(สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 59)

และพระองค์ตรัสว่า:

﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ﴾

"และสิ่งใดก็ตามที่พวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องนั้น การตัดสินในเรื่องนั้นขึ้นอยู่กับอัลลอฮฺ" (สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 10)

ดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดมีสิทธิ์กล่าวเพิ่มเติมอีก

ตัวอย่างที่ห้า: ชายผู้หนึ่งมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาในเวลากลางวันของเดือนเราะมะฎอน โดยรู้ว่าการมีเพศสัมพันธ์นั้นเป็นสิ่งต้องห้าม แต่เขาไม่รู้ว่าต้องมีการชดใช้ (กัฟฟาเราะฮฺ) กรณีนี้เขาต้องชดใช้ เพราะเขาไม่มีข้อแก้ตัว เนื่องจากเขาละเมิดความศักดิ์สิทธิ์ของเดือนเราะมะฎอนทั้งที่รู้ว่าสิ่งนั้นต้องห้าม ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ﷺ จึงบังคับให้ผู้ที่มีเพศสัมพันธ์ในเวลากลางวันของเดือนเราะมะฎอนต้องชดใช้ แม้ว่าเขาจะไม่รู้ เรื่องราวของชายคนนี้คือ

มีชายผู้หนึ่งมาหาท่านนบี ﷺ และกล่าวว่า: (โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ฉันพินาศแล้ว) ท่านนบีจึงถามว่า (อะไรทำให้เจ้าพินาศ?) เขาตอบว่า: (ฉันมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาในเดือนเราะมะฎอนขณะที่ฉันกำลังถือศีลอด) ท่านจึงกล่าวว่า: (จงปลดปล่อยทาส) เขาตอบว่า: (ฉันไม่สามารถทำได้) ท่านจึงกล่าวว่า: (จงถือศีลอดสองเดือนติดต่อกัน) เขาตอบว่า: (ฉันไม่สามารถทำได้) ท่านจึงกล่าวว่า: (จงให้อาหารแก่คนยากจน 60 คน) เขาตอบว่า: (ฉันไม่มี) เมื่อทุกทางเลือกของการชดใช้เขาไม่สามารถทำได้ ชายคนนั้นจึงนั่งลง แล้วมีคนนำตะกร้าอินทผลัมมาให้ ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า: (จงนำสิ่งนี้ไปบริจาคเป็นทาน) เขากล่าวว่า: (โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ แก่คนที่ยากจนกว่าฉันหรือ? ขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ไม่มีครอบครัวใดในเมืองนี้ที่ยากจนกว่าครอบครัวของฉัน) ท่านนบี ﷺ

จึงหัวเราะจนเห็นฟันกราม แล้วกล่าวว่า: (จงนำไปเลี้ยงครอบครัวของเจ้า) [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 1200 และอิมามอะหฺมัด หมายเลข 27862]

ข้อสังเกตจากหะดีษนี้: ท่านนบี ﷺ กำหนดให้เขาต้องชดใช้ แม้ว่าเขาจะไม่รู้ว่าต้องมีการชดใช้

ตัวอย่างที่หก: ชายผู้หนึ่งทำซินา (มีเพศสัมพันธ์นอกสมรส) โดยเข้าใจว่าซินาเป็นสิ่งที่อนุญาต เนื่องจากเขาอาศัยอยู่นอกประเทศอิสลามและเพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ เขาไม่ต้องรับโทษหัด (การลงโทษตามบทบัญญัติอิสลาม) เพราะเขาไม่รู้ว่าซินาเป็นสิ่งต้องห้าม คำกล่าวของเขาจึงเป็นที่ยอมรับได้ แต่หากเป็นชายที่อาศัยอยู่ในสังคมมุสลิมแล้วกล่าวว่าไม่รู้ว่าซินาเป็นสิ่งต้องห้าม คำกล่าวของเขาจะไม่ได้รับการยอมรับและเขาจะต้องรับโทษหัด

ตัวอย่างที่เจ็ด: ชายผู้หนึ่งทำซินาโดยรู้ว่าเป็นสิ่งต้องห้าม แต่ไม่รู้ว่าผู้ที่ทำซินาที่แต่งงานแล้วต้องถูกประหารชีวิตด้วยการขว้างหิน และกล่าวว่าหากเขารู้ว่าต้องถูกขว้างหินเขาคงไม่ทำซินา ในกรณีนี้เขาต้องถูกขว้างหิน ดังนั้น การไม่รู้ถึงผลที่จะตามมาจากการกระทำไม่ใช่ข้อแก้ตัว แต่ข้อแก้ตัวคือการไม่รู้ถึงบทบัญญัติ

เราได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่านี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของอัลลอฮฺ ส่วนในเรื่องสิทธิของมนุษย์ การชดใช้ไม่ถูกยกเว้น แม้ว่าบาปจะถูกยกเว้นก็ตาม ตัวอย่างเช่น: ชายผู้หนึ่งจับแกะมาโดยคิดว่าเป็นแกะของตน แล้วเชือดและบริโภค ต่อมาพบว่าเป็นแกะของผู้อื่น เขาต้องชดใช้เพราะนี่เป็นสิทธิของมนุษย์ และสิทธิของมนุษย์นั้นตั้งอยู่บนหลักการของความเข้มงวด แต่บาปจะถูกยกเว้นเพราะเขาไม่ได้ตั้งใจเอาทรัพย์สินของผู้อื่น

ตัวอย่างอื่น: ชายผู้หนึ่งถูกบังคับให้ฆ่าคน โดยผู้บังคับกล่าวว่า "เจ้าต้องฆ่าคนนั้น ไม่เช่นนั้นฉันจะฆ่าเจ้า" และเขาสามารถทำได้ เขาจึงฆ่า ในกรณีนี้ผู้ฆ่าที่ถูกบังคับจะต้องถูกประหารชีวิต เพราะสิทธิของมนุษย์ไม่ได้รับการยกเว้นในกรณีถูกบังคับ

หากเขากล่าวว่า "ฉันรู้ว่าถ้าฉันไม่ฆ่าเขา ฉันจะถูกฆ่า" เราตอบว่า: ท่านมีสิทธิ์ที่จะรักษาชีวิตของตนเองด้วยการทำลายชีวิตผู้อื่นหรือ? แน่นอนท่านไม่มีสิทธิ์เช่นนั้น ดังนั้นแม้ว่าบาปจากการฆ่าของผู้ถูกบังคับจะถูกยกเว้น แต่เราไม่อาจยกเว้นการลงโทษตามบทบัญญัติอิสลามได้

ตัวอย่างที่แปด: ชายที่แข็งแรงมากผู้หนึ่งจับชายที่บรรลุนิติภาวะและมีสติสัมปชัญญะ แล้วใช้เขาตีคนอื่นจนเสียชีวิต ในกรณีนี้ชายที่ถูกจับไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเขาไม่มีอำนาจควบคุม เขาเป็นเสมือนเครื่องมือ ความรับผิดชอบจึงตกอยู่กับคนที่จับเขาและใช้เขาทำร้ายผู้เสียชีวิต สิ่งที่ระบุในหะดีษนี้ครอบคลุมถึงทุกสิทธิของอัลลอฮฺที่เกี่ยวกับสิ่งต้องห้าม ส่วนสิ่งที่ถูกสั่งให้ทำนั้น การปฏิบัติและการชดเชยไม่ถูกยกเว้น ต้องกระทำ แต่บาปจากการล่าช้าจะถูกยกเว้นหากมีเหตุผลที่สมควร

ตัวอย่างเช่น หากชายผู้หนึ่งรับประทานเนื้ออูฐขณะที่มีน้ำละหมาดอยู่ แต่ไม่รู้ว่าการรับประทานเนื้ออูฐทำให้น้ำละหมาดเสีย แล้วเขาละหมาด เขาต้องอาบน้ำละหมาดและละหมาดใหม่ เพราะสิ่งที่จำเป็นต้องทำ สามารถแก้ไขได้แม้จะไม่รู้ แต่สิ่งต้องห้ามไม่สามารถแก้ไขได้เพราะได้กระทำไปแล้ว

ดังนั้นเราจึงกล่าวว่า: หากละเว้นสิ่งที่จำเป็น ก็ต้องทำให้ครบถ้วน และสิ่งที่ยืนยันเรื่องนี้คือคำกล่าวของท่านนบี ﷺ:

"مَنْ نَامَ عَنْ صَلَاةٍ أَوْ نَسِيَهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا"

(ผู้ใดหลับจนพลาดละหมาดหรือลืมละหมาด ก็จงละหมาดเมื่อนึกขึ้นได้) [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 597 และมุสลิม หมายเลข 684, 314]

ท่านนบีให้อภัยในการล่าช้าแต่ไม่ให้อภัยในการละเว้นการชดเชย และยังสั่งให้ชดเชยอีกด้วย

ส่วนเรื่องความไม่รู้: ท่านนบี ﷺ เคยเห็นชายผู้หนึ่งละหมาดโดยไม่มีความสงบนิ่ง ท่านจึงกล่าวแก่เขาว่า:

"ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ"

(จงกลับไปละหมาดใหม่ เพราะเจ้ายังไม่ได้ละหมาด) เขาจึงกลับไปละหมาดอีกครั้งโดยไม่มีความสงบนิ่ง แล้วกลับมาทักทายท่านนบี ท่านจึงกล่าวอีกว่า "จงกลับไปละหมาดใหม่ เพราะเจ้ายังไม่ได้ละหมาด" เช่นนี้สามครั้ง จนกระทั่งผู้ละหมาดกล่าวว่า:

"وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أُحْسِنُ غَيْرَ هَذَا فَعَلِّمْنِي"

(ขอสาบานด้วยผู้ที่ส่งท่านมาด้วยสัจธรรม ฉันทำดีกว่านี้ไม่ได้แล้ว โปรดสอนฉันด้วย) ท่านจึงสอนเขา ในกรณีนี้ท่านไม่ยกเว้นเขาด้วยเหตุผลความไม่รู้ เพราะนี่เป็นสิ่งที่จำเป็น และสิ่งที่จำเป็นสามารถแก้ไขได้แม้จะไม่รู้ จึงต้องปฏิบัติ

หากมีผู้กล่าวว่า: ชายคนนี้ท่านนบี ﷺ ไม่ได้สั่งให้เขาทำละหมาดที่ผ่านมาใหม่ทั้งหมด ทั้งที่เขาได้ยืนยันว่าเขาทำดีกว่านี้ไม่ได้แล้ว แล้วจะตอบอย่างไรในเมื่อท่านกล่าวว่า: สิ่งที่จำเป็นหากไม่รู้จะได้รับการยกเว้นจากบาป แต่ยังคงต้องปฏิบัติ?

เราขอตอบว่า: ประเด็นนี้มีความเห็นต่างกันในหมู่อุละมาอ์: สิ่งที่จำเป็นจะถูกยกเว้นด้วยความไม่รู้โดยสมบูรณ์หรือไม่ หรือควรกล่าวว่า: จะถูกยกเว้นด้วยความไม่รู้หากไม่ได้ละเลย แต่หากละเลยก็จะไม่ได้รับการยกเว้น?

สิ่งที่ปรากฏชัดคือ: สิ่งที่จำเป็นจะถูกยกเว้นด้วยความไม่รู้ตราบใดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในเวลานั้น และสิ่งที่สนับสนุนความเห็นนี้คือหะดีษที่เราได้กล่าวถึง ท่านนบี ﷺ ไม่ได้สั่งให้ชายคนนี้ชดเชยละหมาดที่ผ่านมา แต่สั่งให้ชดเชยละหมาดปัจจุบันเพราะสามารถแก้ไขได้เพราะตอนนี้เขาถูกเรียกร้องให้ทำ เนื่องจากเวลายังคงมีอยู่

มีประเด็นสำคัญคือ: ชาวชนบทจำนวนมากไม่รู้ว่าเมื่อผู้หญิงมีประจำเดือนเร็ว เธอต้องถือศีลอด พวกเขาเข้าใจว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องถือศีลอดจนกว่าจะอายุครบ 15 ปี แต่เธอมีประจำเดือนตั้งแต่อายุ 11 ปี เช่นนี้เธอจึงไม่ได้ถือศีลอดเป็นเวลา 5 ปี เราควรบังคับให้เธอชดเชยหรือไม่?

คำตอบคือ: เราไม่บังคับให้เธอชดเชย เพราะเธอไม่รู้และไม่ได้ละเลย เนื่องจากเธอไม่มีผู้ที่จะถาม อีกทั้งครอบครัวของเธอก็บอกว่า "เธอยังเด็กไม่ต้องทำอะไร" เช่นเดียวกันกับกรณีที่เธอไม่ละหมาด

คนเหล่านี้เราให้อภัย เพราะโดยทั่วไปสิ่งที่จำเป็นจะไม่ถูกบังคับใช้ เว้นแต่จะรู้ ตามที่อัลลอฮฺตรัสว่า:

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾

"และเราจะไม่ลงโทษจนกว่าเราจะส่งศาสนทูตมา" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 15)

อย่างไรก็ตาม หากเขาละเลย เราจะบังคับใช้ เช่น ชายผู้หนึ่งบอกอีกคนว่า "ท่านต้องทำสิ่งนั้นสิ่งนี้" อีกคนตอบว่า "ไม่จำเป็น" คนแรกจึงบอก "ถามอุละมาอ์สิ" แต่อีกคนตอบว่า "ฉันไม่ถามอุละมาอ์หรอก อัลลอฮฺตะอาลา ตรัสว่า:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِن تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾

'โอ้บรรดาผู้ศรัทธา! จงอย่าถามถึงสิ่งต่างๆ ซึ่งถ้าหากมันถูกเปิดเผยแก่พวกเจ้า มันจะทำให้พวกเจ้าเดือดร้อน' (สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 101)

กรณีนี้เราถือว่าเขาละเลยและเราจะบังคับใช้

นอกจากนี้ หากสิ่งที่จำเป็นที่ละเว้นเพราะไม่รู้นั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้อื่น เช่น ซะกาต ตัวอย่างเช่น ชายผู้หนึ่งผ่านไปหลายปีโดยไม่จ่ายซะกาต และทรัพย์สินที่เขามีนั้นต้องจ่ายซะกาต แต่เขาไม่รู้ว่าต้องจ่าย เราจะบังคับให้เขาจ่ายสำหรับช่วงเวลาที่ผ่านมา เพราะซะกาตไม่มีเวลาจำกัดที่จะหมดไปเมื่อเวลาผ่านไป แม้หากเขาตั้งใจเลื่อนการจ่ายไป 5 ปี เขาก็ยังคงต้องจ่าย

กรณีนี้เราบังคับให้เขาจ่ายซะกาตแม้ว่าเขาจะไม่รู้ เพราะเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้รับซะกาตซึ่งเป็นสิทธิของมนุษย์ แต่เราไม่ถือว่าเขามีบาป เพราะเขาไม่รู้

สิ่งสำคัญคือหะดีษนี้ได้รับการสนับสนุนจากอัลกุรอานดังที่กล่าวมาแล้ว และมนุษย์ควรมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการลืม ความไม่รู้ หรือการถูกบังคับ ด้วยสองมุมมอง:

1. มุมมองที่เข้มงวด: โดยบังคับใช้เมื่อรู้ว่ามีการละเลย

2. มุมมองที่เมตตา: เมื่อรู้ว่าเขาไม่ได้ละเลย แต่เขาไม่รู้และไม่ทราบเรื่องใดๆ เลย

ชัยค์ของเรา อับดุรเราะหฺมาน บิน สะอฺดีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเห็นต่างกันว่า: **"เมื่อมนุษย์ได้กระทำสิ่งใดและจบไปแล้ว อย่าปฏิบัติต่อเขาด้วยความเข้มงวดที่สุด แต่จงมองในแง่ที่ผ่อนปรนและปฏิบัติต่อเขาเช่นนั้น เพราะมันจบไปแล้ว แต่ให้ห้ามเขาไม่ให้ทำเช่นนั้นอีก หากท่านเห็นว่าเขาไม่ควรทำ"**

และอัลลอฮฺคือผู้ประทานความสำเร็จ

หะดีษที่ 40

จงอยู่บนโลกนี้เสมือนคนแปลกหน้า

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ : أَخَذَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ بِمَنْكِبِيْ فَقَالَ:

" كُنْ فِيْ الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ"

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُوْلُ : " إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ . وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

จากท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้จับไหล่ฉัน แล้วกล่าวว่า: **"ท่านจงอยู่บนโลกนี้เสมือนกับว่าท่านเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้เดินทาง"** และท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ได้กล่าวไว้ว่า : **"เมื่อท่านอยู่ในเวลาเย็น ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเช้า และเมื่อท่านอยู่ในเวลาเช้า ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเย็น และจงใช้เวลา (ประกอบกิจการงานที่ดี) ในขณะที่ท่านมีสุขภาพดี เพื่อยามเจ็บป่วยของท่าน และจงใช้เวลา (ประกอบกิจการงานที่ดี) ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่เพื่อความตายของท่าน"** [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6414]

คำอธิบายหะดีษ

คำกล่าวที่ว่า

"أَخَذَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ بِمَنْكِبِيْ"

(อะเคาะซะ เราะสูลุลลอฮฺ ﷺ บิมันกิบีย์ - ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้จับไหล่ฉัน) คือท่านจับบริเวณไหล่ของฉัน (อิบนุอุมัร) จากด้านหน้า และที่เป็นเช่นนั้นเพื่อให้เขาตั้งใจฟังสิ่งที่ท่านนบี ﷺ กำลังจะกล่าว

"كُنْ فِيْ الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ"

(กุน ฟิดดุนยา กะอันนะกะ เฆาะรีบุน เอา อาบิรุ สะบีล - ท่านจงอยู่บนโลกนี้เสมือนกับว่าท่านเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้เดินทาง) ซึ่งคนแปลกหน้านั้นย่อมไม่ผูกพันกับสถานที่ใดเป็นที่อยู่อาศัยถาวร ส่วนผู้เดินทางก็มิได้ตั้งใจจะพำนักที่ใดนาน หากแต่มุ่งหน้าสู่จุดหมายปลายทาง

ผู้เดินทางย่อมไม่ติดข้องกับการใช้ชีวิตในโลกนี้มากไปกว่าคนแปลกหน้า เพราะผู้เดินทางจะไม่ยึดติดกับที่พักใด ต่างจากคนแปลกหน้าที่อาจพักพิงในฐานะผู้มาเยือนชั่วคราว

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُنْ فِيْ الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ"

(ท่านจงอยู่บนโลกนี้เสมือนกับว่าท่านเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้เดินทาง)

มีนัยถึงการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ไม่หมกมุ่นกับความต้องการที่เกินจำเป็นในโลกนี้ไม่ผูกพันจนเกินไป เพราะแม้ท่านจะมีชีวิตยืนยาว สุดท้ายก็ต้องจากโลกนี้ไป อีกทั้งโลกนี้มิได้เต็มเปี่ยมด้วยความสุขสงบตลอดกาล ความสงบสุขในโลกนี้ ล้วนแวดล้อมด้วยความทุกข์สองประการ และความรื่นรมย์ก็ถูกห้อมล้อมด้วยความโศกเศร้าสองประการเช่นกัน

ดังบทกวีที่ได้กล่าวว่า:

لاَ طيبَ لِلعَيشِ مَا دَامَتْ مُنَغَّصَةً ... لذَّاتُهُ بِادِّكَارِ المَوْتِ والهَرَمِ

"ชีวิตไม่มีความหอมหวานใด ตราบใดที่ความเพลิดเพลินของมันถูกทำให้ขมขื่นด้วยการระลึกถึงความตายและความชรา"

ดังนั้น จึงไม่ควรที่ท่านจะผูกพันกับโลกนี้อย่างถาวร แต่ควรดำรงตนประหนึ่งคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักผู้ใดและไม่มีผู้ใดรู้จัก หรือเฉกเช่นผู้เดินทางที่มุ่งหน้าสู่จุดหมายโดยมิได้ตั้งใจจะพำนักอย่างถาวร

"وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُوْلُ"

(วะกานะ อิบนุ อุมัร ยะกูลุ - และท่านอิบนุอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ได้กล่าวไว้ว่า):

คำกล่าวที่ว่า

"إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ"

(อิซา อัมสัยตะ ฟะลา ตันตะซิริศเศาะบาหะ - เมื่อท่านอยู่ในเวลาเย็น ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเช้า) หมายถึง ควรรีบทำความดีก่อนที่รุ่งอรุณจะมาถึง อย่าผัดผ่อนด้วยคำว่า "พรุ่งนี้ค่อยทำ" เพราะการรอคอยรุ่งอรุณในยามเย็นเป็นการประวิงเวลาแห่งความดีงาม ซึ่งไม่ควรกระทำ อย่าได้เลื่อนการทำความดีของวันนี้ไปเป็นของวันพรุ่ง

คำกล่าวที่ว่า

"وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ"

(วะอิซา อัศบะหฺตะ ฟะลา ตันตะซิริลมะสาอะ - และเมื่อท่านอยู่ในเวลาเช้า ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเย็น) สอนให้รีบทำความดีให้ลุล่วง และนี่คือความหมายแรกของคำกล่าวนี้

อีกนัยหนึ่ง คำสอนนี้ยังเตือนว่า เมื่อถึงยามเย็น อย่ารอจนถึงรุ่งเช้า เพราะท่านอาจสิ้นชีวิตก่อนถึงรุ่งอรุณ และเมื่อถึงยามเช้า ก็อย่ารอจนถึงยามเย็น เพราะท่านอาจจากโลกนี้ไปก่อนดวงอาทิตย์ตกดิน

เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในยุคของเรา ลองพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวและถอดบทเรียนจากมัน ท่านจะพบว่าหลายคนออกจากบ้านและสั่งให้เตรียมอาหารกลางวันไว้ แต่กลับไม่มีโอกาสได้ลิ้มรส เพราะต้องจากโลกนี้ไปอย่างกะทันหัน ซึ่งการจากไปโดยไม่ทันตั้งตัวเช่นนี้เกิดขึ้นมากมาย

ด้วยเหตุนี้ อุละมาอ์บางท่านจึงกล่าวว่า **"จงทำงานเพื่อโลกนี้ราวกับท่านจะอยู่ตลอดไป และทำงานเพื่อโลกหน้าราวกับท่านจะตายพรุ่งนี้"** หมายความว่า ไม่ควรให้ความสำคัญกับโลกนี้มากนัก เพราะหากไม่ได้ทำสิ่งใดวันนี้ ยังมีโอกาสทำในวันหน้า จงทำงานทางโลกเสมือนจะมีชีวิตยืนยาว แต่สำหรับกิจการเพื่ออาคิเราะฮฺ จงทำประหนึ่งจะจากโลกนี้ไปในวันพรุ่ง นั่นคือ อย่าได้ผัดผ่อนการทำความดี

สำนวนนี้แม้จะถูกรายงานร่วมกับคำกล่าวของท่านนบี ﷺ แต่ไม่ถือเป็นหะดีษ [ดูใน "อัสสิลสิละฮฺ อัฎเฎาะอีฟะฮฺ" หน้า 2/266]

"وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ"

(วะคุซ มิน ศิหฺหะติกะ ลิมะเราะฎิกะ - และจงใช้เวลา ในขณะที่ท่านมีสุขภาพดี เพื่อยามเจ็บป่วยของท่าน)

เมื่อบุคคลมีร่างกายแข็งแรง เขาย่อมทำกิจการต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่วและเต็มใจ การงานทุกอย่างดูจะง่ายดายด้วยพละกำลังที่มี แต่เมื่อความเจ็บป่วยมาเยือน แม้กิจการเล็กน้อยก็กลายเป็นเรื่องยากลำบาก บางครั้งถึงกับท้อแท้หรือละทิ้งการงานนั้น หรือแม้จะฝืนทำ ก็มักจะรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ ดังนั้น จึงควรใช้ช่วงเวลาแห่งความแข็งแรงสร้างสมความดีไว้เพื่อยามเจ็บป่วย เพราะไม่มีใครรู้ว่าเมื่อใดโรคภัยจะมาเยือนหรือความตายจะมาถึง

"وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ"

(วะมิน หะยาติกะ ลิเมาติกะ - และจงใช้เวลา (ประกอบกิจการงานที่ดี) ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่เพื่อความตายของท่าน) การมีชีวิตเป็นโอกาสให้ได้ทำความดี แต่เมื่อความตายมาเยือน การงานทั้งปวงย่อมสิ้นสุดลง เว้นแต่สามประการ (กุศลธารที่ไหลริน ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และบุตรที่ดีที่ขอดุอาอ์ให้บิดามารดา) ดังนั้น จงใช้ช่วงชีวิตที่ยังหายใจสร้างความดีเพื่อยามความตายมาถึง และจงเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเดินทางสู่โลกหน้า

คำแนะนำอันประเสริฐเหล่านี้ หากผู้ใดดำเนินชีวิตตาม เขาย่อมไม่หลงใหลและผูกพันกับโลกนี้เกินพอดี หากแต่จะใช้มันเพียงเพื่อเป็นเสบียงสำหรับการเดินทางสู่ชีวิตหลังความตายเท่านั้น

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้กล่าวว่า **"มนุษย์ควรปฏิบัติต่อทรัพย์สินประดุจพาหนะที่ใช้ขี่ หรือดั่งห้องน้ำที่ใช้ทำธุระส่วนตัวเท่านั้น"** นี่คือแก่นแท้ของความสมถะ (อัซซุฮฺด์) แต่น่าเสียดายที่ผู้คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันกลับทำให้ทรัพย์สินเป็นเป้าหมายสูงสุด จนกลายเป็นสิ่งกำหนดทิศทางชีวิต และเป็นสิ่งที่ต้องไขว่คว้าให้ได้ จนพลาดโอกาสในการทำความดีอันมากมาย

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. การดำรงชีวิตอย่างสมถะในโลกดุนยา และไม่ยึดมันเป็นที่พำนักถาวร ดังคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ"

(ท่านจงอยู่บนโลกนี้เสมือนกับว่าท่านเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้เดินทาง)

2. วิธีการสอนอันยอดเยี่ยมของท่านนบี ﷺ ด้วยการยกอุปมาที่สร้างความประทับใจ เพราะหากท่านเพียงกล่าวว่า "จงมีความสมถะในโลกดุนยา และอย่าพำนักบนมันอย่างถาวร" คงไม่ทรงพลังเท่ากับการกล่าวว่า

"كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيْبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ"

(ท่านจงอยู่บนโลกนี้เสมือนกับว่าท่านเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้เดินทาง)

3. การสร้างความพร้อมให้ผู้รับสารด้วยการกระตุ้นความสนใจดังปรากฏในหะดีษว่า

"أَخَذَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ بِمَنْكِبِيْ"

(ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้จับไหล่ฉัน) คล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่ท่านนบี ﷺ สอนท่านอิบนุ มัสอูด เราะฎิยัลลอฮุอันฮฺ อ่านตะชะฮฺฮุด โดยท่านได้จับมือของท่านอิบนุ มัสอูด วางระหว่างสองมือของท่าน [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 6265 และมุสลิม หมายเลข 402] เพื่อให้ผู้รับสารมีความตื่นตัวพร้อมรับความรู้

4. ผู้มีสติปัญญาควรรีบเร่งทำความดีขณะยังมีชีวิตและสุขภาพแข็งแรง ก่อนที่ความตายจะมาถึงและการงานทั้งปวงจะสิ้นสุดลง

5. คำเตือนที่ถูกกล่าวถึงโดยอิบนุ อุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา: **"ผู้ใดที่อยู่ในเวลาเช้า ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเย็น"** และเราได้กล่าวถึงสองความหมายของคำเตือนนี้ เช่นเดียวกันกับ **"ผู้ใดที่อยู่ในเวลาเย็น ก็จงอย่ารีรอจนถึงเวลาเช้า"**

และคำเตือนที่สอง: ให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากช่วงเวลาที่มีสุขภาพดีเพื่อเตรียมตัวสำหรับยามเจ็บป่วย เพราะเมื่อมนุษย์มีสุขภาพดี การปฏิบัติตามคำสั่งและหลีกเลี่ยงสิ่งต้องห้ามจะง่ายกว่ายามเจ็บป่วย เช่นเดียวกัน มนุษย์ควรใช้ประโยชน์จากช่วงชีวิตเพื่อเตรียมตัวสำหรับความตาย

6. คุณความดีของอับดุลลอฮฺ บินอุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา ที่ได้รับอิทธิพลจากคำเตือนนี้จากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ

และอัลลอฮฺทรงรู้ดีที่สุด

หะดีษที่ 41

การปฏิบัติตามนบี ﷺ

عَنْ أَبِيْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ العَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ :

" لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُوْنَ هَوَاهُ تَبَعاً لِمَا جِئْتُ بِهِ"

حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ ، رَوَيْنَاهُ فِيْ كِتَابِ الحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيْحٍ .

จากท่านอบูมุฮัมมัด อับดุลลอฮฺ บินอัมรฺ บินอัลอาศ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เล่าว่า: ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: **“ผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะยังไม่ศรัทธาอย่างแท้จริง จนกว่าความปรารถนาของเขาจะสอดคล้องกับแนวทางที่ฉันได้นำมา”**

[หะดีษบทนี้อยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในหนังสือ "อัลหุจญะฮฺ" พร้อมด้วยสายรายงานที่ถูกต้อง (หนังสือ "อัลหุจญะฮฺ" มีชื่อเต็มว่า "อัลหุจญะฮฺ อะลา เฏาะริกิ อัลมะหัจญะฮฺ" ประพันธ์โดยท่านอบุลฟัตหฺ นัศรฺ บินอิบรอฮีม อัลมักดิสี อัชชาฟิอีย์ ซึ่งท่านได้เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 490 -อ้างอิงจากหนังสือสิยัรฺ อะอฺลาม อันนุบะลาอ์ 19/136-]

คำอธิบายหะดีษ

อับดุลลอฮฺ บินอัมร์ บินอัลอาศ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เป็นหนึ่งในผู้ที่รายงานหะดีษจำนวนมาก เพราะท่านบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และอบูฮุร็อยเราะฮฺ รอฎิยัลลอฮุอันฮุ มีความปรารถนาในเรื่องนี้ โดยท่านกล่าวว่า: "ฉันไม่รู้จักผู้ใดที่รายงานหะดีษจากท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ มากกว่าฉัน ยกเว้นอับดุลลอฮฺ บินอัมร์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา เพราะท่านบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ฉันไม่ได้บันทึก" [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 113]

คำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่ว่า

"لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ"

(ลา ยุอ์มินุ อะหะดุกุม - ผู้ใดผู้หนึ่งในหมู่พวกท่านจะยังไม่ศรัทธาอย่างแท้จริง) อธิบายถึงสภาพความศรัทธาที่ยังไม่ถึงขั้นสมบูรณ์

"حَتَّى يَكُوْنَ هَوَاهُ"

(หัตตา ยะกูนะ ฮะวาฮุ - จนกว่าความปรารถนาของเขา) หมายถึงแนวทางและความต้องการส่วนตัวของบุคคลนั้น

"تَبعاً لِمَا جِئْتُ بِهِ"

(ตะบะอัน ลิมา ญิอ์ตุ บิฮิ - จะสอดคล้องกับแนวทางที่ฉันได้นำมา) หมายถึง บทบัญญัติอิสลาม (ชะรีอะฮฺ) ที่ท่านนบี ﷺ ได้นำมาเผยแผ่

"حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ، رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيْحٍ"

(หะดีษุน หะสะนุน เศาะฮีหุน เราะวัยนาฮุ ฟี กิตาบิลหุจญะติ บิอิสนาดิน เศาะฮีหฺ - หะดีษอยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ บันทึกในหนังสือ

อัลหุจญะฮฺ ด้วยสายรายงานที่ถูกต้อง) ในประเด็นนี้ ท่านอิบนุเราะญับ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้ตรวจสอบการรับรองความถูกต้องของผู้ประพันธ์ และพบว่าหะดีษบทนี้มิได้อยู่ในระดับเศาะฮีหฺ ด้วยเหตุนี้ จึงแนะนำให้ศึกษาคำอธิบายของท่านอิบนุเราะญับ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ในหนังสือ **"ญามิอฺ อัลอุลูม วัลหิกัม"** และพิจารณาการตรวจสอบหะดีษต่างๆ ของท่าน เนื่องจากท่านเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหะดีษ หากท่านไม่เห็นด้วยกับการระบุระดับหะดีษของท่านอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ท่านจะชี้แจงเหตุผลประกอบเสมอ

อย่างไรก็ตาม โดยไม่คำนึงถึงระดับความถูกต้องของสายรายงาน เนื้อหาของหะดีษบทนี้สอดคล้องกับหลักการสำคัญในอิสลาม นั่นคือ มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องปรับความต้องการของตนให้สอดคล้องกับแนวทางที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้นำมา (เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตแก่เรา)

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. หะดีษบทนี้เตือนให้ระวังการใช้วิจารณญาณหรือการปฏิบัติที่ขัดกับแนวทางของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เพราะการกระทำเช่นนั้นแสดงถึงความไม่สมบูรณ์ในการศรัทธา

หากมีผู้ถามว่า เหตุใดจึงตีความว่าเป็นการปฏิเสธความสมบูรณ์ของศรัทธา?

คำตอบคือ เป็นไปไม่ได้ที่จะถือว่าทุกกรณีเป็นการปฏิเสธหลักศรัทธาทั้งหมด เพราะผู้หนึ่งอาจปฏิบัติตามแนวทางของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ในเรื่องศาสนาส่วนใหญ่ แต่อาจมีบางประเด็นที่เขาทำตามความต้องการของตนเอง จึงต้องตีความว่าเป็นการขาดความสมบูรณ์ในศรัทธาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม บรรดาอุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามแนวทางของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ในทุกเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ถือว่าผู้นั้นได้ละทิ้งศาสนา (มุรตัด)

2. จำเป็นต้องศึกษาหลักฐานก่อนการตัดสินบทบัญญัติ ไม่ใช่ตัดสินก่อนแล้วจึงหาหลักฐานมาสนับสนุน กล่าวคือ เมื่อต้องการตัดสินในเรื่องหลักศรัทธาหรือข้อปลีกย่อย ต้องศึกษาหลักฐานให้ถ่องแท้ก่อน การตัดสินก่อนแล้วค่อยหาหลักฐานมาสนับสนุนนั้น เท่ากับเป็นการให้ความคิดเห็นของตนเองมีความสำคัญเหนือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺของท่านนบี

ด้วยเหตุนี้ ท่านจะพบว่าอุละมาอ์บางท่าน เราะหิมะฮุลลอฮฺ จากมัซฮับต่างๆ พยายามตีความหลักฐานให้สอดคล้องกับมัซฮับของตนในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ซึ่งนี่เป็นบททดสอบที่ยิ่งใหญ่สำหรับอุละมาอ์บางท่าน โดยสรุปแล้ว จำเป็นที่ความปรารถนาของท่านต้องสอดคล้องกับแนวทางที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ นำมา

3. การแบ่งอัลฮะวาอ์ (อารมณ์ใฝ่ต่ำ) เป็นประเภทที่น่าสรรเสริญและน่าตำหนิ โดยหลักการเมื่อกล่าวโดยไม่ระบุประเภทจะหมายถึงประเภท

ที่น่าตำหนิ ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ทุกครั้งที่อัลลอฮฺ ตะอาลา กล่าวถึงการปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำจะเป็นไปในทางตำหนิ แต่หะดีษนี้บ่งชี้ว่าอารมณ์ใฝ่ต่ำแบ่งเป็นสองประเภท:

น่าสรรเสริญ: คือสิ่งที่เป็นไปตามสิ่งที่ท่านเราะสูล ﷺ นำมา

น่าตำหนิ: คือสิ่งที่ขัดแย้งกับสิ่งนั้น

และเมื่อกล่าวโดยไม่ระบุประเภทจะถือว่าหมายถึงประเภทที่น่าตำหนิ ดังนั้นจึงมีการกล่าวว่า: อัลฮุดา (ทางนำ) ซึ่งตรงข้ามกับอัลฮะวาอ์ (อารมณ์ใฝ่ต่ำ)

4. จำเป็นต้องใช้บทบัญญัติอิสลามในทุกเรื่อง เพราะท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

"لِمَا جِئْتُ بِهِ"

(สิ่งที่ฉันนำมา) ซึ่งท่านได้นำหลักคำสอนที่ครอบคลุมทุกด้านที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ตรัสว่า:

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَىْءٍ ﴿٨٩﴾ ﴾

"และเราได้ประทานคัมภีร์แก่เจ้าเพื่อชี้แจงทุกสิ่ง" (สูเราะฮฺ อันนะหฺล์ อายะฮฺที่ 89)

ทุกสิ่งที่มนุษย์ต้องการทั้งในด้านศาสนาและการดำเนินชีวิต ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายไว้อย่างครบถ้วน - อัลหัมดุลิลลาฮฺ - ซึ่งอาจเป็นการอธิบายที่ชัดเจนสำหรับคนทั่วไป หรือเป็นการอธิบายที่ต้องอาศัยการตีความซึ่งเข้าใจได้เฉพาะผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้ง (อุละมาอ์) เท่านั้น

5. การศรัทธาสามารถเพิ่มขึ้นและลดลงได้ ตามหลักความเชื่อของชาวอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

และอัลลอฮฺทรงรอบรู้ที่สุด

หะดีษที่ 42

การอภัยโทษที่ท่วมท้นของอัลลอฮฺ

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَقُوْلُ : قَالَ اللهُ تَعَالَى:

« يَا ابْنَ آدَمَ ! إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِيْ وَرَجَوْتَنِيْ غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوْبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِيْ غَفَرْتُ لَكَ. يَا ابْنَ آدَمَ ! إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِيْ بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيْتَنِيْ لَا تُشْرِكُ بِيْ شَيْئاً لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً »

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ ، وَقَالَ : حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ .

จากท่านอะนัส เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า: ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า: อัลลอฮฺพระผู้สูงส่ง ตรัสว่า: **“โอ้ลูกหลานอาดัม (มนุษย์ทั้งหลาย) เอ๋ย ! ตราบใดที่เจ้าวิงวอน (ดุอาอ์) และฝากความหวังไว้กับข้า ตราบนั้น ข้าจะอภัยในความผิดที่เจ้าได้กระทำ และข้าก็จะไม่สนใจมันอีก โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ย! แม้ว่าความผิดของเจ้าจะสูงเทียมฟ้า แล้วเจ้าได้ขออภัยโทษต่อข้า ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้า โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ย! ถ้าหากเจ้ามาหาข้า พร้อมด้วยบาปที่เต็มแน่นเท่าผืนแผ่นดิน แล้วเจ้าได้มาพบกับข้าโดยที่เจ้าไม่ได้ตั้งภาคีใดๆ กับข้า แน่นอน ! ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้าเท่าผืนแผ่นดินเช่นเดียวกัน”** [หะดีษบันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2495 และท่านกล่าวว่า เป็นหะดีษอยู่ในระดับหะสันเศาะฮีหฺ]

คำอธิบายหะดีษ

นี่คือหะดีษกุดสีย์ ซึ่งก่อนหน้านี้เราได้อธิบายคำนิยามของมันแล้ว

คำว่า "مَا دَعَوْتَنِي" (มา ดะเอาตะนี) โดย "مَا" (มา) ในที่นี้ทำหน้าที่เป็น "شَرْطِيَّةٌ" (เงื่อนไข) ซึ่งมี "فِعْلُ الشَّرْطِ" (กริยาของเงื่อนไข) คือคำว่า "دَعَا" (ดะอา) ในประโยค "دَعَوْتَنِي" (ดะเอาตะนี) และ "جَوَابُ الشَّرْطِ" (ผลลัพธ์ของเงื่อนไข) คือคำว่า "غَفَرْتُ" (เฆาะฟัรตุ)

การพิสูจน์ว่าคำว่า "مَا" เป็นเงื่อนไขหรือไม่นั้น สามารถทำได้โดยการแทนที่ด้วยคำว่า "مَهْمَا" (ตราบใด) หากประโยคยังคงความหมายเดิม เช่น "مَهْمَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ" (มะฮฺมา ดะเอาตะนี วะเราะญาตะนี เฆาะฟัรตุ ละกะ - ตราบใดที่เจ้าวิงวอนต่อข้าและฝากความหวังไว้กับข้า ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้า) แสดงว่าคำนี้ทำหน้าที่เป็นเงื่อนไข

ในส่วนของความหมาย

"مَا دَعَوْتَنِي"

(มา ดะเอาตะนี - ตราบใดที่เจ้าวิงวอนต่อข้า)

การดุอาอ์ (วิงวอนขอ) แบ่งเป็นสองประเภท คือ

ดุอาอ์ในเชิงการวอนขอ เช่น การกล่าวว่า "โอ้อัลลอฮฺได้โปรดให้อภัยแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด"

ดุอาอ์ในเชิงการทำอิบาดะฮฺ เช่น การละหมาดเพื่ออัลลอฮฺ

ซึ่งหากเราต้องการหลักฐานและเหตุผลที่แสดงว่าการอิบาดะฮฺถือเป็นการดุอาอ์ด้วยหรือไม่

หลักฐานที่แสดงว่าการทำอิบาดะฮฺถือเป็นดุอาอ์ด้วยนั้น มาจากดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

"และพระเจ้าของพวกเจ้าตรัสว่า จงวิงวอนขอต่อข้า ข้าจะตอบรับแก่พวกเจ้า ส่วนบรรดาผู้โอหังต่อการเคารพภักดีต่อข้านั้นจะเข้าไปอยู่ในนรกอย่างต่ำต้อย" (สูเราะฮฺฆอฟิร อายะฮฺที่ 60)

พระองค์ตรัสว่า ﴿ادْعُونِي﴾ (จงวิงวอนขอต่อข้า) แล้วตรัสว่า ﴿يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾ (หยิ่งผยองต่อการเคารพภักดีต่อข้า) จึงเรียกการดุอาอ์ว่าเป็นอิบาดะฮฺ

นอกจากนี้ ยังมีหะดีษที่กล่าวว่า:

«إِنَّ الدُّعَاءَ هُوَ الْعِبَادَةُ»

"แท้จริง การดุอาอ์คืออิบาดะฮฺ" [บันทึกโดยอัตติรฺมิซีย์ หมายเลข 2969, อัลบุคอรีย์ในอัลอะดับ อัลมุฟร็อด หมายเลข 714]

เหตุผลนี้มีความชัดเจนมาก เพราะผู้ที่วิงวอนต่ออัลลอฮฺด้วยความนอบน้อมและสำนึกต่อพระองค์นั้น ย่อมตระหนักดีว่าตนไม่มีความสามารถที่จะให้คุณหรือโทษใดๆ ได้

ส่วนเหตุผลที่การทำอิบาดะฮฺถือเป็นการดุอาอ์นั้น เพราะผู้ที่ทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮฺได้วิงวอนด้วยคำพูดของเขาโดยปริยาย เช่น เมื่อถามผู้ที่ละหมาดถึงเหตุผลที่เขาละหมาด เขาจะตอบว่า "ฉันหวังในผลตอบแทนจากอัลลอฮฺ"

ดังนั้น คำว่า

"مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي"

(มาดะเอาตะนี วะเราะญาตะนี - ตราบใดที่เจ้าวิงวอนต่อข้าและฝากความหวังไว้กับข้า) จึงครอบคลุมทั้งดุอาอ์ในเชิงการทำอิบาดะฮฺและดุอาอ์ในเชิงการวอนขอ อย่างไรก็ตาม ต้องให้ความสำคัญกับเงื่อนไขในคำว่า "وَرَجَوْتَنِي" (และฝากความหวังไว้กับข้า) ซึ่งผู้ที่วิงวอนต่ออัลลอฮฺต้องมีความหวังในการตอบรับจากพระองค์ด้วย ส่วนผู้ที่วิงวอนต่ออัลลอฮฺด้วยหัวใจที่เลินเล่อนั้น ย่อมห่างไกลจากการตอบรับ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องวิงวอนพร้อมกับการมีความหวัง

"غَفَرْتُ لَكَ"

(เฆาะฟัรตุ ละกะ - ข้าจะอภัยแก่เจ้า) คือ "الْمَغْفِرَةُ" (อัลมัฆฟิเราะฮฺ) หมายถึง การปกปิดความผิดและไม่นำมาเป็นเรื่อง

"عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ"

(อะลา มา กานะ มินกะ - ในความผิดที่เจ้าได้กระทำ) หมายถึงในสิ่งที่ท่านได้ล่วงละเมิดและบกพร่องไป

"وَلَا أُبَالِي"

(วะลา อุบาลี - และข้าก็จะไม่สนใจมันอีก) หมายถึง ข้าจะไม่ถือสาหาความกับมันอีกต่อไป

"يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوْبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ"

(ยา อิบนะ อาดะมะ เลา บะละฆ็อต ซุนูบุกะ อะนานัส สะมาอ์ - โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ย! แม้ว่าความผิดของเจ้าจะสูงเทียมฟ้า)

โดยคำว่า "عَنَانَ السَّمَاءِ" (อะนานัส สะมาอ์) มีความหมายว่าฟากฟ้าชั้นสูงสุด บางอุละมาอ์กล่าวว่าหมายถึงขอบฟ้าที่สุดลูกหูลูกตา และบางท่านกล่าวว่าหมายถึงก้อนเมฆที่อยู่สูงสุด แม้ในภาษาอาหรับจะเรียกเมฆว่า "العَنَانُ" (อัลอะนาน) แต่ความหมายที่แท้จริงคือฟากฟ้าชั้นสูงสุด ท้องฟ้าที่อยู่เหนือโลกนั้นเปรียบเสมือนโดมที่มีด้านข้างและส่วนกลาง โดยจุดสูงสุดของท้องฟ้าเมื่อมองจากพื้นดินคือส่วนกลางนั่นเอง

"ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِيْ"

(ษุมมัส ตัฆฟิรตะนี - แล้วเจ้าได้ขออภัยโทษต่อข้า) หมายถึงการวอนขออภัยโทษจากอัลลอฮฺ ไม่ว่าจะด้วยการกล่าว "اسْتَغْفِرُاللهَ" (อัสตัฆฟิรุลลอฮฺ - ฉันขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺ) หรือ "اللَّهُمَّ اغْفِرْلِي" (อัลลอฮุมมัฆฟิรลี - โอ้อัลลอฮฺ ได้โปรดอภัยโทษแก่ฉันด้วยเถิด) แต่สิ่งสำคัญคือต้องกล่าวด้วยจิตใจที่อยู่กับเนื้อกับตัวและสำนึกในการพึ่งพาต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

" يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِيْ بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيْتَنِيْ لَا تُشْرِكُ بِيْ شَيْئاً لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً "

(ยา อิบนะ อาดะมะ อินนะกะ เลา อะตัยตะนี บิกุรอบิลอัรฎิเคาะฏอยา ษุมมะ ละกีตะนี ลาตุชริกุบี ชัยอัน ละอะตัยตุกะ บิกุรอบิฮา มัฆฟิเราะฮฺ - โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ย! ถ้าหากเจ้ามาหาข้า พร้อมด้วยบาปที่เต็มแน่นเท่าผืนแผ่นดิน แล้วเจ้าได้มาพบกับข้าโดยที่เจ้าไม่ได้ตั้งภาคีใดๆ กับข้า แน่นอน! ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้าเท่าผืนแผ่นดินเช่นเดียวกัน)

“لَوْ أَتَيْتَنِيْ”

(เลา อะตัยตะนี - ถ้าหากเจ้ามาหาข้า) หมายถึง เมื่อเจ้ามาพบข้าหลังความตาย

“بِقُرَابِ الأَرْضِ”

(บิกุรอบิล อัรฎิ - เต็มแน่นเท่าผืนแผ่นดิน) หมายถึง เท่ากับแผ่นดินทั้งในแง่ปริมาณ น้ำหนัก หรือขนาด

“خَطَايَا” (เคาะฏอยา) เป็นพหูพจน์ของคำว่า “خَطِيْئَةٌ” (เคาะฏีอะฮฺ) หมายถึง ความผิดบาป

“ثُمَّ لَقِيْتَنِيْ لَا تُشْرِكُ بِيْ شَيْئاً”

(ษุมมะ ละกีตะนี ลาตุชริกุ บี ชัยอัน - แล้วเจ้าได้มาพบกับข้าโดยที่เจ้าไม่ได้ตั้งภาคีใดๆ กับข้า)

โดยคำว่า “شَيْئاً” (ชัยอัน - ใดๆ) เป็นนะกิเราะฮฺ (คำนามไม่เจาะจง) ในประโยคปฏิเสธที่ให้ความหมายครอบคลุม นั่นคือไม่มีการตั้งภาคีทั้งเล็กและใหญ่ ซึ่งนี่คือเงื่อนไขสำคัญที่ผู้คนมักละเลย โดยพวกเขากล่าวว่า “ฉันไม่ใช่มุชริก (ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ)” ทั้งที่พวกเขาไม่รู้ว่าการรักทรัพย์สินเงินทองจนละเลยการเชื่อฟังอัลลอฮฺนั้นก็เป็นการตั้งภาคีเช่นกัน ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า:

“تَعِسَ عَبْدُ الدِّيْنَارِ، وَالدِّرْهَمِ، وَالقَطِيفَةِ، وَالخَمِيصَةِ”

“ผู้ที่เป็นทาสของดีนาร์ (หน่วยเงินตราจากทองคำ) ดิรฮัม (หน่วยเงินตราจากเงิน) และเสื้อผ้าอาภรณ์นั้น เป็นผู้ที่อับโชคอย่างยิ่ง” [บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ หมายเลข 2886]

โดยท่านนบี ﷺ เรียกผู้ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ว่าเป็น "บ่าว" ของมัน

"لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً"

(ละอะตัยตุกะ บิกุรอบิฮา มัฆฟิเราะฮฺ - ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้าเท่าผืนแผ่นดินเช่นเดียวกัน)

ไม่มีข้อสงสัยว่านี่คือนิอฺมัต (ความโปรดปราน) และความเมตตาของอัลลอฮฺ ที่แม้มนุษย์จะมาพบพระองค์ด้วยความผิดมากมายเท่าแผ่นดิน แต่พระองค์ อัซซะวะญัลละ ก็ทรงตอบแทนด้วยการอภัยโทษในปริมาณเท่ากัน ซึ่งหากเป็นไปตามความยุติธรรมแล้ว พระองค์ย่อมลงโทษตามความผิด แต่พระองค์ ญัลละวะอะลา ทรงดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมพร้อมกับประทานความโปรดปราน

บทเรียนที่ได้รับจากหะดีษ

1. ความประเสริฐของมนุษย์ผู้เป็นลูกหลานอาดัม สะท้อนจากการที่อัลลอฮฺทรงใช้สำนวน

"يَا بْنَ آدَمَ"

(โอ้ลูกหลานอาดัมเอ๋ย) ในการเรียกพวกเขา โดยไม่มีข้อกังขาใดๆ ว่าลูกหลานอาดัมนั้นได้รับเกียรติเหนือกว่าสิ่งถูกสร้างอื่นๆ มากมายที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงสร้าง และอัลลอฮฺ สุบหานะฮู วะตะอาลา ได้ทรงให้เกียรติพวกเขา ดังที่อัลลอฮฺ ตะบาเราะกะ วะตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيٓ آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴾

"และโดยแน่นอน เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัม และเราได้บรรทุกพวกเขาทั้งในแผ่นดินและในทะเล และได้ประทานสิ่งดีๆ เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา และเราได้ให้พวกเขาดีเด่นเหนือกว่าสิ่งถูกสร้างอื่นๆ มากมายอย่างชัดแจ้ง" (สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 70)

2. การใช้คำว่า "اِبْن" (อิบนุ - บุตร) หรือ "بَنِي" (บะนี - ลูกหลาน) หรือคำที่คล้ายกันนั้น เมื่อถูกนำไปผูกพัน (อิฎอฟะฮฺ) กับเผ่าหรือประชาชาติ จะครอบคลุมทั้งเพศชายและเพศหญิง และเมื่อถูกนำไปผูกพันกับสิ่งที่จำกัดเฉพาะ มันจะหมายถึงเพศชายเท่านั้น และในหะดีษนี้มันถูกผูกพันกับประชาชาติทั้งหมด ดังในหะดีษนี้ที่ใช้ "يَا ابْنَ آدَمَ" (โอ้ลูกหลานของอาดัม) จึงครอบคลุมทั้งเพศชายและเพศหญิง

และแตกแขนงจากประเด็นนี้: หากมีผู้กล่าวว่า: บ้านหลังนี้เป็นวะกัฟ (ทรัพย์สินที่อุทิศเพื่อสาธารณประโยชน์) แก่บะนี ศอลิหฺ (ลูกหลานของศอลิหฺ) และเขา (ศอลิหฺ) มีเพียงคนเดียว จะหมายถึงเพศชายเท่านั้น เพราะพวกเขาถูกจำกัด แต่หากเขากล่าวว่า: นี่คือวะกัฟแก่บะนี ตะมีม (เผ่าตะมีม) จะครอบคลุมทั้งเพศชายและเพศหญิง

3. ผู้ใดวิงวอนขอต่ออัลลอฮฺและหวังในความเมตตาของพระองค์แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา จะทรงอภัยโทษให้แก่เขา

4. การขอดุอาอ์นั้นจำเป็นต้องประกอบด้วยความหวัง ส่วนจิตใจที่เหินห่างและเผอเรอ ซึ่งกล่าวดุอาอ์ด้วยความเคยชิน ย่อมไม่สมควรได้รับการตอบรับ ต่างจากการซิกิร (รำลึกถึงอัลลอฮฺ) เช่น การกล่าวตัสบีหฺ (สุบหานัลลอฮฺ) การกล่าวตะฮฺลีล (ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ) และรูปแบบการรำลึกที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งแม้จะได้รับผลบุญจากการกล่าว แต่อาจเป็นเพียงผลบุญเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการกล่าวด้วยหัวใจที่จดจ่อและลิ้นที่พร้อมเพรียงกัน

ความแตกต่างนี้ปรากฏชัดเจน เพราะผู้ขอดุอาอ์คือผู้ที่มีความต้องการ จึงจำเป็นต้องตระหนักในใจถึงสิ่งที่ตนปรารถนา และการที่ตนนั้นต้องพึ่งพาต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัล

5. การยืนยันคุณลักษณะเชิงปฏิเสธของอัลลอฮฺ หรือที่บรรดาอุละมาอ์เรียกว่า "الصِّفَاتُ السَّلْبِيَّةُ" (อัศศิฟาต อัสสัลบียะฮฺ - คุณลักษณะที่เป็นการปฏิเสธ) ดังปรากฏในคำกล่าวของท่านนบีที่กล่าวว่า "وَلَا أُبَالِي" (วะลา อุบาลี - และข้าจะไม่สนใจมันอีก) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่อัลลอฮฺ

ตะอาลา ทรงปฏิเสธ และเป็นส่วนหนึ่งของหลักศรัทธา (อะกีดะฮฺ) โดยมีตัวอย่างมากมายในอัลกุรอาน เช่น:

﴿ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴾

“โดยที่การง่วงนอน และการนอนหลับใดๆ จะไม่เข้าถึงพระองค์” (สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 225)

และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴾

“และพระผู้เป็นเจ้าของเจ้ามิทรงอธรรมต่อผู้ใดเลย” (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟิ อายะฮฺที่ 49)

และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ ﴾

“และจงมอบหมายต่อผู้ทรงมีชีวิตผู้ซึ่งไม่มีความตาย” (สูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 58)

อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักว่านัยของคุณลักษณะที่เป็นการปฏิเสธจากอัลลอฮฺนั้น แท้จริงเป็นการยืนยันความสมบูรณ์ในคุณลักษณะที่ตรงข้าม เช่น “การปฏิเสธความสนใจ” ในหะดีษบทนี้ เป็นการยืนยันถึงความสมบูรณ์แห่งอำนาจ ความเมตตา และความดีงามของพระองค์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถขัดขวางหรือคัดค้านในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ได้

6. การให้อภัยของอัลลอฮฺ ตะอาลา นั้นไม่มีขีดจำกัด แม้ความผิดจะมากมายเพียงใด ดังที่ท่านนบีได้กล่าวว่า

"لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ"

"แม้ว่าความผิดของเจ้าจะสูงเทียมฟ้า แล้วเจ้าได้ขออภัยโทษต่อข้า ข้าก็จะให้อภัยแก่เจ้า"

ซึ่งสอดคล้องกับดำรัสของอัลลอฮฺ ตะอาลา ที่ว่า:

﴿ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾

"และผู้ใดที่กระทำความชั่วหรืออธรรมแก่ตัวเอง แล้วเขาขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺ เขาก็จะพบว่าอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเมตตา" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 110)

ประเด็นคือ การขออภัยโทษนั้นเพียงแค่การกล่าว "اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي" (อัลลอฮุมมัฆฟิรลี - โอ้อัลลอฮฺ ได้โปรดอภัยโทษแก่ฉันด้วยเถิด) หรือ "أَسْتَغْفِرُ اللهَ" (อัสตัฆฟิรุลลอฮฺ - ฉันขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺ) เท่านั้นหรือไม่ ?

คำตอบ จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการอภัยโทษ มิเช่นนั้นการวอนขอจะเป็นเพียงการเล่นลิ้น เปรียบเหมือนผู้ที่กล่าวว่า "โอ้อัลลอฮฺ โปรดประทานลูกหลานที่ดีแก่ฉัน" โดยที่มิได้พยายามกระทำสิ่งใดเพื่อให้ได้มาซึ่งลูกหลาน ซึ่งสิ่งที่จะนำไปสู่การอภัยโทษคือการเตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ

การเตาบะฮฺ (التَّوْبَةُ) มาจากคำว่า "تَابَ ، يَتُوبُ" (ตาบะ, ยะตูบุ) ซึ่งหมายถึง "رَجَعَ" (เราะญะอะ - การหวนกลับ) คือการหวนกลับจากการฝ่าฝืน (มะอฺศิยะฮฺ) สู่การเชื่อฟัง (ฏออะฮฺ) ต่อพระองค์ โดยมีเงื่อนไขห้าประการ:

เงื่อนไขแรก: อิคลาศ (ความบริสุทธิ์ใจ)

อิคลาศเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของทุกการอิบาดะฮฺ และการเตาบะฮฺก็เป็นหนึ่งในการอิบาดะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾

"และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์" (สูเราะฮฺอัลบัยยินะฮฺ อายะฮฺที่ 5)

ดังนั้น ผู้ใดที่เตาบะฮฺเพื่อโอ้อวดต่อผู้คน หรือเตาบะฮฺเพราะเกรงกลัวผู้มีอำนาจ มิใช่เพื่อให้ความยิ่งใหญ่ต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ แท้จริงการสำนึกผิดของเขาจะไม่ได้รับการตอบรับ

เงื่อนไขที่สอง: ความรู้สึกเสียใจในสิ่งที่ได้กระทำ

คือการที่ผู้หนึ่งรู้สึกเศร้าโศกเสียใจและสำนึกในความบกพร่องต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ที่ได้ล่วงละเมิดข้อห้ามหรือละเลยคำสั่งของพระองค์

หากมีผู้ถามว่า เมื่อความเสียใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจ เราจะสร้างความรู้สึกนี้ขึ้นมาได้อย่างไร?

คำตอบคือ เราสามารถสร้างความรู้สึกนี้ได้ด้วยการปลูกฝังความรู้สึกบกพร่องและละอายใจต่ออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ เช่นการกล่าวว่า "يَا حَسْرَتَا عَلَى مَا فَرَّطْتُ" (ยา หัสเราะตา อะลา มา ฟัรร็อฏตุ - โอ้ความเสียใจของฉันต่อสิ่งที่ฉันได้ละเลย) หรือถ้อยคำในทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม อุละมาอ์บางท่านเห็นว่าความเสียใจไม่ใช่เงื่อนไขของการเตาบะฮฺ โดยให้เหตุผลว่า:

1. เป็นสิ่งที่ยากจะวัดหรือรับรู้ได้
2. การที่ผู้ใดเลิกกระทำสิ่งใดไป ย่อมแสดงว่าเขาต้องมีความเสียใจอยู่แล้ว มิเช่นนั้นเขาคงทำสิ่งนั้นต่อไป แต่อุละมาอ์ส่วนใหญ่เราะหิมะฮุมุลลอฮฺ ยังคงเห็นว่าจำเป็นที่จิตใจต้องมีความรู้สึกเสียใจ

เงื่อนไขที่สาม การเลิกจากการฝ่าฝืน (มะอฺศิยะฮฺ) ในสิ่งที่ได้เตาบะฮฺจากมันแล้ว

หากการฝ่าฝืนนั้นเป็นการละทิ้งสิ่งที่วาญิบ ก็สมควรที่เขาจะทำสิ่งที่วาญิบนั้นต่อไป เช่น กรณีที่ผู้หนึ่งทำความผิดด้วยการไม่จ่ายซะกาต ก็จำเป็นที่เขาต้องจ่ายซะกาต หรือกรณีที่เป็นการทำสิ่งที่ต้องห้าม เช่น เขาได้ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น หลังจากนั้นเขาได้เตาบะฮฺ ก็จำเป็นที่เขาต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของ มิฉะนั้นการเตาบะฮฺของเขาก็จะไม่ถูกตอบรับ

หากมีผู้ถามว่า ชายผู้หนึ่งได้ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น แล้วเขาได้เตาบะฮฺต่ออัลลอฮฺ แต่ปัญหาคือเขาจะคืนทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของอย่างไร เพราะเกรงว่าหากคืนทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของอาจจะเกิดปัญหาอีกมากมาย เช่น เจ้าของอาจจะอ้างว่าทรัพย์สินที่ถูกขโมยไปมีมูลค่ามากกว่าที่ได้คืนมา หรืออาจจะเกิดการประณามผู้ที่ขโมยและเรื่องอาจจะแพร่กระจายในวงกว้าง เขาควรจัดการอย่างไร ?

คำตอบคือ จำเป็นที่เขาต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม อาจเป็นการคืนทรัพย์สินผ่านผู้ที่ไม่ได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ขโมยและให้เขามอบแก่เจ้าของ โดยผู้ที่เป็นคนกลางอาจจะกล่าวว่า "ท่านครับ นี่เป็นทรัพย์สินของผู้ที่ก่อนหน้านี้ได้ขโมยของท่านมา แต่

ตอนนี้เขาขอมอบคืนให้แก่ท่าน" ซึ่งคนกลางนั้นต้องเป็นผู้ที่มีเกียรติและความน่าเชื่อถือ หมายถึง ต้องเป็นผู้ที่เจ้าของทรัพย์สินจะไม่กล่าวว่า "ท่านต้องบอกฉันว่าผู้ที่มอบให้ท่านนั้นคือใคร หากไม่แล้วท่านนั่นแหละที่เป็นผู้ขโมย" ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจะเกิดปัญหาอย่างแน่นอน

ตัวอย่างการจัดการในเรื่องนี้ ให้ผู้ที่ขโมยมอบคืนแก่ผู้พิพากษา หรือมอบแก่ผู้ปกครอง โดยอาจจะกล่าวว่า "นี่เป็นทรัพย์สินของผู้หนึ่งที่ฉันได้ขโมยมา ซึ่งตอนนี้ฉันได้เตาบะฮฺแล้ว ฉันอยากมอบคืนแก่เจ้าของ" ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ผู้รับมอบจำเป็นต้องดำเนินการตามที่ผู้ขโมยร้องขอ และส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่เจ้าของ

หากมีผู้ถามว่า ผู้ที่ฉันได้ขโมยทรัพย์สินของเขานั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว จะให้ฉันดำเนินการอย่างไร

คำตอบ ให้มอบคืนทรัพย์สินนั้นแก่ทายาทของเขา แต่หากเขาไม่มีทายาท ก็ให้ส่งมอบแก่บัยตุลมาล (คลังหรือองค์กรส่วนกลาง)

หากมีผู้ถามอีกว่า ฉันไม่รู้จักทายาทของเขา และไม่รู้ที่อยู่ของพวกเขา

คำตอบ ก็ให้บริจาคทรัพย์สินส่วนนั้นอุทิศแก่เขา และอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ทรงรู้ดีว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ใด และพระองค์จะทรงส่งมอบผลบุญแก่เจ้าของทรัพย์สินนั้น

ซึ่งนี่คือขั้นตอนการเตาบะฮฺสำหรับผู้ที่ได้ขโมยทรัพย์สินที่เป็นสิทธิของผู้อื่นมา

ประเด็นการนินทาผู้อื่น เมื่อผู้หนึ่งได้เตาบะฮฺแล้ว จะจัดการอย่างไร ?

อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า "จำเป็นที่ต้องไปหาผู้ที่ถูกนินทาแล้วกล่าวกับเขาว่า ฉันเคยนินทาท่านครับ ได้โปรดยกโทษให้ฉันด้วย" แต่ความเห็นนี้จะสร้างปัญหาอย่างแน่นอน

แต่ก็มีอุละมาอ์บางท่านที่ได้แยกเป็นประเด็น กล่าวคือ หากผู้ถูกนินทารู้ว่าถูกนินทา ก็ให้ไปหาเขาเพื่อขอให้เขายกโทษ แต่หากเขาไม่รู้ก็ไม่จำเป็นต้องไปบอกใดๆ ทั้งสิ้น เพราะจะกลายเป็นการเปิดประตูสู่สิ่งที่ไม่ดีได้

และยังมีอุละมาอ์บางท่านที่ได้กล่าวว่า "ไม่ต้องไปบอกให้เขาทราบ" ดังที่มีหะดีษที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

"كَفَّارَةُ مَنِ اغْتَبْتَهُ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لَهُ"

(การลบล้างความผิดจากการที่ท่านนินทาผู้อื่น คือ การที่ท่านขอให้อัลลอฮฺทรงอภัยโทษแก่เขา) [บันทึกโดยอัซซุบัยดีย์ ใน "อิตหาฟอัสสาดดะฮฺ" หน้า 7/558, และอัลอัลบานีย์ ใน "อัฎเฎาะอีฟะฮฺ" หมายเลข 1518]

ดังนั้น การที่ท่านขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺเพื่อผู้ถูกนินทาก็เพียงพอแล้ว

อย่างไรก็ตาม ความเห็นที่สองถือเป็นความเห็นที่เหมาะสมที่สุด กล่าวคือ หากผู้ถูกนินทารับรู้ว่าตนเองถูกนินทา ก็จำเป็นที่จะต้องไปขอให้เขายกโทษให้ เพราะถึงแม้ว่าผู้นินทาจะเตาบะฮฺแล้ว แต่อาจยังมีความรู้สึกขุ่นข้องหมองใจหลงเหลืออยู่ในจิตใจของผู้ถูกนินทา แต่หากผู้ถูกนินทาไม่ทราบเรื่อง การขออภัยโทษต่ออัลลอฮฺเพื่อเขาก็เป็นการเพียงพอแล้ว

เงื่อนไขที่สี่ ตั้งใจว่าจะไม่หวนกลับไปทำมันอีก

ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากผู้ที่เตาบะฮฺจากความผิดหนึ่ง แต่ยังเจตนาที่จะกลับไปทำอีกเมื่อมีโอกาส ก็แสดงว่าเขายังไม่ได้เตาบะฮฺอย่างแท้จริง แต่หากเขาตั้งใจที่จะไม่หวนกลับไปทำอีก แล้วภายหลังจิตใจของเขาชักนำให้กลับไปทำอีก การเตาบะฮฺครั้งแรกก็ยังคงสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม วาญิบที่เขาต้องเตาบะฮฺใหม่สำหรับความผิดครั้งที่สอง

ด้วยเหตุนี้ จำเป็นที่เราต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างคำกล่าวที่ว่า "หนึ่งในเงื่อนไขคือการไม่หวนกลับไปทำอีก" กับ "หนึ่งในเงื่อนไขคือการตั้งใจไม่หวนกลับไปทำอีก"

เงื่อนไขที่ห้า ให้เตาบะฮฺในช่วงเวลาที่การเตาบะฮฺถูกตอบรับ

หากเตาบะฮฺในช่วงเวลาที่ไม่ถูกตอบรับ การเตาบะฮฺก็จะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ในเรื่องนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ โดยเฉพาะ และโดยทั่วไป

"โดยเฉพาะ" คือเมื่อความตายได้มาถึงผู้หนึ่งแล้ว การเตาบะฮฺก็จะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เพราะอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿ وَلَيْسَتِ ٱلتَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ إِنِّى تُبْتُ ٱلْـَٔـٰنَ وَلَا ٱلَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾

"การเตาบะฮฺ (สำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัว) นั้น มิใช่สำหรับบรรดาผู้ที่กระทำความชั่วต่างๆ จนกระทั่งเมื่อความตายได้มายังผู้หนึ่งผู้ใดในพวกเขา แล้วเขาก็กล่าวว่า บัดนี้แหละข้าพระองค์ขอสำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัว และก็มิใช่สำหรับบรรดาผู้ที่ตายในขณะที่พวกเขาเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา ชนเหล่านี้เราได้เตรียมไว้แล้วสำหรับพวกเขาซึ่งการลงโทษอันเจ็บแสบ" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 18)

ในครั้งที่ฟิรเอาน์กำลังจมน้ำ เขาได้กล่าวว่า "ฉันศรัทธาแล้วว่าแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากผู้ซึ่งบนีอิสรออีลได้ศรัทธาต่อพระองค์ และฉันคือผู้หนึ่งในหมู่ผู้นอบน้อม" แต่ก็มีการกล่าวแก่เขาว่า

﴿ءَآلۡـَٰٔنَ وَقَدۡ عَصَيۡتَ قَبۡلُ وَكُنتَ مِنَ ٱلۡمُفۡسِدِينَ﴾

"บัดนี้หรือ และแน่นอนเจ้าเป็นผู้ทรยศก่อนหน้านี้ และเจ้าเป็นผู้หนึ่งในหมู่ผู้บ่อนทำลาย" (สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 91)

หมายถึง บัดนี้หรือที่เจ้ายอมรับ แต่มันก็ไม่เกิดประโยชน์แก่เขาแล้ว

"ส่วนโดยทั่วไป" คือ การที่ดวงอาทิตย์จะขึ้นจากทิศตะวันตก ทั้งที่ตามปกติดวงอาทิตย์จะขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตก มนุษย์ทุกคนก็จะศรัทธากันทั้งหมด แต่สำหรับผู้ที่ไม่เคยศรัทธามาก่อน การศรัทธาในตอนนั้นจะไม่อำนวยประโยชน์ใดๆ แก่พวกเขา หรือแม้แต่ความดีงามที่พวกเขาไม่เคยกระทำในช่วงเวลาที่มีศรัทธามาก่อนหน้านั้น ก็จะไม่อำนวยประโยชน์แก่พวกเขาเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

" لَا تَنْقَطِعُ الْهِجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ، وَلَا تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَخْرُجَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا "

(การอพยพจะไม่มีวันหยุดชะงัก จนกว่าจะมีการหยุดชะงักของการเตาบะฮฺ และการเตาบะฮฺจะไม่มีวันหยุดชะงักจนกว่าดวงอาทิตย์จะขึ้นทางทิศตะวันตก) [บันทึกโดยอบูดาวูด หมายเลข 2479]

เหล่านี้คือเงื่อนไขของการเตาบะฮฺ ซึ่งอุละมาอ์ เราะหิมะฮุมุลลอฮฺส่วนใหญ่กล่าวว่า "เงื่อนไขของการเตาบะฮฺมีสามประการ ได้แก่ การเสียใจ การล้มเลิก และการตั้งใจไม่หวนกลับไปทำอีก"

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราได้นำเสนอไปนั้นครบถ้วนสมบูรณ์กว่า ซึ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติตามที่ได้นำเสนอไป

6. เมื่อผู้หนึ่งได้กระทำความผิด แม้จะร้ายแรงเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อเขากลับไปหาอัลลอฮฺ (เสียชีวิต) โดยที่มิได้ตั้งภาคีใดๆ ต่อพระองค์ อัลลอฮฺก็จะทรงประทานการอภัยโทษแก่เขา

อย่างไรก็ตาม มิใช่ทุกคนที่จะได้รับการอภัยโทษนี้ ดังที่อัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

"แท้จริงอัลลอฮฺจะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้มีภาคีขึ้นแก่พระองค์ และพระองค์จะทรงอภัยให้แก่สิ่งอื่นจากนั้น สำหรับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์" (สูเราะฮฺอันนิสาอ์ อายะฮฺที่ 48)

ดังนั้น คำกล่าวในหะดีษที่ว่า

"لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً"

(ข้าก็จะให้การอภัยแก่เจ้าเท่าผืนแผ่นดินเช่นเดียวกัน) หมายถึง การอภัยโทษนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อพระองค์ทรงประสงค์ ส่วนผู้ใดที่พระองค์ไม่ทรงประสงค์จะให้อภัยโทษ พระองค์ก็จะทรงลงโทษตามความผิดบาปของเขา

7. ความประเสริฐของการให้ความเป็นหนึ่งเดียวแด่อัลลอฮฺ (เตาฮีด) เพราะเป็นสาเหตุแห่งการได้รับการอภัยโทษในความผิดบาป ดังที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ได้ดำรัสว่า

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾

“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แก่บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้ง สิ่งที่ล่วงผ่านมาแล้วก็จะถูกอภัยให้แก่พวกเขา” (สูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 38)

ดังนั้น ถึงแม้ว่าความผิดบาปจะใหญ่หลวงเพียงใด แต่หากผู้ใดจบชีวิตด้วยการให้ความเป็นเอกะแด่อัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทรงประทานการอภัยโทษแก่เขา

8. มีการยืนยัน (อิษบาต) ในเรื่องการพบเจออัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ ดังที่ปรากฏในคำกล่าวของท่านนบีที่ว่า

“ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا”

(แล้วเจ้าได้มาพบข้าโดยที่เจ้ามิได้ตั้งภาคีใดๆ กับข้า) ซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานก็มีการกล่าวถึงเรื่องนี้เช่นกัน โดยอัลลอฮฺ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

“ดังนั้น ผู้ใดหวังที่จะพบพระผู้เป็นเจ้าของเขา ก็ให้เขาประกอบการงานที่ดี และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย” (สูเราะฮฺอัลกะฮฺฟฺ อายะฮฺที่ 110)

และอัลลอฮฺ ตะอาลา ยังได้ดำรัสอีกว่า

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾

“โอ้มนุษย์เอ๋ย แท้จริงเจ้าต้องพากเพียรไปสู่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าอย่างทรหดอดทน แล้วเจ้าก็จะได้พบพระองค์” (สูเราะฮฺอัลอินชิกอก อายะฮฺที่ 6)

ดังนั้น การพบอัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้และหลักฐานที่กล่าวถึงเรื่องนี้ก็มีอยู่มากมาย บทเรียนจากประเด็นนี้คือ มนุษย์จำเป็นต้องเตรียมตัวเพื่อการพบเจออัลลอฮฺ และให้ตระหนักว่าจะพบพระองค์ในสภาพใด จะเป็นสภาพที่อัลลอฮฺ อัซซะวะญัลละพอพระทัย หรือในสภาพที่ตรงกันข้าม ดังนั้น จงใคร่ครวญตนเองให้มากและพิจารณาว่าท่านจะเตรียมตัวอย่างไร

และหนึ่งในความโดดเด่นของการประพันธ์หนังสือเล่มนี้คือ ท่านอิมามอันนะวะวีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ ได้จัดวางหะดีษบทนี้ไว้ในตอนท้ายของหะดีษทั้งหมดที่ท่านได้คัดสรรมา โดยปิดท้ายด้วยเรื่องราวการอภัยโทษ ซึ่งการประพันธ์เช่นนี้บรรดานักโวหาร (บะละเฆาะฮฺ) เรียกว่า "بَرَاعَةُ الخِتَام" (บะรออะตุ อิคติตาม - ความเป็นเลิศในการจบเรื่อง)

ในขณะเดียวกัน ก็มีการเรียก "بَرَاعَةُ افْتِتَاحٍ" (บะรออะตุ อิฟติตาห์ - ความเป็นเลิศในการเริ่มเรื่อง) เมื่อผู้ประพันธ์ได้เริ่มต้นหนังสือด้วยเรื่องราวที่เหมาะสม ดังเช่นคำกล่าวของท่านอิบนุหะญัร เราะหิมะฮุลลอฮฺ ในหนังสือ "บุลูฆฺ อัลมะรอม" ที่ว่า

"الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعَمِهِ الظَّاهِرَةِ وَالْبَاطِنَةِ قَدِيمًا وَحَدِيثًا"

(อัลหัมดุลิลลาฮิ อะลา นิอะมิฮิซ ซอฮิเราะฮฺ วัลบาฏินะฮฺ เกาะดีมันวะหะดีษัน - การสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ ต่อความโปรดปรานของพระองค์ทั้งที่ประจักษ์ชัดและที่ซ่อนเร้น ทั้งที่มีมาแต่เดิมและที่มีมาใหม่)

ซึ่งบ่งชี้ว่าเป็นหนังสือที่กล่าวถึงหะดีษ

ในที่สุด คำอธิบายหนังสือหะดีษ "อัลอัรบะอีน อันนะวะวียะฮฺ" อันทรงคุณค่านี้ก็เสร็จสิ้นลงแล้ว เราขอส่งเสริมให้นักเรียนและนักศึกษาทุกท่านได้ท่องจำ เข้าใจความหมาย และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

เราขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ โปรดให้เราเป็นผู้ที่ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์จากความรู้นี้ แท้จริงพระองค์ทรงได้ยินและทรงใกล้ชิดยิ่ง และขอการสดุดีจากอัลลอฮฺและความสันติสุขจงมีแด่ท่านนบีมุฮัมมัดของเราวงศ์วานของท่าน ตลอดจนบรรดาเศาะหาบะฮฺของท่านทุกคน

ชัยคฺมุฮัมมัด บินศอลิหฺ อัลอุษัยมีน

ABUIBANAH

FITYATULHAQ